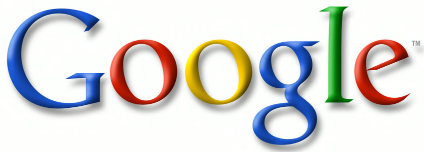

NEDERDUITSCH
TAALKUNDIG
WOORDENBOEK.

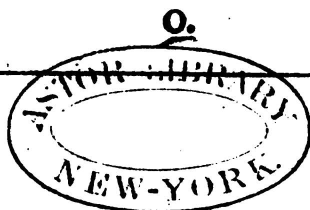
O.

NEDERDUITSCH TAALKUNDIG WOORDENBOEK,

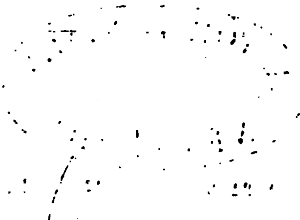
DOOR

P. WEILAND.

O.

TE AMSTELDAM, BIJ
JOHANNES ALLART,
MDCCCVI.

VOORBERIGT.

Sedert de *verhandeling over de Nederduitsche Spelling* van den Hoogleeraar M. Siegenbeek, en mijne *Nederduitsche spraakkunst*, in naam en op last van het Staatsbewind der Bataafsche Republiek, ter bevordering eener eenparige spelling uitgegeven, en in de scholen, als leerboeken, ingevoerd zijn, is het natuurlijk, dat het thans in het licht verschijnende Deel mijns *Woordenboeks*, ten aanzien van de spelling, eenigzins verschilt van de vorige Deelen, dewijl ik mij nu moet schikken naar de overeenkomst hieromtrent getroffen, en in boven genoemde verhandeling en spraakkunst uitgedrukt. Datgeen echter, wat het *hoofdzakelijke* der spelling betreft, in mijne *Inleiding* en de vorige Deelen mijns *Woordenboeks* voorgedragen, heeft geene verandering ondergaan; en het geheele onderscheid tusschen mijne tegenwoordige en verledene spelling is genoegzaam alleen in eenige onverschillige bepalingen gelegen, b. v., om *liefelijk*, *kracht*, *antwoord* enz. te schrijven, waarvoor ik *lieflijk*, *kragt*, *andwoord* enz. plagt te bezigen; doch waaromtrent, gelijk ook omtrent eenige andere verschillend gespeld wordende woorden, ter bevordering van eenparigheid, bepaling moest gemaakt worden.

Wijders moet ik hier, met vernieuwde aandoening van droefheid, berigten, dat de eerwaard. zeer geleerde J. van Convent, welke (Zie het voorberigt van het laatst uitgekomen stuk mijns *Woordenboeks*),

boeks), in opzigt tot zeker gedeelte van het werk, mijn medearbeider geworden was, den 28[en]. van Maart 1805, en dus reeds kort daarna, in den bloei zijns levens, overleden is; waardoor de Maatschappij een' man van groote talenten verloren heeft, terwijl ik in hem eenen belangrijken vriend en eenen kundigen en ijverigen helper in den moeijelijksten arbeid mis. Deze korte, doch hartelijke herinnering zij aan 's Mans nagedachtenis toegewijd!

Rotterdam,
20 Nov. 1806.

O.

O is de veertiende letter van het Nederduitfche ABC, gelijk zij, onder de klinkers, de vierde in orde ftaat. Zij wordt, door eene ronde opening van den mond, uitgefproken, hebbende, nogtans, een dubbel geluid, alzoo zij dan eens zacht, dan eens fcherp is. Zij is kort en zacht in *hond* en *dol*: *een dolle hond*; zij is kort en fcherp in *nórsch* en *kóp*: *een nórfche kóp*. Wederom is zij lang en zacht in *koper* (metaal); zij is lang en fcherp in *kooper*, *verkooper*. Zie hierover breeder, in de Inl. bl. 17—32.

O, een geluid, waardoor wij, op eene natuurlijke wijs, onze gewaarwordingen uitdrukken. Het is een teeken (1) van verwondering, in het algemeen: *o, welk een man!* van vrolijke, aangename verwondering: *o, welk eenen fchat heb ik daar aangetroffen!* van verwondering, met onaangenaamheid vergezeld: *o hemel! moet ik die fchande beleven?* Een teeken (2) van iedere aangename gewaarwording: *o bekoorlijke avondftond!* (3) van elke onaangename gewaarwording: *o gij kint des duyvels.* Bybelv. *O, ontrouwe vriend!* Een teeken (4) van eenen wensch, van medelijden, van vurige begeerte: *o, dat gij wijs waret! o, mogte ik dat nog beleven! o, hoe ellendig zijt gij!* In den vertrouwelijken omgang, gebruiken wij het, (5) bij iedere verandering van ons gemoed: *o, hoor nog ditmaal! o, ga zoo fchielijk niet!* Ook bedienen wij er ons van, fchoon er geene beweging van het gemoed bij plaats heeft: *o ja, dat weet ik wel.* Eindelijk (6) is het een teeken van uitboezeming van het hart tot iemand, bij allerlei gewaarwordingen: *o God! gij zijt mijn toeverlaat.* Psalmber. Men plaatst dit tusfchenwerpfel ook wel achteraan: *hij is zoo fchoon, o!* Men plaatst bij dit tusfchenwerpfel, gemeenlijk, eenen eerften naamval, die, eigenlijk, niet door dit tusfchenwerpfel, maar door de betrekking, waarin de perfoon of zaak ftaat, bepaald wordt: men neemt, daarom, ook andere naamvallen, als den derden: *o, mij ellendigen is dit ontrukt!* Eenen vierden: *o, wat ramp beleef ik nog!* J. de Deck. bezigt het met eenen vierden naamval, zonder de beheerfching vn eenig werkwoord:

Y o,

o, mij verouderden, mij afgequijnden man! — *O kerekelijken trek!*

Dit tusschenwerpsel, als door de natuur zelve uitgewerkt, is bijna in alle talen *o*, *oh*. Het hebr. אוי, het gr. *οι*, het lat. *eheu*, ons *ach* en *och* zijn daarmede naauw verwant.

OBLIE, z. n., vr., *der*, of *van de oblie*; meerv. *oblien*. Eene zeer dunne wafel. Verkleinw. *oblietje*. Zamenstell.: *obliebakker*, *obliebus*, *obliedoos*, *obliedraaijer*, anders *oblieman*, iemand, die op een draaibord, voor geld, om oblien laat draaijen; *oblieijzer*, *obliekoek* enz. Het woord is, met het fr. *oublie*, uit het lat. *oblata* afkomstig. Zie *ouwel*, dat van denzelfden oorsprong is.

OCEAAN, z. n., m., *des oceaans*, of *van den oceaan*, meerv. *oceanen*. Dit woord, uit de fabelleer der Grieken en Romeinen ontleend, is, eigenlijk, de naam van eenen zoon van Coelus en Vesta, welken men voor den God der zee hield: *op 't zilte veld van Vader Oceaan*. BOGAERT. Van hier wordt het, in navolging van oude heidensche dichters, voor de zee in het algemeen genomen; zonder meerv.: *voogt van den plas des woesten oceaans*. VOLLENH. *Een ijsre rots, die geenen aanstoot vreest, den oceaen ten trots*. VOND. *Eer de morgenzon zich in den oceaan, haar gouden spiegel, tooit*. HOOGVL. *Een moedig zeeman ploegt gerust den oceaan*. ROTG. Bijzonder beteekent het een groot gedeelte van de algemeene wereldzee, in zoover het meer dan een werelddeel bespoelt; met een meerv.: *op dat hij zijne heerschappij met den oceaan, en d'uiterste deelen van 't Oosten bepalen zoude*. BOGAERT. In den verhevenen stijl, beduidt het eene groote meenigte van zulke dingen, die met eene volle zee kunnen vergeleken worden: *de waerheit, uit een' oceaan van schriften, opgevischt*. VOLLENH. *Wie kan den oceaan der goddelijke algenoegzaamheid peilen?* Van hier *oceaansch*: *oceaensche diepte*. VOND.

Het woord is uit het lat. *oceanus*, en dat uit het gr. *ωκεανος*. In het perf. heet *ukianus* de wereldzee. Het schijnt, daarom, een woord van oostersche herkomst te zijn. F. MARTINIUS dacht om het hebr. חוג, een kreits, omdat de wereldzee den ganschen aardbol omringt. Er is een oud woord *aach*, dat water beduidt, lat. *aqua*: misschien behoort het tot eene en dezelfde bron.

OCH, een tusschenwerpsel, waardoor wij een geluid uit

den

den boezem ſtooten, wanneer wij eenen aandoenelijken wensch willen te kennen geven: *och, mijn vriend! waarom luistert gij niet? Och, ware hij nooit geboren!* In dien zin, plaatst men er ook woordjes bij, om den wensch te verſterken: *och of gij naar mijnen raad gedaan haddet! och dat God gave!* Het is ook een tusſchenwerpſel, om weemoedig te klagen: *och, hoe ongelukkig ben ik! Och! heb ik dat verdiend? De kerkgront heeft, nu 't licht, och! wech is.* Vollenh. *Ende in alle wycken fullenſe ſeggen, och! och!* Bybelv. Men plaatst, ter vermeerdering van de klagt, er ook *arm* achter: *die zij, och arm! blijmoedigh plukt.* Poot. *Och armen!* was bij de Ouden een gewone uitroep. Om, met teedere aandoening, zijne goedkeuring te toonen: *och, hoe braaf is dat! Och ja! mijn vriend!* Om elke roerende gewaarwording, bij eene zaak, die ons treft, uit te drukken: *och, hoe oodmoedig lag hij daar!* Om een onaangenaam gevoel, eene verdrietelijkheid daardoor te kennen te geven: *och, dat eeuwig klagen!* Uit de voorbeelden blijkt het, dat het, in de naamwoorden, eenen eerſten naamval bij zich heeft, en, in de werkwoorden, eene aanvoegende wijs. *Och* plagt oulings ook gebezigd te worden voor *of*, en *ochte* voor *ofte*.

OCHTEND, zie *uchtend*.

OCTOBER, z. n., m., *des octobers*, of *van den october*; zonder meerv. De tiende maand van het jaar (van het lat. *october*), die, bij de Romeinen, de achtſte was, en een en dertig dagen telt. Wij noemen deze maand *wijnmaand*, in navolging van *Karel de Groote*, omdat de wijnoogst, gemeenlijk, in dezelve voorvalt. In de achtſte eeuw had zij, bij R. Maurus, den naam van *windumanoth*, windmaand. De ſakſen noemen haar *zaad* — of *zaaimaand*.

ODE, (*oode*) verouderd bijwoord. Men vindt het bij M. Stoke, bij mijn weten, maar eenmaal: *ghi maghet dat ghemaken ode.* C. van Alkemade verklaart het door *ooit.* Die beteekenis wordt door B. Huydecoper afgekeurd, die, uit den zamenhang en vergelijking van het ontkennende *node* (anders *noode* geſpeld), dat door voorvoeging van eene *n*, als *nooit* van *ooit*, van *ode* ſchijnt af te komen, dit woordje door ligtelijk, gaarn, gewillig, verklaart. Deze beteekenis bevestigt hij uit een voorbeeld bij Maerlant: *dus mach menſe verwinnen*

nen ode. LUBL. DE JONGE heeft het gevoelen van HUIDEC. voor het zijne aangenomen. Zie *noode.*

ODIEF, z. n., m., *des odiefs*, of *van den odief;* meerv. *odieven.* Zekere schaaf, bij timmerlieden dus genoemd, waarmede men lijstwerk maakt. Men noemt het lijstje zelf, daarmede gemaakt, ook wel met denzelfden naam. Sommige timmerlieden heeten haar *ojief.*

OEFENEN, bedr. w., gelijkvl. *Ik oefende, heb geoefend.* Door dikmaals herhaalde bewegingen, ook door gedurige behandeling vaardigheid veroorzaken: *krijgsvolk in den wapenhandel oefenen. Hij is een geoefend soldaat. Zich oefenen. Zich in de talen oefenen.* Wijders verliest men het denkbeeld eener herhaalde handeling, en dat van plegen en doen blijft slechts over, als: *wraak oefenen. Geregtigheid oefenen. Hij oefende geweld. Het oeffent alle de macht van 't eerste Beest.* BYBELV. In den dagelijkschen stijl gebruikt men het onzijdig, met *hebben*; in den zin van tot stichting van anderen, over godsdienstige waarheden, openlijk, in een of ander huis, te spreken: *wie zal overmorgen oefenen?* Oul. werd het voor bouwen, bebouwen (van het land) gebezigd: *het land oefenen.* Ook voor eer bewijzen, aanbidden: *also dese luden haer goden geoefent hebben.* BYBEL 1477. Van hier: *oefenaar, oefening.* Zamenstell.: *oefenkamer, oefenplaats, oefenschool* enz.

Oefenen, hoogd. *üben*, bij NOTK. OTTFRIED en anderen *uoben, uaben*, angelf. *ywan*, nederf. *öven*, zw. *ofva*, deen. *öve.* Het lat. *opus, operari* behoort hierheen zeker. Ons *oefenen* schijnt een voorddur. werkw. van het oude *oefen* te zijn. Zoo heeft NOTK. *uoben* en *uoberen.* In eene *voorrede*, voor eenen ouden duitschen *Bijbel*, te Keulen, voor het jaar 1488, gedrukt, leest men: *daermede sich te oeven.* Zoo ook aldaar het naamw. *oevyngh.*

OEGEN, onz. w., gelijkvl. *Ik oegde, heb geoegd.* Een zeer oud woord, dat, in onze alleroudste schriften gevonden wordt, in de beteekenis van moeten, behooren. Het komt voor in de ALRENYESTE WILCKOEREN VAN LANGEWOLT, van het jaar 1282: *dan oegen de eerste kinder dat halve bodelgoet daer af tho nemen. Daerna soe oecht zij dat bodel — to den halven gude to leggen.* Het komt overeen met het engelsche verled. deelw. *ought*, dat eveneens gebruikt wordt. Het beteekent, ei-

eigenlijk, *hebben*, dat den zin van moeten heeft, als: *ik heb mij te wachten.* Het is hetzelfde woord als het angelſ. *oegan*, hebben, gr. *εχειν.* In de oudvrieſche taal, leest men bij SCHOT. BESCHR. VAN FRIESL.: *ſo aeghma* (behoort men) *ſijn fora hand of to ſlaen.* Zie *eigen* en *ig.*

OEGST, zie *oogst.*

OEI, zie *oi.*

OEKEN, bedr. w., gelijkvl. *Ik oekte, heb geoekt.* Verouderd woord, dat vermeerderen beteekent. C. VAN ALKEMADE teekent op M. STOKE (waar dezelve zegt:

Theofana die Keiſerinne,
Ende daer toe emmer AUGUSTA.)

het volgende aan: AUGUSTA, *oeckende, in oud Duits, vermeerderſe des rijks.* Dit *oeken* is de bron van ons *woeker*, waarvoor, oudtijds, *oeker* geſchreven is, en behoort tot eenen oorſprong met *ook. Oeken* is het angelſ. *ecan, eacan, oecan*, moeſog. *aukan*, lat. *augere*, gr. *αυξειν.*

OELZAAD, zie *heulzaad.*

OEN, een klemſtaartige basterduitgang, die aan het einde van eenige zelfſtandige naamwoorden gevonden wordt, als: *kattoen, blazoen, latoen, plantſoen, feſtoen* enz. Deze uitgang is, door de Franſchen, tot ons gekomen, die denzelven waarſchijnlijk van de Italianen hebben, welke er zich van bedienen, om iets, dat groot is, uittedrukken; zoo is b. v. *caſa*, in het ital., een huis, *caſina* een huisje, en *caſone* een groot huis. Velen dezer woorden worden, bij ons, in het onzijdige geſlacht gebruikt, als *fatſoen, galjoen, latoen, menizoen, vermiljoen* enz.

OER, *oir*, zie *oor.*

OEST, zie *oogst.*

OEST, z. n., m., *van den oest*; meerv. *oesten.* Het zelfde als noest, knoest, kwast in eenig hout: *men weet wel, die een harden oest met ſtompe beijtels kerven moest* enz. R. BAARDT. In Groning. is dit woord veel in gebruik.

OESTAL, (bij KIL. *oestal, oestele, oestael, oyſtal, oostal*), z. n.; meerv. *oestalen*, (*oestelen*). Een ſtormtuig, hetwelk men, oudtijds, in het belegeren van ſteden gebruikte, om daarmede zware pijlen te werpen; de *Catapulta* der Romeinen. Men vindt het driemaal bij

M. Stoke gebruikt, zonder dat eene der plaatsen het geslacht beslist. Het, door A. Kluit, uit dien Schrijver, in de *Naaml.* van Hoogstr., bijgebragte *met groten oestal* lees ik, in de uitgaaf, door Alkemade bearbeid, *met groten oestlen.* Ook een verheven tuig, waarin men misdadigers, welke men pijnigen en uitrekken wilde, ophing: *ende greep Sinte Vincentius, ende lieten hangen in een oestel, en lieten wtrecken.* Der sielentroest. Eindelijk beteekende het eenen stut, bij Kil. *statumen.* Huidecoper zegt: *mogelijk is het, in zijnen oorsprong, niet anders dan hoogstel.* Dan zoude het woord van het manl. geslacht zijn.

OESTEN, zie *oogsten.*

OESTER, z. n., m, *des oesters*, of *van den oester*; meerv. *oesters*, *oesteren.* Een bekende schelpvisch, bij velen voor eene lekkernij gehouden: *de stoute zwemmer haelt voor hem den oester uit den gront der zee.* Anton. Zamenstell.: *paarleoester* (*pareloester*). — *Oesterbaard*, *oesterbak*, *oesterbank*, *oestereter*, *oesterhuis*, *oesterkreek*, *oesterman*, *oestermesje*, *oesterpastei*, *oesterplaat*, eene kreek, waar oesters groeijen, *oesterput*, eene ondiepte, waar men oesters plant, om vet te laten worden, *oesterschelp*, *oesterschip*, *oesterschuit*, *oesterton*, *oestervat*, *oestervaatje* enz.

De naam van dezen schelpvisch is, in vele Europesche talen, gelijk. In het hoogd. *auster* en *öster*, nederf. *oster*, zw. *ostra*, angelf. *ostre*, eng. *oyster*, fr. *huitre*, ital. *ostrica*, sp. *ostra*, wallis. *vestrem*, bretan. *istr*, lat. *ostrea*, *ostreum*, gr. *ὄστρεον.*

OEVEL, zie *euvel.*

OEVER, z. n., m., *des oevers*, of *van den oever*; meerv. *oevers.* Waterkant, zoom van vaste aarde langs een water: *digt bij den oever.* Hoogvl. *Naer den dorren oever.* Vond. In het bijzonder, zeestrand: *welk net de visschers aan den oever* (*der zee*) *optrekken.* Hamelsv. — *Zant aen den oever der zee.* Bybelv. De kant of rand eener rivier: *voor Jephtha vlught naer d'oevers der Jordaen.* Vond. *'k Hoor zwanen met bevalligheit omtrent Meanders oever queelen.* Poot. De uiterste rand, of kant eens dings: *op den oever des grafs staande.* Sels. Oneig.: *hij is aan den oever des doods geweest.* *Dus zong Simeon op den oever des doots eenen lofzang.* H. Schim. Men vindt, bij Vond. en nog vroegere schrijvers, dit [illegible] woord

woord ook onz. gebruikt. In Gelderl, hoort men gewonelijk: *er ligt hout op het oever.* Het manl. geslacht is meest in gebruik.

Zamenstell.: *oeveraas*, anders *haft*, *oeverzand*, enz.

Oever, hoogd. *ufer*, nederſ. *över*, angelſ. *ofer*, bij Kil. en M. St. ook *over*, oudvriesch *owera*, deen. *aabred.* Frisch denkt, dat het uit *overvaren* ontſtaan zij; eene plaats, waar eene overvaart is. Wicht leidt het van het oude *aa*, *au*, water, en *weer*, een dam, af. Het eenvoudigſte is, dat men het uit eene bron, met *over*, afleide. Het wortelwoord zij dan *op*, het welk iets, dat verheven is en uitſteekt, te kennen geeft.

OEVEREN, bedr. w., gelijkvl. *Ik oeverde*, *heb geoeverd.* Verouderd woord, hetwelk Meyer door begeeren, eiſchen verklaart; bij Kil. anders *auveren*, *uveren.*

OF (oudt. *oft*), een voegwoord, waarvan men zich, in het gemeen, in twijfelachtige of onzekere omſtandigheden bedient, vereiſchende, zoodra er niets ſtelligs of volſtrekts gezegd wordt, eene aanvoegende wijs: *ik zal vragen, of hij het zich nog wel herinnert. Beproef eens, of hij het toeſtemt. Zij twijfelden zeer, of het dus voorgevallen ware. Of hij mij gekend hebbe, is daaruit niet gebleken. Ik wanhoop, of hij wel beter worde. Ik heb niet kunnen vernemen, of zij den brief gelezen hadden, of niet. Ik verſtond niet, welken zij bedoelden, of mij of hem. Of het kwame te regenen, zal ik u eenen mantel laten brengen.* Men gebruikt het ook voor *als of*: *hij geliet zich, of hem dit morren tegen de borst ware. Hij gelaat zich, oft hij dier partije gunst toedroege.* Hooft. Zoo ook reeds in oude ſchriften: *dat hore moeder ſolde gehadt hebben, offte ſe levede.* Wilckoer. v. Langewolt. Men vindt het ook als een voegwoord van toeſtemming, toegeving: *of gij dat zegt, het kan niet baten. Men kan hem niet aanzien, of hij lacht. Wie is er zo vreemdt, oft hij en roept hier?* Hooft. *Naauwlijks hadden wij den uithoek bereikt, of ons ſchip ſtiet aan den grond. Ik weet niet beter, of hij is dood.* De ouden ſchijnen het ook voor *zoo*, *indien*, gebruikt te hebben. In dien zin komt het bij J. v. Maerlant voor: *ſegt amen, of 't ghy's ſyt beraden.* Zoo ook Guld. Thr.: *in Duutſche of in Latijn, of ghi Latijn verſtaet.* Het eng. *if*.

Of, *oft*, hoogd. *ob*, nederſ. *of*, *oft*, *ofte*, ijsl. *ef*, eng. *if*, *as if*, ULPHIL. *jabai*, *jau*, *gau*, ISIDOR. en KER. *ibu*, OTFRID. *oba*, WILLER. *obe*, *avo*, deen. *om*.

OF (*oft*, *ofte*), een voegwoord van uitſluiting, onderſcheiding, ook wel van opheldering: *hij moet te laat uitgereden zijn, of een ongeluk gekregen hebben. Geef mij het boek, of mijn geld. Of ik, of gij moet het doen. Het zij hem het geld verleid, of zijne vleijers hem daartoe overgehaald hebben. Ik weet niet of zij komen, of* (*ofte*) *te huis blijven. Hoe gaat het met uwen broeder? Is hij verreisd? Of is hij ziek? Of heeft hij zoo vele bezigheden? Of wil hij niet?* Menigmaal dient dit voegwoord tot verklaring of opheldering: *alle menſchen kunnen geen heeren zijn, of anderen bevelen voorſchrijven. Tartarus emeticus, of braakwijnſteen.* In het gemeene leven, gebruikt men het dikwijls, om een onzeker getal uit te drukken: *eene el of zes. Een ſtuk of tien.*

Dit voegwoord luidt in het hoogd, *oder*, angelſ. *athor*, nederſ. *edder*, *ör*, *of*, *ofte*, *efte*, eng. *or*, bij oude nederd. ſchrijvers *jof*, *jofte*, bij oude hoogduitſche ſchrijvers *od*, ISIDOR. *odho*, KER. *edo*, *edeo*, OTFR. *odo*, ULPHIL. *aiththan*, *aiththau*, lat. *aut*, gr. η, ητε, ητοι, hebr. או, arab. او.

OFFER, z. n., o., *des offers*, of *van het offer*; meerv. *offers* en, in dichtmaat, ſomtijds ook *offeren*. Elk zigtbaar ding, hetwelk men der Godheid, tot een teeken van zijne eigene overgaaf aan Dezelve, toebrengt: *een bloedig offer* of *ſlagtoffer*, als het in een levend dier beſtaat, dat geſlagt wordt. *Pan ſchortte het offer.* VOND. Verder, elke zaak, welke men, ten teeken van eerbiedige onderwerping, aan het Opperwezen toewijdt: *laat uw hemelsch rijxgezagh 't gebrekkigh offer hier verdragen.* POOT. *Dit offer kan uw heilig oog behaagen.* Ps. van J. E. VOET. Wijders, alles, wat, tot inſtandhouding van den plegtigen godsdienst en deszelfs dienaars, gegeven wordt. Van hier alle andere gedwongene giften, met hoog gezag gevorderd: *hij moet ten offer komen.* In oneigenlijke beteekenis, is het eene zaak, den eigendom van welke men, om eens anders wil, varen laat; als ook een voorwerp, waarop eens anders ſchuld overgedragen wordt; en, verder, elk ding, dat het voorwerp van een kwaad is, dat door anderen aan het-

hetzelve toegevoegd wordt; wanneer het beeld van een bloedig offer ontleend is: *hij werd weldra een offer van de woede des volks. Vaak wordt de onschuld een offer van vervloekte baatzucht.*

Men vindt dit woord, dat, thands, meest onzijdig gebruikt wordt, ook in het manl. gesl. gebezigd: *brengt niet meer vergeefschen offer.* BYBELV. *Toen de vlam al den offer hadde afgeweit.* VOND. *Verfraaijen met den offer.* HOOFT. *Laet dat ons vollen offer zijn.* HUYGENS. Zamenstell.: *avondoffer, brandoffer, dankoffer, hefoffer, lijkoffer, morgenoffer, schuldoffer, slagtoffer, zoenoffer,* enz. Voorts: *offerambt, offerbeest, offerbloed, offerbus, offerdienst, offerdier, offergeld, offergewaad, offerhuis, offerkelk, offerkist, offerkleed, offerkoek, offermaal, offermes, offerpenning, offerplegtigheid, offerpriester, offervat, offervinder,* voor iemand, die het offer nasporende, onderzoekt, vindt en voorzegt, wat te gebeuren staat; *offerwet, offerwijn,* enz.

Offer, bij ISIDOR. *afferung,* OTFR. *oppher,* TATIAN. *opphar,* hoogd. *opfer,* deen. en zw. *offer,* wallis. *abert,* boh. *ober.* Het is niet noodig, om hetzelve uit het lat. *offerre, obferre,* of zelfs uit het gr. *επιφορα* af te leiden: wij hebben een oud woord *beren,* dragen, waarvan *opbeuren;* zoodat het eene letterlijke overzetting van de latijnsche uitdrukking kan zijn. Zoo heet in het angelf. *tober* een offer, van *toberan,* toebrengen, als zeidet gij *toebeuren.*

OFFERANDE, z. n., vr., *der,* of *van de offerande;* meerv. *offeranden.* Het zelfde als offer: *door eene kostelijke offerhande.* VOND. *Zie, welk een offerhande ik aen uw strengheit wij'.* J. DE HAES. Het is een onduitsch woord, uit het fr. *offrande,* van het basterdlatijn *offerenda,* zonder *h* te spellen, waarvoor men, in goed duitsch, zegt *offer.* Zie INL. bl. 65.

OFFEREN, bedr. w., gelijkvl. *Ik offerde, heb geofferd.* Een offer aan de Godheid brengen: *zijn heerlijke uitvaart, om den Goden te offeren.* BOGAART. *Stieren offeren.* Uit eerbiedigheid schenken: *'k dacht mijn schoone een zoet rozekransje t' offren.* POOT. Prijsgeven, aan eens anders geweld overgeven: *D' Egiptsche bloodaert heeft aan Cezars haet door schelmsche list de zuil van uw' Staet geofferd.* J. DE HAAS. In het gemeen, schenken, geven; *zij offert haren zoon de wapens van Vulkaan,*

het harnas, *schilt*, *en degen*. VOND. Even gelijk *offer*, zoo komt *offeren*, in de dagelijksche taal, ook voor gedwongen geven voor: *wij moeten al weder aan het offeren*. Zamenstell.: *opofferen*. Van hier: *offeraar*, *offering*, bij HOOGST., enz.

OFFICIER, z. n., m., *des officiers*, of *van den officier*; meerv. *officiers*, *officieren*. Uit het fr. *officier*. In het gemeen iemand, die een openbaar ambt bekleedt. Zoo noemen wij nog eenen schout *officier*, of *hoofdofficier*. In de gewone beteekenis, is het een bevelhebber bij het krijgsvolk; ook wel bij de gewapende burgerij.

OFSCHOON, voegwoord van toegeving; hoezeer, alhoewel. Het enkele *schoon* wordt meest gebruikt. Naar mate de zin vordert, plaatst men er eene aantoonende of eene aanvoegende wijs bij. Eene aantoonende wijs, als men iets stelligs er mede aantoont: *offschoon het reeds zomer is*, *nogtans ga ik nog niet naar buiten*. Eene aanvoegende wijs, als men iets in het onzekere laat: *ik zoude niet vreezen*, *offschoon nu een leger voor de poorten verschene*. Oudtijds splitste men dit voegwoord: *doch of al schoon de slaep van mij was afgeweken*. CATS. Vooral, door het invoegen van een voornaamwoord: *of mij schoon een leger belegerde*. BYBELV. Van twee voornaamwoorden: *of ghij mij schoon brandofferen offeret*. BYBELV. Van een bijvoegl. voornaamw. met zijn naamwoord: *of hare golven schoon woeden*. DORESLAERS *Overz*. Van het voornaamwoord vervangende *het* en een naamwoord: *of het velen schoon speet*. DE DECK. Het is zamen gesteld uit *of* en het voegwoord *schoon*. Zie *schoon*.

OGE, zie *oog*, *oge*.

OI, tusschenwerpsel, waardoor men de aandoening van een ontsteld gemoed te kennen geeft: *oij me! rampspoedighe vrouwe!* RODENBURGH. Bij HUYGENS ook *oei*, bij OUDAAN *oij*.

OIR, zie *oor*.

OIRBAAR enz., zie *oorbaar*.

OKER, oudtijds ook *ooker*) z. n., m., *des okers*, of *van den oker*; zonder meerv. Eene verwsoort, die uit zuivere metalen, door zuur opgelost, gemaakt wordt, en, naar den aard der metalen, hare kleur heeft. Men vindt *gelen oker* en *rooden oker*, anders *engelsch bruin* genaamd. *Vier manieren van verwen* — *den ghelen oker een van die vieren*. VAN MANDER.

O-

Oker, hoogd. *ocher*, fr. *ocre*, *ochre*, eng. *ochre*, ital. *ocra*. Het is uit het lat. *ochra*, en gr. ὤχρα: ὠχρος is bleek, bleekgeel.

OKERNOOT, (*okkernoot*) z. n., vr., *der*, of *van de okernoot*; meerv. *okernoten*. Walnoot, groote noot. Van hier: *okernotenboom*, in het oudvlaamsch *okeler*. De eerste helft des woords brengt TEN KATE tot het angelf. *ecan*, *ican*, vermeerderen, waarvan ons oude *oeken*; om de uitstekende grootheid van deze noot.

OKSEL, z. n., m., *des okfels*, of *van den okfel*, meerv. *okfels*, *okfelen*. Holligheid onder den arm: *onder zijn ockfelen*. K. v. MAND. *De elle tot den oxel toe genomen*. BYBELV. zam.: *okfelhaar*, *okfelfchrooi*, *okfelftuk*, in een hemd, *okfelftank*. Bij OUDAAN vindt men *knieokfel*: *in uw heyl'ge naam wij wormkens ons knyeoxel vouwen*. Misfchien uit het lat. *axilla*, fr. *aisfelle*, hoogd. *achfel*.

OKSHOOFD, z. n., o., *des okshoofds*, of *van het okshoofd*; meerv. *okshoofden*. Een zeker groot vat voor wijn of bier. Bij de bierbrouwers maken twee okshoofden eene pijp, eene trom, of een ftukvat uit. Bij KIL. luidt het *ockshood*, *oghshood* (*hood* bij HUYGENS voor *hoofd*, gelijk de Dordenaars fomtijds ook nog zeggen), nederf. *oxhoofd*, hoogd. *oxhoft*, eng. *hoghshead*, zw. *oxhufvud*. Zeer waarfchijnlijk is ons woord het oorfpronkelijke, in andere talen overgenomen. Misfchien is, bij eene of andere gelegenheid, eene grootere foort van wijnvaten met eenen osfenkop geteekend, dat tot deze benaming aanleiding kan gegeven hebben.

OKSOEN, (bij KIL. *ockfuine*) z. n., o., *des okfoens*, of *van het okfoen*; meerv. *okfoenen*. Verouderd onduitfch woord, in de beteekenis van aanleidende oorzaak, gelegenheid; uit het fr. *occafion*, lat. *occafio*. Zoo zegt M. STOKE: *dit ocfoen*. En in den SPIEGEL HISTORIAAL: *dan dit ocfoen en defen raet*.

OLEANDER, *oleanderboom*, zie *rozenlaurier*.

OLIE, z. n., vr., *der*, of *van de olie*; meerv. *olien*, als van meer foorten gefproken wordt. Eene vloeijende, vette ftof, die zich in water niet of zeer weinig laat oplosfen, ligt brandbaar, en uit velerlei ligchamen getrokken: *olie van amandelen*, *lelien*, *rozen*, *raapzaad* enz. *Olie perfen*. *Olie flaan*. In het gemeene leven, heet men raap- of lijnolie flechts *olie*. *Olie in de lamp branden*. *Als zij de olie in de brandende lamp zagen*

fper-

sperken. VOND. Zoo noemt men ook olie van olijven, in het dagelijksche leven, *olie*, of *boomolie*. In de *Overzett.* van den BIJB. wordt de olijfolie altijd slechts *olie* geheeten. *Dat is zoo vet als olie. Dat gaat er in als olie. Met olie zalven*, dat is met olie van welriekende specerijen. *De heilige olie*, het laatste oliesel. *Dat is olie in het vuur*, dat maakt de driften nog oploopender, den toorn heviger, den twist feller. *De Edelen en grooten smeeten olie in het vuur der burgerlijke beroerte.* WAGENAER. *Olie* heeft, in de zamenstelling van eenige woorden, ook wel de beteekenis van eenen olijf, als: *olieknods*, *olieloof*, beide woorden bij POOT, *olierots*, bij MOONEN. Oneig. voor geld: *daar moet olie wezen.* Van hier; *olieachtig*, *olieachtigheid.* Zam.: *oliebak*, *olieblok*, *olieboom*, (oul. voor *olijfboom: haelt twighen des oliboems.* BYB. 1477.), *oliedroesem*, *oliehef*, *oliekan*, *oliekoek*, *oliekruik*, *oliemolen*, *oliepers*, *oliepot*, *olierijk*, *olieslager*, *oliesteen*, *olieton*, *olievat*, *olieverw*, *olieverkooper*, *oliezacht*, bij CAMPH enz. — *Balsemolie*, *boomolie*, *nootolie*, *rottingolie* enz.

Olie, reeds bij ISIDOR. *ole*, OTFRID. *oli*, hoogd. *öhl*, nederd. *ölje*, ULPHIL. *aley*, zw. *olja*, angels. *ele*, eng. *oil*, boh. *oleg*, krain. *voile*, pool. *oley*, fr. *huile*, ital. *oglio*, lat. *oleum*, gr. *ελαιον*. De oorspronkelijke beteekenis schijnt die van een vloeibaar, vetachtig ligchaam geweest te zijn; van hier, dat in het angels. zwaar, vet en voedzaam bier *eala* heet, eng. *ale*, zw. *oel*, ijsl. *aul*, lett. *aulus*, esthn. *olei*, *oellut*, nederd. *öhl*, waarmede men *ωλαι*, dat bij EUSTATHIUS voorkomt, kan vergelijken. Zie ons *aal.* In de noordsche talen is *elbe*, *elf*, een vloed, waarvan de rivier *de Elve* nog haren naam heeft, en *oli* heet, in Patagonie, water en ook olie. Neemt men dit alles in aanmerking, dan is het niet noodig, om *olie* juist van het lat. *oleum* af te leiden, naardien toch het gansche noordelijke Europe een vloeijend vet wel zal kunnen benoemd hebben, eer het aan de Romeinen kennis kreeg.

OLIEN, bedr. w., gelijkvl. *Ik oliede*, *heb geolied.* Met olie bestrijken. Van hier *oliesel: eenen zieken het laatste oliesel geven.*

OLIFANT, (*elefant*) z. n., m., *des olifants*, of *van den olifant*; meerv. *olifanten.* Een Indisch dier, misschien het grootste van al de viervoetige dieren: *met zijnen olifant.*

fant. VOND. *Van den gaenden berg der heete middaglanden, den grooten olifant.* POOT. Het woord, schoon van het wijfje gebezigd, blijft, letterkundig, mannelijk: *ik zag den olifant met haar jong, hetwelk zij beschermde.* Zamenstell.: *olifantsbeen*, oneig. een heel dik been, *olifantssnuit*, *olifantstand.* *Olifant*, *elefant* is uit het lat. *elephas*, gr. ελεφας. Gelijk het dier, zoo is deszelfs naam, zeker, uit het oosten. SCHINDLERUS leidt het van het arab. *pil*, met het lidwoord *al*, *el*, af. Zeker is het, dat ivoor, in de *chald. Overzett.* van den BYB., tanden van den *Pil* heeten. BOCHART meent zelfs, dat de naam van den Olifant, bij de Ethiopiers, Egyptenaars en bewoners van het uiterste Indie, *Pil* zoude geweest zijn. Dit dier zoude dan, uit hoofde zijner verbazende grootte, dezen naam dragen, daar פיל, bij de Arabieren, in wasdom en grootte toenemen te kennen geeft. ADELUNG brengt de eerste lettergreep van dit woord *el*, *ol* tot een oud stamwoord *al*, *el*, hoog, groot. Zie *olm.*

OLIJF, z. n., m., *des olijfs*, of *van den olijf*; meerv. *olijven.* Die boom, uit wiens bezien de boomolie geperst wordt; anders *olieboom*: *den olijf boven alle andere boomen te achten.* VOND. *Zoo deelt d' olijf, om zijn prijswaerdigheit een heilig merk van den godtlieven vrede* enz. POOT. Reeds van ouds was hij een zinnebeeld des vredes: *met gezegenden olijf verciert.* VOND. Voor de vrucht zelve is het woord vrouwelijk: *die met de groene olijf nog praelen kan.* VOND. Van hier het onverbuigb. *olijven*: *eene tafel van olijvenhout.* Zam.: *olijfberg*, *olijfblad*, *olijfboom*, *olijfkrans*, *olijfolie* (*olijvenolie*) *olijftak*, *olijfverwig*, *olijvenkleur*, *olijvenoogst*, *olijvenvormig* enz.

OLIJK. Zie *oolijk.*

OLIMP, z. n., m., *des olimps*, of *van den olimp*, het meerv. is buiten gebruik. Van het gr. en lat. *olympus.* Een gebergte in Thessalien, het welk zich met eenige spitsen in de wolken verheft, en in de fabelleer der Grieken en Romeinen, de woning van Jupiter en de opperste Goden was. *Van den hoogen olimp.* VOND.

OLLEN, z. n., meerv. Prullen, vodden. Het komt, in de dagelijksche taal slechts, voor: *hij maakt, op het papier, niet dan ollen en haken.*

OLM, zie *molm.* In het nederf. is het ook *ulm*, *olm.*

Bij

Bij KIL. is *olm* ook eene soort van hagedis, een salamander, bij hem ook *molck* genaamd. Eindelijk verklaart hij *olm* door eene hoogte, een heuveltje, anders *holm*.

OLM, z. n., m., *des olms*, of *van den olm*; meerv. *olmen*. Eene soort van hoogen inlandschen boom, behoorende tot de ijpen, hebbende, om de dunne takken ruweren bast, dan de ijpen: *en huwt den wijnstock aen den olm*. VOND. *Duiven van den hoogen olm gevlogen*. ANTONID. van hier: *olmboom*, *olmbosch*, *olmmei*, *olmtak*.

Olm, hoogd. *ulme*, angelf. *elm*, eng. *elm*, zw. *ulm*, deen. *alm*, ijsl. *almur*, lat. *ulmus*, ital. *olmo*, fr. *orme*. Omdat deze boom, in geheel Europe, inlandsch is, brengt ADELUNG al deze namen tot eenen algemeenen oorsprong, tot het oude stamwoord *al*, *el*, hoog, groot; omdat de schielijke groei van dezen boom, tot eene aanzienelijke hoogte, elk in de oogen valt. Hierheen zoude, dan, ook het lat. *alnus*, elzenboom, behooren.

OM, (1) een voorzetsel, dat in verscheidene beteekenissen gebruikt wordt. *Voor eerst* geeft het te kennen de rigting van eene beweging rondom iets, of ook langs het grootste gedeelte van den omvang van iets: *zich om eene stad legeren. Eenen mantel om den rug hangen. Hij wringt hun de koord om hals en handen*. DE DECK. *Gelijk een wolf om de volle schaepskoei loert*. VOND. *Met honig om den mond. Een krans van bloemen om het hoofd. Iemand om de middel vatten. Zij viel hem om den hals*. Oneigenlijk, beduidt het eene onbepaalde nabijheid van eenen oord of tijd. In den eersten zin, zeggen de zeelieden: *den steven om de west wenden. Des wij 't aanstonds om de west wendden*. BOGAERT. Zoo ook: *om hoog zien. Om laag komen*. In den anderen zin, gebruiken wij het, in de dagelijksche taal: *ik ben er om den middag weer. Hij komt om drie uren thuis. Hij vertrekt om Pinksteren*. *Ten tweede* heeft het de beteekenis van na; misschien eene figuur van de vorige: *om den anderen dag heb ik de koorts. De maen, die om de maent haren kreits voltrekt*. VOND. *Ten derde* beduidt het een voorwerp; en wel een voorwerp van verlies: *iemand om het leven brengen. Om het leven komen. Om neeringe te koomen*. HOOFT. *Hoe mijn broeder raeckte om hals*. VOND. Een voorwerp van onaangename gemoedsbewegingen: *hij schreit om u*.

Ween

Ween niet om dit verlies. Van allerlei ernstige poging: *zij smeekte om het leven. Om al zijne bezittingen spelen. Ik zal om het noodige geld schrijven. Om onderhoud vragen. Om raad vragen. Zij riepen allen om wraak.* Hierheen behoort de uitdrukking, waar het eenen loon of prijs aanduidt: *om den kost arbeiden. Hij dient om loon. Ik wil het u om het halve geld geven. Worden niet twee muschkens om een penninckskenverkocht?* Bybelv. *Ten vierde*, beteekent het eene beweegreden, eene oorzaak: *hij wordt om zijne misdaden gebannen. Hij arbeidt om strijd. Hij wordt om eene beuzeling oploopend. Ik doe het om best. Het is maar om een paar dagen te doen. En ondertusschen komt dees landplaag om mijn' zoon.* Vond. Hierheen behooren de zamenstellingen *daarom, hierom, waarom, ergensom, nergensom.* In dezen zin voegt men er ook het naamwoord *wil* bij: *doe het om mijns broeders* wil. *Ik bid u om Gods wil:* hier zeide men oudtijds: *om Gode.* Eindelijk gebruikt men het in den zin van aan, tot. Zoo komt het voor in het op- of rugschrift van eenige brieven, of liever van toegenepene briefjes, welke men aan vertrouwde vrienden schrijft: het gebruik verkiest dan *omme: omme den Heer* enz.

(2) *Om* wordt ook als een voegwoord gebezigd, wanneer men er de onbepaalde wijs met *te* achter plaatst, en daardoor eene bedoeling, een oogwit te kennen geeft: *met oopen hof houden, om meenigte van uitlandsche heeren t' onthalen.* Hooft. *Hij deed dit, om haar te behagen.* Somtijds verwisselt het met *van: hij gaf den overste onthiet, om zich meester der stad te maken.* Hierop zegt L. Ten Kate: „ *van zich meester der stad te maken* is volgens het gebruik en buiten duisterheid van „ zin." In vorige tijden, liet men *te* weg, om, daardoor, den lijdenden van den bedrijvenden vorm te onderscheiden. De aanmerking is door Hooft gemaakt, die zegt: „ *een man goedt om bevechten* is goedt om be- „ vochten te worden. *Een man goedt om te bevechten* „ is goedt om eenen andren te bevechten." Bij Decker vindt men ook meer dan eens dit onderscheid in het oog gehouden. Zoo leest men bij hem: *onhantzaem om bewonen.* En bij D. Heins: *hoe qualijk ist om doen?* In onze Bybelv. lezen wij daarom van *dingen swaer om verklaeren*, dat is *om verklaerd te worden.* Ik kan niet zien,

waar-

waarom dit noodig zij, daar men, hier, even goed *zwaar om te verklaren* had kunnen zetten. Men kan, als men de duidelijkheid slechts beware, veilig, allerwegen, *te* gebruiken. Dit voegwoord *om* mag men weglaten, als het geene bedoeling of oogwit aanduidt, als: *ik acht het overtollig, om van dit onderwerp meer te spreken.* Men zegge liever: *ik acht het overtollig, van dit onderwerp meer te spreken.*

(3) *Om* is, laatstelijk, een bijwoord. Zoo gebruikt men het, in het gemeene leven, in tegenstelling van den kortsten weg: *van Groningen over Koevorden naar Zwol te reizen, is zeer om.* Om een einde aan te toonen: *de week is haast om.* Ook om eene verandering te kennen te geven: *de wind is om.* Men verdubbelt het ook: *om en om*, voor aan alle kanten. *Mijn hart keert om en om.* H. Schim. Hieruit is *ommentom*, door verbastering, ontstaan. In zamenstelling wordt *om* ook gebruikt; en wel met andere voorzetsels, met bijwoorden en voegwoorden, het zij voor- het zij achteraan, als: *omdat*, *omher*, *rondom*, *kortom*, *daarom*, *hierom*, *waarom* enz. Met zelfstandige naamwoorden, als: *omweg*, *omkreits*, *omhangsel* enz. Als voorzetsel wordt het ook met werkwoorden zamen gevoegd, en is dan een scheidbaar, en dan weder een onscheidbaar voorzetsel, naarmate de verschillende beteekenissen der werkwoorden zulks somwijlen vorderen. Scheidbaar is het in *ombuigen*, *boog om*, *omgebogen*, *om te buigen*. Onscheidbaar in *omringen*, *omringde*, *omringd*, *te omringen*. Werkwoorden, dus zamen gesteld, beteekenen of eene rigting, eene strekking in het ronde, als: *omdraaijen*, *omgaan*, *omgeven*, *omsingelen*; of eene plaatsing van het voorste deel naar achteren toe, als: *omstaan*, *omkijken*, *zich omkeeren*; of eene plaatsing van het onderste naar boven toe, als: *omploegen*, *ombouwen*, *omgraven*; of van het eene door het andere, als: *omroeren*, *omschommelen*, *omhutselen*, *omschudden*; of van het eene in de plaats van het andere, als: *omzetten*, *omzitten*: *gaan omzitten*; of eene rigting naar verscheidene plaatsen heen, als: *omhooren*, *omdolen*, *omzien*, *omloopen*; of het brengen van eene regte in eene schuinse rigting, het brengen op zijde, als: *ombuigen*, *omliggen*, *ombuitelen*, *omsmijten*, *omboorden*, dat tevens ook eene strekking in het ronde aanduidt; of eene ver-

andering te wege brengen, als *omkoopen*, *ompraten*; of eene herhaling, eene verbetering, als: *omsmelten*; of eindelijk een einde van iets, als: *ombrengen*, *omkomen*.

Onze rijke taal kan, door dit voorzetsel, nieuwe werkwoorden vormen, gelijk, in de laatste tijden, vele dergelijke gebruikt zijn, welke men bij de ouden niet aantreft. In het vormen, zondige men maar niet tegen de regelmaat der taal.

Om de voetmaat, gebruiken de dichters dikmaal's *omme* voor *om*: *ommezwaaijen*, *ommezwerven*: *Beschouw een oogenblik mijn deerlijk ommezwerven.* L. W. VAN MERKEN. De ouden gebruikten somtijds, in zamenst. *om* voor *ont*, als: *ombijt* voor *ontbijt*, *ombieden* voor *ontbieden* enz.

Dit oude voorzetsel luidt reeds, bij ISIDOR. KERO en anderen, *umbi*, *umbe*, waarmede het grieksche *αμφι* en het lat., *amb* overeenkomen. In het angelf. is het *umb*, *ymb*, hoogd. *um* en oudtijds *umb*, zw. *om*, ijsl. *um*, wall. *am*, deen. *omme*, finl. *umbi*. Het denkbeeld van eenen grooteren omslag, in tegenstelling van den kortsten weg, is, zeker, het oorspronkelijke.

OMARBEIDEN, bedr. w., gelijkvl. van het scheidb. voorz. *om* en *arbeiden*: *ik arbeidde om*, *heb omgearbeid.* Zoo arbeiden, dat het onderste boven kome. Men gebruikt het voor omploegen: *het land omarbeiden.* Ook wordt het van andere dingen gebezigd, in de beteekenis van eene verandering aan iets te weeg te brengen: *een boek overzetten*, *en zoodanig omarbeiden*, *dat* enz.

OMARMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *armen*, dat buiten zamenst. niet gebruikt wordt: *ik omarmde*, *heb omarmd.* Met de armen omvatten, omhelzen: *omarremt en bestreen.* MELCH. FOKKENS. *Mennigh jongeling omarmt een halfrotte queen.* JONCTYS. Van hier: *omarming*.

OMBALLING, z. n., m., *des omballings*, of *van den omballing*; zonder meerv. Een woord, dat, in het gemeene leven, voorkomt, en eene rommelzode van onnut of flecht huisraad te kennen geeft, dat dan hier dan daar in eenen hoek geworpen wordt. Of het eene figuur zij van eenen balling, die weinig geacht wordt, en geene vaste plaats heeft, is onzeker: in dit geval zoude het manl. geſl. eenigzins gegrond zijn.

OMBANDEN, bedr. w. gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *banden*, dat buiten zamenft. niet voorkomt: *ik bandde om, heb omgeband.* Eenen band omdoen: *een omghebanden hals.* C. HUIJGENS. Veroud. woord.

OMBAZUINEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *bazuinen: ik bazuinde om, heb omgebazuind.* Overal, door het blazen op eene bazuin, iets aankondigen.

OMBEDELEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *bedelen: ik bedelde om, heb omgebedeld.* Op allerlei plaatfen loopen bedelen.

OMBELLEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *bellen: ik belde om, heb omgebeld.* Door het klinken van de bel alom bekend maken.

OMBEREN, zie *lomberen.*

OMBEUKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *beuken: ik beukte om, heb omgebeukt.* Door beuken omwerpen, ter neder werpen: *vrou Weelde heeft met haer' weeke zeden meer fteden omgebeukt.* DE DECK. *Muuren, tweemaal omgebeukt.* VOND.

OMBEVANGEN, zie *omvangen.*

OMBIEDEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *bieden: ik omboof, heb omboden.* Veroud. woord, dat bij M. STOKE voorkomt, in den zin van door eene boodfchap gelasten, of laten weten: *dat men Ghifebrecht van Tfelfteijn ombode, dat hi* enz. *Ende dat hi omboede, wat hi doen woude.*

OMBIJT, *ombijten,* zie *ontbijt, ontbijten.* Men vindt dit verouderde woord nog bij J. CATS: *eet 's middags hartigh, of ombijt.* KIL. verklaert *ombijt* door *jentaculum.*

OMBINDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *om* en *binden.* Scheidb. *ik bond om, heb omgebonden.* Om zich of om een ander ding binden: *zijnen gordel omgebonden hebbende.* Onfcheidb. *ik ombond, heb ombonden.* Met iets omwinden: *gordde hem met den riem des Ephods, ende ombond hem daar mede.* BYBELV. Van hier: *ombindfel.*

OMBLADEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *bladeren: ik bladerde om, heb omgebladerd.* De bladen van een boek hier en daar omflaan.

OMBLAZEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *blazen: ik blies om, heb omgeblazen.*

zen. Bedr., door blazen doen omvallen: *een kaartenhuisje omblazen.* Onz., met *hebben*, door middel van een blaastuig alom bekend maken: *immiddels had Taxis met drie trompetten doen omblaazen.* HOOFT.

OMBOENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *boenen*: *ik boende om, heb omgeboend.* Den binnen en buiten kant van allerlei vaatwerk door boenen zuiveren.

OMBOLWERKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *om* en *bolwerken*: *ik ombolwerkte, heb ombolwerkt.* Met een bolwerk omringen. Oneigenl. neemt het *I. T.* in *Joſ. droef en blij-eijnd ſpel*, voor naauw bezetten, benaauwen: *die u tot aller uur ombolwerckt hebben.*

OMBONZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *bonzen*: *ik bonsde om, heb omgebonsd.* Met eene bons omwerpen.

OMBOORDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *om* en *boorden.* Scheidb. *ik boordde om, heb omgeboord.* Rondom met een boordſel beleggen; ook in den vorm van eenen boord of rand maken. Onſcheidb.: *ik omboordde, heb omboord.* In deze vervoeging, komt het, in den verhevenen ſtijl, oneigenlijk voor, in den zin van omringen: *eene vallei met bergen omboord. Zie, hoe d' ondergaende zon de wolkn omboord heeft met goud.* OVERZETT. VAN HERV.

Haar mondt gelijk een kers
Zoo vers,
Omboordt met bloedtkoralen,
Loeg zoetjes overdwers.

J. BONEFONIUS.

OMBOUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *bouwen*: *ik bouwde om, heb omgebouwd.* Een geld. woord, beteekenende eenen akker, in geval van een misgewas, van nieuws omploegen.

OMBRAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *braaijen* (voor *braden* naar den hollandſchen tongval): *ik braaide om, heb omgebraaid.* Een ſchipperswoord, beteekenende omwenden, omkeeren, denkelijk door middel van het zoogenaamde braadſpit.

OMBRASSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *brasſen*: *ik braste om, heb omgebrast.*

Door middel van den bras, op een fchip, de ra en het zeil omhalen.

OMBREIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *breijen: ik breide om, heb omgebreid.* In het ronde breijen; ook een boordfel, door breijen, rondom iets maken.

OMBRENGEN, bedr. w., onregelm. Van het fcheidb. voorz. *om* en *brengen: ik bragt om, heb omgebragt.* Omdragen: *ik heb de nieuwspapieren nog niet omgebragt.* Van hier: *ombrenger, ombrengfter.* Voorts: *breng het glaasje nog eens om*, zegt men, als de vrienden, in eene rij, om tafel zitten. *Ombrengen* is ook een fchipperswoord: *het fchip ombrengen*, hetzelve omwenden, ombraaijen. Verkwisten, doorbrengen; eene meest verouderde beteekenis: *die heeft fonder vrucht fijn dagen omgebrocht.* J. CATS. *Die zijn erfgoet fchandelijck omgebrocht heeft.* D. PHILIPPI *hantboecxken. Een broeder diens, die het zijne ombrenget.* DORESLAER. De gewone beteekenis van dit woord is die van om het leven brengen, van het leven berooven: *zich zelven ombrengen. Hij is door verraad omgebragt. Met vergift ombrengen.* Het woord zelf beflist wel niet de wijs, waarop men van het leven beroofd wordt, noch duidt aan, of zulks naar regt gefchiede of niet; echter gebruikt men het nooit, dan van eene onregtmatige beneming van het leven.

OMBRIESCHEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *briefchen: ik brieschte om, heb omgebriescht.* Dichterlijk woord, overal briefchend omloopen.

OMBROMMEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *brommen: ik bromde om, heb omgebromd.* Brommend, als een grommende beer, omloopen.

OMBRUIJEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *bruijen: ik bruide om, heb* en *ben omgebruid.* Bedr., Onbezuisd omwerpen; *hij bruit de tafel om.* Onz., met *zijn*: *de tafel bruide om.* Een woord der dagelijkfche taal.

OMBRULLEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *brullen: ik brulde om, heb omgebruld.* Aan alle kanten loopen brullen: *hij hoort het ongedierte ombrullen aen zijn' vliet.* ANTON.

OMBUIGEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *buigen: ik boog om, heb* en *ben* om-

omgebogen. Bedr., iets, dat regt is, in eene bogt zetten; ook iets, dat reeds gebogen is, in eene andere rigting buigen. Ook onz., met *zijn; het mes buigt om.* Van hier: *ombuiging.*

OMBUITELEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *buitelen: ik buitelde om, ben omgebuiteld.* Buitelend omvallen. Van hier: *ombuiteling.*

OMBUITEN, (in Gron., waar dit woord gebruikt wordt, *ombuten*) bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *buiten: ik buitte om, heb omgebuit.* Ruilen: *iets ombuiten.* Ook onz.: *laat ons met gespen ombuiten.* Zie *buiten.*

OMBULDEREN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *bulderen: ik bulderde om, heb omgebulderd.* Bulderend omloopen, overal razen en tieren.

OMDANSEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *danfen: ik danste om, heb omgedanst.* Bedr., door danfen iemand onder de voet werpen. Meest gebruikt men het onz., met *hebben*, voor danfend omfpringen.

OMDAT, redengevend voegwoord, waarbij men, natuurlijk, eene aantoonende wijs plaatst; vermits, doordien: *God is al onze liefde waardig, omdat Hij het beminnelijkfte wezen is. Omdat gij zulks verkiest, zal ik er mij naar fchikken. Ik heb het handfchrift, omdat het voor u onleesbaar was, door eene kundige hand laten affchrijven.* Van *om* en *dat.*

OMDEELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *deelen: ik deelde om, heb omgedeeld.* Bij gedeelten omgeven, zoo dat elk het zijne krijgt: *het omgedeelt gouden en zilveren laken.* HOOFT. *De taart omdeelen.* Van hier: *omdeeler, omdeeling.*

OMDELVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *delven: ik dolf om, heb omgedolven.* Omgraven: *den akker omdelven.* VOND.

OMDIJKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *dijken: ik omdijkte, heb omdijkt.* Met eenen dijk omringen. Van hier: *omdijking.*

OMDOBBEREN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *dobberen: ik dobberde om, heb omgedobberd.* Dobberend omdrijven.

OMDOEN, bedr. w., onregelm. Van het fcheidb. voorz.

om en *doen*: *ik deed om*, *heb omgedaan*. Los omwinden: *doe er een doekje om*. Een wijd kleed omhangen: *deden zij hem eenen purperen mantel om*. Bybelv. Zie *aandoen*.

OMDOLEN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *dolen*, *ik doolde om*, *heb omgedoold*. Omdwalen: *het land omdolen*. *Eer ik was heengetogen en verder omgedoold*. N. Versteeg. Oneig.: *wij zouden in volſtrekte hoopeloosheid omdoolen*. Frantzen. Van hier: *omdoling*.

OMDOUWEN (*omduwen*), bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *douwen*: *ik douwde om*, *heb omgedouwd*. Met eenen douw omſtooten, omzetten.

OMDRAAI, z. n., m., *des omdraais*, of *van den omdraai*; meerv. *omdraaijen*. De daad van omdraaijen.

OMDRAAIJEN, bedr. en onz., w. gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *draaijen*: *ik draaide om*, *heb* en *ben omgedraaid*. Bedr., in eene tegengeſtelde rigting draaijen: *de kraan van eene koffykan omdraaijen*. *Draai uw hoofd eens om*. *Eene duif den nek omdraaijen*. Om zijne as draaijen: *een rad omdraaijen*. *Al draeit de wijzer kort den dag om*. Vond. *Zich omdraaijen*. Fig., veranderen: *daer uwe meening de geheele werelt omdraeien wil tot een ongemeen groot gasthuis*. *Overzett. van Herv.* Onz., met *zijn*, om zijne as bewogen worden: *de molen draait om*. *Eer d' aerde op haren as omdraeide*. H. Schim. Oneig., uit wankele grondbeginſels en om eigenbelang, in het openbaar, zich anders dan voorheen, gedragen; in den vertrouwelijken ſtijl: *hij is omgedraaid*. Van hier: *omdraaijing*.

OMDRAGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *dragen*: *ik droeg om*, *heb omgedragen*. Dragend ombrengen, overal met zich dragen: *daer gij niets omdraegt dan uw ſterflijkheit*. H. Schim. *Mijn grootvaar worde den aardkloot omgedragen*. J. de Haes.

OMDRAGT z. n., vr., *der*, of *van de omdragt*, het meerv. *omdragten* is niet veel in gebruik. Het omdragen: *de omdragt van den geheiligden ouwel*. *Zij heeft plegtige omdragten van hetzelve ingeſteld*. Hamelsv. van *om* en *dragt*.

OMDRAVEN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *draven*: *ik draafde om*, *heb* en *ben omgedraafd*. Op eenen draf omloopen: *het paard heeft lang omgedraafd*.

draafd, *Het paard is de stadsmuren omgedraafd.* — *Het paard heeft de stadsmuren omgedraafd*, zoude te kennen geven: het heeft, door zijn draven, de stadsmuren doen omvallen; en zoude tevens een bedr. w. wezen.

OMDRENTELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *drentelen*: *ik drentelde om*, *heb omgedrenteld*. Drentelend hier en daar gaan.

OMDRIJVEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *drijven*. Scheidb., *ik dreef om*, *heb* en *ben omgedreven*. Bedr., om zijne as drijven: *gelijck een uurwerckwight het sneckradt ommedrijft*. Vond. In eenen kring doen omgaan: *de kudde den berg omdrijven*, ook *om den berg drijven*. Ginds en herwaart drijven: *wolcken*, *die van de winden ommegedreven worden*. Onz., met *zijn*: *het wrak is het eiland omgedreven*. *Hij dreef op eene plank om de stad*. Met *hebben*: *hij heeft op den vloed omgedreven*. Onscheidb. en bedr.: *ik omdreef*, *heb omdreven*. Met gedreven beeldwerk rondom versieren: *een gouden kelk*, *met bloemfestoen omdreven*. Men gebruikt het in den verhevenen stijl alleen.

OMDRILLEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *drillen*: *ik drilde om*, *heb omgedrild*. Drillend omloopen.

OMDRINGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *dringen*: *ik drong om*, *heb omgedrongen*. Door dringen omzetten; ook door dringen omstorten.

OMDRINKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *drinken*: *ik dronk om*, *heb omgedronken*. In het ronde drinken: *welaen*, *nu eenmael omgedronken tot eer van 't gulden jaargetij*. Poot.

OMDROOGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *droogen*: *ik droogde om*, *heb omgedroogd*. Nat vaatwerk, vooral nat theegoed, van binnen en van buiten droog maken; in het gemeene leven: *droog de kopjes eens om*.

OMDRUIPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *druipen*: *ik omdroop*, *heb omdropen*. Rondom bedruipen; *een haas*, *aan het spit omdropen*.

OMDRUKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *drukken*. Scheidb.: *ik drukte om*, *heb omgedrukt*. Door drukking iets in eene andere rigting zetten. Onscheidb. *ik omdrukte*; *heb om-*

 drukt.

drukt. Aan alle kanten drukken: *eenen appel omdrukken.* VOND. *Als met de nijtsche kroon mijn voorhoofd prat omdrucken.* VOND.

OMDUWEN, zie *omdouwen.*

OMDWALEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *dwalen: ik dwaalde om, heb omgedwaald.* Omdolen: *achter land omdwalen. Bij Senirs schedel om te dwalen.* H. SCHIM. Van hier: *omdwaling.*

OMDWARLEN, *omdwerlen*, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *dwarlen: ik dwarlde om, heb omgedwarld.* Dwarlend omdrijven: *met eenen omdwarlenden smoock.* VOND. *Terwijl de werrelt vast woelt en ommedwerrelt.* VOND. Van hier: *omdwarling.*

OMFLADDEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *fladderen: ik fladderde om, heb omgefladderd.* Fladderend omvliegen. Ook *omflodderen.*

OMFUTSELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *futselen: ik futselde om, heb omgefutseld.* Hier en daar loopen futselen.

OMGAAN, onz. w., onregelm. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *gaan.* Scheidb. *ik ging om, heb* en *ben omgegaan.* Zich om zijne as draaijen: *het rad is al tienmaal omgegaan.* In eenen kring rondgaan: *ik was zoo duizelig, dat alles scheen met mij omtegaan. Laet schael en roemer nu vrij omgaan.* POOT. In engere beteekenis, eenen omweg maken: *hij is wel drie uren omgegaan. — Gij hebt wel drie uren omgegaan,* geeft een ander denkbeeld: uw omgang op die plaatsen, waar gij wezen moest, duurde wel drie uren. In verdere figuur, sammelen, talmen: *dit was met kracht sonder omgaen, dat si dit hebben ghedaen.* M. STOKE. Hier en daar gaan: *de wachters, die in de stadt ommegingen.* BYBELV. *Met het zakje in de kerk omgaan.* Verder wordt dit werkwoord nog op de volgende oneigenlijke manier gebruikt, als voor behandelen, met *hebben: hij heeft veel met wol, met vlas, met koopmanschap omgegaan. Hij gaat altoos met logens om. Wij hebben nooit met pluijmstrijkende woorden omgegaan.* BYBELV. Verkeeren, gemeenzamen omgang hebben: *hij weet met de grooten om te gaan.* Bejegenen, behandelen: *vriendelijk met iemand omgaan.* Gebeuren, voorvallen, te doen zijn: *er is, in de verledene week, niet veel omgegaan. Er gaat veel om in de wereld. Die weet, wat in het hart der*

der menschen ommegaet. N. VERSTEEG. Het woord wordt ook onscheidb. gebruikt: *ik omging, heb omgaan.* Rond reizen: *ende Jesus omginck alle de steden ende vlecken.* BYBELV.

OMGANG, z. n., m., *des omgangs*, of *van den omgang*; meerv. *omgangen*. De daad van omgaan: *den omgang der zon in twijfel trekken.* Eene plegtige omdragt: *den omgang des gewijden ouwels bijwonen. Daer Michal dien ommegang (der ark) beschimpt.* VOND. *Den omgang doen.* Eene omwandeling: *eenen omgang doen.* Een uiteinde, wanneer eene zaak om is: *nae omganck der bestemde jaren.* LANDR. VAN VEL. Verkeering; zonder meerv: *gemeenzamen omgang met iemand hebben. Van eenen aangenamen omgang zijn. Zijn' wond'ren omgang te openbaren.* HOOGVL. *Zij regelen den ommegang door ene heilige verlustiginge.* M. L. *Wiens ommegang mij steets verblijdde.* J. DE HAES. Een gang, op welken men om een gebouw rond gaan kan: *een toren met vijf omgangen.*

OMGAPEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *gapen*: *ik gaapte om, heb omgegaapt.* Overal rond gapen.

OMGELANDEN, z. n., m., meerv., *der*, of *van de omgelanden.* Die in omgelegene landen wonen: *maar d' omgelanden hadden grooter vaar van besprongen te worden.* HOOFT. Van *om* en *gelanden*, van *land*.

OMGEVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *geven*. Scheidb. *ik gaf om, heb omgegeven.* In het ronde geven: *wie moet de kaart omgeven.* Onscheidb.: *ik omgaf, heb omgeven.* Aan alle kanten insluiten: *den gantschen dag omringen se mij, tsamen omgeven sij mij.* BYBELV. Oneig. *hij is met heerlijkheid omgeven.* Van hier: *omgeving.*

OMGIEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *gieren*: *ik gierde om, heb omgegierd.* Gierende omloopen.

OMGIETEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *gieten.* Scheidb. *ik goot om, heb omgegoten.* In eene andere ruimte gieten: *ik heb de kopjes omgegoten.* Door hersmelten in eenen anderen vorm gieten; oneigenlijk: *wetkenners — zijn, giet hen Godts genae niet om, voor Godt ondeugend.* M. L. TYDW. Onscheidb.: *ik omgoot, heb omgoten.* Aan

 alle

alle zijden begieten: *het lichaam was omgoten van ijzer en metael*, D. HEINS. Oneig. *Zoo ijder schepsel is met sterflickheijd omgoten.* DE BRUNE.

OMGLYDEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *glyden*: *ik gleed om, ben omgegleden.* Met gemak, om zijne as gaan: *onder 't ommeglijden van zoo veel raden.* VOND.

OMGLORIEN, bedr. w., gelijkvl. Met het onscheidb. voorz.: *ik omgloriede, heb omgloried.* Met heerlijkheid en luister omgeven. Men treft dit ongewone woord bij VOND. aan: *hij droomde een God te zien, omglorijt hier beneên.*

OMGOOIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *gooijen*: *ik gooide om, heb omgegooid.* Door gooijen omwerpen.

OMGORDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *gorden.* Scheidb. *ik gordde om, heb omgegord.* Iets met eenen gordel rondom vastmaken; oneigenl.:

Zie hoe God uw' zwacken aert
Uwen vleeschrock om komt gorden. DE DECK.

Onscheidb.: *ik omgordde, heb omgord.* Eenen gordel aandoen: *laet uwe lendenen omgordet zijn.* BYBELV. Als in eenen gordel sluiten: *want zij omgorden slechts den buik en nek met ijzer.* BOGAERT. Van hier, in den verhevenen stijl, omringen: *om u met wraek t' omgorden.* H. SCHIM. *Omgort met steene muuren.* VOND. Van hier: *omgording.* Reeds bij OTFRID. *umbigurtan.*

OMGRABBELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *grabbelen*: *ik grabbelde om, heb omgegrabbeld.* Al grabbelend aan alle kanten grijpen.

OMGRAVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *graven.* Scheidb.: *ik groef om, heb omgegraven.* Zoo graven, dat het onderste boven kome: *een stuk lands omgraven.* Onscheidb.: *ik omgroef, heb omgraven.* Rondom iets graven; ook met graften en schansen omringen: *op ons omgraaven veldt.* P. SCRIVERIUS.

OMGRENZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *grenzen*: *ik omgrensde, heb omgrensd.* In grenspalen rondom insluiten: *de maghtighste gewesten, die Neêrlandt omgrensden.* HOOFT.

OMGRIJPEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *grijpen.* Scheidb.,

ik greep om, heb omgegrepen. Onz., met *hebben*; achter zich grijpen: *zoodra ik dat zag, greep ik om.* Bedr., met het binnenſte van de hand omvatten: *nadat ik hem om het been gegrepen had.* Doch in dezen zin gebruikt men het meest onſcheidb.: *ik omgreep, heb omgrepen.* Wel omvatten: *aldus was d' eerſte mensch niet recht gelukkigh voor hem zijn rib omgreep.* POOT. Oneig. *vreuchde en hertenlust ſullen ſij omgrijpen.* DORLESLAER.

OMGROEIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *groeijen*: *ik groeide om, ben omgegroeid.* Om iets anders groeijen: *ik zuiverde den ſteen van het mos, dat er omgegroeid was.*

OMGROEPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *om* en *groepen*, dat van het teekenkundige woord *groep*, eene vereeniging van beelden, gevormd is: *ik omgroepte, heb omgroept.* Groepswijze omringen. Het is een woord, dat, bij de ouden, niet gelezen wordt. In een hedendaagsch ſchrift zegt iemand: *kindertjes vervulden in eene treurige doch deftige houding het tooneel, de tombe tekenachtig omgroepende.*

OMHAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *haken*: *ik haakte om, heb omgehaakt.* Iets, dat aan haakjes reeds vastgemaakt is en hangt, anders vasthaken. Ook met haken omhalen, neertrekken: *de muren omhaken.* *Omhaken* noemt men, in Noordholland, den grond omſpitten. Bij KIL. vindt men *hacke, ſpaeije*, waarmede men den grond omhaalt.

OMHAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *hakken*: *ik hakte om, heb omgehakt.* Door hakken omwerpen.

OMHALEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *halen*: *ik haalde om, heb omgehaald.* Onder de voet werpen: *zijn huis werd omgehaald.* Het onderſte boven brengen: *een houweel, om den grond om te halen.* Om iets halen, of trekken: *gij moet er een touw omhalen. Ik haalde er, met krijt, eenen kring om.*

OMHALZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *halzen*; van *hals*, anders *ſmijt* genaamd, een zeker ſcheepstouw, waarmede men de zeilen inbindt: *ik halsde om, heb omgehalsd.* In ſtorm, door middel van de halzen of ſmijten, het ſchip voor den wind omwenden. Bij HOOFT komt het, denkelijk, on-

zijdig voor. Zie daarover in *omhelzen*. Van hier: *omhalzing*. *Omhalzen* gebruikten de ouden ook voor *omhelzen:* dan is het onſcheidbaar.

OMHANDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *om* en *handen*. *Ik omhandde*, *heb omhand*. Met de handen omvatten. Dit verouderde woord vindt men bij C. HUYGENS: *laet dijnen grooten arm behouden en omhanden* enz.

OMHANGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *om* en *hangen*. Scheidb. *ik hing* (*hong*) *om*, *heb omgehangen*. Anders hangen: *hang de gordijnen om*; *zoo voegen zij beter*. Om iets hangen: *zijnen mantel omhangen*. Onſcheidb.: *ik omhing* (*omhong*), *heb omhangen*. Aan alle zijden behangen: *eene ledekant*, *met gordijnen omhangen*. *Met den tabbert braef omhangen*. POOT. Van hier: *omhangſel*.

OMHEBBEN, bedr. w., onregelm. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *hebben: ik had om*, *heb omgehad*. Men gebruikt dit woord, in de dagelijkſche taal, met uitlating van een deelwoord: *ik heb mijnen doek al om*, namelijk *gedaan*.

OMHEEN, bijw. Rondom: *hij is daar omheen geloopen*. *Omheen varen*, enz. In het gemeene leven, zegt men: *ik kan er niet omheen*, ik kan zulks niet mijden, ik kan er niet van tusſchen. Van *om* en *heen*.

OMHEINEN, bij de ouden *omheimen*, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. *om* en *heinen: ik omheinde*, *heb omheind*. Met eene heining omringen. Wijders, in het algemeen, omringen: *zijn ſtadt en ſtaet omheint met een' metaalen muur*. POOT. *Omheint met diamante wallen*. H. SCHIM. Voor *omheind* gebruikt ANTONID. eenmaal *omheiningd: van duizent ruiteren omheiningt*. *Zich met ruiters en knechten omheinen* zegt HOOFT. Van hier: *omheining*.

OMHELPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *helpen: ik holp* (*hielp*) *om*, *heb omgeholpen*. Dooden, op eene onregtmatige wijs van het leven berooven. Het naamwoord *leven* is bij dit werkwoord uitgelaten: *zeeventien van zijnen volke werden bij nacht omgeholpen van de eylanders*. HOOFT. *Alzoo was* SCRIBONIANUS *onder* CLAUDIUS *omgeholpen*. HOOFT. HOOGSTRATEN verklaart het ook door verkwisten, als zeide men: *iemand om zijn goed helpen*.

OMHELZEN, (*omhalzen*) bedr. w., gelijkvl. van het onfcheidb. voorz. *om* en *helzen*, voor *halzen* (van *hals*) dat bij Kil. nog voorkomt: *ik omhelsde*, *heb omhelsd*. Iemands hals met de armen omvatten: *en omhelsde hij haar met zoo vierigh een' vriendschap.* Hooft. In eenen befchaafden ftijl, gebruikt men het ook voor eene vrouw bezwangeren. In het gemeen, omvatten: *gij burgervaders, die de vreeölijf omhelst.* Anton. Daar, voorts, de dichters, met hunne verbeelding, de geheele levenlooze natuur bezielen, zoo pasfen zij het omhelzen op allerlei voorwerpen toe, en verlevendigen, dus doende, de gefchilderde beelden. Zoo zegt Vondel: *het veil omhelst den ollem.* En elders: *de zee omhelst de duin.* Zoo gebruikt een ander dichter het naamw. *omhelzing* van twee beekjes, die, door een boschje vlietende, elkander verliezen; waarna zij elkander wedervinden, en in onderlinge *omhelzing* te zamen vloeijen. Oneigenlijk wordt het tot het verftand en den wil overgebragt, voor, uit volle overtuiging, met een genegen hart iets kiezen: *eenen godsdienst omhelzen. Ik kan dat gevoelen niet omhelzen. Gods beloften door het geloof omhelzen. O gij, die u met Godt verzoenen wilt, omhels 't berou.* Poot. van hier: *omhelzing.* Het woord ftamt zeker van *hals* af, gelijk Kil. het, daarom, te regt overzet door *injicere brachia collo.* Vondels uitdrukking, waar hij van kadmus zegt: *hij omhelsde Hermione, en vatteze om den hals*, is, zeker, niet van eene onaangename herhaling vrij te fpreken. Dat dit woord, gewis, geenen anderen oorfprong heeft, bevestigt de oude fpelling *omhalzen*, die bij Kil. en K. van Mander voorkomt. Hooft fpelt ook eenmaal *omhalzen*, fchoon zijne ware meening eenigzins duister is (de plaats is, in het 14 b. van *Tac.* het 23 h.): *liet nogthans de zorge niet flappen, wel weetende, dat dit volk lichtelijk omhalst* (*facilem mutatu gentem* zegt de Historiefchrijver), *als de gelegenheit verfchijnt.* Misfchien verftaat de Ridder er *de gelegenheid* onder, gelijk wij nog zeggen: *eene gelegenheid omhelzen.* Of, zoo de uitlegging, welke L. Meijer daaraan geeft, namelijk die van *veranderlijk zijn*, (gelijk ook Tacitus woorden aanduiden) de echte zij, zoo moet men *omhalzen* fcheidb. en onz. gebruiken; het beeld van het omhalzen van een fchip ontleend zijnde. Zie *omhalzen*.

OM-

OMHENGELEN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *om* en *hengelen*. Scheidb.: *ik hengelde om*, *heb omgehengeld*. Al leunende op zijne wieken omzwieren: *de mug*, *die om de vlam hengelde* enz. Onſcheidb. *ik omhengelde*, *heb omhengeld*. Rondom hengelen: *daer duizend eng'len mijn troon omheng'len*. De Deck.

OMHER, een voorzetſel bij werkwoorden geplaatst, dienende ter verſterking van het enkele voorzetſel *om*, als: *omhertrekken*, *omherzwaaijen*, beide bij Hooft; *omherzien*, *bij* Vond. Dit voorzetſel is altijd ſcheidbaar: *ik trok omher*, *ik heb omhergetrokken*. Zoo zegt Oudaan: *daar uw naam*, *omhergevoert op vlerken van de faam*.

OMHINKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *hinken*: *ik honk om*, *heb* en *ben omgehonken*; meest, thans gelijkvl.: *hinkte om*, *omgehinkt*. Hinkend omhuppelen: *ik heb in de kamer omgehinkt*. Maar: *ik ben om den kring omgehinkt*.

OMHIPPEN, *omhippelen*, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *hippen*, *hippelen*: *ik hipte*, *hippelde om*, *heb* en *ben omgehipt*, *omgehippeld*. Hippend, hippelend omſpringen. Men gebruikt ook *omhuppelen*; doch dan is er meest een denkbeeld van vreugde bij verzeld.

OMHOEPELEN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *hoepelen*: *ik hoepelde om*, *heb omgehoepeld*. Onz., met *hebben*; met eenen hoepel omloopen en ſpelen. Bedr., door hoepelen iets omſtooten.

OMHOEPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *hoepen*, dat buiten zamenſt. niet voorkomt: *ik hoepte om*, *heb omgehoept*. Eenen hoepel of hoep om iets leggen. Huygens gebruikt het van het dragen van eenen hoepelrok: *een' omgehoepte pack*, *trots eenigh keernen vat*.

OMHOOREN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *hooren*: *ik hoorde om*, *heb omgehoord*. Door hooren hier en daar vernemen, onderzoeken: *naar eene meid omhooren*.

OMHOUDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *houden*: *ik hield om*, *heb omgehouden*. Een wijd kleed niet afleggen: *ik heb den mantel omgehouden*.

OMHOUWEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *houwen: ik hieuw om*, *heb omgehouwen*. Door houwen neervellen: *eenen boom omhouwen*. Van hier: *omhouwing*.

OMHUILEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *huilen: ik huilde om*, *heb omgehuild*. In het ronde huilen, overal gehuil maken.

OMHULLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *hullen* (*redimire caput*, *caput tegmine ornare*, bij Kil.): *ik omhulde*, *heb omhuld*. Een woord, hetwelk ik, bij de ouden, niet gevonden heb: men gebruikt het, thans, in navolging van hoogd. fchrijvers, in den zin van omwinden. Het ftrijdt, zeker, niet tegen de regelmaat onzer taal; fchoon men het, liefst, van het omwinden van het hoofd met eenig fieraad behoorde te gebruiken. Bij N. Versteeg komt het voor: *de morgenzon omhuld met gouden ftralen*. P. Meens gebruikt het reeds vrijer: *d' ontwikkeling van 't ontwerp*, *met nevels omhuld* enz.

OMHUPPELEN, zie *omhippen*.

OMHUTSELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *hutfelen: ik hutfelde om*, *heb omgehutfeld*. Kleine ftukjes omfchudden: *Schout* Minos *hutfelt de lotbus om*. Vond. Ook is *omhutfen* in gebruik geweest: *waer dattet* (*ooft*) *eens wordt omgehutst*. Cats. Van hier: *omhutfeling*.

OMJAGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *jagen: ik joeg om*, *heb omgejaagd*. Te rug jagen; ook in het ronde jagen.

OMJANKEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *janken: ik jankte om*, *heb omgejankt*. Overal omloopen en janken.

OMKAATSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *kaatfen: ik kaatfte om*, *heb omgekaatst*. Te rug kaatfen; ook door het flaan van den kaatsbal iets omwerpen.

OMKADEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *kaden*, dat buiten zamenft. niet voorkomt: *ik omkaadde*, *heb omkaad*. Met eene kade, een dijkje omringen: *omkaad griendland*.

OMKALLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *kallen*: *ik kalde om*, *heb omgekald*. Door kallen, tot een ander voornemen bewegen; door kallen op

op zijne zijde brengen: *thans liet hij zich omkallen door* LOODEWYK RUMPF. HOOFT. *En hield schildwacht een der omgekalde soldaaten.* HOOFT. Van hier: *omkalling.*

OMKANTELEN, (*omkentelen*, *omkenteren*) bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *kantelen*: *ik kantelde om*, *heb* en *ben omgekanteld.* Bedr., door kantelen omwentelen: *door het omkantelen van eenen balk verloor hij zijn been. Ik kantel den balk om.* Onz.: *de balk kantelt om*, *is omgekanteld.* H. SCHIM gebruikt het oneig.: *ik ben wêer schielijk omgekenteld.* En elders: *doch 'k zie zijn hoop zijns ondanx omgekentelt.*

OMKAPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *kappen*: *ik kapte om*, *heb omgekapt.* Door kappen ter aarde vellen.

OMKEER, z. n., m., *des omkeers*, of *van den omkeer*; meerv. *omkeeren.* Een omdraai. Oneigenlijk, verwoesting, waardoor het onderste boven gekeerd wordt: *opdat hij mêe niet in den ommekeer verga.* HOOGVL. In dezen zin, is het meerv. niet in gebruik.

OMKEEREN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *keeren*: *ik keerde om*, *heb* en *ben omgekeerd.* Het onderste boven keeren: *ik heb mijn kopje omgekeerd.* Het binnenste buiten brengen: *een kleed omkeeren*, anders slechts *keeren.* Het achterste voorwaart brengen: *zij hebben den wagen al omgekeerd. Zich omkeeren.* Hier gebruikt men ook het onz., met *hebben*: *keer om mijn liefste.* BYBELV. Ook in eenen anderen zin: *een deure keert om haer herre.* BYBELV. Oneig., ten grond toe verwoesten: *eene stad omkeeren.* Veranderen: *die vloek is in eenen zegen omgekeerd. Den godsdienst omkeeren.* HOOFT. *Het is juist omgekeerd*, de zaak is juist het tegendeel geworden. *Dat men hun zeggen met goede reden aldus magh omkeeren.* J. DE HAES. Eenen invloed op den wil veroorzaken, waardoor de mensch het tegendeel doet: *hij keerde haer herte om*, *datse sijn volck hateden* BYBELV. Van hier: *omkeering*, omwending, verandering, verwoesting. Bij OTFR. reeds *umbikeran.*

OMKEGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *kegelen*: *ik kegelde om*, *heb omgekegeld.* Door kegelen omwerpen: *al wie den koning omkegelt*, *zal het spel winnen.*

OMKENTELEN, *omkenteren*, het zelfde als *omkantelen.*

OMKIJKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidbaar voorz. *om* en *kijken: ik keek om, heb omgekeken.* Achterwaart kijken, omzien, *kijk niet naar Sodom om.* H. Schim. Ook oneig., zorg dragen: *ik zal wel naar hem omkijken.* Ook rondzien, of men ook, ergens, iets bekomen kunne: *zoo plagt out Rome mé te veldwaert om te kijken naer rust voor 't ſtaetsverſtant.* Poot.

OMKLEEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *om* en *kleeden: ik omkleedde, heb omkleed.* Eigenlijk met een kleed omhangen; doch men gebruikt het oneigenlijk alleen, voor de voordragt van eene zaak, welke men, onder zekere beelden, aan het verſtand brengt: *hij wist deszelfs gebreken, kunstig omkleed met eene fabel, aardig te gispen. Vehevene gedachten, met gepaste woorden omkleed.* Van hier: *omkleedſel: nu mijne heerlijkheid van alle haare omkleedſelen beroofd is.* Sels. Bij Kil. vindt men *omkleed*, een kleed, hetwelk men omſlaat, een mantel.

OMKLEPPEN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *kleppen: ik klepte om, heb omgeklept.* Aan alle kanten met de klep ſlaan.

OMKLIMMEN, onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *klimmen: ik klom om, ben omgeklommen.* Om iets heen klimmen.

OMKLINKEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *om* en *klinken.* Scheidb.: *ik klonk om, heb omgeklonken.* Bedr., door klinken een nageltje omſlaan. Onz., met *hebben*; met wijnkelkjes in eenen vriendenrei rond klinken. Onſcheidb.: *ik omklonk, heb omklonken.* Rondom beklinken: *dat vorst'lijk hert, met doodlijk kil omklonken* enz. A. Maria Paauw.

OMKNEEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *kneeden: ik kneedde om, heb omgekneed.* Oneig., eenen anderen vorm aan eene zaak geven.

OMKNELLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *knellen: ik knelde om, heb omgekneld.* om iets vast knellen.

OMKNIKKEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. vorz. *om* en *knikkeren: ik knikkerde om, heb omgeknikkerd.* Door knikkeren doen omvallen.

OMKNIPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *knippen: ik knipte om*, *heb omgeknipt.* Door knippen doen omvallen.

OMKNOEIJEN, *omknooijen*, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *knoeijen: ik knoeide om*, *heb omgeknoeid.* Een woord, in het gemeene leven voorkomende, dat te kennen geeft hier en daar knoeijen.

OMKNOOPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *knoopen: ik knoopte om*, *heb omgeknoopt.* Om iets vast knoopen; anders knoopen, dan iets geknoopt was.

OMKOGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *kogelen*: *Ik kogelde om*, *heb omgekogeld.* Een woord der ſtraattaal, door het gooijen met ſteenen omwerpen.

OMKOMEN, onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *komen: ik kwam om*, *ben omgekomen* Ten einde komen, omloopen: *dus is het jaar weder omgekomen. En als 't omquam*, *niet dan ſchoone woorden vingen.* Hooft. Hierheen behoort de ſpreekwijs: *het is met hem omgekomen*, het is met hem gedaan. *Zoo is het uit*, *ja gansch gedaen*, *en omgekomen.* Poot. *Is het dan voor altoos met Jacobs-kroost geheel en al omgekoomen?* Frantzen. Aan het einde toe duren: *de middelen komen ruim om. En zoo ruim omkoomende middelen.* Hooft. Zijn leven, op eene toevallige wijs, verliezen, het zij door geweld, het zij anderzins: *na 't ommekomen der ſchildwacht.* Vond. *Van koude en honger omkomen. In den brand*, *in het water*, *op het ſlagveld*, *door het zwaard* enz. *omkomen. Omkomen*, dus gebruikt, is bij uitlating van het woord *leven:* de geheele ſpreekis *om het leven komen.* Ulphil. Gebruikt daarvoor *fraquiman*, de zweden *förkomma*, in de oorden van Nederduitschland *verkamen.*

OMKOMST, z. n., vr., *der*, of *van de omkomst*; zonder meerv. Omloop, uiteinde: *na omkomst van drie honderd en dertig jaren.* Ondergang: *wisſe booden van Galbas omkoomst.* Hooft. Van *om* en *komst.*

OMKONKELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *konkelen*: *ik konkelde om*, *heb omgekonkeld.* Een ſtraatwoord, door konkelen omkallen.

OMKOOP, z. n., m., *des omkoops*, of *van den omkoop*;

zonder meerv. De daad van omkoopen: *tot weering van allen omkoop en zijdgangen*. HOOFT.

OMKOOPEN, bedr. w., onregelm. Van het fcheidb. voorz. *om* en *koopen*: *ik kocht om*, *heb omgekocht*. Door geld iemand omzetten en aan zijn fnoer weten te rijgen: *de regter liet zich, op eene lage wijs, omkoopen. Eenen ftadsvoogd omkoopen. Die 't heilig recht met klinkent gelt omkopen*. H. SCHIM. Van hier: *omkoopelijk*, wien men omkoopen kan, bij HOOFT. — *Omkooping*.

OMKORSTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorfz. *om* en *korsten*: *ik omkorstte*, *heb omkorst*. Rondom in eene korst fluiten. Men gebruikt het, in den fierelijken ftijl, oneigenlijk voor met een hard ligchaam omringen: *wanneer ons fcheepswand met ijs omkorst werd*.

OMKOUTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *kouten*: *ik koutte om*, *heb omgekout*. Door vriendelijken praat omkallen.

OMKRAAUWEN (*omkrouwen*) bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *kraauwen*: *ik kraauwde om*, *heb omgekraauwd*. Rondom kraauwen. Men vindt het woord bij HOOGSTR.

OMKRAGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *kragen*, dat niet in gebruik is: *ik omkraagde heb omkraagd*. Met eenen kraag omgeven. In den verhevenen ftijl alleen, gebruikt men het voor omringen: *fommige (eilandjes) met ried omkraegd*. OVERZ. VAN HERVEY.

OMKRANSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *kranfen*: *ik omkranste*, *heb omkranst*. Met eenen krans omgeven: *'t wil ook zijn hoofd omkransfen zien met koninklijke prael*. DE DECK. *De dooden omkranfen*. VOND.

OMKREELEN, (*omkrielen*) bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *kreelen*: *ik omkreelde*, *heb omkreeld*. Met eene kreel omboorden.

OMKREITS, (*omkrits*) z. n., m., *van den omkreits*; meerv. *omkreitfen*. Eigenlijk eene kromme lijn, die om eene ronde vlakte fluit. In het gemeen een omtrek: *wiens krunckeligen ommekreis verftreckt een zomerzonnereis*. VOND. *Binnen den ommekreits van drie muuren*. VOND. *Hij zal in zijnen omkreits vergroot worden*. M. L. Van *om* en *kreits*.

OMKREUKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *kreuken: ik kreukte om, heb omgekreukt.* Met eéne kreuk omvouwen.

OMKRIJGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *krijgen: ik kreeg om, heb omgekregen.* Door aantasten omdoen; een woord der dagelijkfche taal: *ik kan mijnen mantel niet omkrijgen.* Met *weder* beteekent het terug krijgen: *ik heb mijnen hoed weder omgekregen.*

OMKRIJSCHEN, onz. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *krijfchen: ik krijschte (kreesch) om, heb omgekrijscht (omgekrefchen).* Overal in het ronde krijfchen.

OMKRING, z. n., m., *des omkrings*, of *van den omkring*; meerv. *omkringen.* Omkreits. HOOGSTR. heeft dit woord, als ook HOOGVL.: *de jonkers flaan een' wijden ommekring.*

OMKRITS, zie *omkreits.*

OMKROKEN, zie *omkreuken.*

OMKROLLEN, zie *omkrullen.*

OMKROMMEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *krommen: ik kromde om, heb* en *ben omgekromd.* Bedr., krom ombuigen: *Ik kan dat ijzer niet omkrommen.* Onz., met eene kromme bogt vloeijen; *met zijn: de ftroom kromt hier om.* Van hier: *omkromming.*

OMKRONKELEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *kronkelen: ik kronkelde om, heb* en *ben omgekronkeld.* Bedr., met kronkels omvouwen: *gij kronkelt het papier om.* Onz.: *het papier kronkelt om.* Van hier: *omkronkeling*, bij HOOGSTR.

OMKROONEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *kroonen: ik omkroonde, heb omkroond.* Met eene kroon omgeven: *die u drymael 't hoofd met heilig goud omkroont.* DE DECK.

OMKROUWEN, zie *omkraauwen.*

OMKRUIJEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *kruijen: ik krooi (krood) om, heb* en *ben omgekrooijen (omgekroden*; ook *kruide om, omgekruid*). Onz., rond, aan alle kanten kruijen: *ik heb wel een uur omgekrooijen, zonder iets te verkoopen. Ik ben de ftad omgekrooijen.* Bedr, door kruijen omftooten: *ik krooi het kind om.*

OM-

OMKRUIPEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *kruipen; ik kroop om*, *heb* en *ben omgekropen*. In het ronde kruipen, aan alle kanten kruipen. Met *hebben*: *in de kamer omkruipen*. Met *zijn*: *de rups is de tafel omgekropen*.

OMKRUISEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *kruisen*: *ik kruiste om*, *heb omgekruist*. Hier en daar, op zee, met een gewapend schip omvaren.

OMKRULLEN, (*omkrollen*,) bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *krullen*; *ik krulde om*, *heb* en *ben omgekruld*. Bedr., krulswijze ombuigen: *het haer met gloenden priem en ijzer omgekrolt*. VOND. *Zich met eenen lustigen zwier omkrullen*. VOND. *Wanneer de Razerij de lippen ommekrult*. HOOFT. *Nu hij de lippen ommekrult*. J DE HAES. Onz., met *zijn*: *zijn haar krult zonder ijzer om*.

OMKUIJEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *kuijeren*: *ik kuijerde om*, *heb* en *ben omgekuijerd*. Omwandelen, met *hebben*: *wij hebben wat omgekuijerd*. Met *zijn*: *wij zijn den wal omgekuijerd*. HOOFT gebruikt het voor mijden, eenen omweg maken, de zaak niet vlak uitzeggen: *kuierden zij, buiten Vespasianus naam, om*.

OMKUNNEN (*omkonnen*), onz. w., onregelm. Van het scheidb. voorz. *om* en *kunnen*: *het kan om*, *konde* (*kon*) *om*, *heeft omgekonnen*. Dit woord wordt, in de dagelijksche taal, met uitlating van een ander werkw. gebruikt: *de band kan er niet om*.

OMLAND, (*ommeland*), z. n., o., *des omlands*; of *van het omland*; meerv. *omlanden*. Omliggend land, dat zich rondom eene plaats uitstrekt. Het meerv. getal, gemeenlijk *Ommelanden* gespeld, beteekent de landstreek, die zich om de stad Groningen heen strekt, in zoo ver dezelve, met de stad, een gewest uitmaakt. Van hier: *omlandsch*: *eene omlandsche reis doen*, eenen grooten omweg in het reizen nemen; ook, eene groote wandeling in het ronde doen. *Omlander*: *de omlander heeren*. Van *om* en *land*.

OMLANGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *langen*: *ik langde om*, *heb omgelangd*. Met eene uitgestrekte hand omdeelen, in het ronde toereiken,

OMLATEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *laten: ik liet om, heb omgelaten.* Niet afdoen: *ik zal mijnen mantel maar omlaten.* In de dagelijksche taal, gebruikt men dit woord, met weglating van een volgend werkwoord.

OMLAVEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *laveren: ik laveerde om, ben omgelaveerd.* Laverend omzeilen: *wij van lant gevaren laveerden 't aerdrijk om.* ANTON.

OMLEGEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *legeren: ik omlegerde, heb omlegerd.* Met een leger omringen: *sij sullen haer (Babel) omlegeren.* DORESLAER. *Daarentussen heeft Civilis Vetera omlegert.* HOOFT. Als men het onz. gebruikt, is het scheidb.: *zij zijn om de stad gelegerd.*

OMLEGGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *leggen:* scheidb.: *ik legde (leide) om, heb omgelegd (omgeleid).* Het onderste boven leggen: *leg de plank om. Een schip omleggen,* met de kiel om hoog leggen. Eene wending van iets, dat regt staat, op zijde maken: *hij legt het mes om,* hij maakt de snede stomp. Eene verandering in plaats maken: *leg die kaarten eens om.* Hierheen behoort de spreekwijs: *geld omleggen,* hetzelve uitzetten. *Omleggen* heeft ook bij KIL., de beteekenis van omdeelen: *de kaarten omleggen,* omgeven. Onscheidb.: *ik omlegde (omleide), heb omlegd (omleid).* Rondom leggen: *sij vulden een spongie met edik, ende omleijdense met hijsope.* BYBELV. Van hier beteekent het ook omboorden: *onderkeurs, die met een groote zilvere kant omleidt was.* VAN HEEMSK. Van hier: *omlegging, omlegsel,* anders *belegsel.*

OMLEIDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *leiden: ik leidde om, heb omgeleid.* Door eenen omweg leiden: *maer Godt leydde het volck omme.* BIJBELV. Met zich in gezelschap omvoeren: *eene vrouw met zich omleiden.* Naar zijnen wil omwenden: *wij leyden daermede haer geheel lichaem om.* BIJBELV. Oneig., verschalken, om den tuin leiden: *hij wist hem aardig om te leiden.* Van hier: *omleiding,* oneig., eene omschrijving.

OMLEKKEN, zie *omlikken.*

OMLEPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz.

voorz. om en *leppen: ik lepte om, heb omgelept.* Door leppen onder de voet smijten.

OMLICHTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *lichten: ik lichtte om, heb omgelicht.* In het ronde, overal toelichten.

OMLIGGEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *liggen: ik lag om, heb* en *ben omgelegen.* Omgevallen zijn: *de koets ligt om. Dat rijtuig heeft gisteren omgelegen.* Omgebogen zijn: *het mes ligt om.* Rondom liggen, met zijn: *de landen, die om de stad gelegen zijn. Het omliggende land. De omgelegene plaatsen. De bloemen van 't omgelegen velt.* POOT. *Over de omleggende (omliggende) landouwe.* HOOFT.

OMLIJMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb voorz. *om* en *lijmen: ik lijmde om, heb omgelijmd.* Om iets anders heen lijmen.

OMLIKKEN, (*omlekken*) bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *likken.* Scheidb. *ik likte om, heb omgelikt.* Door likken omwerpen: *de kat likte het kopje om.* Onscheidb.: *ik omlikte, heb omlikt.* Aan alle zijden belikken; in den dichterlijken stijl: *het beerenwelp, van de moeder omlikt. De tong der vlam omlikt gebind en dak.*

OMLOBBEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *lobberen: ik lobberde om, heb omgelobberd.* In het water lobberend omwaden.

OMLOEIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *loeijen: ik loeide om, heb omgeloeid.* In het ronde loeijen.

OMLOEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *loeren: ik loerde om, heb omgeloerd.* In het ronde loeren: *omloerende, gelijk een arend* ANTONID.

OMLOMMEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *lommeren: ik omlommerde, heb omlommerd.* Rondom beschaduwen. Bij HOOGSTR. vindt men dit woord.

OMLOOP, z. n., m., *des omloops,* of *van den omloop;* meerv. *omloopen.* De beweging van een ligchaam, om zijne as: *stuit het rad in zijnen omloop.* De beweging van een ligchaam in eenen kring: *de omloop der zon.* In verdere beteekenis: *de aderen zijn met kunst gemaakt, om den geregelden omloop des bloeds te bevorderen. De omloop der onderaardsche wateren. Papieren geld in omloop brengen.* Bij KIL., heet het springvuur, omdat

 het,

het, uit zijnen aard, rondom het ligchaam loopt, *de omloop.* Ook beteekent het eenen rand, waarop men rondom iets loopen kan: *hij viel van den tweeden omloop des torens af. Ghij ſult het onder den ommeloop des altaers opleggen.* BYBELV. Eindelijk, wordt het oneigenlijk genomen voor het ruigſte werk, om welk te doen men dan hier, dan daar moet loopen. Zoo zegt men: *den omloop waarnemen.* Van *om* en *loop.*

OMLOOPEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *loopen: ik liep om, heb* en *ben omgeloopen.* Onz., met *hebben* en *zijn*, om zijne as loopen: *het rad is van zelf omgeloopen.* In eenen kring loopen: *ſommige hemelligchamen loopen in uitgeſtrektere loopbaan om, dan* enz. *Hij is de ſtad driemaal omgeloopen.* Hier en daar loopen: *bij alle huizen met de ſchaal omloopen.* Eenen omweg maken: *gij zijt wel een uur omgeloopen*, gij kondet een uur uitgewonnen hebben. *Gij hebt wel een uur omgeloopen*, beteekent uw omloopen en omdrentelen duurde wel een uur. Oneig.: *het hoofd loopt mij om — de kamer ſchijnt, door mijne duizeligheid, met mij om te loopen.* Verder: *zoolang het bloed in mijne aderen zal omloopen.* Eene andere rigting nemen: *de wind is omgeloopen*, in het gemeene leeven, *de wind is om. Men dorst de voorzeilen niet roeren, om voor den wind om te loopen.* BOGAERT. Bedr., in het loopen omwerpen: *hij liep het kind om.* Van hier: *omlooper*, een boom, waarop de wever het deel van het afgewevene web telkens oprolt — *omlooping.*

OMLUIKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *om* en *luiken: ik omlook, heb omloken.* Omſluiten; een verouderd woord, dat bij KIL. en HOOGSTR. bewaard is.

OMLULLEN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *lullen: ik lulde om, heb omgeluld.* Een woord der lage volkstaal; met nietigen praat, bij dezen en genen omloopen.

OMMAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *maken: ik maakte om, heb omgemaakt.* In de volkstaal, voor omgraven: *het land ommaken.*

OMMANGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *mangelen: ik mangelde om, heb omgemangeld.* Ombuiten, omruilen; een ſtraatwoord.

OMMANTELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb.

ſcheidb. voorz. *om* en *mantelen*, dat buiten zamenſtell. niet in gebruik is: *ik ommantelde*, *heb ommanteld*. Eigenlijk, met eenen mantel omhangen. Men neemt het altijd oneigenlijk, en wel in den hoogdravenden ſtijl: *niet ommanteld met ſnij — of groefwerk*. OVERZ. VAN HERVEY.

OMMELAND. Zie *omland*.

OMMENNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *mennen*: *ik mende om*, *heb omgemend*. Een woord der dagelijkſche taal, beteekenende, in het mennen eene wending, eenen draai maken; ook, door onvoorzigtig mennen, eene kar, of eenen wagen omwerpen.

OMMETEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *meten*: *ik mat om*, *heb omgemeten*. Rondom iets heen meten.

OMMORSEN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *morſen*: *ik morſte om*, *heb omgemorſt*. Morſig met iets omgaan heet, in de daagelijkſche taal, *met iets ommorſen*.

OMMUREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *om* en *muren*: dat buiten zamenſtell. niet in gebruik is: *ik ommuurde*, *heb ommuurd*. Met eenen muur rondom inſluiten; in den deftigen ſtijl.

OMNAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *naaijen*: *ik naaide om*, *heb omgenaaid*. Door naaijen omſlaan, omzoomen: *de rok is van onderen omgenaaid*.

OMNARREN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *narren*: *ik narde om*, *heb en ben omgenard*. Met eene narrenſlede omrijden. Met *zijn*: *hij is in een halfuur de ſtad omgenard*.

OMNEVELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *om* en *nevelen*: *ik omnevelde*, *heb omneveld*. Met nevel omgeven: *door de wolcken omnevelt*. J DE BRUNE.

OMOOG, z. n., o., *des omoogs*, of *van het omoog*; meerv. *ómoogen*. Speldenwerkſterswoord, een klein oogje aan den buitenkant van het ſpeldenwerk. Van *om* en *oog*.

OMPAARLEN, (*ompeerlen*, *omperlen*), bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *om* en *paarlen*: *ik ompaarlde*, *heb ompaarld*. Met paarlen omgeven; een dichterlijk woord: *ompeerelde vingers*. VOND.

OMPAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *pakken: ik pakte om, heb omgepakt.* Anders pakken: *waren ompakken.*

OMPALEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *palen: ik ompaalde, heb ompaald.* Met palen omzetten. Eenigen schrijven het scheidb. *ik paalde om, heb omgepaald.* Het onscheidb. is taalmatiger.

OMPAPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *pappen: ik papte om, heb omgepapt.* Met papsel om iets vast maken.

OMPERKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *perken: ik omperkte, heb omperkt.* Met een perk of eene beslotene plaats omsluiten: *dees' soort en zal met kloosteren noch koten t'omperçken zijn.* De Deck. Van hier *omperking.*

OMPERLEN, (*ompeerlen*, zie *ompaarlen.*)

OMPLAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *plakken: ik plakte om, heb omgeplakt.* Om iets plakken.

OMPLANTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *planten.* Scheidb.: *ik plantte om, heb omgeplant.* Rondom iets planten: *ik heb er jonge telgen omgeplant.* Onscheidb., met iets rondom beplanten: *een dijk, met boomen omplant.*

OMPLOEGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *ploegen: ik ploegde om, heb omgeploegd.* Het onderste boven ploegen, door ploegen omkeeren.

OMPLOFFEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *ploffen: ik plofte om, ben omgeploft.* Omvallen, dat het ploft: *het puin der omgeplofte poort.* Vond.

OMPOOIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *pooijen: ik pooide om, heb omgepooid.* Omdrinken: *wij zullen eens ompoijen, as alle ding klaer is.* Hooft. Een woord in den vertrouwelijken stijl.

OMPRAAT, z. n., m., *des ompraats*, of *van den ompraat*; zonder meerv. Eene omrede. Van *om* en *praat.*

OMPRATEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *praten: ik praatte om, heb omgepraat.* Door praten tot een ander voornemen brengen: *om omgepraet wij listigh van kant te helpen.* Vond.

OMRAGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *ragen.* Scheidb.: *ik raagde om, heb omgeraagd.* Bedr., door ragen omsmijten, omver.

ver ragen: *zij raagde alles om.* In het rond ragen: *de kamer omragen.* Onscheidb.: *ik omraagde, heb omraagd.* Met spinrag omgeven, omwinden.

OMRAKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *raken; ik raakte om, ben omgeraakt.* Onder de voet raken; in de dagelijksche taal.

OMRAMMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *rammen: ik ramde om, heb omgeramd.* Door middel van eenen stormram omwerpen: *'t aeloude Sardis wert endlijk omgeramt.* POOT. *Omgeramde muren.* VOND. Voor *omrammen* zegt men ook *omrammeijen.*

OMRANDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *randen: ik omrandde, heb omrand.* Met eenen rand omringen; voorts randswijze omringen: *zag ik 't groot Horebs bosch een blikkig vuer omranden.* VOND. *Een offerschael met parelen omrant.* ANTON.

OMRASTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *rasteren: ik omrasterde, heb omrasterd.* Met rasterwerk, staketwerk, omringen.

OMRATELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *ratelen: ik ratelde om, heb omgerateld.* Aan alle kanten ratelen, overal omloopen en ratelen.

OMREDE, z. n., vr., *der*, of *van de omrede*; meerv. *omreden.* Een omschrijvend voorstel: *dat se de bijtende waerheit met een verbloemde omreden in het binnenste indringen.* CATS. Van hier het veroud. bedr. w. *omreden.* Van *om* en *rede.*

OMREIKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *reiken; ik reikte om, heb omgereikt.* Omlangen.

OMREIS, z. n., vr., *der*, of *van de omreis*; meerv. *omreizen.* Een togt in het ronde. Van *om* en *reis.*

OMREIZEN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *reizen.* Scheidb.: *ik reisde om, heb* en *ben omgereisd.* Onz., rondom den aardbol reizen: *hij is de wereld driemaal omgereisd.* Hier en daar reizen: *hij heeft van zijn leven veel omgereisd.* In het reizen eenen omweg maken: *wij zijn veel omgereisd.* Onscheidb.: *ik omreisde, heb omreisd.* Bedr.: *gij omreyst zee en lant.* BYBELV. *Terwijl Petrarchus geest omreist des aardtrijks kimmen.* HOOFT. Van hier: *omreizer.* BYBELV. — *Omreizing*, liefst *omreis.*

OMREMMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *remmen: ik remde om, heb omgeremd.*

Stijf ombinden; het woord wordt in Geld. en Gron. gebruikt. *Het touw dat er omgeremd was* enz. Zie *remmen.*

OMRENNEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *rennen: ik rende om, heb* en *ben omgerend.* Bedr., in het rennen onder de voet werpen, omwerpen: *zou ick niet weten, hoe mijn broeder omgerent, in 't renperck raeckte om hals.* VOND. onzijd. met *zijn,* om iets rennen; *zij zijn de ftad omgerend.* VOND. gebruikt het onfcheidb., als een bedr. w.: *des hemels blaeuwe tent Gij daeglijx ommerent.*

OMRID, z. n., m., *des omrids,* of *van den omrid;* zonder meerv. Het omrijden. Van *om* en *rid.*

OMRIDSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *ridfen: ik ridste om, heb omgeridst.* Door ridfen, (dat, in Groningen, te kennen geeft een ligchaam van aanmerkelijke zwaarte van zijne plaats bewegen) omzetten. Misfchien met *rijden* uit eene bron.

OMRIEKEN (*omruiken*), onz. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *rieken: ik rook om, heb omgeroken.* Rond loopen en rieken.

OMRIJDEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *rijden: ik reed om, heb* en *ben omgereden.* Bedr., in het rijden omftooten: *een kind omrijden.* Onz., met *hebben;* in het ronde rijden, hier en daar rijden: *wij hebben in de ftad omgereden. Wij hebben een uurtje omgereden.* Eenen omweg in het rijden maken; met *zijn: wij zijn een uur omgereden.* Rondom iets heen rijden: *wij zijn het leger omgereden.*

OMRIJTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *rijten: ik reet om, heb omgereten.* Door rijten omfcheuren, omwerpen: *fij fullen uwe fijne huijfen omrijten.* DORESLAER.

OMRING, z. n., m., *des omrings,* of *van den omring;* het meerv. is buiten gebruik. Omkreits, omvang: *die 's Werelds wijden ommering bewa kt.* CAMPHUIJZEN. *De ommering der eeuwen.* BIDLOO. *In d'omring des werelts.* RODENB. Van *om* en *ring.*

OMRINGELEN, voorddur. bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *ringelen: ik omringelde, heb omringeld.* Eigenlijk met vele zaken ringswijze omgeven: *Titius omringelt met de droeve baren.* DE DECK. *Omringelt*

gelt met den ſtoet van lijfwacht. Hooft. *Zij omringelen den Overſte van 't leeger.* Hooft. *Een ſchaer u ſal omringelen.* Vond. Van het volgende *omringen.*

OMRINGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *om* en *ringen: ik omringde heb omringd.* Eigengenlijk, met eenen ring omgeven. Van hier oneigenlijk: *geen ſchooner glans omringt den hals der duiven.* Poot. Men gebruikt het, meestal, voor op alle zijden omgeven, waardoor de vrije beweging gehinderd wordt: *ſij hadden mij omringt als bijen.* Bybelv. *Den vijand met de ruiterij omringen.* Voorts, in het gemeen, aan alle kanten omgeven: *gij omringt mij met vrolicke geſangen.* Bybelv. *Staag omringe u 's Hemels vrede.* Poot. Van hier: *omringing.* Voor *omringen* zeiden de ouden *beringen.*

OMRINKINKEN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *rinkinken: ik rinkinkte om, heb omgerinkinkt.* Aan alle zijden loopen en rinkinken: *gelijk men den ſtoet der dolle Bacchusſchaaren zag omrinkinken.* Hoogvl.

OMROEIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *roeijen: ik roeide om, heb* en *ben omgeroeid.* Hier en daar, aan alle kanten roeijen; met *hebben: in de ringſloot omroeijen.* Eenen omweg in het roeijen maken, met *zijn.* Rondom iets roeijen; met *zijn.* Van hier zegt Vond. oneigenlijk: *maer dat d'almaght het gevaert der kreitſen ommeroeit.* Eindelijk, eene wending in het roeijen maken en terug roeijen.

OMROEPEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *roepen: ik riep om, heb omgeroepen.* Aan alle kanten rond gaan en roepen, ook terug roepen. Van hier *omroeper.*

OMROER, z. n., m., *des omroers,* of *van den omroer;* zonder meerv. Het omroeren: *tot ongelooflijken ommeroer aller zinnen en zielen.* Hooft.

OMROEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *roeren: ik roerde om, heb omgeroerd.* Door elkander roeren: *'t geklater des noodweers treft 't water van de omgeroerde zee.* Poot. Van hier: *omroering, omroerſel.* Hooft.

OMROLLEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *rollen: ik rolde om, heb* en *ben omgerold.* Bedr., omwentelen: *eenen ſteen* enz. *omrollen.*

Om

Om iets heen rollen: *rol de mat er om.* Onz., met *zijn*; omtuimelen: *rol niet om.* Rondom den omtrek rollen: *de kloot rolde om den paal. Moet ik de starren net, geregeld om zien rollen?* H. SCHIM.

OMRUIKEN, zie *omrieken.*

OMRUILEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *ruilen: ik ruilde om, heb omgeruild.* Ombuiten.

OMRUKKEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *rukken: ik rukte om, heb* en *ben omgerukt.* Bedr., met geweld omtrekken: *zij rukten met brandhaken den muur om. Daer onrecht en gewelt paleizen ommerukt.* VOND. Om een ligchaam heen met snelheid doen voortbewegen: *deze heeft de Lusitaensche schepen Afrijken omgeruckt langs noit verzochten weg.* DE DECK. Onz., met *zijn*; snel omreizen: *de vijand is, onverwachts, dien uithoek omgerukt.* Van hier: *omrukking*, omwerping.

OMSCHADUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *schaduwen: ik omschaduwde, heb omschaduwd.* Aan alle zijden beschaduwen: *van den boom, die zijne woning omschaduwt.* FEITH. *De romp hiel d'edle ziel omschaduwt als een wolk.* F. v. HOUTEN. Van hier: *omschaduwing.* Voor *omschaduwen* zeide men, oudtijds, ook *omschemen*, van *scheme, schim*, dat bij VOND. voor schaduw voorkomt: *hij trekt de schim van zijne schapen, na 't leven in het zandt.*

OMSCHANSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *schansen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik omschanste, heb omschanst.* Met eene schans, eenen wal insluiten. Van hier: *omschansing.*

OMSCHAVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schaven: ik schaafde om, heb omgeschaafd.* Rondom schaven, Bij HOOGSTR. komt het voor.

OMSCHEMEN, zie *omschaduwen.*

OMSCHENKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schenken: ik schonk om, heb omgeschonken.* Door iets op zijde te houden uitschenken: *een kopje omschenken.* Ook onz. voor in het rond schenken, met *hebben.*

OMSCHEPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schepen: ik scheepte om, heb omgescheept.* Uit het eene in het andere schip brengen.

OM-

OMSCHEPPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *scheppen*: *ik schiep om*, *heb omgeschapen*. Anders scheppen, door nieuwe schepping eenen anderen vorm geven: *zou het gebruik der menschen aert en kunne in zoo ver niet kunnen omscheppen?* M. L.

OMSCHEREN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *scheren*: *ik schoor om*, *heb omgeschoren*. Rondom scheren, *circumtondere*; bij HOOGSTR.

OMSCHERMEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schermen*: *ik schermde om*, *heb omgeschermd*. Rondom loopen en schermen. In het dagelijksche leven zegt men: *in het wilde omschermen*.

OMSCHIETEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schieten*: *ik schoot om*, *heb omgeschoten*. Door schieten omwerpen: *torens omschieten*.

OMSCHIJNEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *schijnen*: *ik omscheen*, *heb omschenen*. Aan alle zijden beschijnen: *hem omscheen een licht van den hemel*. BYBELV. *'t Geloofsoog*, *met uw licht omschenen*. H. SCHIM. Op eene luisterrijke wijs omgeven: *gij van 't mildt geluk omschenen*. POOT.

OMSCHIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schikken*: *ik schikte om*, *heb omgeschikt*. Om iets schikken: *de tafel viel: nadat wij er ons omgegeschikt hadden*. Met *weder* beteekent het te rug schikken.

OMSCHOKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schokken*: *ik schokte om*, *heb omgeschokt*. Schokkend omdrijven: *die door godtsdiensteloosheit omgeschockt wort*. VOND.

OMSCHOMMELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schommelen*: *ik schommelde om*, *heb omgeschommeld*. Het onderste boven schommelen.

OMSCHOOIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schooijen*: *ik schooide om*, *heb omgeschooid*. schooijend omloopen.

OMSCHOPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schoppen*: *ik schopte om*, *heb omgeschopt*. Door schoppen omwerpen.

OMSCHORSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *schorsen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik omschorste*, *heb omschorst*. Eigenlijk, met eene

schors

schors insluiten. In den verhevenen stijl beduidt het omringen: *eene klip, met ijs omschorst.*

OMSCHRANKEN, zie *schranken.*

OMSCHREEUWEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schreeuwen*: *ik schreeuwde om, heb omgeschreeuwd.* Rond loopen en schreeuwen.

OMSCHREMPEN, bedr. w, gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schrempen*: *ik schrempte om, heb omgeschrempt.* Oul.: *schromp om, omgeschrompen.* Omsmelten: *vet omschrempen.* Gron. woord.

OMSCHRIFT, z. n., o., *des omschrifts*, of *van het omschrift*; meerv. *omschriften.* Randschrift om eenen penning, predikstoel enz. Van *om* en *schrift.*

OMSCHRIJVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *schrijven.* Scheidb.: *ik schreef om, heb omgeschreven.* Om iets schrijven: *eene zinspreuk, om den Groninger keurhoed geschreven.* Terug schrijven: *ik zal binnen eene maand, u weer omschrijven.* *Wederom schrijven* is nogmaals schrijven. De namen rondom opteekenen: *de hopliedeh der burgers gaan omschrijven.* Onscheidb.: *ik omschreef, heb omschreven.* Donkere woorden of uitdrukkingen met meerdere of andere woorden duidelijk maken: *ik zal u de plaats van den Apostel omschrijven.* Waarvan: *omschrijving.*

OMSCHUDDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schudden*: *ik schudde (schuddede) om, heb omgeschud.* Door elkander schudden: *eene mande met poft omschudden.* Men gebruikt het ook somtijds onzijd., met *zijn*; door schudden omvallen: *die boom zal nog omschudden.* Van hier: *omschudding.*

OMSCHUIVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schuiven*: *ik schoof om, heb omgeschoven.* Door schuiven in eene andere rigting zetten. Ook door schuiven doen omvallen: *gij zult de tafel nog omschuiven.*

OMSCHUTTEN, bedr. w, gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *schutten*: *ik omschutte (omschuttede), heb omschut.* Rondom beschutten.

OMSCHUREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *schuren*: *ik schuurde om, heb omgeschuurd.* Iets aan de geheele holle binnenzijde schuren; ook van binnen en van buiten schuren.

OMSINGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *singelen*: *ik omsingelde, heb omsingeld.*

Aan

Aan alle kanten befingelen: *dat Jerufalem van heyrlegers omcingelt wort.* Bybelv. *Omfingelt van een' rei van zeven herderinnen.* N. Versteeg.

OMSJOKKEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *fjokken*: *ik fjokte om*, *heb omgefjokt.* Omloopen, hier en daar fjokken. In Gelderl. en Groning. hoort men dit woord, dat, denkelijk, van den klank gevormd is, en na aan *fchokken* grenst.

OMSJORREN, (*omforren*) bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *fjorren*: *ik fjorde om*, *heb omgefjord.* Een fcheepswoord, met fjorren ombinden; een touw, dat een geluid *fjor fjor*, maakt, om iets vastmaken.

OMSLAAN, onz. en bedr. w., onregelm. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *om* en *flaan*. Onzijd. en fcheidb.: *ik floeg om*, *ben omgeflagen.* Plotfeling omvallen: *de boot floeg door den wind om.* Eene zijdelingfche wending nemen: *hij is de regterhand omgeflagen.* Schielijk eene andere rigting nemen: *het weer is omgeflagen*, het is plotfeling dooiweer of vriesweer geworden. In engeren zin, gebruikt men het van eene fchielijke verandering tot erger: *uw geluk flaat om.* *Doch ghij zijt omgheflagen, ende ghij ontheylígt mijnen name.* Doresl. Hierheen behoort de fpreekwijs: *het blaadje floeg om*, de zaak nam eene ongunftige wending. *Het blaadje is omgeflagen*, zij heeft eene miskraam gehad. Bedr. en fcheidb., omklinken: *eene kram omflaan.* Omkeeren: *fla het blad om.* *De mouwen omflaan.* *Tusfchen de klooven van haar omgeflagen* (omgekrulde) *lippen.* V. Heemsk. *Het zeil omflaan.* Snel omdoen en eenigzins vastmaken: *ik floeg, bij het uitgaan, mijnen mantel om.* Door trommelflag alom verkondigen: *het vertreck omflaan* Kil. Hooft gebruikt het hier onz.: *de Calvinifchen flaan listelijk met de trom om, dat* enz. Algemeene lasten op elks landerijen zetten, eenen omflag van lasten maken: *op fommige dorpen worden de lasten, onder den naam van fchildtalen, omgeflagen.* *Zeventien ftuivers op het morgen omflaan.* Bedr. en onfcheidb.: *ik omfloeg*, *heb omflagen*: fnellijk aan alle zijden omringen: *ende hem ommefloegh een licht van den hemel.* Doresl.

OMSLAG, z. n., m., *des omflags*, of *van den omflag*;

meerv. *omslagen*. Eene wending naar eene andere plaats heen, die met eenen slag geschiedt: *bij d'ommeslag des zeyls*. OUDAAN. Dat om iets anders omgeslagen wordt: *de omslag* (in sommige oorden van Neerland, *het omslag*) *van een boek*. *Ik zend u dezen brief onder omslag*. Slommer, bezigheid: *eenen grooten omslag hebben*. *Iets met eenen grooten omslag verhalen*. Al hetgene, dat tot een ding behoort: *om Gods kerktent op te bouwen met al zijn' ommeslag*. N. VERSTEEG. *Met aanzienlijken omslagh van hofstaat en krijgsgevolgh*. HOOFT. Een weg, die ergens eene bogt maakt, en dus als een omweg is, heet bij KIL. ook *omslag*. Zetting van gemeene lasten: *eenen omslag maken*. *De omslaaghen, naaderhandt te doen over 't geheele Landt*. HOOFT. Van hier: *omslagtig*. Van *om* en *slag*.

OMSLAGER, z. n., vr., *des omslagers*, of *van den omslager*; meerv. *omslagers*. Een groote vrouwen halsdoek, welken men om den hals slaat. Vergel. den uitgang *er*.

OMSLEPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *slepen*: *ik sleepte om*, *heb omgesleept*. Om iets slepen: *zij sleepten het doode ligchaam de schouwplaats om*. Aan alle oorden rondslepen: *in staatsij omslepen*. HOOGVL. *Door zoo vele baren omgesleept*. VOND.

OMSLEUREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *sleuren*: *ik sleurde om*, *heb omgesleurd*. Langs den grond omslepen. HOOFT gebruikt het oneigenl.: *dus werden ze vast omgesleurt*, *zonder erghens troost te erlangen*.

OMSLINGEREN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om en slingeren*. Bedr. en scheidb.: *ik slingerde om*, *heb omgeslingerd*. Door draaijing naar de eene of andere zijde omwenden: *d'adder slingert fel den staert om*. VOND. Onz. en scheidb., met *zijn*; door slingeren omvallen: *uit den wagen*, *die omgeslingert den meester volght in 't zincken*. VOND. Door slingering, aan alle oorden heen en weer geworpen worden: *omgeslingert op de baeren*. ANTON. Bedr. en onscheidb.: *ik omslingerde*, *heb omslingerd*. Met wenteltrapswijze draaijingen omgeven, omwinden: *den gedoemden omslingert het dier met den snuit*. BOGAERT. *Omslingert met een' ouden draek*. H. SCHIM. *Hoe ijder ta-*

tafereel met een feston van letterbloemen omslingerd is. HOOGVL. *En doet z' (die teere ving'ren) haar vaak van pijn omslingeren.* MINNEDICHT. VAN J. BONEFONIUS. Wijders, met eene digte meenigte rondom omsingelen: *drie duizendt bersten tot alle poorten uit, om de Batavieren t'omslingeren.* HOOFT.

OMSLUIJEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *sluijeren: ik omsluijerde, heb omsluijerd.* Met eenen sluijer rondom bedekken. In den verhevenen stijl beteekent het met een donker, onaanzienlijk ligchaam omgeven. Zoo zegt iemand: *met sterflijk stof omsluijerd.*

OMSLUITEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *sluiten: ik omsloot, heb omsloten.* Eigenlijk aan alle kanten insluiten. Oneig. zegt FEITH: *wat nacht u omsluit.*

OMSMAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *smakken: ik smakte om, heb omgesmakt.* Omsmijten: *smak het zeil om.*

OMSMEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *smeden: ik smeedde om, heb omgesmeed.* Door hersmeden eene andere form geven; ook door smeden om iets maken.

OMSMELTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *smelten: ik smolt om, heb omgesmolten.* Anders smelten: *ik heb de klok laten omsmelten.*

OMSMEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *smeren: ik smeerde om, heb omgesmeerd.* Rondom iets smeren.

OMSMIJTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *smijten: ik smeet om, heb omgesmeten.* Op den grond smijten: *de wind smeet den wagen om.* Met schielijkheid omwenden: *smijt het roer om. Zijn gat omsmijten*, eene andere zijde kiezen.

OMSNIJDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *snijden: ik sneed om, heb omgesneden.* Snijden met oogmerk, om het om te deelen: *snijd dat hoen eens om.*

OMSNOFFELEN, *omsnoffen*, zie *omsnuffelen.*

OMSNORREN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *snorren: ik snorde om, heb* en *ben omgesnord.* Eigenlijk, met een gesnor omdraaijen.

HOOFT gebruikt het bedr., voor met snelheid omdraaijen: *'t hooft omsnorrende.* Onz., met *hebben*; met een gesnor omvliegen: *dat de slinger door de lucht omsnort.* VOND. Met *zijn*; snorrend om iets vliegen: *hij is den hoek omgesnord.*

OMSNUFFELEN, (*omsnoffelen*), voordd. onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *snuffelen*: *ik snuffelde om*, *heb omgesnuffeld.* Aan alle kanten loopen en besnuffelen: *daer winterbeeren omsnoffelen na spijs.* ANTON. Oneig., nieuwsgierig alles doorsnuffelen: *naerdien hij omsnuffelen komt uit staetzucht in den raet.* VOND. Van het volgende *omsnuffen.*

OMSNUFFEN, (*omsnoffen*) onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz *om* en *snuffen*: *ik snufte om*, *heb omgesnuft.* Snuivend omrieken: *noch snuft zijn hazewint eens om.* VOND.

OMSOLLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *sollen*: *ik solde om*, *heb omgesold.* Sollend aan alle kanten omwerpen: *op de golven omgesolt.* VOND.

OMSORREN, zie *omsjorren.*

OMSPADEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *spaden*: *ik spaadde om*, *heb omgespaad.* Met de spade omgraven; *omspaan* in Gelderl.

OMSPANNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. en scheidb. voorz. *om* en *spannen*: *ik omspande*, *heb omspand.* Met den duim en middelsten vinger, of ook met de uitgestrekte vingeren, van het uiterste des duims af, tot aan het uiterste der pink toe, omvatten. Scheidb.: *ik spande om*, *heb omgespand.* In die vervoeging heet het iets, door strakke uitspanning, om een ander ding, ommaken; ook ingespannene paarden omwisselen, of hen van den eenen voor den anderen wagen spannen.

OMSPANSEREN, zie *omwandelen.*

OMSPARTELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz *om* en *spartelen*: *ik spartelde om*, *heb omgesparteld.* In het ronde spartelen.

OMSPATTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *spatten*: *ik omspatte* (*omspattede*) *heb omspat.* Aan alle zijden bespatten: *'t gants Christendom is door dat vogt omspat.* A. M. PAAUW.

OMSPELDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *spelden*: *ik speldde om*, *heb omgespeld.*

Iets omdoen, met oogwit om het met spelden vast te maken: *eenen doek omspelden.* Ook omkeeren en met spelden vast maken.

OMSPINNEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *spinnen.* Scheidb.: *ik spon om, heb omgesponnen.* Om iets heen spinnen: *het diertje spint zijne draden om de prooi.* Onscheidb.: *ik omspon, heb omsponnen.* Met spinsel of spinrag geheel omringen: *het wijfje eener spin legt ronde eijeren, omspint ze, en eenige sleept zij in eenen zak met zich.*

OMSPITTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *spitten: ik spitte (spittede) om, heb omgespit.* Met een spits werktuig omgraven. Van hier: *omspitting.*

OMSPOELEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *spoelen.* Scheidb.: *ik spoelde om, heb* en *ben omgespoeld.* Bedr., van binnen en buiten spoelen; ook de inwendige zijden van een ledig ligchaam aan alle kant spoelen: *spoel de vaten om.* Door bespoelen omwerpen: *de zee spoelt dijck en dammen om.* VOND. Onz., met *zijn*; rondom spoelen: *het zeewater spoelde eertijds dezen uithoek om.* Onscheidb. en bedr.: *ik omspoelde, heb omspoeld.* Aan alle kanten bespoelen. Zoo meen ik, dat VOND. ergens zegt: *daer 't water der Jordaene omspoelt het heiligh lantschap.* Althands HOOFT zegt in TACIT.: *het eilandt, 't welk van de stroom des Rijns omspoelt wordt.*

OMSPOKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *spoken: ik spookte om, heb omgespookt.* Spokend omloopen; ook met een groot getier omloopen: *daer de wolf omspookt.* VOND.

OMSPRAAK, z. n., vr., *der,* of *van de omspraak;* meerv. *omspraken.* HOOGSTR. verklaart het door omrede en korte uitbreiding: *sonder omspraeck, sine paraphrasi.* HUYGENS. Van *om* en *spraak.*

OMSPRINGEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *springen: ik sprong om, heb* en *ben omgesprongen.* Omdansen: *hij heeft lustig omgesprongen. Nu drok en deftig omgesprongen.* POOT. Omheen springen: *hij is den hoek omgesprongen.* — *Hij heeft den hoek omgesprongen* zoude bedr. zijn en beteekenen: hij heeft den hoek, in het springen, omgeworpen. In het ge-

meene leven, wordt dit werkw. vaak voor omgaan, in eenen oneigenlijken zin, gebruikt: *hij weet met hem om te springen*, hij weet, hoe hij hem behandelen moet. *Hij springt met hem om, als de kat met de muis*, hij handelt ruw met hem; hij verschoont hem niet.

OMSTAAN, onz. w., onregelm. Van het scheidb. voorz. *om* en *staan: ik stond om, heb omgestaan.* Zich in het staan omkeeren: *ga eens omstaan.* Uit den weg staan: *sta wat om. Ik zal hem wel omstaan leeren*, hij zal zich alle harde en straffe behandeling van mij moeten getroosten. In het ronde staan: *om de tafel staan. Omstaande personen.*

OMSTAND, z. n., m., *des omstands*, of *van den omstand*; zonder meerv. Een verouderd woord, beteekenende omstaande personen. Zoo zegt K. v. Mander: *dezen heeft hem gesteld over eijnd, en hooren dede daer den omstand zijn verstand en wijshede.* En elders: *opdat den omstand onzer vriendschaps kennisse zij ingeplant.* Van *om* en *stand.* Van hier: *omstandelijk*, zie *omstandiglijk, omstanders*, het omstaande volk.

OMSTANDIG, bijv. n. en bijw., *omstandiger, omstandigst.* Met alle of de meeste bijzondere toevallen van eene zaak: *hij deed mij een omstandig verhaal van de gansche zaak.* Van hier *omstandigheid*, de bijzondere toevallen van eene zaak. Het woord beduidt ook allerlei pligtpleging naar de beschaafde opvoeding, in het burgerlijke leven: *kom, maak geene omstandigheden.* Van hier: *omstandiglijk.* Zie *ig.*

OMSTAPPEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *stappen: ik stapte om, ben omgestapt.* Omheen stappen.

OMSTEKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *steken: ik stak om, heb omgestoken.* Anders steken. J. Cats gebruikt het voor omstooten: *nu dat een plompe meyt u glasen ommesteeckt.*

OMSTELPEN, zie *omstulpen.*

OMSTEMMEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *stemmen: ik stemde om, heb omgestemd.* In het ronde stemmen: *over eene zaak omstemmen.* Van hier: *omstemming.*

OMSTEVENEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *stevenen: ik stevende om, ben omgestevend.*

Om-

Omzeilen: *zijnde Mozambique voorbij, en den uithoek van goede Hoop omgestevent.* BOGAERT.

OMSTIEREN, (*omsturen*) bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *stieren*: *ik stierde om, heb omgestierd.* Met *weder* gevoegd, beteekent het terug stieren, terug zenden. *Omstieren* is ook in het stieren omwenden.

OMSTIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *stikken*: *ik stikte om, heb omgestikt.* Met de naald rondom borduren. HOOGSTR. gebruikt het woord.

OMSTOMMELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *stommelen*: *ik stommelde om, heb omgestommeld.* Rondom loopen en stommelen.

OMSTOOTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *stooten*: *ik stiet om, heb omgestooten.* Zoo stooten, dat iets omvalt: *hij stiet het kind om.* Fig.: *een huwelijk omstooten*, de voltrekking van hetzelve hinderen. *Iemands voornemen omstooten*, hetzelve verijdelen. *De maetschappij der kristnen stoot het om.* H. SCHIM. Van hier: *omstooting.*

OMSTORMEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *stormen*: *ik stormde om, heb* en *ben omgestormd.* Bedr., door een stormgevaarte omwerpen: *zij stormden met den ram de dikke muren om.* Onz., met *zijn*; door stormig weer omvallen: *de torenspits stormde om.*

OMSTORTEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *storten*: *ik stortte om, heb* en *ben omgestort.* Bedr., op den grond storten, omwerpen; *eene kan met wijn omstorten.* Onz., met *zijn*; omvallen: *het huis is omgestort.* Van hier: *omstorting.*

OMSTRALEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *stralen*: *ik omstraalde, heb omstraald.* Met stralen rondom beschijnen: *tegen het licht, dat hen omstraalde.* FRANTZEN. *Omstraelt met vierge tongen.* VOND. Met andere glans gevende ligchamen omgeven: *omstraelt van alle kanten van parlen, goud en gloënde diamanten.* DE DECK. *Met Godts heerlijkheit omstraelt.* H. SCHIM. Een woord van den verhevenen stijl.

OMSTREEK, z. n., vr., *der*, of *van de omstreek*; meerv. *omstreken.* Eene omliggende streek, omtrek.

Men gebruikt vooral het meerv. om het fr. *environs* uit te drukken: *in de omstreeken van Haarlem*. H. Loosjes. Van *om* en *streek*.

OMSTRENGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *strengelen*. Scheidb.: *ik strengelde om*, *heb omgestrengeld*. Strengelend ombinden: *ik strengel me om den stam, als ik zijn hout omvadem*. H. Schim. Onscheidb: *ik omstrengelde*, *heb omstrengeld*. Iets rondom met iets strengelen.

OMSTRIJKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *strijken*: *ik streek om*, *heb omgestreken*. Omheen strijken; *ik heb de zalf er omgestreken*. Onscheidb.: *omstreek*, *omstreken*. Met iets aan alle zijden bestrijken: *een kelder, van buiten met cement omstreken*.

OMSTRIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *strikken*: *ik strikte om*, *heb omgestrikt*. Met eenen strik om iets vastmaken.

OMSTROOMEN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *stroomen*. Onz. en scheidb.: *ik stroomde om*, *heb* en *ben omgestroomd*. Omheen stroomen; met *hebben*: *de rivier stroomt om de stad*. *Muuren, daar Jabok drijmael ommestroomt*, Vond. Met *zijn*: *het zeewater is, eertijds, dezen uithoek omgestroomd*. Bedr. en onscheidb.: *ik omstroomde*, *heb omstroomd*. Aan alle zijden met eenen stroom omringen.

OMSTUITEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *stuiten*: *ik stuitte om*, *ben omgestuit*. Terug stuiten. Antonid. neemt het oneig.: *en zijne faem aen beijde poolen omgestuit*. Van hier: *omstuiting*.

OMSTULPEN (*omstelpen*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *stulpen*: *ik stulpte om*, *heb omgestulpt*. Het onderste boven keeren, door het met de opening op den grond te plaatsen.

OMSTUREN, zie *omstieren*.

OMSTUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *stuwen*: *ik omstuwde*, *heb omstuwd*. Met eenen digten drom aan alle kanten omgeven: *in hen, die het lijkbed omstuwen*. Sels. *Een maegdenrei omstuwt 'er altijt*. H. Schim.

OMSUKKELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *sukkelen*: *ik sukkelde om*, *heb omgesukkeld*.

Suk-

Sukkelend omdolen: *omsuṡklen achterlant.* VOND. *Terwijl wij omzukklen zonder strant of ree.* ANTON. Van hier: *omsukkeling.*

OMTALMEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *talmen; ik talmde om, heb omgetalmd.* Talmend omdrentelen.

OMTASTEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *tasten: ik tastte om, heb omgetast.* Achter zich tasten; ook in het ronde alles betasten: *gelijck als een blinde omtast in het donkere.* BYBELV.

OMTELLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *tellen: ik telde om, heb omgeteld.* In het ronde tellen.

OMTIEGEN, (*omtijgen, omtuigen*) onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en het verouderde *tiegen* (*tijgen, tuigen*). Onz. en scheidb.: *ik toog om, ben omgetogen.* Omheen trekken, reizen. Onscheidb. en bedr.: *ik omtoog, heb omtogen.* Aan alle kanten omgeven: *met een traanenwolk omtoogen:* T. ARENDS. *De pilaren waren met zilver omtogen.* BYBELV. *Door geen duisternis omtogen.* N. VERSTEEG. *Omgetogen met de wapens.* DE BRUNE, die het hier scheidb. gebruikt.

OMTIEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *tieren: ik tierde om, heb omgetierd.* Omloopen en een getier maken.

OMTIMMEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *timmeren; ik timmerde om, heb omgetimmerd.* Omheen timmeren, rondom betimmeren.

OMTOBBEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *tobben: ik tobde om, heb omgetobd.* Tobbend omgesold worden: *lang op zee omtobben.*

OMTOGT, z. n., m., *des omtogts*, of *van den omtogt;* zonder meerv. Omreis. Van *om* en *togt.*

OMTOOMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *toomen: ik toomde om, heb omgetoomd.* *Eenen hoed omtoomen*, eenen hoed, die reeds lang opgetoomd was, door het verzetten van deszelfs punten, anders optoomen.

OMTONNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *tonnen: ik tonde om, heb omgetond.* Van de eene in de andere ton doen.

OMTOOVEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *tooveren*: *ik tooverde om*, *heb omgetooverd*. Tooverend ommaken. Ook met vele knoopen om iets vastmaken; een woord der dagelijksche taal.

OMTRED, z. n., m., *des omtreds*, of *van den omtred*; meerv. *omtreden*. Zoo neemt men, in Groningerland, eene plank, die met een uitstek boven eene sloot, om eene wring of hek, gelegd is, om, daardoor, achter om het hek te treden. Zoo leest men, in den eed der *Buirrichters*: *gij zweeren, om alle vonders en ommetreden te zullen schouwen*. Van *om* en *tred*.

OMTREDEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *treden*: *ik trad om*, *ben omgetreden*. Omheen treden. Ook bedr., voor tredend omwerpen.

OMTREK, z. n., m., *des omtreks*, of *van den omtrek*; meerv. *omtrekken*. Eigenlijk een haal of trek, welken men met eene pen of een ander werktuig in het ronde trekt, om daardoor eene ruimte te bepalen. Van hier is het een schilders of plaatsnijders woord, beteekenende den eersten trek van eene teekening: *waarvan eerst maar de flaauwe schaduwe, en als 't ware de omtrek was geteekend*. H. MUNTINGHE. Van hier de kennelijke wezenstrekken van een beeldtenis: *dit 's Bogaerts omtrek met zijn levenwekkende oogen*. A. MOONEN. *Het wonder Godsbeelt, all' de geestlijke ommetrekken van zijn volmaakte deugt*. HOOGVL. *Terwijl ik zelf den omtrek van mijn' geest in dichtkunst poog te geven*. J. DE HAES. Wijders, wordt het oneigenlijk ook op andere dingen toegepast: *wanneer 't geloovigh volk de levende ommetrekken van Gods genaderaat zal ontdekken*. HOOGVL. Eene bepaalde ruimte, welke men zich als eenen omkring rondom iets anders voorstelt: *al is mijn kamers omtrek kleen*. K. BRANDT. *In Bethlehem en deszelfs omtrek*. HAMELSV. Eene uitweiding: *een lange omtrek van woonden*. HOOGSTR. Van *om* en *trek*.

OMTREKKEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *trekken*. Scheidb. en bedr.: *ik trok om*, *heb omgetrokken*. Door trekken omhalen: *eenen muur met brandhaken omtrekken*. *Zij trokken den boom met touwen om*. Door uit en aantrekken verwisselen: *ik trek*, *dagelijks*, *mijne schoenen om*. Scheidb. en onz., met *zijn*; omreizen: *de vijand is de stad*

stad omgetrokken. Hier en daar trekken; met hebben: *van om te trecken op de aarde, en die te doorwandelen.* Bybelv. Onscheidb. en bedr.: *ik omtrok, heb omtrokken.* Eenen eersten trek halen rondom eene teekening: *eene tronie omtrekken.* Rondom bekleeden: *hij omtrok de pijlaren met zilveren banden.* Rondom besluiten, omringen: *met een smalle gracht omtrocken.* Vond. *Haer vroylick wezen wert met koud' en mist omtrocken.* De Brune. Van hier: *omtrekking.*

OMTRENT, voorz., dat eenen vierden naamval beheerscht. De oorspronkelijke beteekenis schijnt te zijn van eenen stand, die niet ver van iets anders verwijderd en afgescheiden is; zoodat men het kan verklaren door bijna, haast, nabij, bij, noopens, naarmate de zin het toelaat. Men gebruikt het, (1), om een zeker tijdstip zoo na mogelijk te bepalen: *omtrent den morgenstond viel er een rijp op de boekweit.* (2) Om den eindpaal van eene during na genoeg uit te drukken: *hij was omtrent drie maanden ziek. Ik heb omtrent een jaar de koorts gehad.* (3) Om een getal te bepalen: *de rog quam omtrent agt hondert gulden 't last te kosten.* Hooft. *Omtrent drie duizend man bleef op de plaats.* (4) Een afstand: *de vijand lag omtrent een uur van de stad af. Hij scheijdde hem van haer af ontrent eenen steenworp.* Bybelv. (5) Eene plaats: *ik stond een wijl omtrent het kraem.* Cats. *Omtrent Meänders oever.* Poot. *Die daeromtrent zich leegren.* Verst. Oneigenlijk: *omtrent haer leste reen quam een lachje.* Poot. (6) Een voorwerp; naar: *de begeerlikheden ontrent de andere dingen.* Bybelv. Noopens, aangaande, rakende: *hieromtrent verschilt men. Een goed werk, omtrent mij verricht.* Hamelsv. *Maer hij raest ontrent twistvragen.* Bybelv. Bijna: *zeg me ieders naem omtrent.* Poot. Dit woord werd, oudtijds, ook *ontrent* geschreven, bij Cats zelfs *ontrend.* Deze oude spelling schijnt het naast bij den oorsprong te komen; daar het waarschijnlijk is, dat dit voorzetsel uit het ontkennende *on* en het deelwoord *getrend* (van het oude *trennen*, afscheiden, dat bij Kil. nog voorkomt en, in het hoogd., een bekend werkw. is) zamen gesteld is; als zeidet gij *niet gescheiden*, dat is nabij, bijna.

OMTROMMEN, (en het voordd. *omtrommelen*) bedr. w.,

w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *trommen: ik tromde om, heb omgetromd.* Door trommelslag overal iets aankondigen, uitroepen.

OMTROMPETTEN, (bij de ouden *omtrompen*) bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *trompetten: ik trompette om, heb omgetrompet.* Door trompetgeschal iets aan alle oorden uitroepen.

OMTUIMELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *tuimelen: ik tuimelde om, ben omgetuimeld.* Tuimelend omvallen: *hij tuimelde van dronkenschap om.* Hier en daar tuimelend omgedreven worden: *de baren tuimelen om in 't Libijaensche marmer.* VOND. *Omtuim'lende gedrochten.* ANTON.

OMTUINEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *tuinen: ik omtuinde, heb omtuind.* Met eenen tuin of eene heining omringen: *omtuint met doornen.* H. SCHIM. Oneig.: *met smaet en smart omtuint.* H. SCHIM. Van hier *omtuining.*

OMVAART, z. n., vr., *der*, of *van de omvaart*; zonder meerv. Eene omreis te water. Van *om* en *vaart.*

OMVADEMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *vademen: ik omvademde, heb omvademd.* Met de armen omvatten: *omvaademende deszelven zoon.* HOOFT. *Al kussende hebbe ik uwen hals omvademd.* H. SCHIM. Van hier: *omvademing*

OMVAL, z. n., m., *des omvals*, of *van den omval*; meerv. *omvallen.* Omstorting: *door den omval des torens werd de kerk verpletterd.* Voorts, eene plaats, waar een gebouw omgevallen ligt; ook een oud gebouw, dat omgevallen is; dat ook, na de herstichting, dien naam behoud. Van *om* en *val.* Bij HUIJG. *omgeval.*

OMVALLEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *vallen: ik viel om, ben omgevallen.* Door vallen op den grond of op eene andere oppervlakte komen te liggen: *de muur is omgevallen. De boot viel om. Wat zijn er al dorre stammen omgevallen!* POOT.

OMVANG, z. n., m., *des omvangs*, of *van den omvang*; zonder meerv. Eene plaatselijke ruimte, welke een ligchaam in zijnen omtrek besloot: *zoo reikt zij (de koopmerkt van Euroop) ook eerlang tot aen haer nieuwe muuren, En stopt dien omvang vol.* DE DECK. Van *om* en *vang.*

OM-

OMVANGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *vangen: ik omving, heb omvangen.* Aan alle kanten een ruim omringen: *thans heeft ze de stad met eenen muur van gebakke tichelsteenen omvangen.* BOGAERT. Omarmen, met de armen omvatten: *ende hem omvangende seyde hij* enz. BYBELV. Men plaatst er ook, duidelijkheidshalve, het naamwoord *armen* bij: *ende hij omvinghse met sijne armen.* BYBELV. Aan alle zijden beknellen: *ick ben met deze keten omvangen.* BYBELV. Omgeven; eigenlijk: *de klim omvangt den boom.* J. CATS. *Een draet van twaelf ellen omvinck den anderen pielaer.* BYBELV. *Heeft mij een Godtheit thans omvangen?* H. SCHIM. Oneig.: *met zwakheid omvangen zijn.* Bij NOTK. *umbefangen*, bij onze oude schrijvers *ombevangen: totten ombevangen der dingen.* TH. à KEMPIS.

OMVAREN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *varen: ik voer om, heb* en *ben omgevaren.* Rondom varen; met *zijn: wij zijn het eiland omgevaren.* Hier en daar varen; met *hebben: wij hebben voor vermaak wat omgevaren.* Uit den koers varen; met *zijn: wij waren wel drie uur omgevaren.*

OMVATTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *vatten: ik omvattede, heb omvat.* Met de hand aan alle kanten vatten of insluiten: *het is te dik; ik kan het niet omvatten.* Somwijlen gebruikt men het ook van de armen. Van hier vindt men het oneigenl. bij VOND.: *met een arm van steen en rots t' omvatten.* Wijders, gebruiken de dichters het van andere dingen, welke zij, in hunne verbeelding, handen toeschrijven: *waer zijn bladt, Te dootschen droef, den drempelstijl omvat.* POOT. Van hier naauwkeurig aan alle zijden insluiten: *sardonixsteenen, omvatt in goudene kaskens.* BYBELV. In verderen zin: *het vlacke des afgronts wordt (met ijs) omvatt.* BYBELV. In zijne ruimte begrijpen: *'t andere omvat de koningrijken van Bengale* enz. BOGAERT. *Een kracht van nat, als gij in uwe wadde omvat.* ANTON. In de dagelijksche taal gebruikt men het ook scheidb., in den zin van anders vatten: *ik heb het van vermoeidheid moeten omvatten.*

OMVEER, zie *omver.*

OMVEILEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *veilen: ik veilde om, heb omgeveild.* Overal

al te koop aanbieden: *als beesten omgeveylt.* Vond. Van hier: *omveiling.*

OMVELLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *vellen: ik velde om, heb omgeveld.* Doen omvallen. Men zegt het meest van grootere ligchamen: *de fellen oorlogsram en velt geen vesten om juist met den eersten ftoot.* De Deck. Somtijds gebruikt men het ook van ligchamen, die weinigen tegenftand bieden: *maer overvalt en velt hem om, als winterbui een' lenteblom.* De Deck.

OMVENTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *venten: ik ventte om, heb omgevent.* Omloopen en uitventen.

OMVER, een bijw., beteekenende de verandering van eenen ftaanden in eenen liggenden of omgeworpenen ftand; het onderfte boven. Men plaatst het bij werkwoorden, en wel bij alle zoodanige, die deze verandering toelaten, als: *omverhalen, omverftooten, omverfmijten, omvervallen, omverhakken* enz. Het is meest in den gemeenzamen ftijl gebruikelijk, verfterkende de kragt van het enkele voorzetfel *om.* Voor *omver* is ook *omveer* in gebruik: *de deugdekerk moet gladt omveer.* Poot. Zie wijders *ver.*

OMVLECHTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *om* en *vlechten.* Scheidb.: *ik vlocht om, heb omgevlochten.* Vlechtend om iets vastmaken: *zij vlocht hare haren om het gouden hoofdfierfel.* Onfcheidb.: *ik omvlocht, heb omvlochten.* Als met vlechten omgeven, vlechtswijze omflingeren: *de klim omvlecht (den boom) menichwerven.* Cats. *Terwijl de Vrijheit haeren hoedt met oliloof omvlecht.* Poot. *'t Hooft omvlochten met een kroon.* J. de Haes.

OMVLEESCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *vleefchen,* dat niet buiten zamenft. voorkomt: *ik omvleeschte, (omvleeschde), heb omvleescht (omvleeschd).* Met vleesch rondom bekleeden. Het deelw. alleen wordt gebruikt: *de Heere Jefus omvleescht in de weereld ghekomen zijnde.* De Brune.

OMVLEUGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *vleugelen: ik omvleugelde, heb omvleugeld.* Met vleugelen rondom bedekken. Het deelw. is in gebruik bij de dichters: *de Seraf zingt zijn'*

roem; maar met omvleugelde oogen. M. C. VAN HALL.

OMVLIEGEN, onz. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *vliegen: ik vloog om, heb* en *ben omgevlogen.* Om iets vliegen; met *zijn: de vogel is den hoek omgevlogen.* Nu hier dan daar vliegen; met *hebben: in de lucht omvliegen.* Bedr. zoude het beteekenen door vliegen omwerpen; wanneer *vliegen* in het gemeen eene fnelle beweging aanduidt.

OMVLIETEN, onz. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *vlieten: ik vloot om, ben omgevloten.* Omheen vlieten.

OMVLIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *vlijen: ik vlijde om, heb omgevlijd.* Anders vlijen.

OMVLOEIJEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *om* en *vloeijen.* Onz. en fcheidb.: *ik vloeide om, ben omgevloeid.* Met eenen vloed van water om iets vlieten: *de rivier vloeide eertijds de zuidzijde der ftad om.* Oneig., met eenen toevloed van volk rondom aankomen: *hij heeft bij d'omgevloeiden alzoo aangeheeven.* HOOFT. Bedr. en onfcheidb.: *ik omvloeide, heb omvloeid.* Rondom bevloeijen: *wanneer, omvloeit van u, hem d'oude vlam beving.* VOND. Van andere dingen wordt het ook gezegd: *nevel, die de aarde nu wolkend omvloeide.* ONBEKEND DICHTER.

OMVOEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *voeren: ik voerde om, heb omgevoerd.* Om zijne as drijven: *gelijck het kroonradt het ftrijckradt om komt voeren.* VOND. Overal ombrengen: *de ftandaartdraager heeft den ftandaart omgevoert.* HOOFT. Overal omleiden: *gevangenen in zegepraal omvoeren.* Oneig., rondom bekend maken: *die van den berg Leena af tot aan Cabo de Verde den roem zijner wapenen omvoerden.* BOGAERT. *En voert uw' roem op witte pennen om.* POOT. Van hier: *omvoering.*

OMVOEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *om* en *voeren.* Scheid.: *ik voerde om, heb omgevoerd.* Met andere voering bekleeden: *zij liet haren hoed omvoeren.* Onfcheidb.: *ik omvoerde, heb omvoerd.* Rondom met voering dekken.

OMVORSCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *vorfchen: ik vorfchte om, heb omgevorfcht.*

Aan alle kanten navorschen: *ik vorsch vast om*: J. Oudaan. Van hier: *omvorsching*.

OMVOUWEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *vouwen*. Scheidb.: *ik vouwde om, heb omgevouwen*. Anders vouwen: *vouw den brief om. Een blad papier omvouwen*. Omheen vouwen: *ik heb het papier er netjes omgevouwen*. Onscheidb.: *ik omvouwde, heb omvouwen*. met iets, in vouwen gelegd, omwinden:

U, dartele oogjes, zal 'k wel fijn
Met eene faali stijf omvouwen.

Minned. van Bonefon.

OMVRAAG, z. n., vr., *der*, of *van de omvraag*; zonder meerv. Eene vraag, welke men in het ronde aan eenige personen doet: *iets in omvraag brengen*. Van *om* en *vraag*.

OMVRAGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *vragen*: *ik vroeg om, heb omgevraagd* (oudt *omgevragen*). Omvraag doen.

OMWAAIJEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *waaijen*: *ik woei om, heb* en *ben omgewaaid*. Bedr., door den wind doen omvallen: *de stormwind waaide vele hooggetopte dennen om*. Meest onz., met *zijn*; door den wind omgeworpen worden: *en d'eiken leggen naer en deerlijk omgewaeit*. Poot.

OMWAGGELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *waggelen*: *ik waggelde om, ben omgewaggeld*. Waggelend omzakken, in het waggelen omvallen.

OMWALLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *wallen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik omwalde, heb omwald*. Met eene schans, eenen wal insluiten: *hij omwalt zich voor de Haaghpoort*. Hooft: Oneig., omgeven; in den verhevenen stijl: *'t bladergroen, dat geen fruit en moes bemantlen en omwallen zal*. Poot.

OMWANDELEN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *wandelen*. Scheidb. en onz.: *ik wandelde om, heb* en *ben omgewandeld*. Hier en daar wandelen; met *hebben*: *in de stad omwandelen. Een uur omwandelen*. Met *zijn*; eenen zekeren kring in het wandelen maken, rondom iets wandelen: *wij zijn den wal omgewandeld*. Onscheidb.: en

en bedr.: *ik omwandelde, heb omwandeld.* Iets geheel rond wandelen. Van hier gebruikt Poot het oneigenl.: *der wijzen faem omwandelt 'swerelts randen.*

OMWAREN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *om* en *waren.* Onz. en fcheidb.: *ik waarde om, heb omgewaard.* Warend omzweven: *hier waren geesten om.* Bedr. en onfcheidb.: *ik omwaarde, heb omwaard.* Warend omringen, om geven. Men gebruikt het in den dichterlijken ftijl. Zoo leest men ergens: *van bloemen en geuren omwaard.*

OMWASSCHEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *wasfchen: ik wiesch om, heb omgewasfchen.* Van binnen en buiten wasfchen.

OMWASSEN, onz. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *wasfen: ik wies om, ben omgewasfen.* Omheen wasfen.

OMWATEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *wateren: ik omwaterde, heb omwaterd.* Met waterftroomen omgeven: *op eenighe omwaeterde landen.* Hooft.

OMWEG, z. n., m., *des omwegs,* of *van den omweg;* meerv. *omwegen.* Een weg, die met eene kromme bogt omloopt; het tegendeel van den kortften weg: *wij namen, om de ftruikroovers te ontgaan, eenen langen omweg.* Een dwaalweg: *en hemt op dwalende ommewegen.* Poot. Oneig., eene uitvlugt, eene vermijding, eene verfchooning: *waartoe al die omwegen?*

OMWELVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *welven: ik omwelfde, heb omwelfd.* Met een verwulffel alom bedekken.

OMWENDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *wenden: ik wendde om, heb omgewend.* Diep omfpitten: *eenen akker omwenden.* Omkeeren: *eenen wagen — een fchip omwenden. Zich omwenden.* Naar eenen anderen kant wenden: *Oranje, wendende het oog om en weeder.* Hooft. Om zijne as wenden: *dat magtigh vuurwerk, om zijn polen omgewend.* De Deck. Oneig.: tot eenen ander overbrengen, in een anders bezit brengen: *hare huijfen fullen omgewendt worden tot anderen.* Bybelv. Veranderen: *de regering van den ftaat zag men weldra omgewend.* Van hier: *omwending.*

OMWENTELEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het

fcheidb.

scheidb. voorz. *om* en *wentelen: ik wentelde om, heb* en *ben omgewenteld.* Het onderste boven wentelen: *eenen steen omwentelen. Hij wentelde zich in het slijk om.* Onz., met *zijn: als de maan in hare wisselinge omwentelt* H. SCHIM. *O waerelden! die boven mijn hoofd omwentelt.* SELS. Van hier: *omwenteling*, meest, in eenen oneig. zin, voor verandering in een staatsbestier.

OMWERKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *werken: ik werkte om, heb omgewerkt* (oudt. *ik wrocht om, heb omgewrocht*). Op eene andere wijs bewerken: *jammer maar, dat al zijn arbeid, aan het omwerken van die zaak besteed* enz.

OMWERPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *werpen: ik worp (wierp) om, heb omgeworpen.* Buitenwaarts omvouwen, met eenen rand omslaan: *een omgheworpen hemd, spijt waschters blooten arm.* HUYGENS. Omsmijten: *omdat zij de afgodische altaren hadden omgeworpen. Eenen wagen omwerpen.* Het onderste boven werpen: *een stuk land omwerpen.* Van de eene naar de andere zijde werpen: *men worp schielijk het zeil om. Het gat omwerpen*, van partij veranderen, afvallig worden. Schielijk omhangen: *werpt uwen mantel om.* BYBELV. Fig., in het verderf storten; in den stijl des Bijbels: *God zal de godloozen omwerpen.* Van hier: *omwerping.*

OMWEVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *weven.* Scheidb.: *ik weefde om, heb omgeweven.* Rondom iets weven. Onscheidb.: *ik omweefde, heb omweven.* In den verhevenen stijl, beduidt het met een ligchaam weefselswijze omgeven.

OMWIEGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *wiegen: ik wiegde om, heb omgewiegd.* Onder het wiegen omwerpen.

OMWIELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *wielen: ik wielde om, heb omgewield.* Bij KIL. vindt men *wielen*, in den zin van het hoofd met eenen maagdensluijer dekken. VOND. gebruikt het zameng. woord: *omgewielde fluiten.*

OMWILLEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *willen: ik wilde om, heb omgewild.* In de dagelijksche taal, komt het met uitlating van een werkwoord voor: *het rad wil niet om.*

OMWIMPELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *wimpelen*: *ik omwimpelde*, *heb omwimpeld*. Geheel bewimpelen.

OMWINDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *om* en *winden*. Scheidb.: *ik wond om*, *heb omgewonden*. Iets om een ander ligchaam winden. Onfcheidb.: *ik omwond*, *heb omwonden*. Rondom bewinden: *ende fijn aengeficht was omwonden met eenen fweetdoek*. Bybelv. *De held wordt door een wolk omwonden* N. Verst. Van hier: *omwindfel*, waarmede men iets omwindt, oneig., bewimpeling: *iets zonder omwindfelen verhalen*.

OMWIPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *wippen*: *ik wipte om*, *heb omgewipt*. Door wippen omftorten: *wip om een fack of twee*. J. T. Josephs droef- en blij-eijnd spel.

OMWISSCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *wisfchen*: *ik wischte om*, *heb omgewischt*. Van alle zijden afwisfchen.

OMWISSELEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *wisfelen*: *ik wisfelde om*, *heb omgewisfeld*. Door wisfelen veranderen: *laat ons met plaatfen omwisfelen*. Van hier: *omwisfeling*.

OMWITTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *witten*: *ik wittede om*, *heb omgewit*. Overal in het ronde witten.

OMWOELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *woelen*: *ik woelde om*, *heb omgewoeld*. Garen of touw om iets winden. Ook onfcheidb.: *ik omwoelde*, *heb omwoeld*. Rondom bewoelen: *de drie (masten) omwoelt met kaabels*. Hooft. In het gemeen, omwinden: *zijn ftok en ftaf omwoelt met lauwerbladen*. H. Schim.

OMWOLKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *om* en *wolken*, dat buiten zam. niet voorkomt: *ik omwolkte*, *heb omwolkt*. Eigenlijk met wolken omfluiten. Dichters gebruiken het oneig.: *omwolkt met fterflijk ftof*.

OMWONEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *wonen*: *ik woonde om*, *heb omgewoond*. Rondom eene plaats wonen. Van hier: *omwoners*.

OMWORGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz.

voorz. *om* en *worgen: ik worgde om, heb omgeworgd.* Met eene gedraaide wrong omringen, sluiten: *een omgeworghe kuijt, spijt beulingmaeckster's darm.* C. HUYGENS.

OMWORMEN, (*omwurmen*) onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *wormen: ik wormde om, heb omgewormd.* Eigenlijk als wormen omwroeten. Men gebruikt het oneigenlijk van een zwak mensch, die, overal, in weinig beduidende zaken zich afslooft, zonder veel af te doen.

OMWREKEN, zie *omwrikken.*

OMWRIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *wrikken: ik wrikte om, heb omgewrikt.* Door heen en weêr rukken, breken en omwerpen. POOT gebruikt daarvoor *omwreken: 'k wensch hij 't gevaert zoo ommewreek'.*

OMWRINGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *wringen: ik wrong om, heb omgewrongen.* Sterk omdraaijen: *daar vanght de pruylster aen haer handen om te wringhen.* CATS. Oneig.: *van een' omgewrongen reden.* HUYGENS.

OMWROETEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *wroeten: ik wroette om, heb omgewroet.* Eigenlijk, met de pooten of den muil omhalen: *dat zwijn wroet Godts akker om.* H. SCHIM. *Die den mesthoop zoude omwroeten.* J. DE HAES. Van kleine kinderen zegt men het ook; doch dan gebruikt men het onz., met *hebben: in het zand omwroeten.* Voorts, met andere werktuigen omhalen: *eer 't Noorden met zijn bijl in 't ommewroeten der gebouwen groeide.* VOND. *Zij ziet haer kerken omgewroet.* VOND. Oneig., omsnuffelen; onz., met *hebben: heeft eeuw bij eeuw in 't donkere omgewroet. Met dwalend onderzoek.* M. L. Van hier: *omwroeting.*

OMZAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *zaaijen: ik zaaide om, heb omgezaaid.* Omheen zaaijen. Bij HOOGSTR.

OMZADELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *zadelen: ik zadelde om, heb omgezadeld.* Den zadel van het eene op het andere paard leggen.

OMZAGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *zagen: ik zaagde om, heb omgezaagd. Eenen boom omzagen,* hem doorzagen, dat hij omvalt.

OMZAKKEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *zakken: ik zakte om, ben omgezakt.* Door zakken omvallen. Bedr. zoude het beteekenen uit den eenen in den anderen zak doen; wanneer het een geheel ander woord is.

OMZATEN, z. n., m., zonder enkelv.; *der*, of *van de omzaten.* Omwoners: *jegens alle fijn ommefaten.* M. STOKE. *Die lantgenoten, die ommefaten heijten.* OVERYSS. CHRON. Van *om* en *zaat*; van *zitten.*

OMZEGGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *zeggen: ik zeide om, heb omgezegd.* In het ronde zeggen: *ik heb het laten omzeggen.*

OMZEILEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *om* en *zeilen.* Scheidb. en bedr.: *ik zeilde om, heb omgezeild.* In het zeilen omftooten; anders *overzeilen.* Scheidb. en onz., hier en daar zeilen; met *hebben: wij hebben, op het meer, wat omgezeild.* Eenen omweg in het zeilen maken; met *zijn: wij zijn drie uur omgezeild.* Rondom zeilen; met *zijn: die alle kusten omzeilt.* VOND. Bedr. en onfcheidb.: *ik omzeilde, heb omzeild.* Iets aan alle kanten bezeilen: *wij omzeilden het ganfche eiland.* Van hier: *omzeiler.*

OMZENDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *om* en *zenden: ik zond om, heb omgezonden.* Overal in het ronde zenden.

OMZETTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *om* en *zetten.* Scheidb.; *ik zette (zettede) om, heb omgezet.* Door zetten eene andere rigting geven: *zet de fpil wat om. Zet de fchuit van achteren wat om.* Door zetten in eene andere plaats brengen: *ik heb de fteenen in den ring laten omzetten. Zet de ftoelen om.* Het onderfte boven zetten: *een kleed laten omzetten. Graan op den moutvloer omzetten.* In den koophandel, zegt men *geld omzetten*, als men geld uitgeeft, en met winst ander geld te rug krijgt. Oneig., afbrengen; *iemand van zijn voornemen omzetten.* In het ronde zetten: *ik zette er palen om.* Onfcheidb.: *ik omzette (omzettede), heb omzet.* Rondom insluiten: *haha! hij is omzet.* P. SCRIVERIUS. Rondom bezetten: *een zakuurwerk, met diamanten omzet. Doornen, daar de akker mede omzet was.* HAMELSV. *Met gout vergult en met gefteente omzet.* H. SCHIM. Van hier: *omzettelijk,*

lijk, welken men ompraten, omkoopen kan: *een omzettelijk gemoed.*

OMZIEN, onz. w., onregelm. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *zien: ik zag om, heb omgezien.* Achter zich zien: *die (zak) drukt ons op de borst, en weert het ommezien.* Poot. Oneig., zijne aandacht vestigen: *doe wel en zie niet om. Zonder omzien*, onophoudelijk. Overal zien, om iets te bekomen: *naar eene meid omzien.* Bezoeken, bezorgen: *ik zal, dagelijks naar hem omzien.* Met voorzigtigheid te werk gaan: *dit leere u omzien.* J. de Haas. Men gebruikt de onbepaalde wijs als een zelfſt. n. van het onz. geſl., in de beteekenis van een oogenblik: *ik kan het in een omzien verrigten.* Wantrouwen: *heb er geen omzien naar*, wees er gerust op.

OMZIGT, z., n., vr., *der*, of *van de omzigt;* zonder meerv. De daad van omzien. Van hier: *omzigtig*, behoedzaam: *een ommezichtig brein mistrout hierom de mam.* Vond. — *Omzigtigheid, omzigtiglijk.*

OMZIGTIG, zie *omzigt.*

OMZIJN, onz. w., onregelm. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *zijn: ik was om, ben omgeweest.* Aan het einde zijn, omgeloopen zijn: *als het jaer omme is.* Bybelv.

OMZITTEN, onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *zitten: ik zat om, ben* en *heb omgezeten.* In het ronde zitten: *om het vuur zitten. Zij zijn om het vuur gezeten. Zij hebben gisteren om het vuur gezeten.* Ook anders zitten, zoodat de eene op de zitplaats des anderen komt; ook wat opſchikken met zitten: *zit wat om.* Eindelijk beduidt *omzitten* zich omdraaijen in het zitten: *ga eens omzitten.* In deze drie gevallen gebruikt men *hebben* alleen

OMZOEKEN, onz. w., onregelm. Van het ſcheidb. voorz. *om* en *zoeken: ik zocht om, heb omgezocht.* Aan alle oorden zoeken: *'t is beter, dat men omzoek'.* Vond. Hooft. gebruikt het ook bedr.: *alles omzoekende.*

OMZOOMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *om* en *zoomen.* Scheidb. *ik zoomde om, heb omgezoomd.* Eenen zoom om iets maken: *eenen doek omzoomen.* In den verhevenen ſtijl, gebruikt men het onſcheidb.: *ik omzoomde, heb omzoomd.* Omgeven: *boomen en heggen, die de uiterstens van de landſtreek omzoomen.* Vert. van Herv. *Gaenderijen, van verkoelende watervallen omzoomd.* Hervey.

OM-

OMZWAAI, z. n., m., *des omzwaais*, of *van den omzwaai;* het meerv. *omzwaaijen* kan, in sommige gevallen, gebruikt worden. Een wijde, luchtige omdraai; met een meerv.: of *volge uw' wuften ommezwaai.* VOND. *Een vogel, die met een' ommezwaai verduistert in de luch.* J. OUDAAN. Oneig., eene aanmerkelijke verandering; zonder meerv.: *naerdien 't noit grooter ommezwaei in 's trotschen brein kon drukken.* VOND. Omslag: *gij hebt geen' lust in al dien weidschen ommezwaei.* H. SCHIM. Van *om* en *zwaai.*

OMZWAAIJEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *zwaaijen: ik zwaaide om, heb omgezwaaid.* Bedr., luchtig omdraaijen: *de sabel- het vaandel omzwaaijen. Zijnen staf omzwaaiend heen en weer.* VERSTEEG Onz., in het draaijen eenen grooten kring maken; m t *hebben: hoe alles door mijn wijsheid ommezwaeit.* HOOGVL.

OMZWABBEN, (*omzwappen*, en het voordd. *omzwabbelen*) onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *zwabben: ik zwabde (zwapte) om, ben omgezwabd (omgezwapt).* Een klanknabootsend woord, dat eene beweging op het water uitdrukt, door welke beweging men omvalt: *daer swapt het schuytjen om.* CATS.

OMZWABBEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *zwabberen*, van *zwabber: ik zwabberde om, heb omgezwabberd.* Met den zwabber rondom schoon maken: *het schip omzwabberen.*

OMZWACHTELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *om* en *zwachtelen: ik omzwachtelde, heb omzwachteld.* Eigenlijk, met eenen zwachtel omwinden. Meest gebruikt men het oneigenlijk, voor aan alle zijden bedekken: *maar d' oosterlingen zich omzwachtelt vinden van eene afgoderye.* BOGAERT.

OMZWEMMEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *zwemmen: ik zwom om, heb en ben omgezwommen.* Hier en daar zwemmen; m t *hebben: in de graft omzwemmen.* Rondom zwemmen; met *zijn: hij is het schip omgezwommen.*

OMZWENKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *zwenken: ik zwenkte om ben omgezwenkt.* Met omwenden eenen zwenk maken: *het leger zwenkte regts om.*

OMZWERM, z., n., m., *des omzwerms* of *van den omzwerm;* meerv. *omzwermen.* Een menigte, die als een

zwerm iemand omringt: *zoo wil hij zelver Room met al haar ommezwerm reijn af ten grond vertrêen.* Oud.

OMZWERMEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *zwermen*: *ik zwermde om, heb omgezwermd.* Met zwermen hier en daar omvliegen: *de bijen zwermen om.* Oneig., met eenen hoop omloopen: *de soldaten zwermen ten platten lande om.*

OMZWERVEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *zwerven*: *ik zwerf om, heb* en *ben omgezworven.* Zwervend omdolen; met *hebben*: *hij heeft lang op zee omgezworven. Daer hij omzwerft heinde en veer.* N. Versteeg. Zwervend omreizen om iets; met *zijn*: *hij is de wereld omgezworven.* Van hier: *omzwerving.*

OMZWEVEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *zweven*: *ik zweefde om, heb* en *ben omgezweefd.* Hier en daar zweven: *laetse selfs omsweven om spijse.* Bybelv. *Vliegende en omzweevende op den vloed.* Anton. *In dien ring omzweven.* Vond. Om iets zweven; met *zijn*: *zo verre de geest het perk weet om te zweven.* L. ten Kate. Men gebruikt het ook somtijds onscheidb. en bedr.: *ik omzweefde, heb omzweefd.* Zoo zegt een dichter: *de blijde verjonging omzweefde de schepping.*

OMZWIER, z., n., m., *des omzwiers*, of *van den omzwier*; het meerv. is niet in gebruik. Een omdraai, die ginds en herwaarts geschiedt: *of in het hemelsch heir en zijnen ommezwier.* Vond.

OMZWIEREN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *zwieren*: *ik zwierde om, heb* en *ben omgezwierd.* Onz., met *hebben*; eene dwarlende beweging hier en daar maken: *op het ijs met schaatsen omzwieren.* Rondom iets zwieren; met *zijn*: *den kloot der aerde omzwieren met een schip.* Vond. *Die om den mensch staeg omzwiert als een leeuw.* De Deck. Bedr., met eenen omzwier draaijen: *schoon hij al de leden ommeswiert.* Cats. *Waerom mach desen mensch de leden ommeswieren.* Dezelfde.

OMZWIKKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *om* en *zwikken*: *ik zwikte om, ben omgezwikt.* Door zwikken zich ombuigen: *mijn voet is omgezwikt.*

OMZWINDELEN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *om* en *zwindelen.* Scheidb. en onz.: *ik zwindelde om, ben omgezwindeld.* Omdraaijen om zijne as: *gelijk een rad omzwindelt op zijn punten.*

ten. H. Schim. Door duizeling omloopen: *zoo dat hem het hooft omzwindelt.* Vond. Onſcheidb.' en bedr.: *ik omzwindelde*, *heb omzwindeld.* Door ronddraaijing van iets, hetzelve aan alle zijden bewinden: *dooddoecken, daerin uw lichaem zal omzwindelt worden.* J. de Brune. De bron is in *wenden*, waarvan *gezwind.*

ON, een voorzetſel, dat in zamenſtelling alleen voor andere woorden gebruikt wordt, als: *onmin*, *onganſch*, *onleerzaam* enz. Deszelfs beteekenis is van weinigen omſlag, alzoo het eene ontkennende kracht heeft, en, eigenlijk, de afwezendheid van dat denkbeeld te kennen geeft, hetwelk het woord, waarmede het zamen geſteld is, uitdrukt. Van zulke woorden heeft men eene groote menigte. Zulke zijn, b. v.: *ongaarn*, niet gaarn, *ontelbaar*, *onrein* enz. Doch niet minder is het aantal van die woorden, waarbij dit voorzetſel niet ſlechts de afwezendheid van dat denkbeeld, maar veel meer het tegendeel daarvan beteekent; van welke natuur vele zelfſtand. naamw. zijn, als: *ondeugd*, *ondank*, *ongeduld*, *onverſtand*, met hunne bijvoegl. woorden; zoo ook *onzalig*, *ongerijmd* enz. Hierheen behooren zulke naamwoorden, die op zich zelven, in engeren zin, iets uitdrukken, dat in zijne ſoort goed is, als: *daad*, *dier*, *weder*, *kruid*, *christen*; maar die, met *on* zamengeſteld, het tegendeel daarvan aanduiden, als: *ondaad*, *ondier*, *onweder*, *onkruid*, *onchristen* enz. *Onkosten* heeft nog een bijgevoegd denkbeeld, dat van onnoodige, lastige kosten.

Dit voorzetſel wordt geplaatst in zamenſt. voor eenige bijwoorden, als: *onlangs*, *ongraag*. Voor werkwoorden; ſchoon dit thands buiten gebruik is. Eertijds deed men dit. Zoo vindt men bij van Mander *onbetamen*; *onregten* in de Wilckoeren van Langewolt; *ontrekken* in d. Guld. Thr., *onſchuldigen* bij Hooft, enz. Thands zijn nog in gebruik werkwoorden met *ver* zamengeſteld, als: *veronedelen*, *veronachtzamen*, *verongelukken*, enz. Bij Notk., Otfrid. enz. wordt *on* vaak voor werkw. gevonden. Dit is nog te zien in zoo vele deelwoorden, die nu als naamw. voorkomen.

Voor zelfſt. naamwoorden, als: *ondienst*, *onhout*, *onland*, *ongunst*, enz.

Voor bijvoegel. naamwoorden, en wel van allerlei

 ſoort.

foort. Voor enkele bijvoegelijke naamw., als: *onwij*. *onwaar*, *onzeker*, enz. Voor allerlei zamengest., als *onaanzienlijk*, *onafmetelijk* — *onzigtbaar*, *onnavolg baar* — *onachtzaam*, *onarbeidzaam* — *ontijdig*, *onzij dig* — *onwaarachtig*. Vooral voor deelwoorden: zel zelden, nogtans, vindt men dit voor deelwoorden va den tegenwoordigen tijd, evenwel zijn: *ondeugende onwetende*, in gebruik. Mr. Z. H. Alewyn zegt „ *on* voegt zich niet wel bij participia van het act „ vum;" en keurt daarom *onveranderende genade a* Zoo zegt men ook *onbepalend lidwoord*, doch beter: *ni bepalend*. Deze zijn derhalve vooral met omzigtighei te gebruiken. In tegendeel, is er eene groote menigt van zulke zameng. verledene deelwoorden, als: *onbe vlekt*, *ongestraft*, *ongehoord*, *ongelezen* enz. In een er kel geval komt het, in de dagelijksche taal, buiten za menst. voor: *wat raadt gij, on of even? On*. Hier staa het, bij verkorting, voor *oneven*.

Hier ontdekt zich, ondertusschen, eene gansche me nigte van woorden, die den rijkdom onzer taal uitwi zen; die met een groot aantal nog kunnen vermeerder worden. Het is waar; in het vormen van nieuwe naam woorden en eigenlijke bijvoegl. naamw. vindt men gren zen, welke men niet willekeurig uitzetten mag: maar waar is er haast een verleden deelwoord, dat niet d voorzetsel toelaten kan? Men verge mij dan niet, da wijd verstrooide heer naast elkander in het gelid te plaat sen. Met opzet sla ik, dan, die zameng. verled. deel woorden over, waarover niets te zeggen valt, en welk elk zeer gemakkelijk kan vormen; als ook velen, die me *baar* en *lijk* zamengesteld worden: slechts de bij geacht Schrijvers meest voorkomende, met eenige andere, di onder de hand zich opdoen, zal de toegenegene leze hier vinden. Hun getal zal nog groot genoeg zijn.

Er is nog een *on*, bij de ouden voor *in* gebruikt, als *onbijt*, voor *inbijt*. Zoo vindt men nog *ontwee* voor *in twee*. Eindelijk, indien de volgende lettergreep me eene *m* begon, veranderden de ouden *on* in *om*, als *ommin*, *ommaat* enz. Dit voorzetsel is uit *oon*, bij d hoogd. *ohne*, ontstaan. Vondel zegt nog ergens *oo* (zonder) *artzenij*. Het luidt, bij Ofrid. en deszel ven tijdgenooten, *un*, eng. *un*, lat. *in*, gr. *αν* en, me weglating van de *ν*, *α*. Oudtijds zeide men bij ons oo

awijs

awijs, *awaard*, voor *onwijs*, *onwaard*. In het zw. gebruikt men flechts *o*, bij de Denen en IJsl. *u*. Uit deze bron vloeijen ook het lat. *fine*, ons *zonder*. Bij de Hebr. heeft zelfs אין de beteekenis van een gemis.

ONAANBIDDELIJK, bijv. n., zonder trappen van *vergrooting*. Van *on* en *aanbiddelijk*. Dat niet moet aangebeden worden.

ONAANDACHTIG, bijv. n. en bijw., *onaandachtiger*, *onaandachtigst*. Van *on* en *aandachtig*. Die geene aandacht op iets flaat; dat met geene aandacht vergezeld is. Van hier: *onaandachtigheid*, *onaandachtiglijk*.

ONAANGENAAM, bijv. n. en bijw., *onaangenamer*, *onaangenaamst*. Van *on* en *aangenaam*. Niet aangenaam, dat met tegenzin gepaard gaat en daarin gegrond is. Van hier: *onaangenaamheid*, *onaangenaamlijk*. Bij de ouden was ook *ongenaam* in zwang.

ONAANGEZIEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *aangezien*. Die geen aanzien of achting heeft. Men gebruikt het ook als een voorzetfel met eenen vierden naamval: *onaengezien gekerm en klagten*. VOND.

ONAANMERKELIJK, bijv. n. en bijw., *onaanmerkelijker*, *onaanmerkelijkst*. Van *on* en *aanmerkelijk*. Waarop weinig aanmerking valt.

ONAANNEMELIJK, bijv. n. en bijw., *onaannemelijker*, *onaannemelijkst*. Van *on* en *aannemelijk*. Niet aannemelijk: *eene onaannemelijke voorwaarde*.

ONAANSPREKELIJK, (*onaanfprakelijk*), bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *aanfprekelijk*. Welken men om eene zaak of eene fchuld niet aanfpreken kan.

ONAANSTOOTELIJK, bijv. n. en bijw., *onaanftootelijker*, *onaanftootelijkst*. Van *on* en *aanftootelijk*. Die of dat geenen aanftoot veroorzaakt en daarin gegrond is: *een onaanftootelijk gedrag*. Van hier: *onaanftootelijkheid*.

ONAANWEZEND, bijv. n., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *aanwezend*. Niet aanwezend. Van hier: *onaanwezendheid*.

ONAANZIENLIJK, bijv. n. en bijw., *onaanzienlijker*, *onaanzienlijkst*. Van *on* en *aanzienlijk*. Niet aanzienlijk, van weinig aanzien: *een onaanzienlijk huis*.

ONAARDIG, bijv. n. en bijw., *onaardiger*, *onaardigst*. Van

Van *on* en *aardig*. Niet aardig: *zij is geen onaardig meisje. Eene onaardige rede.* Van hier: *onaardigheid*, *onaardiglijk*. Bij Hooft komt *onaardij* voor: *door d'onaardij* (lompheid, leelijkheid) *der paapetreeken*.

ONABEL, bijv. n. en bijw., *onabeler*, *onabelst*. Van *on* en *abel*. Niet abel, onaardig, onhandig: *Meduzaes aengezigt, afschuwbaer en onabel.* Poot. *Om luttel klaps van geen onablen trek.* De Deck. Van hier: *onabelheid*. Veroud. woord.

ONACHTBAAR, bijv. n. en bijw., *onachtbaarder*, *onachtbaarst*. Van *on* en *achtbaar*. Gering, geene achting waardig: *uit geen onachtbaar geslacht afkomstig*. Van hier: *onachtbaarheid*.

ONACHTERDOCHTIG, bijv. n. en bijw., *onachterdochtiger*, *onachterdochtigst*. Van *on* en *achterdochtig*. Niet achterdochtig: *die onachterdochtige vrouw*. Sels.

ONACHTERHAALBAAR, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *achterhaalbaar*. Niet achterhaalbaar en daarin gegrond: *oneindigheit zweeft op onachterhaelbre pennen*. Vond.

ONACHTZAAM, bijv. n. en bijw., *onachtzamer*, *onachtzaamst*. Van *on* en *achtzaam* en dit van *acht*. Die Gebrek van opmerkzaamheid aan den dag legt, en dat daarin gegrond is. Van hier: *onachtzaamheid*, *onachtzamelijk*.

ONADELLIJK, bijv. n. en bijw., *onadellijker*, *onadellijkst*. Van *on* en *adellijk*. Niet adellijk, met den aard des adels niet strookend.

ONAFBIDDELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *afbiddelijk*. Dat door geen bidden afgeweerd kan worden.

ONAFHANGELIJK, *onafhankelijk*, bijv. n. en bijw., *onafhangelijker*, *onafhangelijkst*. Van *on* en *afhangelijk*. Niet afhangelijk. Van hier: *onafhangelijkheid*.

ONAFLATELIJK, bijv. n. en bijw., *onaflatelijker*, *onaflatelijkst*. Van *on* en *aflatelijk*. Zonder af te laten, zonder na te laten, en daarin gegrond. Hier is ook een zameng. deelw. *onaflatende* in gebruik: *met onaflatende aandacht*.

ONAFLOSSELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *aflosselijk*. Dat niet afgelost kan worden: *onaflosselijke renten*.

ONAFMETELIJK, bijv. n. en bijw., *onafmetelijker*, *onaf-*

afmetelijkst. Van *on* en *afmetelijk.* Wiens onbepaalde grootte niet wel berekend kan worden. Van hier: *onafmetelijkheid. Onafmeetbaar* is ook in gebruik.

ONAFSCHEIDBAAR, zie *onafscheidelijk.*

ONAFSCHEIDELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *afscheidelijk.* Dat niet gescheiden kan worden: *in een onafscheidelijk verband staan.* Van hier: *onafscheidelijkheid.* Zoo ook *onafscheidbaar.*

ONAFWISCHBAAR, zie *onafwisschelijk.*

ONAFWISSCHELIJK, bijv. n. en bijw., *onafwisschelijker, onafwisschelijkst.* Van *on* en *afwisschelijk.* Dat zich niet wel laat afwisschen: *een stank van onafwisschelijken laster.* HOOFT. Zoo ook *onafwischbaar.*

ONAFZETTELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *afzettelijk.* Die, of dat niet afgezet kan worden.

ONALMAGTIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *almagtig.* Niet almagtig. VOND. gebruikt het.

ONARBEIDZAAM, bijv. n. en bijw., *onarbeidzamer, onarbeidzaamst.* Van *on* en *arbeidzaam.* Niet arbeidzaam, lui, traag. Van hier: *onarbeidzaamheid.*

ONARGLISTIG, bijv. n. en bijw., *onarglistiger, onarglistigst.* Van *on* en *arglistig.* Niet arglistig en dat daaruit voortvloeit. Van hier: *onarglistigheid.*

ONBAARACHTIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *baarachtig.* Een verouderd woord. Die niet baart: *ik uwe maget ben onvruchtbaar ende onbaerachtigh geweest.* DORESLAER.

ONBAAT, z. n., vr., *der* of *van de onbaat*; zonder meerv. Nadeel, schade: *ja dwongen de Grieken t'hunner onbate.* K. v. MAND. Van *on* en *baet.*

ONBAATZUCHTIG, (ook *onbaatzoekend*) bijv. n. en bijw., *onbaatzuchtiger, onbaatzuchtigst.* Van *on* en *baatzuchtig.* Niet baatzuchtig.

ONBANDIG, bijv. n. en bijw, *onbandiger, onbandigst.* Van *on* en *bandig.* Dartel, los, wild: *Israël is onbandich als een onbandige koe.* BYBELV. *In de onbandigste bordeelen van Parijs.* FEITH.

ONBARMHARTIG, bijv. n. en bijw., *onbarmhartiger, onbarmhartigst.* Van *on* en *barmhartig.* Niet barmhartig

tig en daarin gegrond. Van hier: *onbarmhartigheid*, *onbarmhartiglijk*.

ONBEANGST, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *beangst*. Niet beangst.

ONBEDAAGD, bijv. n. en bijw., *onbedaagder*, *onbedaagdst*. Van *on* en *bedaagd*. Niet bedaagd, jong. Bij VAN MANDER komt het voor.

ONBEDAARD, bijv. n. en bijw., *onbedaarder*, *onbedaardst*. Van *on* en *bedaard*. Niet bedaard. Van hier: *onbedaardheid*.

ONBEDACHT, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *bedacht*. Zonder behoorlijke opmerkzaamheid op zijne handelingen en derzelver gevolgen, en daarin gegrond: *wat schrolt gij t'onbedacht op 't kunstwerk van Homeer?* POOT. *Niet wuft en onbedacht*. VOND. Van hier: *onbedachtelijk*, *onbedachtheid*, *onbedachtig*. K. v. MAND. — *Onbedachtzaam*, *onbedachtzaamheid*, *onbedachtzamelijk*.

ONBEDEESD, bijv. n. en bijw., *onbedeesder*, *onbedeesdst*. Van *on* en *bedeesd*. Niet bedeesd en daarin gegrond. Van hier: *onbedeesdelijk*, *onbedeesdheid*.

ONBEDENKELIJK, bijv. n. en bijw., *onbedenkelijker*, *onbedenkelijkst*. Van *on* en *bedenkelijk*. Niet te bedenken. Van hier: *onbedenkelijkheid*.

ONBEDERFLIJK, (*onbederfelijk*), bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *bederflijk*. Dat niet bederven kan: *het onbederflijk goud*. DE DECK. Bij VOND. vindt men ook een ander woord, *onbederfzaam*, dat niet pleegt te bederven: *onbederfzaem hout*. Van hier: *onbederflijkheid*.

ONBEDIEDELIJK (*onbeduidelijk*), bijv. n. en bijw., *onbediedelijker*, *onbediedelijkst*. Van *on* en *bediedelijk*. Niet ligt kunnende bedied of beduid worden.

ONBEDIJKELIJK, bijv. n. en bijw., *onbedijkelijker*, *onbedijkelijkst*. Van *on* en *bedijkelijk*. Dat niet bedijkt kan worden.

ONBEDREVEN, bijv. n. en bijw., *onbedrevener*, *onbedrevenst*. Van *on* en *bedreven*. Niet bedreven, niet ervaren. Van hier: *onbedrevenheid*.

ONBEDRIEGELIJK, bijv. n. en bijw., *onbedriegelijker*, *onbedriegelijkst*. Van *on* en *bedriegelijk*. Niet bedriegelijk. Van hier: *onbedriegelijkheid*.

ONBEDRIJF, z. n., o., *des onbedrijfs*, of *van het onbedrijf*; zonder meerv. Luiheid: *het onbedrijf van deze wanfchepfels.* De Brune. Van *on* en *bedrijf*.

ONBEDRIJVEND, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *bedrijvend*. Niet bedrijvend, flap: *onbedrijvende onnoozelheit.* Hooft.

ONBEDROEFD, bijv. n. en bijw., *onbedroefder*, *onbedroefdst*. Van *on* en *bedroefd*. Niet bedroefd: *onbedroefd en zoud ick niet konnen zien.* v. Mand.

ONBEDUCHT, bijv. n. en bijw, zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *beducht*. Niet beducht: *Ucalegon fterk onbeducht.* v. Mand. *Onbeducht voor 't fterven.* Vond. Van hier: *onbeduchtig.* v. Mand.

*ONBEDUIDELIJK, zie *onbediedelijk*.

ONBEDWINGELIJK, bijv. n. en bijw., *onbedwingelijker*, *onbedwingelijkst*. Van *on* en *bedwingelijk*. Niet kunnende bedwongen worden. Van hier: *onbedwingelijkheid*. Vond. gebruikt ook *onbedwingbaar*.

ONBEFAAMD, bijv. n. en bijw., *onbefaamder*, *onbefaamdst*. Van *on* en *befaamd*. Niet befaamd, niet beroemd. Oudtijds gebruikte men het ook in den tegenovergeftelden zin, zoo dat *onbefaamd zijn* beteekende ter goeder faam ftaan: *eenen onbefaemden dienstman in dienst ghebruijcken.* Landr. van Veluwe.

ONBEGAAFD, bijv. n. en bijw., *onbegaafder*, *onbegaafdst*. Van *on* en *begaafd*. Niet begaafd. Van hier: *onbegaafdheid*.

ONBEGANGBAAR, bijv. n. en bijw., *onbegangbaarder*, *onbegangbaarst*. Van *on* en *begangbaar*. Dat niet te begaan is: *onbegangbre rotsen.* Vond. Men gebruikt ook *onbegangelijk*, waarvan *onbegangelijkheid*.

ONBEGERIG, *onbegeerig*, bijv. n. en bijw., *onbegeriger*, *onbegerigst*. Van *on* en *begerig*. Niet begerig. Van hier: *onbegeriglijk*. Voorts: *onbegeerlijk*, dat niet begeerd kan of mag worden; *onbegeerlijkheid*.

ONBEGREPEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *begrepen*. Niet begrepen. Van hier noemt Vond. het Opperwezen: *een Onbegrependom.*

ONBEGRIJPELIJK, bijv. n. en bijw., *onbegrijpelijker*, *onbegrijpelijkst*. Van *on* en *begrijpelijk*. Wat niet begrepen kan worden. Van hier: *onbegrijpelijkheid*. Voor *onbegrijpelijk* zeiden de ouden *onbegrijpig*.

ON-

ONBEHAALBAAR, bijv. n. en bijw., *onbehaalbaarder*, *onbehaalbaarst*. Van *on* en *behaalbaar*. Dat niet behaald kan worden: *onbehaalbaar antwoordt*. Hooft.

ONBEHAGELIJK (*onbehaaglijk*), bijv. n. en bijw., *onbehagelijker*, *onbehagelijkst*. Van *on* en *behagelijk*. Van hier: *onbehagelijkheid*.

ONBEHAVEND, bijv. n. en bijw., *onbehavender*, *onbehavendst*. Van *on* en *behavend*. Niet behavend, niet door behandeling ervaren: *den onbehaavenden ſteêlüiden verging hooren en zien*. Hooft.

ONBEHEERD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *beheerd*. Zonder heer of eigenaar, of waarvan de eigenaar onbekend is. Zoo zijn, b. v., goederen, die uit zee komen aandrijven; *onbeheerde goederen*.

ONBEHENDIG, bijv. n. en bijw., *onbehendiger*, *onbehendigst*. Van *on* en *behendig*. Niet behendig. Van hier: *onbehendiglijk*, bij Hooft *onbehendelijk*.

ONBEHOEF, z. n., o., *des onbehoefs*, of *van het onbehoef*; zonder meerv. Verouderd woord, van *on* en *behoef*. Gemis van nut, hulp en voordeel: *was d'avontuer u zoo ten onbehoeve?* K. v. Mand. Van hier: *onbehoeftig*, het tegendeel van *behoeftig*, buiten gebrek.

ONBEHOOFD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *behoofd*. Zonder opperhoofd: *het Zeeuwſche regement, onbehooft mits de doodt van Sidnei*. Hooft.

ONBEHOORLIJK, bijv. n. en bijw., *onbehoorlijker*, *onbehoorlijkst*. Van *on* en *behoorlijk*. Niet behoorlijk. Van hier: *onbehoorlijkheid*.

ONBEHOUWEN, *onbehouden*, bijv. n. en bijw., *onbehouwener*, *onbehouwenst*. Van *on* en *behouwen*, *behouden*. Onbeſchoft: *een onbehouwen mensch*. Onachtzaam: *de onbehoudene jeugd*. J. Cats. Van hier: *onbehouwenheid*.

ONBEHULPZAAM, (oudt. ook *onbehelpelijk*, *onbehulpig*), *onbehulpzamer*, *onbehulpzaamst*. Van *on* en *behulpzaam*. Onbekwaam, om hulp te bieden. Van hier: *onbehulpzaamheid*.

ONBEJAARD, bijv. n. en bijw., *onbejaarder*, *onbejaardst*. Van *on* en *bejaard*. Niet bejaard, jong: *onbejaerde hersſens*. De Brune. *Sine kinder waren jonc ende onbejaert*. M. St.

ON-

ONBEKEERD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *bekeerd*. Niet bekeerd, onverbeterd, die den weg der zonden nog niet verlaten heeft. Wijders: *onbekeerlijk*, *onbekeerlijkheid*, *onbekeerzaam*, *onbekeerzaamheid*. VOND.

ONBEKEND, bijv. n. en bijw., *onbekender*, *onbekendst* Van *on* en *bekend*. Het tegendeel van bekend. Hetwelk men niet kent: *onbekend maakt onbemind*. In verdere beteekenis, waarvan men niet weet: *het is mij onbekend*. Van hier: *onbekendheid*.

ONBEKLAGELIJK, bijv. n. en bijw., *onbeklagelijker*, *onbeklagelijkst*. Van *on* en *beklaglijk*. Die niet te beklagen is.

ONBEKLEMD, bijv. n. en bijw., *onbeklemder*, *onbeklemdst*. Van *on* en *beklemd*. Niet beklemd, niet beangst. Van hier: *onbeklemdheid*.

ONBEKLIMBAAR (ook *onbeklimmelijk*), *onbeklimbaarder*, *onbeklimbaarst*. Van *on* en *beklimbaar*. Dat niet beklommen kan worden.

ONBEKOMELIJK, bijv. n. en bijw., *onbekomelijker*, *onbekomelijkst*. Van *on* en *bekomelijk*. Dat niet te bekomen is.

ONBEKOMMERD, bijv. n. en bijw., *onbekommerder*, *onbekommerdst*. Van *on* en *bekommerd*. Het tegendeel van bekommerd: *hij heeft een onbekommerd hart*. *Onbekommerd*, zonder trappen van vergrooting, is iets, waarop geen drukkende woeker ligt: *onbekommerde goederen*. Van het woord, in de eerste beteekenis, is *onbekommerdheid*.

ONBEKOORLIJK, bijv. n. en bijw., *onbekoorlijker*, *onbekoorlijkst*. Van *on* en *bekoorlijk*. Dat niet bekoort, niet bekoren kan.

ONBEKROMPEN, bijv. n. en bijw., *onbekrompener*, *onbekrompenst*. Van *on* en *bekrompen*. Niet bekrompen: *ten onbekrompen prijs*. POOT. *Laet uwen zanglust onbekrompen draven*. J. DE HAES. Van hier: *onbekrompenheid*.

ONBEKWAAM, bijv. n. en bijw., *onbekwamer*, *onbekwaamst*. Van *on* en *bekwaam*. Zonder bekwaamheid: *hij is voor dien stand onbekwaam*. Ongevoegelijk: *dat zijn onbekwame reden*. Onbehoorlijk: *op onbekwame wegen gaan*. In den verzachtenden stijl, voor beschon-

ken: *men vindt hem nooit onbekwaam.* Van hier: *onbekwaamheid*, *onbekwamelijk.*

ONBELEEFD, bijv. n. en bijw., *onbeleefder*, *onbeleefdst.* Van *on* en *beleefd.* Onheusch, onvriendelijk. In sommige oorden van Vriesland, meen ik, gebruikt men het zonder trappen van vergrooting, in eenen eigenlijken zin, voor iets, hetwelk men niet beleefd heeft: *dat is onbeleefd mooi*, zoo mooi, dat men desgelijks niet beleefd heeft. Van het woord, in den eersten zin, komt *onbeleefdelijk*, *onbeleefdheid.*

ONBELOMPEN, bijv. n. en bijw., *onbelompener*, *onbelompenst.* Van *on* en het ongebruikelijke *belompen.* KIL. verklaart het door *rudis*, *incompositus*, *inscitus*, *impolitus*, *inconcinnus.* Bij CATS komt het meer dan eens voor in den zin van lomp, plomp, ongeschikt: *of ben ik maer een romp*, *een ontelompen stuk*? En zoo bij J. DE BRUNE: *indien een luyte zoo gestelt ware*, *dat alle de snaren van gelycke dickte waren*, *daer en zoude geen dinck — zoo onbelompen — zyn.* KIL. heeft *lompen*, *impingere.*

ONBEMAAGD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *bemaagd.* Zonder magen, of wiens maagschap niet bekend is; een woord der regtsgeleerden. Bij POOT komt daarvoor *onbemaagschapt* voor. Voor *onbemaagden* werden voormaals, gehouden, die geene magen nalieten binnen het vierde lid.

ONBEMIDDELBAAR, bijv. n. en bijw., *onbemiddelbaarder*, *onbemiddelbaarst.* Van *on* en *bemiddelbaar.* Dat niet bijgelegd, bemiddeld kan worden. VOND. gebruikt het, en uit hem POOT: *ook zie 'k den kromsten twist niet onbemiddelbaar.*

ONBENEMELIJK, bijv. n. en bijw., *onbenemelijker*, *onbenemelijkst.* Van *on* en *benemelijk.* Dat niet benomen kan worden.

ONBENOEGEN, z. n., o., *des onbenoegens*, of *van het onbenoegen*; zonder meerv. Misnoegen: *groot onbenoegen baaren.* HOOFT. Van *on* en *benoegen*, dat bij v. MAND. voorkomt. Thans zegt men *ongenoegen.*

ONBENOODIGD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *benoodigd.* Niet benoodigd: *mits de Nassauschen ter uiterste weere onbenoodight waaren.* HOOFT.

ONBEPAALD, bijv. n. en bijw., *onbepaalder*, *onbepaaldst*

paaldst. Het tegendeel van bepaald: *eene onbepaalde heerschappij. In eenen onbepaalden zin. De zaak is nog onbepaald.* Voor het tegenwoordige zameng. deelw. *onbepalend* zegt men liever *niet bepalend: het niet bepalende lidwoord een.* Voorts is van hier *onbepaaldelijk, onbepaaldheid.*

ONBEPLOEGBAAR, bijv. n. en bijw., *onbeploegbaarder, onbeploegbaarst.* Dat niet beploegd kan worden: *onbeploegbaar lant.* VOND.

ONBERADEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *beraden.* Niet beraden, onbezonnen: *onberaden te werk gaan.* Van hier *onberaadzaam, onberadenheid, onberadigheid,* bij RODENB. *Onberaden* heeft, bij de Regtsgeleerden, ook nog eene beteekenis van ongetrouwd: *eene onberadene dochter*; uit eene bron met het hoogd. *heirath.*

ONBEREGTIGD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *beregtigd.* Niet beregtigd: *onberegtigd bezwaar van dienstbaarheid.* Regtsgeleerd woord.

ONBEREID, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *bereid.* Niet bereid: *onbereid leder.* Niet uitgerust: *onbereid tot den slag komen.*

ONBEREIKELIJK, bijv. n. en bijw., *onbereikelijker, onbereikelijkst.* Van *on* en *bereikelijk.* Dat niet bereikt kan worden: *onberijkelijke gronden,* (*onbereikelijke*) LODENSTEIN.

ONBERIJDELIJK, bijv. n. en bijw., *onberijdelijker, onberijdelijkst.* Van *on* en *berijdelijk.* Die niet bereden kan worden.

ONBERISPELIJK, bijv. n. bijw., *onberispelijker, onberispelijkst.* Van *on* en *berispelijk.* Niet berispelijk. Van hier: *onberispelijkheid.*

ONBEROEMD, bijv. n. en bijw. *onberoemder, onberoemdst.* Van *on* en *beroemd.* Niet beroemd.

ONBEROERLIJK, *onberoerelijk,* bijv. n. en bijw., *onberoerlijker, onberoerlijkst.* Van *on* en *beroerlijk.* Niet beroerlijk: *een onberoerlijke grondslag.* Doch voor ontilbaar, anders *onroerend,* heeft het geene vergrooting.

ONBEROOFBAAR, bijv. n. en bijw., *onberoofbaarder, onberoofbaarst.* Het welk men niet berooven kan, dat ons niet ontroofd kan worden: *een onberoofbre schat.* K. BRANDT.

ONBEROOID, bijv. n. en bijw., *onberooider*, *onberooidst*, *meest onberooid*. Niet berooid, niet verward: *zoo net*, *zoo onberooid*, *zoo heerelijk begost*. MAX. VERMEERE. Van *on* en *berooid*.

ONBEROUW, z. n., o., *des onberouws*, of *van het onberouw*; zonder meerv. Het tegendeel van berouw: *een eewig onberouw*. HUYGENS. Van hier: *onberouwelijk*, waarover geen berouw valt; *onberouwig*, die geen berouw toont. Van *on* en *berouw*.

ONBERUCHT, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van wien het gerucht zwijgt. Van *on* en *berucht*.

ONBERUCHTIGD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *beruchtigd*. Onbeschuldigd, onaangeklaagd, onbetigt: *onberuchtigde waarachtige mans*. LAND. VAN WESTWOLD.

ONBESCHAAFD, bijv. n. en bijw., *onbeschaafder*, *onbeschaafdst*. Van *on* en *beschaafd*. Niet beschaafd, niet wellevend. Van hier: *onbeschaafdelijk*, *onbeschaafdheid*.

ONBESCHAAMD, bijv. n. en bijw., *onbeschaamder*, *onbeschaamdst*. Van *on* en *beschaamd*. Zonder schaamte, en daarin gegrond: *een onbeschaamd wijf*. *Eene onbeschaamde logen*. *Met onbeschaamden mont*. VOND. Van hier: *onbeschaamdelijk*, *onbeschaamdheid*.

ONBESCHEID, z. n., o., *des onbescheids*, of *van het onbescheid*; zonder meerv. Onheusch antwoord, onvriendelijke bejegening, stug gedrag: *laet ik noit uw onbescheid breidlen ter gehoorzaamheit*. H. SCHIM. *Gestreept door domdriest onbescheid*. M. L. *Voor 't wederbarstig onbescheid*. M. L. *Met zeker pijnlijk onbescheit*. POOT. *Het woedend onbescheit*. N. VERSTEEG. *Schoon 't driestig onbescheid hen razend noemt of dronken*. P. BODDAERT. Van *on* en *bescheid*. Van hier: *onbescheiden*, onheusch, onbeleefd, *onbescheidenheid*, *onbescheidenlijk*. *Onbescheiden* heet ook verward: *van eene zaak eene onbescheidene kennnis hebben*. Niet ontboden: *gij komt hier onbescheiden*.

ONBESCHIETBAAR, bijv. n. en bijw., *onbeschietbaarder*, *onbeschietbaarst*. Van *on* en *beschietbaar*. Door schieten niet te treffen: *onbeschietbaar wit*. VOND.

ONBESCHOFT, bijv. n., en bijw., *onbeschofter*, *onbeschoftst*. Van *on* en *beschoft*, dat bij KIL. door *compo*-

positus, *decens* vertaald wordt. Ongeschikt, onbeleefd: *eene onbeschofte handelwijs. Een onbeschoft mensch.* HOOGSTR. verklaart het ook door onbeschadigd, onbeschaafd in eenen eigenlijken zin: en misschien is de bron wel in *schaven*. Leelijk door grootheid: *haar onbeschofte neus scheen haar uitsteekende kin te dreigen* enz. VAN HEEMST. *Een onbeschoft lijf.* VONDEL. Van hier: *onbeschoftelijk*, *onbeschoftheid*.

ONBESCHRIJFELIJK, bijv. n. en bijw., *onbeschrijfelijker*, *onbeschrijfelijkst*. Van *on* en *beschrijfelijk*. Niet te beschrijven.

ONBESCHROOMD, bijv n. en bijw., *onbeschroomder*, *onbeschroomdst*. Van *on* en *beschroomd*. Niet beschroomd. Van hier: *onbeschroomdelijk*, *onbeschroomdheid*.

ONBESEFFELIJK, bijv. n. en bijw., *onbeseffelijker*, *onbeseffelijkst*. Van *on* en *beseffelijk*. Dat niet te beseffen is. Ook *onbesefbaar*.

ONBESLAGEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *beslagen*. Niet beslagen: *onbeslagen ten ijs komen*, onbereid iets beginnen. *Eene onbeslagen tong*. Zie, verder, de ontkennende beteekenissen door vergelijking met *beslaan*.

ONBESMET, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *besmet*, van *besmetten*. Niet besmet. Ook komt het in den zin van onschuldig voor.

ONBESNEDEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *besneden*. Niet besneden: *Een onbesneden heiden*. Van hier: *het onbesnedendom*, heidendom: *al 't onbesnedendom*. MOONEN. — Voorts het veroud. *onbesnijding*, *onbesnijdenis*, *onbesnedenheid*, bij VOND.

ONBESPRAAKT, bijv. n. en bijw., *onbespraakter*, *onbespraaktst*. Van *on* en *bespraakt*. Kwalijk bespraakt: *hij is gansch niet onbespraakt*. Bij VAN MAND. komt het voor zwijgend voor: *alle de Goden verbaest en onbespraeckt*. Van hier: *onbespraaktheid*.

ONBESPROKEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *besproken*. Niet betigt: *onbesproken van wandel. Een onbesproken gedrag. Onbesproken, zich oprecht in 't recht te toonen*. VOND. *Door zijnen onbesproken wandel.* J. DE HAAS.

ONBESTENDIG, bijv. n. en bijw., *onbestendiger*, *onbe-*

ſtendigst. Van *on* en *beſtendig.* Niet beſtendig. Van hier: *onbeſtendigheid*, *onbeſtendiglijk.*

ONBESTIERLIJK, bijv. n. en bijw., *onbeſtierlijker*, *onbeſtierlijkst.* Van *on* en *beſtierlijk.* Niet te beſtieren.

ONBESTORVEN, bijv. n., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *beſtorven.* Iemand, wiens ouders nog leven; ook iets, dat, door verſterf, niet aan andere erven overgegaan is:

Tot dat uw laatſte Neef
Zijne onbeſtorven kroon aan 't Godtsrijk overgeev! L. Trip.

Zie andere beteekenisſen in *beſterven.*

ONBESTRAFFELIJK, (bij Vond. ook *onbeſtrafbaar*) bijv. n. en bijw., *onbeſtraffelijker*, *onbeſtraffelijkst.* Van *on* en *beſtraffelijk.* Dat niet te beſtraffen is.

ONBESUISD, zie *onbezuisd.*

ONBETAMELIJK, bijv. n. en bijw., *onbetamelijker*, *onbetamelijkst.* Van *on* en *betamelijk.* Dat niet betaamt. Van hier: *onbetamelijkheid*, *onbetaamte*, bij J. de Brune.

ONBETEMBAAR, bijv. n. en bijw., *onbetembaarder*, *onbetembaarst.* Van *on* en *betembaar.* Niet kunnende betemd worden.

ONBETERLIJK, zie *onverbeterlijk.*

ONBETEUTERD, bijv. n. en bijw., *meer beteuterd*, *meest*, *zeer beteuterd.* Van *on* en *beteuterd.* Niet beteuterd: *met een onbeteutert hart.* Vond. Van hier: *onbeteuterdheid.*

ONBETOOMBAAR, bijv. n. en bijw., *onbetoombaarder*, *onbetoombaarst.* Van *on* en *betoombaar.* Niet te betoomen: *onbetoombaar ros.* Vond.

ONBETRAAND, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *betraand.* Niet betraand: *onbetraende kaecken.* Vond.

ONBEVAARBAAR, bijv. n. en bijw. *meer onbevaarbaar*, *meest*, *zeer onbevaarbaar.* Van *on* en *bevaarbaar.* Dat niet te bevaren is: *het onbevaerbare meir.* Vond.

ONBEVALLIG, bijv. n. en bijw., *onbevalliger*, *onbevalligst.* Van *on* en *bevallig.* Dat niet aangenaam is. Van hier: *onbevalligheid*, *onbevalliglijk.*

ONBEVATBAAR, (ook *onbevattelijk*) bijv. n. en bijw., *onbevatbaarder*, *onbevatbaarst.* Van *on* en *bevatbaar.* Dat niet te bevatten, niet te verſtaan is.

ONBEVLEKKELIJK, bijv. n. en bijw., *onbevlekkelijker, onbevlekkelijkst.* Van *on* en *bevlekkelijk*, niet bevlekkelijk.

ONBEVOEGD, bijv. n. en bijw., *onbevoegder, onbevoegdst.* Van *on* en *bevoegd.* Niet bevoegd. Van hier: *onbevoegdheid.*

ONBEVREESD, bijv. n. en bijw., *onbevreesder, onbevreesdst.* Van *on* en *bevreesd.* Niet bevreesd. Van hier: *onbevreesdheid.*

ONBEWEGELIJK, bijv. n. en bijw., *onbewegelijker, onbewegelijkst.* Van *on* en *bewegelijk.* Dat zich niet bewegen laat: *op eenen onbewegelijken grondslag.* Dat zich zelf niet beweegt.: *hij stond onbewegelijk.* Oneig., die zich niet verzetten, niet verbidden laat. Van hier: *onbewegelijkheid.* Voorts *onbeweegzaam*, die van het bewogen worden geene gewoonte maakt, *onbeweegzaamheid.* VOND.

ONBEWIJSSELIJK, bijv. n. en bijw., *onbewijsselijker, onbewijsselijkst.* Van *on* en *bewijsselijk.* Dat zich niet bewijzen laat.

ONBEWOONBAAR, (meer in gebruik dan *onbewoonlijk*) bijv. n. en bijw., *onbewoonbaarder, onbewoonbaarst.* Van *on* en *bewoonbaar.* Dat niet bewoond kan worden.

ONBEWUST, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *bewust.* Niet bewust. Van hier: *onbewustheid.*

ONBEZONNEN, bijv. n. en bijw., *meer onbezonnen, meest, zeer onbezonnen.* Van *on* en *bezonnen.* Zonder behoorlijke opmerking en daarin gegrond. *onbezonnen te werk gaan. Onbezonnene daden.* Van hier: *onbezonnenheid.*

ONBEZORGD, bijv. n. en bijw., *onbezorgder, onbezorgdst.* Van *on* en *bezorgd.* Niet verzien: *men heeft mij niet onbezorgd weggezonden.* Door geene angstige zorg verkregen: *Sint Jans hof bezorgt, den onbezorgden kost.* VOND. Onbekommerd: *voor zijn heil niet onbezorgd.* Van hier: *onbezorgdheid.*

ONBEZUISD, *onbesuisd*, bijv. n. en bijw., *onbezuisder, onbezuisdst.* Van *on* en *bezuisd*, dat buiten zamenstell. niet voorkomt. Onbedachtzaam, roekeloos, wild, los: *onbesuist krakeelen.* HOOGVL. *Ik keerde, als 't onbesuisde*

de paert, doldriftigh om in mijne levensperken. H. SCHIM.

Het onwaardeerbaar Goëls bloed,
Met onbezuisde verkenspooten
Vertrappen in een moddergoot
Van lusten. M. L.

En onze looshéên onbesuist en dulden niet dat enz. DE DECK. Van hier: *onbezuisdelijk, onbezuisdheid.* Wat de eerste beteekenis dezes woords eigenlijk zij, en hoe die eerste beteekenis aanleiding tot het denkbeeld, het welk wij, thands, daaraan hechten, gegeven hebbe, durf ik nog niet bepalen: ik dacht wel eens aan *sussen*, stillen.

ONBEZWEKEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *bezweken*, verled. deelw. van *bezwijken.* Niet bezweken: *met onbezweken moed.*

ONBEZWIJKELIJK, bijv. n. en bijw., *onbezwijkelijker, onbezwijkelijkst.* Van *on* en *bezwijkelijk.* Die niet bezwijken kan: *met onbezwijkelijke dapperheit.* HOOFT.

ONBILLIJK, bijv. n. en bijw., *onbillijker, onbillijkst.* Van *on* en *billijk.* Niet billijk, onbetamelijk. Van hier: *onbillijkheid.*

ONBLIJD, *onblijde, onblij*, bijv. n. en bijw., *onblijder, onblijdst.* Van *on* en *blijd.* Droevig: *Grave Willem was onblide.* M. STOKE. Buiten gebruik.

ONBLIND, bijv. n. *onblinder, onblindst.* Niet blind: *blint en onblint is een.* HUYGENS. Van *on* en *blind.*

ONBLOEDIG, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Van *on* en *bloedig.* Dat niet met bloedstorting geschiedt: *de mis noemt men een onbloedig offer. Onbloedige oorlogsvaen.* SCHIM.

ONBLUSCHBAAR, bijv. n. en bijw., *onbluschbaarder onbluschbaarst.* Van *on* en *bluschbaar.* Niet te blusschen, te stillen: *onbluschbare haat.* VOND.

ONBLUTSBAAR, bijv. n. en bijw., *onblutsbaarder, onblutsbaarst.* Van *on* en *blutsbaar.* Dat niet geblutst (gekneusd) kan worden: *onblutsbre helm.* VOND.

ONBOERSCH, bijv. n. en bijw., *onboerscher, onboerschst.* Van *on* en *boersch.* Niet boersch: *onboersche boer.* DE BRUNE. Van hier: *onboerschheid.*

ONBOETELIJK, bijv. n. en bijw., *onboetelijker, onboetelijkst.* Van *on* en *boetelijk.* Dat niet te boeten, te her-

herstellen is: *onboetlijke schaade.* HOOFT. Anders *onboetbaar: met onboetbre breuken.* VOND. *Dat waere eene onboetbre schae.* POOT. *Voor onboetbaaren hoon.* HOOFT. Ook, dat door geene boete te verzoenen is.

ONBOETVAARDIG, bijv. n. en bijw., *onboetvaardiger*, *onboetvaardigst.* Van *on* en *boetvaardig.* Zonder berouw, hardnekkig. Van hier: *onboetvaardigheid*, *onboetvaardiglijk.*

ONBONDIG, bijv. n. en bijw., *onbondiger*, *onbondigst.* Van *on* en *bondig.* Niet bondig, onvast: *eene onbondige bewijsreden.* Krachteloos: *uiterste willen zullen voor onbondigh verklaart worden.* HOOFT. Bij den RIDDER, leest men ook eens *onbundig*, misschien hetzelfde woord, voor zwak: *geen onbundigh verstandt.*

ONBREKELIJK, bijv. n. en bijw., *onbrekelijker*, *onbrekelijkst.* Van *on* en *brekelijk.* Dat niet breken kan. — *Onbreekbaar*, dat niet gebroken kan worden.

ONBRUIK, zie *ongebruik.*

ONBRUIKBAAR, bijv. n. en bijw., *onbruikbaarder*, *onbruikbaarst.* Dat niet te gebruiken is.

ONBUIGZAAM, bijv. n. en bijw., *onbuigzamer*, *onbuigzaamst.* Van *on* en *buigzaam.* Dat niet te buigen is: *onbuigzaam glas.* Fig.: *een onbuigzaam gemoed.* Van hier: *onbuigzaamheid.* *Onbuigelijk* (*onbuigelijkheid*) is ook in gebruik: *d' onbuichelijke reep.* DE DECK. *Onbuiglijke ijzre zenuws.* H. SCHIM. Ook oneig.: *bewijs van zijne onbuighelijke hardtnekkigheidt.* HOOFT. Bij NOTK. *unbouglih.*

ONBURGERLIJK, bijv. n. en bijw., *onburgerlijker*, *onburgerlijkst.* Van *on* en *burgerlijk.* Niet burgerlijk. Bij HOOFT vindt men het oneig.: *d' onburgerlijke zee*, de woeste zee.

ONBUURLIJK, bijv. n. en bijw., *onbuurlijker*, *onbuurlijkst.* Van *on* en *buurlijk.* Niet naar de manier van vrienden en buren: *zij nam voor onbuurlijk, dat* enz. HOOFT. Bij VOND. komt het oneig. voor: *onbuurlijke zee.*

ONCE, (*ons*) z. n., vr. en o., *der* – *van de* of *het once*; meerv. *oncen.* Twee lood. Van het lat. *uncia.* *Uncia* was, bij de Rom., een deel van twaalf gelijke deelen, die te zamen een pond uitmaakten. Van hier, dat de apothekers, wier pond twaalf oncen weegt, dit woord

nog gebruiken voor een twaalfde gedeelte van een ligt pond. POOT spelt *ons: een ons van boete voor een pondt.*

ONCIJNSBAAR, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *cijnsbaar*. Niet tolpligtig. Van hier: *oncijnsbaarheid.*

ONDAAD, z. n., vr., *der*, of *van de ondaad*; meerv. *ondaden*. Eene booze daad; een woord, dat nog hatelijker denkbeeld dan eene misdaad inboezemt: *o Lam, dat onze ondaden op uwen hals zult laden.* H. SCHIM. Van hier eene onmenschelijke gruweldaad. In dezen zin komt het bij POOT voor, waar hij het barbaarsche bevel van Faraö, omtrent al de knechtjes der Israëliers, met eene zwarte kool teekent: *deze ondaet is voor Apis troon geklommen.* Zoo noemt VERSTEEG de dronkenschap van Nadab en Abihu, waarin zij, door vreemd vuur, den altaar ontwijd hadden: *een ondaad, die geen' mensch, veelmin een' offraer past.* In de beschrevene regten onzer voorvaders verstond men, door eene *ondaad*, zwaren diefstal, roof, vrouwen- of maagdenschaking, kerkschennis, brandstichting, misdaad van gekwetste majesteit, moord. Zoo komt het, in het OMLAND. LANDR., voor zware misdaad voor; en zij, die daaraan schuldig staan, heeten er *ondadige luiden*. In het CHARTERB. v. MIERIS wordt een oud gedenkstuk aangehaald, waaruit blijkt, dat de Bisschop van Utrecht, dieven, moordenaars en allen, die *ondaad* in den lande deden, mogt aantasten en regten; uitgezonderd welgeborene lieden, over ligtere misdaden, *ten ware dat daer ondaed in geschied was.* In dien zin komt het woord voor IN DE WILCKOER. v. LANGEWOLT: *wer so een egearvet man umme roef, umme manslagte, omme diefte en omme andere ondaden voervluchtig worde.*

Reeds bij OTFR. *untat*, bij de zwab. Dicht. *ungetat. On* heeft hier de beteekenis van het booze in den sterksten zin, zoodat *ondaad* het verste van eene goede daad af is.

ONDAGELIJKSCH, bijv. n., zonder trappen van vergrooting. Dat alle dagen niet voor valt: *met ondagelickſche opmerckingen.* C. HUYGENS. Van *on* en *dagelijksch.*

ON-

ONDANK, z. n., m., *des ondanks*, of *van den ondank*; zonder meerv. Van *on* en *dank*. Eigenlijk beteekent dit woord gemis van dank: *teegens den ondank, dien ons gering onthaalen bij UEd. met reeden moet behaalt hebben, stel ik den dank.* HOOFT. Naardemaal nu daar, waar geen dank geweten wordt, zich gemeenlijk ongenoegen daarenboven vertoont, is het eene verzachtende uitdrukking van ongenoegen: *ondank bij iemand behalen. Iemand ondank weten. Veel nutter voor altoos de poezij verzworen dan dat ze ons ondank brouw.* POOT. Verwijt: *Philips gaf van dat verzuim den ondank aan Renard.* HOOFT. De nadeelige gevolgen wijders, die uit iemands ongenoegen over ons, voor ons ontstaan kunnen: *want, naardien zich alle oorden op 't exempel van Antwerpen beriepen, zoud' het alleen den ondank draaghen.* HOOFT. In dien zin lees ik, in de *tien geboden* in de oude Vriesche taal der 13de eeuw: *want ick mijne ontanck wreck.* Men gebruikt ook den tweeden naamval *ondanks*: *ik moest, mijns ondanks, hem laten varen*, dat is tegen wil en zin, schoon ik mijnen tegenzin, door ondank, aan den dag leide. — *En kom ik aen uw asch dit kleen lijkoffer schenken; Ik doe't mijns ondanks.* POOT. *Ik toefde niets haars ondanks.* HOOGVL. *Drijf hem 't wiel, elks ondanks, op zijn' kaaken.* HOOGVL. Hiervoor zegt HOOFT: *t'zijnen ondank.* Zelfs gebruikt men het als een voorzetsel met eenen derden naamval, in den zin van niettegenstaande, in spijt, in weêrwil; wanneer het voor allerlei naamwoorden, die eene of andere zaak uitdrukken, te staan komt: *in Jezus moet de majesteit der menschelijke volkomenheid, ondanks den zwarten nacht, met vollen luister schitteren. Ondanks zijne tegenkantingen en wraakzucht.* SELS. *Maar hij zwankt, en drilt, ondanks den blikfem, met zijn punt.* HOOGVL. *Wij moeten, ondanks al ons leet', elkaer verlaten.* N. VERSTEEG. Van hier: *ondankbaar*, die geenen dank betoont: *al was 't ondankbaer kreng gestroopt.* VOND. Daarin gegrond: *eene ondankbare handelwijs.* Van hier: *ondankbaarheid, ondankbaarlijk.*

ONDANKBAAR, zie *ondank.*

ONDEEG, *ondege*, z. n., vr. Dit woord komt, in den gemeenzamen wandel, voor in de beteekenis van eenen toestand, die niet zoo is, als hij behoort: *die zaak is*

weer

weêr te ondeeg. Ik was heel te ondeeg, zeer onpasselijk. *Dat is al te ondeeg, wat hij doet*, gansch niet braaf. Bij K. v. Mander komt het als een bijv. naamw. voor, met trappen van vergrooting: *gezind t'ondeger op dien*, kwalijker gezind. Van hier: *ondegelijk*, niet braaf, ondeugend. Van *on* en *dege*.

ONDEEL, z. n., o., *des ondeels*, of *van het ondeel*; meerv. *ondeelen*. Verkleinw. *ondeeltje*, schoon in dezelfde beteekenis als *ondeel*, naardien een ondeel, naar de denkwijs der oude wijsgeeren genomen, zich niet verkleinen laat. In de leer van Epikurus, verstaat men, door een *ondeel*, een dier ondeelbare vezeltjes, die, voor de vorming van alles, zouden bestaan, en zich, rusteloos, lijnregt op en neer bewogen hebben, totdat, door eene schuinse rigting, die stofjes zich zouden aangeraakt hebben, en dus tot eenen klomp gekleefd zijn; waaruit dit schoone wereldstelsel, eindelijk, ontstaan zoude zijn. Van hier: *ondeelachtig*, niet deelachtig: *omdat noght Volgeses zijnen broeder des rijx ondeelachtigh liet*. Hooft. *Ondeelachtig aan eenig goed zijn*. — *Ondeelbaar*, (ook *ondeellijk*, dat minder in gebruik is) dat niet gedeeld kan worden; *ondeelbaarheid*, *ondeelig*: *elk ondeelige* (elk individu). *'t Gevoel behoed de soort, d'ondeelige de smaek*. De Deck. *Daer uwe meening elk ondeelig persoon tot eenen melaetschen wil maken*. Overz. v. Herv. Van *on* en *deel*.

ONDEELBAAR, zie *ondeel*.

ONDEGE, zie *ondeeg*.

ONDER, een voorzetsel, bijw. en bijv. naamwoord. Als voorzetsel beteekent het, in het algemeen, eenen stand van diepte, met betrekking tot iets, dat om hoog is; in tegenstelling van boven. Gelijk oudtijds onze voorzetsels, meestal, den tweeden naamval bij zich hadden, zoo gebruikt men, bij dit voorzetsel, nog wel dien naamval, *ik heb het hem, onder 's hands, laten weten. Het is onder weegs* (anders *onderweg*, *onderweeg*, *onderwegen*) *blijven liggen. Een werk onderwegen laten*, het laten steken. Hierheen behoort ook het bijw. *onderdies*, ondertusschen: *dat onderdies in uwen echt* enz. Poot. Bij Stryker *inder des*, bij Otfr. *innan thes*. Voor het overige, heeft het den vierden naamval bij zich: *onder den blaauwen hemel slapen. Dat is een goed*

paard

paard onder den man. Ik woon onder mijn dak veilig. Hierheen behooren de oneigenl. ſpreekwijzen: *met iemand onder eene deken ſlapen. De heele kelder ſtaat onder bier*, is met uitgelekt bier overſtroomd. Oneigenlijk, beteekent het eenen ſtand van verhindering, onderwerping, onderdanigheid: *onder iemand ſtaan. Hij is onder den Vorst gezeten. Hij heeft duizend man onder zich. Hij is onder het juk. Hij verkeert er, onder het opzigt van zijnen oudſten broeder.* Wijders een minder getal, eenen lageren prijs: *ik kan het onder de honderd gulden niet doen. Waren onder de markt verkoopen* Eenen aard en eene wijs, doch ſlechts in zulke gevallen, waar het beeld van een ding, waaronder het geſchiedt, voorkomt: *iemand onder den ſchijn van vriendſchap verraden. Ik heb het onder eede verklaard. Ik zal u de zaak onder eene gelijkenis voordragen. Hij ging onder den naam van eenen gezant door. Ik zal het onder die voorwaarde doen.* Ook beteekent het een zijn aan eene plaats tegelijk met anderen. Eigenlijk: *dat is onder vrienden ongewoon. Dat geldt onder ons niet. Hij zat onder den hoop. Hij wordt mede onder de geleerden gerekend. Ik vond het onder mijne papieren. Onder anderen zeide hij mij. Dat blijft onder ons. Onder ons gezegd. Wij waren er onder ons vieren.* Oneigenlijk, beduidt het eene during, wanneer iets verrigt wordt in eenen tijd, waarin ook iets anders geſchiedt: *hij viel, onder den arbeid, in ſlaap. Onder de krakende kartou.* VOND. *Onder den maaltijd werd hij vermoord. Hij droop weg onder het gevecht. Zij ging heen, onder het ſtorten van eenen vloed van tranen.* In eenen meer bepaalden zin, in vereeniging met het denkbeeld van heerſchappij, magt en geweld: *onder de hoogepriesters Anna en Cajapha, geſchiedde het woort Gods tot* enz. BYBELV.

Dit voorzetſel, wijders, wordt ook in zamenſtelling gebruikt bij bijwoorden, bijvoegl. en zelfſt. naamwoorden, en werkwoorden. Bij bijwoorden wordt het, deels, vooraan geplaatst, als: *onderdies*, *ondertusſchen*; deels achteraan, als: *hieronder*, *daaronder*, *waaronder*.

Men gebruikt het, voorts, bij bijvoegelijke en zelfſt. naamw., als: *onderhoorig*, *onderhevig*, *onderaardsch*, *on-*

onderlaag, *ondermeester*, *onderbroek* enz. In deze zamenstelling beteekent het iets, dat lager is, dan iets anders, in plaats en ligging, als: *onderaardsch*, *onderhuis*, *onderkous*; dat in orde en rang minder is, als: *onderstierman*, *onderkoning*; dat onder de magt van anderen is, als: *onderdanig*, *onderhoorig*, *onderpand*.

Eindelijk wordt het in zamenstelling met vele werkwoorden gebezigd, als: *onderschuiven*, *ondermijnen*, *ondertasten enz.* In deze zamenstelling beteekent het (1) eene rust of werkzaamheid in eene plaats, die lager dan eene andere is, met welke zij in betrekking staat; en wel eigenlijk, als: *onderschooren*, *onderbinden*, *ondermijnen* enz. oneigenl., als: *onderscheppen*, *onderhuren*, *ondernemen* enz. (2) Eene rigting naar eene lagere plaats, als: *onderduiken*, *onderhalen*, *onderdompelen* enz. (3) Eene uitwerking, waardoor men onder de magt van anderen komt, als: *onderbrengen*, *onderwerpen* enz. (4) Eene vermenging met iets, als; *onderroeren*, *onderbrokkelen*, *onderschieten* enz. (5) Eindelijk, eene naauwe vereeniging met, eene betrekking op iets, als: *onderhooren*, *onderscheiden*, *ondervragen*, *onderkennen*, *onderrekenen*, *onderwijzen*, enz.

Bij zulke en andere werkwoorden is dit voorzetsel scheidb., en onscheidb. Scheidb. is het, b. v., in *onderduiken*, *dook onder*, *ondergedoken*, *onder te duiken*. Onscheidb., in *ondervinden*, *ondervond*, *ondervonden*, *te ondervinden*. Somtijds lijdt hetzelfde woord, naar mate zijner beteekenis, hier een scheidb. en onscheidb. voorzetsel, als: *ònderhouden* en *onderhóuden*, *hield onder* en *onderhield* enz.; gelijk bij zulke woorden zal aangetoond worden. Voorts is van *onder* een bijv. n. en bijw. gevormd, *onderling*, wederzijdsch: *een onderling gesprek houden. Malkander onderling haeten.* Poot. Zamenstell.: *het vooronder*, *achteronder* eens schips. Dit voorzetsel luidt reeds bij Ulphil. *undar*, Isidor., Ker., Willer. en anderen *undar*, *untar*, *unter*, hoogd. *unter*, nederf., zw., ijsl., deen. en angelf. *under*; doch in het wall. *wrth.* Het lat. *inter* behoort tot dezelfde bron.

In de tweede plaats is *onder* een bijwoord van plaats: *ik woon onder. Hij slaapt onder in den kelder.* Ook met een voorzetsel: *van onder*; *van onderen*: *van onderen opborrelen. Van zoo veel steens omhoog*, *op zoo veel*

houts

houts van onder. HUIJGENS. *Te onder: te onder brengen: te onder zijn.* Van hier het zameng. *onderaan: hij zit onderaan.* Van magt: *hij moet er onder.* Eindelijk, is onder een bijv. naamwoord, met trappen van vergrooting, fchoon de overtreffende trap alleen maar gebruikt wordt: *hij woont op de onderfte kamer. Eenen rok het onderfte boven zetten. Alles het onderfte boven halen.* In Groningen wordt het zelfft. van het onz. geflacht genomen: *zij had geen onderfte om*, dat is, geenen krop- of borstlap.

Dit bijw. en bijv. naamw. is, in het hoogd., *unten* en *unter*, bij de oude opperd. *hunden*, nederf. *under.* Het is van het oude *ond.* Het lat. *infra* is, wat de eerfte lettergreep betreft, hiermede vermaagfchapt.

ONDERAARDSCH, (oudt. *onderaardig*) bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat onder de oppervlakte der aarde gevonden wordt: *ik ging door onderaardfche holen.* In de fabelleer der ouden zijn *onderaardfche goden*, die in het fchimmenrijk heerfchen. *Het onderaardfche rijk. Al quam de hemel ook te ftorten in de helle en onderaertfchen fmoock.* VOND. Van *onder* en *aardsch.*

ONDERACHT, z. n., vr., *der*, of *van de onderacht*; zonder meerv. Banning, eerfte acht, die van eenen onderregter gedaan wordt, en zich tot het ambt alleen, waarin die regter woont, bepaalt. Van *onder* en *acht.* Zie *acht.*

ONDERADMIRAAL, z. n., m., *des onderadmiraals*, of *van den onderadmiraal*; meerv. *onderadmiraals.* Die, in rang, op het Opperhoofd van de geheele vloot eens rijks volgt; die deszelfs plaatst vaak bekleedt: *hebbende tot onderammiraal den voorgenoemden Draak.* BÓGAERT. Van hier: *onderadmiraalfchap.* Van *onder* en *admiraal.*

ONDERBAAS, z. n., vr., *der*, of *van de onderbaas*; meerv. *onderbazen.* Onderzetfel van eenen pijlaar. Het woord is uit *onder* en het lat. of gr. *bafis*, een voet, ftut, verbasterd; even daarom fchijnt het vrouwl. boven het manl. geflacht, welk laatfte HALMA anders ftelt, de voorkeur te hebben. Voor eenen meesterknecht, of baas onder den eigenlijken meester, is het ongetwijfeld mannelijk: *gij moet het den onderbaas vragen.*

ONDERBAND, z. n., m., *des onderbands*, of *van den onderband*; meerv. *onderbanden*. Zoo noemen de wevers eenen band, waarmede zij de ſtukken garen, opdat die niet in de war raken, onderbinden. *Van onder* en *band*.

ONDERBANK, z. n., vr., *der*, of *van de onderbank*; meerv. *onderbanken*. De onderſte bank onder meer banken. Verkleinw. *onderbankje*. Van *onder* en *bank*.

ONDERBED, z. n., o., *des onderbeds*, of *van het onderbed*; meerv. *onderbedden*. Een bed, waarop men ſlaapt; het tegendeel van een bovenbed, dekbed. Van *onder* en *bed*.

ONDERBEEK, z. n., vr., *der*, of *van de onderbeek*; meerv. *onderbeken*. Zoo noemt men de lager liggende beek, waarin het water, dat eenen molen drijft, neerſtort; het tegendeel van bovenbeek. Van *onder* en *beek*.

ONDERBEK, (ook *onderſnuit*), z. n., m., *des onderbeks*, of *van den onderbek*, meerv. *onderbekken*. Zoo noemt men, in Gelderland, het onderſte kakebeen van ſommige dieren; vooral van verkens, ſchapen enz. Van *onder* en *bek*.

ONDERBEUL, z. n., m., *des onderbeuls*, of *van den onderbeul*; meerv. *onderbeulen*. Die als dienaar eens Scherpregters deszelfs werk verrigt. Van *onder* en *beul*.

ONDERBEVELHEBBER, z. n., m., *des onderbevelhebbers*, of *van den onderbevelhebber*; meerv. *onderbevelhebbers*. Die, in waardigheid, op den opperbevelhebber volgt; die deszelfs plaats bekleedt. Van *onder* en *bevelhebber*.

ONDERBINDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *onder* en *binden*. Scheidb.: *ik bond onder*, *heb ondergebonden*. Onder een ander ding binden: *nadat zij het haar er ondergebonden had*. Onſcheidb.: *ik onderbond*, *heb onderbonden*. Eenen band aan het onderſte deel van iets leggen: *eene kraamvrouw onderbinden*. Van hier, in den laatſten zin: *de onderbinding*. *Onderbinden* is ook een weverswoord: *garen onderbinden*. Zie *onderband*.

ONDERBLIJVEN, onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *onder* en *blijven*. Scheidb.: *ik*

ik bleef onder, *ben ondergebleven*. Oneig. gebruikt men het voor niet wel groeijen: *die boom is ondergebleven*. Hiervan *onderblijfsel*, dat niet wel opgroeit, een dwerg. Onscheidb.: *ik onderbleef*, *ben onderbleven*. Ongedaan blijven, anders *verblijven*: *vindt ghij onderbleven rymen*. C. HUYGENS.

ONDERBODE, z. n., m., *van den onderbode*; meerv. *onderboden*. Die als een gezant gezonden wordt, om tusschen twee of meer eene zaak te verrigten. Van *onder* en *bode*.

ONDERBOETEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *boeten*: *ik onderboette*, *heb onderboet*. Een woord in zoutkeeten gebruikelijk, voor ophouden met arbeiden.

ONDERBOKSE (in Groningen *onderboksen*), z. n., vr., *der*, of *van de onderbokse*; meerv. *onderboksen*. Onderbroek: *de priester sal zijn linnen onderbocksen over zijn vleesch aentrecken*. BYBELV. Van *onder* en *bokse*.

ONDERBORG, z. n., m., *des onderborgs*, of *van den onderborg*; meerv. *onderborgen*. Een waarborg. Van *onder* en *borg*.

ONDERBORSTROK, z. n., m., *des onderborstroks*, of *van den onderborstrok*; meerv. *onderborstrokken*. Een borstrok, die onder eenen bovenborstrok gedragen wordt. Van *onder* en *borstrok*.

ONDERBOUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *bouwen*. Scheidb: *ik bouwde onder*, *heb ondergebouwd*. Door ploegen iets onder de oppervlakte van den grond brengen; geld. woord: *hij moest de mislukte boekweit er weer onderbouwen*. Een gebouw onder een ander gesticht plaatsen, dat tot stut en steum van het geheel strekt; wanneer het onscheidb. is: *onderbouwde*, *heb onderbouwd*. Zoo zegt J. DE BRUNE: *hooghdravende kerken*, *die van verachtingh en spijt onderbouwt zijn*. Oneigenlijk zegt HOOFT: *dezelve had de Spaansche zaak zulx onderbouwt*, dat is ondersteund.

ONDERBREIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *breijen*: *ik breide onder*, *heb ondergebreld*. Door breijen iets onder iets anders voegen: *zij had er schurfde wol ondergebreid*.

ONDERBREKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *breken*: *ik onderbrak*, *heb on-*

derbroken. De voortduring van iets voor eenige oogenblikken beletten: *Psalmen* met poozen onderbreken. DE BRUNE. Bij HOOFT komt het eigenlijk voor, in de beteekenis van onder aan een ding breken: *de keurbendeling met berden en horden gedekt onderbreekt de muuren.*

ONDERBRENGEN, bedr. w., onregelm. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *brengen.* scheidb: *ik bragt onder, heb ondergebragt.* Naar eene plaats brengen, die beneden is. Oneig., onder zijne magt brengen, vermeesteren: *als het lant voor u aengesichte sal ondergebracht zijn.* BYBELV. Hiervoor zegt men ook *te onder brengen.* In dezen oneigenlijken zin, gebruikt men het ook onscheidb.: *ik onderbragt, heb onderbragt*: *met d'onderbroghte scharen.* VOND. Van hier: *onderbrenging*, vermeestering.

ONDERBROEK, z. n., vr., *der*, of *van de onderbroek;* meerv. *onderbroeken.* De onderste van twee broeken, welke men draagt; ook in het gemeen eene broek, welke men onder lange bovenkleederen draagt: *ende onderbroecken sullen op hare lendenen zijn.* BYBELV. Van *onder* en *broek.*

ONDERBROKKELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *brokkelen: ik brokkelde onder, heb ondergebrokkeld.* Door inbrokken onderdoen.

ONDERBUIGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *buigen*: *ik boog onder, heb ondergebogen.* Door buigen, iets onder iets anders brengen. Meest oneigenlijk voor onderwerpen: *hij boog zich onder deszelfs magt.*

ONDERBUIK, z. n, m., *des onderbuiks*, of *van den onderbuik*; meerv. *onderbuiken.* Het onderste deel des buiks, het hangen van den buik. Van *onder* en *buik.*

ONDERBURGEMEESTER, z. n., m., *des onderburgemeesters*; of *van den onderburgemeester*; meerv. *onderburgemeesters.* Tweede burgemeester. Van hier: *onderburgemeesterschap*

ONDERDAAGS, bijw. van tijd. In deze dagen: *mij is onderdaags nog verhaald.* Van *onder* en *daags.*

ONDERDAAN, bijv. n., zonder trappen van vergrooting. Eigenlijk het verleden deelwoord *ondergedaan*, van *onderdoen.* Onderworpen: *als onderdaene zielen van aller vorsten Vorst.* A. MOONEN. *D'onderdaene necken.*

ken. VOND. *Is niets den minnestaf en scepter onderdaen.* ANTON. Van hier: *onderdaanheid*, bij HOOFT. Bij de ouden had het ook de beteekenis van verscheiden. Voorts wordt het als een zelfstandig naamw. van het manl. geſl. gebruikt: *hij is een onderdaan van Spanje. Dat de vrijheit van gemoet en bloet en goet zijn onderdaen heeft toegemeten.* POOT. Van hier: *onderdanig*, *onderdaniger*, *onderdanigst.* Onderworpen; zonder trappen van vergrooting: *iemand onderdanig zijn.* De trappen van vergrooting komen in dien zin alleen te pas, wanneer het eene uitdrukking van hoflijkheid jegens voorname personen is: *uw onderdanigste dienaar.* Voorts, is van hier het veroud. *onderdanigen*, zich onderdanig gedragen; *onderdanigheid*, *onderdaniglijk.*

ONDERDALEN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *dalen: ik daalde onder*, *ben ondergedaald.* Naar beneden dalen, zoodat men niet gezien kan worden; daarin van nederdalen onderſcheiden: *dees zon in 't onderdaelen.* VOND. *In het onderdaelen der zon* VOND.

ONDERDEEL, z. n., o., *des onderdeels*, of *van het onderdeel*; meerv. *onderdeelen*, Een deel van een hoofddeel: *de spreker bleef steken bij het derde onderdeel van het vierde hoofddeel.* Ook het onderste gedeelte van iets: *gelijck een riem een' man (deelt) in op- en onderdeel.* HUYGENS. Van hier: *onderdeelen*, *onderdeelde*, *onderdeeld.* Waarvan: *onderdeeling:*

Vliegen zijn eene onderdeeling
Van Jehovaas legerschaar. M. L.

ONDERDEKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *dekken: ik dekte onder*, *heb ondergedekt.* Onder eene deken toedekken.

ONDERDELVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *onder* en *delven:* ſcheidb.: *ik dolf onder*, *heb ondergedolven.* Door delven iets onder de aarde doen. Onſcheidb.: *ik onderdolf*, *heb onderdolven.* Van onderen iets uitdelven: *die*, *al wat hij bouwde*, *onderdolven.* HOOFT.

ONDERDEUR, z. n., vr., *der* of *van de onderdeur*; meerv. *onderdeuren.* Het tegendeel van eene bovendeur, als boven en onderdeur in eene ſponning ſluiten. Van *onder* en *deur.*

ONDERDIES, zie *onder.*

ONDERDIJK, z. n., m., *des onderdijks*, of *van den onderdijk*; meerv. *onderdijken*. Het onderſte gedeelte van eenen dijk. Van *onder* en *dijk*.

ONDERDOEN, bedr. w., onregelm. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *doen*: *ik deed onder*, *heb ondergedaan*. Onderzetten, onder iets brengen: *ik heb het er ondergedaan*. Oneig.: *te onder doen*, overmannen: *ende deden d'onſe met crachte t' onder*. M. STOKE. Onz. gebruikt men het in de ſpreekwijs: *voor anderen onderdoen*, wijken.

ONDERDOMPELEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *onder* en *dompelen*. Scheidb. bedr. en onz.: *ik dompelde onder*, *heb* en *ben ondergedompeld*. Door indompeling onderdoen en onderduiken. Onſcheidb. en bedr.: *ik onderdompelde*, *heb onderdompeld*: *in zijn neerlaag onderdompelt*. OUD. Van hier: *onderdompeling*: *de doop bij onderdompeling*.

ONDERDOUWEN (*onderduwen*), bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *douwen*: *ik douwde onder*, *heb ondergedouwd*. Door eenen douw onderſtooten. Oneig., te onder brengen: *hi duwede ſinen viant onder*. M. ST.

ONDERDRIJVEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *drijven*: *ik dreef onder*, *heb* en *ben ondergedreven*. Drijvend onderjagen; drijvend onder iets komen.

ONDERDRUKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *onder* en *drukken*. Scheidb.: *ik drukte onder*, *heb ondergedrukt*. Door drukking onderdoen: *drijvend vleesch onder de pekel drukken*. Op den grond nedervellen: *van u onder te drucken met mijnen doodlijcken pijl*. K. v. MAND. Drukletters onder iets plaatſen, onderteekenen: *mijn onderdrucken is de dochter van mijn' ſchult*. HUYGENS. Men gebruikt het meest oneigenl. en onſcheidb.: *ik onderdrukte*, *heb onderdrukt*. Men *onderdrukt* anderen, als men geringere perſonen, in het verkrijgen van datgene, hetwelk zij met regt en billijkheid vorderen kunnen, verhindert. *Armen*, *weezen*, *weduwen*, *vreemdelingen onderdrukken*. Wijders: *de waarheid wordt vaak onderdrukt*. Van hier: *onderdrukker*, *onderdrukking*.

ONDERDUIKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *duiken*: *ik dook onder*, *ben ondergedoken*.

ken. Onder iets duiken: *vermijd den ſchalken krokodil, die onder 't riet gedoken* enz. ANTON. Oneig., wijken: *die in grijzen ouderdom en onſterflijk heldenloof voor geene ſtammen onderduikt.* L. TRIP.

ONDERDUWEN, zie *onderdouwen.*

ONDERDWALEN, (ook *onderdolen;* beide bij HOOGSTRATEN) onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *dwalen: ik dwaalde onder, heb ondergedwaald.* Onder eenen hoop dwalen.

ONDEREEN, bijw., onder malkander. Het wordt bij allerlei werkwoorden geplaatst, die met den aard dezer beteekenis niet ſtrijden: *ondereen doen, ondereen mengen* enz. Van *onder* en *een.*

ONDERGAAN, onz. en bedr. w. onregelm. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *onder* en *gaan.* Scheidb. en onz.: *ik ging onder, ben ondergegaan.* Eigenlijk, onder den gezigteinder wijken: *de ſterren gaan onder. De ſonne en gae niet onder over uwe toornicheyt.* BYBELV. Van hier het deelw. *ondergaande: de ondergaande zon. Amſteldam voert haer oorloghsvlag tot in den ondergaenden dagh.* VOND. Zinken, naar den grond gaan: *het ſchip was reeds aan het ondergaan.* Oneigenlijk, ophouden, vernietigd worden: *zoo zullen eens de koningrijken der aarde en derzelver luister ondergaan. De waerheyt is ondergegaen.* BYBELV. Het beeld is van een zinkend ſchip ontleend. Hier gebruikt men ook *te onder gaan.* Onſcheidb. en bedr.: *ik onderging, heb ondergaan.* Verdragen, doorſtaan: *hij heeft manmoedig alle gevaren ondergaan. Den dood ondergaan.* In het gaan afſnijden: *dat Champaigneys volk aan Kornelis van Endt den wegh naa Antwerpen onderginge.* HOOFT. *In zinne van hun den wegh t'ondergaan.* HOOFT. Vervangen: *toonen, die malkandren ondergaen.* VOND. Oneig., heimelijk zoeken magtig te worden: *die hun den hooghen handel der regeeringe ondergaan.* HOOFT. Polſen: *iemand loosſelijk ondergaan.* Trachten te bewegen: *een woedend mensch zachtzinnig ondergaan.* Behendig onderkruipen, den voet ligten: *zij ondergingen hem met zoete woorden. Den Calviniſchen t'ondergaan, opdat zij zich van de geweyde kerken onthouden.* HOOFT.

ONDERGANG, z., n., m., *des ondergangs,* of *van den ondergang;* zonder meerv. Eigenlijk, de ſchijnbare beweging van een der hemel-ligchamen onder onzen ge-

zigteinder: *na zonnen ondergang. De sonne weet haren ondergang.* BYBELV. *De zonne, thans genadert tot haaren ondergang* enz. BOGAART. POOT gebruikt het voor de plaats, alwaar zij ondergaat; het westen: *van 't oosten tot den spaden ondergang.* Oneigenlijk, beduidt het eene verstoring: *hij werd geboren, om het rijk voor den ondergang te bewaren. Zij woelt en wroet naar onzen ondergang.* H. SCHIM. *Iemands ondergang zweren. De koophandel staat op zijnen uitersten ondergang.* Van *onder* en *gang.*

ONDERGAST, z. n., m., *van den ondergast;* meerv. *ondergasten.* Een knecht in eene brouwerij. Van *onder* en *gast.*

ONDERGEVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *geven: ik ondergaf, heb ondergeven.* Onderwerpen: *maar wij ondergheven ons met aller ootmoedicheijt, dat ordeel aller rechte Christenen.* D. P. *Hantboecxken.* Het is reeds verouderd.

ONDERGEWAS, z. n., o., *van het ondergewas;* zonder meerv. Waterlot, dat onder uit den wortel, rondom den stam van eenige boomen, opschiet. Van *onder* en *gewas.*

ONDERGIETEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *gieten: ik goot onder, heb ondergegoten.* Iets onder iets anders gieten.

ONDERGLAS, z. n., o., *van het onderglas,* meerv. *onderglazen.* Een vensterglas; het tegendeel van bovenglas. Van *onder* en *glas.*

ONDERGOD, z. n., m., *des ondergods,* of *van den ondergod;* meerv. *ondergoden.* Een der mindere Goden, die, naar de fabelleer der heidenen, onder den oppersten God stonden: *of het velen schoon der Ondergoden speet.* DE DECK. Van *onder* en *God.*

ONDERGOED, z. n., o., *des ondergoeds,* of *van het ondergoed;* zonder meerv. Een woord der zamenleving, kleeren, welke men onder aanheeft. Van *onder* en *goed.*

ONDERGOOIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *gooijen: ik gooide onder, heb' ondergegooid.* Door gooijen onder iets brengen.

ONDERGORDEL, z. n., m., *des ondergordels,* of *van den ondergordel;* meerv. *ondergordels.* Een gordel, wel-

welken men onder de kleederen draagt. Van *onder* en *gordel.*

ONDERGORDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *gorden: ik ondergordde, heb ondergord.* Van onderen eenen gordel aandoen., eenen gordel onder vastmaken: *een paard ondergorden. Het schip ondergordende.* BYBELV.

ONDERGRAAF, z. n., m., *des ondergraafs*, of *van den ondergraaf;* meerv. *ondergraven.* Die, in waardigheid, beneden eenen graaf is. Van hier: *ondergraafschap.* Het vrouwl. is *ondergravin.*

ONDERGRAVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *graven:* scheidb. *ik groef onder, heb ondergegraven.* Door graven onderstoppen. Onscheidb.: *ik ondergroef, heb ondergraven.* Onder iets graven, met oogwit, om er in te komen: *eenen berg ondergraven.* Bijzonder, om het te doen instorten: *de vijand ondergroef, des nachts, de muren. D' ondergraven wallen.* P. SCRIVERIUS. Oneigenlijk past HOOFT het toe op menschen, om daardoor hunne genegenheid van anderen af te trekken: *Cæcina ondergroef, door verscheide konsten, de gemoeden der Hondertmannen.* Voorts, gebruikt men het, figuurlijk, voor in het geheim aan de vernietiging van iets arbeiden: *om behendig t' ondergraven hun aengegroeit gezag.* VOND. *Om d' achtbaarheit des Koninx, de haare, en der Wethouderen t' ondergraaven.* HOOFT. Van hier: *ondergraver, ondergraving.*

ONDERGRIJPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *grijpen: ik ondergreep, heb ondergrepen.* Van onderen aangrijpen, ten einde iets niet valle. Bij M STOKE komt het voor, in den zin van loos aanvallen, aantasten: *ende hebben die poert ondergrepen.*

ONDERGROEIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *groeijen: ik groeide onder, ben ondergegroeid.* Onder iets vastgroeijen. HOOGSTR. gebruikt het woord.

ONDERGROND, z. n., m., *des ondergronds*, of *van den ondergrond;* meerv. *ondergronden.* Een grond, die onder iets, dat daarboven is, ligt, en met betrekking daarop dezen naam draagt: *op haeren ondergront.* VOND.

Zoo zegt men, in Drenthe, *de ondergrond der boomen.* Van *onder* en *grond.*

ONDERGRONDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *gronden: ik ondergrondde, heb ondergrond.* Eigenlijk, onder iets naar den grond polsen. Oneigenlijk heet het onderzoeken: *de Prediker ondergrondde, ende maeckte vele spreucken.* DORESL. *Wie kan de diepe vonden van Godes hooch beleijt met reden ondergronden?* CATS.

ONDERHALEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *halen.* Scheidb.: *ik haalde onder, heb ondergehaald.* Naar beneden tot zich trekken: *iemand onder water halen — het hoofd onderhalen: hij haalde het hoofd onder.* Onscheidb.: *ik onderhaalde, heb onderhaald.* Eenen haal met de pen onder iets maken: *ik heb de uitdrukkingen des ongenoemden schrijvers onderhaald.* Onverwachts inhalen: *haar gang valt bezwaarlijk, en zij nze gemakkelijk t' onderhaalen.* BOGAERT. Van hier: *onderhaling*, onderstreping.

ONDERHALS, z. n., m., *van den onderhals*; meerv. *onderhalzen.* Het onderste deel van eenen hals: *de onderhals eener flesch.* Van *onder* en *hals.*

ONDERHANDELING, z. n., vr., *der*, of *van de onderhandeling*; meerv. *onderhandelingen* Een gesprek, waardoor men eenige strijdigheden minzaam zoekt weg te nemen, hetzij voor zich zelven, hetzij tusschen twee oneenige partijen: *de onderhandeling is afgebroken. In onderhandeling treden.* Van het werkw. *onderhandelen*, dat weinig voorkomt. Voor dit naamw. gebruikt HOOFT ook *onderhandel: een verdragh van den onderhandel te hervatten.* Dit woord duldt geen meerv. Zie *ing.*

ONDERHANDSCH, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat in stilte, onder de hand, geschiedt: *onderhandsche vervreemding.* Van *onder* en *handsch*, dat buiten zamenst. niet voorkomt.

ONDERHAVIG, zie *onderhevig.*

ONDERHEFFEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *heffen: ik onderhief, heb onderheven.* Van onderen aanvatten en ophessen. Van hier: *onderheffing.*

ONDERHEID, z. n., vr., *der*, of *van de onderheid*; zonder meerv. Een stand van ondergeschiktheid aan zijne

ne meerderen: *daer moet opperheyd en onderheyd wezen.* DE BRUNE. Van *onder* en den uitgang *heid.* Zie *heid.*

ONDERHEIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *heijen*: *ik heide onder*, *heb ondergeheid.* Door heijen onderbrengen; *ik heb er drie palen ondergeheid.*

ONDERHELPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *helpen*: *ik holp* (*hielp*, oudt. *halp*) *onder*, *heb ondergeholpen.* Door medehulp iets onder iets anders brengen.

ONDERHEMD, z. n., o., *des onderhemds*, of *van het onderhemd*; meerv. *onderhemden.* Iets, hetwelk men onder het hemd draagt: *een wollen onderhemd.* Van *onder* en *hemd.*

ONDERHEVIG, (*onderhavig*) bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Onderworpen, bloot gesteld: *aan de verdoemenis onderhevig.* HAMELSV. *Aan iemands heerschappij onderhevig zijn. Aan besmetting onderhevig.* Van hier: *onderhevigheid.* Van *onder* en *hevig* (*havig*); van *haven*, hebben. Zie *ig.*

ONDERHOLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *holen*: *ik onderhoolde*, *heb onderhoold.* Van onderen uitholen: *de konijnen onderholen den dijk.* HOOFT gebruikt het oneigenlijk, voor wankelbaar maken: *wroetende zonder ophouden*, *om de gemoeden met oproerighe reedenen t' onderhoolen*, *en oover zijn' zijde te vellen.* Van hier: *onderholing.*

ONDERHOOGBOOTSMAN, z. n. m., *des onderhoogbootsmans*, of *van den onderhoogbootsman*; meerv. *onderhoogbootslieden.* Bootsmans maat. Van *onder* en *hoogbootsman.*

ONDERHOOREN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheid. voorz. *onder* en *hooren.* Onscheidb.: *ik onderhoorde*, *heb onderhoord.* Bedr.: *iemand onderhooren*, dat is, iemand ondervragen, hooren, hoe hij de vragen zal beantwoorden. Scheidb. en onz.: *ik hoorde onder*, *heb ondergehoord.* Luisteren, het oor leenen. In dien eigenlijken zin is het, thands, verouderd. Wij gebruiken het, in den zin van eene verpligting tot gehoorzaamheid, en wel oneigenlijk van eene onderworpenheid van zaken aan het gebied en de magt van anderen; *het graafschap*, *met de landen*, *die er ondergehoord heb-*

hebben. Van hier: *onderhoorig*, zonder trappen van vergrooting: *Dor, ende hare onderhoorige plaetsen*. Bybelv. Van hier: *onderhoorigheid*.

ONDERHOOS, een groning. woord, voor *onderkous*.

ONDERHOPMAN, z. n., m., *des onderhopmans*, of *van den onderhopman*; meerv. *onderhopmannen*, *onderhoplieden*. Die, in waardigheid, op eenen hopman volgt. Van *onder* en *hopman*.

ONDERHOUD, z. n., o., *des onderhouds*, of *van het onderhoud*; zonder meerv. Voedsel, waardoor iets in het leven gehouden wordt: *tot 's levens onderhoudt*. Vond. Wijders, alles, wat tot instandhouding van eene zaak behoort: *ik moet voor het onderhoud van het schip zorgen*. Een gedrag, waardoor eenig gezag niet geknakt wordt, gehoorzame betrachting: *het onderhout der plakkaaten*. Hooft. Gesprek, dat onze aandacht gaande houdt: *hij is van een aangenaam onderhoud*. Oudtijds beduidde het ook steunsel.

ONDERHOUDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *houden*. Scheidb.: *ik hield onder, heb ondergehouden*. Beneden iets houden: *de handen onder het dek houden*. Oneig.: *iemand onder dwang houden*. *Geld onderhouden*, anders onderslaan, op eene bedriegelijke wijs onder zich houden. Onderdrukken: *de stiefmoeder houd die voorkinderen onder*. *Eene gifte houdt den toorn onder*. Bybelv. Onscheidb.: *ik onderhield, heb onderhouden*. Eigenlijk van onderen houden, dat iets niet valle. In dien eigenlijken zin vindt men het nog bij Doreslaer: *ende niemandt onderhielt mij* (*ondersteunde*, in de gewone Overz. van den Byb.). Oneigenlijk, door alle noodige hulpmiddelen, de voortduring van iets bewaren: *deze tuin wordt slecht onderhouden*. In bepaalderen zin, de voortduring van het natuurlijke leven door noodig voedsel, en wijders door noodige kleeding en woonplaats bewerken: *ik heb dat huisgezin, dezen winter, onderhouden*. *Terwijl het al de leên der burgerye in 't leven onderhoudt*. Vond. Eenig gezag onafgebroken doen voortduren: *geen meerder kracht van de wet te doen onderhouden* enz. Hooft. *Gods geboden onderhouden*. Op andere dingen toegepast: *met iemand vriendschap onderhouden*. Iemands aandacht gaande houden: *elkander*

met

met zoeten praat onderhouden. Van hier: *onderhouder, onderhouding, onderhoudenis*, bij HOOFT.

ONDERHUIS, z. n., o., *des onderhuizes*, of *van het onderhuis*; meerv. *onderhuizen.* Het onderste gedeelte van een huis. Ook een huis, dat onder andere gestichten, lager dan andere gebouwen staat. DE DECK. gebruikt dit oneig.: *uit Plutoos onderhuis*, de hel. Van *onder* en *huis.*

ONDERHUREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *huren: ik onderhuurde, heb onderhuurd. Iemand een huis onderhuren* is, in stilte, door meerdere huur te beloven, hem van het voorregt van verdere inwoning versteken. Van hier: *onderhuring.*

ONDERJAGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *jagen: ik joeg onder, heb ondergejaagd.* Door jagen onder iets brengen.

ONDERJARIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Onder mondige jaren, minderjarig. Van *onder* en *jarig.* Zie *ig.*

ONDERKABBELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *kabbelen: ik onderkabbelde, heb onderkabbeld.* Door kabbeling des waters van onderen uitholen: *dat het instorte, onderkabbelt van 't water.* HOOFT.

ONDERKAM, z. n., m., *des onderkams*, of *van den onderkam*; meerv. *onderkammen.* Lel van eenen haan. Van *onder* en *kam.*

ONDERKAMMEN (*onderkemmen*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *kammen: ik kamde onder, heb ondergekamd.* Door kammen onderdoen; ook door kammen onderbrengen: *geitenhaar onder wol kammen. Het haar onder den hoed kammen.*

ONDERKANT, z. n., m., *des onderkants*, of *van den onderkant*; meerv. *onderkanten.* De onderste kant van iets. Van *onder* en *kant.*

ONDERKEEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *keeren: ik keerde onder, ben ondergekeerd.* Zich in het keeren onder iets begeven: *tot daer de zon in 't zout bij Kadix onderkeert.* POOT.

ONDERKELDER, z. n., m., *des onderkelders*, of *van den onderkelder*; meerv. *onderkelders.* Een kelder, nog lager dan een andere kelder, die daarboven, of daaromtrent is. Van *onder* en *kelder.*

ON-

ONDERKEMMEN, zie *onderkammen.*

ONDERKENNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *kennen: ik onderkende, heb onderkend.* Iemand of iets onder meer van eene soort kennen: *ik konde hem niet onderkennen.*

ONDERKEURS, z. n., vr. *der*, of *van de onderkeurs;* meerv. *onderkeurzen.* Eene bloote keurs, zonder bovenjak: *in een' onderkeurs.* HOOFT. Een onderrok: *waar door men quam te zien haar blaauw satijne onderkeurs.* BAT. ARKADIA. Verkleinw. *onderkeursje.* Van *onder* en *keurs.*

ONDERKIJKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *kijken: ik keek onder, heb ondergekeken.* Onder iets kijken.

ONDERKIN, z. n., vr., *der*, of *van de onderkin;* meerv. *onderkinnen.* Het neerhangende, vleezige deel onder de kin: *eene onderkin maken.* Van *onder* en *kin.*

ONDERKLAMPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *klampen: ik klampte onder, heb ondergeklampt.* Door klampen onder iets vastmaken.

ONDERKLEED, z. n., o., *des*, of *van het onderkleed;* meerv. *onderkleederen, onderkleeren.* Het meerv. is meest in gebruik. Een kleed, hetwelk men onder aan heeft. Van *onder* en *kleed.*

ONDERKLOEKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *kloeken: ik onderkloekte, heb onderkloekt.* Door schalkheid onder de hand weghalen: *dus is ons onderkloekt, dus is de Konst genomen.* SCRIVERIUS.

ONDERKNAAP, z. n., m., *des onderknaaps*, of *van den onderknaap;* meerv. *onderknapen.* Een knaap of knecht, die onder anderen ten dienst moet staan: *leen aen mijn ijvrige onderknapen.* H. SCHIM. Van *onder* en *knaap.* Verkleinw. *onderknaapje.* H. SCHIM.

ONDERKNEEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *kneeden: ik kneedde onder, heb ondergekneed.* Door kneeden onder iets mengen.

ONDERKNOOPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *knoopen: ik onderknoopte, heb onderknoopt.* Van onderen met eenen knoop sluiten: *onderknoopt ook uwen schoot.* VOND.

ONDERKOK, z. n., m., *des onderkoks*, of *van den onder-*

der-

derkok; meerv. *onderkoks*. Keukenknaap. Van *onder* en *kok*.

ONDERKOKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *onder* en *koken: ik kookte onder, heb ondergekookt*. Onder iets anders, daarmede gemengd, koken.

ONDERKOMEN, onz. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *onder* en *komen: ik kwam onder, ben ondergekomen*. Onder iets komen: *in dien ftortregen zochten wij ergens onder te komen*. Onder water geraken: *die door waterftroomen het landt doet onderkoomen*. P. SCRIVERIUS. Vallen, bezwijken: *van hongher onderkomen*. KIL.

's Nachts quam hem een evel toe,

- - - - - - - - - - - -

Daer hi fere af onder coemt. RYMSPIEGEL.

Men gebruikt ook *te onder komen*.

ONDERKONING, z. n., m., *des onderkonings*, of *van den onderkoning*; meerv. *onderkoningen*. Iemand, die, in plaats van eenen koning, in een ander gewest, regeert: *de onderkoning van Ierland*. Van *onder* en *koning*.

ONDERKOOPEN, bedr. w., onregelm. Van het onfcheidb. voorz. *onder* en *koopen: ik onderkocht, heb onderkocht*. Iets, hetwelk een ander bedongen heeft, door hooger bod, onder de hand koopen. Van hier: *onderkooper, onderkooging*. Zamenftell.: *onderkoopman*, een bediende op de oostindifche fchepen: *de fchipper en onderkoopman, dien ik verzelde*. BOG.

ONDERKORST, z. n., vr., *der*, of *van de onderkorst*; meerv. *onderkorften*. De onderkorst van brood, het tegendeel der bovenkorst. Van *onder* en *korst*.

ONDERKOSTER, z. n., m., *des onderkosters*, of *van den onderkoster*; meerv. *onderkosters*. Die als bediende eens kosters werkzaam is. Van hier: *onderkosterfchap*. Van *onder* en *koster*.

ONDERKOUS, z. n., vr., *der*, of *van de onderkous*; meerv. *onderkoufen*. De onderfte kous van twee kouffen, die gedragen worden; het tegendeel van bovenkous. Van *onder* en *kous*. In Groningen en Gelderland *onderhoos*.

ONDERKRIJGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb.

heeft, *dezen winter*, *ondergelegen*, onder water gestaan. De tegenwoordige stand van onderliggen vordert *zijn*; schoon men dan beter zegt: *het ligt onder*. Fig., overwonnen worden, bezwijken; met *hebben*. Van hier het deelwoord *onderliggend*: *de onderliggende partij*.

ONDERLIJF, z. n., o., *des onderlijfs*, of *van het onderlijf*; meerv. *onderlijven*, Het onderste van het ligchaam: hier gebruikt men het enkelv. alleen. Voor een onderkleedje genomen heeft het zijn meerv. Van *onder* en *lijf*.

ONDERLIJNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *lijnen*: *ik onderlijnde*, *heb onderlijnd*. Iets met eene lijn, eene streep onderhalen.

ONDERLING, zie *onder*.

ONDERLIP, z. n., vr., *der*, of *van de onderlip*; meerv. *onderlippen*. Het tegendeel der bovenlip. Van *onder* en *lip*.

ONDERLOOPEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *loopen*: *ik loop onder*, *ben ondergeloopen*. Onder iets loopen, zoodat *onder* eene beweging naar eene plaats aanduidt: waar *onder* eene beweging of werkzaamheid in eene plaats aanduidt, wordt het hulpwoord *hebben* vereischt: *hij is onder dak geloopen*. *Hij heeft onder eenen regenscherm geloopen*. Oneigenlijk, met water overstroomd worden: *het land is ondergeloopen*. In den dagelijkschen omgang zegt men: *er zullen wel logens mede onderloopen*.

ONDERMAANSCH, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *onder* en *maansch*, dat buiten zamenstelling niet gebruikt wordt. Eigenlijk, dat onder de maan is. Alzoo nu de maan, voor ons gezigt, aan gedurige veranderingen onderhevig is, zoo verstaat men, daardoor, den onbestendigen, wisselvalligen en onzekeren toestand van al de zienelijke dingen op deze aarde, welke men als onder het gebied en den invloed dezer koningin des hemels plaatst, en, daardoor, aan haar in gestadige afneming gelijkvormig stelt: *wat zijn alle ondermaansche genoegens anders dan eene voorbijgaande schaduw? Daer geen gevoel en is van ondermaensch gerucht*. C. Huygens. De anders oordeelkundige Frantzen heeft zich, door zijne vlugge verbeelding, hier laten overijlen, als hij hiervoor, in zij-

zijne HEUGL. VERW. VAN HET J. V., zegt: *het hem geschonken heil was niet bepaald binnen de grenzen van dit onderzonnig leven.* Elk voelt, dat dit beeld niet uitdrukken kan, wat het, naar de meening des Schrijvers, uitdrukken moet; trouwens, in de zon ontdekken wij die bestendige onbestendigheid niet. *Een onderzonnig leven* wil niet meer zeggen, dan een leven, dat, onder de zon, of derzelver weldadige verkwikking, geleid wordt. Dit zij voor elken dichter en redenaar eene les, dat hij, door het scheppen van nieuwe beelden, de zaak zelve niet misscheppe.

ONDERMAAT, z. n., vr., *der*, of *van de ondermaat*; zonder meerv. Vermindering in eene vorige maat, door indroogen, of inkrimpen der gemetene waren: *toen van geen ondermaat en onderwigt geklag was.* P. SCRIVERIUS. Van *onder* en *maat*. Hoogd. *untermasz*, of *einmasz*.

ONDERMAJESTEIT, z. n., vr., *der*, of *van de ondermajesteit*; zonder meerv. Mindere majesteit, dan die van eenen ander. VOND. gebruikt het woord. Van *onder* en *majesteit*.

ONDERMAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *maken: ik maakte onder, heb ondergemaakt.* Door maken onderdoen; een woord der dagelijksche taal.

ONDERMALEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *malen: ik maalde onder, heb ondergemalen.* Onder andere dingen malen.

ONDERMEESTER, z. n., m., *des ondermeesters*, of *van den ondermeester*; meerv. *ondermeesters*. Tweede meester; ook die eenen meester, in het onderwijs van anderen, helpt. Van *onder* en *meester*. Vrouwl. *ondermeesteres* (*ondermeestersche*).

ONDERMEID, z. n., vr., *der*, of *van de ondermeid*; meerv. *ondermeiden*. Eene tweede meid, eene meid, die eene andere ten dienst staat. HUYGENS gebruikt het, in eenen boertigen stijl, voor een gerijfelijk meisje. Van *onder* en *meid*.

ONDERMENGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *mengen*. Scheidb.: *ik mengde onder, heb ondergemengd.* Iets onder iets anders mengen. Onscheidb.: *ik ondermengde, heb ondermengd.*

mengd. Met iets vermengen. Eigenl.: *ondermengt als water ende wijn.* Cats. *Ondermengt met regen.* Vond. *Brokken, ondermengt met wijn.* Vond. Oneig.: *'t huijlen van wijven en kinderen, ondermengt met de naarheit van 't loeijen en blaaten der beesten.* Hooft. Van hier: *ondermenging*, bij Hoogstr.

ONDERMENSCH, z. n., o., *des ondermenschen*, of *van het ondermensch*; meerv. *ondermenschen.* Een vrouwmensch dat onder den man staat. C. Huygens gebruikt dit woord: *'k was een man, en zij mijn ondermensch.* Van *onder* en *mensch.*

ONDERMERK, z. n., o., *des ondermerks*, of *van het ondermerk*; meerv. *ondermerken.* Een paal, een landpaal, waardoor het eene land van het andere ondermerkt, onderscheiden wordt; van het verouderde *ondermerken, ondermerkte, ondermerkt*, door een merk onderscheiden.

ONDERMIETEN, bedr. verouderd werkw., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en het oude *mieten, mieden: ik ondermiette, heb ondermiet.* Onderhuren, door giften onder 's hands omkoopen. In dezen zin komt het bij M. St. voor:

Winckel ende Nyedorp — — —,
Die Willem waren ondermiet.

ONDERMIJNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *mijnen: ik ondermijnde, heb ondermijnd.* Iets, door mijnen te graven, van onderen uitholen, om het te laten instorten, of in de lucht te doen springen: *eenen muur — een vestingwerk ondermijnen.* Oneig. beduidt het iets door list verzwakken, krenken: *iemands gezag ondermijnen. 't Ondermijnt de krachten der zielen.* Poot. Van hier: *ondermijning.*

ONDERMIJNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *mijnen: ik mijnde onder, heb ondergemijnd.* Voor minderen prijs mijnen: *ik had last, voor tien duizend Gulden: ik mijnde het er acht honderd Gulden onder.*

ONDERMOEIJEN (*zich*), wederk. werkw., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *moeijen: ik ondermoeide mij, heb mij ondermoeid.* Zich iets met moeite onderwinden. Vlaamsch woord.

ONDERMUREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb.

ſcheidb. voorz. *onder* en *muren: ik ondermuurde, heb ondermuurd.* Met muurwerk onderſteunen, met muurwerk van onderen opmetſelen: *een ondermuerde wal.* C. Huygens.

ONDERMUTS, z. n., vr., *der*, of *van de ondermuts*, meerv. *ondermutſen.* Eene vrouwenmuts, die onder eene andere gedragen wordt. Van *onder* en *muts.*

ONDERNAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *onder* en *naaijen: ik ondernaaide, heb ondernaaid.* Van onderen benaaijen.

ONDERNAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *onder* en *naken: ik ondernaakte, heb ondernaakt.* Veroud. woord. Bij L. Meijer en Kil. vindt men het: Ondervangen.

ONDERNEMEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *onder* en *nemen: ik ondernam, heb ondernomen.* Eigenlijk, iets, dat zwaar is, voorzigtig van onderen aannemen. Men gebruikt het in eenen oneigenlijken zin alleen, in de beteekenis van iets, dat gewigtig, dat zwaar is om uit te voeren, voornemen en het dadelijk aanvangen. Het komt met *onderſtaan* overeen, behalve, dat dit laatſte van gevaarlijke, ſtoute en verbodene dingen gebruikt wordt. Men plaatst er zoowel eene onbepaalde wijs met *te*, als eenen vierden naamval der zaak bij: *ik onderneem het niet, hem dit onder zijn verſtand te brengen. Hij durft veel ondernemen: Groote werken ondernemen. Meer ondernemen, dan men uitvoeren kan.* Van hier: *ondernemer, onderneming.* Zam.: *onderneemziek.*

ONDEROFFICIER, z. n., m., *des onderofficiers*, of *van den onderofficier*; meerv. *onderofficiers, onderofficieren.* Bij het krijgsvolk, de minſte bevelhebber, die tusſchen de eigenlijke officiers en de gemeenen gerangſchikt is. Van *onder* en *officier.*

ONDEROORDEELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *onder* en *oordeelen: ik onderoordeelde, heb onderoordeeld.* Met zijn oordeel onderſcheiden: *nochte it het zoo wel t'onderoordeelen, wat best gedaan geweest waar.* Hooft.

ONDEROORZAAK, z. n., vr. *der*, of *van de onderoorzaak*; meerv. *onderoorzaken.* Tweede oorzaak: *als wij de onderoorſaken aenzien.* J. de Brune. Van *onder* en *oorzaak.*

ONDEROVEN, z. n., m., *des onderovens*, of *van den onderoven*; meerv. *onderovens*. Zoo noemen bakkers de ruimte onder den oven, waar zij het brood te rijzen zetten. Van *onder* en *oven*.

ONDERPACHTER, z. n., m., *des onderpachters*, of *van den onderpachter*; meerv. *onderpachters*. Bediende van eenen pachter. Van *onder* en *pachter*. Het werkw. *iemand onderpachten*, onderhuren, is, in Gelderl. gebruikelijk.

ONDERPAND, z. n., o., *des onderpands*, of *van het onderpand*; meerv. *onderpanden*. Een pand, dat aan eenen ander gegeven wordt, tot verzekering, dat men hem schuldig en verpligt blijft: *iemand eene gouden doos tot onderpand geven. Tot een onderpand nemen. Het onderpand der zaligheit*. K. BRANDT. *Het onderpant des Geestes*. BYBELV.

In het zw. *underpant*, hoogd. *unterpfand*, angelf. *undervedde*, middeleeu. *ſubterwadium* en *ſubpignus*; allen naar het gr. *υπεθηκη*, ond. *hijpotheek*.

ONDERPANDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *onder* en *panden*: *ik onderpandde*, *heb onderpand*. Ten onderpand verzetten: *om mijn Esmerauden ring, in ſtee van geld, voor brood, te onderpanden*. J. OUD. Van hier: *onderpanding*. HOOFT.

ONDERPLAAT, z. n., vr., *der*, of *van de onderplaat*; meerv. *onderplaten*. Liggende plaat, waarop men ſtookt. Van *onder* en *plaat*.

ONDERPLAATSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *plaatſen*: *ik plaatſte onder*, *heb ondergeplaatst*. Onderzetten.

ONDERPLAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *plakken*: *ik plakte onder*, *heb ondergeplakt*. Iets, door plakken, onder iets vastmaken.

ONDERPLANTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *planten*: *ik plantte onder*, *heb ondergeplant*. Onder iets, tusſchen iets planten.

ONDERPLIGTIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Die onder eenen anderen ſtaat. Van *onder* en *pligtig*.

ONDERPLOEGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *ploegen*: *ik ploegde onder*, *heb ondergeploegd*.

ploegd. Door ploegen onder de aarde brengen: *den mest onderploegen.* Van hier: *onderploeging.*

ONDERPLOMPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *plompen: ik plompte onder, heb ondergeplompt.* Met eenen plomp onder water gooijen. *Onderpolteren* is bijna van dezelfde beteekenis, met klotsend gespoel onder het water douwen. In Gron. gebruikt men dit woord.

ONDERPLOOIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *plooijen: ik plooide onder, heb ondergeplooid.* Door plooijen uit het gezigt brengen: *plooi die ijzervlek er onder.*

ONDERPOLIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat onder eene der beide polen ligt, die onder eene dier hemelstreken woont: *poolsabbath aen d'onderpolige.* De Deck. Van *onder* en *polig*, dat buiten zamenst. niet voorkomt. Zie *ig.*

ONDERPOLSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *polsen: ik onderpolste, heb onderpolst.* Eigenlijk met eenen pols onder water voelen. Oneig., ondertasten, onderzoeken.

ONDERPOLTEREN, zie *onderplompen.*

ONDERPOTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *poten: ik pootte onder, heb ondergepoot.* Onderplanten.

ONDERRAKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *raken: ik raakte onder, ben ondergeraakt.* Van de been vallen, onder de voet raken. Een woord der gemeenzame verkeering.

ONDERREDEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *reden: ik onderreedde, heb onderreed.* Onder elkander redenwisseling houden. Veroud. woord.

ONDERREEP, z. n., vr., *der,* of *van de onderreep;* meerv. *onderreepen.* Eene reep, of touw aan de onderste zijde van een vischnet, waaraan men looden hangt, om hetzelve te doen zinken; het tegendeel van bovenreep, die, door middel van kurken, op het water drijft. Van *onder* en *reep.*

ONDERREGT, *onderregten,* zie *onderrigt, onderrigten.*

ONDERREGTER, (*onderrigter*) z. n., m., *des onderregters,* of *van den onderregter;* meerv. *onderregters.*

 Min-

Mindere regter (wel te onderscheiden van *onderrigter*, die onderrigt geeft). Van *onder* en *regter*.

ONDERREKENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *rekenen*: *ik rekende onder*, *heb ondergerekend*. Bij de rekening voegen. Zie verder *rekenen*.

ONDERRENNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *rennen*: *ik onderrende*, *heb onderrend* (oudt. *onderron*, *onderronnen*). Door rennen affnijden: *'t water, dat si met listen onderronnen*. M. STOKE.

ONDERRIEM, z. n., m., *des onderriems*, of *van den onderriem*; meerv. *onderriemen*. Een riem, welken men onder de kleederen draagt. Van *onder* en *riem*.

ONDERRIGT, z. n., o., *des onderrigts*, of *van het onderrigt*; zonder meerv. De handeling, waardoor men iemand onderrigt, of van hem onderrigt wordt; insgelijks de kennis, die daardoor ontstaat: *iemand onderrigt geven*. *Onderrigt in eene taal ontvangen*. *Door de veelheijt van haer onderricht*. BYBELV.

ONDERRIGTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *rigten*: *ik onderrigtte*, *heb onderrigt*. Eenen ander kennis en begrippen mededeelen, welke hij ontbeert: *ik zal u onderrigten, hoe u te gedragen*. *Iemand van eene handelwijs onderrigten*. *Als men den wijsen onderricht, neemt hij wetenschap aen*. BYBELV. Van hier: *onderrigter*, *onderrigting*: *en laat uw wet mij onderrichting geven*. E. VOET.

In het zw. *underrätta*. *Rigten* heeft hier nog de oude beteekenis van verhalen, in de oude taal *rahhon*, angelf. *reccan*, zw. *rätta*. Deze beteekenis heerscht ook nog in *berigt* en *narigt*.

ONDERROEIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *roeijen*: *ik onderroeide*, *heb onderroeid*. Door roeijen affnijden: *ende onderroeyden hem den ganc*. M. STOKE. *Onder iets roeijen* is een onz. w., en beteekent geheim in eene zaak medewerken.

ONDERROEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *roeren*: *ik roerde onder*, *heb ondergeroerd*. Roerend ondermengen.

ONDERROK, z. n., m., *des onderroks*, of *van den onderrok*; meerv. *onderrokken*. Een vrouwenrok, die onder

der eenen, of meer rokken gedragen wordt. Van *onder* en *rok*. Verkleinw. *onderrokje*.

ONDERROLLEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *rollen*; *ik rolde onder*, *ben ondergerold*. Onder de voet rollen, onderraken, rollend onderkomen.

ONDERROOKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz *onder* en *rooken*: *ik onderrookte*, *heb onderrookt*. Van onderen berooken. Bij Kil. en Hoogst, vindt men dit woord, dat reeds veroudert: *bijenkorven met zwavel onderrooken*.

ONDERSCHATMEESTER, z. n., m., *des onderschatmeesters*, of *van den onderschatmeester*; meerv. *onderschatmeesters*. Die het ambt van schatmeester onder een' ander waarneemt. Van hier: *onderschatmeesterschap*.

ONDERSCHEID, z. n., o., *des onderscheids*, of *van het onderscheid*; meerv. *onderscheiden*, schoon in een geval slechts. Eigenlijk datgene, waardoor iets in twee verscheidene dingen onderscheiden, of afgezonderd wordt. In den allereigenlijksten zin iets, waardoor eene ruimte in twee afdeelingen gescheiden wordt; eene reeds verouderde beteekenis: *ende de arcke des getuijgenisse binnen in den voorhangh setten, dat hij u een onderscheijt sij tusschen den heijlighen ende den allerheijlichsten*, Doreslaer. Thands gebruikt men het in eenen oneigenlijken zin, zonder meerv., voor datgene, het welk veroorzaakt, dat het eene van het andere onderscheiden is: *hij weet geen onderscheid tusschen goed en kwaad. Men vindt hier een merkelijk onderscheid. Wie dit onderscheit vat.* Vond. Voorts, die werkzaamheid des verstands, waardoor men het onderscheid tusschen twee, of meer dingen kent: *ik maak onderscheid, met wien ik spreek. Me onderscheid ergens van spreken. Alle geruchten zonder onderscheid gelooven. Geen' bezetting in te neemen, zonder onderscheidt.* Hooft.

Reeds bij Isidor, *underscheit*, bij Notk. *underskeit*. Voor onderscheid, gebruikten de Ouden ook *onderschil*.

ONDERSCHEIDEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *scheiden*: *ik onderscheidde*, *heb onderscheiden*. Eigenlijk, twee ligchamen, of ruimten door een derde ligchaam van elkander scheiden. Men gebruikt het in dien zin niet meer. Oneigenlijk, iets,

iets, door mededeeling van andere eigenschappen, en door plaatsing tot eene andere bestemming, als eene eigene, op zich zelve bestaande, zaak kenbaar maken: *gelijck als alle menschen van der aerde, ende Adam van den stove geschapen is, ende doch de Heere haer onderscheijden heeft.* DORESL. *Ende de mane moet de maenden onderscheijden.* DORESL. Ook in dezen zin begint het te verouden. Het deelw. heeft nog iets van dien aard: *dat zijn onderscheidene kleuren. Men kon het onderscheiden zien.* Zoo ook het bijw. *onderscheidenlijk.* In bepaaldere beteekenis, gebruikt men het, gewonelijk, als een onzijd. werkw. met *hebben*, voor het onderscheid tusschen twee, of meer dingen gewaar worden: *men kan, hier, geenen dag van nacht onderscheiden. Soud' ick konnen onderscheijden tusschen goet ende quaet?* BYBELV. Bij NOTK. *undirsceidon.* Van hier: *onderscheidenlijk, onderscheiding, onderscheidenheid*, veroud. woord.

ONDERSCHENKEL, (*onderschinkel*) z. n., m., *des onderschenkels*, of *van den onderschenkel*; meerv. *onderschenkels.* Het onderste deel des schenkels, tusschen de knie en den eigenlijken voet. Van *onder* en *schenkel*

ONDERSCHEPEN, z. n., m., *des onderschepens*, of *van den onderschepen*; meerv. *onderschepenen.* Onderregter. Van *onder* en *schepen.*

ONDERSCHEPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheid. voorz. *onder* en *scheppen: ik onderschepte, heb onderschept.* Eigenlijk, met een schepvat van onderen ondervangen. In dien zin gebruiken wij het zeldzaam. BOGAERT gebruikt het, eenmaal, op die wijs: *dat van deszelfs bladeren een zoet en helder water afdruipt, en in 't vallen van steene bakken onderschept wert.* Men vindt het bij HOOFT nog oneigenlijk voor onderschragen: *om den last der dingen t' onderscheppen.* Meest komt het figuurlijk voor, in de beteekenis van iemand of iets in den loop stuiten en grijpen, zonder dat hij daarop te voren bedacht was: *belemmert van 't zaamenloopende dellingen, waardoor men hem, op 't vorderlyxt, onderscheppen kon.* HOOFT, *Brieven onderscheppen.* Wijders, in werking stuiten en onderbreken: *hoe kan hij, wiens gezicht onderschept word door nevelen enz.* FRANTZEN. In

het

het geheim iets zoeken te weten: *ik heb iemand uitgezonden, om de zaken te onderscheppen.*

ONDERSCHIETEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *schieten*: *ik schoot onder*, *heb ondergeschoten.* Onder eenen hoop schieten: *nadat ik er ondergeschoten had, vlogen zij heen.*

ONDERSCHIL, zie *onderscheid.*

ONDERSCHINKEL, zie *onderschenkel.*

ONDERSCHOREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *schoren*: *ik onderschoorde*, *heb onderschoord.* Met eenen schoor onderstutten. Wijders, in het gemeen, van onderen stutten, ondersteunen: *daer onderschooren noch mijn schouderen alleen* enz. DE DECK. *'t Zachte bedt moet ook die zaeken onderschooren.* POOT. Van hier: *onderschoring*, *onderschoorsel.*

ONDERSCHOUT, (in Geld. *onderscholte*) z. n., m., *des onderschouts*, of *van den onderschout*; meerv. *onderschouten.* Die, bij afwezigheid van den schout, deszelfs plaats vervangt; die onder hem staat en hem helpt. Van *onder* en *schout*. Van hier: *het onderschoutschap.*

ONDERSCHRAGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *schragen*: *ik onderschraagde*, *heb onderschraagd.* Met eene houten schraag ondersteunen. Wijders, in het algemeen, dragen, torschen: *Atlas onderschraegt den hemel.* VOND. *De rijke zetel wordt onderschraegt door Cherubinnen.* J. DE HAAS. Oneigenlijk, helpen: *zoo ons geen hulp kome onderschragen.* J. DE HAAS. Van hier: *onderschraging.*

ONDERSCHRIFT, z. n., o., *des onderschrifts*, of *van het onderschrift*; meerv. *onderschriften.* Het schrift, dat onder iets geschreven staat. Van *onder* en *schrift.*

ONDERSCHRIJVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb en scheidb. voorz. *onder* en *schrijven*: *ik onderschreef*, en *schreef onder*, *heb onderschreven* en *ondergeschreven.* Onscheidb. is het zijnen naam onder een schrift schrijven, waar het schrift in den vierden naamval staat: *eenen brief onderschrijven. Eene geloofsbekentenis onderschrijven. Zult gij, gansch liefdeloos, zijn doemschult onderschrijven?* H. SCHIM. Men moet hier wel acht geven op het onscheidb. voorz. De aard der taal eischt, dat men zegge: *een onderschrevene brief*; en

heeft, *dezen winter*, *ondergelegen*, onder water geſtaan. De tegenwoordige ſtand van onderliggen vordert *zijn*; ſchoon men dan beter zegt: *het ligt onder*. Fig., overwonnen worden, bezwijken; met *hebben*. Van hier het deelwoord *onderliggend*: *de onderliggende partij*.

ONDERLIJF, z. n., o., *des onderlijfs*, of *van het onderlijf*; meerv. *onderlijven*, Het onderſte van het ligchaam: hier gebruikt men het enkelv. alleen. Voor een onderkleedje genomen heeft het zijn meerv. Van *onder* en *lijf*.

ONDERLIJNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *onder* en *lijnen*: *ik onderlijnde*, *heb onderlijnd*. Iets met eene lijn, eene ſtreep onderhalen.

ONDERLING, zie *onder*.

ONDERLIP, z. n., vr., *der*, of *van de onderlip*; meerv. *onderlippen*. Het tegendeel der bovenlip. Van *onder* en *lip*.

ONDERLOOPEN, onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *loopen*: *ik loop onder*, *ben ondergeloopen*. Onder iets loopen, zoodat *onder* eene beweging naar eene plaats aanduidt: waar *onder* eene beweging of werkzaamheid in eene plaats aanduidt, wordt het hulpwoord *hebben* vereischt: *hij is onder dak geloopen*. *Hij heeft onder eenen regenſcherm geloopen*. Oneigenlijk, met water overſtroomd worden: *het land is ondergeloopen*. In den dagelijkſchen omgang zegt men: *er zullen wel logens mede onderloopen*.

ONDERMAANSCH, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *onder* en *maansch*, dat buiten zamenſtelling niet gebruikt wordt. Eigenlijk, dat onder de maan is. Alzoo nu de maan, voor ons gezigt, aan gedurige veranderingen onderhevig is, zoo verſtaat men, daardoor, den onbeſtendigen, wisſelvalligen en onzekeren toeſtand van al de zienelijke dingen op deze aarde, welke men als onder het gebied en den invloed dezer koningin des hemels plaatst, en, daardoor, aan haar in geſtadige afneming gelijkvormig ſtelt: *wat zijn alle ondermaanſche genoegens anders dan eene voorbijgaande ſchaduw? Daer geen gevoel en is van ondermaensch gerucht.* C. HUYGENS. De anders oordeelkundige FRANTZEN heeft zich, door zijne vlugge verbeelding, hier laten overijlen, als hij hiervoor, in

zij-

zijne HEUGL. VERW. VAN HET J. V., zegt: *het hem geschonken heil was niet bepaald binnen de grenfen van dit onderzonnig leven.* Elk voelt, dat dit beeld niet uitdrukken kan, wat het, naar de meening des Schrijvers, uitdrukken moet; trouwens, in de zon ontdekken wij die beftendige onbeftendigheid niet. *Een onderzonnig leven* wil niet meer zeggen, dan een leven, dat, onder de zon, of derzelver weldadige verkwikking, geleid wordt. Dit zij voor elken dichter en redenaar eene les, dat hij, door het fcheppen van nieuwe beelden, de zaak zelve niet misfcheppe.

ONDERMAAT, z. n., vr., *der*, of *van de ondermaat*; zonder meerv. Vermindering in eene vorige maat, door indroogen, of inkrimpen der gemetene waren: *toen van geen ondermaat en onderwigt geklag was*: P. SCRIVERIUS. Van *onder* en *maat*. Hoogd. *untermasz*, of *einmasz*.

ONDERMAJESTEIT, z. n., vr., *der*, of *van de ondermajefteit*; zonder meerv. Mindere majefteit, dan die van eenen ander. VOND. gebruikt het woord. Van *onder* en *majefteit*.

ONDERMAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *onder* en *maken*: *ik maakte onder*, *heb ondergemaakt*. Door maken onderdoen; een woord der dagelijkfche taal.

ONDERMALEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *onder* en *malen*: *ik maalde onder*, *heb ondergemalen*. Onder andere dingen malen.

ONDERMEESTER, z. n., m., *des ondermeesters*, of *van den ondermeester*; meerv. *ondermeesters*. Tweede meester; ook die eenen meester, in het onderwijs van anderen, helpt. Van *onder* en *meester*. Vrouwl. *ondermeesteres* (*ondermeesterfche*).

ONDERMEID, z. n., vr., *der*, of *van de ondermeid*; meerv. *ondermeiden*. Eene tweede meid, eene meid, die eene andere ten dienst ftaat. HUYGENS gebruikt het, in eenen boertigen ftijl, voor een gerijfelijk meisje. Van *onder* en *meid*.

ONDERMENGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *onder* en *mengen*. Scheidb.: *ik mengde onder*, *heb ondergemengd*. Iets onder iets anders mengen. Onfcheidb.: *ik ondermengde*, *heb ondermengd*.

mengd. Met iets vermengen. Eigenl.: *ondermengt als water ende wijn.* CATS. *Ondermengt met regen.* VOND. *Brokken, ondermengt met wijn.* VOND. Oneig.: *'t huijlen van wijven en kinderen, ondermengt met de naarheit van 't loeijen en blaaten der beesten.* HOOFT. Van hier: *ondermenging*, bij HOOGSTR.

ONDERMENSCH, z. n., o., *des ondermenschen*, of *van het ondermensch*; meerv. *ondermenschen.* Een vrouwmensch dat onder den man staat. C. HUYGENS gebruikt dit woord: *'k was een man, en sij mijn ondermensch.* Van *onder* en *mensch.*

ONDERMERK, z. n., o., *des ondermerks*, of *van het ondermerk*; meerv. *ondermerken.* Een paal, een landpaal, waardoor het eene land van het andere ondermerkt, onderscheiden wordt; van het verouderde *ondermerken, ondermerkte, ondermerkt*, door een merk onderscheiden.

ONDERMIETEN, bedr. verouderd werkw., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en het oude *mieten, mieden: ik ondermiette, heb ondermiet.* Onderhuren, door giften onder 's hands omkoopen. In dezen zin komt het bij M. ST. voor:

Winckel ende Nyedorp — — —,
Die Willem waren ondermiet.

ONDERMIJNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *mijnen: ik ondermijnde, heb ondermijnd.* Iets, door mijnen te graven, van onderen uitholen, om het te laten instorten, of in de lucht te doen springen: *eenen muur — een vestingwerk ondermijnen.* Oneig. beduidt het iets door list verzwakken, krenken: *iemands gezag ondermijnen.* *'t Ondermijnt de krachten der zielen.* POOT. Van hier: *ondermijning.*

ONDERMIJNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *mijnen: ik mijnde onder, heb ondergemijnd.* Voor minderen prijs mijnen: *ik had last, voor tien duizend Gulden: ik mijnde het er acht honderd Gulden onder.*

ONDERMOEIJEN (*zich*), wederk. werkw., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *moeijen: ik ondermoeide mij, heb mij ondermoeid.* Zich iets met moeite onderwinden. Vlaamsch woord.

ONDERMUREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb.

scheidb. voorz. *onder* en *muren*: *ik ondermuurde*, *heb ondermuurd*. Met muurwerk ondersteunen, met muurwerk van onderen opmetselen: *een ondermuerde wal*. C. Huygens.

ONDERMUTS, z. n., vr., *der*, of *van de ondermuts*, meerv. *ondermutsen*. Eene vrouwenmuts, die onder eene andere gedragen wordt. Van *onder* en *muts*.

ONDERNAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *naaijen*: *ik ondernaaide*, *heb ondernaaid*. Van onderen benaaijen.

ONDERNAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *naken*: *ik ondernaakte*, *heb ondernaakt*. Veroud. woord. Bij L. Meijer en Kil. vindt men het. Ondervangen.

ONDERNEMEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *nemen*: *ik ondernam*, *heb ondernomen*. Eigenlijk, iets, dat zwaar is, voorzigtig van onderen aannemen. Men gebruikt het in eenen oneigenlijken zin alleen, in de beteekenis van iets, dat gewigtig, dat zwaar is om uit te voeren, voornemen en het dadelijk aanvangen. Het komt met *onderstaan* overeen, behalve, dat dit laatste van gevaarlijke, stoute en verbodene dingen gebruikt wordt. Men plaatst er zoowel eene onbepaalde wijs met *te*, als eenen vierden naamval der zaak bij: *ik onderneem het niet*, *hem dit onder zijn verstand te brengen*. *Hij durft veel ondernemen*. *Groote werken ondernemen*. *Meer ondernemen*, *dan men uitvoeren kan*. Van hier: *ondernemer*, *onderneming*. Zam.: *onderneemziek*.

ONDEROFFICIER, z. n., m., *des onderofficiers*, of *van den onderofficier*; meerv. *onderofficiers*, *onderofficieren*. Bij het krijgsvolk, de minste bevelhebber, die tusschen de eigenlijke officiers en de gemeenen gerangschikt is. Van *onder* en *officier*.

ONDEROORDEELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *oordeelen*: *ik onderoordeelde*, *heb onderoordeeld*. Met zijn oordeel onderscheiden: *mochte it het zoo wel t'onderoordeelen*, *wat best gedaan geweest waar*. Hooft.

ONDEROORZAAK, z. n., vr. *der*, of *van de onderoorzaak*; meerv. *onderoorzaken*. Tweede oorzaak: *als wij de onderoorsaken aenzien*. J. de Brune. Van *onder* en *oorzaak*.

ONDEROVEN, z. n., m., *des onderovens*, of *van den onderoven*; meerv. *onderovens*. Zoo noemen bakkers de ruimte onder den oven, waar zij het brood te rijzen zetten. Van *onder* en *oven*.

ONDERPACHTER, z. n., m., *des onderpachters*, of *van den onderpachter*; meerv. *onderpachters*. Bediende van eenen pachter. Van *onder* en *pachter*. Het werkw. *iemand onderpachten*, onderhuren, is, in Gelderl. gebruikelijk.

ONDERPAND, z. n., o., *des onderpands*, of *van het onderpand*; meerv. *onderpanden*. Een pand, dat aan eenen ander gegeven wordt, tot verzekering, dat men hem schuldig en verpligt blijft: *iemand eene gouden doos tot onderpand geven. Tot een onderpand nemen. Het onderpand der zaligheit.* K. Brandt. *Het onderpant des Geestes.* Bybelv.

In het zw. *underpant*, hoogd. *unterpfand*, angelf. *undervedde*, middeleeu. *subterwadium* en *subpignus*; allen naar het gr. *υπεθηκη*, ond. *hijpotheek*.

ONDERPANDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *panden*: *ik onderpandde*, *heb onderpand*. Ten onderpand verzetten: *om' mijn Esmerauden ring, in stee van geld, voor brood, te onderpanden.* J. Oud. Van hier: *onderpanding*. Hooft.

ONDERPLAAT, z. n., vr., *der*, of *van de onderplaat*; meerv. *onderplaten*. Liggende plaat, waarop men stookt. Van *onder* en *plaat*.

ONDERPLAATSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *plaatsen*: *ik plaatste onder*, *heb ondergeplaatst*. Onderzetten.

ONDERPLAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *plakken*: *ik plakte onder*, *heb ondergeplakt*. Iets, door plakken, onder iets vastmaken.

ONDERPLANTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *planten*: *ik plantte onder*, *heb ondergeplant*. Onder iets, tusschen iets planten.

ONDERPLIGTIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Die onder eenen anderen staat. Van *onder* en *pligtig*.

ONDERPLOEGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *ploegen*: *ik ploegde onder*, *heb ondergeploegd*.

ploegd. Door ploegen onder de aarde brengen: *den mest onderploegen.* Van hier: *onderploeging.*

ONDERPLOMPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *plompen: ik plompte onder, heb ondergeplompt.* Met eenen plomp onder water gooijen. *Onderpolteren* is bijna van dezelfde beteekenis, met klotsend gespoel onder het water douwen. In Gron. gebruikt men dit woord.

ONDERPLOOIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *plooijen: ik plooide onder, heb ondergeplooid.* Door plooijen uit het gezigt brengen: *plooi die ijzervlek er onder.*

ONDERPOLIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat onder eene der beide polen ligt, die onder eene dier hemelstreken woont: *poolsabbath aen d'onderpolige.* DE DECK. Van *onder* en *polig*, dat buiten zamenst. niet voorkomt. Zie *ig.*

ONDERPOLSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *polsen: ik onderpolste, heb onderpolst.* Eigenlijk met eenen pols onder water voelen. Oneig., ondertasten, onderzoeken.

ONDERPOLTEREN, zie *onderplompen.*

ONDERPOTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *poten: ik pootte onder, heb ondergepoot.* Onderplanten.

ONDERRAKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *raken: ik raakte onder, ben ondergeraakt.* Van de been vallen, onder de voet raken. Een woord der gemeenzame verkeering.

ONDERREDEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *reden: ik onderreedde, heb onderreed.* Onder elkander redenwisseling houden. Veroud. woord.

ONDERREEP, z. n., vr., *der*, of *van de onderreep*; meerv. *onderreepen.* Eene reep, of touw aan de onderste zijde van een vischnet, waaraan men looden hangt, om hetzelve te doen zinken; het tegendeel van bovenreep, die, door middel van kurken, op het water drijft. Van *onder* en *reep.*

ONDERREGT, *onderregten*, zie *onderrigt*, *onderrigten.*

ONDERREGTER, (*onderrigter*) z. n., m., *des onderregters*, of *van den onderregter*; meerv. *onderregters.*

Mindere regter (wel te onderscheiden van *onderrigter*, die onderrigt geeft). Van *onder* en *regter*.

ONDERREKENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *rekenen*: *ik rekende onder*, *heb ondergerekend*. Bij de rekening voegen. Zie verder *rekenen*.

ONDERRENNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *rennen*: *ik onderrende*, *heb onderrend* (oudt. *onderron*, *onderronnen*). Door rennen afsnijden: *'t water, dat si met listen onderronnen*. M. STOKE.

ONDERRIEM, z. n., m., *des onderriems*, of *van den onderriem*; meerv. *onderriemen*. Een riem, welken men onder de kleederen draagt. Van *onder* en *riem*.

ONDERRIGT, z. n., o., *des onderrigts*, of *van het onderrigt*; zonder meerv. De handeling, waardoor men iemand onderrigt, of van hem onderrigt wordt; insgelijks de kennis, die daardoor ontstaat: *iemand onderrigt geven*. *Onderrigt in eene taal ontvangen*. *Door de veelheijt van haer onderricht*. BYBELV.

ONDERRIGTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *rigten*: *ik onderrigtte*, *heb onderrigt*. Eenen ander kennis en begrippen mededeelen, welke hij ontbeert: *ik zal u onderrigten, hoe u te gedragen*. *Iemand van eene handelwijs onderrigten*. *Als men den wijsen onderricht, neemt hij wetenschap aen*. BYBELV. Van hier: *onderrigter*, *onderrigting*: *en laat uw wet mij onderrichting geven*. E. VOET.

In het zw. *underrätta*. *Rigten* heeft hier nog de oude beteekenis van verhalen, in de oude taal *rahhon*, angelf. *reccan*, zw. *rätta*. Deze beteekenis heerscht ook nog in *berigt* en *narigt*.

ONDERROEIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *roeijen*: *ik onderroeide*, *heb onderroeid*. Door roeijen afsnijden: *ende onderroeyden hem den ganc*. M. STOKE. *Onder iets roeijen* is een onz. w., en beteekent geheim in eene zaak medewerken.

ONDERROEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *roeren*: *ik roerde onder*, *heb ondergeroerd*. Roerend ondermengen.

ONDERROK, z. n., m., *des onderroks*, of *van den onderrok*; meerv. *onderrokken*. Een vrouwenrok, die onder

der eenen, of meer rokken gedragen wordt. Van *onder* en *rok*. Verkleinw. *onderrokje*.

ONDERROLLEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *rollen*; *ik rolde onder*, *ben ondergerold*. Onder de voet rollen, onderraken, rollend onderkomen.

ONDERROOKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz *onder* en *rooken*: *ik onderrookte*, *heb onderrookt*. Van onderen berooken. Bij KIL. en HOOGST, vindt men dit woord, dat reeds veroudert; *bijenkorven met zwavel onderrooken*.

ONDERSCHATMEESTER, z. n., m., *des onderschatmeesters*, of *van den onderschatmeester*; meerv. *onderschatmeesters*. Die het ambt van schatmeester onder een' ander waarneemt. Van hier: *onderschatmeesterschap*.

ONDERSCHEID, z. n., o., *des onderscheids*, of *van het onderscheid*; meerv. *onderscheiden*, schoon in een geval slechts. Eigenlijk datgene, waardoor iets in twee verscheidene dingen onderscheiden, of afgezonderd wordt. In den allereigenlijksten zin iets, waardoor eene ruimte in twee afdeelingen gescheiden wordt; eene reeds verouderde beteekenis: *ende de arcke des getuijgenisse binnen in den voorhangh setten, dat hij u een onderscheijt sij tusschen den heijlighen ende den allerheijlighsten*, DORESLAER. Thands gebruikt men het in eenen oneigenlijken zin, zonder meerv., voor datgene, het welk veroorzaakt, dat het eene van het andere onderscheiden is: *hij weet geen onderscheid tusschen goed en kwaad*. *Men vindt hier een merkelijk onderscheid*. *Wie dit onderscheit vat*. VOND. Voorts, die werkzaamheid des verstands, waardoor men het onderscheid tusschen twee, of meer dingen kent: *ik maak onderscheid, met wien ik spreek*. *Me onderscheid ergens van spreken*. *Alle geruchten zonder onderscheid gelooven*. *Geen' bezetting in te neemen, zonder onderscheidt*. HOOFT.

Reeds bij ISIDOR, *underscheit*, bij NOTK. *underskeit*. Voor onderscheid. gebruikten de Ouden ook *onderschil*.

ONDERSCHEIDEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *scheiden*: *ik onderscheidde*, *heb onderscheiden*. Eigenlijk, twee ligchamen, of ruimten door een derde ligchaam van elkander scheiden. Men gebruikt het in dien zin niet meer. Oneigenlijk,

iets, door mededeeling van andere eigenschappen, en door plaatsing tot eene andere bestemming, als eene eigene, op zich zelve bestaande, zaak kenbaar maken: *gelijck als alle menschen van der aerde, ende Adam van den stove geschapen is, ende doch de Heere haer onderscheijden heeft.* Doresl. *Ende de mane moet de maenden onderscheijden.* Doresl. Ook in dezen zin begint het te verouden. Het deelw. heeft nog iets van dien aard: *dat zijn onderscheidene kleuren. Men kon het onderscheiden zien.* Zoo ook het bijw. *onderscheidenlijk.* In bepaaldere beteekenis, gebruikt men het, gewonelijk, als een onzijd. werkw. met *hebben*, voor het onderscheid tusschen twee, of meer dingen gewaar worden: *men kan, hier, geenen dag van nacht onderscheiden. Soud' ick konnen onderscheijden tusschen goet ende quaet?* Bybelv. Bij Notk. *undirsceidon.* Van hier: *onderscheidenlijk*, *onderscheiding*, *onderscheidenheid*, veroud. woord.

ONDERSCHENKEL, (*onderschinkel*) z. n., m., *des onderschenkels*, of *van den onderschenkel*; meerv. *onderschenkels.* Het onderste deel des schenkels, tusschen de knie en den eigenlijken voet. Van *onder* en *schenkel*

ONDERSCHEPEN, z. n., m., *des onderschepens*, of *van den onderschepen*; meerv. *onderschepenen.* Onderregter. Van *onder* en *schepen.*

ONDERSCHEPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheid. voorz. *onder* en *scheppen: ik onderschepte, heb onderschept.* Eigenlijk, met een schepvat van onderen ondervangen. In dien zin gebruiken wij het zeldzaam. Bogaert gebruikt het, eenmaal, op die wijs: *dat van deszelfs bladeren een zoet en helder water afdruipt, en in 't vallen van steene bakken onderschept wert.* Men vindt het bij Hooft nog oneigenlijk voor onderschragen: *om den last der dingen t' onderscheppen.* Meest komt het figuurlijk voor, in de beteekenis van iemand of iets in den loop stuiten en grijpen, zonder dat hij daarop te voren bedacht was: *belemmert van 't zaamenloopende dellingen, waardoor men hem, op 't vorderlyxt, onderscheppen kon.* Hooft. *Brieven onderscheppen.* Wijders, in werking stuiten en onderbreken: *hoe kan hij, wiens gezicht onderschept word door nevelen* enz. Frantzen. In

het

het geheim iets zoeken te weten: *ik heb iemand uitgezonden, om de zaken te onderscheppen.*

ONDERSCHIETEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *schieten*: *ik schoot onder, heb ondergeschoten.* Onder eenen hoop schieten: *nadat ik er ondergeschoten had, vlogen zij heen.*

ONDERSCHIL, zie *onderscheid.*

ONDERSCHINKEL, zie *onderschenkel.*

ONDERSCHOREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *schoren*: *ik onderschoorde, heb onderschoord.* Met eenen schoor onderstutten. Wijders, in het gemeen, van onderen stutten, ondersteunen: *daer onderschooren noch mijn schouderen alleen* enz. DE DECK. *'t Zachte bedt moet ook die zaeken onderschooren.* POOT. Van hier: *onderschoring, onderschoorsel.*

ONDERSCHOUT, (in Geld. *onderscholte*) z. n., m., *des onderschouts*, of *van den onderschout*; meerv. *onderschouten.* Die, bij afwezigheid van den schout, deszelfs plaats vervangt; die onder hem staat en hem helpt. Van *onder* en *schout.* Van hier: *het onderschoutschap.*

ONDERSCHRAGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *schragen*: *ik onderschraagde, heb onderschraagd.* Met eene houten schraag ondersteunen. Wijders, in het algemeen, dragen, torschen: *Atlas onderschraegt den hemel.* VOND. *De rijke zetel wordt onderschraegt door Cherubinnen.* J. DE HAAS. Oneigenlijk, helpen: *zoo ons geen hulp kome onderschragen.* J. DE HAAS. Van hier: *onderschraging.*

ONDERSCHRIFT, z. n., o., *des onderschrifts*, of *van het onderschrift*; meerv. *onderschriften.* Het schrift, dat onder iets geschreven staat. Van *onder* en *schrift.*

ONDERSCHRIJVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb en scheidb. voorz. *onder* en *schrijven*: *ik onderschreef*, en *schreef onder, heb onderschreven* en *ondergeschreven.* Onscheidb. is het zijnen naam onder een schrift schrijven, waar het schrift in den vierden naamval staat: *eenen brief onderschrijven. Eene geloofsbekentenis onderschrijven. Zult gij, gansch liefdeloos, zijn doemschult onderschrijven?* H. SCHIM. Men moet hier wel acht geven op het onscheidb. voorz. De aard der taal eischt, dat men zegge: *een onderschrevene brief*; en

en *een ondergeschrevene naam.* Zoo ook: *ik ondergeschrevene beken.* Immers, wordt er een scheidb. voorz. geeischt, zoo dra de zaak niet zoo zeer op het schrift als wel op den naam, die er ondergeschreven wordt, neerkomt. *Ik onderschrevene* zoude men van een beeld, b. v., zeggen, onder het welk een onderschrift stond. Voorts, behoort tot het *onderschrijven* eigenlijk de geheele naam, vol uitgedrukt; tot het *onderteekenen* de eerste letters slechts van den naam; schoon beide woorden, vaak, door elkander gebruikt worden, en wel *onderteekenen*, in den deftigen stijl, meest voor onderschrijven voorkomt. Van hier: *onderschrijving.*

ONDERSCHUILEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *schuilen: ik school onder, heb ondergescholen.* Onder iets schuilen. Ook oneig., zich bedekken: *er schuilt iets kwaads onder.*

ONDERSCHUIVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *schuiven: ik schoof onder, heb ondergeschoven.* Onder iets schuiven. Oneig. noemt men iets *ondergeschoven*, dat als iets onecht en valsch, ongemerkt, in plaats van het echte en ware ondergestoken wordt.

ONDERSLAAN, bedr. w., onregelm. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *slaan.* Scheidb.: *ik sloeg onder, heb ondergeslagen.* Men gebruikt dit oneigenlijk: *geld onderslaan*, hetzelve, uit oneerlijkheid, bedekt inhouden, onder zich houden. Onscheidb.: *ik ondersloeg, heb onderslagen.* Een vroedkundig woord: *eene vrouw onderslaan*, onderzoeken, hoe ver het met de vrucht, die ter wereld komt, gevorderd zij.

ONDERSLAG, z. n., m., *des onderslags*, of *van den onderslag*; meerv. *onderslagen.* Een onderscheid in eenen eigenlijken, natuurlijken zin, dat is de afschutting van eene plaats, door een tusschenschot, of iets diergelijks. In dien zin is het woord reeds buiten gebruik. Dôrenslaer heeft het nog: *ghij schiept den geest des firmaments, ende ghebodet hem, dat hij een onderslach ware tusschen den wateren enz.* Het woord beduidt ook het lot, dat aan den voet van eenen boom opschiet; zonder meerv. Eindelijk is het een weverswoord, beduidende den draad, die onder den arm des haspels slaat; anders *misslag*; met een meerv. Van *onder* en *slag.*

Van

Van hier: *onderslagtig*, bijw. In Gelderland gebruikt men dit van eenen molen, die door water gedreven wordt; wanneer het water niet door zijnen val deszelfs rad omdrijft, maar door zijnen stroom van onderen hetzelve voortstuwt: *dat rad loopt onderslagtig.* Het water zelf, dat tegen zulk een rad slaat, heet *onderslag*, en zulk een molen *onderslager.*

ONDERSLAVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *slaven*: *ik onderslaafde*, *heb onderslaafd.* Onder slavernij brengen. Het deelw. *onderslaafd* vindt men bij C. Huygens: *haer' onderslaefde muren.*

ONDERSLEPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *slepen*: *ik sleepte onder*, *heb ondergesleept.* Onder iets slepend inbrengen; ook met geweld doen zinken: *die duizend schepen zag van 't onweer ondersleepen.* Vond.

ONDERSMELTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *smelten*: *ik smolt onder*, *heb ondergesmolten.* In vereeniging met iets smelten: *smelt er wat lood onder.*

ONDERSMIJTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *smijten*: *ik smeet onder*, *heb ondergesmeten.* Onder eenen hoop bijsmijten.

ONDERSNEDE, (*ondersneê*) z. n., vr., *der*, of *van de ondersnede*; meerv. *ondersneden.* Eene snede broods, waaraan de onderkorst zit. Van *onder* en *snede.*

ONDERSNEEUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *sneeuwen*: *ik sneeuwde onder*, *heb ondergesneeuwd.* Het verled. deelwoord alleen is in gebruik: *dat de frissche mirt in Bloemaert lelihofniet onder waer gesneeuwt.* Poot.

ONDERSNIJDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *snijden*: scheidb.: *ik sneed onder*, *heb ondergesneden.* Door snyden onder iets brengen: *snijd er wat stroo onder.* Onscheidb.: *ik ondersneed*, *heb ondersneden.* Eigenlijk door afsnijden onderbreken. Oneigenlijk gebruikt het de Brune: *zoo het met gheen verwisselingh ondersneeden wordt.*

ONDERSNUIT, zie *onderbek.*

ONDERSPADEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *spaden*: *ik spaadde onder*, *heb ondergespaad.* Door spaden onder den grond brengen.

ON-

ONDERSPANNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *spannen: ik onderspande, heb onderspand.* Van onderen bespannen: *de cirkelboog, die zulk eenen regten hoek onderspant.*

ONDERSPIT, z. n., o., *des onderspits*, of *van het onderspit*; zonder meerv. Eigenlijk schijnt het te beduiden de laatste spitting in eenen kuil, welken men uitgraaft. Men gebruikt het oneigenlijk alleen: *het onderspit delven*, overwonnen worden. *In het onderspit zijn*, in eenen kwaden toestand zich bevinden. *In het onderspit geraken*, in verval komen.

ONDERSPITTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *spitten: ik spitte (spittede) onder, heb ondergespit.* Door spitten onderbrengen: *ik heb er de mest ondergespit.*

ONDERSPOELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *spoelen.* Scheidb.: *ik spoelde onder, heb ondergespoeld.* Door spoelen onderbrengen: *het zeewater spoelt er al dat slijk onder.* Onscheidb.: *ik onderspoelde, heb onderspoeld.* Door spoelen van onderen uitholen.

ONDERSPREIDEN (*onderspreijen*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *spreiden: ik spreidde onder, heb ondergespreid.* Onder iets uitspreiden.

ONDERST, zie *onder.*

ONDERSTAAN, bedr. en onz. w., onregelm. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *staan.* Scheidb. en onz.: *ik stond onder, heb ondergestaan.* Op eene lagere plaats zijn. Van hier het deelw. *onderstaand*: *de onderstaande rekening.* Onder iets staan: *het regende; en wij konden nergens onderstaan.* Onderworpen zijn: *hij heeft allang onder hem gestaan.* Onscheidb. en bedr.: *ik onderstond, heb onderstaan.* Ondernemen, eene gevaarlijke, stoute en verbodene zaak trachten uit te voeren: *sulck een saeck heeft Agesilaus onderstaen.* Vond. Ook wederk.: *Niemand zal zich onderstaan dat weg te halen.* Hooft schijnt het te nemen voor onder 's hands zoeken te weten: *wilde zij onderstaan, wat men zich van die van Vlaanderen belooven moghte.* Men kan het vergelijken met het eng. *to understand*, en het zw. *understå*, verstaan: In het dagelijksche leven, zegt men nog *iemand onderstaan* voor deszelfs denkenswijs in eene of andere zaak onderzoeken.

ONDERSTADHOUDER (bij Hooft *onderstedehouder*), z. n., m., *des onderstadhouders*, of *van den onderstadhouder*; meerv. *onderstadhouders*. Die de plaats eens Stadhouders bekleedt. Van *onder* en *stadhouder*.

ONDERSTALMEESTER, z. n., m., *des onderstalmeesters*; of *van den onderstalmeester*; meerv. *onderstalmeesters*. Eene waardigheid onder den Opperstalmeester, aan een hof: *die den Keizer voor onderstalmeester diende*. J. de Haes. Van *onder* en *stalmeester*.

ONDERSTAND, z. n., m., *des onderstands*, of *van den onderstand*; zonder meerv. Hulp voor eenen tijd, bijstand: *iemand onderstand doen*. *Onderstand van volk en geld krijgen*. *Met geenen onderstandt*. Hooft. *Tot onderstandt van die van Valenchien*. Hooft. *Gun de grijze hairen onderstant en stille rust*. Poot. Dit woord wordt ook somtijds onz. gebruikt, gelijk L. ten Kate reeds heeft aangeteekend, als dan afstammende van het oude onscheidb. *onderstanden*, hulp toebrengen. Van hier het veroud. *onderstandig*. Zameng.: *onderstandgelden*, *onderstandschuldig*.

ONDERSTANDAARDSCH, bijv. n. Dit woord heeft Hooft: *hij heeft den onderstandaartschen soldaat overgevoert*. Bij Tac. *militem subsignanum*, eenen soldaat, die onder eene afzonderlijke legervaan of standaard streed; zoo als Pichena deze plaats van Tac. verstaat.

ONDERSTAPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *stappen*: *ik onderstapte*, *heb onderstapt*. Met groote stappen inhalen. Huygens gebruikt het oneig.: *sulcke zijn haer eigenschappen, die ick soecke t' onderstappen*.

ONDERSTEEK, z. n., m., *des ondersteeks*, of *van den ondersteek*; zonder meerv. Bedekte poging, tot nadeel van eenen anderen: *door 't invoeren van Bisschoppen der vrijheit een' ondersteek te doen*. Hooft. *Gemerkt Elizabeth niet een hair op den hoofde had, dat voor eenighen ondersteek zorghde*. Hooft.. Ook een tinnen bekken met een' bekleeden rand, dat men onder eenen zieken steekt; doch in dien zin wordt het veelal onzijd. gebezigd: *geeft het ondersteek eens aan*; anders *ondersteeksel*. Van *onder* en *steek*.

ONDERSTEKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *steken*. Scheidb.: *ik stak onder*, *heb ondergestoken*. Onder iets doen: *iemand*

Van hier: *onderstutsel.* Bij Hooft komt *onderstut* voor: *tot onderstut zijner heerschappije.*

ONDERSTUURMAN, zie *onderstierman.*

ONDERTAND, z. n., m., *des ondertands*, of *van den ondertand*; meerv. *ondertanden.* Een der tanden onder in den mond. Van *onder* en *tand.*

ONDERTASTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *tasten: ik ondertastte, heb ondertast.* Onderzoeken: *eene zaak ondertasten. Waar door zij de uitkoomst der zwaare oorloogen ondertasten.* Hooft.

ONDERTEEKENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *teekenen.* Scheidb.: *ik teekende onder, heb ondergeteekend.* Een teeken onder iets zetten; in het bijzonder de eerste letters van zijnen naam onder iets schrijven, en voorts den geheelen naam onder iets zetten: *Ik ondergeteekende beken* enz. Onscheidb.: *ik onderteekende, heb onderteekend.* Iets, met het stellen van zijnen naam onder een geschrift, bekrachtigen: *ik heb de rekening niet kunnen onderteekenen. Een verdragh dat ter weederzijden onderteekent werd.* Hooft. Zie *onderschrijven.* Van hier: *onderteekening.*

ONDERTELLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *tellen: ik telde onder, heb ondergeteld.* Onder anderen schatten, rekenen.

ONDERTREDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *treden: ik ondertrad, heb ondertreden.* In eene figuurl. beteekenis, beduidt het aan iemand zijne overmagt, tot deszelfs merkelijke schade, laten gevoelen: *Jesu naeckte le'en, van de wereld ondertre'en.* De Brune. *Hij sal onse vijanden ondertreden.* Doresl. *Hij heeft in moeders lijve zijnen broeder ondertreden.* Doresl., die ook *ondertreder* heeft.— Voorts: *ondertreding.*

ONDERTREKKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *trekken: ik trok onder, heb ondergetrokken.* Onder iets trekken. Onscheidb.: *ik ondertrok, heb ondertrokken.* Onderstrepen.

ONDERTIJDS, een bijw. van tijd. Nu en dan. Van *onder* en *tijd.*

ONDERTROUW, z. n., vr., *der*, of *van de ondertrouw*; zonder meerv. Onderlinge toestemming tot een huwelijk, trouwbelofte: *van den knoop der ondertrouwe.* Vond.

VOND. *Jonge lieden in ondertrouw opnemen*, als ondertrouwden aanteekenen. Van *onder* en *trouw*.

ONDERTROUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *onder* en *trouwen*: *ik ondertrouwde*, *heb ondertrouwd*. Trouwbelofte doen, in ondertrouw verbinden: *de geboôn der ondertrouwden*. VOND. Van hier: *ondertrouwing*.

ONDERTUSSCHEN, bijw. van tijd. Middelerwijl: *ondertusfchen viel de vijand in de ftad*. *Hij werd ondertusfchen gevangen*. *Ondertusfchen dat dit gebeurde*. *Ondertusfchen dit voorviel*, waar het als een voegwoord voorkomt, met uitlating van *dat*.

ONDERVANGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *onder* en *vangen*: *ik onderving*, *heb ondervangen*. In het vallen van onderen met de hand vangen: *ik ondervang den bal*. *Ondervangze en breng heur* enz. VOND. Voor vallen bewaren, door eenen ftut er onder te brengen: *eenen muur ondervangen*. Vervangen, aflosfen, wanneer een ander vermoeid is en bijna bezwijken moet: *het heele heijr werd in flaghorden geftelt*, *opdat d'een den andre ondervinge*. HOOFT. In het gemeen aflosfen: *de wachten ondervongen elkander*. Onmiddellijk op iets laten volgen: *lustighlijk ondervingen zij deeze reede met zang der barbarifche zeede*. HOOFT. Van hier: *ondervanging*.

ONDERVAREN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *onder* en *varen*. Onz. en fcheidb.: *ik voer onder*, *ben ondergevaren*. Naar beneden varen: *fij fullen ondervaren met de hantboomen des grafs*. BIJBELV. Bedr. en onfcheidb.: *ik ondervoer*, *heb ondervaren*. In deze vervoeging komt het bij KL. KOLYN voor, in den zin misfchien van ondernemen: *dat i niet onderevoer zonder bloen*. In dien zin is het verouderd. Van onderen doorvaren: *hoe hij* (*de boog*) *mij ondervaren door 't fteile vlack en door het vlacke fteil bedroogh*. HUYGENS.

ONDERVAT, z. n., o., *des ondervats*, of *van het ondervat*; meerv. *ondervaten*. Een lekvat, dat ergens ondergezet wordt. Van *onder* en *vat*.

ONDERVATTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *onder* en *vatten*: *ik ondervattede*, *heb ondervat*. Van onderen vatten: *hij ondervattede fijnes vaders hant*. BYBELV.

ONDERVELLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb.

voorz. *onder* en *vellen: ik velde onder, heb ondergeveld.* Op den grond vellen. Bij OUDAAN *te onder vellen.*

ONDERVINDEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb voorz. *onder* en *vinden: ik ondervond, heb ondervonden.* Bedr., door onderzoeken uitvinden: *dat sij de rechte gronden van deze maeghdequael had kunstigh ondervonden.* J. CATS. *Doorsoeckt mij Godt, ende ondervindt mijn herte.* DORESL. Men gebruikt het meest onzijdig, met *hebben*, voor eenige verandering of werkzaamheid van dingen, met betrekking tot zich zelven, door lang gebruik, gewaar worden; met eenen vierden naamval: *men heeft dat wel meer ondervonden. Als ik in stilte met u spreek van den toestand van mijn hart, wat ondervind ik dan?* SELS. *Men ondervindt vaak, dat* enz. Van hier: *ondervinding.*

ONDERVLOEIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *vloeijen: ik vloeide onder, ben ondergevloeid.* Onder water vloeijen, door eenen watervloed overstroomd worden: *ik zwijg dan, hoe Thesfaelje eens ondervloeide.* POOT.

ONDERVLOER, z. n., m., *des ondervloers*, of *van den ondervloer;* meerv. *ondervloeren.* Een vloer, die lager ligt: *den ondervloer met versche bloemen cieren.* CATS. Van *onder* en *vloer.*

ONDERVOEGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *voegen.* Scheidb.: *ik voegde onder, heb ondergevoegd.* Onder iets voegen. Bij M. ST. komt het wederk. voor: *doe ghingen si hem ondervoeghen*, zij schikten zich om te overwegen. In dien zin is het onscheidb.

ONDERVOOGD, z. n., m., *des ondervoogds*, of *van den ondervoogd;* meerv. *ondervoogden.* Toeziende voogd, onderopziener: *Sisennes, de ondervoocht in Celesyria.* DORESL. Van *onder* en *voogd.* Van hier: *ondervoogdij, ondervoogdijschap.*

ONDERVORSCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *vorschen: ik ondervorschte, heb ondervorscht.* In het gemeen navorschen: *om de zaken ten hove t'ondervorschen.* BOGAERT.

ONDERVORST, z. n., m., *des ondervorsten*, of *van den ondervorst;* meerv. *ondervorsten.* Die, elders, in naam eens vorsten handelt: *als een ondervorst heimelijk aan vreemde hoven handelt.* HOOFT. Van *onder* en *vorst.*

ON-

ONDERVRAGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *vragen: ik ondervroeg*, *heb ondervraagd* (oul. *ondervragen*.. Met afvragen onderzoeken. Van hier: *ondervrager*, *ondervraging*.

ONDERWAARTS, bijw. van plaats. Naar onderen toe: *onderwaerts in de helle sal het afvaren.* DORESL. Van *onder* en *waarts*.

ONDERWAL, z. n., m., *des onderwals*, of *van den onderwal*; meerv. *onderwallen*. Het onderste deel van eenen wal omtrent het water; zonder meerv. Ook een vestingbouwkundig woord, beteekenende eenen lageren walgang met eene borstwering; met een meerv. Van *onder* en *wal*.

ONDERWAND, z. n., o., *des onderwands*, of *van het onderwand*; zonder meerv. Benedenwand eens vaartuigs. Van *onder* en *wand*.

ONDERWARIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Onderworpen: *onderwaerigh aan gebreken.* VOND. *Der partijdigheit onderwaarigh zijn.* HOOFT. *Plaaghen, waaraan de rampzaalighe hoogheid van Heidensche huizen ooit onderwaarigh was.* HOOFT. Van *onder* en *warig*. Dit *warig* is van het oude *waren*, *weren*, dat is zijn; ijsl. *vera*. Van dit *waren*, *weren* is nog het meerv. *wij waren*, *gij waart* enz.

ONDERWASSEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *wassen: ik wies onder*, *ben ondergewassen*. Onder iets wassen.

ONDERWEG, *onderweeg*, *onderwegen*. Zie *onder*.

ONDERWELLEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *wellen: ik welde onder*, *ben ondergeweld*. In eene draaikolk onderzinken. Bij OUDAAN komt het oneig. voor: *het hart zou dadelijk in droefheyd onderwellen*.

ONDERWELVEN (*onderwulven*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *welven: ik onderwelfde*, *heb onderwelfd*. Van onderen met welfwerk opmetselen: *onderwulft van boogen*. ANTON.

ONDERWERELD, z. n., vr., *der*, of *van de onderwereld*; zonder meerv. Benedenwereld: *de deelen der onderweerelt*. VOND. Oneig., de redelijke schepselen, die op deze benedenwereld zich bevinden: *die d'onderweerelt uw gemeenschap waerdigh kent*. VOND. Van *onder* en *wereld*.

ONDERWERP, z. n., o., *des onderwerps*, of *van het onderwerp*; meerv. *onderwerpen*. Zelfstandigheid, grond eener zaak, die onder haar als een grond geworpen is: *alle toevallen hebben een onderwerp*. Stof van verhandeling: *laat ons nu eens over dit schoone onderwerp handelen*. In een redekunstig voorstel is het *onderwerp* de persoon of zaak, omtrent welke iets beweerd of ontkend wordt. *Elk voorstel bestaat uit een onderwerp, eene toeeigening en eene zamenbinding.*

ONDERWERPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *werpen*: *ik onderwerp* (*onderwierp*), *heb onderworpen*. Onder zijne of eens anders magt brengen: *hij onderworp zich al die landen. Uw wil zij den man onderworpen*. Ook wederk.: *zich aan iemands heerschappij onderwerpen*. In verderen zin afhangend van iets: *de deugd is niet aan tijdsverandering onderworpen. Aan feilen onderworpen. 't Verbeurt maaken van goederen, als dat aan opspraak onderworpen was*. HOOFT In nog verdere beteekenis, bloot gesteld: *aan gevaren onderworpen zijn*. Van hier: *onderwerping*, *onderwerpsel*, zie *onderwerp*. Van het deelw. heeft HOOFT een naamw. *onderworpeling*, een, die zich onderwerpt of aan anderen onderworpen is. Bij KER. is dit werkw. reeds *untaruuerfan* en het naamw. *untarwerfan*.

ONDERWEVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *weven*: *ik weefde onder*, *heb ondergeweven*. Door weven onderbrengen: *ik heb er vreemde wol laten onderweven*.

ONDERWIGT, z. n., o., *des onderwigts*, of *van het onderwigt*; zonder meerv. Vermindering in eene vorige zwaarte, zoodat de goederen, door indroogen, de juiste ponden niet kunnen houden. Van *onder* en *wigt*. Zie *ondermaat*.

ONDERWIJLEN, (*onderwijl*) bijw. van tijd. Ondertusschen: *onderwijlen beging hij eenen misslag. En onderwijl doorritselt Levenwekker gebloemt, en laen, en lisch*. POOT. Van *onder* en *wijl*, *wijle*, *wijlen*.

ONDERWIJS, zie het volgende woord *onderwijzen*.

ONDERWIJZEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz *onder* en *wijzen*: *ik onderwees*, *heb onderwezen*. Dit woord beduidt, eigenlijk, door wijzen of teekens geven, onbekende handgrepen of allerlei vaardigheid leeren; met den vierden naamval des persoons, en

en het voorz. *in*, ten opzigte der zaak: *ik onderwees mijnen zoon in het schrijven. Iemand in het dansen, schermen* enz. *onderwijzen*. Men gebruikte het eertijds, ook voor het enkelv. *wijzen: hij sal hem onderwijsen den besten wegh.* Doresl. Allermeest gebruiken wij dit woord voor onderrigten, allerlei kennis en verstandige begrippen mededeelen: *iemand in den godsdienst onderwijzen*. Van hier: *het onderwijs*; zonder meerv.: *het vorstelijk onderwijs.* Vond. Voorts: *onderwijzer, onderwijzing*.

ONDERWIND, z. n., o., *des onderwinds*, of *van het onderwind*; zonder meerv. Onderneming van eene zware zaak: *die onrustigh en toezight naa onderwindt maakt.* Hooft. *Dat men hun reekenschap van te veel onderwinds zouw willen afvorderen.* Hooft. *Want weijnich onderwins groote gherustheijt maeckte.* Rodenb. Van hier: *onderwindal, onderwindalgeest*, bij L. Meijer.

ONDERWINDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *winden: ik onderwond, heb onderwonden*. Van onderen bewinden. In dien zin is het al verouderd. Als een wederk. werkwoord: *zich eener zaak onderwinden*, zich dezelve toeeigenen, aanmatigen. Ook is dit al verouderd. In het G. Kron. komt het in dien zin voor: *die Grave onderwant hem Hollant*. Thands beteekent het eene zware zaak ondernemen: *zich groote dingen onderwinden. De Eedelen onderwonden zich geenerleij daadtlijkheit.* Hooft. *Beken, door wie ge u 't stuk hebt onderwonden.* S. Feitama. Men plaatst er ook eene onbepaalde wijs met *te* achter: *ick hebbe mij onderwonden te spreken tot den Heere.* Bybelv. Van hier: *onderwinding*.

In zw. *undervinna*. In de laatste beteekenissen, komt het van het oude *winden, winnen*, streven, zijne krachten inspannen. Dit ziet men nog in *gewinnen, overwinnen, verwinnen*. In de eerste beteekenis behoort het tot *wenden*, draaijen, omdraaijen.

ONDERWISSELING, z. n., vr., *der*, of *van de onderwisseling*; meerv. *onderwisselingen*. Beurtwisseling. Van het verouderde *onderwisselen*, waarvan ook het oude bijw. *onderwisselings*, beurtelings.

ONDERWORPELING, zie *onderwerpen*.

ONDERWROETEN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *onder* en *wroeten*. Onz.

en ſcheidb.: *ik wroette onder, heb ondergewroet.* Onder iets wroeten. Bedr. en onſcheidb.: *ik onderwroette, heb onderwroet.* Van onderen iets omwroeten.

ONDERWULVEN, zie *onderwelven.*

ONDERZAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *zaaijen: ik zaaide onder, heb ondergezaaid.* Onder iets zaaijen.

ONDERZAAT, z. n., m., *des onderzaats*, of *van den onderzaat;* meerv. *onderzaten.* Onderdaan, die onder iemand gezeten is: *ten besten van uwen onderzaat.* Hoogvl. Van *onder* en *zaat.* Zie *nazaat.*

ONDERZETTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *onder* en *zetten.* Scheidb.: *ik zette (zettede) onder, heb ondergezet.* Onder iets zetten: *zet er drie ſtutten onder. Landen onder water zetten.* Verpanden: *ik zet er eenen dukaat onder. Hij zette er zijnen hals onder.* Onſcheidb.: *ik onderzette, heb onderzet.* Iets van onderen zetten: *hij onderzette den zelve zijnen ſtoel.* Hooft. Oneig.: *ik onderzet mij zelleven de dood.* Oud. Onderſchoren: *terwijl ick vast met ſtut bij ſtut de Vrijheid onderzett'.* De Deck. Van hier: *onderzetſel*, ſtut, ſchoor.

ONDERZIELTJE, (bij Kil. *onderſielken*, bij Cats ook *onderziel*) z. n., o., *des onderzieltjes*, of *van het onderzieltje;* meerv. *onderzieltjes.* Onderkeursje, onderrokje: *zij had alleen haar onderzieltjen aen.* Cats. Van *onder* en *zieltje*, een vrouwen onderrok.

ONDERZIEN, onz. w., onregelm. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *zien: ik zag onder, heb ondergezien.* Ergens onderkijken.

ONDERZINKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *onder* en *zinken: ik zonk onder, ben ondergezonken.* Naar beneden zinken: *ſij ſoncken onder als loot in geweldige wateren.* Bybelv. *Tot d'aerde in d'ope keel der golven onderzinkt.* Anton. *Tot daer de zon voorover onderzinckt.* Vond.

ONDERZOEK, z., n., o., *des onderzoeks*, of *van het onderzoek;* zonder meerv. De daad van onderzoeken: *na endtloos onderzoek.* Poot. *Het onderzoek van de waarheid. Naar eene zaak naauwkeurig onderzoek doen. Daar hij zeide onderzoek op gedaan te hebben.* Hooft. Zam.: *onderzoeklievend.*

ON-

ONDERZOEKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *onder* en *zoeken: ik onderzocht, heb onderzocht.* Onderzoek doen, den aard en de wijs van een ding zoeken te weten: *ik heb die zaak naarstig onderzocht.* Ook: *naar iets onderzoeken;* wanneer het onz. voorkomt. Ondervragen: *iemand onderzoeken.* Iets uit iemand zoeken gewaar te worden: *dat men hem met geesselen ondersoecken soude.* Bybelv. Oudtijds, gebruikte men het ook voor eene proef nemen. Van hier: *onderzoeker, onderzoeking.*

ONDERZOLDERING, z. n., vr., *der,* of *van de onderzoldering;* meerv. *onderzolderingen.* Benedenzoldering, laagste verdieping: *van 's Hemels onderzolderingen.* De Deck. Van *onder* en *zoldering.*

ONDERZONNIG, zie *ondermaansch.*

ONDERZWEMMEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *onder* en *zwemmen: ik zwom onder, heb* en *ben ondergezwommen.* Onder iets zwemmen; met *hebben: hij konde onder water zwemmen, zonder te verstikken.* Met *zijn: de steenen boog, waaronder hij gezwommen was, viel, helaas! in.*

ONDEUGD, z. n., vr., *der,* of *van de ondeugd;* meerv. *ondeugden.* De tegenstelling van deugd; in het bijzonder eene opzettelijk booze daad, die tegen eene uitdrukkelijke wet strijdt; als ook eene slechte gesteldheid, eene booze neiging: *in dat kind heeft de ondeugd al vroeg wortelen geschoten. Van den godloosen comt ondeucht.* Doresl. *Tot eene ondeugt aangewreven.* Hoogvl. In eenen zachteren zin, het tegendeel van innerlijke waarde: *dat is geene ondeugd in dat hout.* Men gebruikt het ook voor een ondeugend mensch; in dien zin is het manl.: *hij is een regte ondeugd. Zij onderscheiden de persoonen, die uitmuntend zijn, van den snooden ondeugd.* Herv. Overz. Van hier: *ondeugdelijk,* bij Doresl., *ondeugend, ondeugendheid, ondeugendlijk, ondeugdzaam.* Van *on* en *deugd.*

ONDICHT, z. n., o., *des ondichts,* of *van het ondicht;* zonder meerv. Het tegendeel van dichtmaat: *in dicht en ondicht schrijven.* Van *on* en *dicht.*

ONDIEFT, bijw., dat veel, in Noordholl., in de dagelijksche taal voorkomt, in den zin van wel, goed. Men vindt het bij Rodenb.: *blijft uw liefd' boven min, zo is*

uw echt ondieft. Ook gebruikt Hooft het een en andermaal: *jae vaer, trouwen je keunt ondieft.*

Wat lieflijkheidt van lust der menschelijker zinnen
Bekoorlijk voorstaat, 't geldt verschaft het al ondieft.

Oudaan gebruikt het als een bijv. naamw.: *wie van ondiefte vreugd begeert de rechte schets.* Ik weet niet, waarvan dit woord afgeleid, en welke deszelfs eerste beteekenis zij.

ONDIENST, z. n., m., *van den ondienst;* meerv. *ondiensten.* Het tegendeel van dienst, eene nadeelige, onaangename handeling: *iemand ondienst doen.* Van hier: *ondienstbaar, ondienstelijk, ondienstig, ondienstigheid.* Zam.: *ondienstvaardig.* Van *on* en *dienst.*

ONDIEP, bijv. n. en bijw. *ondieper, ondiepst.* Niet diep, waar weinig water is: *een ondiepe put.* Niet diep uitgegraven: *een ondiepe kelder.* Niet lang: *een ondiep huis.* Van hier: *ondiepte,* gebrek aan behoorlijke diepte; zonder meerv. Ook eene plaats in het water, die, om hare ondiepte, doorwaadbaar is; eene zandbank. In dezen zin heeft het een meerv. Van *on* en *diep.*

ONDIER, z. n., o., *des ondiers,* of *van het ondier;* meerv. *ondieren.* Elk schadelijk en verslindend, ook wel afschouwelijk en wanstaltig dier: *een ondier heeft het opgevreten. Maar dier noch ondier kan Gods slaande hand ontduiken.* Versteeg. Dat bij zulk een ondier vergeleken wordt. Vondel, van een voorspook sprekende, zegt daarom: *een zucht, dit ondier ingegeven.* Waar H. Schim van de verwoestingen des oorlogs spreekt, noemt hij dien geesfel des menschdoms een *ondier: het leet, waarmee dit ondier is bevrucht.* In den lagen stijl, heet men eenen deugeniet *een ondier.* Van *on* en *dier.*

ONDIGT, bijv. n. en bijw., *ondigter, ondigtst.* Niet digt, ijl, lek. Van *on* en *digt.*

ONDOEN, zie *ontdoen.*

ONDOENLIJK, (*ondoenbaar*) bijv. n. en bijw., *ondoenlijker, ondoenlijkst.* Niet doenlijk. Van *on* en *doenlijk.* F. de Haes gebruikt *ondoenbaar.*

ONDOODELIJK, bijv. n. en bijw., *ondoodelijker, ondoodelijkst.* Dat den dood niet veroorzaakt. Doreslaer gebruikt het woord. Van *on* en *doodelijk.* Bij C. Huygens komt *ondood* voor onsterfelijkheid voor, bij Notk. *vndotheit* en *vntodigi.*

ON-

ONDOORBOORLIJK, bijv. n. en bijw., *ondoorboorlijker*, *ondoorboorlijkst*. Waar men niet doorboren, doordringen kan. Bij HOOFT. Van *on* en *doorboorlijk*.

ONDOORGANKELIJK, (*ondoorgangelijk*) bijv. n. en bijw., *ondoorgankelijker*, *ondoorgankelijkst*. Waardoor men niet gaan kan. Van *on* en *doorgankelijk*.

ONDOORGRONDELIJK, bijv. n. en bijw., *ondoorgrondelijker*, *ondoorgrondelijkst*. Dat niet te doorgronden is. Van *on* en *doorgrondelijk*.

ONDOORKOMELIJK, bijv. n. en bijw., *ondoorkomelijker*, *ondoorkomelijkst*. Hetwelk men niet doorkomen kan. Van *on* en *doorkomelijk*.

ONDOORREDDELIJK, bijv. n. en bijw., *ondoorreddelijker*, *ondoorreddelijkst*. Waar men zich niet doorredden kan: *met een ondoorreddelijk oorlogh*. HOOFT. Van *on* en *doorreddelijk*, van *doorredden*.

ONDOORREISBAAR, bijv. n. en bijw., *ondoorreisbaarder*, *ondoorreisbaarst*. Waar men niet doorreizen kan: *dat zeer veele weeghen onderreisbaar waaren*. HOOFT. Van *on* en *doorreisbaar*.

ONDOORSCHIJNEND, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet doorschijnend. Van hier: *ondoorschijnendheid*. Van *on* en *doorschijnend*.

ONDOORWAADBAAR, bijv. n. en bijw., *ondoorwaadbaarder*, *ondoorwaadbaarst*. Waardoor men niet waden kan: *eene ondoorwaadb're zee*. M. L. Van *on* en *doorwaadbaar*.

ONDOORWORSTELBAAR, bijv. n. en bijw., *ondoorworstelbaarder* *ondoorworstelbaarst*. Dat door worstelen niet ontgaan kan worden: *van d' ondeurworstelbaare noodt*. HOOFT. Van *on* en *doorworstelbaar*.

ONDOORZIGTBAAR, bijv. n. en bijw., *ondoorzigtbaarder*, *ondoorzigtbaarst*. Waardoor men bezwaarlijk zien kan: *de sluijer moet ondoorzichtbaar zijn*. A. LOOSJES Van *on* en *doorzichtbaar*

ONDOORZOEKELIJK, bijv. n. en bijw., *ondoorzoekelijker*, *ondoorzoekelijkst*. Dat niet doorzocht kan worden. Van *on* en *doorzoekelijk*.

ONDRAAGBAAR, bijv. n. en bijw., *ondraagbaarder*, *ondraagbaarst*. Dat niet gedragen kan worden. *Ondragelijk* heeft wel dezelfde beteekenis, doch wordt in eenen oneigenlijken zin alleen genomen, voor zeer moeijelijk: *een*

een ondragelijke last. En wert veel leets ondragelijk. Poot. Van hier: *ondragelijkheid.* Van *on* en *draagbaar, dragelijk.* Wijders: *ondraagzaam*, ook *ongedraagzaam.*

ONDRAGELIJK, Zie *ondraagbaar.*

ONDRINKBAAR, bijv. n. en bijw., *ondrinkbaarder, ondrinkbaarst.* Dat zich niet drinken laat. Van *on* en *drinkbaar.*

ONDUCHTIG, bijv. n. en bijw., *onduchtiger, onduchtigst.* Niet duchtig: *bij gebreeke van welke zulke verschenkingen ondugtig waren.* Idsinga. (Selwerder Landr.) Van *on* en *duchtig.* Misschien spelt men beter *dugtig, ondugtig*, als komende niet van *duchten*, maar van *dogen, deugen.* Bij Kil. komt nog voor *ondocht* (*ondogt*) eene soort van visch, die niet veel *deugt.* Elders hoort men nog: *dat is een ondugd*, voor een *ondeugd.*

ONDUIDELIJK, bijv. n. en bijw., *onduidelijker, onduidelijkst.* Dat niet duidelijk is. Van *on* en *duidelijk.*

ONDUITSCH, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet duitsch: *een onduitsch woord. Maer, die u Onduitsch hiet, zou die uw vriend ook zijn?* De Deck. Van *on* en *duitsch.*

ONDULDELIJK, bijv. n. en bijw., *onduldelijker, onduldelijkst.* Het welk men niet dulden kan. Van *on* en *duldelijk.* — *Onduldig*, dat bij Doresl. voorkomt, voor *ongeduldig*, is niet geduldig.

ONDUURZAAM, bijv. n. en bijw., *onduurzamer, onduurzaamst.* Dat niet duurzaam is. Bij Doresl. vindt men *ondurig*, dat niet duurt. Van *on*, *duurzaam* en *durig.*

ONECHT, bijv. n. en bijw. *onechter, onechtst.* Niet overeenkomstig met de huwelijks wetten: *onechte dochter.* Fig., valsch, onzuiver: *onechte steenen. Onechte dichters.* Poot. Van *on* en *echt.* Van hier: *onechtelijk, onechteling.*

ONECHT, z. n., m., *des onechts*, of *van den onecht*; zonder meerv. Oneerlijke zamenleving buiten een wettig huwelijk: *in onecht leven. Kinderen, in onecht geteeld.* Van *on* en *echt.* Voor *onecht* zeiden de ouden ook *onee, onehe.*

ONEDEL, bijv. n. en bijw., *onedeler, onedelst.* Niet edel: *hij huwde eene dochter uit een onedel geslacht.* Door voortreffelijke eigenschappen van anderen niet onder-

derscheiden: *onedele metalen*, alle metalen, behalve goud en zilver. Bij VOND. komt *onedeler metalen* voor. Van *on* en *edel*. Zam.: *onedelmoedig*, *onedelaardig*. POOT.

ONEENDRAGTIG, bijv. n. en bijw., *oneendragtiger*, *oneendragtigst*. Tweedragtig. Van *on* en *eendragtig*. HOOFT bezigt dit woord.

ONEENIG, bijv. n. en bijw., *oneeniger*, *oneenigst*. Twistig, niet eens in gevoelens en neigingen zijnde. Men gebruikt het meest als een bijwoord: *oneenig zijn*. *Met elkander oneenig leven*. *Zij werden het zeer oneenig*. Van hier: *oneenigheid*. Van *on* en *eenig*.

ONEENPARIG, bijv. n., zonder trappen van vergrooting. Niet eenparig. Van hier: *oneenparigheid*. Van *on* en *eenparig*.

ONEENS, (HOOFT spelt *oneensch*, dat niet na te volgen is) bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet eens: *wij zijn het hierin oneens*. *Zij zijn het oneens met de regering*. *Oneens worden*, oneenig worden. Van *on* en *eens*.

ONEENSTEMMIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet eenstemmig: *heiren*, *in tong en zeden oneenstemmigh*. HOOFT. Van *on* en *eenstemmig*.

ONEENZIJDIG, bijv. n. en bijw., *oneenzijdiger*, *oneenzijdigst*. Niet eenzijdig: *in het stuk van Godtsdienst was hij zeer oneenzijdigh*. G. BRANDT. Van *on* en *eenzijdig*.

ONEER, z. n., vr., *der*, of *van de oneer*; zonder meerv. Gemis van eer, of van het gunstige oordeel, hetwelk anderen over ons gedrag vellen. Dikwijls gebruiken wij het als eene verzachting, voor schande: *zijnen ouders oneer aandoen*. Bij OTFRID. en NOTK. *unera*, *uneri*; bij welken het ook oneerbaarheid en onbeschaamdheid te kennen geeft. Van *on* en *eer*.

ONEERBAAR, bijv. n. en bijw., *oneerbaarder*, *oneerbaarst*. Dat met een kuisch en eerbaar gedrag strijdt: *in een oneerbaar gewaad verschijnen*. Van hier: *oneerbaarheid*, *oneerbaarlijk*. Van *on* en *eerbaar*.

ONEERBIEDIG, bijv. n. en bijw., *oneerbiediger*, *oneerbiedigst*. Zonder eerbied. Van hier: *oneerbiedigheid* (*oneerbiedenis*) bij HOOFT, Van *on* en *eerbiedig*.

ONEERGIERIG, bijv. n. en bijw., *oneergieriger*, *oneer-*

eergierigst. Niet eergierig. Van hier: *oneergierigheid.* Van *on* en *eergierig.*

ONEERLIJK, bijv. n. en bijw., *oneerlijker*, *oneerlijkst.* Die tegen de wetten van eerbare kuischheid handelt; hoerachtig: *een oneerlijk vrouwmensch.* In dat gedrag gegrond: *oneerlijke reden.* Strijdig met de denkbeelden van burgerlijke eer: *eene oneerlijke hantering drijven. Eenen oneerlijken dood ondergaan.* Diefachtig: *gij denkt, dat ik oneerlijk daarin gehandeld heb.* Van hier: *oneerlijkheid.* Van *on* en *eerlijk.*

ONEERZUCHTIG, bijv. n. en bijw., *oneerzuchtiger*, *oneerzuchtigst.* Niet eerzuchtig. Van *on* en *eerzuchtig.*

ONEETBAAR, bijv. n. en bijw., *oneetbaarder*, *oneetbaarst.* Het welk men niet eten kan. Van *on* en *eetbaar.*

ONEFFEN, bijv. n. en bijw., *oneffener*, *oneffenst.* Hobbelig: *op eenen oneffenen weg rijden.* Ruw, niet welvoegend, ongeschikt: *men hoort er geen oneffen woord.* Geen effen getal uitmakende: *ik raad oneffen. Ik zal u de oneffene stuivers afkorten.* Niet vereffend, ongesloten: *wij hebben nog eene oneffene rekening.* Van hier: *oneffenheid.* Van *on* en *effen.* Zie *oneven.*

ONEIGEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet eigen, dat niet voegt of past: *mijd oneigene woorden. Het overtuigt gemoedt vind zelfs zijn doen oneigen.* VERSTEEG. Van hier: *oneigenheid*, *oneigenlijk*, *oneigenlijkheid.* Van *on* en *eigen.*

ONEINDELIJK, (*onendelijk*), bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder ophouden: *het huilt onendelick.* HUYGENS. Zeer veel: *ik ben u oneindelijk verpligt.* Van hier: *oneindelijkheid*, Van *on* en *eindelijk.*

ONEINDIG, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat geen einde heeft. Van *on* en *eindig.* Van hier *oneindigheid*, *oneindiglijk.* Zamenstell.: *oneindigmaal.*

ONERFELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet geerfd wordt, of kan worden. Van *on* en *erfelijk.*

ONERGERLIJK, bijv. n. en bijw., *onergerlijker*, *onergerlijkst.* Dat niet ergert. Van *on* en *ergerlijk.*

ONERKENTENIS, z. n., vr., *der*, of *van de onerkentenis*; zonder meerv. Het tegendeel van erkentenis. Bij VOND. komt het voor. Van *on* en *erkentenis.*

ONERVAREN, bijv. n. en bijw., *onervarener*, *onervarenst*. Geene ervaring hebbende. Van *on* en *ervaren*. Hiervan: *onervarenheid*, *onervarenlijk*, bij HOOFT.

ONEVEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat geen even getal uitmaakt; zoo ook *onevenheid*. Van *on* en *even*. Zam.: *onevenmatig*, *onevenredig*, *onevenrediglijk*. HOOFT gebruikt het voor ongelijk: *met oneve keel*. Ook zegt men *oneffen*.

ONFATSOENLIJK, bijv. n. en bijw., *onfatsoenlijker*, *onfatsoenlijkst*. Niet fatsoenlijk, onbeschoft: *onfatsoenlijke menschen*. In dat gedrag gegrond: *eene onfatsoenlijke bejegening*. *Dat is onfatsoenlijk groot*, zeer groot. Van hier: *onfatsoenlijkheid*, waarvoor ook *onfatsoen* in gebruik is. Van *on* en *fatsoenlijk*.

ONFEILBAAR, bijv. n. en bijw., *onfeilbaarder*, *onfeilbaarst*. Die niet dwalen kan: *men heeft den Paus voor onfeilbaar gehouden*. Gewis, waarin geene dwaling is: *Gods woord is de onfeilbare waarheid*. Zeker, dat naar alle zedelijke mogelijkheid geschieden moet; in welken zin het tegendeel *feilbaar* niet gebruikt wordt: *hij zal onfeilbaar komen*. Van hier, in den eersten zin: *onfeilbaarheid*. Van *on* en *feilbaar*. Het verouderde naamw. *onfeil*, het tegendeel van feil, vindt men bij HUYGENS: *sult ghij deel aen de feilen ende onfeilen hebben*.

ONFORMELIJK, bijv. n. en bijw., *onformelijker*, *onformelijkst*. Verouderd woord in den zin van ongeschikt: *so mach dese parabel niet onformelijc also verstaen worden*. D. P. ENCHIRID. Van *on* en het verouderde *formelijk*.

ONFRAAI, bijv. n. en bijw., *onfraaijer*, *onfraaist*. Niet fraai, onaangenaam. Van *on* en *fraai*.

ONGAAF, bijv. n. en bijw., *ongaver*, *ongaafst*. Het tegendeel van gaaf: *die boom is ongaaf*. *Die nimmer pen noch lippen iets ongaefs laet ontglippen*. DE DECK. Van *on* en *gaaf*. *Ongaaf* is ook een z. n., beteekenende eene niets deugende gift: *sijn gift is maer vergift en ongaef sijne gaef*. H. DE GR. Van *on* en *gaaf*, eene gift.

ONGAAR, bijv. n. en bijw., *ongaarder*, *ongaarst*. Niet gaar. Van *on* en *gaar*.

ONGAARN, (*ongeern*) bijw. Niet graag. Van *on* en *gaarn*.

ONGALIJK, (*ongadelijk*, bij KIL. *ongaeijelick*) bijv. n. en bijw., *ongalijker*, *ongalijkst*. Die zich niet schikken wil: *een ongalijk mensch*. Dat niet past, niet betaamt. Van hier noemt J. CATS onderdrukking van armen *een ongalik werk*. Dezelfde noemt eene onfraaije tronie *een ongalik wesen*. VOND. vertaalt *vicina non habilis Lyco* door eene geburin, die *ongalijk* is voor Lijkus Hiervan *ongalijkheid*: *mits d'ongaalijkheid* (moeijelijkheid) *der weegen*. HOOFT. Van *on* en *gadelijk*, *galijk*.

ONGANGBAAR, bijv. n. en bijw., *ongangbaarder*, *ongangbaarst*. Dat niet in omloop is: *ongangbaar geld*. Van *on* en *gangbaar*.

ONGANS, bijv. n., zonder trappen van vergrooting. Van eene zekere ziekte der schapen gebruikt men dit woord: *de halve kudde is ongans*. Zie *gansch*. KIL. verklaart het: *non integer*, *corinsotus*, *male sanus*. EV. WASSENBERCH, brengt (*taalk. Bijdrag.*) een voorbeeld bij van *ongans* bij *Kind* gevoegd. Ook noemt men, volgens denzelven, in Friesl., de nageboorte eener Koe *het ongans*.

ONGASTVRIJ, bijv. n. en bijw, *ongastvrijer*, *ongastvrijst*. Niet gastvrij. Van *on* en *gastvrij*.

ONGEBAARD, bijv. n. zonder trappen van vergrooting. Die geenen baard heeft: *verschoon dien ongebaarden knaap*. VOND. Van *on* en *gebaard*.

ONGEBANDIG, bijv. n. en bijw., *ongebandiger*, *ongebandigst*. Die aan geene banden ligt, wild, los: *wilt ende onghebandich*. DORESL. Van *on* en *gebandig*, dat niet in gebruik is.

ONGEBEELD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Waarop geene beelden gesneden of gedreven zijn. Van *on* en *gebeeld*.

ONGEBEURLIJK, bijv. n. en bijw., *ongebeurlijker*, *ongebeurlijkst*. Dat niet gebeurt, niet gebeuren kan: *anders is dat ongebeurlijk*. HOOGSTR. Van *on* en *gebeurlijk*.

ONGEBIEDELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *gebiedelijk*. Dat niet geboden kan worden: *'t Gunt bij de aangeboren wet werd verboden, is onghebiedelick*. H. DE GR.

ONGEBLOEMD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet gebloemd: *ongebloemde stoffen*. Oneig.: *ongebloemde woorden*. VOND.

ONGEBONDEN, bijv. n. en bijw., *ongebondener*, *ongebondenst*. Eigenlijk niet gebonden: *met ongebonden haar*.

haar. Fig., die zich aan geene wetten en goede zeden verbindt: *dus is elk verheugt, maer niemant ongebonden.* N. VERSTEEG. *Een ongebonden leven leiden.* Door geene beperking gebonden: *ik ben er nog ongebonden aan.* *Eene ongebonden rede*, niet volgens de regelen der dichtkunst zamengesteld. Van hier: *ongebondenheid*, een los, ongebonden levensgedrag. Van *on* en *gebonden.*

ONGEBOREN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Nog niet geboren: *als hadden ze ongeboren in 's moeders lijf elkaêr den oorelog gezworen.* HOOGVL. Niet wel geboren, niet van adel; *ongeboortigh* bij KIL.

Ne hadden die moggenste en tie beste
Enen ongheboren Jonghelinc
Niet ghegheven, om gheen dinc.
M. STOKE. Van *on* en *geboren.*

ONGEBREKKELIJK, bijv. n. en bijw., *ongebrekkelijker, ongebrekkelijkst.* Zonder feilen, zonder behoeften. Van *on* en *gebrekkelijk.*

ONGEBROKEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet gebroken, heel: *het glas viel en bleef ongebroken.* Overdragt.: *maar de ghemeenschap blijft evenwel onghebroken.* H. DE GR. Van *on* en *gebroken.*

ONGEBRUIK, z. n., o., *des ongebruiks*, of *van het ongebruik*; zonder meerv. Ongewoonte: *dat is reeds lang in ongebruik geraakt.* Nutteloosheid: *te ongebruik maken. Haer droevigh onghebruijck.* C. HUYG. — K. VAN MANDER schijnt het, ergens, te nemen voor een ongewoon onheil: *gij kont langer qualijck door zulck ongebruijck meer staende blijven.* Van *on* en *gebruik.* In de dagelijksche taal zegt men gemeenlijk *onbruik.* Van hier: *ongebruikelijk.*

ONGEBUST, bijv. n. zonder trappen van vergrooting. Zonder lijkbus, in geene lijkbus bewaard:

Nu Civilis agterneeven
Hunne lijken, ongebust,
Ter verzek'ring van hun rust,
Zerk in steê van keisteen geeven. M. L.

Van *on* en *gebust*; van *bus.*

ONGEDAAN, bijv. n. en bijw., *ongedaner, ongedaanst.* Niet gedaan; zonder trappen van vergrooting: *dat is nog eene ongedane zaak.* Niet schoon, bleek, ziekelijk uitziende; met trappen van vergrooting: *op dat haar*

ongedaane trony, bescheenen van zoo heldere straalen, zich darre ontdekken. HOOFT. Van *on* en *gedaan.*

ONGEDACHTIG, bijv. n. en bijw., *ongedachtiger, ongedachtigst.* Niet gedachtig. Van *on* en *gedachtig.*

ONGEDIENSTIG, bijv. n. en bijw., *ongedienstiger, ongedienstigst.* Niet gedienstig. Van hier: *ongedienstigheid.* Van *on* en *gedienstig.*

ONGEDIERTE, z. n., o., *des ongediertes*, of *van het ongedierte;* het meerv. is buiten gebruik. Schadelijk gedierte: *'t woedend ongediert ten doel te staen.* J. DE HAES. Men gebruikt het meest van gekorvene diertjes, voor zoover zij aan het gewas enz. nadeel toebrengen: *een vermenginge van ongedierte.* BYBELV. Van *on* en *gedierte.*

ONGEDOOGZAAM, bijv. n. en bijw., *ongedoogzamer, ongedoogzaamst.* straf. Van hier: *ongedoogzaamheid.* Van *on* en *gedoogzaam. Ongedoogbaar* of *ongedooglijk* is, het welk men niet gedogen kan.

ONGEDULD, z. n., o., *des ongeduld*s, of *van het ongeduld;* zonder meerv. Het tegendeel van geduld, in zoo ver dit de lijdzame gelatenheid, onder allerlei rampen, aanduidt; zoodat ongeduld het gebrek van die gelatenheid te kennen geeft: *hij deed zich uit ongeduld te kort. Groot ongeduld toonen. Van ongeduld sterven. Daer ik met ongeduld u ook verbeiden zal.* J. DE HAES. Bij OTFRID. *unthulti.* Van *on* en *geduld.* Van hier: *ongeduldig, ongeduldigheid, ongeduldiglijk.*

ONGEDURIG, bijv. n. en bijw., *ongeduriger, ongedurigst.* Dat kort en onbestendig is. Van *on* en *gedurig.* Hiervan: *ongedurigheid.* Ook bezigt men *ongeduurzaam*, dat niet gewoon is lang te duren; *ongeduurzaamheid.* Oudtijds zeide men ook *ondurig: onduerick van moede.* HOROLOG. ÆTERNÆ SAPIENT.

ONGEDUT, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. *Ongedut geld* is, in Gelderland, geld zonder dut of klop. Van *dutten*, dat is deuken, eene deuk inslaan.

ONGEDWEE, (*ongedweeg*) bijv. n. en bijw., *ongedweeër, ongedweest* (*meer ongedwee, zeer — meest ongedwee*). Niet gedwee, in eenen eigenlijken en oneigenlijken zin: *noodzaek de ongedweege wegloopers.* OVERZ. v. HERV. Van hier: *ongedweeheid.* Van *on* en *gedwee.*

ONGEERFDE, z. n., m., *van den ongeërfde;* meerv.

ongeerfden. Iemand, die, in eene plaats, geene landerijen of vastigheden heeft. Van *on* en *geerfde*. Geldersch woord.

ONGEGOED, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder bezitting van goederen. Van *on* en *gegoed*.

ONGEGROND, bijv. n. en bijw., *ongegronder*, *ongegrondst*. Zonder grond, in eenen figuurlijken zin, dat op geenen goeden grond rust, dat met de waarheid, met den aard der zaak niet overeenkomt: *ongegronde vermoedens koesteren*. *Zich met eene ongegronde hoop vleijen*. Van *on* en *gegrond*.

ONGEHAARD, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Kaal, zonder haar. Van *on* en *gehaard*.

ONGEHARNAST, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet verzien met een harnas: *wat was 't een stout bestaan voor ongeharrenasten*. VOND. Van *on* en *geharnast*.

ONGEHEISTERD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Ongeroost: *ongeheisterd brood*. Van *heisteren*; van het oude *eit*, vuur.

ONGEHOORND, (*ongehorend*) bijv. n., zonder trappen van vergrooting. Dat geene horens heeft. Van *on* en *gehoornd*, *gehorend*.

ONGEHOORZAAM, bijv. n. en bijw., *ongehoorzamer*, *ongehoorzaamst*. Niet gehoorzaam, en daarin gegrond. Van hier: *ongehoorzaamheid*, en het oude werkw. *ongehoorzamen*, bij J. DE BRUNE. Van *on* en *gehoorzaam*.

ONGEHOUDENIS, z. n., vr., *der*, of *van de ongehoudenis*; zonder meerv. Geene verpligting om tot iets gehouden te zijn: *onder verding van ongehoudenis*. HOOFT. Van *on* en *houden*.

ONGEHUIFD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet gehuifd: *met ongehuifde pruick*. VOND. Van *on* en *gehuifd*.

ONGEKERSTEND, zie *ongekristend*.

ONGEKOUST, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder kousen: *ongekouste beenen*. J. DE BRUNE. Van *on* en *gekoust*. Hiervoor zegt BOGAERT *ongehoosd*.

ONGEKREUKT, bijv. n. en bijw., *ongekreukter*, *ongekreukst*. Glad, zonder kreuken. Men gebruikt het

meest in eenen oneigenlijken zin, voor zuiver: *de waarheid ongekreukt bewaren. Met ongekreukt geweten.* H. Schim. *Mijne ongekreukte trouw.* L. Trip. Van *on* en *gekreukt.*

ONGEKRISTEND, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet gekristend, ongedoopt, nog tot het heidendom behoorende: *langs de kaecken der ongechristenden.* Vond. Hiervoor zeide men, oudtijds, *ongekerstend: al wie ongekerstent was.* Kl. Kolyn. Van *on* en *gekristend.*

ONGEKUIFD, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Van *on* en *gekuifd*; van *kuif.* Zonder kuif. *Een ongekuifde Vogel.*

ONGEKUISCHT, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *gekuischt*, van *kuischen.* Ongezuiverd, slordig: *ongekuischte taal.* Zie *kuisch* en *kuischen.*

ONGEL, z. n., *des ongels*, of van het ongel; zonder meerv. Het vet van slagtbeesten, en vooral, wanneer het tot noodig gebruik gesmolten is: *het ongel wil niet branden.* Vond. *Haar ongel smelt in olij.* Bogaart. In vele oorden van Nederland zegt men ook *de ongel. Van den ongel* vindt men bij Huygens. Van hier: *ongelig, ongeligheid.* Zamenstell.: *kaarsongel* enz. Het woord schijnt met het lat. *ungere* en *unguentum* verwant te zijn.

ONGELAAT, z. n., o., *des ongelaats*, of *van het ongelaat*; zonder meerv. Die woeste houding van het ligchaam en wilde trekken in het aangezigt, waardoor men de slechtheid van het hart naar buiten vertoont: *schuw dit ongelaet.* Vond.

— — — Afrukken, villen en verslinden.
Zoo stapt de Keizer voor, en naer dit ongelaet
Des meesters weet de knecht ook zijn gelaet te schicken.
Vond.

De losheyt, en onguere praet,
En ander dertel ongelaat
Dient ingetoomt. J. Cats.

Van *on* en *gelaat.* Van hier: *ongelatig: verleer slavin te zijn: weest niet zoo ongelatigh.* Vond. In welke plaats de dichter, echter, het schijnt te nemen voor treurig van gelaat. In den eersten sterken zin gebruikt het J.

De Brune: *leestigh en onghelatigh te wezen.*. Voorts: *ongelaten*, niet gelaten die zijne onbezadigdheid en ongeduld, in tegenspoeden, naar buiten vertoont; *ongelatenheid.*

ONGELD, z. n., o., *des ongelds*, of *van het ongeld*; meerv. *ongelden*. Lasten of schattingen, die op vaste goederen liggen: *ik moet van dat land drie gulden aan ongeld betalen.* In de middeleeuwen *ungelta*. Adelung leidt de laatste helft van dit woord niet van *geld* af, maar van *gelden*, dat, oudtijds, beteekende schuldig zijn om iets te doen of te betalen.

Ongeld zoude, dan, zijn eene uitgaaf, waartoe men, eigenlijk, niet verpligt is, maar die ons afgedwongen wordt. Het is uit de middeleeuwen, trouwens, bekend, hoe, bij de naauw beperkte magt der Landheeren, bijna alle schattingen verzoekswijze gevorderd, en vrijwillig opgebragt werden. Men noemde, daarom, dezelve in het lat. *precariæ.* In vele oorden van Duitschland, noemt men zulke schattingen nog *onpligten.*

ONGELEERD, bijv. n., en bijw., *ongeleerder*, *ongeleerdst.* Ongeoefend, onwetend; in het bijzonder geene geleerde kennis bezittende. Van hier het zelfst. naamw. *ongeleerde.* Van *on* en *geleerd*; waarvan: *ongeleerdelijk*, *ongeleerdheid.*

ONGELEGEN, bijv. n. en bijw., *ongelegener*, *ongelegenst.* Niet gelegen, niet bekwaam: *op eenen ongelegenen tijd komen. Het komt mij nu ongelegen.* Kwalijk gelegen: *die plaats is zeer ongelegen, om er te komen.* Van hier: *ongelegenheid.* Van *on* en *gelegen.*

ONGELETTERD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet geletterd, ongeleerd. Van *on* en *geletterd.*

ONGELIGCHAAMD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder ligchaam: *een ongelichaamt wezen.* Vond. Van *on* en *geligchaamd.*

ONGELIJK, bijv. n. en bijw., *ongelijker*, *zeer ongelijk.* Niet effen, hobbelig: *op eenen ongelijken weg rijden.* Niet even dik of dun: *het garen is ongelijk gesponnen.* Verschillend, niet gelijk: *hij is zijnen meester ongelijk. In majesteit en macht al t'ongelijck.* Vond. *In ongelijke maat. Dat is een ongelijk paar.* Men gebruikt het

 ook

ook als een versterkend woordje, bij den vergelijkenden trap, doch slechts als een bijw.: *mijn hond is ongelijk loozer dan de uwe.* Van *on* en *gelijk.* Van hier: *ongelijkelijk: mijn verlies is ongelijk minder.* — *Ongelijkenis*, bij VOND., *ongelijkheid.* Zamenstell.: *ongelijkmatig*, *ongelijkvormig*, *ongelijvormigheid.* Bij C. HUYGENS vindt men een bedr. w. *ongelijken: hier in zijn wij t'onghelijcken.*

ONGELIJK, z. n., o., *des ongelijks*, of *van het ongelijk*; meerv. *ongelijken.* Eene handelwijs, die niet de billijkheid en algemeene menschenliefde niet overeenkomt; eene verzachtende uitdrukking voor onregt: *zoo doet gij mij groot ongelijk.* POOT. *Hij kan alle ongelijk vergeven.* H. SCHIM. *Hoe het Bijl en Bondelrecht 's Lants ongelijken juist beslecht.* POOT. *Dat u de toegedreven' ongelijken in den moedt steeken.* HOOFT. Het heeft ook nog eene zachtere beteekenis; te weten die van dwaling: *ik heb ongelijk. Iemand in het ongelijk stellen. Ik moet u ongelijk geven. Gij hebt geen ongelijk dat te eischen.* Van *on* en *gelijk.*

ONGELOOF, z. n., o., *des ongeloofs*, of *van het ongeloof*; zonder meerv. Het tegendeel van geloof. Men gebruikt het, echter, in eenen bepaalderen zin; te weten, dan eens in de beteekenis van eene genelgdheid, om de vervulling van Gods beloften, op grond van Deszelfs getuigenis alleen, te verdenken; dan eens van eene gesteldheid, waardoor men alle goddelijke uitspraken en verzekeringen in twijfel trekt, of eene overhelling ter onderdrukking van die goddelijke waarheden, die invloed op ons hart konden maken; eindelijk, van een moedwillig opzet, om de geopenbaarde waarheid der H. schrift voor onwaarachtig te houden. Van *on* en *geloof.* Reeds bij OTFR. *ungiloube.* Van hier: *ongeloovig*, *een ongeloovige*, *ongeloovigheid*, *ongeloofbaar*, *ongeloofelijk*, *ongeloofelijkheid.* Zamenstell.: *ongeloofwaardig*

ONGELUID, z. n. o., *des ongeluids*, of *van het ongeluid*; zonder meerv. Dat zeer hard luidt, sterker dan *wangeluid*: *in zulk een gruwzaem ongeluit.* VOND. *Dat een bijster ongeluit is.* HOOGSTR. Van *on* en *geluid.*

ONGELUK, z. n., o., *des ongeluks*, of *van het ongeluk*; meerv. *ongelukken.* Het tegendeel van geluk. Wij drukken er door uit eenen zamenloop van onverwachte

omstandigheden, waardoor iets mislukt, en men tot zijn voornemen niet kan komen: *bij ongeluk ontmoette mij de landrekel, die het huis bewaarde. Bij ongeluk*, zeer zelden, *de waarheid zeggen*. Een zamenloop van nadeelige omstandigheden, welke wij, voorheen, niet zagen of verhinderen konden: *het is een ongeluk: vergeef het mij. Bij ongeluk sloeg er de vlam in. Hij heeft een ongeluk gehad*, hij heeft iemand, in een tweegevecht, dood gestoken. *Zij heeft een ongeluk gehad*, een onecht kind gehad. Eene zaak, waardoor onze toestand aanmerkelijk verergert; met den ganschen zamenloop der dingen, die ons ongelukkig maken: *een ongeluk beleven. Een ongeluk komt zelden alleen. Voor vele ongelukken bewaard worden*. Van *on* en *geluk*. Voor *ongeluk* zegt RODENB. eenmaal *onluk*: *die onlucken hadden*. In den zwabensp. *ungelüke*. Van hier: *ongelukkelijk*, *ongelukkig*, *ongelukkiglijk*, *ongelukzaam*, verouď. woord.

ONGEMAAKT, bijv. n. en bijw.; *ongemaakter*, *ongemaaktst*. Dat nog niet gemaakt is; zonder vergrooting. Ook ongezocht, natuurlijk; met trappen van vergrooting. Van *on* en *gemaakt*. Van hier: *ongemaaktheid*.

ONGEMAAND, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting: niet door de maan verlicht; *in de donckerste en ongemaente nachten*. VOND. Van *on* en *maan*. *Ongemaand* is ook niet over schulden aangesproken; van *manen*.

ONGEMAK, z. n., o., *des ongemaks*, of *van het ongemak*. In het gemeen al dat geen, hetwelk ons het gemak en genoegen beneemt: *ook groeit der armen ongemak*. POOT. *Hier vreest men min voor leet en ongemakken*. POOT. In het bijzonder, wordt het van allerlei soort van dingen gebezigd, die dat genoegen wegnemen: *hij heeft ongemak onder de kleeren*, luizen. *Ongemak op het hoofd*, een zeer hoofd, *hebben*. *Ik heb een ongemak aan den voet*, eene ongesteldheid. Ongeval: *de reis zonder ongemak volbrengen*. Twist: *ongemak met elkander maken*. Moeijelijkheid: *veel ongemak in den winter uitstaan. Iemand ongemak veroorzaken*. Zwarigheid: *hij kwam daardoor in ongemak. Ik wil er geen ongemak met den schout over hebben*. Van *on* en *gemak*. Van hier: *ongemakkelijk*, het welk men met geen ge-

mak gebruiken kan; zwaar, moeijelijk; gemelijk, grijnig — *ongemakkelijkheid.*

ONGEMAKKELIJK, zie *ongemak.*

ONGEMANIERD, bijv. n. en bijw., *ongemanierder, ongemanierdst.* Onbeleefd, onheusch, ongeschikt. Van hier: *ongemanierdheid.* Van *on* en *manier.*

ONGEMANTELD, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting: Van *on* en *gemanteld.* Zonder mantel.

ONGEMASKERD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder masker. Van *on* en *gemaskerd.*

ONGEMEEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. In zijnen aard voortreffelijk: *is dat iet ongemeens?* POOT. *Hij was van eene ongemeene dapperheid.* *Dat strekt mij tot een ongemeen genoegen.* *Met eenen ongemeenen smaak heb ik dat stuk gelezen.* *Voor den ongemeenen schijn.* DE DECK. *Boeken, mij door uw ongemeene gunst geschonken.* POOT. Nog meer gebruikt men het, in den vertrouwelijken stijl, als een bijwoord van versterking, voor zeer groot, *ik heb dit reisje met ongemeen veel vermaak gedaan. Het was er ongemeen prachtig.* Van *on* en *gemeen.* Van hier: *ongemeenheid, ongemeenzaam*, bij HOOFT.

ONGEMIJTERD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder mijter: *zal Larga 't hoofd haers mans doen ongemijtert gaen?* DE DECK. Van *on* en *gemijterd.*

ONGEMOED, z. n., o., *des ongemoeds*, of *van het ongemoed;* zonder meerv. Het tegendeel van gemoed, in zonder dit woord het geweten en de verpligting, uit kennis ontstaande, aanduidt: *hoe zij bij allerleij manieren zochten te koomen tot hun voorneemen, 't waare met gemoede ofte ongemoede.* HOOFT. Van *on* en *gemoed.* *Ongemoed* is ook een bijv. n. en bijw., voor kleinmoedig: *met een hert, ongemoedt en d'oogen tranig.* K. v. MAND. *Hoe dus ongemoet?* DE DECK. Anders *ongemoedig*, waarvan *ongemoedigheid* bij KILIAAN.

ONGEMUTST, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Van *on* en *gemutst.* Zonder muts.

ONGENAAKBAAR, bijv. n. en bijw., *ongenaakbaarder, ongenaakbaarst.* Niet te genaken, anders ook *ongenakelijk.* Van *on* en *genaakbaar.*

ONGENAAM, zie *onaangenaam.*

ON-

ONGENADE, z. n., vr., *der*, of *van de ongenade*; zonder meerv. Ongenoegen van eenen meerderen tegen eenen minderen: *bij zijnen heer in ongenade vallen. Men dwong hen op straf van ongenade. Zij moesten zich op genade of ongenade overgeven. s' Koninx ongenaade voor te koomen.* Hooft. *Geveiligt voor 's hemels ongenâ.* Moon. Figuurlijk: *tegen de ongenade van de lucht beveiligd.* Van *on* en *genade*. Van hier: *ongenadig*, dat vaak voor wreedaardig genomen wordt: *o ongenadig rot!* De Deck. Waarvan: *ongenadiglijk.*

ONGENEESLIJK, (ook wel *ongeneesbaar*), bijv. n. en bijw., *ongeneeslijker*, *ongeneeslijkst*. Dat niet te genezen is. Van *on* en *geneeslijk*. Van hier: *ongeneeslijkheid.*

ONGENEGEN, bijv. n. en bijw.; *ongenegener*, *ongenegenst*. Afkeerig, niet toegedaan. Van hier: *ongenegenheid*. Van *on* en *genegen*.

ONGENEUGELIJK, (*ongenoegelijk*) bijv. n. en bijw., *ongeneugelijker*, *ongeneugelijkst*. Niet geneugelijk. Van *on* en *geneugelijk*.

ONGENEUGTE, (*ongenoegte*) z. n., vr., *der*, of *van van de ongeneugte*; meerv. *ongeneugten*. Verdriet, geen vermaak: *dan dat de paezij ons ondank brouw', den leezer ongeneugt*, Poot. *Wacht u wel deze ongenoegt' te stijven.* Vond. Van *on* en *geneugte*.

ONGENOEG, bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet genoeg: *hem komt een tijt van ongenoegh.* C. Huyg. Van *on* en *genoeg*.

ONGENOEGEN, z. n., o., *des ongenoegens*, of *van het ongenoegen*; zonder meerv. Afkeer, hartzeer, misnoegen: *laat mij noit uw ongenoegen meer tergen*, Poot. Van *on* en *genoegen*.

ONGENOOD, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Van *on* en *genood*. Van *nooden*, verzoeken, anders *noodigen*: *ongenoode gasten*. Ook zegt men: *ongenoodigd.*

ONGENOEGELIJK, *ongenoegte*, zie *ongeneugelijk* enz.

ONGENOEGZAAM, bijv. n. en bijw., *ongenoegzamer*, *ongenoegzaamst*. Niet genoegzaam, niet bondig, krachteloos. Van *on* en *genoegzaam*. Van hier; *ongenoegzaamheid.*

ONGENOT, z. n., o., *des ongenots*, of *van het ongenot*; zonder meerv. Ophouding van genot, het missen

van iets: *sedert het ongenot derzelve.* HOOFT. Van *on* en *genot.*

ONGEOORLOOFD, bijv. n. en bijw., *ongeoorloofder*, *ongeoorloofdst.* Niet *geoorloofd.* Van *on* en *geoorloofd.* Van *oorloven.*

ONGEPAALD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet met palen bezet. Van *on* en *gepaald;* van *paal.*

ONGEPAARLD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder paarlen. Wijders zonder een achterwerkje: *die kant is nog ongepaarld.*

ONGEPARUIKT, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder paruik. Van *on* en *geparuikt.*

ONGEPIJND, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Ongeperst, niet gepijnd: *ongepijnde honig.* Van *on* en *gepijnd.*

ONGEPLEKT, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder plekken. Van *on* en *geplekt.*

ONGEPLUIMD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder pluimen, zonder veren: *ongepluimde kiekens.* VOND. Van *on* en *gepluimd.*

ONGEREED, bijv. n. en bijw., *ongereeder*, *ongereedst.* Niet gereed, onbereid. Van *on* en *gereed.* Voorts: *ongereedelijk*, tragelijk, *ongereedheid.*

ONGEREGELD, bijv. n. en bijw., *ongeregelder*, *ongeregeldst.* Die zich aan geene voorschriften bindt, los, en daarin gegrond: *een ongeregelde jongen. Een ongeregeld leven leiden. Ongeregelde hartstogten.* Van *on* en *geregeld.* Van hier: *ongeregeldheid.*

ONGEREGT, bijv. n. en bijw., *ongeregter*, *ongeregtst.* Onregtvaardig, goddeloos, en in dat gestel gegrond. Men vindt dit woord, in dien tweederlei zin, in de OVERZ. VAN DEN BYB. Hedendaags is *ongeregtig* (waarvan *ongeregtigheid* en *ongeregtiglijk*) nog in gebruik. Van *on* en het oude *geregt.*

ONGEREGT, (*ongerigt*) z. n., o., *des ongeregts*, of *van het ongeregt*; het meerv. is niet gebruikelijk. Een naam, oudtijds, gegeven aan het *Heimaal* of *Hegemaal*, eene manier van regtspleging, in oude tijden, in Overijssel en andere Vaderlandsche oorden gehouden. Men meent, dat deze vierschaar den naam van *ongeregt* ontvangen heeft, omdat het over *ondaden*, die in een gewoon geregt niet behoorden gevonnisd te worden, eene

uit-

uitspraak deed. Dit *Heimaal* of *Ongeregt*, toch, was, eigenlijk, een hoog geregt, dat over groote misdaden, aan lijf en leven strafbaar, gehouden werd; zoodat men, naar het besluit van DAVID VAN BURGUNDIE, niemand, over bekende wonding zelfs, voor deze vierschaar dagvaarden mogt. Van *on* en *geregt*.

ONGERIJF, (*ongerief*) z. n., o., *des ongerijfs*, of *van het ongerijf*; zonder meerv. Ongelegenheid: *daardoor lijd ik een groot ongerijf. Iemand ongerijf aandoen. Dat ja de blinde man ook sonder ongerief de saken rechten kan.* J. CATS. *Maer heur raedt is voor uw jongkheit ongerief.* POOT. Van *on* en *gerijf*. Van hier: *ongerijfbaar*, bij HOOFT, *ongerijfelijk*, *ongerijfelijkheid*, *ongerijfzaam*.

ONGERIJMD, bijv. n. en bijw., *ongerijmder*, *ongerijmdst*. Dat aan het einde der regels geenen gelijken klank heeft, waarvoor men, echter, om de dubbelzinnigheid te mijden, altijd *rijmeloos* zegt. *Ongerijmd* gebruikt men, in tegendeel, voor datgene, dat tegen eene bekende waarheid aanloopt, en daaruit voortvloeit; *dat is een ongerijmd voornemen. Een ongerijmd gevoelen. Ongerijmde daden. Wat is er ongerijmder dan zoo te handelen? Mijn leerzucht, niet beschroomd voor ongerijmden lachter.* VOND. Van *on* en *gerijmd*. Van hier: *ongerijmdelijk*, *ongerijmdheid*.

ONGERUCHT, z. n., o., *des ongeruchts*, of *van het ongerucht*; zonder meerv. Slecht gerucht, kwade naam: *naa 't voorganghen ongerucht*. HOOFT. Van *on* en *gerucht*.

ONGERUST, bijv. n. en bijw., *ongeruster*, *meest*, *zeer ongerust*. Het tegendeel van gerust. Van *on* en *gerust*. Van hier: *ongerustheid*, *ongerustelijk*, *ongerustigheid*. De ouden gebruikten het ook zelfstandig.

ONGESCHEIDELIJK, bijv. n. en bijw., *ongescheidelijker*, *ongescheidelijkst*. Verouderd woord, dat niet gescheiden kan worden: *ongescheijdelicke Drievuldigheiji*. BRIEF VAN GR. WILLEM *van* 1223. Van *on* en *gescheidelijk*, van *scheiden*.

ONGESCHIKT, bijv. n. en bijw., *ongeschikter*, *ongeschiktst*. Niet geschikt, die zich niet voegen wil: *een ongeschikt mensch*. Leelijk, onbetamelijk: *het staat ongeschikt zoo gekleed te gaan*. Van *on* en *geschikt*.

ONGESPOORD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder sporen. Van *on* en *gespoord*.

ONGESTADIG, bijv. n. en bijw., *ongestadiger*, *ongestadigst*. Die nu dus dan anders is, onbestendig: *een ongestadig mensch*. Wijders, tot zaken betrekkelijk: *ongestadige liefde*. *Het is ongestadig weer*. Voor dit woord gebruikt VOND. *ongestaad*: *ongestade menschen*. Van *on* en *gestadig*; van *stad*, dat is eene vaste plaats. Van hier: *ongestadigheid*, *ongestadiglijk*. *Ongestandig* is ook in gebruik geweest. Voor *ongestadig* zeiden de ouden ook *onstadig*; van hier gebruikt VAN MAND. *onstadigheid*.

ONGESTALTE, z. n., vr. *der*, of *van de ongestalte*; meer. *ongestalten*. Zoowel ongesteldheid der ziel, des gemoeds, als des ligchaams. In het bijzonder, verstaan er de geneeskundigen eene bedorvenheid in bloed en sappen door. Van *on* en *gestalte*. Van hier: *ongestaltig*: *ongestaltig vleesch*, VOND.

ONGESTELD, bijv. n. en bijw., *ongestelder*, *ongesteldst*. Niet gesteld: *eene ongestelde luit*. Oneigen, zwak, ongezond: *eene ongestelde maag*. Van *on* en *gesteld*. Van hier: *ongesteldheid*, zwakheid en onstuimigheid, *ongesteldte*, bij OUD., voor neteligen toestand.

ONGESTUIM, bijv. n. en bijw., *ongestuimer*, *ongestuimst*. Dat eene ongewone beweging maakt, buijig, stormig: *een ongestuime golf*. VOND. Van hier: *ongestuimig*: *door den ongestuimigen plas*. Zoo ook: *een ongestuimige toorn*, *eene ongestuimige woede*. Hiervoor zegt men ook *onstuim*: *door onstuime waterbaren*. BOGAART. *Onstuimig*, *onstuimigheid*, *onstuimiglijk* worden, thands, meest gebruikt.

Het komt van *on* en het verouderde *gestuim*. Dit *gestuim* moet, denkelijk, een geraas beduid hebben, hetwelk WACHTER van het zw. *stimma*, gedruisch maken, *stym*, een woelige hoop volks, afleidt. *On* heeft hier dan, in zamenstelling, dezelfde kracht als in *ondier*, *onweder*, *onhout*, *onkruid*, versterkende de kracht der beteekenis; zoodat *ongestuim* zoo veel is als een gedruisch, dat de gewone maat te buiten gaat. FRISCH brengt het tot eene bron met *stom*; zoodat *gestuim* stil, bedaard, *ongestuim* het tegendeel zoude zijn. De eerste afleiding is waarschijnelijker. Met dit *stimma* is ons woord *stem* en *stommelen*, een dof gedruisch maken, en het lat. *tumultus* vermaagschapt.

ONGESTURIG, bijv. n. en bijw., *ongesturiger*, *ongesturigst*.

sturigst. Hiervoor is ook *onsturig* in gebruik: ongestuimig, lós, wild: *onstuurigh weeder.* HOOFT. In Nederduitschland, noemt men dit *onstuur.* Van hier: *onsturigheid*, *ongesturigheid*: *met glimpeloozer voorgeeven, grooter onstuurigheid, en quaader bekoomst uiterden zich de Roomschgezinden.* HOOFT. *Alwaar ongestuirigheden veler gemoederen noch niet bezadight waren.* HOOFT.

Het woord komt, denkelijk, van *on* en *sturen*, *stieren;* iets dat zich niet ligt stieren, bedwingen, intoomen laat. KIL. vertaalt, daarom, *onstuer*, *onstuyr* door *indomitus*, *ferus*. Hij heeft nog een ander woord *onstuer*, dat bij hem *mitis*, *placidus* heet. Dit komt van *stuur*, *stuursch*, *torvus*. Bij CATS komt dat oude *stuur* nog voor; *al is het water stuer.*

ONGETABBERD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Die geenen tabberd aanheeft. Van *on* en *getabberd.*

ONGETAKT, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder takken: *ongetakte hertshorens.* Van *on* en *getakt.*

ONGETIJDIG, bij CATS, zie *ontijdig.*

ONGETROUW, bijv. n. en bijw., *ongetrouwer*, *ongetrouwst.* Niet getrouw, die de trouw schendt: *onder d'ongetrouwe schaer.* POOT. *Een ongetrouwe dienstmeid.* Onwaarachtig: *een ongetrouw verhaal.* Van *on* en *getrouw.* Van hier: *ongetrouwelijk*, *ongetrouwigheid.*

ONGETWIJFELD, bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder twijfel, zekerlijk: *dat ongetwijfelt Batoos-dal met heil bestraelen zal.* POOT.

ONGEVAAR, (*ongeveer*), bijw. Omtrent, bijna: *het beloopt ongevaar tien dukaten. Het is ongevaar zes maanden geleden.* Het schijnt, eigenlijk, te kennen te geven niet wel waargenomen, niet naauwkeurig waargenomen; zoo dat het voor *ongewaar* staat. Zoo is de *w* in eene *v* veranderd, in ervaren, van *waren*, *waarnemen.* Bij KIL. *onghevaerd*, *onghefaerd*, *onghevaer*, *ongevaerlijk.* Dit laatste heet ook buiten gevaer. Indien deze afleiding minder behaagt, zoude ik tot *on* en *ver*, niet verwijderd, overhellen.

ONGEVAL, z. n., o., *des ongevals*, of *van het ongeval*; meerv. *ongevallen.* Een onverwacht ongeluk: *dat leet noch ongeval uw bloeiend heil verkorte.* POOT. *Hier staet*

staet geen ongeval te duchten. POOT. *Een dreevigh voorspook van ramp en ongeval.* J. DE HAES. *Grootmoedigheit vreest geen ongeval.* P. SCHIM. Van *on* en *geval.* Van hier: *ongevallig*, ongelukkig: *Juno, ziende den ongevalligen end dezer Grieken* enz. K. v. MAND. Zwak, broos, bij KIL. *succiduus: als yemant wort gewaer sijn ingevallen kaken, sijn ongevallich lijf.* J. CATS. Men zoude dit ook voor leelijk, van bevalligheid ontbloot kunnen verklaren: althans, *ongevallig* heeft ook de beteekenis van iets, dat niet aanvallig of aangenaam is. Zoo lees ik, in den vertaalden HERVEY; *ongevallig weer.*

ONGEVEDERD. bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *gevederd.*

ONGEVEER. zie *ongevaar.*

ONGEVEINSDE, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet geveinsd: *'k zie d'ongeveinsde burgervreugt.* POOT. *Ongeveinsde vrienden. Ongeveinsde taal uitbrengen.* Van *on* en *geveinsd.* Van hier: *ongeveinsdelijk, ongeveinsdheid.*

ONGEVERWD, (*ongeverfd*,) bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet geverwd. Bij de ouden had het ook de beteekenis van ongeveinsd, opregt: *met een ongeverwet gheloove.* D. P. HANTBOEXKEN. Van *on* en *geverwd.*

ONGEVLEESCHT (ook *ongevleeschd*), bijv. n. en bijw., *ongevleeschter*, *meest*, *zeer ongevleescht.* Mager, waarop geen vleesch zit: *Met ongevleeschte kaecken.* VOND. Het lijdt, in de beteekenis van eene gansche beroofdheid van vleesch, geene vergrooting. Van *on* en *gevleescht.*

ONGEVLERKT, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder vlerken. Van *on* en *gevlerkt.*

ONGEVLIESD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Met geen vlies bedekt: *haer beenstof ongevliesd* enz. OVERZ. VAN HERV. Van *on* en *gevliesd.*

ONGEVOEGELIJK, (*ongevoeglijk*) bijv. n. en bijw., *ongevoegelijker*, *ongevoegelijkst.* Niet gevoegelijk, onbetamelijk: *hij zulke exempels zou men ons niet ongevoeglijk zetten.* POOT. Van *on* en *gevoegelijk.* Van hier: *ongevoegelijkeid*, *ongevoegzaam*, dat niet gevoegelijk pleegt te zijn, *ongevoegzaamheid.* Het zelfstandig w.

het

het ongevoeg komt bij de ouden voor in den zin van *on*-heil, ramp: *hem ne quam mere onghevoech.* M. St. Bij K. Kol. komt het voor, in de beteekenis van eene ongeschikte handelwijs: *dat hi fiere, wt onghevoech, moeder en broeder bracht in ave moede.* Zoo ook *spieg. hist.: onse Here, Paulus, om 't onghevoech*, enz. Van *on* en *gevoeg*.

ONGEVOELIG, bijv. n. en bijw., *ongevoeliger*, *ongevoeligst*. Zonder dat men het voelt of gewaarwordt; wanneer men het als een bijw. gebruikt: *dat kwaad neemt ongevoelig toe.* Wreed, die geen medelijden heeft: *een ongevoelig mensch.* Onverschillig: *hij is ongevoelig over die schande.* Van *on* en *gevoelig*. Van hier: *ongevoeligheid*, *ongevoeliglijk*, *ongevoellijk*, dat geen gevoel heeft: *als alles, wat eerligh gevoelen had, aan 't eyndt geplaaght was, moest het ongevoellijke voorhouden.* Hooft. Het verouderd naamw. *ongevoel* heeft Huygens: *in ongevoel versteent.*

ONGEWAS, z. n., o., *van het ongewas; meerv. ongewassen.* Schadelijk gewas, onkruid: *een ongewas te trecken.* Huygens. Van *on* en *gewas*.

ONGEWASSCHEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet gewasschen: *hij eet alles ongewasschen.* *Iemand iets ongewasschen zeggen*, op eene scherpe wijs, zonder verzachtende uitdrukkingen. Van *on* en *gewasschen*.

ONGEWEND, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet gewend, niet gekeerd is: *eene ongewende voering in eenen vrouwenhoed.* Van *on* en *gewend*, van *wenden*. Dit is wel te onderscheiden van *ongewend*, dat van *wennen* afkomt; alhoewel men die beide woorden, thands, op dezelfde wijs schrijft: *tot arbeid ongewend. Bij d'ouden ongewent.* Vond. Van hier: *ongewente*.

ONGEWIGTIG, bijv. n. en bijw., *ongewigtiger*, *ongewigtigst*. Van geen belang. Van *on* en *gewigtig*.

ONGEWILLIG, (*onwillig*) bijv. n. en bijw., *ongewilliger*, *ongewilligst*. Niet gewillig. Van *on* en *gewillig*. Van hier: *ongewilligheid*, *ongewilliglijk*.

ONGEWIN, z. n., o., *des ongewins*, of *van het ongewin*; zonder meerv. Verlies, schade; schoon eene meer verzachtende uitdrukking. Zoo leest men, onder eene der afbeeldingen van de oude Holl. *Graven*, in het *werk*

werk van M. St.: *doe hij sijn vijanden had verwonnen, t' sijnen onghewinne.* Van *on* en *gewin.*

ONGEWIS, bijv. n. en bijw., *ongewisser, meest, zeer ongewis.* Van *on* en *gewis.* Van hier: *ongewisheid.*

ONGEWOON, bijv. n. en bijw., *ongewoner, ongewoonst.* Niet gewoon. Van *on* en *gewoon.* Van hier: *ongewonelijk, ongewoonheid, ongewoonte.*

ONGEZEGGELIJK, bijv. n. en bijw., *ongezeggelijker, ongezeggelijkst.* Niet gezeggelijk. Van *on* en *gezeggelijk.* Van hier: *ongezeggelijkheid.*

ONGEZELLIG, bijv. n. en bijw., *ongezelliger, ongezelligst.* Niet gezellig. Van *on* en *gezellig.* H. Schim gebruikt het eens voor alleen, zonder medgezel; waarvan mij geen voorbeeld der ouden bekend is: *ongezeligh moest ik treden 's Vaders torenpers.*

ONGEZET, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet gezet: *de koffij is nog ongezet.* Op de Veluwe is *ongezet* door gezworene *zetters* van ambtslasten vrijgelaten. Van *on* en *gezet.*

ONGEZIELD, bijv. n. en bijw. Zonder vergrooting. Zonder ziel of leven: *van 't ongezielde goud.* De Deck. *Gezielt en ongezielt.* Vond. Van *on* en *gezield.*

ONGEZIEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet gezien wordt. Ook beteekent het niet geacht, geen aanzien hebbende; ook slecht, leelijk op het oog; met trappen van vergrooting.

ONGEZIND, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet gezind. Van *on* en *gezind.*

ONGEZINNIG, (dat bij Cats voorkomt: *ongesinnigh bloet*, bloed, dat ongeregeld loopt en als uitzinnig is) zie *onzinnig.*

ONGEZOND, bijv. n. en bijw., *ongezonder, ongezondst.* Het tegendeel van gezond; zoowel voorwerpelijk als onderwerpelijk. Van *on* en *gezond.* Van hier: *ongezondelijk, ongezondheid*, ook wel *ongezondte*, bij de ouden *ongezonde*, dat nog in Datheens *Psalmen* voorkomt.

ONGEZOUTEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet gezouten. Fig., niet met verstand en bescheidenheid vergezeld: *het iemand ongezouten zeggen.* Van *on* en *gezouten.*

ONGISSELIJK, bijv. n. en bijw., *ongisselijker, ongisselijkst.* Dat niet te gissen is: *van ongisselijke toevallen.* Hooft. Van *on* en *gisselijk.*

ON-

ONGLAD, bijv. n. en bijw., *ongladder*, *ongladst*. Niet glad, oneffen. Van *on* en *glad*.

ONGOD, z. n., m., *des ongods*, of *van den ongod*; meerv. *ongoden*. Een, die niets minder dan een God is, die aan niets minder dan aan God gelijk is; een nietige afgod: *heidensch ongodt*. VOND. *Hij geeft des Hoogsten eer den ongoon*. POOT. Van *on* en *God*. Van hier: *ongoddelijk*, *ongodist*, die in geenen God gelooft, die deszelfs voorzienigheid loochent: *tot vrugt van Turk en Ongodist*. POOT. *Ongodisterij*, *ongodistendom*, bij MOONEN, *ongodsdienst*, bij L. MEYER door helschen godsdienst, godsdiensteloosheid verklaard: *dus keert men ongodsdienst buiten*. VOND. — *Ongodsdienstigheid*, *ongodsdienstiglijk*, *ongodsvrucht* (*dat hij d'ongodsvrucht te keer ging*. DE DECK.), *ongodvruchtig*, *ongodvruchtigheid*, *ongodvruchtiglijk*, *ongodzalig*.

ONGOED, bijv. n. en bijw., Niet goed, kwaad, slecht, ondeugend. *Iets te ongoede maken*, deszelfs nut benemen. *Om het goede uijt het ongoede te siften*. HUYGENS. Van *on* en *goed*. Van hier: *ongoedig*, bij DORESL., *ongoedertieren*, in de BYBELV., *ongoelijk*; leelijk.

ONGRAAG, bijv. n. en bijw. *ongrager*, *ongraagst*. Niet graag: *ongraegh om 't hooft boven den wal te steeken*. HOOFT. Van *on* en *graag*.

ONGRIEK, z. n., m., *des ongrieks*, of *van den ongriek*; meerv. *ongrieken*. Bij VOND. vindt men dit woord, als ook *ongrieksch*: *ongriexe pennen*. Een *ongriek* is, in het algemeen, iemand, die geen beschaafde inwoner van het oude Griekenland is; in het bijzonder, een onbeschaafde vreemdeling, die noch de taal der Grieken kent, noch in derzelver kunsten en wetenschappen onderleid is. VOND. schijnt *ongrieksch* blootelijk voor romeinsch, latijnsch te nemen.

ONGROEN, bijv. n. en bijw., *ongroener*, *ongroenst*. Niet groen: *van haer ongroene blaren*. HUYGENS. Van *on* en *groen*.

ONGRONDIG, bijv. n. en bijw., *ongrondiger*, *ongrondigst*. Los, onzeker: *eene ongrondige kennis van eene zaak*. Ook beteekent het, dat niet naar den grond smaakt: *ongrondige visch*. Van *on* en *grondig*.

ONGUNST, z. n., vr., *der*, of *van de ongunst*; zonder meerv. Het tegendeel van gunst, dadelijke afwezig-

zigheid van eenen genegenen wil, om anderen goed te doen; eene zachtere uitdrukking voor misnoegen, haat, nijd enz.: *iemands ongunst op den hals halen. Hij viel — hij raakte bij hem in ongunst.* Van *on* en *gunst*. Van hier: *ongunstig*, *ongunstigheid*, *ongunstiglijk*.

ONGUUR, bijv. n. en bijw., *onguurder*, *onguurst*. Dit is een moeijelijk woord, alzoo het dezelfde beteekenis als *guur*, in het aangenomene taalgebruik, schijnt te hebben: men zegt: *guur weer*, *een guur mensch*; *onguur weer*, *een onguur mensch*, in denzelfden zin. Na rijpe overweging, en vergelijking met aanverwante talen, kwam het mij voor, dat *onguur* van eenen geheel anderen oorsprong is dan *guur*. Het schijnt, door Insmelting, hetzelfde te zijn als het nederſ. *ongehür*, hoogd. *ongeheuer*. Een *onguur* mensch is, in het hoogd., *ein ongeheurer* mensch. Dit *ongehür*, *ongeheuer*, *ongehuur*, *onguur* is uit *on* en *gehür*, *geheuer*, *gehuur*, *guur* zamengeſteld. Dit woord, ondertusſchen, beteekent aangenaam, ſtil, zachtmoedig, gerust, en komt met het oude äleman. *heuer*, gerust, en het werkw. *gehirmon*, rusten, overeen. Het wortelwoord hebben de IJsl. bewaard, bij welken *hyr* gerust te ſkennen geeft. Laat ons nu, op die gronden, ons *onguur* beſchouwen. Het tegendeel van zacht ontdekken wij in de ſpreekwijzen: *onguur weer* — *ongure koude* — *ongure lucht*. J. Cats. Zoo ook *een onguur mensch*, die ſtraf en ſtuursch is. Voorts wild, ongetemd, niet ſtil, niet gerust: *'t onguur geweld der zwijnen*. Oudaan. Gelijk *ongeheuer*, bij de Hoogd., eene oneigenlijke beteekenis van onaangenaam heeft, zoo heeft het, bij ons, ook die van walgelijk, hoogst onaangenaam: *de valck en vogel van Jupyn, die op alle 't geen dat vuil is en onguur noit tocht en zullen doen*. De Deck. *Paarden, muilen, ende andere dieren, die heilloos en onguur de noodt eetbaar maakt*. Hooft. *Ongeure*, vuile, *praet*. J. Cats. *Ongeure*, vuile, *lust*. J. Cats. Voor *onguur* zegt men in Vriesland ook *onhuur*, bij zamentrekking van *ongeheuer*: *dat ziet er onhuur uit!* voor vuil, afzigtelijk. *Taalk. Bijdr.* van Ev. Wassenbergh. Van hier: *onguurheid*, *onguurlijk*.

ONHANDELBAAR, bijv. n. en bijw., *onhandelbaarder*, *onhandelbaarst*. Hetwelk men met de hand niet

be-

bestieren kan. Oneig., met wien men niet gemakkelijk omgaan kan. Van *on* en *handelbaar*. Voorts *onhandig*, *onhandigheid*, *onhandzaam*: *beide d'uitersten*, *onhantzaem om bewonen*. De Deck. *Een onhandzaam mensch*.

ONHAPEREND, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet haperend: *met geene onhaperende tong*. Overz. v. Herv. Van *on* en *haperend*.

ONHEBBELIJK, bijv. n. en bijw., *onhebbelijker*, *onhebbelijkst*. Dat niet is, zoo als het wezen moet. Men kan het verklaren door onbehoorlijk, ongeschikt, onbeschoft, leelijk, vuil, onaangenaam, onbekwaam, verdrietig; naarmate de zaak het vordert. Van *on* en *hebbelijk*. Van hier: *onhebbelijkheid*.

ONHEBREEUW, z. n., m., *des onhebreeuws*, of *van den onhebreeuw*; meerv. *onhebreeuwen*. Ook *onhebreer*; meerv. *onhebreers*, *onhebreen*. Die geen hebreer is: *o goede Vader, die hebreen en onhebreeuwen* enz. Vond. Bij hem vindt men het meerv. *onhebreen* ook. *De zaligheid verrijkt Hebreeu* en *Onhebreeuwen*. Poot. Van *on* en *hebreeuw*. Van hier gebruikt Vond. het bijv. n. en bijw. *onhebreeuwsch*.

ONHEELBAAR, bijv. n. en bijw., *onheelbaarder onheelbaarst*. Dat niet te heelen is, ongeneeslijk. Van *on* en *heelbaar*.

ONHEIL, z. n., o., *des onheils*, of *van het onheil*; meerv. *onheilen*. Elke ramp, die des menschen gelukzaligheid en welvaart stoort: *dat d'oude torenwacht, om onheil te beletten* enz. Vond. Rodenb. gebruikt het eenmaal als een bijv. naamw.: *d'onheyle woeckerij*. Van *on* en *heil*. Zamenstell.: *onheilbron*. Poot. Van hier: *onheilzaam*.

ONHEILIG, bijv. n. en bijw., *onheiliger*, *onheiligst*. Niet heilig: *uit heilig en onheilig*. Vond. Van *on* en *heilig*. Van hier: *onheiligheid*, *onheiliglijk*.

ONHEMELSCH, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Niet hemelsch: *zoo ras de borst ontfonkt van een onhemelsch vuur*. Vond. Van *on* en *hemelsch*.

ONHERBERGZAAM, bijv. n. en bijw., *onherbergzamer*, *onherbergzaamst*. Niet herbergzaam. Van *on* en *herbergzaam*. Van hier: *onherbergzaamheid*. Bij Vond. vindt men *onherberglijke zee*; het lat. *inhospitalis*.

ONHERBOREN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet herboren. Van *on* en *herboren*.
ONHERDENKELIJK, bijv. n. en bijw., *onherdenkelijker*, *onherdenkelijkst*. Niet te herdenken: *van onherdenkelijke tijden*. Van *on* en *herdenkelijk*.
ONHERDOENLIJK, bijv. n. en bijw., *onherdoenlijker*, *onherdoenlijkst*. Dat niet te herdoen is. Van *on* en *herdoenlijk*.
ONHERHAALBAAR, bijv. n. en bijw., *onherhaalbaarder*, *onherhaalbaarst*. Dat niet herhaald kan worden: *onherhaalbare tijt*. VOND. Van *on*, en *herhaalbaar*. Ook *onherhaallijk*: *ach! onherhaelijck is de tijd*. DE DECK.
ONHERKRIJGELIJK, (ook *onherkrijgbaar*) bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet te herkrijgen is. Van *on* en *herkrijgelijk*.
ONHERROEPELIJK, (bij VOND. ook *onherroepbaer*) bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet te herroepen is. Van *on* en *herroepelijk*.
ONHERSTELBAAR, bijv. n. en bijw., *onherstelbaarder*, *onherstelbaarst*. Niet te herstellen. Van *on* en *herstelbaar*. Zoo ook: *onherstellijk*.
ONHEUG, z. n., vr., *der*, of *van de onheug*; zonder meerv. Walg, afkeer, tegenzin. Veroud. woord, van *on* en *heug*.
ONHEUGELIJK, bijv. n. en bijw., *onheugelijker*, *onheugelijkst*. Dat niet meer heugt: *van onheugelijke tijden af*. *Onheugelijk* kan ook voor het tegengestelde van *heugelijk*, in den zin van blijde, genomen worden. Van *on* en *heugelijk*.
ONHEUSCH, (bij VOND. ook *onhoofsch*, schoon in eenen meer bepaalden zin, voor niet hoofsch) bijv. n. en bijw., *onheuscher*, *meest*, *zeer onheusch*. Niet heusch, onvriendelijk, onbeleefd: *de onheusche bergman blaast den horen*. VOND. *Gij ijst voor zulke onheusche tael*. POOT. *Iemand onheusch behandelen*. Van *on* en *heusch*. Van hier: *onheuschheid*, *onheuschelijk*.
ONHEVIG, bijv. n. en bijw., *onheviger*, *onhevigst*. Niet hevig. Van hier: *onhevigheid*, bij OUD. Van *on* en *hevig*.
ONHOFFELIJK, bijv. n. en bijw., *onhoffelijker*, *onhoffelijkst*. Niet hoffelijk, boersch, plomp. Van *on* en *hoffelijk*. Van hier: *onhoffelijkheid*.

ONHOOFSCH, zie *onheusch*.

ONHOUD, bijv. n. en bijw., *onhouder*, *onhoudst*. Ontrouw: *die onhouden herten hem droegen doe*. RYMSP. *Die haer te voren waren onhout*. M. ST. Van *on* en *houd*. In het angelf. is *unhold* een vijand, bij de zwab. dichters *unholde*, een moordenaar, bij ULPH. *unhultho*, de Duivel.

ONHOUDBAAR, bijv. n. en bijw., *onhoudbaarder*, *onhoudbaarst*. Dat niet gehouden kan worden: *onhoudbaare plaats*. HOOFT. Van *on* en *houdbaar*.

ONHOUT, z. n., o., *des onhouts*, of *van het onhout*; zonder meerv. Hetwelk men niet als ander hout tot timmeren gebruiken kan. Op de *Veluwe* noemt men met dien naam eenen zekeren heester, eene soort van wilg, anders *werf* geheeten, waarvan men hoepels maakt. Van *on* en *hout*.

ONHOUWBAAR, zie *onhuwbaar*. *Onhouwbaar* is ook, dat niet gehouwen kan worden: *onhouwbaar bosch*.

ONHUISSELIJK, bijv. n. en bijw., *onhuisselijker*, *onhuisselijkst*. Onbedreven in het huishouden. Van *on* en *huisselijk*. Van hier: *onhuisselijkheid*.

ONHULPZAAM, zie *onbehulpzaam*.

ONHUWBAAR, bijv. n. en bijw. zonder trappen van vergrooting. Te jong om te huwen. Van *on* en *huwbaar*.

ONINBREKELIJK, bijv. n. en bijw., *oninbrekelijker*, *oninbrekelijkst*. Waar men niet inbreken kan. Van *on* en *inbrekelijk*.

ONINDRUKBAAR, bijv. n. en bijw., *onindrukbarer*, (*onindrukbaarder*) *onindrukbaarst*. Dat niet ingedrukt kan worden: *onindrukbaar voor de vragt*. M. L. TYDW. Van *on* en *indrukbaar*. *Onindrukkelijk*, die voor geene zedenlijke drangreden wijkt; ook dat geene indrukken op het gemoed maakt.

ONINNEMELIJK, bijv. n. en bijw., *oninnemelijker*, *oninnemelijkst*. Dat niet ingenomen kan worden. Van *on* en *innemelijk*.

ONJOOD, z. n., m., *des onjoods*, of *van den onjood*; meerv. *onjoden*. Die geen jood is, een heiden: *het offren, Jode en Onjode eerst gemeen*. VOND. Van *on* en *jood*. Van hier: *onjoodsch*, *onjoodschap*, het heidendom.

ONJUIST, bijv. n. en bijw., *onjuister*, *meest*; *zeer onjuist*. Niet juist, oneffen. Van *on* en *juist*.
ONKENBAAR, (ook *onkennelijk*) bijv. n. en bijw., *onkenbaarder*: *onkenbaarst*, *onkenbaer teiken*. VOND. Van *on* en *kenbaar*. Voorts *onkennis*, onwetendheid.
ONKENNELIJK, zie *onkenbaar*.
ONKEURELIJK, bijv. n. en bijw., *onkeurlijker*, *onkeurlijkst*. Niet keurlijk, niet zindelijk, slordig. Van *on* en *keurlijk*.
ONKLAAR, bijv. n. en bijw., *onklaarder*, *onklaarst*. Troebel, beroerd: *die wijn is onklaar*. Duister, verward, onduidelijk: *dat is geen onklaar bewijs*. Niet gereed, om gebruikt te worden, waaraan eenig letsel is: *de lijn is onklaar*. Onveilig: *het is daar onklaar*. *De zaak is onklaar*, het stuk is verraden. Van hier: *onklaarheid*. Van *on* en *klaar*.
ONKLOOFBAAR, bijv. n. en bijw., *onkloofbaarder onkloofbaarst*. Niet kloofbaar. Van *on* en *kloofbaar*.
ONKNEUSBAAR, bijv. n. en bijw., *onkneusbaarder*, *onkneusbaarst*. Niet te kneuzen: *dit onkneusbare aertsgewelt*. VOND. *Onkneusbaar in weederspoedt*, zegt HOOFT van den *Hert. v. Alva*. Van *on* en *kneusbaar*.
ONKOND, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Onbekend: *bedi es mi oncond das*. M. ST. Van *on* en *kond*.
ONKONSTIG, zie *onkunstig*.
ONKOST, z. n., m., *van den onkost*; meerv. *onkosten*. Onnoodige, bezwaarlijke, buitengewone uitgaaf, bijgevoegde bekostiging, om eene reeds gekochte zaak magtig te worden: *onkost lijden*. HANDVEST VAN HERT. AALBRECHT, *van* 1387. Thands, gebruikt men het meerv. alleen: *vele onkosten doen — maken*. Van *on* en *kost*. Van hier: *onkostelijk*.
ONKRACHT, z. n., vr., *der*, of *van de onkracht*; zonder meerv. Zwakheid. Van *on* en *kracht*. Van hier: *onkrachtig*. VOND.
ONKRANK, bijv. n. en bijw., *onkranker*, *onkrankst*. Niet krank: *kranck en onkrank te zijn*. HUYG. Van *on* en *krank*.
ONKRENKBAAR, bijv. n. en bijw., *onkrenkbaarder*, *onkrenkbaarst*. Niet te krenken. Van *on* en *krenkbaar*.
ONKREUKBAAR, bijv. n. en bijw., *onkreukbaarder*, *on-*

onkreukbaarst. Niet te kreuken; *eene onkreukbare vriendschap*. Bij HOOFT ook *onkreuklijk*, *onkreukelijk*: *zoo onkreukelijk een' dapperheit*. Van *on* en *kreukbaar*.

ONKRIJGSMAN, z. n., m., *des onkrijgsmans*, of *van den onkrijgsman*; meerv. *onkrijgslieden*. Die geene wapens draagt. Zoo noemt HOOFT in *Tacit. pagani*, *boeren of onkrijgslieden*. Van *on* en *krijgsman*.

ONKRISTEN, (*onchristen*) z. n., m., *des onkristens*, of *van den onkristen*; meerv. *onkristenen*. Ieder, die geen kristen is. In bepaalderen zin, hecht men aan dit woord een hatelijk denkbeeld van wreedheid, het tegengestelde karakter van den echten kristen. Van hier verstaat men, door *onkristen*, gemeenlijk, Mohammedanen en Heidenen. Eindelijk, noemt men elken belijder des kristendoms met dien naam, die zich, door wreede grouwelen, gehaat maakt. Van *on* en *kristen*. Van hier: *onkristelijk*. Volgens de tegenwoordig vastgestelde en op hoog gezag ingevoerde spelling, zegt en schrijft men *onchristen*, even als *christen*, *christus* enz, derhalve ook *onchristelijk* enz.

ONKRUID, z. n., o., *des onkruids*, of *van het onkruid*; het meerv. *onkruiden*, doch van meer soorten slechts. Eigenlijk, een schadelijk of, althans, een onnuttig kruid. Men verstaat dit slechts in betrekking tot nuttigere kruiden, alzoo er, buiten die betrekking, geen *onkruid* is. Men noemt die gewassen *onkruid*, die in het wilde, tegen onzen wil en zonder onzen arbeid, groeijen, waar zij niet behooren te staan, en niet anders doen, dan den wasdom van voedzame of nuttigere planten beletten: *want in verwaerloost land wil 't onkruid gaerne wortelen*, HUYDECOPER. *Onkruid wieden*. *Onkruid vergaat niet*. Oneig. noemt men booze en nadeelige kinderen *onkruid*. In den dichterlijken stijl, geeft men dien naam ook aan alle booze neigingen, begeerten enz., die het goede menigmaal verstikken: *roei dit onkruid toch vroeg uit uw hart*, *ten einde het geen diepere wortelen schiete*. Verkleinwoord *onkruidje*. Van *on* en *kruid*.

ONKUISCH, bijv. n. en bijw., *onkuischer*, *onkuischst*, *meest*, *zeer onkuisch*. Niet kuisch. Van *on* en *kuisch*. Van hier: *onkuischelijk*, *onkuischheid*.

ONKUNDE, z. n., vr., *der*, of *van de onkunde*; zonder meerv. Het tegendeel van kunde. Van *on* en *kunde*.

de. Van hier: *onkundig*, *onkundigheid*, *onkundiglijk.*

ONKUNSTIG, (*onkonstig*) bijv. n. en bijw., *onkunstiger*, *onkunstigst.* Zonder kunst. Men gebruikt het bijw. *onkunstiglijk* het meest.

ONKWETSBAAR, bijv. n. en bijw., *onkwetsbaarder*, *onkwetsbaarst.* Niet kwetsbaar. Van *on* en *kwetsbaar.* *Onquetsbaer door hun moet.* ANTON. Ook *onkwetselijk.*

ONLAND, z. n., o., *des onlands*, of *van het onland*; meerv. *onlanden.* Dat nog niet als bebouwd land gebruikt is, of dat daartoe niet kan gebruikt worden: *dat wi den Grave gheven souden — lant ende onlant.* M. ST. In *Drenthe* is dit woord nog heden in gebruik. Van *on* en *land.*

ONLANG, bijv. n. en bijw., *onlanger*, *onlangst.* Niet lang, kort: *wat vroeg rijpt, duurt onlanghste.* DORESL. *Dat sij onlanghe hilden.* GOUTS. KRON. Van *on* en *lang.* Van hier het bijw. van tijd *onlangs*, dat zoowel op den toekomenden als verledenen tijd ziet. Niet lang, kort na of voor: *alwaar hij, onlanx daarna, den geest gaf.* HOOFT. Hiervoor zegt M. STOKE *onlang: onlanghe hi de nutscap nam — wert hi belageth ende vermoert.* Thands, gebruiken wij het meest van den verledenen tijd, niet lang voorheen: *hij is onlangs overleden.* *Uw heilwensch, onlangs gul besteet* enz. POOT.

ONLANGS, zie *onlang.*

ONLASTERLIJK, bijv. n. en bijw., *onlasterlijker*, *onlasterlijkst.* Onberispelijk. Van *on* en *lasterlijk.*

ONLEDE, z. n., vr., *der*, of *van de onlede*; zonder meerv. Bezigheid: *dat d'onleede zijne Majesteit tot nochtoe belet had.* HOOFT. *Mits de onleede van 't vuilmaaken.* HOOFT. *Den drost und rigter, met ontlede bemoeijet.* LANDR. VAN VEL. In het GOUTSCHE KRON. komt het voor twist voor: *hiermede was al die onlede gesoent.* Van *on* en *lede.* Van hier: *onledig*, *onledigheid.*

ONLEERLIJK, bijv. n. en bijw., *onleerlijker*, *onleerlijkst.* Dat niet geleerd kan worden; ook, dat niet tot leering strekt. Zoo zegt HOOFT: *het kan geenszins onleerlijk schijnen.* Van *on* en *leerlijk.* Voorts: *onleerzaam*, die niet leeren kan; *onleerzaamheid.*

ONLEESBAAR, bijv. n. en bijw., *onleesbaarder*, *onleesbaarst.* Dat niet gelezen kan worden: *onleesbaar schrift.* Van *on* en *leesbaar.* Van hier: *onleesbaarheid.*

ON-

ONLESSCHELIJK, (ook *onleschbaar*) *onlesschelijker*, *onlesschelijkst*. Dat niet te lesschen is. Men zegt gewoonlijk: *een onleschbare brand*, en *een onlesschelijke dorst*, Van *on* en *lesschelijk*, *leschbaar*.

ONLEVERBAAR, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Hetwelk men niet leveren kan, niet goed, ondeugend: *onleverbare waren*. Van *on* en *leverbaar*.

ONLIEF, bijv. n. en bijw., *onliever*, *onliefst*. Niet lief. VOND gebruikt het woord. Van hier het oude *onliefde*, bij DE BRUNE. Voorts: *onliefelijk*, *onliefelijkheid*. Van *on* en *lief*.

ONLIGCHAMELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat geen ligchaam heeft. Van *on* en *ligchamelijk*.

ONLIJDELIJK (*onlijdbaar*), bijv. n. en bijw., *onlijdelijker*, *onlijdelijkst*. Dat niet te lijden is, Van *on* en *lijdelijk*. Voorts: *onlijdzaam*, ongeduldig; ook gebruikt HOOFT het zelfst. n. *onlijdzaamheid*: *onlijdzaamheit der pijne*, waar men niet denken moet, dat dit woord eenen lijdenden zin heeft; want de *Ridder* gebruikt het in eenen bedrijven den zin, voor het ongeduld, waarmede zij de zware pijn ondergingen.

ONLOFFELIJK, bijv. n. en bijw., *onloffelijker*, *onloffelijkst*. Dat geenen lof verdient; van het veroud. *onlof*. schande. Van *on* en *lof*.

ONLOOCHENBAAR, bijv. n, en bijw., *onloochenbaarder*, *onloochenbaarst*. Niet te loochenen. Van *on* en *loochenbaar*.

ONLOON, z. n., m., *des onloons*, of *van den onloon*; zonder meerv. Het tegendeel van loon, miskenning, ondankbare behandeling: *onloon voor dienst verbittert bijster*. HOOFT. Van *on* en *loon*.

ONLOSBAAR, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Hetwelk men niet lossen kan. Van *on* en *losbaar*.

ONLUK, zie *ongeluk*.

ONLUST, z. n., m., *van den onlust*; meerv. *onlusten*. Tegenzin: *onlust in zijn werk hebben*. Verdriet, kwelling: *dat baarde hem eenen grooten onlust*. Twist, oneenigheid; wanneer men het meerv. getal gebruikt: *onlusten verwekken*. Van *on* en *lust*. Van hier: *onlustig*, *onlustigheid*, *onlustelijk*, oudtijds.

ONMAAT, z. n., vr., *der*, of *van de onmaat*; zonder meerv. Het tegendeel van maat, in den zin van maatregel, behoorlijke regelmaat, onmatigheid: *dat we ergens onmaet zien*. POOT. *Hoewel zij oock haer onmaet heeft.* DE BRUNE. *Met haere groter ommaten* (voor *onmaat*). M. ST. *Dan zal onmate op aerden overhant nemen.* DORESL. *Maat staat; onmaat vergaat.* Van *on* en *maat*. Van hier: *onmatig*, *onmatigheid*, *onmatiglijk*.

ONMAGT, z. n., vr., *der*, of *van de onmagt*; zonder meerv. Zwakheid, onvermogen: *dat is een bewijs van uwe onmagt*. *Zoo geef mijne onmaght dan de wijt.* J. DE HAES. In eenen godgeleerden zin, verstaat men er zedelijk onvermogen door: *de leer van de onmagt*. Die staat, waarin men geen een lid van zijn ligchaam, met bewustheid, verroeren kan; bezwijming: *in onmagt vallen*. De *lipothymia* der geneeskundigen. Van *on* en *magt*. Van hier: *onmagtig*, *onmagtigheid*.

ONMAN, z. n., m., *des onmans*, of *van den onman*; meerv. *onmans*, *onmannen*. Het tegendeel van eenen man. HOOFT schijnt het voor eenen gelubden te gebruiken: *ghy (o Helene!) wort kort gehouwen van nijdigh' onmans en van afgeleefde vrouwen*. L. MEYER verklaart *onman* ook door *gelubde*, *lubbeling*. Van *on* en *man*. Van hier: *onmannelijk*, dat geene mannen betaamt: *nae de onmannelijke bijzonderheden dezer grilzieke dweepers*. HERV. OVERZ. *Dat hij u onmannelijk vervolgd heeft*. SELS.

ONMANIERIG, bijv. n. en bijw., *onmanieriger*, *onmanierigst*. Onbescheiden: *wezend' al te eerzuchtig, onmanierig*. K. V. MAND. Van *on* en *manierig*. Van hier: *onmanierigheid*. Voorts: *onmanierlijk*, onheusch. Men gebruikt het ook als een bijw.: *het is onmanierlijk groot*, zeer groot. — *Onmanierlijkheid*.

ONMANIERLIJK, zie *onmanierig*.

ONMATIG, zie *onmaat*.

ONMEDEDEELBAAR, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet medegedeeld kan worden: *onmededeelbare eigenschappen*. Van *on* en *mededeelbaar*.

ONMEDEDOOGEND, bijv. n. en bijw., *onmededoogender*, *onmededoogendst*. Die geen mededoogen heeft. Van *on* en *mededoogend*. Van hier: *onmededoogendheid*. —

On-

Onmededoogzaam; die niet gewoon is mededoogen te oefenen; *onmededoogzaamheid*. Voor het eerste zegt men ook *onmedelijdend*.

ONMEETBAAR, (ook *onmetelijk*) bijv. n. en bijw., *onmeetbaarder*, *onmeetbaarst*. Dat niet gemeten kan worden. Van *on* en *meetbaar*. *D'onmeetbre zon*. POOT. Van hier: *onmeetbaarheid*.

ONMEIN, bijv. n. en bijw., *onmeiner*, *onmeinst*. Het tegendeel van *mein*, kwaad, flecht, valsch, boos. Zie *meineed*. *Onmein* is dus goed, opregt: *doe hie leistmaill zwoer, dat die recht is en onmeijn, dat ons Godt soe helpe ende sijn heiligen*. GENOOTSCH. *pro excolendo jure patrio*. Van *on* en *mein*.

ONMENGBAAR, bijv. n. en bijw., *onmengbaarder*, *onmengbaarst*. Dat zich niet mengen laat. VOND. gebruikt het. Van *on* en *mengbaar*.

ONMENIGTE, z. n., vr., *der*, of *van de onmenigte*; zonder meerv. Een klein getal. Van *on* en *menigte*. Bij MEYER heeft men het. Bij KIL. vindt men *onmeenigen*, weinigen.

ONMENSCH, z. n., m., *des onmenschen*, of *van den onmensch*; meerv. *onmenschen*. Het tegendeel van mensch, iemand, die de pligten der zamenleving en menschenliefde groffelijk schendt; een wreedaard: *de zelfmoorder, die zich tot eenen onmensch vernedert*. *De goede Keijser Traianus hadde zulck een schrik van zulke onmenschen*. DE BRUNE. Van *on* en *mensch*. Van hier: *onmenschelijk*, *onmenschelijkheid*.

ONMEUKBAAR, bijv. n. en bijw., *onmeukbaarder*, *onmeukbaarst*. Dat niet gemeukt kan worden, in eenen oneigenlijken zin: *de onmeukbaare wrangheit dier zuure gemoeden*. HOOFT. Van *on* en *meukbaar*.

ONMIDDELLIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder tusschen komend middel: *Gods onmiddellijke hulp*. Zonder tusschen schietend beletsel: *Gods onmiddellijke tegenwoordigheid genieten*. Zonder tusschentijd, in den gemeenzamen stijl: *ik ben er onmiddellijk weer*. Van *on* en *middellijk*.

ONMILD, bijv. n. en bijw., *onmilder*, *onmildst*. Niet mild: *onmild in aelmossen*. DE BRUNE. Straf: *onmilde wijn*. Van *on* en *mild*. Van hier: *onmildheid*.

ONMIN, z. n., vr., *der*, of *van de onmin*; zonder meerv. Verdeeldheid: *in onmin leven*. *Zij raakten in on-*

onmin. Tot ommin woit te praemen. POOT. Hiervoor zegt M. ST. *ommin; dat men den Vlaminc deſe omminne dede.* Bij J. DE BRUNE vindt men een werkw. *omminnen: onmint u zelven, wiljo wel bemint zijn.* Van *on* en *min.* Van hier: *onminnelijk*, onvriendelijk, *onminzaam.*

ONMISBAAR, bijv. n. en bijw., *onmisbaarder, onmisbaarst.* Hetwelk men niet miſſen kan. Van *on* en *misbaar.* Bij HOOFT *onmisſelijk.*

ONMISDADIG, bijv. n. en bijw., *onmisdadiger, onmisdadigst.* Niet misdadig. Van *on* en *misdadig.*

ONMISKENBAAR, bijv. n. en bijw., *onmiskenbaarder, onmiskenbaarst.* Niet te miskennen. Van *on* en *miskenbaar.*

ONMOED. z. n., m., *des onmoeds*, of *van den onmoed*; zonder meerv. Bezwekene moed, treurigheid: *in grooten onmoet.* DORESL. Ook bij OUDAAN. Voor oneenigheid bezigt het VEL. CHR. v. H. *die onmoeden groeijden ſoo*, ſprekende van de oneenigheid tusſchen vrouw Jacoba en haren man. Van *on* en *moed.* Van hier: *onmoedigheid*, bij denzelfden ſchrijver.

ONMOETIG, veroud. bijv. n. en bijw., *onmoetiger, onmoetigst.* Niet moetig, niet ledig, met drokte bezet: *onmoetige veelbedrijvers.* DE BRUNE. Van *on* en het oude *moetig.*

ONMOGELIJK, bijv. n. en bijw., *onmogelijker, onmogelijkst.* Het tegendeel van mogelijk. Van *on* en *mogelijk.* Van hier *onmogelijkheid.*

ONMONDIG, bijv. n. en bijw., *onmondiger, onmondigst.* Niet mondig. Van *on* en *mondig.* Van hier: *onmondigheid.*

ONNA, bijw. van plaats. Op eenen afſtand: *hoe onnaa zijne verdiensten, van de vergelding, waaren ongevolght.* HOOFT. Op ver na: *die hij onnaa zoo wel niet verſtondt.* HOOFT. Van *on* en *na.* Van hier: *onnabij.*

ONNAAKBAAR, zie *ongenaakbaar.*

ONNAAUWKEURIG, bijv. n. en bijw., *onnaauwkeuriger, onnaauwkeurigst.* Niet naauwkeurig. Van *on* en *naauwkeurig.* Hiervan *onnaauwkeurigheid.*

ONNABOOTSELIJK, bijv. n. en bijw., *onnabootſelijker, onnabootſelijkst.* Niet na te bootſen. Van *on* en *nabootſelijk.*

ONNABURIG, bijv. n. en bijw., *onnaburiger, onnaburigst.* Die geene genegenheid en liefde jegens zijne nabu-

buren bewijst: *dus onnabuurig is de huijsman.* P. SCRIVERIUS. Van *on* en *naburig*.

ONNADEELIG, bijv. n. en bijw., *onnadeeliger*, *onnadeeligst*. Dat geen nadeel doet. Van *on* en *nadeelig*.

ONNADENKELIJK, bijv. n. en bijw., *onnadenkelijker*, *onnadenkelijkst*. Dat niet nagedacht kan worden. Van *on* en *nadenkelijk*. — *Onnadenkend* is onbedacht handelend.

ONNADOENLIJK, bijv. n. en bijw., *onnadoenlijker*, *onnadoenlijkst*. Niet na te doen. Van *on* en *nadoenlijk*.

ONNAGAANBAAR, bijv. n. en bijw., *onnagaanbaarder*, *onnagaanbaarst*. Niet na te gaan. Van *on* en *nagaanbaar*.

ONNASPEURLIJK, (*onnaspoorlijk*) bijv. n. en bijw., *onnaspeurlijker*, *onnaspeurlijkst*. Niet na te speuren. Van *on* en *naspeurlijk*. Van hier: *onnaspeurlijkheid*.

ONNASPOORLIJK, zie *onnaspeurlijk*.

ONNATUURLIJK, bijv. n. en bijw., *onnatuurlijker*, *onnatuurlijkst*. Niet natuurlijk: *De onnatuurlijke zonde*, de zonde van Sodom. Van *on* en *natuurlijk*.

ONNAVOLGBAAR, zie *onnavolgelijk*.

ONNAVOLGELIJK, (ook *onnavolgbaar*) bijv. n. en bijw., *onnavolgelijker*, *onnavolgelijkst*. Dat niet nagevolgd kan worden. Van *on* en *navolgelijk*.

ONNAZINGBAAR, bijv. n. en bijw., *onnazingbaarder*, *onnazingbaarst*. Hetwelk men niet nazingen kan: *onnazingbre toonen*. VOND. Van *on* en *nazingbaar*.

ONNOEMELIJK, (bij VOND. ook *onnoembaar*) bijv. n. en bijw., *onnoemelijker*, *onnoemelijkst*. Wiens getal niet uit te spreken is. Als bijw.: *onnoemelijk veel*. Van *on* en *noemelijk*. Van hier: *onnoemelijkheid*, bij OUDAAN.

ONNOODIG, bijv. n. en bijw., *onnoodiger*, *onnoodigst*. Niet noodig. Van *on* en *noodig*. Van hier: *onnoodigheid*, *onnoodiglijk*. Zoo ook: *onnoodelijk*.

ONNOODWENDIG, bijv. n. en bijw.; *onnoodwendiger*, *onnoodwendigst*. Het zelfde als *onnoodzakelijk*. Van hier *onnoodwendigheid*.

ONNOODZAKELIJK, zie *onnoodwendig*.

ONNOOZEL, (naar den tongval van de Gron. en anderen, *onnozel*) bijv. n. en bijw., *onnoozeler*, *onnoozelst*. De eerste beteekenis dezes woords is die van onschuldig aan eenige boosheid, aan eenig kwaad: *heilig*, *onnoosel*, *onbesmet*, enz. BYBELV. In die onschuld gegrond, uit die onschuld ontsproten: *kussen Benjamins onnoosle koon*.

koon. VOND. Wereloos, die niemand beleedigt: *hoe dikwijls wordt de onnoozele duif door havikken vervolgd!* Voorts een ſtand, waarin men zich aan geen kwaad heeft kunnen ſchuldig maken. Van hier wordt het van zuigelingen gebezigd: *de vijand ſpaarde zelfs het onnoozele wichtje niet, ſchoon het beide zijne handjes lagchend naar hem uitſtrekte*. In die ſchuldeloosheid gegrond:

Zoo keer, o Sara! blij te moe,
Mij een onnozel lachje toe. POOT.

Van hier is het overgegaan tot de beteekenis van onbedrevenheid, als die van een eenvoudig kind: *waarvan 't onnoozel volk veel heuls en bijſtand wachtte*. VERSTEEG. *Dat is eene onnoozele vraag*. Wijders, ſimpel: *een onnoozele bloed*. Van hier alles, dat ſlecht en beuzelachtig is: *dat is eene onnoozele verſchooning*. Zelfs gebruiken wij het voor klein en gering, dat niet veel in waarde houdt; in den dagelijkſchen ſtijl: *ik heb maar een onnoozel kleedje kunnen overhouden. En beſtaan deze (keukengereedſchappen) ſlechts in eenige potten, en een onnoozele bijl*. BOGAERT. Van *on* en *noozel*. Van hier: *onnoozelheid, onnoozellijk*.

ONNUT, bijv. n. en bijw., *onnutter, onnutst*. Dat geen nut doet: *onnutten druk moet ieder van zich jagen*. POOT. IJdel: *onnutten klap uitſlaan*. Vuil: *een onnut vrouwsperſoon*. Van *on* en *nut*. Van hier: *onnuttelijk, onnuttig, onnuttigheid*.

ONNUUR, bijv. n. en bijw., *onnuurder, onnuurst*. Vuil; morſig; in eenen eigenlijken en oneigenlijken zin: *onnure handen. Onnure taal*. In GRON. gebruikt men dit woord. Of het uit *onnuver* (zie *nuver*) ontſtaan zij, is onzeker.

ONOMKOOPBAAR, bijv. n. en bijw., *onomkoopbaarder, onomkoopbaarst*. Die niet om te koopen is. Van hier: *onomkoopbaarheid*.

ONOMSTOOTELIJK, bijv. n. en bijw., *onomſtootelijker, onomſtootelijkst*. Dat niet omgeſtooten kan worden: *onomſtootlijke gronden*. HAMELSV. Van *on* en *omſtootelijk*.

ONOMVATTELIJK, bijv. n. en bijw., *onomvattelijker, onomvattelijkst*. Niet te omvatten: *de vuist, die alomvat, is onomvattelijk*. DE DECKER. Van *on* en *omvattelijk*. Ook: *onomvatbaar*.

ONOMZIGTIG, bijv. n. en bijw., *onomzigtiger, onomzig-*

zigtigst. Niet omzigtig: *welke zoo onomzichtigh een' hardnekkigheit* enz. HOOFT. Van *on* en *omzigtig*.

ONONTBEERLIJK, bijv. n. en bijw., *onontbeerlijker, onontbeerlijkst.* Niet te ontberen. Van *on* en *ontbeerlijk*. Van hier: *onontbeerlijkheid.*

ONONTBINDELIJK, (ook *onontbindbaar*) bijv. n. en bijw., *onontbindelijker, onontbindelijkst.* Niet te ontbinden. Van *on* en *ontbindelijk.*

ONONTGANKELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat men niet ontgaan kan. Van *on* en *ontgankelijk.*

ONONTHOUDELIJK, bijv. n. en bijw., *onontboudelijker, onontboudelijkst.* Hetwelk men in het geheugen niet onthouden kan. Van *on* en *onthoudelijk.*

ONONTKNOOPELIJK, bijv. n. en bijw., *onontknoopelijker, onontknoopelijkst.* Niet te ontknoopen; eigenlijk en oneigenlijk. Van *on* en *ontknoopelijk.*

ONONTSLUITBAAR, bijv. n. en bijw., *onontsluitbaarder, onontsluitbaarst.* Niet te ontsluiten: *een gevangkenis van onontsluitbre kluistren.* POOT. Van *on* en *ontsluitbaar.*

ONONTVANGELIJK, (*onontvankelijk*), bijv. n. en bijw., *onontvangelijker, onontvangelijkst.* Niet ontvangen kunnende worden: *en door dien onontfankelijk, al verandere de hij schoon van gezintheidt.* HOOFT. Van *on* en *ontvangelijk.*

ONONTVLUGTBAAR, bijv. n. en bijw., *onontvlugtbaarder, onontvlugtbaarst.* Hetwelk men niet ontvlugten kan: *onontvlugtbre doot.* VOND. Van *on* en *ontvlugtbaar.*

ONONTWARRELIJK, bijv. n. en bijw., *onontwarrelijker, onontwarrelijkst.* Niet te ontwarren: *'t welk in onontwarrelijken krijg stortte.* HOOFT. Van *on* en *ontwarrelijk.*

ONONTWIJKBAAR, bijv. n. en bijw., *onontwijkbaarder, onontwijkbaarst.* Dat niet ontweken kan worden: *onontwijkbre val.* BILDERDYK. Van *on* en *ontwijkbaar.*

ONONTWORSTELBAAR, bijv. n. en bijw., *onontworstelbaarder, onontworstelbaarst.* Hetwelk men, door worstelen, niet ontkomen kan: *'t onontworstelbare noodlot.* VOND. Van *on* en *ontworstelbaar.*

ONOORBAAR, bijv. n. en bijw., *onoorbaarder, onoorbaarst.*

baarst. Niet oorbaar. Van hier: *onoorbaarlijk*. Hooft. Van *on* en *oorbaar*.

ONOPHOUDELIJK, zie *onophoudend*.

ONOPHOUDEND, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet ophoudt, dat aanhoudend duurt: *van onophoudend kermen*. N. Verst. Van *on* en *ophoudend*. Voorts: *onophoudelijk*, zonder vergrooting: *onophoudelijk Godts roem verbreiden*. Poot.

ONOPLETTEND, bijv. n. en bijw., *onoplettender*, *onoplettendst*. Niet oplettend, en in dat gestel gegrond: *met onoplettende oogen*. Van *on* en *oplettend*. Van hier: *onoplettendheid*.

ONOPLOSBAAR, (*onoplosbaarder*), zie *onoplosselijk*.

ONOPLOSSELIJK, (ook *onoplosbaar*) bijv. n. en bijw., *onoplosselijker*, *onoplosselijkst*. Niet op te lossen. Van *on* en *oplosselijk*.

ONOPMERKZAAM, bijv. n. en bijw., *onopmerkzamer*, *onopmerkzaamst*. Niet opmerkzaam. Van *on* en *opmerkzaam*. Van hier: *onopmerkzaamheid*.

ONOPREGT, bijv. n. en bijw., *onopregter*, *onopregtst*. Niet opregt, valsch. Van *on* en *opregt*. Van hier: *onopregtheid*.

ONOPSPRAKELIJK, bijv. n. en bijw., *onopsprakelijker*, *onopsprakelijkst*. Zonder opspraak: *zij maakten onzen wandel onopspraakelijk*. Sels. Van *on* en *opsprakelijk*.

ONOPWEKKELIJK, bijv. n. en bijw., *onopwekkelijker*, *onopwekkelijkst*. Dat niet opgewekt kan worden. Van *on* en *opwekkelijk*.

ONOPWENTELBAAR, bijv. n. en bijw., *onopwentelbaarder*, *onopwentelbaarst*. Niet opgewenteld kunnende worden: *onopwentelbaare steen*. Vond. Van *on* en *opwentelbaar*.

ONOPZETTELIJK, bijv. n. en bijw., *onopzettelijker*, *onopzettelijkst*. Zonder opzet: *zoo gij, onopzettelijk, den loop der aandoeningen wilt volgen*. Sels. Van *on* en *opzettelijk*.

ONORDE, z. n., vr., *der*, of *van de onorde*; zonder meerv. Die stand, waarin niets op zijne regte plaats is, maar alles als een bajert door elkander staat, wanorde: *schoon 't heelal in d'eerste onorde mogt verkeren*. P. Schim. *Kon 't nieugeschapen licht de woeste onorde ontdekken*, H. Schim. *Als eft haar ooit in den zinne gekoomen waar, zulk*

fulk eene onorde in te ruimen. HOOFT. Vertrapping van alle regelen en wetten: *ende zo men langer warde, alles geschapen (was), tegen zijn' meninge, met groote onorde af te loopen.* HOOFT. Van *on* en *orde.* Van hier: onordelijk (niet *onordentlijk*), *onordelijkheid.* Zie *ordelijk.*

ONOVEREENBRENGELIJK, bijv. n. en bijw., *onovereenbrengelijker, onovereenbrengelijkst.* Dat niet overeen te brengen is: *werken en genade zijn onovereenbrengelijke tegengestelden.* OVERZ. v. HERV. Van *on* en *overeenbrengelijk.*

ONOVEREENKOMST, z. n., vr., *der,* of *van de onovereenkomst;* zonder meerv. Het tegendeel van overeenkomst. Van *on* en *overeenkomst.* Van hier: *onovereenkomstig, onovereenkomstigheid.*

ONOVEREENKOMSTIG, zie *onovereenkomst.*

ONOVERKLIMBAAR, bijv. n. en bijw., *onoverklimbaarder, onoverklimbaarst.* Niet over te klimmen: *onoverklimbaare staketsels.* FRANTZEN. Van *on* en *over klimbaar.*

ONOVERWINNELIJK, (bij VOND. ook *onoverwinbaar*) bijv. n. en bijw., *onoverwinnelijker, onoverwinnelijkst.* Niet te overwinnen. Van *on* en *overwinnelijk.* Van hier: *onoverwinnelijkheid.*

ONOVERZIENBAAR, bijv. n. en bijw., *onoverzienbaarder, onoverzienbaarst.* Niet te overzien. Van *on* en *overzienbaar.*

ONPAAIJELIJK, bijv. n. en bijw., *onpaaaijelijker, onpaaijelijkst.* Die niet te paaijen is: *zijn' spijt onpaaijelijk te maaken.* HOOFT. Van *on* en *paaijelijk.*

ONPAAR, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet voegt bij iets anders, ongelijk: *onpare schoenen.* Van *on* en *paar.* Elders zegt men, *paar en onpaar,* voor *even* en *oneven.* HUYGENS gebruikt het zelfstandig, van het onz. geslacht, voor een paar getrouwde lieden, die kwalijk bij elkander voegen.

ONPAD, z. n., o., *des onpads,* of *van het onpad;* meerv. *onpaden.* Onbetreden pad, een pad, dat niet te betreden is: *daar hij geen pad of onpad kennen kan.* M. L. TYDW. Van *on* en *pad.*

ONPARTIJDIG, bijv. n. en bijw., *onpartijdiger, onpartijdigst.* Niet partijdig. Van *on* en *partijdig.* Van hier: *onpartijdigheid, onpartijdiglijk.*

ONPAS, bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet te pas, niet van pas: *gij komt te onpas*, op eenen ongelegenen tijd. *Die vraag is te onpas.* *Ik ben te onpasse*, niet wel gesteld. Van *on* en *pas*. Van hier: *onpasselijk*, eenigzins ziekelijk, *onpasselijkheid*.

ONPASSELIJK, zie *onpas*.

ONPEILBAAR, bijv. n. en bijw., *onpeilbaarder*, *onpeilbaarst*. Niet af te peilen. Van *on* en *peilbaar*. Van hier: *onpeilbaarheid*.

ONPERSOONLIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting Een woord der spraakkunst. *Een onpersoonlijk werkwoord*. Zie INL., bl. 128 en volgg. Van *on* en *persoonlijk*. Van hier *onpersoonlijkheid*.

ONPIJNLIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Zonder pijn of smert. Van *on* en *pijnlijk*.

ONPLEGTIG, bijv. n. en bijw., *onplegtiger*, *onplegtigst*. Niet plegtig: *toevlught tot het middel van een onpleghtigh gebiedt neemen*. HOOFT. Van *on* en *plegtig*.

ONPRIJSSELIJK, bijv. n. en bijw., *onprijsselijker*, *onprijsselijkst*. Niet te prijzen. Van *on* en *prijsselijk*.

ONPUNTIG, bijv. n. en bijw., *onpuntiger*, *onpuntigst*. Niet puntig, in den eigenlijken en oneigenl. zin. Van *on* en *puntig*. C. HUYGENS gebruikt dit woord.

ONRAAD, z. n., m., *des onraads*, of *van den onraad*; zonder meerv. Onnuttige dingen, die uit- of weggeworpen worden, als vuilnis, drek, onreinheid. Bij KIL. *inutilitas*, *sordes*, *immunditia*. In dien zin is het al verouderd. Het stamt af van *on* en *raad*, een nuttig stuk, een werktuig, huisraad. Voorts, verwarring, onorde, oneenigheid, ongemak: *om alle gescheel en onraedt*. HANTVEST *van* PALTSGR. AELBRECHT, 1387. *Dit dempte den onraadt*. HOOFT. ADELUNG leidt het af van *on* en *raad*, inzoover dit woord eenen behoorlijken aard en wijs beduid heeft. Uit diezelfde bron ontspringt, denkelijk, ook de beteekenis van het tegengestelde van rigtig: *er is onraad*, het is er niet rigtig; er is een kwaad op handen; er is een gevaar aanstaande. *Wij vernamen geenen onraad op zee*. *Buiten schromen, dat eenig onraed haer zou kunnen overkomen*. N. VERSTEEG. Eindelijk, beteekent dit woord eene nuttelooze verkwisting, het tegendeel van *raad*, overleg. In dien zin, schoon met eene naauwere bepaling, gebruikt men het,

het, in Gelderland, voor *ongeld*, dat op openbaar verhuurde of verkochte goederen valt; dat, gewonelijk, nutteloos voor drinkgelagen besteed wordt: *hoeveel is de onraad? Onraad betalen.* Voorts, is van *on* en *raad* ook *onraadzaam*, niet raadzaam, *onradelijk*, hetwelk men niet raden kan.

ONRAADZAAM, zie *onraad*.

ONRAAKBAAR, bijv. n. en bijw., *onraakbaarder*, *onraakbaarst*. Dat niet aangeraakt kan worden. Van *on* en *raakbaar*.

ONREDDELIJK, (ook *onredbaar*, bij L. TEN KATE) bijv. n. en bijw., *onreddelijker*, *onreddelijkst*. Dat niet gered kan worden. Van *on* en *reddelijk*.

ONREDE, z. n., vr., *der*, of *van de onrede*; meerv. *onreden*. Onverstand, dwaasheid, onbescheid: *verzekert, dat het rijk der onreede niet lang staan kan*. HOOFT. Onverstandige daad, onredelijke handelwijs: *het zwaert d'onreden parst te buigen onder reden*. RODENB. Onverstandige taal, die op geenen grond steunt: *dat zal onze reeden tot onreeden maaken*. HOOFT. Van hier: *onredelijk*, redeloos: *onredelijke dieren*. Beestachtig: *onredelijke begeerlijkheden*. Onbillijk, onregtvaardig: *gij doet eenen onredelijken eisch*. Van hier: *onredelijkheid*.

ONREDELIJK, zie *onrede*.

ONREGELMATIG, bijv. n. en bijw., *onregelmatiger*, *onregelmatigst*. Niet regelmatig: *een onregelmatige vijfhoek*. Ongeregeld: *dat is een onregelmatig gedrag*. Van *on* en *regelmatig*. Van hier: *regelmatigheid*.

ONREGT, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet regt, verkeerd, boos. In de Spraakkunst beduidt het verbogen: *in de onregte naamvallen*. NYLOE. Van *on* en *regt*.

ONREGT, z. n., o., *des onregts*, of *van het onregt*; zonder meerv. Het tegendeel van regt. Die toestand, als iemands woorden of handelingen met de zaak zelve, of met de waarheid niet overeenkomen: *onregt hebben*. Die toestand, als iemands daden met regt en billijkheid strijden: *gij doet mij onregt. Ik zal dat onregt geduldig verdragen. Na al het onregt, het welk ik leed* enz. *Te onregt*, verkeerdelijk. *Iemand te onregt berispen*. Reeds bij KER. *unreht*, ISIDOR. *unrehd*. Van *on* en *regt*. Van hier: *onregtelijk*, *onregtig*. Zamenstell.: *onregtmatig*, *onregtmatigheid*, *onregtmatiglijk*, *onregtvaardig*,

dig, *het onregtvaardigdom*, bij VOND., *onregtvaardigheid*, *onregtvaardiglijk*, *onregtzinnig*, *onregtzinnigheid*.

ONREGTZINNIG, zie *onregt*.

ONREIN, bijv. n. en bijw., *onreiner*, *onreinst*. Niet rein. Van *on* en *rein*. *Die geene onreine spijs zoude proeven*. VOND. Van hier: *onreinelijk*, *onreinheid*, *onreinigheid*, *onreiniglijk*.

ONREISBAAR, bijv. n. en bijw., *onreisbaarder onreisbaarst*. Onbekwaam om te reizen: *onreisbaar weer*. Van *on* en *reisbaar*.

ONREKKELIJK, bijv. n. en bijw., *onrekkelijker*, *onrekkelijkst* Dat niet rekken kan, ook die niets toegeven wil, ongerijfelijk, onbeleefd. Van *on* en *rekkelijk*. Van hier: *onrekkelijkheid*.

ONREPPELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Ontilbaar, onroerlijk: *naegelatene goederen*, *reppelijcke un de onreppelijcke*. STADSBOEK VAN GRON. Van *on* en *reppelijk*.

ONRIEKBAAR, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat geenen reuk van zich geeft: *geen neus 't onrieckbaer oit kon riecken*. VOND. Van *on* en *riekbaar*.

ONRIJDBAAR, (*onrijbaar*) bijv. n. en bijw., *onrijdbaarder onrijdbaarst*. Waarop niet gereden kan worden: *velden*, *door de regen glib'erig en onrijbaar*. BOGAERT. Van *on* en *rijdbaar* (*rijbaar*).

ONRIJM, z. n., o., *des onrijms*, of *van het onrijm*; zonder meerv.. Een gedicht, of eenige regels, die op het einde niet rijmen. Van *on* en *rijm*.

ONRIJP, bijv. n. en bijw., *onrijper*, *onrijpst*. Niet rijp; eigenlijk en oneigenlijk: *onrijpe kersen*. *Onrijp bier*, dat niet wel gegest heeft. *Onrijper gelegenheit*. HOOFT. Van *on* en *rijp*. Van hier: *onrijpheid*, *onrijpigheid*.

ONRIJZIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet lang van ligchaam: *vruchtbaar in kleen vee*, *maar dit veel al onrijzigh*. HOOFT.* Van *on* en *rijzig*. Elders zegt HOOFT *reizig van persoon*. KIL. heeft *reijsigh*, *resigh*, TEN KATE *rijzig*, *procerus*. Het is ontwijfelbaar van *rijzen*, opstaan, zich opheffen, en niet van *reizen*, trekken, afkomstig. Ook heeft de Rotterdamsche uitspraak *rijzig* en niet *reizig*.

ON-

ONROEREND, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Ontilbaar. Voorts: *onroerlijk: onroerlijk goed.* In eenen anderen zin voor iets, dat onbewegelijk ſtaat: *onroerlijk beelt.* ANTON. Van *on*, *roerend* en *roerlijk*.

ONROOMSCH, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet roomsch. Als een zelfſt. naamwoord komen *Onroomſchen*, in de ſchriften van Hooft en anderen, dikwijls voor, beteekenende diegenen, die zich, in vorige eeuwen, van de Roomſche Christenen hebben afgeſcheiden. Van *on* en *roomsch*. Van hier: *onroomschheid*, hetwelk VOND. voor de onroomſchen gebruikt.

ONRUIM, bijv. n. en bijw.. *onruimer*, *onruimst*. Eng, naauw. Het wordt ook wel als een zelfſt. naamw. gebruikt. Zoo ſtaat, in eene *Ordonn. van Amſt.*, 1687: *met eenig onruim van vlotten of anders beſetten.*

ONRUST, z. n., vr., *der*, of *van de onrust*; meerv. *onrusten*. Het tegendeel van rust; zonder meerv.: *met onrust en oproer zwanger.* HOOFT. Ongerustheid, moeite, kommer, kwelling, en heftige beweging worden er door uitgedrukt: *de ſlagh der onrust jaegt te ſterk in zijn gedachten.* J. DE HAES. Voor een onrustig kind, of voor elk onrustig mensch; met een meerv. en van het manl. geſlacht: *dat is een onrust. Om zulk een' onrust, als hij was, toe te vallen.* HOOFT. Voorts beteekent *onrust* het zich altijd bewegende tongetje, in een uurwerk, dat den ſlinger drijft. Zoo noemt men ook de ronde ſchijf, in een zakuurwerk, die onophoudelijk in beweging is: *de zinnen ſlingren als een onrust heen en weer.* ANTON. *Gelijk 't ſtrijckradt d'onrust drijft.* VOND. *Gelijk deze onrust al de raderen om doet drijven.* ANTON. In het gemeene leven, zegt men ook *het onrust.* Zoo zeide ook SIX V. CHANDEL.: *kon 't keerende onrust van de klok wel ſeeven keeren tikketakken.* En dit geſlacht heeft HUYGENS ook, waar hij het hart *het onrust onzer aderen* noemt. Het vrouwel. is het ware geſlacht. Eindelijk, hebben de Hollanders een zeker eilandje, in de Straat *Sunda*, om de krielende menigte van ſcheepstimmerlieden en andere arbeiders der Oostind. Maatſchappij, *Onrust* genaamd. Van *on* en *rust*. Van hier: *onrustig*, *onrustigheid*, *onrustzaam*, bij DORESL. Zam.: *onrustmaker*, *onrustzaaijer* enz.

ONRUSTIG, zie *onrust*.
ONS, zie *once*.
ONS, een verbogen naamval, in het meerv. van het persoonlijke voornaamwoord *ik*. Men ſtelt het in den tweeden, derden en vierden naamval: *een van ons*. Hiervoor is *onzer* ook gebruikelijk: *de menſche is geworden als onſer een*. BYBELV. *Wees onzer gedachtig*. *Hij heeft het ons niet verholen*. *Hij ſprak met ons*. *Hij zeide aan ons*. *Gij zult ons niet bedriegen*. Men heeft het, eertijds, ook in den eerſten naamval gebezigd, zoo als uit den verbogenen tweeden naamval blijkt. Bij ULPHIL. komt *uns* nog in plaats van *wij* voor. Dit voornaamwoord neemt ook nog andere bijv. naamw. achter zich: *met ons allen maakten wij een getal uit van zes en twintig*. *Voor ons beiden*. *Met ons zesſen*. Men ſtelt het ook met *waart*, of *waarts*, te zamen: *die laet zich t'onswaert trekken*. POOT. Dit oude voornaamwoord luidt reeds bij KER. *uns*, OTFR. *uns*, ULPH. *uns*, hoogd. *uns*, angelf. en eng. *us*, ijsl. *osz*, zw. *osz*, noorw. *os*, deen. *os*, ſchotl. *ws*. Het is zeer waarſchijnlijk, dat het met *en*, het oude *und*, *unde*, *onder*, het lat. *inter* en *nos* vermaagſchapt is; het geeft toch eene verbinding van perſonen, *mij en anderen*, te kennen.
ONS, een bezittelijk voornaamwoord, hebbende zijne betrekking op meer perſonen zonder onderſcheid van geſlacht, als zij van zich zelven tot anderen ſpreken. *Ons huis*, *onze ſtal*, *onze woning*; *onze huizen* — *ſtallen* — *woningen*. Hieruit blijkt, dat *ons* bij woorden van het onz. geſl. in het enkelv., *onze* bij manl. en vrouwl. naamw., in beide getallen, gebruikt wordt. Zie verder INL., bl. 116-119. Men plaatst het voorts, gelijk alle bezittelijke voornaamw., voor het naamw. Hiervan is uitgezonderd het eene *Vader onze*, zoo als dit, in de dagelijkſche taal, wel voorkomt: *bid nog een vader onze*. En dit is nog een overblijfſel eener ſlaafſche vertaling van het lat. *Pater noster*. Bij OTFR. vindt men dat reeds: *vater unſir*, bij NOTK. *fater unſer*, bij TATIAN. *fater unſer*. Ondertusſchen plaatst men *onze*, *ons*, ook achteraan, met uitlating van het naamwoord; en wel op tweederlei wijs. Zonder lidwoord: *dat goed is ons*. *Weet gij dat Ramoth in Gilead onſe is?* BYBELV. *Onſe lippen zijn onſe*. BYBELV. Met het lidwoord *de*
of

of *het: die zaak is de onze geworden. Dat huis is het onze.* In het meerv. getal komt het dus zelfst. voor: *de onzen kregen daar de nederlaag.* In de dagelijksche taal, laat men, bij dit bezittelijke voornaamw., het woord *huis* uit; wanneer het gebruik er eene *t*, welluidendheidshalve, bijgevoegd heeft: *kom morgen tot onzent.* Zoo ook in zamenstelling: *onzentwege*, *onzenthalve*.

ONSCHADELIJK, bijv. n. en bijw., *onschadelijker*, *onschadelijkst.* Dat geene schade veroorzaakt, geen nadeel doet. Van *on* en *schadelijk.* Van hier: *onschadelijkheid.*

ONSCHALK, bijv. n. en bijw., *onschalker*, *onschalkst.* Niet schalk, niet loos, eenvoudig: *want hij een onschalck man was.* J. v. D. BEKE. *Als hi een onscalc wijf tot sinen wille brenghen mach.* GULD. LEGENDE. Van *on* en *schalk.* Van hier: *onschalkheid.*

ONSCHAMEL, bijv. n. en bijw., *onschameler*, *onschamelst.* Onbeschaamd: *is d' avend zoo onschamel?* VOND. Reeds bij M. ST.: *dit onscamel Vriesch diet*, dit onbeschaamde Viesche volk. Van *on* en *schamel.* Van hier: *onschamelheid: door onschamelheidt der verzoekeren*, HOOFT.

ONSCHAPPELIJK, bijv. n. en bijw, *onschappelijker*, *onschappelijkst.* Niet schappelijk, ongeregeld. Van *on* en *schappelijk.* Een woord der zamenleving, waarvan: *onschappelijkheid.*

ONSCHARLAKEN, bijv. onverb. n., zonder trappen van vergrooting. Het tegendeel van rood scharlaken. Bij VOND. vindt men het: *met onscharlake troni.* Van *on* en *scharlaken.*

ONSCHATBAAR, bijv. n. en bijw., *onschatbaarder*, *onschatbaarst.* Dat niet geschat kan worden. Van *on* en *schatbaar.* HOOFT heeft ook *onschattelijk: d'onschattelijke prijs.*

ONSCHEIDELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet gescheiden kan worden: *'t onscheidelijke paaren.* HOOFT. Van *on* en *scheidelijk.* Men zegt ook *onscheidbaar: een onscheidbaar voorzetsel.*

ONSCHENDBAAR, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet geschonden kan of moet wor-

worden: *wij bidden u om 't eenige en onfchendbre pandt des vredes.* VOND. Van *on* en *fchendbaar.* Ook: *onfchendelijk.*

ONSCHERP, bijv. n. en bijw., *onfcherper*, *onfcherpst.* Niet fcherp. *Iemand met onfcherp te keer gaan*, met ftokken, vlegels enz. Van *on* en *fcherp.*

ONSCHEURLIJK, bijv. n. en bijw., *onfcheurlijker*, *onfcheurlijkst.* Dat niet fcheuren kan. Van *on* en *fcheurlijk.*

ONSCHIFTELIJK, bijv. n. en bijw., *onfchiftelijker*, *onfchiftelijkst.* Dat door fchiften niet gefcheiden kan worden: *de zaaken, in omfchiftelijke verwarrenis geworpen.* HOOFT. Van *on* en *fchiftelijk.*

ONSCHIJNBAAR, bijv. n. en bijw., *onfchijnbaarder*, *onfchijnbaarst.* Niet fchijnbaar. Van *on* en *fchijnbaar.* Van hier: *onfchijnbaarheid.*

ONSCHIKKELIJK, bijv. n. en bijw., *onfchikkelijker*, *onfchikkelijkst.* Slordig, morfig. Van *on* en *fchikkelijk.* Van hier: *oufchikkelijkheid.*

ONSCHILDERBAAR, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet gefchilderd kan worden: *onfchilderbaar op doek.* VOND.

ONSCHOON, bijv. n. en bijw., *onfchooner*, *onfchoonst.* Nog niet fchoon: *wijn, op de moer liggende, is onfchoon.* In dezen zin lijdt het geene vergrooting. Niet fchoon, leelijk: *onfchoone ouden.* VOND. *Het paertsgeftalte is niet onfchooner als de man.* VOND. Oneig.: *de Spanjaardts, alhier de kans onfchoon fchouwende* enz. HOOFT. Reeds bij M. ST.: *Karels gheflachte, dat onfcone.* Van *on* en *fchoon.* Van hier: *onfchoonheid.*

ONSCHULD, z. n., vr., *der*, of *van de onfchuld*; zonder meerv. Het tegendeel van fchuld, doch in eenige gevallen flechts. Het beteekent, trouwens, dien toeftand, waarin men de werkende noch aanleidende oorzaak van eene misdaad is: *ik beroep mij op mijne onfchuld. Zijne onfchuld toonen — bewijzen.* Oudtijds noemde men dit *zijne onfchuld doen.* Verfchooning: *doe mijne onfchuld bij hem. Ik konde veel tot mijne onfchuld zeggen.* In den verhevenen ftijl, beduidt het dikwijls onfchuldige perfonen: *hoe dikwijls moet de onfchuldfchavotten betreden! De plaatfen, waar ik voor de onfchuld ftreed.* BILDERDYK. Van *on* en *fchuld.* Van hier:

onschuldig, waarvan bij HOOFT een wederk. werkw. *zich onschuldigen*; *onschuldiglijk*. Zam.: *onschuldvol*; een woord, dat, bij onze hedendaagsche dichters, veel voorkomt, in navolging van het hoogd. *unschuldvoll*: het smaakt te uitheemsch; onze oude oorspronkelijk nederd. schrijvers kennen het ook niet.

ONSCHUWELIJK, (*onschuwbaar* bij VOND.) bijv. n. en bijw., *onschuwelijker*, *onschuwelijkst*. Hetwelk men niet schuwen kan. Van *on* en *schuwelijk*.

ONSIERLIJK, bijv. n. en bijw, *onsierlijker*, *onsierlijkst*. Niet sierlijk: *tot geenen onsierlijken knoop*. BOGAERT. Van *on* en *sierlijk*.

ONSLAPERIG, bijv. n. en bijw., *onslaperiger*, *onslaperigst*. Niet slaperig: *onslaperig in 's waerelts droomen*. ANTON.

ONSLIJTBAAR, bijv. n. en bijw., *onslijtbaarder*, *onslijtbaarst*. Niet slijtbaar. Van *on* en *slijtbaar*.

ONSMAAK, z. n., m., *des onsmaaks*, of *van den onsmaak*; zonder meerv. Walging, afkeer: *wie zoude geenen onsmaak in zulke laffe gesprekken krijgen?* Van *on* en *smaak*. Van hier: *onsmaakbaar*, zonder trappen van vergrooting, waarvan men den smaak niet gewaar kan worden: *men verneemt 't onsmaeckbre met geen tong*. VOND. *Onsmakelijk*, *onsmakelijker* enz., laf, dat niet aangenaam voor de tong is; ook in eenen figuurlijken zin: *onsmakelijke tijdingen*. — *Onsmakelijkheid*.

ONSMAKELIJK, zie *onsmaak*.

ONSMELTELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Hetwelk men niet smelten kan: *wat poogt gij met uw weenen tot wasch te smelten deze onsmeltelijke steenen?* P. RABUS. Van *on* en *smeltelijk*.

ONSMERTELIJK, bijv. n. en bijw., *onsmertelijker*, *onsmertelijkst*. Niet smertelijk. Van *on* en *smertelijk*.

ONSPAANSCH, bijv. n. en bijw., *onspaanscher*, *meest*, *zeer onspaansch*. Den Spanjaard niet toegedaan: *een man geleert en onspaansch*. HOOFT. Van *on* en *spaansch*.

ONSPEURLIJK, bijv. n. en bijw., *onspeurlijker*, *onspeurlijkst*. Niet te bespeuren: *op wier onspeurlijk spoor*. DE DECK. Van *on* en *speurlijk*.

ONSPIJS, z. n., vr., *der*, of *van de onspijs*; meerv. *onspijzen*. Hetwelk men, om zijne walging, niet als gewonelijke spijs gebruiken kan: *wat onspijs heeft het niet al in 't lijf geslagen?* VOND. Van *on* en *spijs*.

ONSPOED, z. n., m., (oudt. ook vr.) *des onspoeds*, of *van den onspoed*; meerv. *onspoeden*, dat bij OUD. voorkomt. Geen voorspoed: *door gelaatenheidt in onspoedt*. HOOFT. *In onspoet krijgt men oogen*. J. DE HAES. Van *on* en *spoed*.

ONSPOOR, z. n., o., *des onspoors*, of *van het onspoor*; meerv. *onsporen*. Ongebaand spoor: *de paerden zien spoor noch onspoor aen*. VOND. Van *on* en *spoor*.

ONSPRAAKZAAM, bijv. n. en bijw., *onspraakzamer*, *onspraakzaamst*. Niet spraakzaam. Van *on* en *spraakzaam*.

ONSPREKELIJK, bijv. n. en bijw., *onsprekelijker*, *onsprekelijkst*. Die niet te spreken is; dat niet uitgesproken kan worden. Van *on* en *sprekelijk*.

ONSTAATSCH, bijv. n. en bijw., *onstaatscher*, *meest*, *zeer onstaatsch*. Die de partij der staatschen niet is toegedaan. Bij HOOFT komt het als een zelfst. naamw. voor: *eenighe Onstaatschen (werden) uitgejaaght*. Van *on* en *staatsch*.

ONSTADE, z. n., vr., *der*, of *van de onstade*; zonder meerv. Ongemak: *dat komt mij te onstade*, te onpas. Van *on* en stade.

ONSTADIG, zie *ongestadig*.

ONSTANDVASTIG (bij DORESL. ook *onstandhaftig*) bijv. n. en bijw., *onstandvastiger*, *onstandvastigst*. Niet standvastig, veranderlijk. Van *on* en *standvastig*. Van hier: *onstandvastigheid*, *onstandvastiglijk*. Bij de ouden vindt men ook *onstandvast*.

ONSTEDE, veroud. bijv. n. en bijw., *onsteder*, *onsteedst*. Niet vast: *dat make se onstede*. WILCKOER. v. LANGEWOLT. Van *on* en *sted*, *stede*.

ONSTEMMIG, bijv. n. en bijw., *onstemmiger*, *onstemmigst*. Niet eenstemmig: *het onstemmigh volck*. DE BRUNE. Van *on* en *stemmigh*.

ONSTERFELIJK, bijv. n. en bijw., *onsterfelijker*, *onsterfelijkst*. Niet vatbaar voor sterven, en, verder, niet vatbaar voor ophouden te zijn. *God is onsterfelijk*, in zoo ver deszelfs wezen onmogelijk kan vernietigd worden. *Eene onsterfelijke ziel te verliezen hebben*. Oneig. beteekent het eene lange duurzaamheid: *daardoor verworf hij zich eenen onsterfelijken naam*. Van *on* en *sterfelijk*. Van hier heeft VOND. een werkw. *onsterfelijken*

ken: waarme de Godheyd hadde onsterflyckt uwen rei. Voorts: *onsterfelijkheid.*

ONSTERK, bijv. n. en bijw., *onsterker*, *onsterkst*. Dat ligt breekt, hetwelk men ligt vaneen trekken kan: *onsterker dan haar*. VOND. *Onsterke draad. Onsterk laken.* Niet met sterke bezetting verzien: *tot verbluffing der onsterker plaatzen.* HOOFT. Oneig.: *een onsterk bewijs.* Van *on* en *sterk*. Van hier: *onsterkte*.

ONSTICHTIG, bijv. n. en bijw., *onstichtiger*, *onstichtigst*. Niet stichtig: *met geen onstichtigh spel.* VOND. Van *on* en *stichtig*. — Ook: *onstichtelijk*.

ONSTILBAAR, bijv. n. en bijw., *onstilbaarder*, *onstilbaarst*. Niet te stillen: *een' onstilbaare beweeghenis.* HOOFT. Van *on* en *stilbaar*.

ONSTOND, z. n., m., *des onstonds*, of *van den onstond*; meerv. *onstonden*. Ongelegen uur. Bij L. MEIJER *onstonde*. Van *on* en *stond*. Van hier: *onstondig*. Alles verouderd.

ONSTRAFFELIJK, bijv. n. en bijw., *onstraffelijker*, *onstraffelijkst*. Niet berispelijk: *een onstraffelijk leven leiden*. Echt, niet valsch: *met onstraffelijke zegelen bekreftigen*. OMLAND. LANDR. Van *on* en *straffelijk*. Van hier: *onstraffelijkheid*. — *Onstrafbaar*, die geene straf verdient.

ONSTREKKELIJK, bijv. n. en bijw., *onstrekkelijker*, *onstrekkelijkst*. Dat niet zeer strekt, niet wel voor duurzaam voedsel dient. Van *on* en *strekkelijk*.

ONSTRENG, bijv. n. en bijw., *onstrenger*, *onstrengst*. Niet streng: *onstrenge kinderroede*. VOND. Van *on* en *streng*.

ONSTUIM, *onstuimig*, zie *ongestuim*.

ONSTUITBAAR, bijv. n. en bijw., *onstuitbaarder*, *onstuitbaarst*. Niet te stuiten. VOND. heeft het woord. Van *on* en *stuitbaar*.

ONSTUKKEN, zie *ontstukken*.

ONSTURIG, zie *ongesturig*.

ONT, een voorzetsel, dat slechts in zamenstelling gebruikelijk is. Men plaatst het voor werkwoorden alleen, als: *ontloopen*, *onterven* enz.; en voor zulke naamwoorden, die van zoodanige werkwoorden ontstaan zijn, als: *ontbijt*, van *ontbijten*, *ontzet*, van *ontzetten* enz. In deze zamenstelling met werkwoorden, die zoowel onzijdig als

 be-

bedrijv. kunnen zijn, is het altijd een onfcheidbaar voorzetfel, als; *ontkomen*, *ontkwam*, *hij is ontkomen*, *te ontkomen*. Wat deszelfs beteekenis aangaat: dusdanige werkwoorden geven (1) te kennen eene beweging van eene plaats, als: *ontduiken*, *ontloopen*, *ontglippen*, *ontgeven*, *ontwijken*, *onttrekken* enz. (2) Eene zachtere ftrekking of lokking naar eene plaats, als: *ontvangen*, *ontbeiden*, *ontbieden*, *ontgunnen* enz. (3) Eene losmaking van iets, als: *ontgespen*, *ontknoopen*, *ontbakeren*, *ontcijferen*, *ontdooijen*, *ontgelden*, *ontfluiten*, *ontluiken*, *ontbinden* enz. (4) Eene berooving van iets, als; *ontkleeden*, *onthoofden*, *ontmannen*, *ontedelen*, *onterven*, *ontheiligen*, *onthanden* enz. (5) Een begin van iets, als: *ontbijten*, *ontfteken*, *ontvlammen*, *ontbreken*, *ontdooijen*, *ontfermen*, *ontgraven*, *ontmoeten*, *ontroeren*, *ontftaan*, *ontflapen*, *ontwaken* enz. Eindelijk (6) fchijnt het eene verfterking aan te duiden, als: *ontblooten*, *ontledigen*, *ontfchaken*. In de vier eerfte beteekenisfen, is dit voorzetfel reeds oud. Bij ULPHILAS vindt men zulke, met *and* en *anda* zamen geftelde werkwoorden, als ook bij de alemann. en frank. fchrijvers, die daarvoor dan eens *ant*, *int*, *unt*, dan eens *en* en *in*, en, als een *f* volgt, *inp* of *emp* gebruiken. In het angelf. luidt het *aet*, *et*, *and*, in het deen. *und* en *inde*, bij onze oude fchrijvers dikwijls *on*, ook wel *om*, hoogd. *ent*, nederf. *unt*. Door middel van dit voorzetfel, vooral wanneer het in de vier eerfte beteekenisfen voorkomt, kunnen nieuwe werkwoorden gevormd worden; en hier weten zich vooral onze dichters van den rijkdom der taal heerlijk te bedienen. In het vervolg zullen wij daarvan blijken zien. Ieder mag dit navolgen, zoo hij maar tegen den aard der taal en de regelen van gezond verftand niet zondige. In de dagelijkfche zamenleving maakt men van allerlei naamwoorden, door middel van dit voorzetfel, een ruim aantal van zulke werkwoorden, die altijd eene berooving van die zaak aanduiden, die door het naamwoord wordt te kennen gegeven, als: *dit heet de wet ontwetten* — *den mensch ontmenfchen*. Men kan dit tot duizenden uitbreiden. Eenigen flechts, die door een herhaald gebruik veel voorkomen, zal ik naar orde aanteekenen.

ONTAANBOORDEN, bedr. w., dat fomtijds bij de zeeu-

zeeuwen nog gebruikt wordt. MEIJER verklaart het door benaderen. Zie *aanboorden*. Het voorz. *ont* schijnt hier een begin aan te duiden.

ONTAARDEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *aarden*: *ik ontaardde*, *ben ontaard*. In het gemeen, eenen vorigen aard missen: *de groote Paulus, van dien Saulus nu ontaerdt* enz. J. DE HAES. In het bijzonder, eene goede gesteldheid verliezen en tot het tegengestelde vervallen: *van de deugd zijner voorouderen ontaarden*. Van hier wreed: *een man van een ontaard gemoed*. *Eene ontaarde moeder*. *De moedigste heldin, waer van de zoon geenszins ontaerdde*. J. DE HAES. Van hier: *ontaardeling* bij F. HALMA, *ontaardheid*, *ontaarding*. De spelling *ontaarten* is tegen den aard der taal.

ONTADELEN, (*ontedelen*) bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *adelen*: *ik ontadelde*, *heb ontadeld*. Van de adellijke waardigheid berooven. Van hier: *ontadeling*.

ONTADEMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ademen*: *ik ontademde*, *heb ontademd*. De ademhaling benemen: *door de walmte ontademt*. HOOFT.

ONTALLIJK, bijv. n. en bijw., *ontallijker*, *ontallijkst*. Ontelbaar. Van *on* en *tallijk*. Van hier: *ontallijkheid*.

ONTAM, bijv. n. en bijw., *ontammer*, *ontamst*. Niet tam, wild. Van *on* en *tam*.

ONTAMBTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ambten*, dat niet in gebruik is: *ik ontambtte*, *heb ontambt*. Van een ambt afzetten. Men vindt bij J. DE BRUNE dit woord.

ONTANKEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ankeren*: *ik ontankerde*, *heb ontankerd*. Van het anker afrukken of berooven: *als een ontankert schip dus sollen mijn gedachten*. AANHANGS. OP J. BONEFON. PANCHAR. Van een anker losmaken: *een ontankerde muur*. Oneig.: *een tred, die nooit ontankert werd*. OUDAAN.

ONTAREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *aren*, dat buiten zamenst. niet voorkomt. Van korenaren zuiveren.

ONTBAKEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz.

voorz. *ont* en *bakeren: ik ontbakerde, heb ontbakerd.* Een gebakerd kind uit de luren doen.

ONTBALLASTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ballasten: ik ontballastte, heb ontballast.* Den ballast uit een schip doen. Oneig.: *ontballast van 't gewicht van Hoofs bekommeringh.* C. Huygens.

ONTBANEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *banen: ik ontbaande, heb ontbaand.* Eene effene baan onbruikbaar maken, zoodat men dezelve niet langer betreden kan: *oft dat de konstenarijen der maghtigen den anderen (weg) ontbaant hebben.* Hooft.

ONTBASTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *basten*, dat niet in gebruik is: *ik ontbastte, heb ontbast.* Van bast ontblooten.

ONTBEDELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *bedelen: ik ontbedelde, heb ontbedeld.* Door bedelen zoeken te ontvangen.

ONTBEENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *beenen*, dat niet in zwang is: *ik ontbeende, heb ontbeend.* De beentjes uit het vleesch doen. Bij Kil. ook *ontbeenderen.*

ONTBEIDEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *beiden: ik ontbeidde, heb ontbeid.* Bedr., opwachten, vertoeven, met oogmerk, dat een ander op die plaats kome, waar men hem inwacht. *Ont* beteekent hier eene strekking naar eene plaats. Zoo zegt Vond.: *dit oude wijf ontbeijd.* Onz., met *hebben: maer ontbeijd, ick zie alreede het tooneel openen.* Vond.

ONTBEREN, *ontbaren*, zie *ontberen.*

ONTBEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *beren: ik ontbeerde, heb ontbeerd.* Iets niet hebben, derven, missen, mangel aan iets lijden, vooral ten opzigt van den aard en de wijs, waarop men hetzelve verdraagt. Men vindt het met den tweeden en vierden naamval: *de locht, dier sij doch niet ontbeeren en conden.* Doresl. Ook bij Camph. *Sij kan van dusend een den maskerlap ontbeeren.* Huygens. *Dat zijn lof mijn geringe pen wel ontbeeren magh.* Poot. Zeldzamer komt het voor verstoken zijn van iets, zonder betrekking op den aard en de wijs, waarop men zich onder dat gemis gedraagt: *in 't lang ontbeeren van 't boek,* Hooft.

HOOFT. *Daer Recht en Reden kracht en duur ontbeeren, wat ze kermen.* POOT. *Zoo ick iet in zulk een' volheid mag ontbeeren, 't is uw gezelschap, anders niet.* DE DECK. Van hier: *ontbering*, *ontbeerlijk.* Bij OTFR., NOTK. en latere schrijvers luidt dit woord *inberan*, *inberen*, *enpern*, *emperen*, *umberen*, *embearen*, hoogd. *entbehren*, deen. *undvåre*, zw. *ombaera.* Het komt van het oude *beren*, *baren*, dragen, doen, werken, brengen, voortbrengen. genieten.

ONTBIEDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *bieden*: *ik ontbood*, *heb ontboden.* Een gebod geven, bevelen: *alles wat ghij uwen knecht ontboden hebt*, *dat wil ick doen.* DORESL. In dien zin is het reeds verouderd. In vorige tijden las men dat vaak in openbare bevelen: *soo ontbieden ende ordonneren wij den Drossaert onser Baronie.* ORDONN. VAN MAURICE. 1620. Wij gebruiken het thands in den zin alleen van bevel geven, dat iets tot ons kome, of gebragt worde: *waaroover de Prins eenen Eedelman bij zich ontbood.* HOOFT. *Want veel snoden, in uw' tijt in 't licht ontboden* enz. POOT. *Ik heb die boeken van Amsterdam ontboden.* Eertijds beduidde het ook bekend maken, vermelden: *bij denselven condt ghij mij ontbieden*, *wat ghij hooren sult.* DORESL. *Jakob*, *Godts knecht ende ons Heeren Jhesu Christi*, *ontbiedet groete den twaelf ghestachten.* OUDE OVERZETT. VAN DE VULGATA. *Ontbieden wij onse vrientschap ende gruete.* VERDRAG VAN JAN DE DERDE EN JACOBA VAN BEIJEREN, 1415. Zoo lezen wij ook in oude plakkaten *ontbieden en verzoeken wij*, in onderscheiding van *lasten en bevelen wij.* Van hier: *ontbieding.* Het voorzetsel *ont* heeft, in deze verouderde beteekenissen, behalve in die eene, waarin het thands nog voorkomt, den zin van *aan*, als beduidende een voorwerp, waarheen de handeling gerigt is: misschien is het ook uit *aan* oorspronkelijk.

ONTBIJT, z. n., o., *des ontbijts*, of *van het ontbijt*; zonder meerv. Morgenspijs: *tot een bitter ontbijt.* HOOFT. *Een spottelijk ontbijt*, *dat men den ellendighen voorzet.* HOOFT. HALMA verkiest het mannelijke geslacht. Dit vindt men ook bij HOOFT: *den ontbijt gereed maaken.* Zoo ook bij HUYGENS: *dien hitsigen ontbijt en kan hij niet verswelgen.* En bij J. V. HEEMSK.: *het wachten na den*

den ontbijt. Doch het onzijdige geslacht is het verkieslijkste, omdat onze onscheidbare voorzetsels, voor het zakelijke deel eens werkwoords, met afkapping van den uitgang geplaatst, gewonelijk onzijdige naamwoorden vormen.

ONTBIJTEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *bijten : ik ontbeet, heb ontbeten.* Het ontbijt nuttigen.

ONTBINDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *binden : ik ontbond, heb ontbonden.* Van eenen band bevrijden, door denzelven los te maken: *ontbindt het veulen.* Byb. *Toen ge' eerst van uw moeder waart ontbonden*, bij de geboorte uit haar, uwe navelstreng afgebonden en afgesneden zijnde. G. Brandt. *De hemel zal den doeck des misverstands ontbinden.* Vond. *Naar dat der winden Vorst hem uitlaat en ontbindt.* Vond. De vaste deelen scheiden : *iets in water ontbinden.* Oneig., van eene onaangename, bezwaarlijke zaak bevrijden: *'t hart, van zwarigheen ontbonden.* Vond. *Nu wordt zijn ziel ontbonden van 's lichaams lastigh pak.* J. de Haes. *Ontbonden worden* is, in den Bijbelstijl, sterven. Krachteloos maken: *een gebod ontbinden*; naar denzelfden stijl. Breken: *door trou, die tijdt noch ramp ontbint.* G. Brandt. Eertijds beteekende het ook verklaren, uitleggen:

Dijn rijcke moet toecomen.
Dat 's dus ontbonden enz.

Van Maerl. Rymbyb.

Daer ic of die hantveste al
In Duutsche woort ontbinden sal. M. Stoke.

Men gebruikt het nog in eenen soortgelijken zin: *een wiskundig voorstel ontbinden.* Zoo komt het ook voor in het Leven Jes. Chr. 1499. Van hier: *ontbinding*, *ontbindelijk.* Bij Ker. luidt dit woord *anpintan*, Otfrid. *intbindan.*

ONTBITTEREN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *bitteren*, dat niet voorkomt: *ik ontbitterde, ben ontbitterd.* Van zijne bitterheid verliezen: *aloë sal ons ontbitt'ren.* Huygens.

ONTBLADEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *bladeren : ik ontbladerde, heb ontbladerd.* Van blad berooven: *Jehova's stem ontbladert het*

het boschrijke woud. MUNTINGHE. Men zegt ook *ontbladen*: *kool ontbladen*. Doch *ontbladeren* is meest in gebruik. Oneig.: *geen schaadelijke rups ontblaader deze hoop.* D. SCHELTE.

ONTBLIJVEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *blijven*: *ik ontbleef, ben ontbleven*. Ontbreken, verouderd woord: *alsoo sijnse nu sommer vrac ende ghierich, ende hem machs niet ontbliven*. RUSCHEBROEC CIERH. DER GHEESTELIKER BRULOCHT.

ONTBLINDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *blinden*: *ik ontblindde, heb ontblind*. Men noemt dit ook *ontblindhokken*. In eenen eigenlijken zin heet het het bewindsel der oogen wegnemen; oneig., iemand uit den dut helpen, verlichten. Bij HUYGENS komt het in den eigenl. zin voor: *blint had ik mij geplant, en, wild ick mij ontblinden* enz.

ONTBLOEMEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *bloemen*: *ik ontbloemde, ben ontbloemd*. Zijne bloem verliezen. Meest figuurlijk: *ontbloemde maegd.* DE BRUNE. Voor *ontbloemen* in eenen eigenlijken zin vindt men bij HOOGSTR. ook *ontbloesemen*.

ONTBLOOTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *blooten*: *ik ontblootte, heb ontbloot*. Bloot maken. Eigenlijk: *gij ontblootedet de fundamenten tot aan den hals.* DORESL. In het bijzonder, van kleederen ontdoen: *ontbloot uw' arm.* H. SCHIM. *Die als-doen haer aensigt ontblootende.* BAT. ARCADIA. *Ik durf mij niet te veel ontblooten. Zij liep met ontblooten boezem. Men moet zich voor alle menschen niet ontblooten*, zijn hart niet openbaren. Oneig.: *hij ontblootte door list de grenssteden van bezetting*. Berooven, versteken: *ik was van alle hulp ontbloot. De vochte herfst ontbloot den wijngaerd van sijn' trossen.* VOND. *D'Onroomschen, ontbloot van deze borstweer.* HOOFT. *Haare zijde ontblooten van zulk eenen raadsman.* HOOFT. *Want ontbloot men de poëzij van hare gebloemde sieraden.* J. DE HAES. *Van menschen hulpe ontbloot.* J. DE HAES. Van hier: *ontblooting*. Het voorz. *ont* schijnt hier slechts eene versterking aan te duiden.

ONTBOD, z. n., o., *des ontbods*, of *van het ontbod*; zonder meerv. De daad van ontbieden: *het ontbod ten Landdage.* L. TRIP.

ON-

ONTBOEIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *boeijen*: *ik ontboeide*, *heb ontboeid*. De boeijen ontfluiten: *ontboeit den jongeling*. Hooft. *Andromeda*, *ontboeit door Perfeus*. Vond. *Help d'onfchult bevrijden en ontboeijen*. Poot. Oneig.: *de winter is ontboeit*. Vond. *Die door den dood van deze aarde ontboeid zijn*. Sels. *Die ons ontboeit en veiligh leidt op gladgebaende wegen*. H. Schim. Van hier: *ontboeijing*.

ONTBOEZEMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *boezemen*, dat niet in gebruik is: *ik ontboezemde*, *heb ontboezemd*. Eigenlijk uit den boezem met moeite voortbrengen. Men gebruikt het oneigenlijk voor uit het hart opbrengen. Van hier: *ontboezeming*: *zonder de ontboezeming van deezen hartlijken wensch*. Frantzen.

ONTBOKSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *bokfen*: *ik ontbokste*, *heb ontbokst*. Ontfutfelen: *iemand iets ontbokfen*, in Vriesland gebruikelijk. Eigenlijk ftil uit de *bokfe*, uit de broek, ligten.

ONTBOLSTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *bolfteren*: *ik ontbolfterde*, *heb ontbolfterd*. Den bolfter van iets open maken en afdoen. Oneig.: *den dwaas kan men van zijne dwaasheid niet ontbolfteren*. Hamelsv. Van hier: *ontbolftering*, eig. en oneigenl.: *zoude men op meer ontbolftering kunnen denken*. Tuinman.

ONTBONDELEN, (*ontbundelen*) bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *bondelen*, dat buiten zamenft. niet voorkomt: *ik ontbondelde*, *heb ontbondeld*. Uit den bondel doen: *ontbondelen alle de vrouwsperfoonen 't hair*. Bogaert. Van hier: *ontbondeling*.

ONTBOREN, verl. deelw. van het veroud. *ontbaren*, *ontberen*, fterven: *uw' goelijke Alvriendin*, *ter goeder uure ontboren* (geftorven) enz. Moon. Het is eene navolging van het lat. *denatus*.

ONTBORRELEN, onz. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *borrelen*: *ik ontborrelde*, *ben ontborreld*. Borrelend ontfpringen: *dat water*, *dat met bloet gemengt Godts hart ontborrelde*. Vond. Van hier: *ontborreling*.

ONTBRANDEN, onz. w. gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *branden*: *ik ontbrandde*, *ben ontbrand*.

Men

Men gebruikt dit woord, in den verhevenen stijl, voor aanvangen te branden: *so dat het vijer des Heeren ontbrandde onder hen, ende verteerde.* BYBELV. *Op dat sijn coper ontbrande.* DORESL. Meest gebruikt men het oneigenlijk van hevige begeerten en hartstogten: *mijn herte is ontbrant in mijnen lijve.* DORESL. *Die heiligheit, die naer het onbeschaduwt licht ontbrant.* H. SCHIM. Bijzonder van liefde en toorn: *in liefde tot iemand ontbranden. Met alle haren afgoden, waer op sij op eenen ontbrande.* DORESL. *Tot de Deugt en 't Recht ontbrant in liefdevlammen.* POOT. *Wanneer sijn toorn maer een weijnich soude ontbranden.* BYBELV. Bij OTFR. vindt men het reeds van den toorn gebezigd *inbrennan.* Bij TATIAN. is het bedr. *intprennan*, zoo ook bij de zwab. dichters *enbrennen.*

ONTBREIDELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *breidelen: ik ontbreidelde, heb ontbreideld.* Den breidel uit den mond losmaken. Oneig.: *'t ontbreidelt grauw.* ANTON. *'t Ontbreidelen der jeugt.* VOND. *Wanneer zal ick mijne blijdschap ontbreidelen?* VOND. *Zoo haast de jeugt was van de wijn ontbreidelt* G. BRANDT. Van hier: *ontbreideling.*

ONTBREIJEN, (*ontbreiden*) bedr. w., gelijkvl.. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *breijen: ik ontbreide, heb ontbreid.* Ontvlechten.

ONTBREINEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *breinen*, dat buiten zamenstell. niet voorkomt: *ik ontbreinde, heb ontbreind.* Het brein uitdrukken: *bekkeneelen, die de Dwinglandij ontbreinde.* G. BRANDT.

ONTBREKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *breken: ik ontbrak ben* en *heb ontbroken.* Met geweld beginnen op te breken; met *zijn*: *dat weet ik, dat de himel ontbreek, mit tonghere, ende mit blixen.* De 10 *gebod. in het oudfr.*, bij LE LONG. Oneig.; met geweld voor den dag komen, oproer maken; met *zijn*: *die Vriesen, die somwile ontbraken, sagen si stede.* M. STOKE. Bevrijd worden, opkomen van iets, dat mij als gebonden houdt; met *zijn*:

Te Dordrecht lach hi bevelt swaer,
Ende hi wort des wel ghewaer,
Dat hi niet en mochte ontbreken. M. ST.

In al deze beteekenissen is het woord buiten gebruik geraakt.

raakt. Wij nemen het thands onz., met het hulpw. *hebben*, voor te kort schieten: *de priesters nacht noch dagh in hunnen plight ontbreecken.* VOND. Niet zijn, uit hoofde van gebrek: *waar geld ontbreekt, ontbreekt alles.* Dikwijls plaetst men er den derden naamval bij, het zij in den zin van mangel lijden: *als ons dus Focions noch Thrazeas ontbreken.* POOT. Men plaatst de zaak dan ook wel met het voorz. *aan* er bij: *het heeft mij nooit aan moed ontbroken.* Het zij in den zin van te kort zijn: *misschien sullen den vijftigh rechtveerdigen vijve ontbreken.* BYBELV. CAMPH. bezigt het met den derden naamval des persoons en den tweeden der zaak: *gheens dings sal hem ontbreken.*

ONTBRIEVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *brieven*, dat bij KIL. nog voorkomt: *ik ontbriefde, heb ontbriefd.* Dit woord, als mede *ontinkten*, is door den Ridder C. HUYGENS uitgevonden. Om papier niet eene prooi voor rotten en muizen te laten, neemt de Dichter voor, om hetzelve met rijm en vers te beschrijven, en er dan brieven van te vouwen, ten einde dezelve zijnen vrienden over te zenden. Dit drukt Hij dus uit:

'k Gaese niettemin ontrieven,
En haer avondmael ontbrieven,
En ontinten haer' ontbijt.

ONTBUNDELEN, zie *ontbondelen.*

ONTBURGEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *burgeren*, dat niet in gebruik is: *ik ontburgerde, heb ontburgerd. Van het burgerschap berooven: die sal achter dier tijt ontburgerd wesen.* CHRON. V. ARNHEM.

ONTCIJFEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *cijferen: ik ontcijferde, heb ontcijferd.* Een verborgen, met cijfers, dat is geheime teekens, geschreven schrift verklaren; naar het fr. *dechifrer: alle brieven werden bij hem ontsijfert.* HOOFT. Fig. voor verklaren, uitleggen: *ik heb eindelijk het geheim ontcijferd.* Van hier: *ontcijfering.*

ONTDAAN, zie *ontdoen.*

ONTDAGEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *dagen: ik ontdaagde, ben ontdaagd.* Beginnen te dagen: *als Apol* (de zon) *begint t' ontdagen.* ANTON. *Eer dat de dagh ontdaeght.* HUYG.

ONT-

ONTDANKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *danken: ik ontdankte, heb ontdankt.* Ongenoegen betoonen. Men vindt het met eenen tweeden en vierden naamval: *d' een ooverzulx, zoo wel als d' ander zich der haapering ontdankende.* HOOFT. *Wanneer zij zich zullen dies ontdanken.* HOOFT. *Wie billijk loont en straft, zal 't nimmer zich ontdanken.* VOND. Voor eenen tweeden naamval komt ook wel een voorzetsel: *ende wenschte wel, dat UE. mij eens quaame ontdanken over zijn' traagheid.* HOOFT.

ONTDARMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *darmen*, dat buiten gebruik is: *ik ontdarmde, heb ontdarmd.* De ingewanden of darmen uithalen.

ONTDAUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *dauwen: ik ontdauwde, heb ontdauwd.* Den dauw wegnemen, opdroogen:

Langs der lindetoppen goud
Daer sij 't nat gaet over strijcken,
Dat haer broeder stracx ontdouwt. C. HUYG.

ONTDEELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *deelen: ik ontdeelde, heb ontdeeld.* Veroud. woord, dat bij KIL. voorkomt, in den zin van iemand zijn deel ontnemen, en hem afwijzen, als of men zeide (zegt L. MEYER) *ontoordeelen.*

ONTDEKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *dekken: ik ontdekte, heb ontdekt.* Eigenlijk iets, dat tot dekking dient wegnemen: *ontdeckt de beenen.* DORESL. *Het hoofd ontdekken. Alle dinck is naeckt ende ontdeckt voor sijnen oogen.* DORESL. *Zich ontdekken*, zijnen hoed afnemen. Oneigenlijk, eene onbekende, vooraf niet gekende zaak gewaar worden, zoo wel van alle zintuigen, bijzonder van het gezigt, als ook van het verstand: *zoo zou een blinde een' beemt ontdekken door de geuren.* POOT. *D'edle trekken, die in uw wezen zijn te ontdekken.* H. SCHIM. *Kolumbus heeft Amerika ontdekt. Men heeft, sedert het gebruik van vergrootglazen, vele geheimen der Natuur ontdekt. De vijand ontdekte het verraad. Ik ontdekte weldra de geheele zaak. Een bedrog ontdekken. Om 't vloekverbond tot in den grond te ontdekken.* FEITAMA. Eene verborgene zaak bekend maken: *van den hanekrai ontdekt.* VOND. Vooral in vertrouwen dezelve bekend

maken: *ontdek mij de geheimen van uwen minnehandel. Ik zal u mijn hart ontdekken.* Van hier: *ontdekker, ontdekking.* Dit werkw. luidt bij KER. *intdecchan*, bij ISIDOR. *antdecchan*, OTFR. *intheken.*

ONTDELVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *delven: ik ontdolf, heb ontdolven.* Door opdelven affnijden, benemen: *waer 't so dat men hem ontdolve den wech.* M. ST. *Ontdelven* heet ook door delven uit eenen kuil wegnemen: *opdat gij lichter wordt ontdolven van den hont.* MOON. Van hier: *ontdelving.*

ONTDENKEN, bedr. w., waarvan het verled. deelw. met *zijn* nog, in de dagelijkfche taal, gebruikt wordt: *het is mij ontdacht*, het is mij uit het geheugen gegaan. Van *ont* en *denken.*

ONTDIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *dikken: ik ontdikte, heb ontdikt.* De dikte wegnemen, dunner maken. Veroud. woord.

ONTDOBBELEN, onz. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *dobbelen: ik ontdobbelde, ben ontdobbeld.* Door geworpene dobbelfteenen een gevaar ontkomen: *hij is den dood ontdobbeld.* De gewoonte had wel eens, in vorige tijden, onder krijgsvolk plaats, wanneer eenige misdadigers op eene trom dobbelden, wie van hen de doodftraf zoude ontgaan.

ONTDOEN, bedr. w., onregelm. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *doen: ik ontdeed, heb ontdaan.* Voor *ontdoen* zeiden de ouden ook *ondoen.* Men gebruikt het voor het tegendeel van doen, veroorzaken, dat iets niet gedaan zij: *wat eens gedaen is, kan men nimmermeer ontdoen.* VOND. Te niet doen: *menigmaal ontdoet een Vorst, wat zijn voorzaat gedaan heeft.* Voor den dag brengen, veroorzaken: *als dat vyer ontdaen was*, in den brand geftoken was. COPYBRIEF VAN HET AMST. MIRAKEL, 1345. Open doen, eene opening maken:

Ende die poerte was beloken,
Die men ondede al t' hant. M. ST.

Metten fluetel menze floot en ontdede. C. v. MAND. Los maken: *wat d' eene ftont hij hecht, in d' ander weer ondoet.* RODENB. *Zich van kleederen ontdoen*; ook *zich ontdoen. Zich ontdoen* komt ook voor in den zin

zin van zich ontbinden: *alle de bewveginge des werelds ontdoet zich in die tsamenparinge.* De Brune. Oneig; ontslaan: *ik zal er mij van zoeken te ontdoen. Van alle vernedering ontdaan zijn.* Verstrooijen, uit elkander jagen, overwinnen: *wie heeft Hannibal ont aen?* De Deck. *Noijt man so sconen here so sciere sach ontdaen.* M. St. *Ontdaan* verklaart L. Meyer door gescheurd, gebroken. Kolyn gebruikt het werkw. ergens voor afbreken: *het holten kloister dat ontdede hij.*

ONTDONKEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *donkeren*: *ik ontdonkerde, heb ontdonkerd.* Heimelijk ontnemen: *hij ontdonkerde hem veel gelds. Die siet dees paarle van de kroon ontdonkert.* P. Lastdrager. Van hier: *ontdonkering.*

ONTDOOIJEN, (bij Kil. *ontdooden*) bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *dooijen*: *ik ontdooide, heb* en *ben ontdooid.* Bedr., de hardheid en stijfheid, door vorst veroorzaakt, wegnemen: *toen uw liefdensvuur den winter van des Heren volk te ontdooijen zogt.* M. L. *Tot de medogenheit het ijs ontdoie om 't hart.* J. de Haes. Meest onz., met *zijn*: *daer geen ijs ontdoijen kan.* Vond. *Mijne handen zijn nog niet ontdooid. Is uwe beurs al ontdooid?* is zij al gespekt? *Trijn sel iens mit en wip ontdoijen.* C. Huyg.

ONTDOOVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *dooven*: *ik ontdoofde, heb ontdoofd.* Doofheid, dat is eene zekere gevoelloosheid wegnemen: *als de smaeck door eene levende sousse niet verweckt ende ontdooft wert.* De Brune.

ONTDRAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *draaijen*: *ik ontdraaide, heb ontdraaid.* Los draaijen: *eene schroef ontdraaijen.* Oneig.: geheim ontnemen; in den lagen stijl: *hij wist hem dat sijntjes te ontdraaijen. Iemand eene kans ontdraaijen.* Men gebruikt het verled. deelw. ook met *zijn*: *hij is het ontdraaid*, hij heeft zich van die netelige zaak, door zich stil weg te pakken, afgemaakt; in de dagelijksche taal. Van hier: *ontdraaijing.*

ONTDRAGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *dragen*: *ik ontdroeg, heb ontdragen.* Door dragen ontnemen, ontstelen: *die meid heeft mij veel geld ontdragen. Cijpris gevleugelt wichtje ontdraegt u*

 den

den breikorf. VOND. In het gemeen, wegnemen: *het gevoel is ontdragen.* HOOGVL.

ONTDRAVEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *draven*: *ik ontdraafde, ben ontdraafd.* Eigenlijk, door eenen draf ontkomen. Oneig., schielijk en met alle magt ontvlieden: *helaas! dat hij de noodwet niet konde ontdraven.* OUDAAN. *Ick en wistse wel t' ontdraeven.* HUYG.

ONTDRIJVEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *drijven*: *ik ontdreef, heb* en *ben ontdreven.* Bedr., drijvend ontjagen: *iemand veel vee ontdrijven.* In het algemeen, met kracht ontnemen: *de schootzoon*

Heeft door zijn dood ons vrijgepleit,
En aan den Helschen Leeuw, ten buit
Van zijne zegenpraal, ontdreeven. M. L.

Onz., met *zijn*, drijvend ontkomen: *Zeno, die schipbreuk arm en naekt ontdreven* enz. DE DECK. *Hoe 't schip 't onweer is ontdreven.* DE DECK. Van hier: *ontdrijver.*

ONTDRINGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *dringen*: *ik ontdrong, heb ontdrongen.* Met eene soort van geweld ontnemen; veroud. woord: *dat hie sie hem ontdringen wolde.* OUDE HANDV. VAN HET HEILMAAL. Bij M. ST. *ondringen*: *die hem hadden ondronghen dien wech.*

ONTDRUIPEN, (*ontdroppen*, *ontdruppen*) onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *druipen*: *ik ontdroop, ben ontdropen.* Met droppelen ontvallen: *Mijn zweet is mij ontdroopen.* LODENST.

ONTDUIKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *duiken*: *ik ontdook, ben ontdoken.* Door duiken, voorover bukken, iets ontgaan: *hij ontdook dien slag. En scille ontduikt de vlam der zwavel.* ANTON. In het gemeen, ontwijken: *gij doet ons daags de brandt van de heete zon ontduijken.* MELCH. FOKKENS. *Hoe dat het slavernij en woestheid meest ontduiken.* DE DECK. *Eene verordening ontduiken*, haar niet nakomen. Van hier: *ontduiking.*

ONTDUISTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *duisteren*: *ik ontduisterde, heb ontduisterd.* Duisternis wegnemen, verlichten: *tot de Hemel uw hert ontduister.* LODENST. *Dat ons schijn* niet

niet van elders licht t' ontduijsteren. HUYGENS. Ook beduidt het door middel van duisternis onttrekken, verbergen: *aen den donkeren schoot der aerden vertrouwt, om de begeerlijcke oogen ontduijstert te werden.* BAT. ARCADIA. Van hier: *ontduistering*, bij L. TEN KATE.

ONTECHTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *echten*: *ik ontechtte, heb ontecht.* Een woord bij RODENB. voorkomende, in de beteekenis van de huwelijksbanden verbreken: *zo dat oneen'ghe wil de echtens heijl verscheurt en gantsch ontecht.*

ONTEDELEN, zie *ontadelen.*

ONTEEDIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *eedigen*, dat niet in gebruik is: *ik onteedigde, heb onteedigd.* Van den eed ontslaan: *het onteedighen der Hopluiden.* HOOFT. *Bescheldende de laatst onteedigde hofsoldaaten.* HOOFT. Van hier: *onteediging.*

ONTEENIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *eenigen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik onteenigde, heb onteenigd.* Scheiden, verdeelen, twist tusschen anderen zaaijen: *dat den eenen broeder van den anderen onteenigt.* DE BRUNE. *Onteenighde gewesten.* HOOFT. Van hier: *onteeniging.*

ONTEEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *eeren*: *ik onteerde, heb onteerd.* Eigenlijk van eene waardigheid berooven: *die onteert sijn eygen hooft.* BYBELV. *Eene maagd onteeren*, haar den maagdom benemen. In verdere beteekenis, iets doen, dat tegen de achting en den eerbied, aan eenen persoon of eene zaak schuldig, strijdt: *heeft hij uwe wet, of 't koningdom onteert?* J. DE HAES. *Gods naam onteeren. Den tempel onteeren.* Van hier: *onteerer* (*onteerder*), *onteering*, *onteersel*, bij HOOFT. Voor *onteeren* gebruikt OUDAAN ook *onteerlijken.* Bij OTFR. luidt het *inteeren.*

ONTEGENSPREKELIJK, bijv. n. en bijw., *ontegensprekelijker, ontegensprekelijkst.* Wat men niet tegenspreken kan. Van *on* en *tegensprekelijk.*

ONTEGENSTAANBAAR, bijv. n en bijw., *ontegenstaanbaarder ontegenstaanbaarst.* Wat men niet tegenstaan kan: *o gij ontegenstaanbaare dood!* SELS. Van *on* en *tegenstaanbaar.*

ONTEGENWOORDIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet tegenwoordig. HOOFT spelt het met eene j: *teeghens onjeeghenwoordighen*. Van *on* en *tegenwoordig*.

ONTEGENZEGGELIJK, bijv. n. en bijw., *ontegenzeggelijker*, *ontegenzeggelijkst*. Waartegen men door woorden niet inbrengen kan. Van *on* en *tegenzeggelijk*. Van hier: *ontegenzeggelijkheid*.

ONTEIGENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *eigenen*: *ik onteigende*, *heb onteigend*. Van eigendom ontzetten: *hij onteigende mij mijne bezittingen*. *Ellendighe menschen, die zich onteygenen, en aen andere in huyre geven*. DE BRUNE. Van hier: *onteigening*. RODENB.

ONTELBAAR, bijv. n. en bijw., *ontelbaarder*, *ontelbaarst*. Dat niet geteld kan worden. Van *on* en *telbaar*.

ONTEMMELIJK, (ook *ontembaar*) bijv. n. en bijw., *ontemmelijker*, *ontemmelijkst*. Niet te temmen. Van *on* en *temmelijk*. Van hier: *ontemmelijkheid*.

ONTENGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *engelen*, dat niet in gebruik is: *ik ontengelde*, *heb ontengeld*. Uit den staat der Engelen verstooten: *sints bij swaer ongeval een deel ontengelt zijn*. HUYGENS.

ONTERVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *erven*: *ik onterfde*, *heb onterfd*. Dit woord wordt gebruikt van iemand, die erfgenamen nalaat, welke hij van de erfenis versteekt: *eenen verkwistenden zoon onterven*. Dit woord had in vorige tijden, toen het maken van uiterste willen nog niet in gebruik was, of minder algemeen in zwang ging, eene andere beteekenis. Het beduidde iemand, geregtelijker wijs, uit het wettige bezit, het eigendom en de beheering van goederen zetten. Zoo wordt het genomen, in eene *Verklaring* wegens de landscheiding tusschen *Brab.* en *Holland*, van 2. Nov. 1383: *voort tughede hij, dat men al toes die goede te Zonzel geerft ende onderft heeft* enz. Ook gaf het te kennen het regt tot iets, bij plegtige erkentenis, voor zich zelven afstaan en aan eenen anderen opdragen. In dien zin komt het voor, in de *Overdragt* van de Landen, d. 12. Apr. 1433, door *Jakoba v. Beyeren*

oren aan *Filips van Bourgondie* gedaan: *soo dat wij ons ende onsen erven ende nacomelingen daer of onterven* enz. Eindelijk, beteekende het iemand van zijn ambt, leen of ander goed, door regt of geweld, ontzetten; het middeleeu. *exheredare*, het fr. *desheriter*. Zoo vindt men het, in eenen brief van *Godevaard van Breda*, waarin hij zich en zijn land aan Hert. *Henr. v. Brab.* in leenmanschap overgeeft, in het jaar 1212: *sijn ligchaeme sal onder onse macht sijn, ende sonder hope van restitutien sal onderst worden*. Van hier: *ontervenis*, *onterving*.

ONTETTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *etten*: *ik ontette*, *heb ontet*. Een woord, dat in het *Ommelander Landregt* voorkomt, in den zin van de landen van de *atting* voor het vee ontblooten. Het komt van *ont* en *etten*, dat is eten. Van dit *etten*, is *etting*, *atting*, dat, in het *Landr.* van *Zutph.* en van de *Veluwe*, mondkost voor vee beteekent. Van hier: *eetland*, *attingland*, in het *Oml. Landr.* Bij Kil. is *aes*, voor spijs (waarvan *magenaas* in het *Landr. v. Zutph.*), en *aet*, *aetmael*, ons etmaal.

ONTEVREDEN, bijv. n. en bijw., *ontevredener*, *ontevredenst*. Niet tevreden: *ontevreden met zijn lot*. J. v. Eyk. Van hier: *ontevredenheid*. Van *on* en *tevreden*. Zie *onvrede*.

ONTFERMEN, (*zich*) wederk. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *barmen*, dat, om de *t*, in *farmen*, *fermen*, veranderd, is: *ik ontfermde mij*, *heb mij ontfermd*. Zijne barmhartigheid aan anderen betoonen. Men plaatst er of eenen tweeden naamval bij, of het voorz. *over*: *zich over eenen ellendigen ontfermen*. *Ontferm u mijner*. *Uwe ronde en poezele armen ontfermen zich des minnaers al te nâ*. Poot. K. v. Mander gebruikt het eenmaal bedr.: *dat haer believe dit volck te ontfermen*. Van hier: *ontfermenis*, bij A. v. d. Berg, *ontfermigheid*, bij M. St., *ontferming* (ook *ontferm* bij M. St.: *groten ontferm doghen*) *ontfermhartigheid*, Byb. 1477. Over de afleiding zie *barmhartig*.

ONTFIJMELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *fijmelen*: *ik ontfijmelde*, *heb ontfijmeld*. Stil ontnemen. Geld. woord.

ONTFLODDEREN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb.

scheidb. voorz. *ont* en *flodderen: ik ontflodderde, ben ontflodderd*. Geld. woord, flodderend ontwijken.

ONTFLOERSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *floersen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontfloerste, heb ontfloerst*. Eigenlijk het floers wegnemen. H. SCHIM gebruikt het oneig.:

Ontdek mijn dikbeneveldë oogen
Opdat ze ontfloerst aanschouwen mogen enz.

ONTFONKELEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *fonkelen: ik ontfonkelde, ben ontfonkeld*. Beginnen te fonkelen. Van hier: *ontfonkeling*, een woord, waarmede HOOFT, in TACITUS, het, door TIBERIUS uitgevondene, woord *spintria* vertaalt; naar het gr. σπινθηρ, eene vonk. Dit *ontfonkeling* is, eigenlijk, voor *ontvonkeling*, van *ontvonken* en den uitgang *ling*. Bij HOOFT vindt men ook het bijv. n. *ontfonkelijk*.

ONTFONKEN, zie *ontvonken*.

ONTFRONSEN (ook *ontfronselen*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *fronsen: ik ontfronste, heb ontfronst*. De fronsen of rimpels uit het gelaat wegtrekken: *ontfronsch uw voorhoofd*. ANTON. *De wijn ontfronst het hoofd*. J. CATS. *De blijdschap ontfronse de stemmigste aangezichten*. HOOGVL. *Hier zou 't voorhoofd zich ontfronsen*. POOT. *Nu wel aan! het voorhoofd eens ontfronst!* LODENST. *Vertoon me uw rein gelaet ontfloerst, ontfronst*. H. SCHIM. Van hier: *ontfronsing*.

ONTFUTSELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *futselen: ik ontfutselde, heb ontfutseld*. Kleine dingen stil ontnemen. Wijders in het geheim wegnemen: *o Nijmphje, dat, al wat men schoonheijd noemd, hebt alle Nijmphjes loos ontfutzeld*. J. BONEFONIUS. Ook futselend los maken: *ontfutselt mijn gedoe*. HUYGENS. Van hier: *ontfutseling*.

ONTGAAN, onz. w., onregelm. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gaan: ik ontging, ben ontgaan*. Eigenlijk, zich van eene plaats verwijderen: *hij ontgaat mij altijd, waar ik hem ontmoet. Hij ontging den Markgraaf, die op hem paste*. HOOFT. In het gaan te voren komen: *ik kan u gemakkelijk ontgaan*. Oneig.: *wanneer eenen man in den slaep het zaet ontgaet*. DORESL. *Dat is mij ontgaan*, dat is mij uit de gedachten geschoten. *Op het hooren van die tijding ontging mij het hart. Nu ontging den vijand al de moed. Dat voordeel ontgaat mij*

mij niet. In engeren zin, eene onaangename omstandigheid ontwijken: *een kwaad pogen te ontgaan.* *Daardoor ontging hij een groot gevaar. Die nauwelijx den roest ontgaen.* De Deck. *Wat spotter zal de wraak ontgaan? Eene straf ontgaan.* Men gebruikt het ook wederk.: *zich ontgaan*, zich aan eenige zonde in het openbaar schuldig maken. *Men lette hier neevens eens op 't geene, dat zich ontgaan heeft.* Hooft. *Zich aan iemand in toorn ontgaan*, de maat in toorn niet houden. Bij Otfr. *ingan* en *intgan.*

ONTGALLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gallen*: *ik ontgalde, heb ontgald.* De gal uit visch nemen: *den baars ontgallen* is bij Vond. eene spreekwijs, eene netelige zaak redden.

ONTGANG, z. n., o., *des ontgangs*, of *van den ontgang*; zonder meerv. Het ontgaan, in eenen oneigenl. zin: *op hoop van ontgang der straffe.* Hooft.

ONTGARVEN, zie *ontgerven.*

ONTGEESTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *geesten*, dat bij de Ouden blazen heette: *ik ontgeestte, heb ontgeest.* Bij de Ouden komt dit voor in de beteekenis van buiten de zinnen verrukken. Zie *ingeesten.*

ONTGELDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gelden*: *ik ontgold, heb ontgolden.* Eigenlijk eene schade, anderen aangedaan, met geld vergoeden; in welken zin het een bedr. w. is, schoon het zoo niet meer gebruikt wordt. Bij C. Huygens komt het in den zin van iemand geld afzetten voor: *die u bij der straet ontgeldt.* Wij nemen het thands in eenen onzijdigen zin voor boeten, straf lijden, met de zaak in den vierden naamval: *de onnoozele moet het vaak ontgelden. Eens anders misdaad ontgelden. 't Kostelijck stehuis most de lantscha ontgelden.* Vond. *Alzoo ontgolden de Landtzaaten de zonden der dwingelandije.* Hooft. *Etlijke rijke burghers ontgolden 't met den hoofde.* Hooft. Men plaatste er oudtijds ook eenen tweeden naamval bij: *wij moeten harer misdaet ontghelden.* Doresl. Van hier: *ontgeldtenis*, in het Geld. Plakaatb., *ontgelding.*

ONTGERVEN, (bij Kil. *ontgaerwen*) bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gerven*: *ik ontgerfde, heb ontgerfd.* Ontkleeden, veroud. w. Zie *gerfkamer.*

ONTGESPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz.

voorz. *ont* en *gespen*: *ik ontgespte*, *heb ontgespt*. Los gespen: *ontgespt den gouden gesp*. VOND. *Zijne schoenen — zijn zwaard ontgespen*. *Waapens*, *die ik ontgespte*. G. BRANDT. Van hier: *ontgesping*.

ONTGEUZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *geuzen*, dat niet in gebruik is: *ik ontgeusde*, *heb ontgeusd*. Iemand op eene smadelijke wijs de voorregten der hervormden ontnemen, en hem met schimp en hoon tot het pausdom dwingen.

ONTGEVEN (*zich*), wederk. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *geven*: *ik ontgaf mij*, *heb mij ontgeven*. Iets varen laten: *zonder mij wederom te leveren*, *'t geen mijn is*; *ontgeeft u zulkx*. RODENB. Uit de gedachten laten: *zich een vermoeden ontgeven*. *Dat hij zich ontgave*, *dat ijemandt gepooght had hem verdacht te maaken*. HOOFT. *Kunnende veele zich de verzoening met den Kooning ten volle niet ontgeeven*. HOOFT. *Neen*, *eerzaame Raad*: *zij wilt u dit ontgeeven*. P. SCRIVERIUS.

ONTGIFTIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *giftigen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontgiftigde*, *heb ontgiftigd*. Het vergift wegnemen: *zulcke laege zielen te willen ontgiftighen*, *en 't fenijn wegh nemen*. DE BRUNE.

ONTGINNEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ginnen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontgon*, *heb ontgonnen*. Beginnen op te snijden. Zoo bezigt men het van onbebouwd land, waarin men den ploeg zet: *een stuk gronds ontginnen*. Dus ook: *eenen haas — een speenvarken ontginnen*. *Van welker stede men eenen vissche ontginnen soude*. GOUT. KRON. In dien zin gebruikt HOOFT het voor eene bres schieten: *onberaaden nogthans hoe men de sterkten t'ontginnen hadde*. Voorts gebruikt men het ook van andere dingen, en het beteekent eenen aanvang met iets maken: *een getal ontginnen*. VOND.

Wiens veder met den vijfden Karel
Haer werk ontgint. POOT.
't Gaat wel, *o Alfa van 't Verbond!*
Van u ontginne ik mijn gezangen. M. L.

Gevende hier op zijn paard de spooren, *ontgon hij den strijd*. BOG. Van hier: *ontginning*.

ONTGLANZEN, *ontglansen*, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *glanzen*, *glansen*: *ik ontglans-*

glansde, *ontglantte*, *heb ontglansd*, *ontglanst*. Den glans ontnemen: *door dit penseellicht droef ontglanst*. Poot. *De boosheyd ontglanst den luyster van een vrouwe*. De Brune.

ONTGLIJDEN, (*ontglijen*) onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *glijden*: *ik ontgleed*, *ben ontgleden*. Door glijden ontvallen. Oneig.: *daer 't leven u ontglijdt*. J. de Haes. *De koning liet zich aan mijn' man ontglijen*, zich een geheim ontvallen. G. Bidloo.

ONTGLIMMEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *glimmen*: *ik ontglom*, *ben ontglommen*. Beginnen te glimmen: *de kool ontglimt*.

ONTGLIMPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *glimpen*: *ik ontglimpte*, *heb ontglimpt*. Door eenen bedriegelijken schijn iets van den hals schuiven. C. Huygens gebruikt dit woord nog in eenen geheel anderen zin, en dat ongelijkvl., voor uitscheiden met glimpen, dat is schijnen: *zedert u de glimp ontglomp*.

ONTGLIPPEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *glippen*: *ik ontglipte*, *ben ontglipt*. Glippend, wegens gladdigheid ontslippen: *de aal ontglipte mij uit de hand*. Fig., uit onvoorzigtigheid en in haast zich iets laten ontvallen: *laet haer* (de lippen) *nooit iets vuils ontglippen*. Boddaert. Ongemerkt ontvallen:

En die zachte tovertael
Zoude uw rootkarale lippen
Noit zoo honingzoet ontglippen. Poot.

Kwijt raken: *met de straelkroon*, *die haer stamhuis ontglipte*. Poot. Ontwijken: *dan ziet gij 't witte duin allenxkens ontglippen het gezicht*. Anton. Ontkomen: *om de klippen van opgeblaze dertle reên wijs t'ontglippen*. G. Brit.

ONTGLOEIJEN, (*ontgloeden*) bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gloeijen*: *ik ontgloeide*, *heb* en *ben ontgloeid*. Bedr., beginnen gloeijend te maken: *zulke straalen ontgloeien*, *verwarmen* enz. Sels. Meest gebruikt men het in eenen figuurlijken zin, voor eenen hoogen graad van levendige begeerten doen ontstaan: *om u 't harte te ontgloeien*. Sels. *Geen andere glansch ontgloeit zijn gemoed*. Sels. *Door een beter dicht-*

dichtvuur ontgloeid. M. L. Ook onz.: met *zijn*: *zijn moed ontgloeide.*

ONTGLORIEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *glorien*, dat niet voorkomt: *ik ontgloriede, ben ontgloried.* Zijnen luister verliezen: *de eens gepuurde deugt ontglorijt nimmermeer.* Oud.

ONTGODEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *goden*, dat niet in gebruik is: *ik ontgoodde, heb ontgood.* Van de goddelijke waarde, ook wanneer zij slechts op trotsche inbeelding, of fabelachtige verziering steunt, berooven: *en wij 't vergode kint van nieuws ontgoden dorsten.* C. Huyg.

ONTGOEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *goeden*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontgoedde, heb ontgoed.* Van nalatenschap versteken, onterven; ook iemand van zijn goed berooven: *te Ghent quam hi ontgoet.* M. St. Van hier: *ontgoeding.*

ONTGOOCHELEN, (*ontguichelen*) bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *goochelen*; *ik ontgoochelde, heb ontgoocheld.* Door goochelen ontfutselen: *het welk door Circe den vader Pikus was ontguighelt.* Vond. Van hier: *ontgoocheling.*

ONTGORDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gorden*: *ik ontgordde, heb ontgord.* Los gorden: *ende men ontgordde de kemelen.* Bybelv. *Hij ontgordd' hem van dagg' en degen.* Hooft. In eenen bepaalden zin is het het tegendeel van *begorden*, den buik doen zwellen door bezwangering: *dry maeghden van een boer in eene nacht begort.* Huyg. Ontgorden is derhalve de slenking van den buik door verlossing veroorzaken: *zij zach haar' zwangeren buik ontgorden.* G. Bidloo.

ONTGRABBELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *grabbelen*: *ik ontgrabbelde, heb ontgrabbeld.* Ontnemen: *die ontgrabbelden uw vee.* C. Huyg.

ONTGRATEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *graten*: *ik ontgraatte, heb ontgraat.* De graten uitdoen.

ONTGRAVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *graven*: *ik ontgroef, heb ontgraven.* Door graven wegnemen: *eer hi den vader dede ontgraven.* M. St. *Een deel ontgraven slijcks voor 't oppergoed te keuren.* De Deck. Van hier: *ontgraving*: *schatontgraving.* De Deck.

ONT-

ONTGRENDELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *grendelen: ik ontgrendelde, heb ontgrendeld.* De grendels losdoen: *wanneer de doot ontgrendelt uwe deuren.* J. Cats. *De nijdigheit zocht de poorten stil t' ontgrendelen.* Vond. Oneig.: *ontgrendelt hand en hert.* Huygens.

ONTGRIJPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *grijpen: ik ontgreep, heb ontgrepen.* Grijpend ontnemen. De Brune gebruikt het.

ONTGRIJNZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *grijnzen: ik ontgrijnsde, heb ontgrijnsd:* de grijns, het masker, afdoen: *op den tijd, die met ontgrijnsde mom en veldtrompet* enz. R. F., voor G. Brandts Poezy.

ONTGROEIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *groeijen: ik ontgroeide, ben ontgroeid.* Door groeijen ontslagen worden: *hij is de plak ontgroeid.* Oneig.: *dat zij zoo haest dien kerker kon ontgroeijen*, zingt F. de Haes van de ziel, die niet langer, in den kerker des ligchaams, konde opgesloten blijven, maar door den dood ontslaakt werd. In verdere figuur: *talen, die het gezag van de Rede ontgroeit schijnen.* L. ten Kate.

ONTGROENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *groenen: ik ontgroende, heb ontgroend. Iemand ontgroenen* zegt men van iemand, die, op de Hoogeschool komende, door zijne medestudenten, onder een vrolijk glas wijn, en eenige daarbij gebruikelijke plegtigheden, van den, hem nog aanklevenden, schoolschen reuk, gezuiverd, en dus als lid der akademie ingehuldigd wordt. Bij Huygens komt het onz., met *zijn*, in eenen eigenlijken zin voor, in de beteekenis van zijne groenheid verliezen: *'t en kan ontgroenen noch vergaen.* Van hier: *ontgroening*, in eenen dadelijken zin.

ONTGROEVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *groeven: ik ontgroefde, heb ontgroefd.* Eene groef weg maken. Huygens gebruikt het oneigenl. Zie *ontrimpelen.*

ONTGRONDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gronden: ik ontgrondde, heb ontgrond.* Dit woord is in eenen dubbelen zin gebruikelijk. In den landbouw beteekent *ontgronden* een nieuw stuk lands ontginnen, om het te bebouwen. Van hier is er eene soort

van

van belasting op zulke landen met den naam van *ontgronding* bekend. Maar ook is *ontgronden* eenen grond wegnemen, waardoor dat, wat er boven ſtaat, invalt. In dien zin komt het bij J. VAN HEEMSK. voor:

Rolt zoute zeevloedt, rolt vrij aen,
Ontgrondt de letters, die hier ſtaen:

De dichter ſpreekt van letters, die diep in het zand van den zeeoever ingedrukt waren. In eenen figuurlijken zin, komt het bij HOOFT voor: *'t ontgronden van dezen Staat*, den Staat in den ondergang ſtorten. *Ook is zulken dienaar lichter t'ontgronden*, men kan hem gemakkelijker den voet ligten, en deszelfs ambt ontnemen.

ONTGRONDVESTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *grondvesten: ik ontgrondvestte, heb ontgrondvest.* Eene grondvest wegnemen: *die zeer ſtantvaste zuijl is nu ontgrontvest.* J. VINCENT.

ONTGUICHELEN, zie *ontgoochelen.*

ONTGUNNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *gunnen: ik ontgunde, heb ontgund.* Niet gunnen, misgunnen.

ONTHAAL, z. n., o., *des onthaals*, of *van het onthaal*; zonder meerv. Eene bejegening met woorden of daden, welke men aan iemand bewijst, wanneer hij bij ons inkomt. Het woord wordt in eenen onbepaalden zin genomen, en eerst door bijgevoegde uitdrukkingen bepaald: iemand *een goed onthaal — een ſlecht onthaal aandoen. Kan zij* (de lier) *u dan zoo zoet ind' ooren klinken, dat ze u beweegt tot zulk een blij onthaal?* POOT. In eenen goeden zin verſtaat men er vooral door eene betooning van vriendſchap door eenen maaltijd: *een onthaal op eenen goeden maaltijd. Een heerlijk — deftig onthaal. Een ſober onthaal*, in den gemeenen ſtijl. *'t Onthael aen 's Konings tafel.* VOND.

Terwijl 't met menigh rijkgeſchenk
En mildt onthael mij gul bedeelde. POOT.

ONTHAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *haken: ik onthaakte, heb onthaakt.* Los haken: *en onthaakt all' haar krop, tot op het naakt.* HOOFT. Van hier: *onthaking.*

ONTHALEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *halen: ik onthaalde, heb onthaald.* Door weghalen ontnemen: *het goed is hem weer onthaald.* Een ont-

haal aan doen: *iemand koeltjes — slecht — goed — heerlijk — deftig — blij — vriendelijk onthalen. Iemand op iets onthalen. Met keur van gezang onthalen.* J. DE HAES. *Als ons Apol onthaelt op heiligh oogbanket.* POOT. Van hier: *onthaling*.

ONTHALEWEID, veroud. bijv. n. en bijw., *onthaleweider*, *onthaleweidst*. KIL. verklaart het door gescheurd, flordig, ongehavend. Zoo ook L. MEYER. P. SCRIVERIUS spelt *ontharleweid: al is 't werk ongezien en vrij ontharleweydt.*

ONTHALSTEREN, (*onthelsteren*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *halsteren: ik onthalsterde, heb onthalsterd.* Den halster afdoen.

ONTHALZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *halzen*, dat dus buiten zamenstell. niet voorkomt: *ik onthalsde, heb onthalsd.* Men gebruikt dit woord gemeenelijk in den zin van onthoofden, zoo als NOTK. reeds *inthalsen* heeft, omdat de afsnijding van den hals, zoowel als de onthoofding, den gewissen dood veroorzaakt. *Onthalzen* zoude, dan, eigenlijk zijn den hals wegsnijden, en wel zoover, dat eene onthoofding er een natuurlijk gevolg van is. VOND. zegt dus van *Maria Stuart*, die op het schavot onthoofd is: *onthalst naar die gesmede wet.* En G. BRANDT zegt: *d' onthalsde martelaar.* HUYGENS speelt in zijne *sneldichten* met dit woord:

Ick sagh een' man sijn' kop tot aen de schouders af:
't Gingh voor een enckele, maer 't was een' dobble straf,
En dat hij eens onthooft en dat hij eens onthalst was.

Van hier: *onthalzing*. Het is van het zelfstandige *hals* gevormd.

ONTHANDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *handen: ik onthandde, heb onthand.* Eigenlijk, door afknotting iemand van zijne hand of handen berooven. Wij gebruiken het oneigenlijk als een onpersoonlijk werkwoord: *dat onthandt mij*, dat verwekt mij ongerijf. Van hier: *onthanding*.

ONTHAREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *haren*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik onthaarde, heb onthaard.* Het haar uittrekken, van haar berooven.

ONTHARNASSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het on-

ſcheidb. voorz. *ont* en *harnasſen*, dat buiten zamenſt. niet in zwang is: *ik ontharnaste*, *heb ontharnast*. Het harnas uittrekken: *uw' gemael eerlang ontharnast in uwen ſchoot t' ontfangen*. J. DE HAES. MOONEN zegt ook *den krijg ontharnasſen*. Deze laatſte dichter gebruikt het, in het algemeen, voor iemands wâpenrusting, van welken aard ook, en hem, daardoor, zijne tegenweer ontnemen: *die Kleant en Epikuur beſtaet t' ontharrenasſen*. Zoo elders: *om gewetensdwang en ongodistendom met kracht t' ontharrenasſen*. *Een hooger magt kan hem ontharrenasſen*. VOND.

ONTHARSENEN, zie *ontherſenen*.

ONTHARTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *harten*, dat niet voorkomt: *ik onthartte*, *heb onthart*. Van moed ontblooten, iemands moed benemen.

ONTHASPELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *haspelen*: *ik onthaspelde*, *heb onthaspeld*. *Zijde onthaspelen*, haar van het haspeltje afwinden.

ONTHECHTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *hechten*: *ik onthechtte*, *heb onthecht*. Dat aan iets gehecht is, los maken.

ONTHEET, zie *onthiet*.

ONTHEETEN, zie onder *onthiet*.

ONTHEFFEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *heffen*: *ik onthief*, *heb ontheven*. Eigenlijk door heffen, opheffen, wegnemen. Men gebruikt het meest oneigenlijk voor bevrijden van eene onaangename zaak, die als een zware last ons drukt: *wanneer zal ik van die zorg ontheven worden? Op dat gij van het pak der zonden wordt ontheven*. J. DE HAES. Van hier *ontheffing*.

ONTHEILIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *heiligen*: *ik ontheiligde*, *heb ontheiligd*. Van de heiligheid berooven, doch figuurlijk alleen, iets doen, dat tegen de heiligheid van eenen perſoon of eene zaak ſtrijdt: *Gods naam ontheiligen*. *Een verbond ontheiligen*. *Zijn kroon, ontheiligd, ligt ter aarde neergeſmeeten*. E. VOET. *Zij ontheiligt d'echt*. ANTON. *Dat ik dien gewijden naem ſchijne t' ontheiligen*. J. DE HAES. Van hier: *ontheiliging*. Bij NOTK. *intheiligon*.

ONTHEISTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *heisteren*, dat niet in gebruik is;

ik

ik ontheisterde, *heb ontheisterd.* Dit woord wordt bij KILIAAN niet gevonden. HALMA verklaart het door plagen, kwellen, plunderen, knevelen; L. MEYER door verwoesten. In de beteekenis van knevelen, verwoesten gebruikt het ANTONIDES, bij wien men *lantontheisterij* vindt; en *ontheisterende met een zaemgedriesçhten hoop.* In soortgelijken zin zegt hij elders: *de boom ontwortelt en ontheistert van zijn looten.* En N. V. POELGEEST zegt: *hem te hoeden voor ontheijsterende plaagen.* M. L. gebruikt het in eenen zin van orde, magt en luister berooven:

't Geknakt bestier van Davidsraad
Ontheisterd door veranderingen
In Priesterschap en Troongezach.

In eenen, daarvan weinig verschillenden, zin spreekt diezelfde schrijver *van den Hollandschen Tuin, van binnen met veele distelen en doornen ontheisterd.* De Overzetter VAN J. HERVEY schijnt het in soortgelijke beteekenis te nemen, zeggende: *het heele redelijk gestel was ontheisterd, uit het gelid, ja gebroken*, dat is, zonder orde en schoonheid. N. VERSTEEG gebruikt het ook voor wanorde verwekken, ontstellen: *'t gezicht van al dit volk ontheisterd al zijn zinnen.* Voor ontstellen, bedaardheid en rust ontnemen, gebruikt het POOT: *als 't lot mijn' boezem had ontheistert.* En G. BIDLOO: *de gloet van vloot en daken ontheisterde 't gemoed zoo vinnig, dat de moet geen hoopen overbleef.* Van hier: *ontheisterij*, *ontheistering.* Het is moeijelijk den oorsprong en de eerste beteekenis dezes woords te bepalen. In de gissing, door L. MEYER voorgestaan, als ware het voor *ontheitsteren*, *ontheetsteren*, de hette of hitte wegnemen, vind ik te veel ongegrondheid. In Groningen heeft men een woord *heister*, *heisterkadr*, dat van een jong meisje gebruikt wordt, dat zich als een wilde, woeste jongen gedraagt. Of dit woord met ons werkwoord eene bron hebbe; of het met *heester*, *heister*, vermaagschapt zij; of het uit het hoogd. *heiter*, helder, ontstaan zij, als zeide gij *entheitern*, *ontheiteren*, *ontheisteren*, durf ik niet bepalen. Zoo dit laatste, waartoe ik het meest overhel, gegrond ware, dan konde men zich beroepen op het oude *heideren*, dat bij KIL. voorkomt, in de beteekenis van helder worden, weerlichten. Zoo zoude dan de eerste beteekenis die van het benemen van helderheid, glans en luister zijn. Uit

scheidb. voorz. *ont* en *flodderen: ik ontflodderde, ben ontflodderd.* Geld. woord, flodderend ontwijken.

ONTFLOERSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *floersen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontfloerste, heb ontfloerst.* Eigenlijk het floers wegnemen. H. Schim gebruikt het oneig.:

Ontdek mijn dikbeneveldè oogen
Opdat ze ontfloerst aanschouwen mogen enz.

ONTFONKELEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *fonkelen: ik ontfonkelde, ben ontfonkeld.* Beginnen te fonkelen. Van hier: *ontfonkeling*, een woord, waarmede Hooft, in Tacitus, het, door Tiberius uitgevondene, woord *spintria* vertaalt; naar het gr. *σπινθηρ*, eene vonk. Dit *ontfonkeling* is, eigenlijk, voor *ontvonkeling*, van *ontvonken* en den uitgang *ling*. Bij Hooft vindt men ook het bijv. n. *ontfonkelijk*.

ONTFONKEN, zie *ontvonken*.

ONTFRONSEN (ook *ontfronselen*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *fronsen: ik ontfronste, heb ontfronst.* De fronsen of rimpels uit het gelaat wegtrekken: *ontfronsch uw voorhoofd.* Anton. *De wijn ontfronst het hoofd.* J. Cats. *De blijdschap ontfronse de stemmigste aangezichten.* Hoogvl. *Hier zou 't voorhoofd zich ontfronsen.* Poot. *Nu wel aan! het voorhoofd eens ontfronst!* Lodenst. *Vertoon me uw rein gelaet ontfloerst, ontfronst.* H. Schim. Van hier: *ontfronsing*.

ONTFUTSELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *futselen: ik ontfutselde, heb ontfutseld.* Kleine dingen stil ontnemen. Wijders in het geheim wegnemen: *o Nijmphje, dat, al wat men schoonheijd noemd, hebt alle Nijmphjes loos ontfutzeld.* J. Bonefonius. Ook futselend los maken: *ontfutselt mijn gedoe.* Huygens. Van hier: *ontfutseling*.

ONTGAAN, onz. w., onregelm. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gaan: ik ontging, ben ontgaan.* Eigenlijk, zich van eene plaats verwijderen: *hij ontgaat mij altijd, waar ik hem ontmoet. Hij ontging den Markgraaf, die op hem paste.* Hooft. In het gaan te voren komen: *ik kan u gemakkelijk ontgaan.* Oneig.: *wanneer eenen man in den slaep het zaet ontgaet.* Doresl. *Dat is mij ontgaan*, dat is mij uit de gedachten geschoten. *Op het hooren van die tijding ontging mij het hart. Nu ontging den vijand al de moed. Dat voordeel ontgaat*

mij

mij niet. In engeren zin, eene onaangename omstandigheid ontwijken: *een kwaad pogen te ontgaan.* *Daardoor ontging hij een groot gevaar. Die nauwelijx den roest ontgaen.* De Deck. *Wat spotter zal de wraak ontgaan?* *Eene straf ontgaan.* Men gebruikt het ook wederk.: *zich ontgaan*, zich aan eenige zonde in het openbaar schuldig maken. *Men lette hier neevens eens op 't geene, dat zich ontgaan heeft.* Hooft. *Zich aan iemand in toorn ontgaan*, de maat in toorn niet houden. Bij Otfr. *ingan* en *intgan*.

ONTGALLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gallen*: *ik ontgalde, heb ontgald.* De gal uit visch nemen: *den baars ontgallen* is bij Vond. eene spreekwijs, eene netelige zaak redden.

ONTGANG, z. n., o., *des ontgangs*, of *van den ontgang*; zonder meerv. Het ontgaan, in eenen oneigenl. zin: *op hoop van ontgang der straffe.* Hooft.

ONTGARVEN, zie *ontgerven.*

ONTGEESTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *geesten*, dat bij de Ouden blazen heette: *ik ontgeestte, heb ontgeest.* Bij de Ouden komt dit voor in de beteekenis van buiten de zinnen verrukken. Zie *ingeesten.*

ONTGELDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gelden*: *ik ontgold, heb ontgolden.* Eigenlijk eene schade, anderen aangedaan, met geld vergoeden; in welken zin het een bedr. w. is, schoon het zoo niet meer gebruikt wordt. Bij C. Huygens komt het in den zin van iemand geld afzetten voor: *die u bij der straet ontgeldt.* Wij nemen het thands in eenen onzijdigen zin voor boeten, straf lijden, met de zaak in den vierden naamval: *de onnoozele moet het vaak ontgelden.* *Eens anders misdaad ontgelden.* *'t Kostelijck stehuis most de lantscha ontgelden.* Vond. *Alzoo ontgolden de Landtzaaten de zonden der dwingelandije.* Hooft. *Etlijke rijke burghers ontgolden 't met den hoofde.* Hooft. Men plaatste er oudtijds ook eenen tweeden naamval bij: *wij moeten harer misdaet ontghelden.* Doresl. Van hier: *ontgeldtenis.* in het Geld. Plakaatb., *ontgelding.*

ONTGERVEN, (bij Kil. *ontgaerwen*) bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gerven*: *ik ontgerfde, heb ontgerfd.* Ontkleeden, veroud. w. Zie *gerfkamer.*

ONTGESPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz.

voorz. *ont* en *gespen*: *ik ontgespte*, *heb ontgespt*. Los gespen: *ontgespt den gouden gesp*. VOND. *Zijne schoenen — zijn zwaard ontgespen. Waapens, die ik ontgespte*. G. BRANDT. Van hier: *ontgesping*.

ONTGEUZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *geuzen*, dat niet in gebruik is: *ik ontgeusde*, *heb ontgeusd*. Iemand op eene smadelijke wijs de voorregten der hervormden ontnemen, en hem met schimp en hoon tot het pausdom dwingen.

ONTGEVEN (*zich*), wederk. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *geven*: *ik ontgaf mij*, *heb mij ontgeven*. Iets varen laten: *zonder mij wederom te leveren*, *'t geen mijn is*; *ontgeeft u zulkx*. RODENB. Uit de gedachten laten: *zich een vermoeden ontgeven*. *Dat hij zich ontgave*, *dat ijemandt gepooght had hem verdacht te maaken*. HOOFT. *Kunnende veele zich de verzoening met den Kooning ten volle niet ontgeeven*. HOOFT. *Neen*, *eerzaame Raad*: *zij wilt u dit ontgeeven*. P. SCRIVERIUS.

ONTGIFTIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *giftigen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontgiftigde*, *heb ontgiftigd*. Het vergift wegnemen: *zulcke laege zielen te willen ontgiftighen*, *en 't fenijn wegh nemen*. DE BRUNE.

ONTGINNEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ginnen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontgon*, *heb ontgonnen*. Beginnen op te snijden. Zoo bezigt men het van onbebouwd land, waarin men den ploeg zet: *een stuk gronds ontginnen*. Dus ook: *eenen haas — een speenvarken ontginnen*. *Van welker stede men eenen vissche ontginnen soude*. GOUT. KRON. In dien zin gebruikt HOOFT het voor eene bres schieten: *onberaaden nogthans hoe men de sterkten t'ontginnen hadde*. Voorts gebruikt men het ook van andere dingen, en het beteekent eenen aanvang met iets maken: *een getal ontginnen*. VOND.

Wiens veder met den vijfden Karel
Haer werk ontgint. POOT.
't Gaat wel, *o Alfa van 't Verbond!*
Van u ontginne ik mijn gezangen. M. L.

Gevende hier op zijn paard de spooren, *ontgon hij den strijd*. BOG. Van hier: *ontginning*.

ONTGLANZEN, *ontglansen*, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *glanzen*, *glansen*: *ik ont-glans-*

glansde, *ontglanste*, *heb ontglansd*, *ontglanst*. Den glans ontnemen: *door dit penseellicht droef ontglanst*. POOT. *De boosheyd ontglanst den luyster van een vrouwe*. DE BRUNE.

ONTGLIJDEN, (*ontglijen*) onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *glijden*: *ik ontgleed*, *ben ontgleden*. Door glijden ontvallen. Oneig.: *daer 't leven u ontglijdt*. J. DE HAES. *De koning liet zich aan mijn' man ontglijen*, zich een geheim ontvallen. G. BIDLOO.

ONTGLIMMEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *glimmen*: *ik ontglom*, *ben ontglommen*. Beginnen te glimmen: *de kool ontglimt*.

ONTGLIMPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *glimpen*: *ik ontglimpte*, *heb ontglimpt*. Door eenen bedriegelijken schijn iets van den hals schuiven. C. HUYGENS gebruikt dit woord nog in eenen geheel anderen zin, en dat ongelijkvl., voor uitscheiden met glimpen, dat is schijnen: *zedert u de glimp ontglomp*.

ONTGLIPPEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *glippen*: *ik ontglipte*, *ben ontglipt*. Glippend, wegens gladdigheid ontslippen: *de aal ontglipte mij uit de hand*. Fig., uit onvoorzigtigheid en in haast zich iets laten ontvallen: *laet haer* (de lippen) *nooit iets vuils ontglippen*. BODDAERT. Ongemerkt ontvallen:

En die zachte tovertael
Zoude uw rootkarale lippen
Noit zoo honingzoet ontglippen. POOT.

Kwijt raken: *met de straelkroon*, *die haer stamhuis ontglipte*. POOT. Ontwijken: *dan ziet gij 't witte duin allenxkens ontglippen het gezicht*. ANTON. Ontkomen: *om de klippen van opgeblaze dertle reên wijs t'ontglippen*. G. BRIT.

ONTGLOEIJEN, (*ontgloeden*) bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gloeijen*: *ik ontgloeide*, *heb* en *ben ontgloeid*. Bedr., beginnen gloeijend te maken: *zulke straalen ontgloeien*, *verwarmen* enz. SELS. Meest gebruikt men het in eenen figuurlijken zin, voor eenen hoogen graad van levendige begeerten doen ontstaan: *om u 't harte te ontgloeien*. SELS. *Geen andere glansch ontgloeit zijn gemoed*. SELS. *Door een beter dicht-*

dichtvuur ontgloeid. M. L. Ook onz.: met *zijn*: *zijn moed ontgloeide.*

ONTGLORIEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *glorien*, dat niet voorkomt: *ik ontgloriede, ben ontgloried.* Zijnen luister verliezen: *de eens gepuurde deugt ontglorijt nimmermeer.* OUD.

ONTGODEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *goden*, dat niet in gebruik is: *ik ontgoodde, heb ontgood.* Van de goddelijke waarde, ook wanneer zij slechts op trotsche inbeelding, of fabelachtige verziering steunt, berooven: *en wij 't vergode kint van nieuws ontgoden dorsten.* C. HUYG.

ONTGOEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *goeden*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontgoedde, heb ontgoed.* Van nalatenschap versteken, onterven; ook iemand van zijn goed berooven: *te Ghent quam hi ontgoet.* M. ST. Van hier: *ontgoeding.*

ONTGOOCHELEN, (*ontguichelen*) bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *goochelen*; *ik ontgoochelde*, *heb ontgoocheld.* Door goochelen ontfutselen: *het welk door Circe den vader Pikus was ontguighelt.* VOND. Van hier: *ontgoocheling.*

ONTGORDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gorden*: *ik ontgordde, heb ontgord.* Los gorden: *ende men ontgordde de kemelen.* BYBELV. *Hij ontgordd' hem van dagg' en degen.* HOOFT. In eenen bepaalden zin is het het tegendeel van *begorden*, den buik doen zwellen door bezwangering: *dry maeghden van een boer in eene nacht begort.* HUYG. Ontgorden is derhalve de slenking van den buik door verlossing veroorzaken: *zij zach haar' zwangeren buik ontgorden.* G. BIDLOO.

ONTGRABBELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *grabbelen*: *ik ontgrabbelde, heb ontgrabbeld.* Ontnemen: *die ontgrabbelden uw vee.* C. HUYG.

ONTGRATEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *graten*: *ik ontgraatte, heb ontgraat.* De graten uitdoen.

ONTGRAVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *graven*: *ik ontgroef, heb ontgraven.* Door graven wegnemen: *eer hi den vader dede ontgraven.* M. ST. *Een deel ontgraven slijcks voor 't oppergoed te keuren.* DE DECK. Van hier: *ontgraving*: *schatontgraving.* DE DECK.

ONTGRENDELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *grendelen: ik ontgrendelde, heb ontgrendeld.* De grendels losdoen: *wanneer de doot ontgrendelt uwe deuren.* J. CATS. *De nijdigheit zocht de poorten stil t' ontgrendelen.* VOND. Oneig.: *ontgrendelt hand en hert.* HUYGENS.

ONTGRIJPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *grijpen: ik ontgreep, heb ontgrepen.* Grijpend ontnemen. DE BRUNE gebruikt het.

ONTGRIJNZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *grijnzen: ik ontgrijnsde, heb ontgrijnsd:* de grijns, het masker, afdoen: *op den tijd, die met ontgrijnsde mom en veldtrompet* enz. R. F., voor G. BRANDTS POEZY.

ONTGROEIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *groeijen: ik ontgroeide, ben ontgroeid.* Door groeijen ontslagen worden: *hij is de plak ontgroeid.* Oneig.: *dat zij zoo haest dien kerker kon ontgroeijen,* zingt F. DE HAES van de ziel, die niet langer, in den kerker des ligchaams, konde opgesloten blijven, maar door den dood ontslaakt werd. In verdere figuur: *talen, die het gezag van de Rede ontgroeit schijnen.* L. TEN KATE.

ONTGROENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *groenen: ik ontgroende, heb ontgroend.* *Iemand ontgroenen* zegt men van iemand, die, op de Hoogeschool komende, door zijne medestudenten, onder een vrolijk glas wijn, en eenige daarbij gebruikelijke plegtigheden, van den, hem nog aanklevenden, schoolschen reuk, gezuiverd, en dus als lid der akademie ingehuldigd wordt. Bij HUYGENS komt het onz., met *zijn*, in eenen eigenlijken zin voor, in de beteekenis van zijne groenheid verliezen: *'t en kan ontgroenen noch vergaen.* Van hier: *ontgroening*, in eenen dadelijken zin.

ONTGROEVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *groeven: ik ontgroefde, heb ontgroefd.* Eene groef weg maken. HUYGENS gebruikt het oneigenl. Zie *ontrimpelen.*

ONTGRONDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *gronden: ik ontgrondde, heb ontgrond.* Dit woord is in eenen dubbelen zin gebruikelijk. In den landbouw beteekent *ontgronden* een nieuw stuk lands ontginnen, om het te bebouwen. Van hier is er eene soort van

van belasting op zulke landen met den naam van *ontgronding* bekend. Maar ook is *ontgronden* eenen grond wegnemen, waardoor dat, wat er boven ſtaat, invalt. In dien zin komt het bij J. van Heemsk. voor:

Rolt zoute zeevloedt, rolt vrij aen,
Ontgrondt de letters, die hier ſtaen:

De dichter ſpreekt van letters. die diep in het zand van den zeeoever ingedrukt waren. In eenen figuurlijken zin, komt het bij Hooft voor: *'t ontgronden van dezen Staat*, den Staat in den ondergang ſtorten. *Ook is zulken dienaar lichter t'ontgronden*, men kan hem gemakkelijker den voet ligten, en deszelfs ambt ontnemen.

ONTGRONDVESTEN, bedr. w, gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *grondvesten: ik ontgrondvestte, heb ontgrondvest.* Eene grondvest wegnemen: *die zeer ſtantvaste zuijl is nu ontgrontvest.* J. Vincent.

ONTGUICHELEN, zie *ontgoochelen.*

ONTGUNNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *gunnen: ik ontgunde, heb ontgund.* Niet gunnen, misgunnen.

ONTHAAL, z. n., o., *des onthaals*, of *van het onthaal*; zonder meerv. Eene bejegening met woorden of daden, welke men aan iemand bewijst, wanneer hij bij ons inkomt. Het woord wordt in eenen onbepaalden zin genomen, en eerst door bijgevoegde uitdrukkingen bepaald: iemand *een goed onthaal — een ſlecht onthaal aandoen. Kan zij* (de lier) *u dan zoo zoet ind' ooren klinken, dat ze u beweegt tot zulk een blij onthaal?* Poot. In eenen goeden zin verſtaat men er vooral door eene betooning van vriendſchap door eenen maaltijd: *een onthaal op eenen goeden maaltijd. Een heerlijk — deftig onthaal. Een ſober onthaal*, in den gemeenen ſtijl. *'t Onthael aen 's Konings tafel.* Vond.

Terwijl 't met menigh rijkgeſchenk
En mildt onthael mij gul bedeelde. Poot.

ONTHAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *haken: ik onthaakte, heb onthaakt.* Los haken: *en onthaakt all' haar krop, tot op het naakt.* Hooft. Van hier: *onthaking.*

ONTHALEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *halen: ik onthaalde, heb onthaald.* Door weghalen ontnemen: *het goed is hem weer onthaald.* Een onthaal

haal aan doen: *iemand koeltjes — slecht — goed — heerlijk — deftig — blij — vriendelijk onthalen. Iemand op iets onthalen. Met keur van gezang onthalen.* J. DE HAES. *Als ons Apol onthaelt op heiligh oogbankët.* POOT. Van hier: *onthaling.*

ONTHALEWEID, veroud. bijv. n. en bijw., *onthaleweider, onthaleweidst.* KIL. verklaart het door gescheurd, flordig, ongehavend. Zoo ook L. MEYER. P. SCRIVERIUS spelt *ontharleweid: al is 't werk ongezien en vrij ontharleweydt.*

ONTHALSTEREN, (*onthelsteren*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *halsteren: ik onthalsterde, heb onthalsterd.* Den halster afdoen.

ONTHALZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *halzen*, dat dus buiten zamenstell. niet voorkomt: *ik onthalsde, heb onthalsd.* Men gebruikt dit woord gemeenelijk in den zin van onthoofden, zoo als NOTK. reeds *inthalsen* heeft, omdat de afsnijding van den hals, zoowel als de onthoofding, den gewissen dood veroorzaakt. *Onthalzen* zoude, dan, eigenlijk zijn den hals wegsnijden, en wel zoover, dat eene onthoofding er een natuurlijk gevolg van is. VOND. zegt dus van *Maria Stuart*, die op het schavot onthoofd is: *onthalst naar die gesmede wet.* En G. BRANDT zegt: *d' onthalsde martelaar.* HUYGENS speelt in zijne *sneldichten* met dit woord:

Ick sagh een' man sijn' kop tot aen de schouders af:
't Gingh voor een enckele, maer 't was een' dobble straf,
En dat hij eens onthooft en dat hij eens onthalst was.

Van hier: *onthalzing.* Het is van het zelfstandige *hals* gevormd.

ONTHANDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *handen: ik onthandde, heb onthand.* Eigenlijk, door afknotting iemand van zijne hand of handen berooven. Wij gebruiken het oneigenlijk als een onpersoonlijk werkwoord: *dat onthandt mij*, dat verwekt mij ongerijf. Van hier: *onthanding.*

ONTHAREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *haren*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik onthaarde, heb onthaard.* Het haar uittrekken, van haar berooven.

ONTHARNASSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het on-

ſcheidb. voorz. *ont* en *harnasſen*, dat buiten zamenſt. niet in zwang is: *ik ontharnaste*, *heb ontharnast*. Het harnas uittrekken: *uw' gemael eerlang ontharnast in uwen ſchoot t' ontfangen*. J. de Haes. Moonen zegt ook *den krijg ontharnasſen*. Deze laatſte dichter gebruikt het, in het algemeen, voor iemands wapenrusting, van welken aard ook, en hem, daardoor, zijne tegenweer ontnemen: *die Kleant en Epikuur beſtaet t' ontharrenasſen*. Zoo elders: *om gewetensdwang en ongodistendom met kracht t' ontharrenasſen*. *Een hooger magt kan hem ontharrenasſen*. Vond.

ONTHARSENEN, zie *ontherſenen*.

ONTHARTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *harten*, dat niet voorkomt: *ik onthartte*, *heb onthart*. Van moed ontblooten, iemands moed benemen.

ONTHASPELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *haspelen*: *ik onthaspelde*, *heb onthaspeld*. *Zijde onthaspelen*, haar van het haspeltje afwinden.

ONTHECHTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *hechten*: *ik onthechtte*, *heb onthecht*. Dat aan iets gehecht is, los maken.

ONTHEET, zie *onthiet*.

ONTHEETEN, zie onder *onthiet*.

ONTHEFFEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *heffen*: *ik onthief*, *heb ontheven*. Eigenlijk door heffen, opheffen, wegnemen. Men gebruikt het meest oneigenlijk voor bevrijden van eene onaangename zaak, die als een zware last ons drukt: *wanneer zal ik van die zorg ontheven worden? Op dat gij van het pak der zonden wordt ontheven*. J. de Haes. Van hier *ontheffing*.

ONTHEILIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *heiligen*: *ik ontheiligde*, *heb ontheiligd*. Van de heiligheid berooven, doch figuurlijk alleen, iets doen, dat tegen de heiligheid van eenen perſoon of eene zaak ſtrijdt: *Gods naam ontheiligen*. *Een verbond ontheiligen*. *Zijn kroon, ontheiligd, ligt ter aarde neergeſmeeten*. E. Voet. *Zij ontheiligt d'echt*. Anton. *Dat ik dien gewijden naem ſchijne t' ontheiligen*. J. de Haes. Van hier: *ontheiliging*. Bij Notk. *intheiligon*.

ONTHEISTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *heisteren*, dat niet in gebruik is;

ik

ik ontheisterde, heb ontheisterd. Dit woord wordt bij KILIAAN niet gevonden. HALMA verklaart het door plagen, kwellen, plunderen, knevelen; L. MEYER door verwoesten. In de beteekenis van knevelen, verwoesten gebruikt het ANTONIDES, bij wien men *lantontheisterij* vindt; en *ontheisterende met een zaemgedrieschten hoop.* In soortgelijken zin zegt hij elders: *de boom ontwortelt en ontheistert van zijn looten.* En N. V. POELGEEST zegt: *hem te hoeden voor ontheijsterende plaagen.* M. L. gebruikt het in eenen zin van orde, magt en luister berooven:

't Geknakt bestier van Davidsraad
Ontheisterd door veranderingen
In Priesterschap en Troongezach.

In eenen, daarvan weinig verschillenden, zin spreekt dezelfde schrijver *van den Hollandschen Tuin, van binnen met veele distelen en doornen ontheisterd.* De Overzetter VAN J. HERVEY schijnt het in soortgelijke beteekenis te nemen, zeggende: *het heele redelijk gestel was ontheisterd, uit het gelid, ja gebroken,* dat is, zonder orde en schoonheid. N. VERSTEEG gebruikt het ook voor wanorde verwekken, ontstellen: *'t gezicht van al dit volk ontheisterd al zijn zinnen.* Voor ontstellen, bedaardheid en rust ontnemen, gebruikt het POOT: *als 't lot mijn' boezem had ontheistert.* En G. BIDLOO: *de gloet van vloot en daken ontheisterde 't gemoed zoo vinnig, dat de moet geen hoopen overbleef.* Van hier: *ontheisterij, ontheistering.* Het is moeijelijk den oorsprong en de eerste beteekenis dezes woords te bepalen. In de gissing, door L. MEYER voorgestaan, als ware het voor *ontheitsteren, ontheetsteren,* de hette of hitte wegnemen, vind ik te veel ongegrondheid. In Groningen heeft men een woord *heister, heisterkadr,* dat van een jong meisje gebruikt wordt, dat zich als een wilde, woeste jongen gedraagt. Of dit woord met ons werkwoord eene bron hebbe; of het met *heester, heister,* vermaagschapt zij; of het uit het hoogd. *heiter,* helder, ontstaan zij, als zeidet gij *entheitern, ontheiteren, ontheisteren,* durf ik niet bepalen. Zoo dit laatste, waartoe ik het meest overhel, gegrond ware, dan konde men zich beroepen op het oude *heideren,* dat bij KIL. voorkomt, in de beteekenis van helder worden, weerlichten. Zoo zoude dan de eerste beteekenis die van het benemen van helderheid, glans en luister zijn. Uit

die bron laten zich ook gemakkelijk al de, hierboven gemelde. beteekenisfen afleiden: helderheid benemen; van luister, fieraad, orde en fchoonheid berooven; voorts verwoesten, plonderen.

ONTHELDEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *helderen: ik onthelderde, heb onthelderd.* Van helderheid berooven: *een gloedt, die met geen' damp of fmook altoos onthelderd is.* HOOFT.

ONTHELPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *helpen:* ik *ontholp* (*onthielp*, oudt. *onthalp*), *heb ontholpen.* Van hulp ontblooten: *de Hopluiden, reedelijk geholpen hiermee, ontholpen zich zelve.* HOOFT.

ONTHEMDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *hemden*, dat buiten zamenftell. niet voorkomt: *ik onthemdde, heb onthemd.* Het hemd uittrekken, naakt maken, ontblooten: *met het fchoudervleesch ten oxel toe onthemdt.* C. HUYGENS.

ONTHENGSELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *hengfelen: ik onthengfelde, heb onthengfeld.* Van zijn hengfel los maken: *een andere, geheel onthengfeld, en t' eenemaal uit de gewrigten gerukt* enz. OVERZ. VAN HERV.

ONTHERBERGD, verled. deelw. van *ontherbergen.* Van herberg beroofd: *na eerst de oude ingeboren van hem ontherberght waren.* CAMPH.

ONTHERSENEN, (*ontharfenen*) bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *herfenen*, dat buiten zamenft. niet voorkomt: *ik ontherfende, heb ontherfend.* Een vroedkundig woord: *de vrucht in 's moeders ligchaam ontherfenen*, derzelve, als zij niet kan ter wereld komen, de herfenpan door middel van een werktuig ontnemen. Oneigenlijk, komt het deelwoord *ontherfend*, in den zin van ontbloot van fchranderheid, voor: *vlechten om mijn ontharsfent hooft heur eerkroon.* W. SCHELLINGS bij H. SWEERTS.

ONTHEUGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *heugen*, dat is *verheugen: ik ontheugde, heb ontheugd.* Het tegendeel van verheugen, de verheugdheid ftoren, wegnemen. Veroud. w.

ONTHEUPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *heupen*, dat buiten zamenft. niet voorkomt: *ik ontheupte, heb ontheupt.* Uit het gewricht

der heup ontwringen: *dan komen der ontheupt' en kreupele kindren van.* Huygens. Poot gebruikt het oneigenlijk voor den onderlingen band van vereeniging breken: *ten stut van 't burgerlijke leven, ontheupt door list en twist en feil.*

ONTHIER, bijw. van plaats en tijd. Tot hiertoe. Het is reeds verouderd. M. St. gebruikt het meer dan eens: *door die landen recht onthier, dat hi quam t' Utrecht.*

Dat hi ware des riken behoeder,
Onthier ende 't kint op quame.

Het voorzetsel *ont*, dat hier eene beweging naar eene plaats uitdrukt, schijnt uit *aan* ontstaan te zijn.

ONTHIET, (*ontheet*) z. n., o., *des onthiets* of *van het onthiet*; het meerv. is niet in gebruik. Een bevel, gebod: *min gold haar onthiet, tot Amsterdam.*

Daer 't lachend gout verkeerde, op 's lots onthiet,
In roestigh ijzer. Poot.

Van hier *onthieten*, bij Kil. *ontheyten*, waarvoor wij nu *ontheeten*, doch volgens den Rotterdamschen tongval, met eene zacht-lange *e ontheten*, schrijven (zie *heten*). Dit woord behoort tot den stijl der Overheid, die *onthieten* gebruikt, wanneer zij haren onderworpenen regters en minderen bedienden iets gelast. *Onthieten* is ook beloven: *dat em geen gelt ontheten sy.* Wilckoer. van Langew. Zoo komt het ook in het Old. Landregt voor. Klaas Kolyn bezigt het in eenen beroovenden zin, voor den vrede ontzeggen, waarvoor wij thands het enkele *ontzeggen* bezigen; *des hem Arenout onthiet.*

ONTHIJLIKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *hijliken*: *ik onthijlikte, heb onthijlikt.* Van den echt ontbinden: *voor die onthijlickt zijn.* J. Cats.

ONTHOKKEBANDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *hokkebanden*, dat niet buiten zamenst. voorkomt: *ik onthokkebandde, heb onthokkeband.* Eigenlijk losmaken van den band, waarmede men in een hokgebonden is: Oneigenlijk, vrij maken; wijders beroeren.

ONTHOLLEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *hollen*: *ik ontholde, ben onthold.* Door hollen ontloopen. Oneig.: *of mij hier mijn' hand ontholde.* Huygens.

ONTHOOFDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz.

voorz. *ont* en *hoofden*, dat buiten Zamenst. niet in gebruik is: *ik onthoofde, heb onthoofd.* Het hoofd afslaan. Van hier: *onthoofding.* Het enkele werkw. gebruikende de *angelsaksen haefdian*, in den *zwabensp. houbeten.*

ONTHOORNEN, (*onthorenen*) bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *hoornen*, dat niet voorkomt: *ik onthoornde, heb onthoornd.* Van horens berooven. Hooft bezigt het voor het wegschieten van de zijvleugels of uithoeken eens bolwerks: *de naaste gordijnen, op gelijke wijze onthoorent* enz.

ONTHOPEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *hopen*: *ik onthoopte, heb onthoopt.* Veroud. w., wanhopen.

ONTHOUD, z. n., o., *des onthouds*, of *van het onthoud*; zonder meerv. Gedachtenis, een woord der dagelijksche taal: *naar mijn onthoud is het drie gulden. Naer mijn beste onthout.* Moonen. Eene plaats, waar men zich onthoudt, voor eene poos zijn verblijf houdt: *het eilandt Mona, een onthoudt der overlooperen.* Hooft. Bij Kil. heeft het ook nog de beteekenis van onthouding, *abstinentia.*

ONTHOUDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *houden*: *ik onthield, heb onthouden.* Dit woord wordt op meer dan eene wijs gebruikt. 1). Het beduidt in zich houden, als een bedr. werkwoord, en wel, vooreerst, in eene ruimte insluiten, opsluiten, bewaren: *gij onthieldet de lijcken heijmelick in uwen huijsen.* Doresl. Ten tweede, in het geheugen opsluiten: *wie kan al die lessen onthouden?* Als een wederk. werkwoord, voor eene poos zijn verblijf houden: *in 't lant, daer zich 't Gewelt onthoudt.* Poot. *Uw koning, die nu ter goeder uur zich in de Stad onthoudt.* J. de Haes. *Ont* heeft hier de beteekenis van in. 2) Bewaren, ondersteunen, onderhouden: *die wart ontholden van sijnen vrienden, die hem gaven sijne behoefte.* J. van der Beke. *Ik ligge, ende slape, ende ontwaake: want de Heere onthoudt mij.* Doresl. Zoo ook het naamw. *onthouder*: *die Pelgrijmme vijnden daerin horen onthouder.* Guld. Throen. 3) Terug houden, als een bedr. werkwoord: *ik zal mijnen arbeider nimmer zijnen loon onthouden.* Als een wederk. werkw.: *zich van de wellusten onthouden.* Zich bedwingen, zijne driften in dwang houden: ik konde mij van lagchen niet onthouden. *Ik zwijge wel, ende*

Ik ben stille, ende onthoude mij. DORESL. Ondertusschen is dit woord in eenige dezer beteekenissen reeds verouderd. Van hier het deelwoord *onthoudend*, waarvan *onthoudendheid.* Voorts *onthouder*, *onthouding.* OUD. bezigt *onthoudenis*, voor geheugen.

ONTHOZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *hozen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik onthoosde*, *heb onthoosd.* De hozen, of kousen uittrekken.

ONTHUGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *hugen: ik onthuugde*, *heb onthuugd.* Door hugen verkrijgen. Zie *hugen.*

ONTHUIDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *huiden*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik onthuidde*, *heb onthuid.* Van de huid berooven.: *'t is wreed een schaap t'onthuijden.* DE BRUNE.

ONTHUIKEN, (*onthukken*) onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *huiken*: *ik onthuikte*, *heb onthuikt.* Huikend ontduiken.

ONTHUIVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *huiven: ik onthuifde*, *heb onthuifd.* Van eene huif ontdoen. Oneig.: *wie sal de blind onthuiven?* C. HUYGENS.

ONTHULDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *hulden*; *ik onthuldde*, *heb onthuld.* Iemand, door het benemen van eer en achting, en het weigeren van hulde en trouw, in zijne hoogheid niet erkennen:

Daer de Velzer ongedulden
Hollands Overheer onthulden. HOOFT.

In het gemeen van eer berooven: *zij onthulden de maeghden van hare jonghvrouwschap.* VOND. Zoo ook het voordd. w. *onthuldigen*: *voor zijn onthuldigt hooft.* ANTON. Van hier: *onthuldiging.*

ONTHULLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *hullen*: *ik onthulde*, *heb onthuld.* Van hul of kapsel ontblooten: *onthult van zijnen hoofdband.* VOND. *Ontzie u niet de quanten te onthullen.* J. DE DECK. Van hier: *onthulling.*

ONTHUNKEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *hunkeren: ik onthunkerde*, *heb onthunkerd.* Door hunkeren ontvangen. Van hier: *onthunkering.*

ONTHUPPELEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *huppelen*: *ik onthuppelde*, *ben onthuppeld*. Door huppelen ontwijken: *die hem ten snelsten was onthuppeld met den bok*. J. DE DECK.

ONTHUTSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *hutsen*, hetzelfde als *hotsen*, d. i. schudden: *ik onthutste*, *heb onthutst*. Eigenlijk door omhutsen van juistheid en orde ontblooten. Men gebruikt het oneigenlijk alleen, en wel meest in het deelw. *onthutst*, ontsteld, ontroerd, verlegen; *iemand onthutst maken*. *Onthutst zijn*. *Sij is soo gansch onthutst*. CATS. *De Heirgeleider, in 't gemoed onthutst*. N. VERSTEEG. Meer eigenlijk komt het bij P. RABUS voor: *damp, die 't brein onthutste*.

ONTHUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *huwen*: *ik onthuwde*, *heb onthuwd*. Een huwelijk scheiden.

ONTJAGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *jagen*: *ik ontjoeg*, *heb ontjaagd*. Door vooruit jagen ontnemen: *tonnen kruits, die den hunnen ontjaaght werden*. HOOFT. *De vorst ontjoeg hem het hert*. *Iemand eenen buit ontjagen*. *'t Geluk van zo veel zegens, u o Sarragosse, ontjaagt*. G. BRANDT. Men gebruikt het ook onz., met *zijn*, door snel jagen iemand ontkomen: *wij zijn hem ontjaagd*. *Duizende van lagen, waervan hoewel ik een gedeelte magh ontjagen*. J. DE HAES. Van hier: *ontjaging*.

ONTIEG, *ontijg*, *ontijdig*. Zie *ontijd*.

ONTJEUGDEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *jeugden*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontjeugdde*, *ben ontjeugd*. Bij C. HUYGENS vindt men dit woord, beteekenende zijne jeugd verliezen, oud worden: *hoe kan alle nieuw ontjeughden!*

ONTIJD, z. n., m., *des ontijds*, of *van den ontijd*; meerv. *ontijden*. Een ongeschikte, onbekwame, onbehoorlijke tijd: *een reden, die tot ontijt ghegeschiet*. DORESL. *Te ontijde*, buiten tijds. *Zulks dat de dood noit t'ontij de zeissen komt te slaen*. VOND. Van *on* en *tijd*. Van hier: *ontijdeling*, eene misgeboorte. Voorts: *ontijdig*, dat op geenen behoorlijken, of gewonen tijd geschiedt: *gij komt mij geheel ontijdig*. *Ontijdigh late ik niemant in*. H. SCHIM. *Dat deze vraagh ontijdigh was*. HOOFT. Dat zijnen tijd niet gehad heeft, om tot volkomenheid te brengen, of te geraken; in het gemee-

ne leven *ontijg*: *eene ontijdige koe*, die te vroeg kalft. *Die appels zijn ontijdig*, niet rijp. *Die veel 't ontijdigh van uw zijde werdt gescheurt.* J. DE HAES. Morsig, vuil: *een ontijdig huis.* *Maar aan niet min ontijgh een dienst liet Sonoy zijn vuiligheit kennen.* HOOFT. Van dit *ontijdig* is, bij verkorting, *ontijg*, *ontijgheid*, waarvoor ook *ontieg* gebezigd wordt. In eenen zedelijken zin zegt OUD. *de ontiegheid en zonde des levens.* Voorts: *ontijdelijk*, *ontijdigheid*, *ontijdiglijk*.

ONTIJDIG, *ontijg*, *ontieg*. Zie *ontijd*.

ONTIJLEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ijlen*: *ik ontijlde*, *ben ontijld*. Door ijlen ontkomen; in den verhevenen stijl.

ONTIJVEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ijveren*: *ik ontijverde*, *heb ontijverd*. Den ijver doen verflaauwen. Men vindt het bij RODENB.: *het welck de ijver ontijv'ren doet.*

ONTIJZEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ijzeren*, dat buiten zamenst. niet gebruikt wordt: *ik ontijzerde*, *heb ontijzerd*. De hoefijzers van een paard afslaan; ook uit ijzeren boeijen ontsluiten: *ontijzer d'armen dan*, *en sla de tong in boejen.* ANTON.

ONTILBAAR, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Onreppelijk, onroerend: *ontilbare have.* Met trappen van vergrooting, iets, hetwelk men niet tillen kan. Van *on* en *tilbaar*.

ONTINKTEN, zie *ontbrieven*.

ONTJUKKEN (*ontjokken*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *jukken*, dat niet in zwang is: *ik ontjukte*, *heb ontjukt*. Van het juk ontslaan: *die onzen hals ontjukt.* H. SCHIM.

ONTKAKELEN, (*ontkekelen*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kakelen*: *ik ontkakelde*, *heb ontkakeld*. Door kakelen betwisten, ontnemen, zich van eene zaak ontslaan; in de straattaal.

ONTKALLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kallen*: *ik ontkalde*, *heb ontkald*. Door kallen, uit het hoofd praten: *de Neêrlanders lieten zich niet ontkallen*, *dat* enz. HOOFT.

ONTKAMMEN (*ontkemmen*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kammen*: *ik ontkamde*, *heb ontkamd*. Uit de klit kammen. Het lat. *repectere* bij STATIUS zet HOOGSTR. door *ontkammen* over.

ONTKAPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kapen*: *ik ontkaapte*, *heb ontkaapt*. Behendig ontnemen.

ONTKAVELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kavelen*: *ik ontkavelde*, *heb ontkaveld*. Door het lot ontnemen: *ghij sult mij niet ontlopen*, *noch dat ontkavelen*. J. T. Jos. DROEF EN BLYEIND SPEL.

ONTKEEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *keeren*: *ik ontkeerde*, *heb ontkeerd*. Afhandig maken, ontnemen: *ist niet*, *om de goe Troyanen t'ontkeeren d'overwinning?* K. v. MAND. *Het ontkeerde goet*. BYBELV. KIL. zet het ook over door *immutare*, door keeren eene verandering maken. Van hier: *ontkeering*.

ONTKEKELEN, zie *ontkakelen*.

ONTKEMMEN, zie *ontkammen*.

ONTKENNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kennen*: *ik ontkende*, *heb ontkend*. Staande houden, dat men iets niet kent. In dezen zin is het deelw. met *zijn* in gebruik: *zij was mij heel ontkend*. *Is u den inckt ontkent?* C. HUYGENS. Iets niet erkennen, niet toestaan, loochenen: *de aangeklaagde ontkende de geheele zaak*. Wederk., zich onbekend maken, zich bedekt houden: *de Bastaart van Bueil zich ontkennende, onder borgoensche veldteekens* enz. HOOFT. Van hier: *ontkennelijk*, *ontkenner*, *ontkenning*.

ONTKERKEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kerkeren*: *ik ontkerkerde*, *heb ontkerkerd*. Uit den kerker verlossen, uit de gevangenis ontslaan; in den verhevenen stijl: *naeu was mijn Levensvorst ontkerkert*, uit het graf opgestaan. H. SCHIM. Men gebruikt het meest van de ziel, die, door den dood, als uit eenen kerker verlost wordt. Zoo zegt DE DECK., doelende op des Apostels marteldood: *Petrus ontkerkert*. En J. DE HAES:

't Was onlangs 's Hoogsten welbehagen
De ziel uws Vaders, zat van dagen,
T'Ontkerkeren.

Van hier: *ontkerkering*.

ONTKERNEN (bij KIL. *ontkerenen*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kernen*, dat buiten gebruik is: *ik ontkernde*, *heb ontkernd*. Van

kern berooven, de kern uitnemen: *zij schellen en kernen eens anders schriften.* De Brune.

KETENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het oneidb. voorz. *ont* en *ketenen: ik ontketende, heb ontend.* De keten los maken: *eer dan de silveren koorde ketent worde.* Bybelv. *Het helsche spoock, ontketent.* nd. *Eenen hond ontketenen.* Oneig.: *ontketen mij mijne slavernij.* H. Schim. Het is een woord van verhevenen stijl. Van hier: *ontketening.*

KIBBELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het oneidb. voorz. *ont* en *kibbelen: ik ontkibbelde, heb ontbeld.* Door kibbelen afhandig maken, ontnemen, wisten.

KIEMEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. orz. *ont* en *kiemen: ik ontkiemde, ben ontkiemd.* rste kiem schieten, ontspruiten. Figuurl. ontstaan, komen; *de geschiedenis zijner leere, zoo als zij het reerst bij hem was ontkiemd* enz. Stuart.

KLAAUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het oneidb. voorz. *ont* en *klaauwen,* dat buiten zamenst. t in gebruik is: *ik ontklaauwde, heb ontklaauwd.* n de klaauwen berooven: *eenen leeuw ontklaauwen.* den schertsenden stijl, heet het diefachtig onttrekken: *and geld ontklaauwen* (of liever *ontklouwen*).

KLEEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het oneidb. voorz. *ont* en *kleeden: ik ontkleedde, heb ontd.* De kleederen uittrekken; in den deftigen en beaafden stijl: *de kinderen ontkleeden. Iemand ontklee. Zich ontkleeden. Ik worde ontkleet tot aan de midtoe.* Vond. *Men moet zich niet ontklee en, eer men ed gaat,* zijne goederen niet voor den dood weggei. Daar, naar eene oostersche figuur, ons ligam bij een kleed vergeleken wordt, is van hier de elsche spreekwijs *ontkleed worden,* in den zin van ven, zoodat het ligchaam zieleloos in het graf rust. jders, daar de kleederen, als een deftig gewaad, ligchame tot sieraad verstrekken, wordt *ontkleeden,* igenlijk, genomen voor berooven van datgene, dat redelijken mensch tot eer strekt:

En ziet gij dit verdriet
bitter lijden aan, ontkleet van medelijden? De Deck.
misdadn, die mij dus van eer en staet ontkleden. Poot.

Een

Een paer, van trou ontkleet. POOT. *De rechterstoel van 't hoog gezag ontkleed.* OUDAAN. Van hier: *ontkleeding.* Voor *ontkleeden* gebruikt KERO *intuuatan*, als zeidet gij ontwaden, het gewaad uitdoen.

ONTKLEMMEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *klemmen: ik ontklemde, ben ontklemd.* Uit de klem, uit angst en droefheid geraken: *mijn hart begint t' ontklemmen en luijkt van blijdschap op.* PERS.

ONTKLETSEN, (*ontklitsen*) onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kletsen: ik ontkletste, ben ontkletst.* Met eene klets los bersten: *zaxkens, ijeder van 300 looden, vernuftelijk gevlijdt, om op de vlucht t'ontklitzen.* HOOFT.

ONTKLEUREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kleuren: ik ontkleurde, heb ontkleurd.* De kleur benemen; een woord der scheikunst: *de koolstof ontkleurt alle soorten van alkohol.* Van hier: *ontkleuring.*

ONTKLEVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kleven: ik ontkleefde, heb ontkleefd.* Scheiden, doen los gaan, hetgeen aaneen kleeft; veroud. woord: *om 't drooge van het nat t'ontkleven.* HUYGENS.

ONTKLIMMEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *klimmen: ik ontklom, ben ontklommen.* Klimmend ontkomen: *het vaertuig troost wie nogh der doot ontklommen was.* POOT. *Den elfden zal Auroor haar' Tijton vroeg ontklimmen.* VOND.

ONTKLITSEN, zie *ontkletsen.*

ONTKLONGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *klongelen: ik ontklongelde, heb ontklongeld.* Iemands goed op eene losse wijs afhandig maken; laag woord.

ONTKLOUWEN, zie *ontklaauwen.*

ONTKLUISTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kluisteren: ik ontkluisterde, heb ontkluisterd.* Van de kluisters slaken: *gij hebt mij uit de dienstbaarheid ontkluisterd.* H. SCHIM. *D'ontkluisterde onschult juicht.* POOT. Fig., op andere onderwerpen, wier beletsels met kluisters vergeleken worden toegepast: *uw' banden ontkluisteren mijn' tong.* D. DECK. *Haer reyne ziel moest, door de dood ontkluisterd van der aard* enz. L. RUTGERSZ. Van hier: *ontkluistering.*

ONT-

ONTKLUITEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kluiten*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontkluitte*, *heb ontkluit*. Kluiten aarde in stukken stooten. Men vindt het woord bij HOOGSTR.

ONTKLUWENEN. bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kluwenen*: *ik ontkluwende*, *heb ontkluwend*. Een kluwen ontwinden. Oneig., eene zaak langzaam en naar orde ontwikkelen.

ONTKNEVELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *knevelen*: *ik ontknevelde*, *heb ontkneveld*. Door knevelarij ontnemen: *wie haar voorrecht dacht t'ontknevelen*. HOOGVL. Ook beduidt het iemand, die gekneveld is, los maken. Van hier: *ontkneveling*.

ONTKNIEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *knieren* (van het onduitsche *knier*, het fr. *charniere*, dat met ons *knarsen* uit eene bron schijnt te zijn: *de knieren draaijen* gebruikt HOOFT): *ik ontknierde*, *heb ontknierd*. Eigenlijk uit het knier (schernier) ligten: *ontknieren een hek*. P. VERHOEK. HOOFT gebruikt het oneig.: *waardoor het vernuft ontkniert*, *ofte uit zijn hengsels geheeven wordt*.

ONTKNOCHTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *knochten*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontknochtte*, *heb ontknocht*. Eigenlijk ontknoopen, uit *ontknoften* ontstaan: *met dien sal de knoop ontknocht werden*. P. SCRIVERIUS. Voorts los maken, krachteloos maken, vernietigen: *en het verbondt*, *met Engelandt gemaakt*, *ontknocht te worden*. HOOFT. Van hier: *ontknochting*.

ONTKNOOPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *knoopen*: *ik ontknoopte*, *heb ontknoopt*. Los knoopen: *ontknoop uwen rok*. *'k Weet*, *als mijn levensdraet ontknoopt is*. H. SCHIM. Fig., oplossen: *wie kan dat raadsel ontknoopen? Een geschil ontknoopen*. Van hier: *ontknooping*.

ONTKOFFEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kofferen*: *ik ontkofferde*, *heb ontkofferd*. Eenen koffer uitpakken, uit eenen koffer doen.

ONTKOMEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *komen*: *ik ontkwam*, *ben ontkomen*. Weg komen, ontgaan: *de gevangenen zijn gelukkig ontkomen*.

Te

Te Rome, waerhene hij met zijnen vader ontquam. Hooft.
Men bedient zich vooral van dit woord in den zin van bevrijding van onaangename omstandigheden: *den dood ontkomen. Dit gevaar is hij, helaas niet ontkomen. Eenen strik ontkomen.* Zoo ook zonder bijvoeging van de zaak: *zeer luttel, die ontquaamen.* Hooft. Van hier: *ontkoming: er is geene ontkoming aan.*

ONTKOMMEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kommeren: ik ontkommerde, heb ontkommerd.* Van kommer, dat is beslag, drukkenden woeker; belasting ontheffen: *den koophandel op Embde t' ontkommeren.* Hooft. Van kommer, dat is angst en hartzeer, bevrijden, bij L. Meijer, *onkommeren* bij Huygens: *onkommert uw gemoed. Ontkommeren* is ook gebezigd voor ontslaan uit de gevankenis: *dat hij weder ontkommert ware.* Vel. Chr. v. H.

ONTKONINGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *koningen*, dat buiten zamenstell. niet voorkomt: *ik ontkoningde, heb ontkoningd.* Van de koninklijke waardigheid berooven, afzetten. J. de Brune heeft dit woord: *men ziet, hoe schielick een koningh wert ontkoninght.*

ONTKOOPEN, bedr. w., onreg. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *koopen: ik ontkocht, heb ontkocht.* Iets koopen, dat een ander meende te koopen: *iemand iets ontkoopen.*

Dikwils een sake door 't langhe dinghen,
Wordt van een ander den dingher ontkocht.

Conste der Min.

ONTKOPPELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *koppelen: ik ontkoppelde, heb ontkoppeld.* Dat met een koppel gebonden is, los maken: *een jok ossen ontkoppelen.* Van hier: *ontkoppeling.*

ONTKORSTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *korsten: ik ontkorstte, heb ontkorst.* De korst of korsten wegdoen, afsnijden. Van hier: *ontkorsting.*

ONTKRACHTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *krachten*, dat buiten zamenstell. niet voorkomt: *ik ontkrachtte, heb ontkracht.* Van kracht berooven, krachteloos maken, afschaffen, vernietigen: *Het veebied ontkrachten. (zwakken) wederstand.* G. Bidloo.

Van

Van hier: *ontkrachting*, waarvan het zamengestelde bij HOOFT: *ontkragtingbrief* (*renversaalbrief*). Bij denzelven vindt men ook *ontkrachtigen*.

ONTKRANSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kransen*: *ik ontkranste*, *heb ontkranst*. Eenen krans ontbinden en afzetten: *terwijl de bruid het hoofd reeds werd ontkranst*. G. BIDLOO.

ONTKREUKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kreuken*: *ik ontkreukte*, *heb ontkreukt*. Uit de kreuk maken. ANTON. gebruikt het voor ontfronsen: *kan d'Iber noch het hooft ontkreuken in dees stand?*

ONTKROONEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kroonen*: *ik ontkroonde*, *heb ontkroond*. Van de kroon, en wijders van die waardigheid, magt en heerschappij, waarvan eene kroon het teeken is, berooven: *zoo dan Don Pedro had moogen ontkroont worden*. HOOFT. *De Koningin*, *die zich ontkroont*. VOND. *D'ontkroonde rijxmonarch*. POOT. Oneig., van eer en luister berooven: *die vrou*, *ontkroont van haeren heer en hoeder*. MOON. Van hier: *ontkrooning*.

ONTKRUIPEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kruipen*: *ik ontkroop*, *ben ontkropen*. Kruipend ontkomen.

ONTKUIPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kuipen*: *ik ontkuipte*, *heb ontkuipt*. Door kuiperij ontnemen: *hij vreest niet*, *dat hem 't ampt ontkuipt werd*. LODENST.

ONTKUISCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kuischen*: *ik ontkuischte*, *heb ontkuischt*. Bevuilen, reinheid en zuiverheid wegnemen. Oneig.: *'k zag Jesus eer verguist*, *zijn dierbaar woord ontkuist*. A. M. MOENS.

ONTKURKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kurken*, dat buiten zamenstell. niet gebruikelijk is: *ik ontkurkte*, *heb ontkurkt*. Eene kurk van eene flesch trekken.

ONTKUSSENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *kussenen*, dat niet in zwang is: *ik ontkussende*, *heb ontkussend*. Van het kussen der tering stooten. DE BRUNE heeft het woord.

ONTLAARZEN (*ontleerzen*), bedr. w., gelijkvl. Van het

het onscheidb. voorz. *ont* en *laarzen*: *ik ontlaarsde*, *heb ontlaarsd*. De laarzen uitdoen.

ONTLADEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *laden*: *ik ontlaadde*, *heb ontladen*. Van eene lading, eene bevrachting ontlasten: *een schip ontladen*. Zoo ook: *een roer ontladen*. In de proefondervindelijke natuurkunde wordt iets *ontladen*, wanneer het, door aanraking, van de electrike stof ontlast wordt. Van hier *ontlader*. In eenen figuurlijken zin zegt D. R. CAMPH.: *van aardsche liefd ontladen*. Ledigen, uitdrinken: *ontlaedt den welvaertbeker*. POOT. Van hier: *ontlading*. *Intladen* gebruikt NOTK.

ONTLANDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *landen*: *ik ontlandde*, *heb ontland*. Van het vaste land los scheuren: *die haer oevers onderkruist*, *en doetse in 't eyd ontlanden*. HUYG.

ONTLASSCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lasschen*: *ik ontlaschte*, *heb ontlascht*. Iets, dat aaneen gelascht is, los maken. HOOFT bezigt *ontlasken*.

Zoo ras zij dezen zang met spelen heffen op,
Ontlaskt zich het Palaijs tot boven in den top.

ONTLASTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lasten*: *ik ontlastte*, *heb ontlast*. Van eenen last ontheffen, bevrijden: *ik zal u van dit pak ontlasten*. VOND. Dat bij eenen last vergeleken wordt: *klein vee*, *van wol ontlast*. POOT. *Zijne Eega ontlast de koe van haren room*. DE DECK. *Dat zij hem van den last*, *te weten van zijn geld*, *ontlast had*. DE DECK. Oneigenlijk, beteekent het van eene zaak, waaronder men als eenen zwaren last gebukt gaat, bevrijden: *van de schult zijner zonden heeft Christus hem ontlast*. VOLLENHOVE. *Of hen ontlasten van de wreede tyrannij*. VERSTEEG. *De vrede zal ons eens van al die schattingen ontlasten*. *Iemand van zorgen ontlasten*. Daar zorgen het hart knellen, vooral als men dezelve in zich alleen opkropt, zoo zegt men *zijn hart tegen eenen vriend ontlasten*, als hij van onzen kommer een deelgenoot wordt. Dit zegt men ook van iemand, die het volle gemoed in tranen uitstort: *hij gaet naer buiten om 't hart t'ontlasten*. J. DE HAES. *Hoe zal ik mijn overtuigt gewissen ontlasten?* MOON. Men gebruikt het ook wederk.: *i*...

zal mij van die zwarigheid ontlasten. *Zich ontlasten*, zijn gevoeg doen. *De Yssel ontlast zich, beneden Kampen, in de Zuiderzee. Mijn bange ziel moet zich ontlasten van de moederlijke zucht.* G. Bidloo. Van hier: *ontlasting*, bevrijding, buikzuivering.

ONTLATEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *laten*: *ik ontliet, heb* en *ben ontlaten*. Bedr., los laten, loopen laten: *(zij) ontliet haer' schoone twee bewegelicke kraenen*. Huygens. *Daer zich de stroomkruik in zee ontlaet*, zegt Anton., in eenen wederkeerenden zin. Anders is het in die beteekenis verouderd. De smeden gebruiken het nog in eenen bedrijvenden zin, als zij *staal ontlaten*, dat is, hetzelve, wanneer het te zeer gehard is, boven een zacht vuur weeker maken. In dien zin zegt Hoogvl.

— — — *Mijn harnasplaten,*
In Gods genadebron gehardt, en nooit ontlaten.

Oneig., vermurwen, zacht en gedwee maken: *dien zij zijn' kroeze zinnen alzoo t' ontlaaten weet*. Hooft. Onz., met *zijn*; week worden, als men van den aanvang van eenen zachten dooi spreekt: *het is ontlaten weer. Het weer begint wat te ontlaten. Door 't ontlaaten der sneeu*. Hooft. *Terwijl de kruiden uit d'ontlate velden schieten*. Poot. Van hier: *ontlating*.

ONTLAUWEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lauweren*: *ik ontlauwerde, heb ontlauwerd*. Van eenen lauwerkrans berooven: *ontlauwer vrij uw hoofd*. G. Bidloo.

ONTLEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *leden*, dat niet buiten zamenst. voorkomt: *ik ontleedde, heb ontleed*. Eigenlijk de deelen van een ligchaam, lid voor lid, affnijden, om dezelve naauwkeurig te onderzoeken: *eenen hond ontleden. Een menschelijk ligchaam ontleden*. Wijders, de onderscheidene gedeelten van eenig geheel stuk voor stuk aantoonen:

Hij opent het tooneel der aertsverborgenheden,
Met deelen en ontleden. Poot.

Schoon niemants brein het minste kruit kan ontleden. J. de Haes. Van elkander rukken, in stukken verdeelen: *Italie is ontleedt, en de beste brokken t'uwen verdoen*. Hooft. *Een ontlede geest* is, bij Huyg., een geest, die, door den dood, van het ligchaam gescheurd is.

Hoe zeg men Jezus lijf ontleden door mijn leden? G. BRANDT. Oneig.: *eene redevoering ontleden*, in hoofd en onderdeelen brengen. Onderscheiden, het eene na het andere in verband voordragen en ontvouwen: *wie kan uw heerlijkheit ontleden?* H. SCHIM. *'t Geen mijn pen naer waarheid komt t'ontleên.* BOGAERT. *Om 't mijn hartsgeheim te ontleden.* N. VERST. *Het krijgsrecht fier ontleden.* POOT. Van hier: *ontleder*, *ontleding*. Zam.: *ontleedkunst*, *ontleedmes*, bij BIDLOO, *ontleedmesje*.

ONTLEDIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ledigen*: *ik ontledigde*, *heb ontledigd*. Ledig maken: *een vat ontledigen*. Ook los, vrij maken: *ende hij haere schouderen van den last ontledighet hadde*. DORBSL. Ook, oudtijds, met eenen tweeden naamval: *iemand des borgschaps ontledigen*. *Zich ontledigen*, van zijne vermoeidheid uitrusten. *Zich ontledigen* beteekende, voorheen, ook zijne onschuld bewijzen. Overgeven: *Filips zal zich ontleedighen van sant Quintijn, Han en Chastelet, met hunne landouwen*. HOOFT. Voor *ontledigen* zegt men ook *ontlegen*: *ontleegt van alle zorge en kommer*. H. SCHIM. Van hier: *ontlediging*.

ONTLEENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *leenen*: *ik ontleende*, *heb ontleend*. Van iemand leenen; in eenen oneigenlijken zin: *daervan ontleent zij alle hare aenvalligheit*. J. DE HAES. *Die licht en luister van haer zonne zal ontleenen*. VERST. *Hoe 't meer zijn eigenschap ontleent van vocht en vuur*. POOT. Van hier: *ontleening*.

ONTLEEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *leeren*: *ik ontleerde*, *heb ontleerd*. Afleeren: *dit Euangelij moest hen ontleeren het diep geworteld quaad*. C. G. LEYDEKKER. *Men zoude veeleer de stront vliegen ontleeren dreckbollekens te maecken*. DE BRUNE. Vergeten, hetwelk men geleerd heeft: *Jesu, hoe ick meer mij keere, des te meer ick u ontleere*. J. DE BRUNE.

ONTLEEUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *leeuwen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontleeuwde*, *heb ontleeuwd*. Van leeuwen moed, dat is heldhaftigheid, berooven: *wat krijgsman zult gij niet ontleeuwen door uwe oogen*. ANTON.

ONTLEGEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb.

voorz.

voorz. *ont* en *legeren*: *ik ontlegerde*, *heb ontlegerd*. Van eene belegering verlossen. Van hier: *ontlegering*: *dat men hunne ontleeghering wilde bevorderen*. Hooft.

ONTLEGGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *leggen*: *ik ontlegde*, (*ontleide*) *heb ontlegd* (*ontleid*). Kil. verklaart het door misleggen. In dezen zin gebruiken wij het niet meer. Bij C. Huygens komt het voor in den zin van ontnemen: *dat dien met laster werdt ontleght*. En bij de Brune: *'t geēst ontleggen*. Het komt thands voor in de beteekenis van uit de gedachten brengen: *hij zocht hem dat met vele reden te ontleggen*. In die van afweren: *om tot aanklampen en enteren te koomen. Met dit toe en ontleggen* enz. Hooft. Afwinnen: *men meinde, dat hij 't zijner weederparthijse lichtlijk ontleidt kon hebben*. Hooft. Wijders beduidt het een' voorslag afslaan: *gij kunt het deze reis niet weigeren*; *noch ontleggen*. Vond. *Aarschot zoekt het t'ontleggen*. Hooft. *De staet eijscht sijnen dienst, hij kan het niet ontleggen*. Cats. Loochenen: *uw mond heeft mij beloofd, dit kunt gij niet ontleggen*. Verst.

ONTLEIDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *leiden*: *ik ontleidde*, *heb ontleid*. Verleiden, misleiden: *maar de schipper ontleidde 't hun met een tijdighe leugen*. Hooft. *Een maeght ontleijden*, haar vervoeren. Kil. Van hier: *ontleiding*.

ONTLEKKEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lekken*: *ik ontlekte*, *ben ontlekt*. Door lekken ontvallen. Ook *ontleken*. Zie *lekken*.

ONTLENDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lenden*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontlendde*, *heb ontlend*. Lendenloos maken, slap maken. Bij Kil. en Hoogstr. komt het voor, die *ontlendenen* spellen.

ONTLEVEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *leven*: *ik ontleefde*, *ben ontleefd*. Uitscheiden te leven, het leven afleggen: *Maria sterft en op haar Throon ontleeft*. A. Godart. Zoo ook bij C. Huygens: *dien levende gedachten 't ontleven staende voets van voren doen verwachten*. Veroud. w., schoon weder door Muntinghe gebruikt: *of zouden dan ontleefden opstaan?*

ONTLEZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lezen*: *ik ontlas*, *heb ontlezen*. Melis Stoke gebruikt dit woord in den zin van, door geschrevene boeken te lezen, iemand van iets berooven:

Daer bi ne hevet hi niet verloren
Sine doecht van te voren
Di ne wort ontlesen no ontsonghen.

Dat is; al leest men van hem schotschriften en zingt van hem scheldliedjes, daardoor nogtans, verliest zijne deugd hare waarde, en hij zijnen roem niet. Dit werkw. gebruikt Huygens in den zin van door lezen afzien en afhandig maken: *sij 'n hebben God de konst niet recht ontlesen.*

ONTLIEVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lieven*: *ik ontliefde*, *heb ontliefd*. Veroud. woord, zijne liefde jegens iemand afleggen.

ONTLIJDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lijden*: *ik ontleed*, *heb ontleden*. Veroud. w., dat van lijden bevrijden beteekent: *help Israël ontlijden.* C. Huyg.

ONTLIJKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lijken*: *ik ontleek*, *ben ontleken*. Niet meer zoo gelijken, er niet meer zoo uitzien als voorheen: *wie soudet konnen meenen*, *dat iemant soo ontlijkt door glans van rijke steenen?* Cats. *Al zijt gij ons nu al vrij ontleken.* Cats. *Wie handhaafd best d'ontleekke lijken?* J. Oudaan. Men heeft nog een veroud. bedr. w., *ontlijksemen*, ongelijk, leelijk maken.

ONTLIJMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lijmen*: *ik ontlijmde*, *heb ontlijmd*. Het gelijmde los maken. Oneig.: *de voet kleeft aan den vloer*, *men magh se nau ontlijmen.* C. Huyg.

ONTLIJSTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lijsten*: *ik ontlijstte*, *heb ontlijst*. Uit de lijst doen: *eene schilderij ontlijsten.* Huygens gebruikt het oneig.: *een sprekend Tafereel van die hem heeft gesonden*, *en weder t'eener sprongh ontlijst.* Van hier: *ontlijsting.*

ONTLIJVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lijven*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontlijfde*, *heb ontlijfd*. Ombrengen, dooden, het leven benemen: *de Prins van Oranje in 't hart van Hollandt ontlijft.* Hooft. *Die om 't gemeijn profijt haer*

zal

sal ontlijven. HOUWAART. *Bij zijn ontlijven.* J. PETRÆUS. *Hoorende, dat gaen zoud' op een ontlijven.* VAN MAND. Reeds bij M. ST.: *hi ontlijfde Heeren ende knechte.* Van hier *ontlijving.* Men behoort dit woord, ondertusschen, niet van *lijf*, ligchaam, maar van *lijf*, dat, oudtijds, leven beteekende, af te leiden; zoodat het eigenlijk is, gelijk wij nog zeggen: *uit den lijve rukken, niet meer bij den lijve zijn.* Hier staat *lijf* voor *leven*, het eng. *life.* M. ST. gebruikt, het woord *lijf*, zonder twijfel, in den zin van leven:

Die Diederik is geheten bleven
Ende ende salichlike sijn lijf.

Zoo ook elders:

't Graeffschap regierde na dien,
Die was sijn Broeder, na sijn lijf.

ONTLISSEN, (*ontlitsen*) bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lissen*, dat niet in gebruik is: *ik ontliste, heb ontlist.* De lis los maken: *wat leeraars ook dien band ontlitsen.* VOND.

ONTLOKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lokken: ik ontlokte, heb ontlokt.* Door uitlokken onttroonen. Van hier: *ontlokking.*

ONTLOMMEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lommeren: ik ontlommerde, heb ontlommerd.* Van lommer, van schaduw berooven, van dekkende lommer ontblooten: *Italien ontlommert wijn en terw.* C. HUYGENS.

ONTLOODEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *looden: ik ontloodde, heb ontlood.* Uit het lood doen.

ONTLOOPEN, ons w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *loopen: ik ontliep, ben ontloopen.* Door de vlugt ontkomen, wegloopen: *de dief ontliep den geregtsdienaren. Een gevaar ontloopen. Indien hij 't juk ontloope.* VOND. *Zijnen meester te vroeg ontloopen.*

'k Zie dorens, naeu t' ontloopen,
Aen Hermes vrederoê. POOT.

Ontvloeijen: *terwijl hun schuim en bloet ontloopt.* VOND. Oneig.: *uwe jaren ontloopen den mijnen niet veel*; ook: *wij ontloopen elkander niet veel.* Van hier: *ontlooping.*

ONTLOOVEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *looveren*, dat niet in gebruik is:

 ik

ik ontlooverde, *heb ontlooverd*. Van het loof berooven.

ONTLORREN. bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lorren*: *ik ontlorde*, *heb ontlord*. Met bedrog ontfutselen: *wanneer hij iemand iets ontlorde*. VOND.

ONTLORSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lorsen*; *ik ontlorste*, *heb ontlorst*. Door lorsen, door bedriegelijken handel, ontvreemden: *de gelden*, *den gemeene borze ontlorst*. HOOFT. Zie *lorsen*.

ONTLOSSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *lossen*: *ik ontloste*, *heb ontlost*. Dat vast zit, los maken. Ontknoopen: *onbequaem t' ontlossen dessen knoop*. J. DOUZA. Bevrijden: *die door hemselven zijne creatueren ontlossen sal*. DORESL. Ontlasten; *heeft hij hem van zijnen tooren ontlost*. K. v. MAND. Ontlaten, doen smelten: *bergstoffen ontlossen*. Ontwarren, uitleggen: *een geschil ontlossen*. Van hier: *ontlossing*, *ontlosselijk*.

ONTLUIKEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *luiken*: *ik ontlook*, *heb* en *ben ontloken*. Bedr., iets, dat gesloten is, open doen: *zij ontluikt den mont*. VOND. Van hier wederk., zich openen: *wat heeft zich menigwerf uw rijke gunst ontloken voor mij in gift op gift!* POOT. Openbaar maken, vertoonen: *Milon wil aan ieder ontluyken*, *dat elk verhoeden zal zijn gaven te misbruijken*. VOND. *Den geest ontluiken* gebruikte J. CATS voor denzelven vervrolijken. *Naer dat hij buijten son en maen een werelt hadd' ontloken*. D. HEINS. Meest, echter, nemen wij het onzijdig: met *zijn*, in de beteekenis van langzaam opengaan. In dien zin zegt men het van oogen. Zoo gebruikt het J. DE HAES: *och! schiet gij zelfs geloken zulke lonken*, *Waer berge ik mij*, *ontluikt gij*, *voor uw vonken?* Doch meest van bloemen, wier bladen zich, door warmte en regen, zacht ontwikkelen: *waer ontlook dit een bloempje?* POOT.

Daar morgendauw, *als perlen*, *leit*
Bij droppels hier en daer gespreit,
Op roozenbladen frisch ontloken. VOND.

Rozen, *die 's morgens versch ontloken blozen*. J. DE HAES. Van eene plaats, waar bloemen en gewassen staan: *dan ontluiken hof en heiden*. POOT. Oneig.: *mijn hart ontluikt hier met de rozen*. J. DE HAES. Van het licht, dat

aan

aan de kimmen kriekt: *'s lichts jeugt, gansch lief, in 't hel ere oost, ontloken.* POOT. *Als de dageraet van uw genade zal ontluiken.* H. SCHIM. *Als 't jeugdig morgenlicht ontluikt.* H. SCHIM. *Laet heur uw genade ontluiken.* H. SCHIM. Van hier: *ontluiking.* De ouden gebruikten dit woord ook gelijkvl. Dus zegt P. SCRIVERIUS: *zoo is die rechte naam ontluijkt.* En H. SWEERTS: *Schoon de lente d'aard ontluijkte.*

ONTLUISTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *luisteren: ik ontluisterde, heb ontluisterd.* Van luister, dat is licht, berooven: *door geen nevelwolk ontluistert.* POOT. Wederk.: *de hemel ontluistert zich.* VOND. Van schitterenden glans ontblooten; *verbergt uwe ontluisterde hoofden, o geringe geschenken van zilver en goud.* HERV. OVERZ. Van eer en luister: *ontluistert van die gaven.* J. DE DECK. *Wier lof en glans noit groef ontluistert wordt.* K. BRANDT. Roem en heerlijkheid ontnemen: *Gods wijsheid wordt er niet door ontluisterd.* FRANTZEN. *Door kracht van eigendom vermagh hij 't ontluisteren.* VOND. Van hier: *ontluistering.*

ONTMAAGDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *maagden*, dat niet in gebruik is: *ik ontmaagdde, heb ontmaagd.* Eene maagd van hare eer berooven. BOOM DER KENN.

ONTMAAKSELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *maakselen*, dat anders niet voorkomt: *ik ontmaakselde, heb ontmaakseld.* Mishandelen, het maaksel verwoesten: *men knot hem lit voor lit af; waarna 't ontmaakselt lichchaam dus blijft hangen.* BOGAERT.

ONTMAGTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *magten*, dat buiten zam. niet gebruikt wordt: *ik ontmagtte, heb ontmagt.* De magt ontnemen: *de gedachten van de dood ontmachten de zonde.* DE BRUNE.

ONTMAGTIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *magtigen: ik ontmagtigde, heb ontmagtigd.* Magteloos maken, en door overmagt ontnemen.

ONTMAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *maken: ik ontmaakte, heb ontmaakt.* Ontdoen, afbreken: *noit maken iet, dat deugt, of moet eerst iet ontmaken.* DE DECK. Krachteloos maken: *eenen*

 koop

koop ontmaken. Bij uiterſten wil onterven: *zijne ouders ontmaakten hem de helft van hunne bezittingen. Iemand al zijn goed ontmaken.* Van hier: *ontmaking*, onterving.

ONTMAKKEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *makkeren*, dat buiten zamenſt. niet voorkomt: *ik ontmakkerde*, *heb ontmakkerd.* Eigenlijk twee makkers van elkander ſcheiden, iemand van zijnen makker berooven. De woorden van TACITUS: *cum quo de natura animæ et disſociatione ſpiritus corporisque inquirebat*, zet de Ridder dus geestig over: *met den welken hij den aart der ziele en 't ontmakkeren* (het ſcheiden) *van geest en lijf onderzocht.*

ONTMANNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *mannen*, dat niet in gebruik is: *ik ontmande*, *heb ontmand.* Iemand van die deelen, waardoor hij tot de mannelijke kunne behoort, berooven; eene beſchaafdere uitdrukking voor het ruwere woord *lubben*: hij *liet zich ontmannen.* Van mannelijke deftigheid berooven: *mijn toertze*, *die ſteeds brandt en knapen gans ontmant.* RODENB. Het vermogen om voort te leven, en tevens het leven, benemen: *wanneer de prikkelſter tot teelen Adonis zagh ontmant*, *en in den mondt der hel geſtelt door 't zwijn zijn' tandt.* HOOFT. Iemand, door hem ſchande aan te doen, van iets ontblooten: *den hoop 't gezagh ontmannen.* VOND. Den moed outnemen: *ſtrak is het burgershert niet meer door vrees' ontmant.* SWEERTS. De manſchap wegnemen: *eene vloot — eene ſtad ontmannen.* Het deelwoord *ontmand* verklaart KIL. ook door krachteloos, bezweken. In dien zin komt het bij H. SWEERTS voor: *de maagt*, *ontmant*, *riep Tetis hulp.* Van hier: *ontmanning.*

ONTMANTELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *mantelen*, dat niet in gebruik is: *ik ontmantelde*, *heb ontmanteld.* Den mantel afdoen, van den mantel berooven: *die u bij der ſtraet ontmantelt.* HUYG. Meest gebruikt men het voor het ſlechten van borstweringen en vestingwerken, waarmede eene plaats als met eenen mantel tegen het regenen van pijlen, kogels enz. bedekt is: *eene ſtad ontmantelen. Jvois ontmantelt teeghens Teroanne.* HOOFT. *Ontmantelt van aenhangers.* HOOFT.

ONTMAREN, *ontmarren*, *ontmeren*, bedr. w.: gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *maren*: *ik ontmaarde*,

heb

heb ontmaard. Het touw eens vaartuigs, waarmede het aan eenen paal gemaard is, los maken: *het schip t' ontmaeren.* VOND.

ONTMASKEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *maskeren*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontmaskerde*, *heb ontmaskerd.* Het masker afligten: *met hare staindochters, zonder die t' ontmaischeren.* HOOFT. Oneig. komt het meest voor in de beteekenis van iets in zijne ware gedaante voorstellen, door het wegnemen van uitwendigen schijn: *d'ontmaskerde dood.* J. DE DECK. *Dat zijne geheime kuiperijen, listige veinzerijen en gesmeede aanslagen kon ontmaskeren.* BOGAERT. Van hier: *ontmaskering.*

ONTMASTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *masten*, dat niet in gebruik is: *ik ontmastte*, *heb ontmast.* Den mast wegnemen, afkappen, wegschieten: *de vloot kwam met drie ontmaste schepen binnen.*

ONTMENGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *mengelen*: *ik ontmengelde*, *heb ontmengeld.* Uiteen schiften, uit eene verwarring redden: *ten tijde van Leicester, met wien men hier veel t' ontmengelen gehadt heeft.* HOOFT. Van elkander scheiden: *om de oover hoop leggende leeden t' ontmengelen.* HOOFT. *Zulx parthijen met gering verlies ontmengelt werden.* HOOFT, die het ook onz. gebruikt: *hij ontbood hem, strax t' ontmengelen*, dat is, zich met zijn krijgsvolk uit den drang te begeven. Bij KIL. leest men daarvoor *ontmengen.*

ONTMENSCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *menschen*, dat buiten zamenst. niet in gebruik is: *ik ontmenschte*, *heb ontmenscht.* Men vindt dit woord in tweederlei beteekenis gebruikt. Deels geeft het te kennen, menschelijke veroordeelen en eene bekrompene manier van denken afleggen: *om goddelicke zaken te verstaen is van noode, dat hij als ontmenscht worde.* DE BRUNE. Deels (en dit is de gemeene beteekenis) duidt het aan de zachte en medelijdige menschelijke geaardheid geheel uitschudden; wanneer men het deelwoord *ontmenscht* alleen bezigt. In dien zin neemt men het niet alleen van ontaarde menschen, als: *eer hem de ontmenschte monsters vatten, en hechten aen dit hout.* POOT. En: *maer gij, ontmenschte! van een' tuimelgeest*

gedreven enz. J. DE HAES; maar ook van andere voorwerpen, die met die wreede monsters vergeleken worden, gelijk:

Wij zien d' ontmenschte dood aen allen kanten gapen
Naer onzen ondergang. N. VERSTEEG.

ONTMEREN, zie *ontmaren.*

ONTMERGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *mergen*, dat niet in zwang is: *ik ontmergde, heb ontmergd.* Eigenl., al het merg wegnemen: *de zorghe ontmerght de beenen.* J. DE BRUNE. Oneig., iemand geheel door knevelarijen ontblooten.

ONTMESTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *mesten*; *ik ontmestte, heb ontmest.* Den mest wegnemen: *de drooge koeijen kluijten, daer Cijpers loosen boer sijn' weiden van ontmest.* HUYGENS.

ONTMETEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *meten*: *ik ontmat, heb ontmeten.* De maat niet geven, in het meten bedriegen. Verouderd. w.

ONTMODDEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *modderen*: *ik ontmodderde, heb ontmodderd.* Den modder wegdoen. Oneig. gebruikt het J. DE BRUNE: *hij ontmoddert mij van de ghist desweerelts.*

ONTMOEDEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *moederen*, dat niet in gebruik is: *ik ontmoederde, heb ontmoederd.* Van de moeder berooven: *warom sijn kindren so diep een wonde, dus ontmoederd, mosten dragen.* VAN BLANKENBURG. Bij KIL. vindt men het ook.

ONTMOEDIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *moedigen*: *ik ontmoedigde, heb ontmoedigd.* Den moed ontnemen: *d' Othonianen werden verwonnen: niet ontmoedight nochtans.* HOOFT. *Onder het ontmoedigend denkbeeld.* FRANTZEN.

ONTMOEIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *moeijen*: *ik ontmoeide, heb ontmoeid.* De vermoeidheid wegnemen: *de niewicheit sal uw' vermoeyden voet ontmoeijen.* HUYGENS.

ONTMOETEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *moeten*, dat buiten zamenst. weinig voorkomt (*die hem moet.* C. HUYGENS): *ik ontmoette (ontmoetede) ben (niet heb) ontmoet.* In het gaan tegenkomen, met eenen derden naamval: *als de Heere Bileam*

ontmoet was. BYBELV. *Dat hem een klauwen hond ontmoet is.* DE BRUNE. *Daer zult gij nu dien letterhelt ontmoeten.* J. DE HAES. *Die kour aengezicht ontmoeten met statigheit.* H. SCHIM. Oneigenl., vinden: *dewijl wij in onze moedertael geene schriften van dien aert ontmoeten.* J. DE HAES. Bejegenen, overkomen: *wat wreetheijt is haer daer ontmoet!* SCHRIVERIUS. *Veelerhande lotgevallen zijn hem na dien tijt ontmoet.* POOT. *Als Godt straf bereidt, ontmoet ons zijn Rechtvaerdigheit.* POOT. In die beteekenis gebruikte men het, oudtijds, ook onpersoonlijk: *het ontmoet den eenen als den anderen.* DORESL. Van hier: *ontmoeting*, bij de ouden *het ontmoet*, tegenkomst, wedervaring, *ontmoetsel: dit tweede ontmoetsel.* HOOFT. Het voorz. *ont* schijnt hier, of eenen aanvang, of eene beweging naar iets aan te duiden; uit *aan* ontstaan zijnde. Voor het zamt. *ontmoeten* zegt de Engelschman slechts *to meet.* Het is zeer denkelijk, dat het, met ons voorz. *met*, tot eenen oorsprong behoort. Ondertusschen wordt dit werkwoord ook bedrijv. bevonden, als bij J. DE HAES: *Hoe wort gij nu met vreugt van Grevius ontmoet.* Dit is af te keuren; alhoewel de dagelijksche taal hier vaak het hulpw. *hebben* bezigt: zelfs keurige schrijvers gebruiken *hebben* dikmaals, als ware het woord bedr. Zoo zegt een beroemd taalkenner: *ook heb ik dezelve ontmoet.* Of men moeste dit woord in de beteekenis van vinden, aantreffen, als meer bedr. beschouwen.

ONTMOMMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *mommen: ik ontmomde, heb ontmomd.* Ontmaskeren, de mom afrukken. Meest in eenen figuurlijken zin, gelijk ontmaskeren: *de schouwburgh ontmomt de weerelt.* VOND. *Zoo wort de doot niet ontmomt.* VOND. *Zoo hij de waarschuwers deed' ontmommen.* HOOFT. Van hier: *ontmomming.* ANTON.

ONTMONDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *monden: ik ontmonde, heb ontmond.* Uitspreken: *onheilen zoo groot, dat zij niet t' ontmonden waaren.* HOOFT. VOND. schijnt het voor ontdekken te gebruiken: *dan wort zijn boosheit niet ontmont door dit blancketten.* Veroud. woord.

ONTMORSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *morsen: ik ontmorste, heb ontmorst.*

HOOFT gebruikt dit woord der straattaal in zijnen *Ware-nar*: *om me de pot behendigh t' ontmorssen*, afhandig te maken. Waren onder de markt verkoopen noemt men: er mede te *morsen*.

ONTMOSSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *mossen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontmoste*, *heb ontmost*. Van mos zuiveren: *olijfboomen snoeijen en ontmossen*.

ONTMUITEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *muiten*, dat is in eene muit, eene vogelkevie, opsluiten: *ik ontmuitte*, *heb ontmuit*. Uit eene muit laten, uit eene kevie los laten. Bij J. v. HEEMSKERCK komt het oneig. voor: *'k voorsie de Rhijn ontkoeijt*, *'k voorsie de Maes ontmuijt*.

ONTMUNTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *munten*; *ik ontmuntte*, *heb ontmunt*. Eene oude munt vernietigen, om geld met eene nieuwe te stempelen.

ONTMUNTEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *munten*: *ik ontmuntte*, *ben ontmunt*. Als men iemand in langen tijd niet gezien heeft, en deszelfs gelaatstrekken zich niet meer voorstellen kan, zegt men *hij is mij geheel ontmunt*. VOND. zegt ergens: *die grijs zijt en ontmunt*. Men zoude het als eene figuur van het vorige woord kunnen houden; liever, nogtans, het van een ander *munten* (*hij heeft het op mij gemunt*) afleiden.

ONTMUREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *muren*, dat is *bemuren*: *ik ontmuurde*, *heb ontmuurd*. Van muur of vestingwerk ontblooten: *wallen*, *thans ontmuurt*. BOGAERT. Van hier: *ontmuring*: *het is een dach van ontmueringe des muers*. BYBELV.

ONTNAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *naaijen*: *ik ontnaaide*, *heb ontnaaid*. Het genaaide los maken: *Al slijt ghij niet dan leuren*, *ontnaeijen gaet voor scheuren*. HUYG.

ONTNAGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *nagelen*: *ik ontnagelde*, *heb ontnageld*. De nagels uittrekken.

ONTNARREN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *narren*: *ik ontnarde*, *ben ontnard*. Met eene narreslede zoo snel rijden, dat men uit het gezigt komt.

ONTNASTELEN, zie *ontnestelen*.

ONTNATUREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *naturen*: *ik ontnatuurde, heb ontnatuurd*. Voor dit veroud. w. zeide men voorheen ook *onnaturen*, van aard en natuur berooven: *en onnaturen 't heijl van d' heijlighe natuure*. RODENB.

ONTNEMEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *nemen*: *ik ontnam, heb ontnomen*. Ontstelen: *iemand geld ontnemen*. Met kracht en gezag wegnemen:

Wijl mijn Koning aan den dood
Magt en prikkel heeft ontnomen. BODDAERT.

Wegnemen: *dien waen t' ontnemen*. POOT. Van hier: *ontneming*.

ONTNESTELEN, (*ontnastelen*) bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *nestelen*: *ik ontnestelde, heb ontnesteld*. De nestels los maken: *hij holp hem voorts ontnastelen*. Van hier: *ontnesteling*.

ONTNESTELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *nestelen*: *ik ontnestelde, heb ontnesteld*. Uit het nest ligten. Oneig., uit het bed doen rijzen; ook des nachts uit het bed ligten. Van hier: *ontnestelaar*, die vogelnesten stoort. Bij J. DE BRUNE leest men *ontnesten*, uit het nest lokken: *als de jonghen ontnest zijn en vleugels hebben*. Oneig.: *wanneer wij ons maer eerst en beginnen te ontnesten, uit de natuerlicke eenvoudigheijd der jaren*. J. DE BRUNE.

ONTNEVELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *nevelen*: *ik ontnevelde, heb ontneveld*. Den nevel verdrijven. J. DE DECK. gebruikt het figuurl.: *dat nut verlies ontnevelt ieders oogen*.

ONTNIJDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *nijden*, dat niet voorkomt: *ik ontnijdde, heb ontnijd*. Door nijd onthouden: *en wordt het loon mij ontnijdt*. C. HUYGENS.

ONTNOPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *noppen*: *ik ontnopte, heb ontnopt*. De noppen afrukken, wegslijten: *die noch niet geheel ontnopt, en op den draed gesleten is*. J. DE BRUNE.

ONTNUCHTEREN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *nuchteren*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontnuchterde, heb* en *ben ontnuch-*

nuchterd. Bedr., iemand, op eene of andere wijs, tot kennis en zelfsbewustheid brengen, nadat hij onmatig gedronken heeft: *iemand door gevoelige slagen ontnuchteren.* Fig.

Om t' ontnuchteren uw brein
Van zijn' waen — en glorijdampen. De Deck.

Wederk.: *zich ontnuchteren*, des morgens iets nuttigen. Ook bedr.: *zuigelingen, eer ze noch ontnuchtert zijn door 't eerste en voedzaeme uchtentzoch.* Moon. Onz., met *zijn*, na onmatigen drank tot zich zelven komen: *hij begint weder te ontnuchteren. Met een nau half ontnuchterd oog*, dat, wegens onmatig gebruik van wijn, zich pas opent. De Deck. Van hier: *ontnuchtering.*

ONTOEFENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *oefenen: ik ontoefende, heb ontoefend.* De oefening benemen: *ons ontoeffende soldaaten.* Hooft.

ONTOEGANKELIJK (*ontoegangelijk*), bijv. n. en bijw., *ontoegankelijker, ontoegankelijkst.* Ongenaakbaar. Van hier: *ontoegankelijkheid.* Van *on* en *toegankelijk.*

ONTOEGEVEND, bijv. n. en bijw., *ontoegevender, ontoegevendst.* Die niet toegeven wil, oninschikkelijk. Van hier: *ontoegevendheid.* Van *on* en *toegevend.*

ONTOEVRIESLIJK, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet toevriezen kan. Van *on* en *toevrieslijk.*

ONTOOGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *oogen: ik ontoogde, heb ontoogd.* De oogen uitsteken, van het gezigt berooven: *vaarwel ontoogde Vorst.* Anton.

ONTOOLIJKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *oolijken*, dat buiten zam. niet voorkomt: *ik ontoolijkte, heb ontoolijkt.* De oolijkheid van iets wegnemen, bedekken: *vergoelik en ontolik de sned' afgoderij.* Oudaan.

ONTOOMEN, zie *onttoomen.*

ONTOOMELIJK, bijv. n. en bijw., *ontoomelijker ontoomelijkst.* Niet te betoomen: *uit ontoomlijke toght.* Hooft. Van *on* en *toomelijk.* Bij Kil. heeft men ook *ontoomig*, zonder toom en teugel.

ONTOON, z. n., m., *des ontoons*, of *van den ontoon*, meerv. *ontoonen.* Krassende toon, die voor het oor dat de welluidendheid gewend is, onverdragelijk is: *die*

ens

ons den ontoon; *valsch geluijt van trommelen van nieuws opheffen.* C. HUYGENS. Van *on* en *toon.*

ONTORDENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ordenen*: *ik ontordende*, *heb ontordend.* In wanorde brengen: *op de zijde des ontordenden vijands.* HOOFT. *De Bataviers zijn ontordent.* HOOFT.

ONTOUDEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ouderen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontouderde*, *heb ontouderd.* Van ouders berooven, ouders door den dood wegnemen: *hij ontoudert u.* C. HUYG.

ONTPAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *paaijen*: *ik ontpaaide*, *heb ontpaaid.* Storen, ongenoegen verwekken: *tot dat den klaaren dag komt, dattet ontpaeijt.* K. v. MAND. Veroud. w.

ONTPAAPT, bijv. n. en bijw. Van paperij verlost, niet meer paapsch. HUYGENS gebruikt dit woord, en, in dien zelfden zin, ook *ontromend*: *maer naeckt en maskerloos*; *gelijck de waerheid is*, *ontrooment en ontpaept.*

ONTPAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *pakken*: *ik ontpakte*, *heb ontpakt.* Los pakken. Van hier: *ontpakking.*

ONTPANDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *panden*: *ik ontpandde*, *heb ontpand.* Verpande goederen ontslaan, losſen. Van hier: *ontpanding.*

ONTPAREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *paren*: *ik ontpaarde*, *heb ontpaard.* Dat een paar is, van elkander ſcheiden: *doch die dus ontpaert blijft leven-* POOT. *Uw Anna was ontpaert.* RODENB. *U vindende vriendeloos*, *van mij ontpaerd.* v. MAND. *Die zijn geheilight paer ontpaerde.* VOND. *Die menig paar ontparen zag.* K. BRANDT.

ONTPASSEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *passen*: *ik ontpaste*, *ben ontpast.* Kwalijk passen, niet voegen. Veroud. w.: *het is ontpast.* H. SWEERTS.

ONTPEKELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *pekelen*: *ik ontpekelde*, *heb ontpekeld.* De pekelachtigheid doen verliezen: *het onderaerdsche nattw ontpekelt sijn aengeboren sout.* HUYGENS.

ONTPLAASTEREN, zie *ontpleisteren.*

ONTPLANTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *planten*: *ik ontplantte*, *heb ontplant*. Het geplante uitroeijen: *soo u ouderdom*, *nae menigh jaer*, *ontplant*. C. Huyg. Van hier: *ontplanting*.

ONTPLEGEN, bedr. w., onregelm. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *plegen*: *ik ontplagt*, *heb ontpleegd* (oudt. ontplogen). Afwennen. Veroud. w.

ONTPLEISTEREN (*ontplaasteren*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *pleisteren*: *ik ontpleisterde*, *heb ontpleisterd*. De pleister afhalen. *Sweeren*, *die ick ontplaestren gae*. C. Huyg. De Deck. gebruikt het oneig. voor naakt en bloot stellen, ontdekken: *zijn gebreken ontplaesteren*.

ONTPLEITEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voor. *ont* en *pleiten*: *ik ontpleitte*, *heb ontpleit*. Door pleiten ontnemen, afwinnen.

ONTPLOFFEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ploffen*: *ik ontplofte*, *ben ontploft*. Ploffend ontvallen. Van hier: *ontploffing*, scheikund. woord, het geluid der bergstoffen, als zij in den smeltkroes gezuiverd worden, aanduidende.

ONTPLOKKEN, zie *ontplukken*.

ONTPLONDEREN, (*ontplunderen*) bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *plonderen*: *ik ontplonderde*, *heb ontplonderd*. Door plondering ontnemen. Van hier: *ontplondering*.

ONTPLOOIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *plooijen*: *ik ontplooide*, *heb ontplooid*. Losplooijen: *om de huijken te ontploijen*. De Brune. *Het kleet*, *dat hier ontplooit*, *en elders opgevouwen*, *de lijkbus dekt*. G. Bidloo.

ONTPLUIKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *pluiken*, *plicare* en *claudere*, vouwen en sluiten: *ik ontplook*, *heb ontploken*. Ontvouwen, ontsluiten, ontrollen: *ontpluijken de banieren*. Spel. v. Sin. Veroud. woord.

ONTPLUIMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *pluimen*: *ik ontpluimde*, *heb ontpluimd*. Van pluimen of vederen berooven: *ontpluijmde voghel*. De Brune. *Die zich verzuijmt*, *die wert ontpluijmt*. De Brune. *Ontpluijmt mij nimmermeer u teere pimpelmeesen*. J. Cats. *Een ontpluimde stormhoed*.

ONTPLUIZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz.

voorz. *ont* en *pluizen: ik ontpluisde, heb ontpluisd* (oudt. *ontploos, heb ontplozen*). Wegnemen. Oneig., door uitpluizen ontdekken: *het bedrijf van dezen dwingelandt zal naader ontpluist werden.* HOOFT. *Koomende daar de knoop der stoffe lagh, beval hij den Raadt, dezelve t'ontpluizen.* HOOFT. *Ist dat ick Hofwijck magh van lit tot lit ontpluizen.* C. HUYGENS. Zoo ook: *ontpluizing.*

ONTPLUKKEN (*ontplokken*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *plukken: ik ontplukte, heb ontplukt.* Door plukken wegnemen: *den vogel al 't gepluimt ontplukken met den bek.* MOON. *Laet u al den zeeoegst niet ontplucken.* DE DECK.

ONTPLUNDEREN. Zie *ontplonderen.*

ONTPOORTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz *ont* en *poorteren: ik ontpoorterde, heb ontpoorterd.* Het poorterregt ontnemen; bij BRAND. Van hier: *ontpoortering.*

ONTPRAGCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *pragchen: ik ontprachte, heb ontpracht.* Door pragchen ontvangen.

ONTPRANGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *prangen: ik ontprangde, heb ontprangd.* Uit de prang verlossen: *dat de Euangelijles het herte komt ontprangen.* F. HALMA.

ONTPRATEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *praten: ik ontpraatte, heb ontpraat.* Uit het hoofd praten.

ONTPREKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *preken: ik ontpreekte, heb ontpreekt.* Door een lang en welsprekend voorstel iets ontraden.

ONTPRIJZEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *prijzen: ik ontprees, heb ontprezen.* Niet prijzen, misprijzen. Veroud. w.

ONTPRIKKELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *prikkelen: ik ontprikkelde, heb ontprikkeld.* Den prikkel ontnemen: *de doot, ontprikkelt en in 't stof verneert.* H. SCHIM.

ONTPROEVEN, bedr. veroud. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *proeven: ik ontproefde, heb ontproefd.* Na proeving afkeuren, verwerpen.

ONTPURPEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb.

fcheidb. voorz. *ont* en *purperen*, *ik ontpurperde*, *heb ontpurperd*. Van purper, als een teeken van eer, ontblooten, een purperverwig kleed afleggen: *ontpurverde Achtbaerheen*. J. RADERMACHER.

ONTRAAG, bijv. n. en bijw., *ontrager*, *ontraagst*. Niet traag. Van *on* en *traag*. Van hier: *ontraagheid*.

ONTRADEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *raden*: *ik ontried*, *heb ontraden*. Door eene raadgeving eene zaak beletten, zoodat zij niet gedaan wordt: *hij ontraet de hulk van 't hof niet zeil te minderen*. VOND. *Dat de onrust haar ontried in hunne weederkomst te bewillighen*. HOOFT. Van hier: *ontrader*, *ontrading*,

ONTRAFELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *rafelen*: *ik ontrafelde*, *heb ontrafeld*. Los rafelen, ontwarren.

ONTRAKEN, onz. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *raken*: *ik ontraakte*, *ben ontraakt*. Bij geluk ontkomen: *dat Bacchus zijn wreede handen is ontraeckt*. VAN MAND. Bij M. ST. komt het voor, in den zin van in de poging om iets te raken feilen: *ben ic daerin yet ontraeckt*.

ONTRAMPENEERD, bijv. n. en bijw. Men gebruikt dit woord, dat eenen basterduitgang heeft, in de dagelijkfche taal, in de beteekenis van reddeloos: *een ontrampeneerd fchip*, een vaartuig, dat door ftorm en anderzins onbruikbaar is geworden. *Ontrampeneerde fchepen*. VOND. Men heeft dit woord afgeleid van het fakfifche *remme*, dat, bij KIL., door *tabula five tegmen costæ navis*, de zijdplanken, het bekleedfel eens fchips, verklaard wordt; als zeide men een *ontremd* fchip. KIL. heeft *rampen*, *rampeneren*, *dira imprecari*.

ONTRAMPT, bijv. n. en bijw., zijnde het verleden deelw. van het niet gebruikelijke *ontrampen*. Van ramp ontheven: *d'ontrampte ziel*. CAMPH.

ONTRANDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *randen*, dat buiten gebruik is: *ik ontrandde*, *heb ontrand*. Den rand van iets wegnemen. Oneig. gebruikt het HUYGENS: *dat dry en twee reifen nu den maenringh fien ontranden*, *vyfmael fien vullen heeft*.

ONTRAPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz.

voorz. *ont* en *rapen*: *ik ontraapte*, *heb ontraapt*. Door rapen wegnemen; ook in het gemeen ontnemen: *maekt, dat geen druk de wieg 't rusten ontraept*. POOT.

ONTREDDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *redden*: *ik ontredde*, *heb ontred*. Los maken, bevrijden: *arm, die mijn' poeslen arm zoo dikwijls hebt ontredt*. HOOFT. *Groote schout, daer wi hem of ontredden sullen*. VERBINDT. BRIEF *van* 1351. Van hier: *ontredding*.

ONTREDDEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *redderen*: *ik ontredderde*, *heb ontredderd*. Reddeloos maken: *ter dier plaatze kalfaterden zij hunne ontredderde schuiten*. BOGAERT. Van hier: *ontreddering*. G. BIDLOO.

ONTREEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *reeden*: *ik ontreedde*, *heb ontreed*. Van een gewaad, waarmede men uitgereed is, ontblooten; ook iets onklaar, ongereed maken. Veroud. woord.

ONTREGTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *regten*: *ik ontregtte*, *heb ontregt*. Dit woord, het welk ik bij niemand der Ouden gevonden heb, vind ik, in de vertaling van de keuren van HONZINGOLAND: *jefthe undriuchte mit twelef ethum*, ofte ontrechte (het) met twaalf eeden. Het schijnt daar de beteekenis te hebben van zich er af te maken, den klem des regts te ontbinden.

ONTREINIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *reinigen*: *ik ontreinigde*, *heb ontreinigd*. Bezoedelen, onrein maken. Van hier: *ontreiniging*. Oudt. ontreinen: *hoe die Tempel ontreint wert*. J. v. MAERL. RYMB.

ONTREKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en het oude *reken*, van *reke*, *reeks*: *ik ontreekte*, *heb ontreekt*. Eene reeks in wanorde brengen. Veroud. w.

ONTREKENEN, bedr. voordd. w., gelijkvl., van het vorige *ontreken*. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *rekenen*: *ik ontrekende*, *heb ontrekend*. In het oprekenen bedriegen en, door dien weg, iets ontnemen. Veroud. woord.

ONTREMMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *remmen*: *ik ontremde*, *heb ontremd*. Eenen wagen *remmen* is deszelfs wiel met eenen ketting

vast maken, opdat hij niet te schielijk van eene steile glooijing storte: wanneer men dien ketting los maakt, *ontremt* men den wagen.

ONTRENNEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *rennen*: *ik ontrende*, *ben ontrend*. Door rennen ontkomen: *die den hongher ontrennen*. DORESL. *Onmogelijck t' ontrennen*. VOND. *'s Nootlots bitterheit, 't geen niemant kan ontrennen*. POOT.

ONTRENT, zie *omtrent*.

ONTREUZELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *reuzelen*, dat niet in gebruik is: *ik ontreuzelde*, *heb ontreuzeld*. Den reuzel uitnemen, uitscheuren: *die menschebuik opscheurd*, *en menschepens ontreuzelt*. OUDAAN.

ONTRIEMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *riemen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontriemde*, *heb ontriemd*. Den gordel of riem afnemen. *Eene ontriemde tong* schrijft HUYGENS aan kakelaars toe, met zinspeling op den tongriem, waarvan men anders kinderen snijdt.

ONTRIJDEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *rijden*: *ik ontreed*, *ben ontreden*. Te paard, of met eenen wagen, ontkomen: *t' ontrijden met de koets den steedschen zomerbrant*. POOT. *De voerluiden ontreeden 't meest met hunne paerden*. HOOFT. In het gemeen, snel ontkomen:

De donkre doodt, bevroend' hoe lichtlijk kon haar straalen
Een halve Roemers Ann' ontrijden. HOOFT.

Van hier: *ontrijding*.

ONTRIJGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *rijgen*: *ik ontreeg*, *heb ontregen*. Los rijgen.

ONTRIJKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *rijken*, dat verouderd is: *ik ontrijkte*, *heb ontrijkt*. Van rijkdommen, ook van een rijksgebied berooven. Veroud. w.

ONTRIJMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *rijmen*: *ik ontrijmde*, *heb ontrijmd*. Dat in rijm gedicht is, in onrijm ontbinden: *ontrijmt mijn rouwe rijm*. HUYGENS.

ONTRIJSEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *rijsen*: *ik ontrijste*, *ben ontrijst*. Geld. woord, door afrijsen, dat is afvallen, ontslippen: *hem is*

is veel zaad onder het opladen, ontrijst. KIL. heeft het woord ook.

ONTRIJVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *rijven*, dat is *gerijven*: *ik ontrijfde, heb ontrijfd.* Onthanden, ondienst veroorzaken, ongemak aanbrengen: *dat ontrijft mij zeer.* *'k Gaefe niettemin ontrieven.* C. HUYGENS. *Daar gij uw' staat van all' die helden nu ontrijft.* FEITAMA. Van hier: *ontrijving.*

ONTRIJZEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *rijzen*: *ik ontrees, ben ontrezen.* Ontstaan: *onlusten, tusschen de Wijbisschoppen ontreezen.* IDSINGA *over het Selwerd. Landr.*

ONTRIMPELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *rimpelen*: *ik ontrimpelde, heb ontrimpeld.* Glad maken, de rimpels wegtrekken: zoo *haast het gekreukte voorhoofd was ontrimpelt.* G. BRANDT. *Om haer t' ontrimpelen en t' ontgroeven.* HUYGENS.

ONTRINGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ringen*, dat niet in gebruik is: *ik ontringde, heb ontringd.* De ringen afdoen: *eene merrie ontringen.* HALMA.

ONTRISTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *risten*: *ik ontristte, heb ontrist.* Van de rist afdoen: *Uijen — aalbezien ontristen.*

ONTROEIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *roeijen*: *ik ontroeide, heb ontroeid.* Door roeijen ontkomen: *der cogghen twee ontroeijden.* M. ST. *Geene poogden het t' ontroeijen.* BOG.

ONTROEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *roeren*: *ik ontroerde, heb ontroerd.* In onrustige beweging brengen: *ontroerende met holgaande beweeghenissen den Ottomanschen staat.* HOOFT. Grootelijks ongesteld maken: *op die tijding werd ik ontroerd. Godt, die met den thijrs vol bladen wreede tijgers zelfs ontroert.* VOND. Van hier: *ontroerenis: in deze ontroerenis.* J. DE HAES. *Ontroering, ontroerte: ontroerte van 't ghemoed.* RODENB.

ONTROESTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *roesten*: *ik ontroestte, heb ontroest.* Den roest wegschuren. Oneig.: *Zij ontroest de ziele.* DE BRUNE.

ONTROLLEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *rollen*: *ik ontrolde, heb* en *ben*

ontrold. Bedr., los rollen: *een stuk lijnwaad ontrollen. Van mijne ontrolde veltbanieren.* POOT. Wederk., *zich ontrollen*, zich allengskens klaar vertoonen: *hier ontrolde zich de schoonheit en milddaedigheit der geschapene nature.* HERV. OVERZ. Op de wijs van zakkenrolders ontnemen: *iemand iets ontrollen.* Onz., met *zijn*, rollend ontvallen: *aan 't oog ontrolde een traan.* Oneig.: *deze gedachten ontrolden mij.* H. SWEERTS. In den boertigen stijl, heet het ook met een rijtuig ontvlugten:

Op en wagentje t' ontrollen
Al dit moeijelicke Neen. HUYG.

ONTROMEND, zie *ontpaapt.*

ONTRONSELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ronselen*: *ik ontronselde*, *heb ontronseld.* Door ronselen, op de wijs van eenen ronselaar, ontnemen: *die kogchel ontronselde hem twee onbedachtzame zoons.*

ONTROOMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *roomen*: *ik ontroomde*, *heb ontroomd.* Al den room van de melk scheppen.

ONTROOSTBAAR, bijv. n. en bijw., *ontroostbaarder*, *ontroostbaarst.* Die niet getroost kan worden. Ook *ontroostelijk.*

ONTROOSTELIJK, zie *ontroostbaar.*

ONTROOVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *rooven*: *ik ontroofde*, *heb ontroofd.* Met geweld ontnemen: *eenen dierbaren schat ontrooven. Dat licht wordt ons, helaes! te vroeg ontroofd.* J. DE HAES. *Schoon 't sterflot mij den waertsten van mijne oomen heeft ontrooft.* J. DE HAES. Van hier: *ontrooving.*

ONTROUW, z. n., vr., *der*, of *van de ontrouw*, zonder meerv. Het tegendeel van trouw, ongetrouwigheid, trouweloosheid: *zijne ontrouw bleek weldra. Tegen iemand groote ontrouw plegen. Eer zal onze eeu van geene ontrou hooren* POOT. *Ontrouw* is ook een bijv. n. en bijw., *ontrouwer*, *ontrouwst.* Trouweloos. Van hier: *ontrouwelijk*, *ontrouwigheid.*

ONTRUIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *ruigen*, dat niet in gebruik is: *ik ontruigde*, *heb ontruigd.* De ruigheid wegschaven: *een schave waerdoor de Gheest ontruijght wert.* J. DE BRUNE.

ONTRUIMEN, bedr. w. (oud. ook onz. gebruikt: *ontruijmt hij.* BAT. ARKAD.) gelijkvl. Van het onscheidb. voorz.

voorz. *ont* en *ruimen: ik ontruimde, heb ontruimd.* Engte veroorzaken: *dat ledekant ontruimt de kamer.* Plaats maken, door iets weg te ruimen: *gij falij e Bagijn ontruijmde hem de plaats. Ontruim de zaal. Een huis ontruimen*, het verlaten, als de huurtijd verstreken is. Oneig.: *een ambt met den dood ontruimen. Alles, wat hij met den dood zal ontruimen*, nalaten. Van hier: *ontruiming.*

ONTRUKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. ont en rukken: *ik ontrukte, heb ontrukt.* Met geweld onttrekken, los rukken: *die mij 't gevaer ontrukt van 's weerelts strikken.* J. DE HAES. Met geweld ontnemen: *ontruckt den Teens dien rijken oest.* VOND. *Om mij mijn kroon t' ontrukken.* J. E. VOET. *Zoo was 't onmogelijk het krachtig heir een stadt t' ontrukken.* P. SCRIV. *Zich door eenen eerelijken naam de sterflijkheid ontrukken.* BOG. Van hier: *ontrukking.*

ONTRUNNEN, zie *ontrennen*

ONTRUSTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *rusten: ik ontrustte, heb ontrust.* Rust en stilte benemen: *men mogt uw wieg ontrusten.* POOT. Iets, hetwelk men in rust bezit, storen: *'t leet, dat zijn' welstant dorst ontrusten.* POOT. Ontroeren: *iemand met zorgen ontrusten.* De bedaardheid der ziel benemen: *geen nijt, geen wrok ontrusten uw gemoet.* J. DE HAES. Wederk., *zich ontrusten: waerover ontrust gij u toch*, kwelt gij u? Van hier: *ontrusting.*

ONTSATANNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *satannen*, dat niet in gebruik is: *ik ontsatande, heb ontsatand.* Den Satan de magt benemen: *de Satan werdt ontsatant.* RODENB.

ONTSCHAAK, z. n., o., *des ontschaaks*, of *van het ontschaak*; zonder meerv. Het ontschaken. Veroud. w.

ONTSCHADIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schadigen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontschadigde, heb ontschadigd.* De schade vergoeden. Van hier: *ontschadiging.*

ONTSCHAGCHELEN, *ontschagcheren*, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schagchelen, schagcheren: ik ontschagchelde, ontschagcherde, heb ontschagcheld, ontschagcherd.* Door schagchelarij ontnemen.

ONTSCHAKELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schakelen: ik ontschakelde, heb* *ont-*

ontſchakeld. Eigenlijk, de ſchakels los doen: *eene keten ontſchakelen.* Oneig., ontbinden: *dat de doot zelven u niet zal kunnen ontſchakelen.* RODENB. *Mijn geest, ontſchaeckelt van het lijf.* VOND Van ſtuk tot ſtuk ontvouwen: *en als haer gantsch geſprek bij hem ontſchakelt wert.* J. CATS. Van hier: *ontſchakeling.*

ONTSCHAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſchaken*: *ik ontſchaakte, heb ontſchaakt.* Door ſchaking ontvoeren: *eene dogter haren ouderen ontſchaken. Dat men u ontſchaken haest moest.* K. v. MAND. Op andere dingen toegepast: *die menig maagd'lijk hart zijn reinigheit ontſchaakt.* KAMPH. *Dus zag men 't Heijligdom van onze ſtad ontſchaaken.* P. SCRIV. Van hier: *ontſchaker, ontſchaking.* Bij HUYGENS komt een woord *ontſchaken* in den zin voor van, door op het ſchaakbord te ſpelen, iets ontnemen: *'t wil mij mijn leven noch ontroeren noch ontſchaken.*

ONTSCHAREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſcharen*: *ik ontſchaarde, heb ontſchaard.* Eenen hoop geregeld voetvolk uit elkander drijven: *'t welk, daardoor ontſchaart, en voorts beſprongen* enz. HOOFT.

ONTSCHEEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſcheeden*, dat niet in gebruik is: *ik ontſcheedde, heb ontſcheed.* Uit de ſcheede trekken: *ontſcheede ſtael.* VOND.

ONTSCHEIDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſcheiden*: *ik ontſcheidde, heb ontſcheid.* Door ſcheiding los maken, afzonderen, onderſcheiden. Veroud. w.

ONTSCHEPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſchepen*: *ik ontſcheepte, heb ontſcheept.* Uit een ſchip laden, het tegendeel van inſchepen: *goederen ontſchepen.* Van hier: *ontſcheping.*

ONTSCHEPPEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſcheppen*: *ik ontſchiep, heb* en *ben ontſchapen.* Bedr., de ſchoone gedaante, van den Schepper ontvangen, wegnemen, van de blozende kleur berooven: *bleeck ontſchapen werd zijn eijgen broeder.* K. v. MAND. *Agamemnon zag men doen oock met bleeck zijn ontſchapen.* v. MAND. Omdat voorts, in grooten ſchrik, het aangezigt al zijne kleur verliest, en het

het gelaat mismaakt wordt, zoo wordt dit woord, op die omstandigheid toegepast: *die met de blixems van zijn Heilige majesteit ontschept.* VOND. In het bijzonder op het sterven: *uw Schepper is ontschept.* POOT. *Wie lecht hier doot te bed, gelijk ontschapen?* VOND. *Nu leid zij op het lijkbed als ontschapen.* BOGAERT. *Om uwen vader, nu ontschapen te verheffen.* MOON. Onz., met *zijn*; den geest geven: *o Schepper! ik ontschep: ontsluit mij uw genade.* HOOFT.

ONTSCHEPTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *scheptėren*, dat buiten gebruik is: *ik ontschepterde, heb ontschepterd.* Van den schepter, en tevens van die magt, waarvan dezelve een teeken is, berooven: *Diocletiaan ontschepterd.* VOND.

ONTSCHERPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *scherpen: ik ontscherpte, heb ontscherpt.* De scherpte benemen, bot, stomp maken.

ONTSCHEUREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *scheuren: ik ontscheurde, heb ontscheurd.* Door losscheuren ontnemen, van iets berooven: *hij schijnt het zelve de krachten des dierelijken leevens te ontscheuren.* SELS. Wederk., *zich ontscheuren aan iets: 't schuimbekkend zuiden, zich ontscheurende aan zijn banden.* CORN. LOOTS. *Zielen, die haar self haer lichamen ontscheuren.* HUYGENS. *Ik zag mij naauwelijks een geilen klaauw ontscheuren.* BIDLOO.

ONTSCHIETEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schieten: ik ontschoot, ben ontschoten.* Snellijk ontvlugten, uit het gezigt raken en dus gemist worden. In dien zin is het reeds verouderd. M. STOKE gebruikt het dus: *Boudijn de jongste die ontscoet.* Door een onverwacht toeval uit een schietgeweer vliegen. In dien zin komt het eenmaal bij HUYGENS voor:

Verr' schieten moogt gij wel; maer noijt moogt gij verschieten,
Of 't werck soud u ontschieten.

In haast opspringen: *ik ontschoot uit den slaap.* Onverwachts en schielijk ontvallen: *het ontschoot mij uit den arm.* Missen, feilen: *dat ontschiet mij geweldig. Dat ontschoot hem*, hij bekwam dat niet. Uit het geheugen gaan: *dat is mij geheel ontschoten.* Van hier: *ontschieting*, ontglijding.

ONTSCHIJNEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schijnen: ik ontscheen, ben ontschenen*. Beginnen te schijnen: *wanneer de dagh ontschijnt*. J. DE BRUNE.

ONTSCHIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schikken: ik ontschikte, heb ontschikt*. Van zijnen schik helpen, verwarren.

ONTSCHILLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schillen: ik ontschilde, heb ont schild*. Van de schil geheel ontblooten; anders *afschillen*.

ONTSCHINDELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schindelen: ik ontschindelde, heb ontschindeld*. In brand steken, ontvonken: *dat het zijn vuur in de straalen aer zonne ontschindelt*. HOOFT. Oneig., moed en ijver veroorzaken, aanzetten: *om den zijnen 't hart t'ontschindelen*. HOOFT. *De mensch, die zich, door lust tot boosheidt, laat ontschindelen*. HOOFT. Zie *schindelen*. Voor *ontschindelen* leest men bij HOOFT ook *ontzindelen*, liever *ontsindelen*.

ONTSCHINKELEN, veroud. bedr. w., hetwelk L. MEIJER door *ontzaken* verklaart. Het is onzeker, of het eene oneig. beteekenis van *schinkel* zij; zoodat men het door *ontgaan* zoude kunnen verklaren.

ONTSCHIPPEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schipperen: ik ontschipperde, heb ontschipperd*. Eigenlijk van het schipperschap afzetten. Voorts, eene waardigheid ontnemen: *groote steden ontschipperen licht hunnen vorst*. HOOFT.

ONTSCHOEIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schoeijen: ik ontschoeide, heb ontschoeid*. De schoenen uitdoen. Van hier het deelw. *ontschoeid*, barrevoets. *Ontschoeijen* zegt men oneig. van boomen en tanden. *Boomen ontschoeijen*, de aarde rondom derzelver wortel los graven; *tanden ontschoeijen*, het tandvleesch los maken. Van hier: *ontschoeijing*. Bij KIL. vindt men ook *ontschoenen*.

ONTSCHOKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schokken: ik ontschokte, heb ontschokt*. Door schokken los maken: *noit uit zijn vorm ontschokt*. OUDAAN.

ONTSCHOONEN, bedr. veroud. w., gelijkvl. Van het on-

onscheidb. voorz. *ont* en *schoonen: in ontschoonde, heb ontschoond.* Leelijk maken.

ONTSCHORREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schorren*, dat niet voorkomt: *ik ontschorde, heb ontschord.* De schorheid weg nemen: *met ontschorde hij sijn keel.* C. HUYG.

ONTSCHORSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schorsen: ik ontschorste, heb ontschorst.* De schors afdoen. Van hier: *ontschorsing.* Bij KIL. is *ontschorsen*, anders *ontschorten*, ook een schortelkleed los doen.

ONTSCHREEUWEN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schreeuwen: ik ontschreeuwde, heb ontschreeuwd.* Onz., met *hebben*; door schreeuwen ontkennen: *al kan hij niet ontschreeuwen, dat d'eerste kunstbron vloeide uit d'ader der chaldeeuwen.* VOND. Hij gebruikt het ook bedr.: *hij kan 't bewegen, dat gezien wort, niet ontschreeuwen.*

ONTSCHRIJVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schrijven: ik ontschreef, heb ontschreven.* Door een geschrift betwisten: *wie u 't mirakel, Heer! ontschrijv.* C. HUYGENS.

ONTSCHROEVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schroeven: ik ontschroefde, heb ontschroefd.* Los schroeven. Oneig.: *dees schepterdiefsche vrijheitsprang ontschroeven.* POOT. *Zij ontschroeven de harde persingen van een benauwt herte.* DE BRUNE. *De opwel van mijn ramp ontschroeft de hersenen.* G. BIDLOO. *Kittelachtige voorwerpen, die ons ontschroeven enz.* DE BRUNE. *Dat zij de vastigheijd van haer ziel ontschroeven.* DEZELFDE.

ONTSCHUILEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schuilen: ik ontschool, heb en ben ontscholen.* Onz., met *zijn*; door schuilen zich onttrekken; met eenen derden naamval:

Het vinnigh stralen van de Zon
Ontschuil ik in 't bosschaadje. HOOFT.

Ontschuijlt der sonnen brand in schaduwende' blaên. VOND. *Den wreeden klaeuwen ontschuilen.* VOND. Op andere levenlooze zaken toegepast: *terwijl het kruipend veil het ongeval ontschuilt.* POOT. *De valsheid van dien vuilen en kan hem niet ontschuilen.* DE DECK. Bedr., schuil houden, bedekken: *een steen zijn lichaam ons ontschuilt.* HOOFT.

HOOFT. *Sij hebben in haer selfs haer ijdelheit ontscholen.* HUYGENS.

ONTSCHULDIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schuldigen*, dat is beschuldigen: *ik ontschuldigde, heb ontschuldigd.* Van schuld vrijspreken, verschoonen: *iemand ontschuldigen. De brant van 't raethuis zelf ontschuldigt dit.* VOND. Men gebruikt het ook wederk.: *zich op zijne jongheid ontschuldigen.* Bij HOOFT vindt men *onschuldigen*: *zij onschuldighen zich op de spraak, die men gaan deed.* Bij K. v. MANDER is het *ontschulden*: *zonder veel berispen ik haer ontschulde.* Waarvan: *ontschuldelijk.* Voorts: *ontschuldiger, ontschuldiging.*

ONTSCHUTTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *schutten*: *ik ontschuttede, heb ontschut.* Een Geld. woord: *schapen, koeijen ontschutten* heet, daar, deze dieren uit eenen schutstal, of schuthok, na betaling van boete, los laten. Van hier: *ontschutting.*

ONTSIEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *sieren*: *ik ontsierde, heb ontsierd.* Het sieraad benemen: *dat ontsiert de gansche kamer.* Het sieraad afdoen: *Apol ontsiert de blonde hairen.* J. PETRÆUS.

ONTSINDELEN, zie *ontschindelen. Ontsindelen* verklaart MEIJER ook door van metaalschuim zuiveren; van *sindel, sintel* metaalschuim. *Ont* heeft dan eenen beroovenden zin

ONTSLAAN, bedr. w., onregelm. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *slaan*: *ik ontsloeg, heb ontslagen.* Eigenlijk, iets, dat vast is, door slaan los maken. In dien zin gebruiken wij het niet; maar wel van het beslag opheffen: *op uwe bede zal ik de aangehaalde goederen ontslaan.* Uit eene gevangenis verlossen: *tot dat zij van haer' veel te bangen kerker ontslagen* enz. J. DE HAES. *Iemand op borgtogt ontslaan.* Voorts van eene verbindtenis ontheffen: *borgen ontslaan. Hij ontsloeg zijnen knecht uit den dienst. Nadat al het krijgsvolk ontslagen was. Iemand van een ambt ontslaan. Toen ontsloegh de Kaizar de onderdaanen van den eed* HOOFT. Met moeite afzenden, afweren: *zich van iemand ontslaan. Wie kan zich van de min ontslaan?* POOT. *Wanneer hij van het volk ontslagen was.* OVERZ. v. HAMELSV. Met moeite af-

ɛnden: *die de wolk geen oog ontsloeg, die Gods lijf* *kte.* MOON. Van eene zaak, die drukkend is, beden: *zich der vreeze ontslaen.* VOND. *Zich in aller* *ntslaan van 's lichaams pak.* J. DE HAES. *'t Welk* *van 't slaefsche juk dier lasten moge ontslaen.* VERST. *straf ontslagen worden. Om ons van zond' en onge-* *t'ontslaen.* PS. VAN L. D S. P. *Ontsla u van de* *r.* VOND. *In uw' ontslagen tijt.* POOT. *Om ons van* *vensnood t'ontslaen.* DE DECK. Bij C. HUYGENS ıt *ontslaan* voor, in eene geheel andere beteekenis, .r *ont* uit *aan* ontstaan is: *de vrouw die haren kamer-* *l den minsten oogenlonck in overspel ontslaet*, dat is *verpt.*

SLACHTEN, onz, w., gelijkvl. Van het onscheidb. rz. *ont* en *slachten*: *ik ontslachtte, ben ontslacht.* Niet hten, niet gelijken, ontaarden. Veroud. w.

SLAG, z. n., o., *des ontslags*, of *van het ontslag*, ıder meerv. Vrijlating: *ontslag van aangehaalde goe-* *en. Iemand ontslag uit den dienst geven. Hij ver-* *ht ontslag van zijn ambt — van den eed.* Zam.: *ont-* *brief.*

SLAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. rz. *ont* en *slaken*: *ik ontslaakte, heb ontslaakt.* Eilijk, door slak of slap maken, lossen, bevrijden. Van uit boeijen ontslaan: *Vesterman werd 's aavonds ont-* *kt.* HOOFT. *Wat Godt ontslaakte onz' moede nek?* LLEKENS. In het gemeen, bevrijden: *dat hij zijn* *t uit haer druk ontslaak'.* M. S. *Om kinderen des* *ls te ontslaken.* H. MUNTINGHE.

SLAPEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. rz. *ont* en *slapen*: *ik ontsliep, ben ontslapen.* In eeslaap vallen: *doe liet Godt de Heere eenen diepen* *p vallen op den mensche, ende hij ontsliep.* DORESL. *was moede, ende leijde hem bij eenen wandt, ende* *sliep.* DORESL. Meest gebruiken wij het figuurlijk, ır eenen zachten dood sterven; en wel, in zoo ver , uit de openbaring, weten, dat er eens een morgenıd zal aanlichten, waarop wij uit dien slaap ontwaı zullen: *schoon d'oude vaders zijn ontslapen.* H. HIM. Maar ook beduidt het wakker worden: *hier is alle* *ontslapen.* HUYGENS. Van hier: *ontslaping: zulk* *e ontslaaping is enkel slaapen.* SELS. Bij NOTK. en T. *intslafan, inslafan.*

ONT-

ONTSLAPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz *ont* en *slappen*: *ik ontslapte*, *heb ontslapt*. Ontslaken. Veroud. w.

ONTSLAVEN, bedr. veroud. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *slaven*: *ik ontslaafde*, *heb ontslaafd*. Van slavernij verlossen.

ONTSLECHTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *slechten*: *ik ontslechtte*, *heb ontslecht*. Dat slecht, d. i. vlak, effen en zonder kreuk is, oneffen en hobbelig maken:

De diepe rimpel, met
Der tijdt, dit voorhooft, net
En gladt, heel zal ontslechten. HOOFT.

ONTSLEPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *slepen*: *ik ontsleepte*, *heb ontsleept*. Door wegslepen ontdragen.

ONTSLIBBEREN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *slibberen*: *ik ontslibberde*, *ben ontslibberd*. Door slibberigheid ontglijden: *de paling ontslibberde mij*. Oneig.: *zoo men zich deeze geleeghenheit ontslibberen liet*. HOOFT.

ONTSLIPPEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *slippen*: *ik ontslipte*, *ben ontslipt*. Slippend ontvallen: *de koord ontslipte hem uit de hand*. In stilte ontkomen: *Ozeas melde, hoe Godts lieve Zoon ontslipte*. VOND. *Terwijl die Voetsterling des Joodtschen Timmermans zijn lijfsgevaer ontslipte*. J. DE HAES. Onvoorzigtig uiten: *noit laet hij zijne tong een eerloot woort ontslippen* H. SCHIM. Bij OTFR. *intslupfan*.

ONTSLOESTEREN, veroud. bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *sloesteren*: *ik ontsloesterde*, *heb ontsloesterd*. Den sloester afdoen, ontbolsteren.

ONTSLOOPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *sloopen*: *ik ontsloopte*, *heb ontsloopt*. Eigenlijk de sloop van een kussen afdoen. Oneig., afbreken: *de kleine wereld werd ontsloopt*. VAN BLANCKENBURG. *Het klooster ontsloopte hij*. G. v. LOON. In verdere figuur: *om alle rust en vreê der Christenheid t'ontsloopen*. P. RABUS. Bij VOND. vindt men *ontsloopbre zuilen*.

ONTSLOTIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dit woord gebruikten de ouden voor ons deel-

deelwoord *ontsluimend: dan met ootmoediger herten ontslotig doet u gebed.* v. MAND.

ONTSLUIJEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *sluijeren*: *ik ontsluijerde, heb ontsluijerd.* Den sluijer afdoen. Fig., dat donker is, duidelijk en klaar maken; in den verhevenen stijl: *dat geheim zal de toekomstige dag eerst ontsluijeren.* Van hier: *ontsluijering.*

ONTSLUIMEREN, onz. w., gelijkvl Van het onscheidb. voorz. *ont* en *sluimeren: ik ontsluimerde, ben ontsluimerd.* In sluimering vallen: *zoo dat hij t' elcke mael ontsluimert en ontwaeckt.* DE DECK. In den verhevenen stijl voor ontslapen, sterven: *ontsluimerde zaal'gen, met werken der liefde bekranst!*

ONTSLUIPEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *sluipen: ik ontsloop, ben ontslopen.* Sluipend ontkomen: *die zonne der geleertheit, 's kerkers nacht ontslopen* enz. J. DE HAES. Van hier *ontsluiping.*

ONTSLUITEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *sluiten: ik ontsloot, heb ontsloten.* Dat gesloten is, met eenen sleutel, of anderzins, los maken, open doen: *ik had mijn huis nog niet ontsloten. De Pais ontsluit haer schatkist niet.* VOND. Dat opgesloten is, los laten: *de gevangenen ontsluiten.* Dat bedekt is, ontdekken: *wilt gonstelijk ontsluiten de korst.* VOND. *De dooze is ontsloten.* DE BRUNE. Dat toegeknepen is, ontwikkelen: *uw hant is voor mij ontsloten.* POOT. *De bloem ontsluit zich door de zon.* Dat met zijne einden aan elkander raakt, van elkander scheiden: *eenen kring ontsluiten. De smert der weduwlijke staet ontsloot den weduwnaer haer armen.* K. BRANDT. Dat door eenen slagboom, of anderzins, geschut is, open maken: *die hunne havens ontslooten heeft.* G. BRANDT. Oneig., ontdekken: *zijn hart voor iemand ontsluiten.* Ontvouwen, uitleggen: *als hij d'orakelen ontsloot van 't Heilverbont.* J. DE HAES. Van hier: *ontsluiter, ontsluiting.*

ONTSMEEKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *smeeken: ik ontsmeekte, heb ontsmeekt.* Door smeeken ontvangen, afsmeeken.

ONTSMEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *smeren: ik ontsmeerde, heb ontsmeerd. Een vat*

vat ontſmeren, een vat openen; welks bomgat met pek enz. toegeſmeerd is.

ONTSMOKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſmoken*: *ik ontſmookte*, *heb ontſmookt*. Smook doen ontſtaan: *de roocken*, *die den hertenbrand ontſmoocken*. HUYGENS.

ONTSNAPPEN, onz. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſnappen*: *ik ontſnapte*, *ben ontſnapt*. Schielijk en ongemerkt ontkomen: *hij is de gevangenis ontſnapt*. *Aan de waakzaamheid des regters ontſnappen*. *Hij zoude het gevaar ontſnapt zijn*, *zoo hij* enz. *Semiramis ontſnapte zelf ter nauwernood de handen des overwinnaars*. BOG. Van hier: *ontſnapping*.

ONTSNAREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſnaren*: *ik ontſnaarde*, *heb ontſnaard*. De ſnaren afnemen: *ſchoon ik mijn lier ontſnaert heb aen den want gehangen*. P. SCHIM. *De harpen ontſnaert*. ANTON. *Nu zij d'ontſnaerde lier niet meer hoort klinken*. R. A. HOYMAN.

ONTSNELLEN, onz. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſnellen*: *ik ontſnelde*, *ben ontſneld*. Snel ontvlugten, ontloopen: *ontſnel*, *ontſnel me*, *o Chloë! niet*. P. V. WINTER.

ONTSNIJDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſnijden*: *ik ontſneed*, *heb ontſneden*. Al ſnijdende ontnemen: *elck ontſnijdt het ſulcken ſné*. HUYGENS.

ONTSNOEIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſnoeijen*: *ik ontſnoeide*, *heb ontſnoeid*. Alles wegſnoeijen.

ONTSNOEPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſnoepen*: *ik ontſnoepte*, *heb ontſnoept*. Iets lekkers ontnemen: *aen de wang een zoen t'ontſnoepen*. VOND.

ONTSNOEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *ſnoeren*: *ik ontſnoerde*, *heb ontſnoerd*. Een ſnoer los rijgen, dat met een ſnoer gebonden is, los maken: *hij ontſnoert den offerbant*. VOND. *Het hair ontſnoert om 't hooft laat hangen*. HOOGVL. *Den bondel uwer pijlen ontſnoeren*. POOT. Dat aan een ſnoer geregen is, van elkander doen: *de peerels*, *al zijn ze ontſnoert*. DE BRUNE. Oneig., uit elkander drijven, waar te

te voren eene juiste vereeniging plaats had: *de eerste geleeden ontsnoert zijnde.* HOOFT. *'t Leger wordt ontsnoerd.* G. v. LOON. Los maken, bevrijden van iets, waaraan men naauw gebonden is: *die Kristus kerk ontsnoerde van slaafs geweld.* F. HALMA. *Zoo d'eerzucht u van al d' ijdelheên ontsnoert.* H. SCHIM. Van hier: *ontsnoering.*

ONTSNORREN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *snorren*: *ik ontsnorde, ben ontsnord.* Dichterlijk woord, met een snorrend geluid ontvliegen: *bedroefd zijnde, dat de pijl te vroeg' den boog ontsnord was.*

ONTSNUITEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *snuiten*: *ik ontsnoot, heb ontsnoten.* Looslijk ontnemen. In de gemeenzame verkeering.

ONTSNUIVEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *snuiven*: *ik ontsnoof, ben ontsnoven.* Schielijk ontgaan, met een snuivend bedruisch ontkomen: *ontsnuijft ghij wint en weer.* HUYGENS.

ONTSOLDIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *soldigen*, dat is besoldigen: *ik ontsoldigde, heb ontsoldigd.* Uit den dienst, waarin men soldij ontvangt, ontslaan: *hij had meest al, en zijn' beste benden ontsoldigt.* HOOFT. *Hunne knechten hadden zij t'ontsoldighen.* HOOFT. Van hier: *ontsoldiging.*

ONTSPANNEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *spannen*: *ik ontspande, heb ontspannen.* Dat gespannen is, slap maken, los maken: *uw' snaren ontspannen.* P. RABUS. *Eenen boog ontspannen. Den boog der zorg ontspannen.* J. DE HAES. *Ontspannen zenuwen.* Fig.: *blijf met uw gulle vrolijkheit mijn geest ontspannen.* K. BRANDT. Wederk., *zich ontspannen*, voor een poos den gewonen arbeid staken: *wanneer ik mij in 't midden van een bloemrijken hof ontspan.* OVERZ. v. HERV. Van hier: *ontspanning.*

ONTSPAREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *sparen*: *ik ontspaarde, heb ontspaard.* Door sparen niet gebruiken, door zuinigheid iets opleggen. Het enkele *sparen* is meest in gebruik.

ONTSPARTELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *spartelen*: *ik ontspartelde, ben ontsparteld.* Spartelend ontspringen: *de gevangene snoek ontspartelde mij.* Van hier: *ontsparteling.*

ONTSPATTEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *spatten*: *ik ontspattede*, (*ontspatte*), *ben ontspat*. Zijwaarts ontspringen: *de hees zoekt hun t' ontspatten*. VOND. *Hij ontspatte met zulk een heftigheit den bewaarderen*. HOOFT. *Laat de* (*Poezij*) *u pen ontspatten*. SWEERTS.

ONTSPEKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *spekken*: *ik ontspekte*, *heb ontspekt*. Het spint (bij KIL. *het speck*) van hout wegkappen. Anders *ontspinten*.

ONTSPELDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *spelden*: *ik ontspeldde*, *heb ontspeld*. Los maken, dat gespeld is.

ONTSPERREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *sperren*: *ik ontsperde*, *heb ontsperd*. Ontsluiten:

Hieraf dreef hi pine so groet
Dat m' en ontspieri dor die noet. RIJMSPIEG.

ONTSPIJEN (*ontspien*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *spijen*, dat niet in gebruik is: *ik ontspijde*, *heb ontspijd*. Dat met eene spij (spie), of houten wig, vast gemaakt is, los maken. Bij C. VAN ALKEMADE leest men: *hem te ontspijen*.

ONTSPINNEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *spinnen*: *ik ontspon*, *heb ontsponnen*. Dat gesponnen is, weder uit elkander trekken: *het gerucht gaet*, *dat zij bij nacht een webbe weder ontspon*. HOOGSTR.

ONTSPINTEN, zie *ontspekken*.

ONTSPOELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *spoelen*: *ik ontspoelde*, *heb ontspoeld*. Door spoelen berooven: *hoe onlanghs hebben ons de vruchtbaerheit ontspoelt de stroomen* enz. HUYGENS.

ONTSPRINGEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *springen*: *ik ontsprong*, *ben ontsprongen*. Springend opstaan, schielijk oprijzen: *ghi slaept al te lanc*; *also dat die Grave ontspranc*. M. ST. Huppelen, vrolijk springen:

Sij zijn vervrolickt, *sij ontspringen*
Sij huppelen, *o*, *Heer*! PSALM. VAN BRUNO.

Met opborreling voor den dag komen: *onder het zoeken van eene wel*, *ontsprong er eene versche ader*. *Er is eene nieuwe bron ontsprongen*. Fig., zegt men het van andere

re dingen, die bij ontspringend welwater vergeleken worden: *vrije gunst, ontspringende uit de bron van ontfermende lievde.* FRANTZ. Van hier beduidt het ontstaan: *dus is de konst ontsprongen.* P. SCRIVER. Onverwachts aan het bloeden raken, in het bloeden springen:

Die zelfs de vuist verwoed
Zoo fel daer tegen drijft, dat neus en mond ontspringen.
DE DECK.

Met eenen sprong ontkomen: *de kikvorsch ontsprong hem. De dief ontsprong den geregtsdienaar. Hij is den dans ontsprongen*, hij is de galg ontkomen; verder hij is het gevaar of den dood ontsnapt. De eerste aanleiding schijnt te zijn, dat men het opklimmen op- en het afstooten van de galgeladder eenen dans noemde. Wijders iets, dat met gevaar verzeld is, ontkomen: *zoude hij niet zijn maste-strik ontspringen?* P. SCRIVERIUS. Onverwachts kwijt gaan: *zou zulk een buit onz' arm ontspringen?* BIDLOO. Van hier: *ontspringing.*

ONTSPRUITEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *spruiten: ik ontsproot, ben ontsproten.* Eigenlijk beginnen uit te spruiten. Fig., ontstaan: *van elken druppel bloets ontspruiten duizent wrokken.* VOND. *Dweepzucht, uit eerzucht ontsproten.*

ONTSTAAN, onz. w., onregelm. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *staan: ik ontstond, ben* en *heb ontstaan.* Met het hulpwoord *zijn* beduidt het eenen aanvang nemen; in welke beteekenis het eene zeer algemeene uitdrukking is, waardoor het begin van het aanwezen van iedere zaak wordt te kennen gegeven, wanneer er dingen te zamen komen, die in dien stand te voren niet geweest zijn: *gisteren ontstond er een zwaar onweder. Op zee onstond nooit banger storm. In het midden der stad is brand ontstaan. Daaruit kan eene gevaarlijke ziekte ontstaan. Vele onheilen zijn hieruit ontstaan.* Het voorz. *ont* beduidt hier een begin van iets. Men gebruikt het ook wel onpersoonlijk: *uit dit alles ontstaet dan, dat vele schrandere vernuften* J. DE HAES. Dan, men gebruikt het ook met het hulpwoord *hebben*, waarbij een derde naamval geplaatst wordt: hier beteekent het missen, derven, niet ontvangen, ontwijken; en *ont* geeft er eene berooving te kennen. Onze echte oorspronkelijke schrijvers bedienen er zich veelmalen van: *o braven, u ont-*

ontstaen geen heldre starrekroonen. Poot. *Zijn wensch ontstont hem niet.* Poot. *Zoo moet hun die glori niet ontstaen.* J. de Haes. *Mits ons de vruchten ontstaen.* Vond. *Dit gewonnen, 't ander ontstond' ons niet.* Hooft. *Ook zoude der genaade haar beurt niet ontstaan.* Hooft. *Geen' kleene konst is 't den Bewindtshoofden, het morren des graauws t' ontstaan.* Hooft.

ONTSTALLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stallen*: *ik ontstalde, heb ontstald.* Uit den stal laten: *terwijl zoo fris en blij d' ontstalde koeijen weer in klaverbeeemden weiden.* Poot.

ONTSTAPELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stapelen*: *ik ontstapelde, heb ontstapeld.* Van eenen stapel, stuk voor stuk, afnemen. Van hier: *ontstapeling.* Dit nieuwe woord komt in het *Galvanismus*, of de nieuw ontdekte metaalwerking, te pas. *De ontstapeling van de voltasche kolom* is, als men de platen metaal van de gemaakte stapeltjes afneemt.

ONTSTAPPEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stappen*: *ik ontstapte, ben ontstapt.* Met groote stappen ontkomen: *u ontstappen sij.* Huygens.

ONTSTEENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *steenen*, dat niet gebruikt wordt: *ik ontsteende, heb ontsteend.* Steenen uitbreken. *muren, hier en daer ontsteent.* C. Huyg.

ONTSTEIGEREN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *steigeren*: *ik ontsteigerde, ben ontsteigerd.* Door steigeren uit het gezigt komen: *geen hooge kreits ontsteigert zijn gedachten.* Poot.

ONTSTEKEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *steken*: *ik ontstak, heb* en *ben ontstoken.* Bedr. heeft het deels eenen beroovenden, deels eenen aanvang nemenden zin. Het woord in den eersten zin is reeds verouderd: wij gebruiken daarvoor *versteken.* In die versleten beteekenis komt het in den Rymsp. voor: *daer werd hem sijn biechtere faen ontsteken.* Thands komt het bij ons voor in dien zin, waar het voorz. *ont* eenen aanvang beduidt. *Ontsteken* gebruiken wij, dus, voor doorsteken eene opening maken, opdat het vocht uitloope: *een vat ontsteken. Uijt 't nieuw ontsteken vat.* Huyg. *Is het bier al ontstoken?* Meest, echter, beteekent dit woord, in den deftigen stijl, in brand steken,

aan-

aansteken: *het vuur ontsteken. Indien de roode haen ontsteekt een helsche mijn.* VOND. *Die 't vier der wraake ontstak.* G. BRANDT. Gelijk nu het vuur andere brandstof aansteekt, zoo gebruikt men dit werkwoord ook van andere zaken, die een of ander ding veroorzaken: *de leeurik ontsteekt aen uwen toon zijn gallem.* POOT. Oneig. beteekent het eene snelle beweging veroorzaken, vooral in de heelkunst, waar men van *onstokene* deelen des ligchaams spreekt: *zoo is mijn keel ontsteken.* H. SCHIM. *Ontstokene oogen. Een ontstoken gezwel.* Te weten; het bloed verdikt in de kleinere vaten, en kan geene doorstraling vinden; door toevloed van aanpersend bloed ontstaat er eene grootere maat van warmte, waardoor dat deel des ligchaams opzwelt en van buiten rood wordt. In eene andere figuur, gebruikt men het van geweldige driften, die op den omloop des bloeds zoo veel invloed hebben, dat het aangezigt rood wordt, en het gansche ligchaam als gloeit. Men gebruikt het op meer dan eene wijs. Van vurigen ijver, als: *dit eischt uw eedle drift, die van der jeugt ontsteken* enz. J. DE HAES. *Nogh kan een lust mij het hart ontsteken in het midden van die smarte.* J. DE HAES. *'t Licht, dat 't engelsdom ontsteekt door zijnen gloet.* MOONEN. Van den hevigen hartstogt van liefde: *haar oog ontsteekt het hart van alle minnaars. Zoo 't minnevier haer hart ontstak.* POOT. Van teedere betrekking; waar het onz. voorkomt: *sijn ingewandt ontstack tegen sijnen broeder.* BYBELV. Van toorn, wraak enz.: *wat gerechte wraak ontstak.* G. BRANDT. *Van toorn ontstoken worden. Hij zelf ontstak hunnen spijt.* HOOFT. *Van vinnige spijt ontsteken.* VOND. Men gebruikt het ook wederk.: *zich ontsteken*, zich verbolgen maken: *En ontsteeckt u niet over de boosdoenders.* BYBELV. Eindelijk gebruikt men het van andere dingen, die, om hunne verwoesting, met ontstoken vuur vergeleken worden: *hij ontstak den oorlog in den boezem des rijks.* Onz., met *zijn*; in brand raken. Eigenlijk; *de keerssen moeten ontsteeken aan de loogh uwer toortze.* HOOFT. *Dat in 't klooster een zwaare brandt ontstak.* HOOFT. *Eer 's mergens son ontstack.* C. HUYG. *Tussen neegen en tien uuren ontstak de nieuwe borse.* HOOFT. Oneig. zegt men het van het gaande raken der driften: *ontsteeken door deeze reeden verklaaren zij.* HOOFT. *Zij ontstak in haar* aan-

aangezigt van kwaadheid. Sijn grimmicheijt ontstack in hem. Bybelv. Van hier: *ontstekelijk*, bij Huygens, *ontsteking*, ontvonking, vurigheid: *eene ontsteking in de keel.* Voorts: *eene ontsteking in liefde — gramschap* enz.

ONTSTELD, zie *ontstellen.*

ONTSTELEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stelen: ik ontstal, heb ontstolen.* Door diefstal eenig goed wegnemen: *zij ontstal hem vele kostbaarheden.* Op eene onwettige wijs zich eigen maken: *dat hij de kunst hun had ontstoolen.* P. Scriver. Onverwachts en met kracht zich van iets meester maken: *die door uw quelen mijn ziel en zin mij kunt ontstelen.* J. de Haes. *De nachtegael, die 't hert den mensch met zingen kan ontstelen.* K. Brandt. Snoodelijk weigeren, onthouden: *het goddeloos afgrijsen des mij ontstolen plichts.* C. Huygens. Wederk. beduidt het zich in stilte wegpakken: *uit welke vervaartheit de gemaghtighden zich van daar ontstaalen.* Hooft. Van hier: *ontsteling.*

ONTSTELLEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stellen: ik ontstelde, heb* en *ben ontsteld.* Bedr., eigenlijk de goede gesteldheid van iets wegnemen, in eenen ligchamelijken en zedelijken zin: *daardoor zult gij het speeltuig ontstellen.*

— Daer het stormgeweld
De masten knakt, het roer ontstelt. Poot.

Vooral komt, in dien zin, het verl. deelw. *ontsteld* voor: *eene ontstelde maag hebben. Het kompas — het uurwerk was ontsteld. Snaren, ontstelt door ouderdom van jaren.* J. de Haes. *Een ontsteld gelaat — ontstelde hersens — een ontstelde pols.* In eenen zedelijken zin, ontroeren: *die tijding ontstelt mij. Maer zulk een zang ontstelt uw tedere gedachten.* Poot. *Dat geen onverziensche toevallen zijn verstandt ontstelden.* G. Brandt. Wederk., *zich ontstellen: men denk, hoe zich uw quijnend hart ontstelde.* Poot. Onz., met *zijn*; ontredderd worden: *dat uurwerk ontstelt ligtelijk.* Ontroerd worden: *foei! hoe ontstel ik daar!* Van hier: *ontsteldheid*, *ontstelling*, *ontsteltenis: ontsteltenis der maage.* Hooft. *En niet een lidt van den staat, oft het heeft zijn deel lijdens aan deeze ontsteltenis.* Hooft. Ontroering: *iemand eene groote ontsteltenis aanjagen.*

ONTSTEMMEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stemmen*: *ik ontstemde*, *heb* en *ben ontstemd*. Dit zegt men van speeltuigen, als men door eenig toedoen veroorzaakt, dat zij valsche toonen geven: *daardoor ontstemt gij het snaartuig*. Onz.: *het snaarstuk ontstemt ligtelijk bij het vervoeren*.

ONTSTENTENIS, z. n., vr., *der*, of *van de ontstentenis*; zonder meerv. Dit woord gebruiken de regtsgeleerden in den zin van verzuim, mangel: *bij ontstentenis hiervan zal hij in al de kosten vervallen*. *Bij ontstentenisse en overtredinghe vandien*. S. v. Leeuwen. *Maer d' ontstentenis dezer hulp was 't alleen niet* enz. Vertal. van J. Herv. Het woord komt van *ontstaan*, in de beteekenis van missen, derven.

ONTSTERVEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *sterven*: *ik ontstorf*, *ben ontstorven*. Door den dood weggerukt worden: *in zulke tijden dan ontstorf ons mijne moeder*. Poot. *De ijdelheden van 't Hof te moghen ontsterven*. Huygens.

ONTSTICHTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stichten*: *ik ontstichtte*, *heb ontsticht*. Eigenlijk, afbreken, dat gesticht is. Men gebruikt het, thands, in eenen figuurl. zin, voor de stichting wegnemen, ergeren: *of zou dit licht uw stil gemoet ontstichten*? Poot. *Dan ooit, door kwaad verscheidenheit, t' ontstichten*. Kamphuyzen. Van hier: *ontstichting*, *ontstichtelijk*, *ontstichtelijkheid*, iets anders dan *onstichtelijk*. Het laatste is iets, dat niet sticht; het eerste, dat niet alleen niet sticht, maar daarenboven de stichting wegneemt, die er te voren was.

ONTSTIJGEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stijgen*: *ik ontsteeg*, *ben ontstegen*. Door opstijging uit het gezigt komen: *mijn beste pand ontstijgt uwe vermogens*. Sels. Eene plaats door opstaan verlaten: *soo zullen wij den dons ontstijgen*. C. Huyg. In het gemeen, ontgaan: *Jupijn! wat zie ick hier! dit kan geen nijd ontstijgen*. Vond. Van hier: *ontstijging*.

ONTSTIJVEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stijven*: *ik ontstijfde*, *ben ontstijfd* (oud. *ontsteef*, *ontsteven*). Slap worden: *een koude slanghe, als zij ontstijft*. J. de Brune.

ONTSTOPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stoppen: ik ontstopte, heb ontstopt.* De stop afdoen. Van hier: *ontstopping.*

ONTSTOREN, veroud. bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *storen: ik ontstoorde, heb ontstoord.* Bedaren, tevreden stellen: *Aeol ontstoorden sijnen sin.* HUYGENS.

ONTSTORMEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stormen; ik ontstormde, ben ontstormd.* Door eenen storm van iets verstoken worden: *ik liet het mij niet ontstormen.* POOT.

ONTSTOUWEN, *ontstuwen*, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stouwen, stuwen: ik ontstouwde, heb ontstouwd.* Door voortstouwen wegdrijven. Veroud. w.

ONTSTRAMMEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *strammen*, dat buiten gebruik is: *ik ontstramde, ben ontstramd.* Bij L. MEYER vindt men dit verouderd woord, die het door vlug worden, de stramheid afleggen, verklaart. C. HUYGENS gebruikt het: *leert ontstrammen, eer ghij loopt.*

ONTSTRATEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *straten: ik ontstraatte, heb ontstraat.* Eene straat opnemen, eene straat wegnemen: *is 't niet genoegh den Haegh t' ontstraeten?* C. HUYGENS.

ONTSTRENGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *strengelen: ik ontstrengelde, heb ontstrengeld.* Los strengelen; *den knoop ontstrengelen.* VOND.

Och dat nu een Engel
Dezen strick ontstrengel! VOND.

Van hier: *ontstrengeling.*

ONTSTRIJDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *strijden: ik ontstreed, heb ontstreden.* Door vele twistwoorden uit het hoofd praten: *ik wil het mij niet laten ontstrijden.* Door strijden ontnemen: *roof, aen vijanden ontstreden.* VOND.

ONTSTRIJKEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *strijken: ik ontstreek, heb* en *ben ontstreken.* Eigenlijk, onder de hand door strijken wegnemen; voorts met list ontnemen: *had hem de*

Turk

Turk de vesting ontstreeken. HOOFT. *Zich ziende deezen toeverlaat ontstrijken.* HOOFT. Onz., met *zijn*; schielijk weggaan, ontkomen: *zij waren hem op weg ontstreken*, zegt men op de Veluw. Reeds bij M. ST. leest men: *als hi den vianden daer ontstreken.* Van hier: *ontstrijking.*

ONTSTRIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *strikken*: *ik ontstrikte*, *heb ontstrikt.* Los strikken: *eer gij den huwlijxknoop van Vorsten had ontstrikt.* POOT. *Ontstrikt mijn vaste banden*, H. SCHIM. Eenen strik los maken:

— *Uijt 't sien, hoe hij bedeckte stricken*
En harts breijns bedroch heeft weten haest t'ontstricken.
N. N.

Fig., *vrijetswoordjes zijn de koortjes, die ontstrikken maagdeneer*, H. SWEERTS. Van hier: *ontstrikking.*

ONTSTROOMEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stroomen*: *ik ontstroomde*, *ben ontstroomd.* Met eenen stroom ontvloeijen: *ick doe het tranennat ontstroomen hooft en oogen.* DE DECK. *Mijn oog ontstromen tranenbeken.* H. MUNTINGHE.

ONTSTROOPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stroopen*: *ik ontstroopte*, *heb ontstroopt.* Door strooperij alles ontnemen. Van hier: *ontstrooping.*

ONTSTRUIKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *struiken*, dat niet buiten zamenst. voorkomt: *ik ontstruikte*, *heb ontstruikt.* Van struikgewas ontblooten, struikgewas met wortel en tak uittrekken; oneig., uitroeijen. Bij HOOGSTR. komt het voor.

ONTSTUIVEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stuiven*: *ik ontstoof*, *ben ontstoven.* Zich haastelijk weg pakken: *dien gij met uw voorvlechten zijt ontstoven.* POOT.

ONTSTUKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *stukken*, dat niet voorkomt: *ik ontstukte*, *heb ontstukt.* In stukken breken. Het voorz. is uit *aan* ontstaan. In de straattaal is het deelw. nog gebruikelijk; *ontstukken slaan.* Ook oudtijds *enstukken*: *dees snijt de trotsche macht der Penen onstucken dijen en zeenen.* P. SCRIVERIUS. Bij DATH. vindt men *ontstukken slaan.*

ONTSUKKEN, onz. veroud. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *sukken: ik ontsukte, ben ontsukt*. Eigenlijk onttrekken, met ons *tukken* uit eene bron. Het beteekent oneigenl. in geestverrukking, buiten zich zelven gebragt worden; het bedr. hoogd. *entzucken*, bij NOTK. *zucchan*.

ONTSULLEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *sullen: ik ontsulde, ben ontsuld*. Ontglijden: in de dagelijksche taal.

ONTTABBERDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *tabberden: ik onttabberdde, heb onttabberd*. Van den tabberd en de waardigheid, daarmede gepaard, ontblooten: *veel dwaezen, die de wijzen onttabberden*. RODENB.

ONTTAFELEN, veroud. bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *tafelen: ik onttafelde, heb onttafeld*. Door eene valsche rekening ontnemen. OUDAAN gebruikt het in het gemeen voor ontnemen: *was 't niet genoeg, dat gij mijn Zoon zijn erfrijk zoo schalck onttafeld hebt?*

ONTTAKELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *takelen: ik onttakelde, heb onttakeld*. Van het wand berooven: *de schepen worden onttakeld*. Oneig., ontbinden: *nooit worde uwe trouw onttakelt*. MOONEN. Van hier: *onttakeling*.

ONTTANDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *tanden*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik onttandde, heb onttand*. De tanden uitbreken, wegnemen: *een varken — een olifant onttanden*.

ONTTARNEN (*onternen, onttornen*, bij KIL. ook *ontterren, onttrennen*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *tarnen: ik onttarnde, heb onttarnd*. Los tarnen: *alle de naden der zijde ontternt zijnde*. VOND. *Onttarnde wapenrokken*. ANTON. Oneig.: *ontternt mijn borst*. HOOFT. *Uw scherpe pijl (zal) onttornen met zijn' moordt der vijanden slaghoordt*. HOOFT.

ONTTELLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *tellen: ik onttelde, heb ontteld*. Met oogwit om iets in te halen, mistellen.

ONTTERNEN, zie *onttarnen*.

ONTTEUGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb.

ſcheidb. voorz. *ont* en *teugelen: ik ontteugelde*, *heb ontteugeld.* Den teugel afdoen; in den verhevenen ſtijl.

ONTTIEGEN (*onttijgen*, *onttuigen*), bedr. en onz. veroud. werkw., ongelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *tiegen* (*tijgen*, *tuigen*): *ik onttoog*, *heb* en *ben onttogen.* Bedr., onttrekken: *en mij is geheel onttogen 't licht der ogen.* Ps. van Bruno. *Daar men hun de kennis der zaaken onttooghen had.* Hooft. *Hij onttooch allen voorraedt des broodts.* Dorensl. Onz., met *zijn*: *wat zon de werelt was onttogen.* Vond. Het deelw. alleen is nog in gebruik.

ONTTIMMEREN, bedr. veroud. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *timmeren: ik onttimmerde*, *heb onttimmerd.* Eene timmeraadje afbreken. — Bij Huygens *ontimmeren: met ſijn' beſittingen t' ontimmeren.*

ONTTODDEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *todderen: ik onttodderde*, *heb onttodderd.* Onttuijen, los maken. Een vlaamsch woord, het welk ook onz., met *zijn*, gebezigd wordt voor ontknijpen, het hazenpad kiezen.

ONTTONGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *tongen*, dat buiten gebruik is: *ik onttongde*, *heb onttongd.* Op eene wreede wijs de tong uitſnijden.

ONTTOOIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *tooijen: ik onttooide*, *heb onttooid.* Het tooiſel ontnemen: *z' onttoijt al 't prachtigh hoofdcieraed.* Vond.

ONTTOOMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *toomen: ik onttoomde*, *heb onttoomd.* Den toom afdoen: *want tegen 't betamen waren hun peerden ontoomt* (*onttoomd*). Van Mand. Oneig.: *geen ſlinx geval onttoomt den nijt.* Poot. Van hier: *onttooming.*

ONTTOOVEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *tooveren: ik onttooverde*, *heb onttooverd.* Van betoovering genezen: *en onttooveren mijn gemoed.* C. Huyg. *Dus onttovert mijne roe.* J. B. Wellekens. Van hier: *onttoovering.*

ONTTORNEN, zie *onttarnen.*

ONTTRANSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *ont* en *tranſen*, dat niet in gebruik is: *ik onttranste*, *heb onttranst.* Dit woord zoude beteekenen

van

van den trans ontblooten. Bij Anton. vindt men *ontranst: d' ontranste hulk van 't rijk zal breken met een slag.* Het is onzeker, of de Dichter door *eenen trans verliezen* het hooge boord eener hulk wegnemen versta. Bij G. Brandt komt het voor, in den zin van het wegnemen van torentransen: *'t onttranste Kapitool.*

ONTTREKKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *trekken: ik onttrok, heb onttrokken.* Eigenlijk iets van eene plaats, of van eene andere zaak wegtrekken; *ick hebbe zijne schouder van den last onttrocken.* Bybelv. In dezen zin gebruikt men het zelden: het komt, gewoonlijk, oneigenlijk voor, in de beteekenis van beletten, dat iemand iets hebbe, bezitte, of gebruike: *nooit heb ik u mijne gunst onttrokken. Onttrek mij uwe hulp toch niet.* In verdere beteekenis, krachtdadig ontnemen: *toen dit lant weleer den afgronš wiert onttrokken.* Poot. Met een nevensgaand denkbeeld van onregtmatigheid, onregtvaardig onthouden: *onttrek den arbeider zijnen loon niet.* Het wordt ook wederk. gebruikt in den zin van iets na te laten, waartoe of pligt ons roept, of het welk billijkheid van ons verwacht: *ik zal mij niet onttrekken.* Zich van iets als losscheuren: *ik zal mij nimmer aan die billijke gehoorzaamheid onttrekken. Zich aan de vervolging onttrekken.* Van hier: *onttrekking.*

ONTTROETELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *troetelen: ik onttroetelde, heb onttroeteld.* Door troeteling afnemen. Bij Huygens komt het voor, die het met *on* spelt: *elck ontroetelt mij het prijsen.*

ONTTROGGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *troggelen: ik onttroggelde, heb onttroggeld.* Alles afttoggelen.

ONTTROONEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *troonen; ik onttroonde, heb onttroond.* Aftroonen: *Mij mijn Sofie onttroone.* A. Harts. Van hier: *onttrooning. Onttroonen* is ook een geheel ander woord, beduidende van den troon stooten: *die den duistren Vorst onttroont.* H. Schim. *'t Onttroonen van Vorst Jugurtha.* Feitama.

ONTTROUWEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *trouwen; ik onttrouwde, ben onttrouwd.*

Ge-

Gescheiden worden: *zo deze een kerk liet bouwen, daar zij weer onttrouden.* Swerts. — *Hij weer van trouwen en onttrouwen.* Vond.

ONTTUCHTEN, zie *ontucht.*

ONTTUIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *tuigen: ik onttuigde, heb onttuigd.* Van tuig en wand ontblooten: *het schip werd in dien slag zeer onttuigd.*

ONTTUIJEN (ook *onttuijeren*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *tuijen: ik onttuide, heb onttuid.* Eigenlijk een scheepswoord, beduidende het schip van den kabel, waaraan het met voor- en achtersteven vast ligt, los maken. Hooft gebruikt het in het gemeen voor los maken, wegnemen: *'t zij ghij van de Garonn' en Loyr' het burgerschap onttuijen wilt.*

ONTTUINEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *tuinen: ik onttuinde, heb onttuind.* Eene omtuining wegnemen.

ONTTWEE (*ontwee*), bijw., dat, in de dagelijksche taal, somtijds nog gehoord wordt. Het beduidt eigenlijk in twee deelen gedeeld; doch men gebruikt het gewoonlijk voor verbroken, in stukken gescheurd. Voorheen was het meer in zwang. Zoo leest men *in de* Overz. van den Byb.: *die de spiesse ontwee slaet* En in de *Chron.* van J. Velden.: *ende sinte Willibroert brack desen Afgod ontween.* Reeds bij M. St.: *die burch te worpen ontwee.* Van hier: *onttwee scheuren. — ontwee stooten*, bij De Deck., *ontwee snijden*, bij Vond. In het hoogd. *entzweij.* *Ont* is uit *in* ontstaan, en, om de welluidendheid, heeft men er een *t* tusschen gevoegd, die echter vaak verzwegen wordt. Bij Kil. en Meijer vindt men een ander woord *onttweede: onttweede broeders, fratres eiusdem tori: non distincti.* Broeders van hetzelfde bed.

ONTTWEERNEN (ook *onttwijnen*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *tweernen: ik onttweernde, heb onttweernd.* Los tweernen, los draaijen. Hiervoor zeide men ook oudtijds *onttwisten.* *To twist* is twijnen, bij de Engelschen. In Groningen gebruikt men nog *twist*, voor 100, ook 120 draden op eenen haspel. De oorsprong is in *twee.* Zie *twijnen*, *twist*, ook voor tweedragt genomen.

ONT-

ONTUCHT, z. n., vr., *der*, of *van de ontucht*; zonder meerv. Het tegendeel van tucht. Daar het eigenlijk misschien zoo veel als teugelloosheid beteekent, kan het in eenen figuurl. zin zedeloosheid, onbetamelijkheid, ongevoegelijkheid, losbandigheid enz. te kennen geven. In dien zin komt het werkwoord *ontuchten* (*onttuchten*) bij J. DE BRUNE voor: *het schoolvolck sich ontucht*. In de *Monseeis. Glossen* is *unzuht* een oproerig gedrag; ook lichtmisserij. In het oude Straatsburger Stadsregt heet *unzucht* storing van de openbare rust. Wij verstaan er door, in eenen bepaalden zin, eene overschrijding van de palen van eerbaarheid, in het voldoen van zijne driften; hoererij. Men gebruikt het meest van personen, van welken de eene of andere getrouwd is: *in ontucht leven. Ontucht plegen. Iemand tot ontucht verleiden.* Het komt ook voor in den zin van beestachtige voldoening van zijne lusten; zelfs in den echt: *om ontucht willen vrouwen nemen.* DORESL. Van hier: *ontuchtelijk*, *ontuchtig*, *ontuchtigbaar*, bij HOOFT, *ontuchtigheid*. Van *on* en *tucht*.

ONTUIG, z. n., o., *des ontuigs*, of *van het ontuig*; zonder meerv. Men gebruikt dit woord voor slechte waar, die niets deugt; ook voor allerlei vuilnis en dingen, die met drek gelijk geschat worden; in de dagelijksche taal. Van *on* en *tuig*.

ONTVADEMEN (anders ook *ontvesSemen*, en bij inkorting *ontvemen*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vademen*: *ik ontvademde*, *heb ontvademd*. Den vadem, dat is draad, uit eene naald halen.

ONTVADEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vaderen*, dat niet gebruikt wordt: *ik ontvaderde*, *heb ontvaderd*. Van eenen vader berooven, vaderloos stellen.

ONTVAL, z. n., o., *des ontvals*, of *van het ontval*; zonder meerv. Het ontvallen. Men gebruikt het in het oude spreekwoord: *veel gekals*, *veel ontvals*.

ONTVALLEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vallen*: *ik ontviel*, *ben ontvallen*. Zich door eenen val van iets verwijderen. Eigenlijk, in den deftigen stijl: *dat hem het zweert uit zijner hant ontvallen moet.* DORESL. *Om dat den ring zoo schoon een diamant ontviel.* POOT. Oneigenl., plotseling varen laten, iets

iets kwijt worden: *het herte ontvalle geenen mensche om dies wille.* Doresl. *Ende zijn toeverlaet hem niet ontvallen en is.* Doresl. Onvoordachtelijk zeggen: *hij heeft zich laten ontvallen, dat* enz. *'t Welk gelijk geen zondigh mensch zich zoude durven laten ontvallen.* J. de Haes. Door een onverwacht onheil van iets beroofd worden, onverwacht sterven: *die vrouw is den man te vroeg ontvallen.* Uit het geheugen verliezen: *ik weet, dat mij geene letter er van ontvallen is. De naem is mij ontvallen.* Scriver.

ONTVANG, z. n., m., *des ontvangs*, of *van den ontvang*; zonder meerv. De daad van ontvangen: *om met werken schultkenning te doen van zoo treffelijken ontfang.* Hooft. *Uit den ontfank van Uwer E. vrientschap.* Hooft. *Iets in ontvang brengen. Ontvang van 's Lands gelden.* Ook ontvangst, dat vrouwl. is: *rekening van ontvangst en uitgaaf.* Ook voor het ontvangene geld: *de ontvangst verrekenen.* Zamenst.: *ontvangvat.* Naar den doorgaanden taalregel zoude *ontvang* onz. zijn; doch het gebruik wil het woord manl. hebben. Bij Moonen vindt men ook dit geslacht: *hierop laet uw min den ontfang vaeren.*

ONTVANGEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vangen: ik ontving, heb ontvangen.* Eigenlijk in zijne bewaring krijgen; ook in magt, of eigendom krijgen, van iemand iets aannemen: *ik heb uwen brief ontvangen. Geld ontvangen. Zijn deel van den buit ontvangen. Aalmoezen ontvangen.* Oneigenlijk gebruikt men dit woord ook; vooreerst van zulke dingen, die ons van buiten aankomen, schoon wij er ons lijdelijk onder gedragen: *een gebod ontvangen. Vergeving van zonden ontvangen. Den heiligen Geest ontvangen.* In de Overz. van den Bybel komt het ook voor van levenlooze zaken: *van den aerdtbodem, die sijnen mont heeft opgedaen, om uwes broeders bloet te ontvangen.* Daar komt het ook voor in eenen zin, waar wij gewoonlijk *krijgen* thands gebruiken: *beloften — slagen ontvangen.* Van zulke veranderingen, die uit den aard eens dings van zelve ontstaan, gebruikt men altijd *krijgen*, nooit ontvangen: *bladeren — loof — de pokken — de koorts* enz. *krijgen.* Ten tweede, iemand bij zijne aankomst verwelkomen, de aard en wijs onbepaald blijvende, die door nadere uitdrukkingen bestemd worden: *iemand koel ontvangen. Zij ontvingen hem zeer*

te-

beleefdelijk. Ten derde, zwanger worden, zoowel als een bedr. w., als onz. met *hebben: in sonde heeft mij mijn moeder ontfangen.* BYBELV. *Hij ginck in tot Hagar, ende sij ontfinck.* BYBELV. Van hier: *ontvangenis: van der geboorte ende van der ontfanckenisse, af.* BYBELV. — *Ontvanger*, een persoon, die 's Lands gelden ontvangt: *hij is ontvanger geworden. Ontvanger van boeten.* Oneig., in den schertsenden stijl, een gemak; ook een bak, waarin water stort. Voorts: *ontvangbaar, ontvankelijk.*

Ontvangen, Hoogd. *empfangen*, bij KER. *entfangen*, NOTK. en OTFR. *infangan, intfangan.*

ONTVAREN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *varen: ik ontvoer, heb* en *ben ontvaren* Met eene schuit ontkomen: *geen schoonbeschildert jacht kan vrees of angst ontvaren.* POOT. *Ik ben des levens zee ten naasten bij ontvaren.* DE DECK. Schielijker dan een ander met een vaartuig vooruit spoeden: *de schuit is ons ontvaren.* In Gron., Geld., en elders gebruikt men het ook van rijtuigen.

ONTVASCHEN, *ontvesschen*, een vlaamsch bedr. w., gelijkvl., bij KIL. ook *ontvessemen.* Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vaschen, vesschen: ik ontvaaschte, heb ontvaascht.* Uit de vaschen, of veschen, uit de luren winden.

ONTVECHTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vechten: ik ontvocht, heb ontvochten.* Door vechten ontnemen: *daer gij de zege uw' vijanden ontvocht.* POOT. Men gebruikt het ook onz., met *zijn*; vechtend ontkomen: *hij is het dreigende gevaar ontvochten. Het ontworstelen noch ontvechten.* VOND.

ONTVEILIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *veiligen: ik ontveiligde, heb ontveiligd.* Onveilig maken, vorige veiligheid ontnemen: *om ons de vrije haven t'ontveiligen.* ANTONID. *Hoe het everzwijn den cijpresdragenden Eritmant ontveiligde.* VOND. *Het plondernest Algier ontveiligt mijn' hobbelende wegen.* DE DECK. *Wanneer 't moedwillig volk dit rijk ontveiligde.* G. BIDLOO. Van hier: *ontveiliging.*

ONTVEINZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *veinzen: ik ontveinsde, heb ontveinsd.*

Door

Door het uiterlijke gelaat, door houding, gebaren en woorden, aan iets, dat bij ons omgaat, den schijn geven, als ginge het niet bij ons om. Veinzen is het tegendeel, dat aanduidt, door even diezelfde middelen aan iets, dat niet bij ons omgaat, den schijn geven, als ginge het wel bij ons om: *hij veinst mij vriendschap te zullen bewijzen; hij ontveinst zijn slechte voornemens.* Zoo zegt Vond.: *hoe lastigh valt het schennis en dien roep t' ontveinzen! Voor zijn doorzichtigh oog ontveinzen.* Vond. J. de Haes gebruikt het in de beteekenis van bedekken, niet laten blijken: *zoo spreekt hij (de Heiland) en poogt vast door 't rustige gelaet voor zijne jongeren de pijn t' ontveinzen.* En K. Brandt: *kunstiglijk haer min ontveinzen.* Van hier: *ontveinzing.*

ONTVELLEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vellen*, dat niet in gebruik is: *ik ontveldè, ben ontveld.* Zijn vel verliezen: *mijne lippen beginnen te ontvellen.* Van hier: *ontvelling.*

ONTVERWEN, (*ontverven*) bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *verwen: ik ontverwde, heb ontverwd.* De kleur eener verw wegnemen: doch in dien zin is het verouderd. Oneig. is het gebruikt als een wederk. werkwoord, *zich ontverwen*, van kleur in het gelaat veranderen, in zoover dit door vrees, schrik enz., voor eenen korten tijd, veroorzaakt wordt: *doe ontverwede hem de Coninch.* Doresl. K. v. Mand. gebruikt het dus onzijdig; wanneer er het hulpwoord *zijn* bij gebruikt wordt: *men zag lichamen, door de pest ontlijft, ontverwen overal.* Alles is verouderd.

ONTVESSCHEN, *ontvessemen*, zie *ontvasschen*, *ontvademen.*

ONTVESTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vesten: ik ontvestte, heb ontvest.* Een vestingwerk sloopen, eene versterkte plaats ontmantelen: *'t ontvesten der steeden.* Hooft. Bij Moon. vindt men *ontvestigen.*

ONTVETEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *veteren: ik ontveterde, heb ontveterd.* Den veter los maken.

ONTVLAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vlakken: ik ontvlakte, heb ontvlakt.* Vlakken of vlekken uitmaken. Van hier: *ont-*

vlakker, een die de vlakken of smetten uit kleederen maakt.

ONTVLAMMEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vlammen*: *ik ontvlamde*, *heb* en *ben ontvlamd*. Eigenlijk, in eenen bedr. zin, in lichtelaaije vlam steken; schoon het zeiden zoo voorkomt: *om de vesting t' ontvlammen*. Anton. Men gebruikt het meest oneigenlijk voor het ontsteken van vurige begeerten, hevige gemoedsdriften enz.: *dat zijne verbeeldingskracht 'er door ontvlamd wierdt*. Feith. Onz., met *zijn*, in vlam gestoken worden; doch slechts in eenen figuurl. zin: *ontvlammende de smook van de verbolgenheit tot een eedtverwantschap*. Hooft. *Dat zijn hart er levendig voor ontvlamt*. Feith. Van hier: *ontvlambaar*.

ONTVLECHTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vlechten*: *ik ontvlocht*, *heb ontvlochten*. Dat gevlochten is, los maken: *met eenen ontvlochten staart*. *Zij ontvlocht hare lokken*. *Ongedaen en met ontvlochten hairen*. De Deck. Van hier: *ontvlechting*.

ONTVLEESCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vleeschen*, dat buiten zam. niet voorkomt: *ik ontvleeschte*, *heb ontvleescht*. Van het vleesch berooven: *ten zij dat hij ontvleescht werdt*. De Brune. *Hunne ontvleeschte handen draagen tot eenen rijkstaf slechts een greep wormen*. F. Halma.

ONTVLEIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vleijen*: *ik ontvleide*, *heb ontvleid*. Door gevlei iets verkrijgen. Van hier: *ontvleijing*.

ONTVLEKKEN, zie *ontvlakken*.

ONTVLEUGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vleugelen*: *ik ontvleugelde*, *heb ontvleugeld*. Iemand, die gevleugeld is, los maken. Bogaert gebruikt het oneig.: *om 't kwaatdoen dus door haare wet t' ontvleugelen*.

ONTVLIEDEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vlieden*: *ik ontvlood*, *ben ontvloden*. Vliedend ontkomen: *hun 'svijands klaauw ontvloden*. L. Bake. *Eenen strik ontvlieden*. *Het verderf ontvlieden*. *Der dwaazen waan ontvlooden*. J. E. Voet. *Moet men 't strenge blok ontvlieden van de vreugt?* Poot. Van hier: *ontvlieding*.

ONT-

ONTVLIEGEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vliegen: ik ontvloog, ben ontvlogen.* Vliegend ontkomen: *het sijsje is mij ontvlogen. De vogel ontvloog hem*, de schelm is hem ontsnapt. Oneig., met der haast ontkomen: *maer ghij zijt daer door uw' ballingschap ontvlogen.* DE DECK. *Die veel praat, veel ontvliegt.* SWEERTS.

ONTVLIETEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vlieten: ik ontvloot; ben ontvloten.* Vlietswijze ontspringen; in den verhevenen stijl: *een laauwe tranenbeek ontvloot hem uit zijne oogen.*

ONTVLOEIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vloeijen: ik ontvloeide, ben ontvloeid.* Vloeijend ontloopen: *hoe 't bloed de wonde ontvloeijt.* VOND.

ONTVLUGTEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vlugten: ik ontvlugtte, ben ontvlugt.* Met de vlugt ontkomen: *die gepijnigt van 't geweten Godts wraek ontvluchten wou.* J. DE HAES. *D'ontrouwe Theseus heeft (is) de paden des Labirints ontvlught.* J. DE HAES.

ONTVOEGEN, veroud. bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *voegen: ik ontvoegde, heb ontvoegd.* Van een scheiden.

ONTVOEREN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *voeren: ik ontvoerde, heb* en *ben ontvoerd.* Bedr., roovend wegvoeren: *iemands kinderen schaken en ontvoeren. Iemand veel zilvergeld ontvoeren.* Met geweld wegnemen: *dat wist mij de doot voor 't meest al lang t' ontvoeren.* POOT. Onz., met *zijn*, in drift ontvallen: *dat hem sommighe woorden ontvoeren.* DORESL. Van hier: *ontvoerder, ontvoering.*

ONTVOLKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *volken*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontvolkte, heb ontvolkt.* Van inwoners berooven; het tegendeel van bevolken: *Spanje werd, door het verdrijven van de Mooren, zeer ontvolkt. Als hij een lantschap heeft ontvolkt, door wreden dwang.* WEELEKENS. Van hier: *ontvolking.* Bij HUYGENS vindt men ook *ontvolkeren*, dat, thands, buiten gebruik is; en wel onz.: *daer ontvolkeren de wegen.*

ONTVONKEN, bedr. en onz. w. gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vonken: ik ontvonkte, heb*

heb en *ben ontvonkt*. Bedr. gebruikt men het, eigenlijk, voor aansteken; schoon dit zeldzaam voorkomt: *dat het altaar met ondergesteeken toortse ontfonkt werdt*. HOOFT. *Hij ontvonckt de dorre bladen*. VOND. *Een vyer wordt over u ontfonckt*. DORESL. *Zoo dra dit vier het merg ontvonkt*. VOND. Fig. wordt het op meer dan eene wijs gebezigd. Het geeft te kennen veroorzaken, bewerken: *der voeghe, dat meer geweldt lichtelijk nieuw onbenoeghen ontfonken zouw*. HOOFT. Meest komt het voor in den zin van hartstogten in beweging te brengen; in het bijzonder van minnedriften: *koel nat kan 't hart ontvonken*. POOT. Van hevige liefde: *ontvonkt gij met dien kuischen gloet mijn jeugdigh hart*. H. SCHIM. *Toen hebt ge in mij den felsten gloet ontfonkt*. J. DE HAES. Van andere genegenheden: *die niemants lust behoort t' ontvonken*. MOONEN. Wederk.: *om zich aen uwen glans t' ontvonken*. MOONEN. Onz., met *zijn*; oneig.: *zoo ras de borst ontfonkt van een onkemelsch vuur*. VOND. *De Bethsaïder ontvonkt, gelijk een leeuw*. J. DE HAES. *In liefde tot iemand ontvonken*. Van hier: *ontvonkbaar*. VOND. *Ontvonking*.

ONTVOOGDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *voogden*, dat niet in gebruik is: *ik ontvoogde, heb ontvoogd*. Van eene voogdijschap afzetten: *zijne ouders, bij levenden lijve, ontvoogden*. *Dat d'ontvooghde Stadthouder verwonnen van spijt uitberst*. HOOFT. *Die mij en mijn' gebuert verraderlick ontvoogde*. C. HUYGENS: Van hier: *ontvoogding*.

ONTVORMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vormen*: *ik ontvormde, heb ontvormd*. Den vorm, de gedaante van iets, verwoesten, wegnemen: *den aertbol ontvormen van zijn' rondde*. DE DECK.

ONTVOUWEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vouwen*: *ik ontvouwde, heb ontvouwen*. Uit elkander vouwen: *eenen brief, — een tafellaken ontvouwen*. *Waerop de Faem haer pennen ontvouwt met eenen klanck*. VOND. Oneig., in het breede aan het oog vertoonen, zoodat de deelen zich uitstrekken: *waerna de bouwkunst de vleugels (van het stadshuis) ging ontvouwen*. VOND. Duidelijk voor het oog ontwikkelen: *alwaerze haer' glans en majesteit ontvouwt*. POOT. Uitleggen, verklaren: *Thaddeus ontvout de straf*. VOND.

VOND. *De straffen ontvout gij op een' hoogen trant.* J. DE HAES. *Gods geheimenissen ontvouwen. Eene zaak in het breede ontvouwen.* Duidelijk en onderscheiden verhalen: *ten waere hij hadde ontvouwen* enz. VOND. Van hier: *ontvouwing.*

ONTVREEMDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vreemden*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontvreemde, heb ontvreemd.* Ontnemen, afhandig maken: *der weduwen het goed ontvreemden.* Van hier: *ontvreemding.*

ONTVRIENDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vrienden*, dat bij KIL. voor vrijen voorkomt: *ik ontvriende, heb ontvriend.* Bij KIL. is het zooveel als *ontvrijen.* J. DE BRUNE gebruikt het voor ten onvriend maken: *haren meester t'ontvrienden.* Het is verouderd.

ONTVRIEZEN, (oul. *ontvrieren*), onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vriezen: ik ontvroor, ben ontvroren.* Dooijen. Het woord komt weinig meer voor.

ONTVRIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vrijen: ik ontvrijde, heb ontvrijd.* Door onderkruipen in het vrijen, iemand eene vrijster ontnemen: *en wie sijn vrijster is ontvrijt.* CATS. *Zoo zij heur zelfs ontvrijdt.* RODENB. Bij M. ST. schijnt het voor te komen, in den zin van door vloeijende streken ontnemen: *dat si den Grave al saghen ontvrien.* Onvrij maken, vrijheid en veiligheid benemen: *daer Algiers met zijne roofvloot de Middelzee bestaet t'ontvrijen.* MOON. Van hier: *ontvrijing.*

ONTVROLIJKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vrolijken: ik ontvrolijkte, heb ontvrolijkt.* De vrolijkheid wegnemen: *als gij haar somtijds vindt ontvrolijkt.* G. BRANDT.

ONTVROUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vrouwen*, dat niet gebruikt wordt: *ik ontvrouwde, heb ontvrouwd.* De vrouwelijke geaardheid benemen: *die Nijmphen gans ontvrout.* RODENB.

ONTVRUCHTEN (zich) wederk. veroud. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vruchten: ik ontvruchtte mij, heb mij ontvrucht.* In vrees geraken; van het oude *vrucht*, vrees, waarvan nog *godsvrucht.* Men vindt dit woord, met eenen tweeden naamval, ge-

bezigd. Zoo lees ik bij J. VAN DER BEKE: *Aernout ontfruchte hem des Greven moegentheit.*

ONTVULLEN, veroud. bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *vullen: ik ontvulde, heb ontvuld.* Ledig maken.

ONTWAAIJEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *waaijen: ik ontwoei, ben ontwaaid.* Door den wind ontvliegen: *het papier ontwoei mij.* Oneig., uit het geheugen schieten: *de geschiedenis is mij ontwaaid.*

ONTWAAK, z. n., o., *des ontwaaks*, of *van het ontwaak*; zonder meerv. Veroud. woord, voor *het ontwaken*, bij HUYGENS voorkomende.

ONTWADEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *waden: ik ontwaadde, heb ontwaad.* Eenen dooden afleggen, hem van zijne kleeren, waarin hij gestorven is, ontdoen.

ONTWAKEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *waken: ik ontwaakte, ben ontwaakt.* Wakker worden: *door dat gestommel ontwaakte ik.* Oneig., tot nadenking gebragt worden: *doe ons ontwaken uit deze zwijmelingen.* OVERZ. v. HERV. Werkzaam worden; in welken zin het in de OVERZ. VAN DEN BYB. meer dan eens voorkomt: *hij is ontweeckt uit sijne heijlige wooninge. Ik veel zijn hulp ontwaken.* H. SCHIM. De OVERZ. VAN HERV. gebruikt het ook bedr., in den zin van tot nadenking brengen: *ontwaek ons.* In het Opperd. komt het ook voor wakker maken voor. Ons onz. w. luidt reeds bij OTFR. *yruuachen, iruuachen.*

ONTWALGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *walgen: ik ontwalgde, heb ontwalgd.* De walg doen ophouden: *'t buijgen van de stegen ontwalght den wandelaer van al te langhe weghen.* C. HUYGENS.

ONTWALLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wallen*, dat niet gebruikelijk is: *ik ontwalde, heb ontwald.* De wallen slechten. Van hier: *ontwalling.*

ONTWAPENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wapenen: ik ontwapende, heb ontwapend.* Noodzaken, dat iemand de wapens aflegge, iemand de wapens ontnemen: *dat het volk niet t'ontwapenen was.* HOOFT. *Eene vloot ontwapenen.* Oneig.;

iemand door weldoen ontwapenen. Boetvaardigheid kan iemands gramschap ontwapenen. Bij HALMA komt het ook onz. voor, in de beteekenis van de wapens neêrleggen. Van hier: *ontwapening.*

ONTWAREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *waren*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontwaarde, heb ontwaard.* Ik heb dit woord bij onze oorspronkelijke Schrijvers nog niet gevonden; bij de Ouden komt wel *ontwaar worden* voor; *ende ontwaer worden, dat dit die Keyser de.* G. KRONYCKEN. Het woord *waren* heet eigenlijk zien; zie *gewaar;* zoo dat *ontwaren* uitdrukt: met de oogen ontdekken. In de hedendaagsche schriften komt het dikwijls voor: *de grijsaards ontwaarden daar den aan splinters geslagen stam des booms.* OVERZ. VAN GUMAL. Ook wordt het van de werkzaamheden der ziel gebezigd. Zoo las ik ergens: *van welke herdenking mijne ziele nog de grievendste aandoeningen ontwaart.* En zoo lees ik in de Ps. VAN H. MUNT.: *dan deed hij hen barmhartigheid ontwaren.* Men vindt bij KIL. en MEYER een oud woord *ontwaren,* in den zin van opzeggen, niet toestaan, het tegendeel van het oude *waren, vindicare, asserere.* In eenen soortgelijken zin schijnt het L. TRIP, in zijne TYDWINST, te gebruiken, voor verstéken, berooven:

't Bezef van uwen aart,
Zoo blind, weêrbarstig stug, en krank van ziels vermogen,
Dat ge u erkent van al, wat hem bekoort, ontwaard.

Zie *ontweren.*

ONTWARRELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *warrelen: ik ontwarrelde, heb ontwarreld.* Ook zegt men *ontwarlen.* Voordd. woord van het volgende ontwarren, uit de war maken: *desen knoop t'ontwarlen.* VAN ALKEMADE.

ONTWARREN, (*ontwerren*) bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *warren: ik ontwarde, heb ontward.* Uit de war, uit de dot maken: *wie kan die streng — dat garen ontwarren? Ontwarrende een' Gordiaenschen knoop.* POOT. Oneig, uit eene zaak, waar uit men bezwaarlijk te redden is, uithelpen: *een ziel, van al haar ijdelheên ontwart.* H. SCHIM. *Hij ontwarde zich gelukkig uit al die strikken.* Zaken, die, wegens eenige bijkomende omstandigheden, moeijelijk te verstaan zijn, van hare beletsels bevrijden en aan het verstand

brengen: *wen deese ligten u d'orakels Godts ontwerren.* C. G. LEYDEKKER. *Totdat ik eindlijk ook den stant en loop der starren All' die geheimen, al die wond'ren leerde ontwarren.* N. VERST. *Wiens oordeel door de alleringewikkelste moeilijkheden der wetenschappen henen dringt, en ze weet te ontwarren.* HERVEY. Waar wanorde en verwarring is, orde, vrede en eenigheid veroorzaken: *dat men de zaaken door geenen anderen wegh ontwarren zouw.* HOOFT. In netelige omstandigheden, de zaken te regt brengen: *zoo zal des Hoogsten zorg uw zaaken wel ontwarren.* F. HALMA.

ONTWASSEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb voorz. *ont* en *wassen: ik ontwies, ben ontwassen.* Door groei en wasdom te groot voor iets zijn; in eenen figuurlijken zin: *hij is der roede ontwassen. Zoodra hij mijne magt ontwies. Zij is de (den; want het woord eischt eenen derden naamv.) palen van mijn enggedicht ontwasschen.* HOOGVL. *Maar nu een wijser eeuw dees dwaling is ontwassen.* VOND. *Zoo blijft ze de sterflijkheit alle eeuwen door ontwassen.* K. BRANDT. *Zoo blinkt Homeer, den kanker van den tijt ontwassen.* J. DE HAES. *Door wiens moet Isrel's vijantt hoon en ijzren juk ontwies.* POOT. *De graeuwe munnikskap is roé noch strop ontwassen.* MOON. *Het loome lichaem zelf is haer gewelt ontwassen.* MOONEN. Van hier: *ontwassing.*

ONTWEDEREN, onperf. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wederen* (dat nog, in de dagelijksche taal, bij inkorting voorkomt: *het weert goed op het hooi*): *het ontwederde, heeft ontwederd.* Met slecht weder, met buijig weer overvallen worden, aan goed weer mangel hebben: *op een binnenlandsch waater, daar het de spieschuiten niet lichtelijk ontweedren moght.* HOOFT.

ONTWEDUWNAREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *weduwnaren*, dat niet in gebruik is: *ik ontweduwnaarde, heb ontweduwnaard.* Den stand van weduwnaar, door hertrouwen, doen ophouden: *dat 's eens ontweduwnaart door nieuwen huwlijks zegen.* P. RABUS. Men zoude dus ook *ontweduwen* gebruiken kunnen; alhoewel ik dit woord nog bij niemand heb aangetroffen.

ONTWEE, zie *onttwee.*

ONT-

ONTWEGEN, veroud. onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wegen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontweegde*, *ben ontweegd*. Van den regten weg wijken. M. St. gebruikt het bedr., in eenen figuurl. zin, voor misleiden: *die coninc was in dien ontweghet*.

ONTWEGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wegen*: *ik ontwoog*, *heb ontwogen*. Veroud. w., door valsch wegen iemand iets ontnemen. Men vindt bij M. Stoke nog een ander ontwegen, hetwelk hij, naar de gewoonte der Ouden, gelijkvl. bezigt, in den zin van door schielijke beweging uit den stand van rust brengen; oneigenlijk ontstellen, ontrusten:

Die Pape wert doe ontweghet
Ende seer ondaen, ende vervaert.

ONTWEIJEN, (*ontweiden*) bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *weijen* (*weiden*), dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontweide*, *heb ontweid*. Het ingeweide, dat is ingewand, van dieren uithalen: *men ontweit het dier*. Hoogvl. *Den visch ontweijden*. Kil. *Het kromme mes ontweide maer 't vet wilt*. Poot. *Ontweien*, zegt F. de Haes, *is een spreekwoord eigen aen de jacht*, *en beteekent eigentlijk het ingewand uit de dieren halen*; *men kan het derhalven niet betreklijk tot een mensch overbrengen*. Dit doet, nogtans, Hooft; en hij moest het doen, om de teekening van de ontmenschte wreedheid der Koningin *Penta* vol te houden: *ik zal met deze nagels zelf ontwaijen al de lijken van Baeto*, *Rijcheldin*, *en Hes*. Van hier: *ontweijing*.

ONTWEKKEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wekken*: *ik ontwekte*, *heb* en *ben ontwekt*. Bedr., doen ontwaken, opwekken: *die hem nu van der nacht en slaep eerst hebt ontweckt*. J. Douza. Oneig., tot werkzaamheid aanzetten: *ontweckt u tot mijnen rechte*. Doresl. Veroorzaken, doen ontstaan: *zoo ontwekte de ruchtbaarheit van 't zelve zorghlijke beweeghenissen*. Hooft. Onz., met *zijn*, ontwaken, wakker worden:

Die slapen gaet in wat geval,
Weet niet, *of hij ontwecken sal*. J. de Brune.

Het woord begint al te verouderen.

ONTWELDIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb.

scheidb. voorz. *ont* en *weldigen*, dat niet gebruikt wordt: *ik ontweldigde*, *heb ontweldigd*. Met geweld ontnemen: *iemand het mes ontweldigen*. *Dat men den prijs hem toestondt, wien ze met list ontweldigt was.* VOND. *Ik zal de Doot ontweldigen zijn sikkel.* H. SCHIM. Van hier: *ontweldiger*, roover, *ontweldiging*.

ONTWENDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wenden*: *ik ontwendde*, *heb ontwend*. Wegnemen, onttrekken: *daerom heeft God onsen vader ontwent zijnen rijckdom tot ons.* DORESL. Onder zich houden, stelen: *dat hij sondigende heeft ontwendt.* BYBELV. Van hier: *ontwending*. Men gebruikt dit woord weinig meer.

ONTWENNEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wennen*: *ik ontwende*, *heb* en *ben ontwend*. Bedr., eene gewoonheid doen ophouden: *een kind aan de borst ontwennen* (*to wean*, bij de Eng.), het van de moedermelk tot andere spijzen gewennen. Meest wederk.: *zich van den godsdienst ontwennen*. *Dat men zich der zonden ontwennen moest.* SELS. Onz., met *zijn*: *de stilte en eenzaemheit ontwennen.* ANTON. *Dat kind is de tucht ontwend. Ik ontwen heel aan den arbeid.* Van hier: *ontwenning*.

ONTWENSCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wenschen*: *ik ontwenschte*, *heb ontwenscht*. Door wenschen ontnemen: *konde ik hem ontwenschen, hetwelk ik hem toegewenscht heb!* Door wenschen wegnemen: *zoo men die rampen ontwenschen konde*.

ONTWENTELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz *ont* en *wentelen*: *ik ontwentelde*, *heb ontwenteld*. Door wentelen van eene plaats brengen. HOOGSTR. heeft dit woord.

ONTWEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *weren*: *ik ontweerde*, *heb ontweerd*. Het komt in eenen dubbelen zin voor, in dien van met geweld ontnemen (zie *ontwaren*); in dien van ontwapenen, van verwering ontblooten. In gene beteekenis gebruikt het IDSINGA over het SELWERD. LANDR.: *om haar wettige erfgenaamen haare naa te laatene goederen te ontweeren.* In deze beteekenis HOOFT: *dat men ken, ontweert en uitgeschudt, tot delvers beezighde.* Alles

meest verouderd. In beide beteekenisfen komt het hoogd. *entwehren* voor.

ONTWERP (bij VOND. ook *ontworp*), z. n., o., *des ontwerps*, of *van het ontwerp*; meerv. *ontwerpen*. Eene afbeelding, eene fchets van de wezenlijke deelen eens toekomenden geheels: *een ontwerp van een gebouw* — *van eenen brief. Indien we luistren daar het koningklijk ontwerp.* VOND. *Allerlei ontwerpen maken. Ontwerpen fmeden.* Ook het eerfte opftel van een openbaar gefchrift, voordat het bekrachtigd of aangenomen is: *de voorreede uit het ontwerp laaten, om geen quaadt bloedt te maaken.* HOOFT.

ONTWERPEN (oul. ook *entworpen*), bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *werpen*: *ik ontwerp*, (ook *antwierp* van *ontworpen*), *heb ontworpen*. Een ontwerp van iets maken, bewerpen: eene teekening — een beftek ontwerpen. Vredesvoorwaarden ontwerpen. *De Hartoghin ontworp een nieuwe form van eedt.* HOOFT. (*Zij*) *deedt een plakkaat ontwerpen.* HOOFT. Vlugtig, met der haast op het papier brengen: *ik heb mijne gedachten eens ontworpen.*

Dan, hoe komt het woord *werpen*, *jacere*, aan deze zeldzame beteekenis? WACHTER beweerde, dat het, eertijds, ook *aanvangen* moest beteekend hebben. Waarfchijnlijker zoude men kunnen denken aan het oude *werf*, *werve*, bij KIL. (waarvan nog *driewerf*, *menigwerf* enz.) eene bezigheid, werk, en *werven*, doen, verrigten, waarvan *verwerven*. *Ontwerpen* zoude dan zooveel zijn, als aanvangen met iets te verrigten. Men zoude, fmaakte deze afleiding niet, dan ook in het oude *werp*, *werpte*, een fcheerdraad, dat nog in de BYBELVERT. voorkomt, een bekwaam beeld voor dit woord vinden; omdat *ontwerpen* dan, eigenlijk, zoude te kennen geven een ftuk op het weefgetouw zetten; figuurlijk iets aanvangen te doen. Ondertusfchen bleef nog de vraag, of ons woord naar het fr. *projet*, *projetter*, of het fr. naar het onze gevormd zij.

ONTWERREN, zie *ontwarren*.

ONTWERVELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *ont* en *wervelen*: *ik ontwervelde*, *heb ontwerveld*. Los wervelen; in den deftigen ftijl. Van hier: *ontwerveling*.

ONTWETEN, bedr. w., onregelm. Van het onfcheidb. voorz.

voorz. *ont* en *weten*: *ik ontwist*, *heb ontweten*. Niet langer weten, vergeten: *die heldere geboort en moght ghij niet ontweten*. C. HUYGENS. Het is al zeer verouderd.

ONTWETTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wetten*, dat niet voorkomt: *ik ontwette*, *heb ontwet*. *De wet ontwetten*, derzelve hare natuur en verbindende kracht ontnemen, zegt RODENB.

ONTWEVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *weven*: *ik ontweefde*, *heb ontweven*. Dat geweven is, los rafelen: *haar webbe ontweven*. VOND. Oneig.: *een leven*, *dat door geen vier*, *of stael*, *of jaren wert ontweeft*. DE BRUNE.

ONTWEZENEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wezenen*, dat niet voorkomt: *ik ontwezende*, *heb* en *ben ontwezend*. Veroud. w., dat bij RODENB. voorkomt, in eenen bedr. en onz. zin. Bedr., het wezen, of de gedaante wegnemen: *door de doodt ontwezendt werden*. Onz., zijne gedaante verliezen; met *zijn*: *dat eene figure in 't water ghemaeckt terstont niet ontwezent*.

ONTWIJDEN (*ontwijen*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wijden*: *ik ontwijdde*, *heb ontwijd*. Eigenlijk: *eenen priester ontwijden*, hem van zijnen geestelijken stand verstooten, bijzonder in de Roomsche kerk, waar dit zeer plegtig toegaat. *Zijn nazaat deed hem strak ontwijen*. OUDAAN. Wijders, tegen de heiligheid eener plaats, die den Godsdienst toegewijd is, handelen: *eene kerk* — *een altaar ontwijden*. *De woning van uw Majesteit ontwijdden zij*. MUNTINGHE. *Die den sabbath houdt*, *dat hij hem niet en ontwijdt*. DORRSL. Daarvoor gebruiken wij, thands, liever *ontheiligen*. Men vindt het, echter, ook bij J. DE DECK.: *den sabbath hebben wij met ontucht staeg ontwijd*. Bij ANTON. vindt men: *haer maegdom ontweijden* (*ontwijden*,). Van hier: *ontwijding*, *ontwijder*, *ontwijdster*: *ontwijfster zijner leli*. VOND.

ONTWIJFELBAAR, bijv. n. en bijw., *ontwijfelbaarder*, *ontwijfelbaarst*. Dat niet in twijfel kan getrokken worden. Van *on* en *twijfelbaar*. Men zegt somtijds ook *ontwijfellijk*. HUYGENS heeft het.

ONTWIJKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wijken*: *ik ontweek*, *ben ontweken*. Door

uit

uit de zijde te wijken, iets ontgaan: *ik ontweek dien slag*. Meest beduidt het met bedaard overleg ontgaan: *het gevaar ontwijken*. *Hij ontweek het gevecht*. *O schip, dat 't stranden naeu ontwijken kost*. POOT. *En meent de vuile vleck t'ontwijcken*. DE DECK. In het gemeen, uiteene plaats ontwijken: *die 't snelst gezicht ontwijken in haar' loop*. POOT. Van hier: *ontwijking*.

ONTWIJVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wijven*, dat niet in gebruik is: *ik ontwijfde*, *heb ontwijfd*. Iemands wijf wegnemen. Veroud. woord, bij L. TEN KATE. Bij HUYGENS vindt men het deelwoord: *wij*, *lang ontwijfde wij* enz.

ONTWIJZEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wijzen*: *ik ontwees*, *heb ontwezen*. Veroud. woord, dat eertijds ook gelijkvl. gebezigd werd. Het beteekent door een regterlijk gewijsde, of gestreken vonnis ontnemen: *na dien mate dat ons dat lant van Aemstelle ontwiset was*. ZOENBRIEF TUSSCHEN DEN GRAAF VAN HOLL. EN DE H. H. V. AMST. *Goe mannen hebben mij moedwillig 't mijn ontwesen*. C. HUYGENS.

ONTWIKKELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wikkelen*: *ik ontwikkelde*, *heb ontwikkeld*. Iets, dat in iets ingewikkeld is, er uitdoen. Men gebruikt het meest oneig., als een wederk. werkwoord: *de zaak ontwikkelt zich*, als zij ons duidelijk wordt. Van hier: *ontwikkeling*.

ONTWILDEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wilderen*, dat niet buiten zamenst. voorkomt: *ik ontwilderde*, *heb ontwilderd*. Wild en woest temmen, wildheid en woestheid afnemen: *weet ghij met uw' zang t'ontwild'ren steen*. HOOFT. *Die 't woeste wilt ontwildert*. MOON.

ONTWIMPELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wimpelen*, dat is *bewimpelen*: *ik ontwimpelde*, *heb ontwimpeld*. Het tegendeel van bewimpelen, ontdekken, ontblooten: *zij ontwimplen 't voorhoofd*. HOOFT. Oneig.: *ende verghe hem t'ontwimpelen*, *waar hij met den hartoge over doende geweest was*. HOOFT.

ONTWINDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *winden*: *ik ontwond*, *heb ontwonden*. Dat in iets ingewonden is, los winden: *met ontwon-*

wonden krijgsbanieren. Anton. *Tot dat hij zijn standaarden in Azien ontwon.* Oudaan. *Een kluwen ontwinden. Het kluwen zal zich wel ontwinden*, de ontdekking van de zaak kan niet achterblijven; uit haren eigenen aard zal zij zich, op haren tijd, openbaar maken. *Maer om mij zelf 't moortkluwen gansch te ontwinden.* Vond. Oneig., duidelijk en klaar maken: *Protheus ontwond hem zijn profecij.* S. Verhoek. *Zware verschillen ontwinden.* Van hier: *ontwinding.*

ONTWISSCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wisschen: ik ontwischte, heb ontwischt.* Door uitwisschen weg nemen: *die de wreetheijd lang ontwis.* Oudaan. Van hier: *ontwisching.*

ONTWOEKEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *woekeren: ik ontwoekerde, heb ontwoekerd.* Op eene inhalige, woekerachtige wijs ontnemen: *ontwoeckert niet mijn eer.* Rodenb. Van hier: *ontwoekering.*

ONTWOELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *woelen: ik ontwoelde, heb ontwoeld.* Los woelen; in den deftigen stijl: *met als haer de beul begon t'ontwoelen.* Huygens. Men gebruikt het ook onz., met *zijn*, voor ontkomen: *eenig gevaar ontwoelen. Die 't gevoelen der liefde een wijltje tracht t'ontwoelen.* P. Rabus. Van hier: *ontwoeling.*

ONTWOLKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wolken*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontwolkte, heb ontwolkt.* Eigenlijk, eene wolk, waarmede men omringd is, wegnemen: *ontwolck u, dat de zon hier doorschijn.* Vond. Wolken verdrijven: *de sterren prijken aan eenen ontwolkten hemel.* Oneig., die hinderpalen, die met eene wolk vergeleken worden, uit den weg ruimen: *sulstu hunne dagen noijt ontwolcken van de plaegen?* C. Huygens. *Ik zal mijn ziel ontwolken van dien damp.* H. Schim. *Ontwolck ons harten met uw licht.* De Deck. *Als of de' aessem zijn duijster herte ontwolckt.* De Brune. *Een ontwolckt gelaet*, is een gelaat, waarop men geen teekens van treurigheid meer ziet. *Ontwolkende echter zijnen geest, doet hij den man roepen*, zich tegen zijne naargeestigheid en neerslagtigheid verzettende. Hooft.

ONTWOLLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wollen*, dat niet in gebruik is: *ik ontwolde, heb*

heb ontwold. Van de wol berooven: *een schaap ontwollen.* De Brune.

ONTWORDEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *worden: ik ontwerd, ben ontworden.* Veroud. w., het tegendeel van worden:

Mij dunkt, ik wil met grooter vlijt,
Dat ik geworden ben, ontworden. Lodenst.

Vond. gebruikt het voor los worden van iets, zoo dat wij het afstaan: *uw zelven dan ontword.* Iets ontstaan, van iets afstaan heet bij Notk. *entweren*, in het Nederf. *entwerden.*

ONTWORP, zie *ontwerp.*

ONTWORPEN, zie *ontwerpen.*

ONTWORSTELEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *worstelen: ik ontworstelde, ben ontworsteld.* Worstelend ontkomen: *iemands handen ontworstelen.* Oneig., met moeite ontkomen: *ik ben den nacht der zorgen ontworsteld.* Hoogvl.

Dus blinkt hier 't ed'le Broederpaer,
Ontworstelt al hun lijfsgevaer. K. Brandt.

Nae het ontworstelen van zoo veelerlei ramp. Hooft. *Nà 't ontworstelen dezer engte.* Bog. Zelfs gebruikt men, in den verhevenen stijl, dit woord, als men van zaken spreekt: *indien de doot ontworstelen mijn' dichten.* Hooft. Van hier: *ontworstelbaar, ontworsteling.*

ONTWORTELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wortelen: ik ontwortelde, heb ontworteld.* Met den wortel uitrukken: *boomen, tweemael verstorven, ende ontwortelt.* Bybelv. Oneig., geheel en al doen ophouden: *dat zoo maghtighe misverstanden, op eên bot, zouden t'ontwortelen zijn.* Hooft. Rodenb. gebruikt het onz., met *zijn*; *opdat de stam niet gantschelijck ontwertelt.* Van hier: *ontworteling.*

ONTWRICHTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wrichten*, dat niet voorkomt: *ik ontwrichtte, heb ontwricht.* Uit het gewricht rukken: *het ontwrichte been. Zoo werd' mijn rechte (hand) ontwricht.* Muntinghe. Van hier: *ontwrichting.*

ONTWRIJTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wrijten: ik ontwrijtte, heb ontwrijt.* Door krakeel, door wrijtzucht, beletten, ontnemen: *om de feest der bruiloft hem t'ontwrijten.* Vond.

ONTWRIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb.

scheidb. voorz. *ont* en *wrikken*: *ik ontwrikte*, *heb ontwrikt*. Los wrikken: *pijlers*, *uit haar naven ontwrikt*, *en los geschokt*. H. D. Coning. Van hier: *ontwrikking*.

ONTWRINGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *wringen*: *ik ontwrong*, *heb ontwrongen*. Dat gewrongen is, los wringen: *linnen ontwringen*. Uit de hand wringen: *hij ontwrong hem den rotting*. Afpersen: *den boeren veel geldt ontwringen*. *Wijl gij mij dat geheim ontwrongt*. S. Feitama. Met alle kracht ontnemen: *'t geen hem 't geweldt met ondank ontwringen kon*. Hooft. Met alle kracht los maken, bevrijden: *wij hadden onzen hals noch nauwelijx bestaen t'ontwringen d'oude plagen*. De Deck. Van hier: *ontwringing*.

ONTZAAT, zie *ontzaten*.

ONTZADELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zadelen*: *ik ontzadelde*, *heb ontzadeld*. Den zadel ontbinden en afnemen: *met aanstonds zijn paard weder t'ontzadelen*. Bog.

ONTZAG, z. n., o., *des ontzags*, of *van het ontzag*; zonder meerv. Dit woord duidt eene gesteldheid der ziel aan, in schaamachtigheid, blooheid, vrees en eerbied gegrond, uit eens anders magt en grootheid voortvloeijende, en zich meest in eene bedeesde houding vertoonende, waardoor men zijne oogen van iemand afwendt, en hem niet regt in het gezigt durft zien. Van *ontzien*, voor *ontzigen*, in den verled. tijd *ik ontzag*. Adelung is van oordeel, dat *ontzien*, eigenlijk, zoude te kennen geven eene verandering, in de kleur van het gelaat: waarschijnlijker komt het mij voor, zoo als ik reeds zeide, dat het beduidt niet aanzien, zijne oogen afwenden. Iemand een groot gezag toekennen: *bij elk met diep ontzagh genoemt*. Poot.

— — — — Wijze letterhelden,
Noit dan met diep ontzag te melden. J. de Haes.

Het beteekent ook die magt en grootheid, waardoor in anderen ontzag ontstaat: *'t welk teffens ontzagh en liefde baarde*. G. Brandt. *Door ontzag*, *dat hij wist te houden*. Hooft. *Een groot ontzag onder het volk hebben*. *Ontzag vertoonen — verwekken — geven*. *Zijn ontzag verliezen — bewaren* enz. Van hier: *ontzagbaar*, *ontzaggelijk*. Voor *ontzag* is *ontzig* ook in gebruik geweest:

weest: *des priesterdoms ontzich.* VOND. Van hier: *ontziggelijk*, *ontzigchelijk* bij VOND. en DE DECK., *ontzigchelijkheid*, bij HOOFT.

ONTZAGGELIJK, zie *ontzag*.

ONTZAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zaken*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontzaakte*, *heb ontzaakt*. Sterk ontkennen. Misschien komt het van *ont* en *zeggen*, hoogd. *entsagen*, nederf. *versaken*, waarvan wij ook *verzaken* hebben. Van hier: *ontzaking*.

ONTZAKKEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zakken*: *ik ontzakte*, *ben ontzakt*. Door zakking ontvallen: *hoe 't water Tantalus ontzakt.* VOND. Oneig., schoon tevens met zinspeling op de beteekenis van *zak*, geldbeurs, gebruikt het H. SWEERTS: *die gelt en tijd u laat ontzakken.* Van hier: *ontzakking*.

ONTZATEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zaten*, dat buiten gebruik is: *ik ontzatte*, *heb ontzaat*. Regtsgel. woord, een beslag op goed wegnemen, opheffen; van *ontzaat*: *ontzaat doen. Daer tegen besaet ontsaet geschiede.* LANDR. v. VEL. Van hier: *ontzating*. De bron is in *zitten*, *bezitten*, *zetten*, *bezetten*.

ONTZEG, z. n., o., *des ontzegs*, of *van het ontzeg*; zonder meerv. De daad van ontzeggen, afslaan; eene weigering: *uw' bescheidenheit sal weeren mijn ontsegg*. C. HUYG. *Het ontzeg van zitting*. HOOFT. *Ontzeg* beteekende oudtijds ook eene opzegging van vrede, eene verklaring van oorlog: *ontzeg ter vijandschap.* HOOFT. Van hier: *ontzegbrief*. GOUT. KRON.

ONTZEGELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zegelen*: *ik ontzegelde*, *heb ontzegeld*. Een zegel afdoen, opbreken.

ONTZEGGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zeggen*: *ik ontzeide*, *heb ontzegd*, *ontzeid*. Weigeren, met woorden afslaan; in het algemeen: *het Beverwijkse Tempe ontzegt mij niet t'onthaelen.* ANTON. *Wie kan hem een liedt ontzeggen?* POOT. *Iemand een verzoek ontzeggen.* *'t Geen de Princesse ontzeggende, krijgt eindelijk de weet.* OUDAEN. *Oordeelvast in 't kiezen of ontzeggen.* POOT. In het bijzonder is dit werkwoord, met bijvoeging van het naamw. *vrede*, gebruikelijk: *iemand*

mand den vrede ontzeggen, hem voor vijand verklaren; hem den krijg, of oorlog aanzeggen; hetzij in de algemeene zaak des Lands, hetzij in betrekking tot de onderlinge zamenleving:

Hi dede scriven op die stat
Brieven, ende ontseide die vrede. M. Stoke.

Te lieven, die ons vrede ontzeit. G. Brandt. Dit woord vrede wordt, meest, weggelaten, zoodat dit werkw., dus gebruikt, eenen derden naamval vereischt: *ende wouden Grave Aernout van Hollant ontsegghen.* Gout. Kron.

Die Heere van Kuuc ontseit mi
Bi desen Pape. M. St.

Toen belaste men Latinus den Eneadïsnen te ontzeggen. Vond. *Dus hij haer met een acx ten strijde ontzeijde.* Vond. *En al de watergobn (hadden) elkaer te vier en zwaerde ontzegt.* Anton. Bij de Schrijvers der zeventiende eeuw, en bij hen, die in den aanvang der naastvorige leefden, was dit woord veel meer dan nu in gebruik. Van hier: *ontzegging*.

ONTZEILEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zeilen*: *ik ontzeilde*, *ben ontzeild*. Door wegzeilen ontkomen: *het gevaar ontzeilen.* Vond. *Hij kan geen wintverloop ontzeilen.* Hoogvl. *Gelukkigh, die veel storms ontzeilt.* J. Spex.

ONTZELVEN (*zich*), wederk. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zelven*, dat niet gebruikt wordt: *ik ontzelfde*, *heb ontzelfd*. Zich zelven als ware het doen ophouden: *gij nieticht uwe vrijheijdt, ontzelft uw eijgen zelfs.* Rodenb. Het regt over — en eigendom van zich zelven overgeven: *opdat hij geheelick ontzelft haer alleen zoude toekomen.* J. de Brune.

ONTZENUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zenuwen*, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik ontzenuwde*, *heb ontzenuwd*. De zenuw wegnemen, doorsnijden, uitrukken: *David ontsenuwde alle wagenpeerden.* Bybelv. Meest oneig., voor zwak en krachteloos maken: *dit sloofde hunne lichchamen af, en deed eenige ontzeenuwt door wind en regen enz.* Hoog. In verdere figuur: *uw macht heeft Rahab ontzenuwt.* H. Schim. Nog meer oneigenlijk: *verlustigingen*,

gen, die het gemoet ontzenuwen. Hervey. *Onze broederlijke liefde ontsenuwen.* Pels. *Dat bewijs is gemakkelijk te ontzenuwen.* Van hier: *ontzenuwing*.

ONTZET, z. n., o., *des ontzets*, of *van het ontzet*; zonder meerv. Verademing, onverwachte verlossing, in de grootste verlegenheid, b. v., van belegering enz. toegebragt: *het ontzet van Leide. Wen zij 't ontzet voor handen zien.* Hooft. *Op 't lang beloofd ontzet.* Vond. *Ontzet* is, voorts, een brouwers woord voor ongekookt bier. *Ontzet* gebruikt G. Brandt ook voor ontneming, berooving: *doch dit's een droef ontzet. — Dat averechts ontzet maakt blijdschap tot geklag.*

ONTZETTEN, bedr. en onzijd. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zetten*: *ik ontzette* (*ontzettede*), *heb* en *ben ontzet*. Dit woord wordt eigenlijk en meer oneigenlijk gebruikt. Eigenlijk uit eene plaats doen wijken, verwrikken: *mijn been was daardoor wat ontzet.* In die beteekenis komt het bij Bogaert onz. voor; met *zijn*; *waardoor de balken tusschen deks en binnen 't ruim begonnen t'ontzetten.* Oneigenlijk, heeft het de beteekenis van berooven, uit het bezit zetten, anders *afzetten*. Halma gebruikt het dus. Bij Kil. komt voor: *een maeghd van haer eere ontsetten.* En bij C. Huyg.: *die den schat van dijn bevolen wetten den hoeftigen ontsetten.* En bij S. Feitama: *dat hij van 't best des buits mij nimmer poog' te ontzetten. Godt ontzet u, Godt ontrekt u uit uw midden den jongeling.* G. Brandt. In dien zin komt *intsezzan* reeds bij Ker. en Notk. voor. Voorts beduidt het, in bangen nood, in de grootste verlegenheid, hulp ter verlossing aanbrengen: *toen het gevaar op het hoogste was, werd hij ontzet. Eene maagd, onder de handen van eerroovende schelmen vervallen, gelukkig ontzetten.* In het bijzonder, eene belegerde plaats, door aanrukking van hulpbenden, bevrijden: *nadat Weerden ontzet was.* Eindelijk, als een wedekerkw. beteekent het door eene, met verbaasdheid verbondene, schielijke verschrikking overvallen worden; en dat wel in eenen hoogen graad: *hij ontzette zich over dien brand. Denk, dat hij voor het deugdzaam harte niets meer ontzettends heeft.* Feith. *Hoe zeer ontzetten zigh haar' leden.* Hooft. Van hier: *ontzetbaar*: *mijne onwrikbre borst door niets ontzetbaar.* Bilderdyk.

Voorts: *ontzetter* bij G. Brandt, voor iemand, die iets wegneemt, *ontzetting*, stooting uit het bezit — verlossing — verschrikking.

ONTZIELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zielen*: dat niet in zwang gaat: *ik ontzielde*, *heb ontzield*. Een mensch van het leven berooven. Het woord, dat door dichters, en in den deftigen stijl, meest gebruikt wordt, boezemt een denkbeeld van eenen geweldigen dood in: *men leide het ontzielde lijk op eene doodbaar. Lutorius is in den kerker ontzielt.* Hooft.

Zachter einden zij hun dagen,
Die door 't ijzer zijn ontzielt. Vond.
Hoe zal 'k dat bloedig krijgsgefolter
Nog doorstaan, dien de erinnering
Zelfs van de aanstaande worsteling
Ontzielen kan! Pancharis.
Laet slang en listig slangezaet
U met hun blaeu fenijn ontzielen. H. Schim.

Van hier: *ontzieling*.

ONTZIEN, bedr. w., onregelm. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zien*: *ik ontzag*, *heb ontzien*. Uit een gevoel van eigene geringheid en eens anders magt en grootheid, of uit vreesachtigheid, blooheid, of uit eerbied, iemand niet aanzien, en, door die houding, zijn ontzag voor hem toonen: *ontzie toch uwe ouders. Och leer me uw alziend oog ontzien!* Vollenh. *Die ontzien wordt van zijn nageburen.* J. de Haes. Zoo komt bij Poot het deelw. ook voor: *zulk een rust maekt niet min ontzien.* En bij J. van Heemskerck: *waer door hij hem selven seer ontsien maeckte.* Oneig., sparen, verschoonen: *iemands zwakheid ontzien. Ik ontzie goed noch bloed voor mijn vaderland. Die moeite ontzaeght noch zorg.* Versteeg. *Ik zal mij niet ontzien. Neptuin ontziet noch dijk, noch pael.* Vond. *De vlam ontziet geen regenvlaegen.* J. Brandt. Van hier het veroud. *ontzienelijk*, voor ontzaggelijk.

ONTZIG, *ontziggelijk*. Zie *ontzag*.

ONTZIJGEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zijgen*: *ik ontzeeg*, *ben ontzegen*. Door nederzijgen ontvallen, wegwijken: *de waapenen wilden hem ontzijgen.* Hooft. *De schilt ontzeegh.* Vond. *Gelijk het zeewater met een vallende ebbe het strand ontzijght.*

zijght. VOND. Oneig.: *laet hun het hart door schrick en vreeze ontzijgen.* DE DECK. *'t Hart der helden ontzeegh.* VOND. Van hier: *ontzijging*, bij HALMA.

ONTZINDELEN, liever *ontsindelen*, hetzelfde als *ontschindelen*: *ontzindelt in de klaarheidt van ongefronste deughd.* HOOFT. MEYER neemt het ook voor zuiveren, van *sindel*, schuim van metaal.

ONTZINGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zingen*: *ik ontzong*, *heb ontzongen.* Door zingen bekomen: *iemand den prijs ontzingen.* Ook door het zingen van straatdeuntjes iemand van zijne eer berooven. Zie *ontlezen.*

ONTZINKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zinken*: *ik ontzonk*, *ben ontzonken.* Zinkend ontvallen, ontwijken. Zoo zegt VOND., van de schijnbare zinking der zon onder den gezigteinder: *wanneer de zon 's avonts ons ontzinkt.* Men gebruikt het meest oneig.: *het geluidt ontzinkt mij t'elken maal, en kan ter keel nauw uit.* HOOFT. *Dat het nietig stof zich zelv' ontzinkt en voor Genade buig'.* FEITH. *De moed ontzonk mij. Als hun hart en hoop ontzonk.* G. BRANDT. Van hier: *ontzinking.*

ONTZINNEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zinnen*, dat zelden voorkomt: *ik ontzinde*, *ben ontzind.* Van zinnen beroofd worden: *die herders herten boeijdt, herdrinnen doet ontzinnen.* RODENB. *Ontzint van minne.* HOOFT. *Gewislijck gij bewijst u te zijn ontzind.* K. v. MAND. Woest en onbezuisd, als zinnelooze menschen handelen: *vecht als volc, dat wilde ontsinnen.* M. ST. *Gelijk ontzinnende Bacchinnen.* HOOFT. Het woord is, thands, buiten gebruik: het verled. deelw. alleen is nog in zwang, in de beteekenis van dwaas, zinnenloos, woest; *ontzinde razernijen.* VOND. *Ontzint gerevel.* VOLLENH. *Zij schreeuwen alle ontzint.* J. DE HAES. *Ontzinde menschen, laet u raen.* POOT. Bij H. SCHIM komt *ontzinnig* voor: *het vreest geen dieren, hoe ontzinnig.* Van hier: *ontzindheid.*

ONTZITTEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zitten*: *ik ontzat*, *ben ontzeten.* Zittend ontschuilen: *die in mijn' groene Meer met mij den brand der daghen of boozer weer ontsitt.* C. HUYGENS.

ONTZOEDELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zoedelen*, dat is *bezoedelen*: *ik ont-*

zoedelde, *heb ontzoedeld*. Zuiveren. HOOFT verklaart het *expiare* van TACITUS door *ontzoedelen*.

ONTZONDIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zondigen*: *ik ontzondigde*, *heb ontzondigd*. Een woord, uit de offerwetten van den Mozaischen Godsdienst oorspronkelijk; van schuld en straf der zonde bevrijden: *ontsondig mij met rechten Hijsop*. MARNIX. Ook van andere dingen gebezigd, reinigen: *ende sult den altaer ontsondighen*. DORESLAER. Van hier: *ontzondiging*.

ONTZORGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zorgen*: *ik ontzorgde*, *heb ontzorgd*. Van zorgen ontslaan; weinig in gebruik. Het verl. deelw. *ontzorgd* komt bij J. LOOBENST. voor: *dus ontzorgd*; *den hemel u het heyl doe smaken*.

ONTZUIGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zuigen*: *ik ontzoog*, *heb ontzogen*. Door zuigen onttrekken: *die was zijn voedster*, *die hij 't zoogsel heeft ontzoogen*. HOOGVL. *Hoe dickmael hebt ghij hem ontzogen merg en bloed!* DE DECK. *Met den honigh*, *die de rotsen wordt ontzogen*. MOONEN.

ONTZUIVEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zuiveren*: *ik ontzuiverde*, *heb ontzuiverd*. Ontreinigen, ontheiligen, besmetten, bezwalken: *zijn de vreemde ontzuivert door hun leven*? VOND. *Die min of trouverbonden ontzuiverden*. DE DECK. *'t Ontzuivren van zijn' eer en gewisse*. HOOFT. *Oft is de dagh ontzuivert met een stuk*, *dat hier bij haalen moght*? HOOFT. Van hier: *ontzuivering*.

ONTZUREN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zuren*: *ik ontzuurde*, *heb* en *ben ontzuurd*. Bedr., de zuurheid wegnemen; scheikund. woord: *zwavelmelk bezit*, *naar sommigen*, *meer ontzurende krachten*, *dan zwavelbloem*. Onz., met *zijn*, van iets verstoken worden, door dat het te vroeg zuur wordt. POOT en HUYGENS gebruiken het oneigenl.; deze zegt: *kouters*, *die de tijd ontsuert*; gene: *ik liet het mij voorwaer ontstormen noch ontzuren*. Nog zegt men: *ik zal het mij niet laten ontzuren*.

ONTZUSTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zusteren*, dat niet in gebruik is: *ik ontzusterde*, *heb ontzusterd*. De zusterlijke betrek-

kingwegnemen: *dit monster ontzustert zusters hert.* J. DE BRUNE.

ONTZWAAIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zwaaijen: ik ontzwaaide, ben ontzwaaid.* Met eenen zwaai ontvallen: *ijeder blaedtjen, dat het lindenrijs ontswaeit.* HUYGENS.

ONTZWACHTELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zwachtelen: ik ontzwachtelde, heb ontzwachteld.* De zwachtels afdoen. Oneig., aan den dag brengen: *van Haerens treurgeval, ontzwachteld, of verbloemd* enz. M. L. *Een diep geheim, dat nu nog zelvs niet geheel ontzwachteld is.* FRANTZEN. Van hier; *ontzwachteling.*

ONTZWANGEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zwangeren: ik ontzwangerde, heb ontzwangerd.* Het wordt alleen in eenen oneigenlijken zin gebezigd, voor zich ontdoen van iets, waarmede men behebt is: *ontzwanger u gemoedt van zulk gedacht.* CAMPH.

ONTZWAREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zwaren: ik ontzwaarde, heb ontzwaard.* Verligten: *doch Bacchus deur zijn dranck heur groot beswaer ontswaerde.* RODENB.

ONTZWELLEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zwellen: ik ontzwel, heb* en *ben ontzwollen.* Onz., met *zijn*; zakken, vallen: *d'ontzwellen beken stroomen weer tusschen d'oevers heen.* DE DECK. Bedr., slap maken, doen slenken, uitledigen; van iets, dat te voren uitgezet, of opgeblazen was: *wat soeter Aeols kind sal sijn beleefder kaecken ontswellen op dit zeil?* C. HUYGENS.

ONTZWEMMEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zwemmen: ik ontzwom, ben ontzwommen.* Door zwemmen ontkomen: *de kaken van de dood ter naeuwernood ontzwemmen.* DE DECK. *Ontswommen op de kiel van Hoofts bewenschte schuit.* HUYG. *Het heir, met halsgevaar, den arm der BOINE ontzwommen.* G. BIDL. *Eens van schipbreuck zijnd' ontswommen.* DE BRUNE.

ONTZWEREN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zweren: ik ontzwoer, heb ontzworen.* Door eenen eed eene verbindtenis breken: zij-

gestaefden eet ontzweeren. VOND. Zich door eenen eed van iets ontslaan, zuiveren: *so moet men de minste untsweren mit ses eden.* WILCKOER. v. LANGEWOLT. *Ontzweeren* is bij KIL. ook een onz. woord, beteekenende slenken, zich zetten, neervallen; van eene zwerende wond gesproken.

ONTZWEVEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zweven: ik ontzweefde, ben ontzweefd.* Door wegzweven ontkomen: *gij most me niet ontzweeven.* VOND. *Dus sprekende in 't volmaakte leven zou hij weer uw gehoor ontzweven.* HOOGVL.

ONTZWICHTEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zwichten: ik ontzwichtte, ben ontzwicht.* Zwichtend ontwijken: *'t geen wij, met recht, ontzwichten.* J. B. WELLEKENS.

ONTZWIEREN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zwieren: ik ontzwierde, ben ontzwierd.* Zwierend uit het gezigt raken.

ONTZWIJMELEN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *ont* en *zwijmelen: ik ontzwijmelde, ben ontzwijmeld.* Uit eenen bezwijmenden slaap wakker worden: *ontzwijmelen, expergisci.* L. T. KATE. *Ontswijmelen, ontslaepen.* KIL.

ONUITBLUSSCHELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet uitgebluscht kan worden: *in dat onuitblusschelicke vijer.* BYBELV. Ook *onuitbluschbaar: in 't onuitbluschbre vier der helsche zwavelpoelen.* Van *on* en *uitblusschelijk.* Zie *lijk.*

ONUITDENKBAAR, bijv. n en bijw., *onuitdenkbaarder, onuitdenkbaarst.* Dat niet uitgedacht kan worden. Van *on* en *uitdenkbaar.* Zie *baar.*

ONUITDOENLIJK, bijv. n. en bijw., *onuitdoenlijker, onuitdoenlijkst.* Dat niet uitgedaan, uitgewischt kan worden. Van *on* en *uitdoenlijk.* Zie *lijk.*

ONUITDRUKKELIJK, bijv. n. en bijw., *onuitdrukkelijker, onuitdrukkelijkst.* Dat niet uit te drukken, te vertellen is. Ook *onuitdrukbaar: en blijft altoos onuitdenkbaar, onuitdrukbaar.* J. VAN LOO. Van *on* en *uitdrukkelijk.* Zie *lijk.*

ONUITKOMELIJK, bijv. n. en bijw., *onuitkomelijker, onuitkomelijkst.* Waaruit men zich niet redden kan. Van *on* en *uitkomelijk.* Zie *lijk.*

ONT-

ONUITLEGGELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet uitgelegd, verklaard kan worden. Ook *onuitlegbaar*: *eene onuitlegbaere verborgenheit*. HERV. Zie *lijk*.

ONUITLESCHBAAR (ook *onuitlesfchelijk*), bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet uit te lesfchen is: *met onuitleschbaar vuur*. M. L. Van *on* en *uitleschbaar*. Zie *baar*.

ONUITPUTBAAR, zie *onuitputtelijk*.

ONUITPUTTELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet uitgeput kan worden. Ook *onuitputbaar*: *dees tafel fchaft een onuitputbren zegen*. VOND. Van hier: *onuitputtelijkheid*. Zie *lijk*.

ONUITROEIJELIJK (bij HOOFT ook *onuitrooijelijk*, anders *onuitroeibaar*), bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet uit te roeijen is: *onuitroeijelijke wortelen*. HALMA. Zie *lijk*.

ONUITSCHRIJFELIJK, bijv. n. en bijw., *onuitfchrijfelijker*, *onuitfchrijfelijkst*. Dat niet in fchrift te brengen is: *onuitfchrijflijk is dat fchreijen van heete traanen*. HOOFT. Van *on* en *uitfchrijfelijk*. Zie *lijk*.

ONUITSPREKELIJK, bijv. n. en bijw., *onuitfprekelijker*, *onuitfprekelijkst*. Dat niet uit te fpreken is. Van *on* en *uitfprekelijk*. Zie *lijk*.

ONUITVINDELIJK, bijv. n. en bijw., *onuitvindelijker*, *onuitvindelijkst*. Dat niet uit te vinden is. Van *on* en *uitvindelijk*. Zie *lijk*.

ONUITVOERBAAR, zie *onuitvoerlijk*.

ONUITVOERLIJK (bij VOND. ook *onuitvoerbaar*), bijv. n. en bijw., *onuitvoerlijker*, *onuitvoerlijkst*. Dat niet uit te voeren, niet te doen is. Van hier: *onuitvoerlijkheid*. Zie *lijk*.

ONUITWISCHBAAR, zie *onuitwisfchelijk*.

ONUITWISSCHELIJK (ook *onuitwischbaar*), bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet uit te wisfchen is: *een onuitwisfelijke vlek zijner glorie*. BOGAERT. Zie *lijk*.

ONVAARBAAR, b. n. en bijw., *onvaarbaarder*, *onvaarbaarst*. Onbekwaam, om te bevaren: *onvaarbaar water*. Dat niet duldt, dat men vaart: *onvaarbaar weer*. Van *on* en *vaarbaar*. Zie *baar*.

ONVAARDIG, bijv. n. en bijw., *onvaardiger*, *onvaardigst*.

digst. Niet vaardig, ongereed. Van *on* en *vaardig.* Zie *ig.*

ONVAARS, (liever *onvers*) z. n., o., *van het onvaars*; zonder meerv. Ondicht: *eenigen hebben vaers en onvaers door een gemengt.* J. DE HAES. Van *on* en *vaars*, voor *vers.*

ONVAL, z. n., m., *des onvals*, of *van den onval*; meerv. *onvallen.* Onverwacht onheil: *daarom sal hem sijnen onval onversiens komen.* DORBESL. Veroud. woord. *Het ongeval* is nog in gebruik. Van *on* en *val.*

ONVALSCH, bijv. n. en bijw., *onvalscher*, *meest*, *zeer onvalsch.* Niet valsch, opregt: *een onvalsch hart.* J. T. JOSEF. Van *on* en *valsch.* Van hier: *onvalschheid.*

ONVAST, bijv. n. en bijw., *onvaster*, *meest*, *zeer onvast.* Niet vast: *hoe onvast staan dees gronden!* VOND. Los, krachteloos: *onvaster verstand hebt gij nooit gezien.* *Onvaste bewijzen.* Wankelbaar: *onvast in zijne voornemens zijn.* Vergetelachtig: *hij is zeer onvast in het hoofd.* Van hier: *onvastheid.* Van *on* en *vast.*

ONVEIL, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Niet te koop. Van *on* en *veil.*

ONVEILIG, bijv. n. en bijv., *onveiliger*, *onveiligst.* Niet veilig: *de weg naar de stad is thands onveilig.* Van hier: *onveiligheid*, *onveiliglijk.* Van *on* en *veilig.* Zie *ig.*

ONVENTBAAR, bijv- n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet uitgevent kan worden. Van *on* en *ventbaar.* Zie *baar.*

ONVER, bijv. n. en bijw., *onverder*, *onverst.* Niet ver. Van *on* en *ver.*

ONVERACHTELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet verachtelijk. Van *on* en *verachtelijk.* Zie *lijk.*

ONVERANDERD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Vast, bestendig. Van *on*, en het verl. deelw. *veranderd*; van *veranderen.* Van denzelfden aard zijn alle zulke met *on* zamengestelde deelwoorden, welke ieder gemakkelijk vormen kan. Van sommige zulker deelw. zijn wederom afgetrokken naamw. gesproten, als: *onversaagd*, *onversaagdheid*; *onverschrokken*, *onverschrokkenheid.* Zoo ook bijwoorden, als: *onverdacht*, *onverdachtelijk* enz. De lezer zal hier zulke woorden alleen vinden, waarvan iets te zeggen valt: al de andere oordeelde ik onnoodig te noemen. Zie de aanteekening op *on.* Voorts: *onveranderlijk*, met trappen

pen van vergrooting, *onveranderbaar*, bij VOND., dat niet veranderd kan worden; *onveranderlijkheid*.

ONVERANTWOORDELIJK, bijv. n. en bijw., *onverantwoordelijker*, *onverantwoordelijkst*. Niet te verantwoorden. Van *on* en *verantwoordelijk*. Zie *lijk*.

ONVERBEELDELIJK, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Waarvan men zich geene verbeelding kan maken: *onverbeeldelijk zwaar*. Van *on* en *verbeeldelijk*. Zie *lijk*.

ONVERBERGELIJK, bijv. n. en bijw., *onverbergelijker*, *onverbergelijkst*. Dat niet verborgen kan worden. Van *on* en *verbergelijk*. Zie *lijk*.

ONVERBETERLIJK, bijv. n. en bijw., *onverbeterlijker*, *onverbeterlijkst*. Niet verbeterlijk. Van *on* en *verbeterlijk*. Van hier: *onverbeterlijkheid*. Zie *lijk*.

ONVERBIDDELIJK, bijv. n. en bijw., *onverbiddelijker*, *onverbiddelijkst*. Die zich niet verbidden laat. Van *on* en *verbiddelijk*. Voorts: *onverbidzaam*, die niet gewoon is, zich te laten verbidden: *het onverbidzaam sterflot*. VOLLENH. Zie *lijk*.

ONVERBIEDELIJK, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet verboden kan worden. Van *on* en *verbiedelijk*. Zie *lijk*.

ONVERBRANDBAAR, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet verbrand kan worden. Van *on* en *verbrandbaar*. Ook: *onverbrandelijk*. Zie *baar*.

ONVERBREKELIJK, (ook *onverbreekbaar*, bijv. n. en bijw.) *onverbrekelijker*, *onverbrekelijkst*. Dat niet verbroken kan worden: *eene onverbrekelijke wet*. *Onverbreekbaar glas*. Van *on* en *verbrekelijk*, *verbreekbaar*. Zie *lijk* en *baar*.

ONVERDACHT, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Niet verdacht. Van *on* en *verdacht*. Van hier: *onverdachtelijk*.

ONVERDEDIGBAAR, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet te verdedigen is. Ook *onverdediglijk*: het eerste bij HOOFT; het laatste bij VOND. Van *on* en *verdedigbaar*, *verdediglijk*. Zie *baar* en *lijk*.

ONVERDEELBAAR, zie *ondeelbaar*. Voorts: *onverdeeld*, niet verdeeld; *onverdeeldheid*, eendragtigheid.

ONVERDENKELIJK, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Niet verdenkelijk: *achtervolghende den onver-* *denc-*

denckelicken olden gebruyck. LANDR. VAN VEL. Van *on* en *verdenkelijk.* Zie *lijk.*

ONVERDERFELIJK, bijv. n. en bijw., *onverderfelijker, onverderfelijkst.* Aan geen verderf onderworpen. Van *on* en *verderfelijk.* Van hier: *onverderfelijkheid.* Zie *lijk.*

ONVERDIENBAAR, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Hetwelk men niet verdienen kan. VOND. heeft het woord. Voorts: *onverdienste*, het tegendeel van verdienste: *bekennende haer onverdienste.* VOND. *Mijn eigen onverdienst.* HUYG. Van hier: *onverdienstelijk*, dat niet verdient. Zie *baar.*

ONVERDOEMELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet verdoemelijk. Van *on* en *verdoemelijk.* Zie *lijk.*

ONVERDOOFBAAR, bijv. n. en bijw., *onverdoofbaarder, onverdoofbaarst.* Dat niet verdoofd kan worden: *die eene onverdoofbre zugt blies in hunnen wille.* M. L. Van *on* en *verdoofbaar.* Zie *baar.*

ONVERDORBAAR, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet verdorren kan: *kroonen, van onverdorbaar loof gevlochten.* SELS. Zie *baar.*

ONVERDOUWELIJK (*onverduwelijk*), bijv. n. en bijw., *onverdouwelijker, onverdouwelijkst.* Hetwelk men niet verdouwen kan: *onverdouwelijke spijs.* Oneig.: *o Mart God sterk en onverdouwlijck.* VAN MAND. *De Monnikken vonden onverduwelijk te scheiden van 't geen zij bezeten hadden.* HOOFT. Zie *lijk.*

ONVERDRAG, z. n., o., *des onverdrags*, of *van het onverdrag*, zonder meerv. Ongeduld: *zij leiden alle uit onverdragh op mijn bederf toe.* VOND. *Hij kon zich niet van toorn uit onverdragh onthouden.* VOND. Van *on* en *verdrag.* Het woord begint al te verouderen.

ONVERDRAGELIJK, bijv. n. en bijw., *onverdragelijker, onverdragelijkst.* Dat niet te verdragen is: *als zij een onverdraaghlijker juk te wachten hadden.* HOOFT. *Toen hij den onverdragelijken smaad geduldig uitstondt.* VOLLENH. Van hier: *onverdraaglijkheid.* Voorts: *onverdraagzaam*, die niet verdragen kan, waarvan *onverdraagzaamheid.* Bij VOND. vindt men het. Zie *lijk.*

ONVERDRIET, veroud. z. n., o., *des onverdriets*, of *van het onverdriet*; zonder meerv. Welgezindheid, genoe-

noegen. Van hier: *onverdrietelijk*, dat niet verdriet, *onverdrietelijkheid*, *onverdrietig*, vrolijk, lustig, en het oude *onverdrietzaam*.

ONVERDRINGBAAR, b. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van *on* en *verdringbaar*. Dat niet verdrongen kan worden. Zie *baar*.

ONVERDRINKBAAR, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet verdrinken kan. Ook *onverdrinkelijk*. Van *on* en *verdrinkbaar*. Zie *baar*.

ONVERDULD, z. n., o., *des onverdulds*, of *van het onverduld*; zonder meerv. Het tegendeel van geduld, onverdrag: *uit enckel onverdult*. CATS. Bij K. v. MAND. komt het bijv. voor: *Juno, de onverdulde*. Uit *on* en *verduld*, dat niet in gebruik is. Van hier: *onverduldig*, *onverduldigheid*, *onverduldiglijk*.

ONVERDUWELIJK, zie *onverdouwelijk*.

ONVERDWIJNLIJK, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet verdwijnen kan. Van *on* en *verdwijnlijk*. Zie *lijk*.

ONVERFLAAUWD, b. n. en bijw., zonder vergrooting. Van *on* en *verflaauwd*, het deelw. van *verflaauwen*. Dat niet verflaauwd is.

ONVERGANGBAAR (ook *onvergankelijk*), zonder vergrooting. Dat niet vergaan kan: *een schat, heel onvergangbaar*. VOLLENH. Van hier: *onvergangbaarheid*, *onvergankelijkheid*. Zie *baar*.

ONVERGANKELIJK, zie *onvergangbaar*.

ONVERGEEFLIJK, bijv. n. en bijw., *onvergeeflijker*, *onvergeeflijkst*. Het welk men niet vergeven kan. Van hier. *onvergeeflijkheid*. Van *on* en *vergeeflijk*. Zie *lijk*.

ONVERGETELIJK, bijv. n. en bijw., *onvergetelijker*, *onvergetelijkst*. Dat niet vergeten kan worden.

ONVERGELDELIJK (ook *onvergeldbaar*), bijv. n. en bijw. *onvergeldelijker*, *onvergeldelijkst*. Dat niet vergolden kan worden: *om onvergeldelijk ransoen*. HOOFT. Van *on* en *vergeldelijk*. Zie *lijk*.

ONVERGELIJKELIJK (bij RODENB. ook *onvergelijkbaar*), bijv. n. en bijw., *meer onvergelijkelijk*, *meest*; *zeer onvergelijkelijk*. Dat niet te vergelijken is. Van hier: *onvergelijkelijkheid*. Van *on* en *vergelijkelijk*. Zie *lijk*.

ONVERGENOEGD, bijv. n. en bijw., *onvergenoegder*, *onvergenoegdst*. Niet vergenoegd. Van *on* en *vergenoegd*. Van hier: *onvergenoegdheid*, *onvergenoegelijk*, *onvergenoegzaam*, *onvergenoegzaamheid*.

ON-

ONVERGOEDELIJK, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet vergoed kan worden. Ook *onvergoedbaar*: *onvergoebare schade*. VOND. Zie *lijk*.
ONVERHEFBAAR, bijv. n. en bijw. zonder vergrooting. *Een onverhefbaar leen*, dat niet vernieuwd kan worden. HOOGVLIET. Zie *baar*.
ONVERHELPELIJK, bijv. n. en bijw.; *onverhelpelijker*, *onverhelpelijkst*. Dat niet verholpen kan worden. Van *on* en *verhelpelijk*. Zie *lijk*.
ONVERHOED, *onverhoedsch*, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Onverwacht, onvoorzien: *een onverhoed voorval*. Thands schrijft men *onverhoedsch*: *een onverhoedsche slag*. Van hier: *onverhoeds*: *iemand onverhoeds aanvallen*. Ook: *onverhoedelijk*, bij HOOFT.
ONVERHUURLIJK, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet verhuurd kan worden. Van *on* en *verhuurlijk*. Zie *lijk*.
ONVERKEERLIJK, bijv. n. en bijw., *onverkeerlijker*, *onverkeerlijkst*. Niet te verkeeren: *de waare weelden van 't onverkeerlijk hof*. HOOFT. Van *on* en *verkeerlijk*. Zie *lijk*.
ONVERKIESLIJK, bijv. n. en bijw., *onverkieslijker*, *onverkieslijkst*. Dat men niet verkiezen kan. Van *on* en *verkieslijk*. Zie *lijk*.
ONVERKLAARBAAR, bijv. n. en bijw., *meer onverklaarbaar*, *meest*, *zeer onverklaarbaar*. Dat niet verklaard kan worden. Van *on* en *verklaarbaar*. Zie *baar*.
ONVERKNOCHT, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Niet verknocht. Van *on* en *verknocht*. Van hier: *onverknochtheid*, bij L. MEIJER.
ONVERKOOPBAAR, (*onverkoopelijk*), bijv. n. en bijw., *onverkoopbaarder*, *onverkoopbaarst*. Dat niet verkocht kan worden. Van *on* en *verkoopbaar*. Zie *baar*.
ONVERKRIJGBAAR, bijv. n. en bijw., *onverkrijgbaarer*, *onverkrijgbaarst*. Dat niet te verkrijgen is, Van *on* en *verkrijgbaar*. Zie *baar*.
ONVERLAAT, z. n., m., *des onverlaats*, of *van den onverlaat*; meerv. *onverlaten*. Een moedwillige, een balddadige vent, een stoute fielt: *werpt het brein den wreeden onverlaet in 't godloos aengezicht*. MOONEN. *Ter liefde van dien jongen onverlaet*. DE DECK. *Strak roept een onverlaat*. OUD. *Van het lemmer van een' onverlaet, nog rookende van 't hart zijns broeders*. HERVEY.
Mis-

Misschien van *on* en *verlaten*, dat is niet flappelijk te werk gaan, maar met stoute driestheid voortvaren: of men moest het met *ongelaat* vergelijken. TUINMAN zegt: *onverlaat* is verbasterd van het Hoogd. *unflat*, d. i. drek.

ONVERLIEFD, bijv. n. en bijw., *onverliefder*, *onverliefdst*. Niet verliefd. Van hier: *onverliefdheid*. Van *on* en *verliefd*.

ONVERLIESBAAR, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet verloren kan worden: *een onverliesbaar spel*. Van *on* en *verliesbaar*. Zie *baar*.

ONVERMAAK, z. n., o., *des onvermaaks*, of *van het onvermaak*; zonder meerv. Ongenoegte. Van *on* en *vermaak*. Hiervan: *onvermakelijk*, *onvermakelijkheid*.

ONVERMAARD, bijv. n. en bijw., *onvermaarder*, *onvermaardst*. Niet vermaard. Van *on* en *vermaard*. Van hier: *onvermaardheid*.

ONVERMEESTERLIJK, bijv. n. en bijw., *onvermeesterlijker*, *onvermeesterlijkst*. Dat niet te vermeesteren is, niet overwonnen kan worden: *en hield daerom geen wallen voor onvermeesterlijck*. DE DECK. Van *on* en *vermeesterlijk*. Zie *lijk*.

ONVERMERKBAAR, bijv. n. en bijw., *onvermerkbaarder*, *onvermerkbaarst*. Niet vermerkbaar: *waar door 't onderscheid onvermerkbaar word*. L. TEN KATE. Van *on* en *vermerkbaar*.

ONVERMETEL, bijv. n. en bijw., *onvermeteler onvermetelst*. Niet vermetel. Van *on* en *vermetel*. Van hier: *onvermetelheid*. Voor *onvermetel* zegt men anders *onvermeten*.

ONVERMIJDELIJK (bij VOND. *onvermijdbaar*), bijv. n. en bijw., *onvermijdelijker*, *onvermijdelijkst*. Dat niet vermeden kan worden: *welke weldaadt d' ellenden, anders onvermijdelijk, weeren zoude*. HOOFT. Hiervan: *onvermijdelijkheid*. Zie *lijk*.

ONVERMOEDELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Waarop geen vermoeden valt. Van *on* en *vermoedelijk*. Zie *lijk*.

ONVERMOEID, bijv. en bijw., zonder vergrooting. Van *on* en *vermoeid*. Niet vermoeid.

ONVERMOEIJELIJK (ook *onvermoeibaar*), bijv. n. en bijw., *onvermoeijelijker*, *onvermoeijelijkst*. Die niet moede kan worden. Van *on* en *vermoeijelijk*. Zie *lijk*.

ONVERMOGEN, z. n., o., *des onvermogens*, of *van het*

het onvermogen; zonder meerv. Gebrek aan vermogen; dat is krachten van allerlei aard:

'k Verzwijg ook dus, uit onvermogen,
De gaven uwer schoone ziel. Poot.

Bij J. Cats komt het bijvoeg. voor: *onvermeuge menschen*. Van *on* en *vermogen*. Van het werkw. *vermogen* is het deelw. *vermogend*; en hiervan heeft men, *onvermogend*, *onvermogendheid*, dat bij Poot voorkomt, gemaakt, schoon *niet vermogend* beter is.

ONVERMOGEND, zie *onvermogen*.

ONVERMURWELIJK (bij Hoogvl. *onvermurfbaar*), bijv. n. en bijw., *onvermurwelijker*, *onvermurwelijkst*. Die niet te vermurwen is. Van *on* en *vermurwelijk*. Zie *lijk*.

ONVERNIELBAAR, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet vernield kan worden. Van *on* en *vernielbaar*. Zie *baar*.

ONVERNUFT, z. n., o., *des onvernufts*, of *van het onvernuft*; zonder meerv. Mangel aan vernuft; doch meest gebrek aan pligtmatig gebruik van zijn vernuft: *daardoor toont gij uw onvernuft*. Voor eenen persoon is het manl.: *dit kan geen onvernuft beseffen*. Muntinghe. Van *on* en *vernuft*. Van hier: *onvernuftig*, *onvernuftigheid*, *onvernuftiglijk*.

ONVERRIGT, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Niet uitgevoerd: *de vijand keerde, onverrigter zake, terug*. Van *on* en *verrigt*.

ONVERRUKBAAR, bijv. n. en bijw., *onverrukbaarder*, *onverrukbaarst*. Dat niet omvergerukt kan worden: *een onverrukbaare scheidsmuur*. Sels. Van *on* en *verrukbaar*. Zie *baar*.

ONVERS, zie *onvaars*.

ONVERSAAGD, bijv. n. en bijw., *onversaagder*, *onversaagdst*. Niet versaagd. Van *on* en *versaagd*. Van hier: *onversaagdelijk*, *onversaagdheid*.

ONVERSCHEIDEN, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Niet verscheiden, onverdeeld, onverschillig. Van *on* en *verscheiden*. Van hier: *onverscheidenlijk*, bij Hoogstr.

ONVERSCHEURLIJK, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet verscheurd kan worden. Van *on* en *verscheurlijk*. Zie *lijk*.

ONVERSCHILLIG, bijv. n. en bijw., *onverschilliger*, *on-*

onverschilligst. Vrij: *eene onverschillige keus.* Die zich aan niets kreunt: *een onverschillig mensch.* Even eens: *het is mij onverschillig.* Van *on* en *verschillig.* Van hier: *onverschilligheid*, *onverschilliglijk.* Bij Hoogstr. vindt men ook *onverschillend.* *Onverschelig* is niet na te volgen. Zie *ig.*

ONVERSCHOKBAAR, bijv. n. en bijw., *onverschokbaarder*, *onverschokbaarst.* Dat niet te verschokken is: *naar maate uwe voortreffelijke deugd onverschokbaarer stondt.* Sels. Van *on* en *verschokbaar.* Zie *baar.*

ONVERSCHOONBAAR, bijv. n. en bijw., *onverschoonbaarder*, *onverschoonbaarst.* Dat niet te verschoonen is. Van *on* en *verschoonbaar.* Ook *onverschoonlijk.* Zie *baar* en *lijk.*

ONVERSCHRIKBAAR, zie *onverschrikkelijk.*

ONVERSCHRIKKELIJK, bijv. n. en bijw. *onverschrikkelijker*, *onverschrikkelijkst.* Wien men geenen schrik verwekken kan. Bij Hoogvl. *onverschrikbaar: dien onverschrikbren helt zien we onverzaadbaar.* Zie *lijk.*

ONVERSCHROKKEN, bijv. n. en bijw., *onverschrokkener*, *onverschrokkenst.* Van *on* en *verschrokken.* Niet verschrokken, niet verschrikt, stout, onbevreesd: *een onverschrokken held. Met onverschrokken moed.* Van hier: *onverschrokkenheid.*

Het is eigenlijk het verled. deelwoord van *verschrikken*, oul. *verschrikken*, *verschrak*, *verschrokken.* De Overzetting van den bijbel heeft nog den onvolmaaktverleden tijd *verschrok: doe verschrack Isaac.*

ONVERSCHULDIGD, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Niet verschuldigd. Bij de Ouden vindt men *onverschuld*, voor onschuldig: *dien hij onverschuldt geslaghen heeft, quem innocentem percusfit.* Landr. van Vel.

ONVERSIERD, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet opgepronkt; wel te onderscheiden van *onverzierd*, waarachtig. Keurig onderscheidt Poot deze woorden:

Men vint in onversierde zaelen
Niet zelden onverzierde rust.

ONVERSLENSBAAR, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet verslenst, verslensen kan. *tot uwe onverslensbare eer.* N. Versteeg. Van *on* en *verslensbaar.* Zie *baar.*

ONVERSLIJTELIJK (ook *onverslijtbaar*), bijv. n. en bijw., *onverslijtelijker*, *onverslijtelijkst*. Dat niet ligt verslijt, dat niet versleten kan worden. Zie *lijk* en *baar*.

ONVERSTAANBAAR, bijv. n. en bijw., *onverstaanbaarder*, *onverstaanbaarst*. Niet verstaanbaar. Ook *onverstaanlijk*. Zie *baar* en *lijk*.

ONVERSTAND, z. n., o., *des onverstands*, of *van het onverstand*; zonder meerv. Het tegendeel van verstand; meest het verzuim van het vermogen der ziel wel te gebruiken: *'t geweten door onverstant verrukt*. VOND. *Met onverstand ijveren*. *Onverstand*, mannel. genomen, is iemand, die met onverstand handelt. - Zoover *verstaan* ook gebruikt wordt van het met elkander eens zijn, vindt men *onverstand* ook in den zin van oneenigheid genomen: *om alle onverstant ter neder te leggen*, *ende vrede onder de broeders te soecken*. D. P. ENCHIRID. Van *on* en *verstand*. Van hier het veroud. bijv. n. *onverstandel: ach! dat op deze ruy geen woestaard onverstandel dit lichaam en mishandel!* HOOFT. Zoo ook *onverstandelheid*: *dat wite mijnre plomper onverstandelheit*. VOORREDE VOOR DEN BYB. 1477. Thands gebruiken wij *onverstandig*, *onverstandigheid*, *onverstandiglijk*.

ONVERSTERFELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet versterft: *tot onversterflijke gedachtenis*. HOOFT. *In onversterflijke eer*. L. BAKE. Van *on* en *versterfelijk*. Zie *lijk*.

ONVERSTOORLIJK (ook *onverstoorbaar*), bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet verstoord kan worden. Van *on* en *verstoorlijk*. Zie *lijk*.

ONVERTEERLIJK, (ook *onverteerbaar*) bijv. n. en bijw., *onverteerlijker*, *onverteerlijkst*. Dat niet te verteren is; ook onvergankelijk, dat niet verteren kan: *onverteerlijke spijs*. *Diamanten, onverteerlijk*. LODENST. Van *on* en *verteerlijk*. Zie *lijk*.

ONVERTELBAAR, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet verteld kan worden. Van *on* en *vertelbaar*. Zie *baar*.

ONVERTILBAAR, bijv. n. en bijw., *onvertilbaarder*, *onvertilbaarst*. Dat niet vertild kan worden. Van *on* en *vertilbaar*. Zie *baar*.

ONVERTOGEN, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Zonder vertraging, zonder uitstel: *om bij de gewesten on-*

onvertooghen bescheidt te helpen vorderen. HOOFT. *Dat zij haarder Hoogheit voor zoo onvertooghen een afveirdighen grooten dank wisten.* HOOFT. *Met eisch van onvertooghen antwoordt.* HOOFT. *Dat hij nu een onvertogen bescheit heeft te verwachten.* POOT. *Onvertogen regt* is hetzelfde als *kort regt.* Dit *onvertogen* komt van *on* en het deelw. *vertogen*, van *vertijgen*, *vertuigen*, dat is *vertrekken.* Dit vertrekken beteekent ook uitstellen. Zoo zegt VONDEL: *terwijl de tijt die feest vertreckt.* Zie *vertrekken.* In het OMMEL. LANDR. komt *vertoog* in regten, dat is uitstel, voor. In dien zin zegt men, dat het binnenwater door sluizen *vertooglijk* of *onvertooglijk* wordt gelost: het eerste, als het niet op eenmaal wordt uitgelaten; het andere zonder ophouden, zonder stuiten. *Onvertogen* gebruikt men ook voor stout, onbedachtzaam, onbetamelijk: *hij sprak geen onvertogen woord;* dat is een woord, dat binnen den mond niet wordt gestuit; maar hetwelk men zich maar laat ontvallen; een stout woord.

ONVERTROOSTELIJK, bijv. n. en bijw., *onvertroostelijker*, *onvertroostelijkst.* Die niet te troosten is. Van *on* en *vertroostelijk.* Zie *lijk.*

ONVERVAARD, bijv. n. en bijw., *onvervaarder*, *onvervaardst.* Niet vervaard: *gij dreigt den onvervaarden.* Van *on* en *vervaard.* Van hier: *onvervaardelijk*, *onvervaardheid.*

ONVERVLOEDIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat niet vervloeden, dat is vervloeijen kan. Dit oude woord vindt men bij K. VAN MANDER. Van *on* en het veroud. *vervloedig*, voor vervloeijend.

ONVERVULBAAR, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet vervuld kan worden: *eene onvervulbare voorzegging.* Van *on* en *vervulbaar.* Zie *baar.* Bij HOOFT vindt men *onvervullijk: d'onvervullelijke lusten.* Dan lijdt het vergrooting. Oudt. had men ook *onvervullig.*

ONVERWACHT, bijv. n. en bijw., (het bijw. is ook *onverwachts*), *onverwachter*, *onverwachtst.* Onvoorzien, schielijk. Van *on* en *verwacht.*

ONVERWACHTS, zie *onverwacht.*

ONVERWEERBAAR, bijv. n. en bijw., *onverweer-*

baarder, *onverweerbaarst*. Hetwelk men niet verdedigen kan. Van *on* en *verweerbaar*.

ONVERWELKELIJK, bijv. n. en bijw., *onverwelkelijker*, *onverwelkelijkst*. Dat niet verwelkt, niet kan verwelken: *de onverwelckelicke kroone der heerlickheijt*. Bybelv. Van *on* en *verwelkelijk*. Zie *lijk*. Voor *onverwelkelijk* wordt dikwerf *onverwelkbaar* gebezigd, hetwelk Huydecop. afkeurt.

ONVERWERFBAAR, bijv. n. en bijw., *onverwerfbaarder*, *onverwerfbaarst*. Dat niet verworven kan worden. Van *on* en *verwerfbaar*. Ook *onverwerfelijk*: *de kroon, die door menschelijke middelen onverwerffelijk was*. Hooft. Zie *baar* en *lijk*.

ONVERWERPELIJK, bijv. n. en bijw., *onverwerpelijker*, *onverwerpelijkst*. Dat niet verworpen kan worden. Oudt. ook *onverworpelijk*. Van *on* en *verwerpelijk*. Zie *lijk*.

ONVERWIJTELIJK, bijv. n. en bijw., *onverwijtelijker*, *onverwijtelijkst*. Waarover men geen verwijt kan doen. Van *on* en *verwijtelijk*. Zie *lijk*.

ONVERWINNELIJK, bijv. n. en bijw., *onverwinnelijker*, *onverwinnelijkst*. Onvermeesterlijk. Van *on* en *verwinnelijk*. Zie *lijk*.

ONVERWISSELBAAR, bijv. n. en bijw., *onverwisselbaarder*, *onverwisselbaarst*. Hetwelk men niet verwisselen kan. Van *on* en *verwisselbaar*. Zie *baar*.

ONVERWORPELIJK, zie *onverwerpelijk*.

ONVERWRIKBAAR, bijv. n. en bijw., *onverwrikbaarder*, *onverwrikbaarst*. Hetwelk men niet verwrikken kan: *op onverwrikbre stutten* Vond. Bij Hooft: *onverwrikkelijk* en *onverwrikkelijkheid*. Zie *baar*.

ONVERZADELIJK (bij Hoogvl. *onverzaadbaar*), bijv. n. en bijw., *onverzadelijker*, *onverzadelijkst*. Die, of dat niet te verzadigen is. Van *on* en *verzadelijk*. Zie *lijk*. Voorts: *onverzaadzaam*. Vond. — *Onverzadig*: *uit weetlust onverzaedigh* Vond.

ONVERZEERLIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Die niet verzeerd kan worden. K. v. Mand. gebruikt het. Van *on* en *verzeerlijk*. Zie *lijk*.

ONVERZELLIJK, bijv. n. en bijw., *onverzellijker*, *onverzellijkst*. Met wien men niet omgaan kan. Het lat. *insociabilis* zet Hooft door *onverzellijk* over. Van *on* en *verzellijk*. Zie *lijk*.

ONVERZETTELIJK, bijv. n. en bijw., *onverzettelijker*, *onverzettelijkst*. Die niet te verzetten is: *hij 't graauw, 't welk onverzettelijk niet weeten wilde*. HOOFT. Vast, onveranderlijk: *een onverzettelijk voornemen*. Ook *onverzetbaar*: *Medea zij onverzetbaer*. VOND. *Dol van onverfetbren fpijt*. VOND.; die ook *onverzetbaarheid* heeft. Zie *lijk* en *baar*.

ONVERZIEN, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Niet verzien, niet verzorgd. Van *on* en *verzien*. Bij vele Schrijvers vindt men het vooronverwacht. Zie *onvoorzien*.

ONVERZIERD, vergel. *onverfierd*.

ONVERZIGTIG, in de dagelijkfche taal. Zie *onvoorzigtig*.

ONVERZINNELIJK, bijv. n. en bijw., *onverzinnelijker*, *onverzinnelijkst*. Dat niet verzonnen kan worden. Van *on* en *verzinnelijk*. Bij VAN MAND. vindt men het. Zie *lijk*.

ONVERZOCHT, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Niet verzocht, onbeproefd, ongenood. Van *on* en *verzocht*. Van hier: *onverzochtheid*. HOOFT.

ONVERZOENBAAR, zie *onverzoenlijk*.

ONVERZOENLIJK, (ook *onverzoenbaar*), bijv. n. en bijw, *onverzoenlijker*, *onverzoenlijkst*. Niet te verzoenen: *eene onverzoenlijke vijandfchap*. *Haer' onverzoenbren wrevel ftilden noch edel bloet, noch grijze fchilden*. POOT. Oudt. *onzoenlijk*. Van *on* en *verzoenlijk* — *verzoenbaar*. Zie *lijk* en *baar*.

ONVERZUIMELIJK, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet verzuimd moet worden. Van *on* en *verzuimelijk*. Zie *lijk*.

ONVERZWELGBAAR, bijv. n. en bijw., *onverzwelgbaarder*, *onverzwelgbaarst*. Dat niet verzwolgen kan worden: *berften van het onverzwelgbaar nat*. HOOGVL. Van *on* en *verzwelgbaar*. Zie *baar*.

ONVINDELIJK, zie *onuitvindelijk*.

ONVLAAT, z. n., m., *des onvlaats*, of *van den onvlaat*; meerv. *onvlaten*. Een geheel verouderd woord; het hoogd. *unflath*. KIL. en MEYER verklaren het door vuilheid, morfigheid, flordigheid, fchandelijkheid; oneig. is het een boef, guit. Zoo ook *onvlatig*. *On* fchijnt eene verfterking aan te duiden, en *vlaat* moet drek, vuilnis beduid hebben. ADELUNG beroept zich op het wend. *bloto*, *ploto*, drek. In de dagelijkfche

hebben wij nog *iets*, laf, ook dat zijne schoone kleur niet meer heeft. Zie *onverlaat*.

ONVLIEDBAAR, bijv. n. en bijw., *onvliedbaarder*, *onvliedbaarst*. Hetwelk men niet vlieden kan; *een onvliedbaar bederf af te wachten*. Hooft. Van *on* en *vliedbaar*. Zie *baar*.

ONVLIJT, z. n., vr., *der*, of *van de onvlijt*; zonder meerv. Luiheid, flapheid. Van *on* en *vlijt*. Van hier: *onvlijtig*. Doresl.

ONVLOT, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat aan den grond vast vaart: *drie smakken onvlot geraekt*. Hooft. Van *on* en *vlot*.

ONVLUG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat nog niet vliegen kan. In dien zin is het veroud. Wijders, niet vlug. Van *on* en *vlug*.

ONVOEGELIJK, hetzelfde als *ongevoegelijk*.

ONVOEGZAAM, zie *ongevoegelijk*.

ONVOELBAAR, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Dat niet gevoeld kan worden: *'t onvoelbre voelt men met geen lidt*. Vond. Van *on* en *voelbaar*. Zie *baar*.

ONVOERE, veroud. z. n., vr., *der*, of *van de onvoere*; zonder meerv. Wanrede, onbetamelijk gebaar. Van *on* en het oude *voere*, *actus*, *actio*, *gestus*, *mos*.

ONVOGEL, veroud. z. n., m., *des onvogels*, of *van den onvogel*; meerv. *onvogels*, *onvogelen*. Roerdomp, putoor. *On* heeft hier de beteekenis als in *onhout* enz. Het kan zijn, dat deze vogel van zijne wangestalte, of liever wangeluid, zijnen naam heeft.

ONVOL, bijv. n. en bijw., *onvoller*, *onvolst*. Niet vol: *bij den zeer onvollen Raadt*. Hooft. Van hier: *onvolheid*. Hooft. Van *on* en *vol*. Voorts, gelijk *vol*, in zamenvoeging met werkwoorden en verledene deelwoorden, gebruikt wordt, zoo komt *onvol*, in vereeniging van deelwoorden en van eenige bijv. naamw. in *baar*, *ig*, en *lijk*, bij geachte Schrijvers voor, als: *onvolbouwd*, waarvan het opbouwen nog niet geeindigd is. Op dien voet staan de volgende woorden, die bij onze oorspronkelijke Schrijvers gevonden worden; die echter, oordeelkundig, met meer dergelijke kunnen vermeerderd worden, als: *onvolbragt*, *onvoldaan*, *onvoldaanheid*, *onvoldragen*, *onvoldrukt*, *onvoleind*, *onvoleindigd*, *onvolkomen*, *onvolkomenheid*, *onvolkomenlijk*, *onvolleerd*, *onvolmaakt*, *onvolmaaktelijk*, *onvolmaaktheid*;

on-

onvolprezen, *onvolstrekt*, *onvoltogen*, *onvoltooid*, *onvoltrokken*, *onvolvoerd*, *onvolwassen* enz. Zoo ook: *onvoldoenlijk*, wien men niet voldoen kan, *onvolledig*, *onvolledigheid*, *onvolstaanbaar*, *onvolstandig*, *onvolstandigheid*, *onvolsooijelijk*, *onvolwrocht* enz.

ONVOLTOOID, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Van *on* en *voltooid*. Niet voltooid. Zie *onvol*.

ONVOORDACHT, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Waarop men voorheen niet bedacht is geweest; iets anders dan *voordacht*, die niet op zijn hoede is: en meer anderen. *Voordachte en onvoordachte onkosten*. HOOFT. Van *on* en *voordacht*. Zoo ook: *onvoordachtig*, bij K. v. MANDER.

ONVOORDEELIG, bijv. n. en bijw., *onvoordeeliger*, *onvoordeeligst*. Nadeelig. Van *on* en *voordeelig*. Van hier: *onvoordeeligheid*, *onvoordeeliglijk*. Zie *ig*.

ONVOORKOMELIJK, bijv. n. en bijw., *onvoorkomelijker*, *onvoorkomelijkst*. Dat niet voor te komen is. Van *on* en *voorkomelijk*. Zie *lijk*.

ONVOORSPOEDIG, bijv. n. en bijw., *onvoorspoediger*, *onvoorspoedigst*. Niet voorspoedig. Van *on* en *voorspoedig*. Zie *ig*.

ONVOORZIEN, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet voorzien, onverwacht; *bij onvoorziene toevallen*. Het bijw. is ook *onvoorziens*: *iemand onvoorziens aanvallen*. Hiervoor zegt HOOFT *onverzien*; *van waar hij een onverzien gevaar ontgaan is*. *Het volk kreegh deeze troepen onverziens op den hals*. Zoo ook: *onverzienig*, bij v. MANDER. *Onverzien*, echter, is met iets niet verzien, niet verzorgd.

ONVOORZIENS, zie *onvoorzien*.

ONVOORZIGTIG, bijv. n. en bijw., *onvoorzigtiger*, *onvoorzigtigst*. Niet voorzigtig, onbedacht. Van *on* en *voorzigtig*. Van hier: *onvoorzigtigheid*, *onvoorzigtiglijk*. Meest spreekt men het *onverzigtig* uit; KIL. heeft *onverzigtig* en *onvoorzigtig*. Bij J. van HEEMSK. komt een zelfst. naamw. *onverzicht*, voor *onvoorzigtige daad*, voor. Zie *ig*.

ONVORSTELIJK, bijv. n. en bijw., *onvorstelijker*, *onvorstelijkst*. Dat eenen vorst geenszins betaamt: *op dees Prins wist noit de nijt te vinden iets, dat onvorstlijk was*. G. BRANDT. *Maar niet onvorstelijkers*. HOOFT. Zonder trappen van vergrooting, beteekent het, die tot den

vorstelijken stand niet verheven is: *tot hoe groot een' hoogheit van staate de verdienste der deughde verheven had eenen onvorstelijken persoon.* Hooft. Van *on* en *vorstelijk.* Zie *lijk.*

ONVREDE, z. n., m., *van den onvrede*; zonder meerv. Het tegendeel van vrede, oneenigheid, twist, vijandschap: *ziet, waer onvrede is.* Rodenb. *Van de onvrede, die in Jherusalem rees.* J. v. Maerl. Rymb. *Dat daer hem niemen doe onvrede.* Stoke. Oorlog: *in 't Lant van Triere werd oec onvrede.* L. v. Velth. Voorts *te onvrede*, voor ontevreden: *te onvreden op dat woord.* N. Verst. *Tisiphernes was droevigh en t' onvreede.* Hooft. *Te onvrede* is derhalve taalmatig; schoon *ontevreden*, waarvan reeds *ontevredenheid*, thands meer in gebruik is. Van *on* en *vrede.* Van hier: *onvredelijk, onvredig, onvreedzaam, onvreedzaamheid.*

ONVREEDZAAM, zie *onvrede.*

ONVREESBAAR, bijv. n. en bijw., *onvreesbaarder, onvreesbaarst.* Dat niet te vreezen is. Bij Rodenb. vindt men het. Van *on* en *vreesbaar.* Zie *baar.*

ONVRIEND, z. n., m., *des onvriends*, of *van den onvriend*; meerv. *onvrienden.* Een vriend, die een vijand geworden is: *zij zijn onvrienden geworden. Van vrient en onvrient zelfs beweent.* J. de Haes. *Iemand ten onvriend hebben. Onbehendelijker maakte zich Granvelle den Graaf van Egmondt t' onvrundt.* Hooft. Het wordt ook als een bijv. n. gebezigd, in het enkelv. getal: *met iemand onvriend zijn.* Van *on* en *vriend.* Van hier: *onvriendelijk, onvriendelijkheid, onvriendschap.*

ONVRIENDELIJK, zie *onvriend.*

ONVRIJ, bijv. n. en bijw., *onvrijer, onvrijst.* Niet vrij, gedwongen. Ook niet vrij van belasting: *mijn goed is nog onvrij.* In dezen zin duldt het geene trappen van vergrooting. Onveilig: *een onvrije weg.* Waar men ligt overloopen wordt: *eene onvrije kamer.* Waar men bespied kan worden: *wij staan hier op eenen onvrijen hoek.* Verboden; zonder vergrooting: *met onvrije goederen inkomen.* Beroofd: *maeckt mij onvrij van mijne sinnen vijve.* Const. d. Minn. Van *on* en *vrij.* Van hier: *onvrijheid, onvrijigheid.* Camphuyzen. Bij Kil. heeft men een werkw. *onvrijen*, onveilig maken.

ONVRO, bijv. n. en bijw., van *on* en *vro*, d. i. blijde,

waar-

waarvan *vrolijk*. *Onvro* is derhalve treurig. Het is reeds verouderd.

ONVROED, bijv. n. en bijw., *onvroeder*, *onvroedst*. Niet vroed, onwijs, dwaas, verstandeloos, zonder beleid: *onvroet omgeldt te bewaaren*. HOOFT. *Schickt en volbrengt onvroet uwen dwalenden zin*. K. v. MAND. *Hoe dattet dit onvroede volck maeckeden*. GOUTS. KRON. Onvoorzigtig, te voren niet zorgende:

Hing over 't menschlijk zaadt onvroedt
Uw hart niet het, dan 't eigen doet. HOOFT.

Van *on* en *vroed*, waarvan *bevroeden*. Van hier: *onvroedelijk*, *onvroedheid*. Alles begint te verouden.

ONVROOM, bijv. n., *onvromer*, *onvroomst*. Eigenlijk iemand of iets, die of dat geen nut, baat, voordeel aanbrengt, maar schade en nadeel. In dien zin noemt men, in Gelderland, *onvroom zaad*, als de korrels loos en zonder meel zijn; zaad dus, waarin geen nut is. In eenen bepaalden zin gebruiken wij het voor iemand, die den godsdienst, welken hij belijdt, niet beleeft, die niet alleen geen nut, door zijne braafheid, aan zijne medemenschen doet, maar ook nadeel aanbrengt: evenwel drukken wij er slechts door uit een gemis van godsvrucht: *een onvroom mensch*. Somtijds sluit het het onregt en nadeel mede in, hetwelk hij begaat: *redt mij van 't wercken der onvromen*. BRUNO PSALM. Zoo als *vroom* dapper beduidt, zoo is *onvroom* lafhartig: *eene onvrome daad*. Bij de ouden komt dikwijls een zelfst. n. *onvrome* voor, in de beteekenis van schade, nadeel: *tot uwer onvrome*. *Tot irren onvromen*. KL. KOLYN. *Te haren onvroomen*. M. ST. Zie *vrome* en *vromen*. Van *on* en *vroom*. Van hier: *onvromelijk*, *onvromigheid*.

ONVRUCHT, z. n., vr., *der*, of *van de onvrucht*; het meerv. is niet in gebruik. Onvoldragene vrucht, misdragt. Van hier: *onvruchtbaar*, niet vruchtbaar: *aen d' onvruchtbre strant*. VOND. *Eene onvruchtbare vrouw*. *Een onvruchtbaar veld*, *land* enz. *Onvruchtbare jaren*. *Onvruchtbaar in deugden*. — *Onvruchtbaarheid*, *onvruchtbaarlijk*, *onvruchtbaarmakend*.

ONVRUCHTBAAR, zie *onvrucht*.

ONVUIL, bijv. n. en bijw., *onvuiler*, *onvuilst*. Niet vuil: *oh, die de voeten wiescht van dijn onvuijlder knechten*. HUYGENS.

ONVULBAAR, bijv. n. en bijw., *onvulbaarder*, *onvulbaarst*.

baarst. Dat niet te vullen is. Bij H. DULL. Van *on* en *vulbaar*. Zie *baar*.

ONWAAR, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Niet waar. Van *on* en *waar*. Van hier: *onwaarheid*. Zoo ook het meer versterkende *onwaarachtig*, *onwaarachtiglijk*.

ONWAARACHTIG, zie *onwaar*.

ONWAARD, (*onweerd*) bijv. n. en bijw., *onwaarder*, *onwaardst*. Niet waard: *die onwaardt ze eedlen naam*. VOLLENH. Op kleinen prijs gesteld, mingeacht: *dat hij de vrucht van zijn eerste echtgenootschap niet te onwaerder had*. HOOFT. Van *on* en *waard*. Van hier het zelfst. naamw. *onwaarde*, minachting:

Daer greef m' en bi sinen maghen —
Mer dat was mit groter onwaerde. M. ST.

K. v. MANDER schijnt het in eenen dadelijken zin te gebruiken, voor verontwaardiging, bij KIL. *onweerdschap*, *indignatio*:

Waerom mijn moeder merckende dit bedrijf
Van haren man, zij uit grooter onweerde
Met handen t' zamen dagelijcx begeerde enz.

Het tegendeel van prijs: *de onweerde der tuchtgoederen*. LANDR. VAN VELUW. Laakbare toestand: *ik laat dat in zijne waarde en onwaarde*. Gruwel: *een lose waghe* (bedriegelijke weegschaal) *is onwaerde voor Gode*. BYB. 1477. Van hier: *onwaardig*, *onwaardigheid*, *onwaardiglijk*. Voorts: *onwaardeerlijk*, dat niet gewaardeerd kan worden, *onwaardeerlijkheid*; ook: *onwaardeerbaar*. Van *on* en *waardeerlijk*, enz.

ONWAARDE, zie *onwaard*.

ONWAARDEERBAAR, *onwaardeerlijk*, zie *onwaard*.

ONWAARDIG, zie *onwaard*. Van dit *onwaardig* is het werkw. *onwaardigen* gevormd, voor onwaardig achten: *en gij uw antwoort niet onwaerdight die u vragen*. VOND.

ONWAARSCHIJNLIJK, bijv. n. en bijw., *onwaarschijnlijker*, *onwaarschijnlijkst*. Niet waarschijnlijk. Van *on* en *waarschijnlijk*. Van hier: *onwaarschijnlijkheid*. Zie *lijk*.

ONWANDELBAAR, bijv. n. en bijw., *onwandelbaarder*, *onwandelbaarst*. Dat niet bewandeld kan worden. Ook onveranderlijk, doch reeds eenigzins verouderd. Van *on* en *wandelbaar*. Zie *baar*.

ONWANKEL, bijv. n. en bijw., *onwankeler onwankelst*. Niet

Niet wankel, vast: *een Atlas van onwank'len stand.* Oudaan. *Door uw onwankel woord.* H. de Groot. Van hier: *onwankelbaar*, die niet wankelen kan:

Van eedle zorg, getrouw, onwankelbaer, en eerlijk
Besteet aen Lant en liên. Poot.

Van hier: *onwankelbaarheid.*

ONWANKELBAAR, zie *onwankel.*

ONWEDER (*onweer*), *z. n.*, o., *des onweders*, of *van het onweder*; meerv. *onweders*, (*onweêren* bij Bidloo). Zeer ongestuimig weer. Men gebruikt het gewoonlijk voor storm of donderweer: *wij kregen een groot onweer. Daar broeit een onweer. Er kwam een verschrikkelijk onweer op. Van 't onweer dof en doof.* Poot. *Onmaghtigh zulk een onweêr uit te harden.* J. de Haes. *Het Tracische onweder.* Vond. *De kat heeft onweer in het hoofd.* Oneig., groote ramp, onheil: *hij zag het onweder van ver: hij ontweek het. In onweer van elende.* Poot. *Onweêr van verraet en helsch bedrogh.* J. de Haes. Hier van is een onpers. werkw. gevormd: *het onweert.* Zamenst.: *onweersbui*, *onweershoofd*, waterpijlaar, *onweersvogel*, die, door zijn geschreeuw, een naderend onweer aankondigt; oneig. een voorspeller van onheilen — *onweerswolk* enz. Van *on* en *weder*, *weer.* Hoogd. *ungewitter*, bij Otfr. en Notk. *ungeuuitter*, *ungeuuittere.*

ONWEDERKEERLIJK, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Waarvan men niet wederkeeren kan. Van *on* en *wederkeerlijk.* Zie *lijk.*

ONWEDERLEEFLIJK, zie *onwederopstandelijk.*

ONWEDERLEGGELIJK, (*onwederlegbaar*), bijv. n. en bijw., *onwederleggelijker*, *onwederleggelijkst.* Het welk men niet wederleggen kan: *door onwederleggelijke bewijsstukken aantoonen.* Bogaert. Van *on* en *wederleggelijk.* Zie *lijk.*

ONWEDEROPSTANDELIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Die niet weder opstaan kan: *en slaan zijn vijand fel onweeropstandelijk.* Lodenst. Van *on* en *wederopstandelijk.* Zie *lijk.* Camph. heeft *onwederleeflijk sterven.*

ONWEDERROEPELIJK, bijv. n. en bijw., *onwederroepelijker*, *onwederroepelijkst.* Niet te herroepen. Van *on* en *wederroepelijk.* Zie *lijk.*

ONWEDERSPREKELIJK (bij Vond. ook *onwederspreekbaar*)

baar), bijv. n. en bijw., *onwederſprekelijker*, *onwederſprekelijkst*. Het welk men niet wederſpreken kan. Van *on* en *wederſprekelijk*. Van hier: *onwederſprekelijkheid*. Zie *lijk*.

ONWEDERSTAANBAAR, bijv. n. en bijw., *onwederſtaanbaarder*, *onwederſtaanbaarst*. Het welk men niet wederſtaan kan: *wiens onweerſtaenbre tant* enz. Poot. Van *on* en *wederſtaanbaar*. Van hier: *onwederſtaanbaarheid*. Zie *baar*. Ook: *onwederſtaanlijk*(*onweerſtaanlijk*) *onwederſtandelijk*: *met ſchier onweerſtandelijke kracht*. Hooft.

ONWEDERSTANDELIJK, zie *onwederſtaanbaar*.

ONWEERBAAR, bijv. n. en bijw., *onweerbaarder*, *onweerbaarst*. Die zich niet behelpen, ook die zich niet verweren kan. Van *on* en *weerbaar*. Zie *baar*.

ONWEER, zie *onweder*.

ONWEERD, *onweerdig*, zie *onwaard*.

ONWEETBAAR, bijv. n. en bijw., *onweetbaarder*, *onweetbaarst*. Dat niet geweten kan worden. Bij Vond. heeft men het. Van *on* en *weetbaar*. Zie *baar*.

ONWEG, z. n., m., *des onwegs*, of *van den onweg*; meerv. *onwegen*. Een ongebaande weg; ook een doolweg: *den dootſchen onweg kiezen*. Vond. *Het vermeten menſchelijk geſlacht ſlaet den onwegh in*. Vond. *Spelonck, en onwegh, bosch, en galerij, en haegh bedecken* enz. Vond. *Die van den breeden onwegh der Godtloosheden tot de ſteile heirbaen der deugt zijn overgeſlagen*. Poot. Van *on* en *weg*. Van hier het veroud. *onwegig*, *onwegzaam*, bij Meijer *onweegzdam*.

ONWELKOM, bijv. n. en bijw., *meer onwelkom*, *meest*, *zeer onwelkom*. Die niet welkom is: *onwellekome Faem*. Vond. *Onwelkom quam ik noit*. Poot. Van *on* en *welkom*.

ONWELLUIDEND, bijv. n. en bijw., *onwelluidender*, *onwelluidendst*. Niet welluidend. Van *on* en *welluidend*. Van hier: *onwelluidendheid*.

ONWELSPREKEND, bijv. n. en bijw., *onwelſprekender*, *onwelſprekendst*. Niet welſprekend. Van *on* en *welſprekend*. Van hier: *onwelſprekendheid*.

ONWENSCH, z. n., m., *van den onwensch*; meerv. *onwenſchen*. Tegenzin, ſpijt: *ten onwenſche te zijn gewond van een ſterflijcke menſche*. K. v. Mand. Van

on

on en *wensch.* Van hier: *onwenschbaar: dit is onwenschbaar*, niet te wenschen. VOND.

ONWERK, z. n., o., *des onwerks*, of *van het onwerk*; meerv. *onwerken.* Verkeerd werk:

Maer die ondraeghbaerlick haers levens tijt verſuften,
In onwerck; dat is werck haer driften onbevoeght,
Haer krachten ongelijck. HUYGENS. Van *on* en *werk.* Van hier: *onwerkzaam*, dat geen werking doet.

ONWET, (bij KIL. ook *onwette*) z. n., vr., *der*, of *van de onwet*; meerv. *onwetten.* Onwettig ſtuk, onwettige zaak. Veroud. w. In gebruik is het bijv. n. en bijw., *onwettelijk*, waarvan: *onwettelijkheid*; *onwettig*, *onwettigheid*, *onwettiglijk.* Van *on* en *wet.*

ONWETEND (oudt. ook *onwetig onwustig*,) bijv. n. en bijw. *onwetender*, *onwetendst.* Dom, onkundig; ook onbewust; voorts zonder kennis of achterdocht. Van *on* en *wetend.* Van hier: *onwetendheid*, oul. *onwetenſchap: in den tijt onſer onwetenſchap.* D. P. ENCHIRID; ook bij WESTERBAAN. Het bijw. *onwetens* is ook in gebruik: *dat is onwetens gedaan.* Voorts: *onweteling*, bij J. DE BRUNE.

ONWETTELIJK, zie *onwet.*

ONWETTIG, zie *onwet.*

ONWEZENLIJK, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat geen beſtaan heeft, niet in aanwezen is: *'t onwezentlijk tot wezentlijk te maaken.* HOOFT. Van *on* en *wezenlijk.* Zie *lijk.*

ONWIJD, bijv. n. en bijw., *onwijder*, *onwijdst.* Naauw. Van *on* en *wijd.*

ONWIJS, bijv. n. en bijw., *onwijzer*, *onwijst*, *zeer onwijs.* Van het verſtand beroofd: *een onwijs mensch.* Dwaas handelend: *wij waren eertijts onwijs.* BYBELV. In die handelwijs gegrond: *eene onwijze daad.* Van *on* en *wijs.* Van hier: *onwijsheid*, *onwijsſelijk.*

ONWIKKELIJK, bijv. n. en bijw., *onwikkelijker*, *onwikkelijkst.* Dat niet gewikt, gewogen kan worden: *onwikkelijk gewight ſteekt in zijn woordt beklemt.* HOOFT. Van *on* en *wikkelijk.* Zie *lijk.*

ONWIL, z. n., m., *des onwils*, of *van den onwil*; zonder meerv. Het tegendeel van wil. Zoo komt het, in den zin van een verbod, voor, in het berijmde *Onze Vader* bij J. v. MAERL.:

Doe

Doe dat op ter eerden daerille
Nijeman dijn onwille doe:

In eenen godgeleerden zin beteekent het gekantheid, wederstrevigheid: *uw onwil, niet uwe onmagt, is daarvan de oorzaak. Kwamen zij slechts hunnen onwil te boven.* Wijders, ongenegenheid, ongenoegen: *is 't mogelijk, dat welwillen onwil in u voortbrengt?* J. v. Heemst. *Onwil en verdriet toonen.* In verdere beteekenis, droefheid over iets, dat tegen ons genoegen is:

Den onwille hadden si groot
Van haren beesten —
Want si vere haer ogen saghen
Den beesten eten van den huse dat.

M. St. Zoo elders:

Noch ne was in onghevalle
Dese onwille al met alle
Grave Willem niet zwaer ghewegh.

Van *on* en *wil*. Van hier: *onwillig*, *onwilligheid*, *onwilliglijk*.

ONWILLENS, bijw., van *on* en het werkw. *willen*, met den uitgang *s*, gebruikelijk in de spreekwijs: *willens, of onwillens. Die onwillens bluet ghestort hebben.* Byb. 1477.

ONWILLIG, zie *onwil*.

ONWINBAAR, bijv. n. en bijw., *onwinbaarder*, *onwinbaarst*. Niet te winnen: *eene onwinbare vesting.* Van hier: *onwinbaarheid.* Van *on* en *winbaar*. Ook: *onwinnelijk*. Zie *baar* en *lijk*.

ONWIND, z. n., m., *des onwinds*, of *van den onwind*; meerv. *onwinden*. Geen wind; tegenwind: *het zuijden streckt schips wind en onwind voor den vloed.* Vond. Van *on* en *wind*.

ONWINNELIJK, zie *onwinbaar*.

ONWIS, bijv. n. en bijw., *onwisser*, *meest*, *zeer onwis*. Onzeker, niet gewis: *laat nu dien dagh vrij den tijt van 't onwis leven affnijden.* Vond. *Op een gemeen heil te hoopen, dat onwis en wildt te zoeken was.* Hooft. Van *on* en *wis*. Van hier: *onwisheid*.

ONWISSELBAAR, bijv. n. en bijw., *onwisselbaarder*, *onwisselbaarst*. Onveranderlijk: *in onwisselbaare vreugd.* Lodenst. *'t Geloof omhelst onwisselbare kroonen.* K. Brandt.

ONWONDBAAR, bijv. n. en bijw., *onwondbaarder*, *onwond-*

wondbaarst. Onkwetsbaar. Van *on* en *wondbaar*. Zie *baar*. *Onwondelijk* bij J. DE BRUNE.

ONWOONBAAR, (bij KIL. ook *onwoonsaem*), bijv. n. en bijw., *onwoonbaarder*, *onwoonbaarst*. Waar men niet wonen kan. Van *on* en *woonbaar*. Zie *baar*. Meest anders *onbewoonbaar*.

ONWRAAKBAAR, (bij LODENST. *onwrakelijk*: *onwraakelijke wijsheijd*), bijv. n. en bijw., *onwraakbaarder*, *onwraakbaarst*. Niet te wraken, onberispelijk: *een onwraakbaar getuigenis* — *bewijs*. Van *on* en *wraakbaar*. Zie *baar*.

ONWRAAKZUCHTIG, bijv. n. en bijw., *onwraakzuchtiger*, *onwraakzuchtigst*. Niet wraakzuchtig. Van *on* en *wraakzuchtig*. Zie *ig*.

ONWRIKBAAR, bijv. n. en bijw., *onwrikbaarder*, *onwrikbaarst*. Niet te wrikken: *onwrikbaar door zijn wigt*. HOOFT. Van *on* en *wrikbaar*. Van hier: *onwrikbaarheid*. Zie *baar*.

ONZACHT (*onzaft*) bijv. n. en bijw., *onzachter*, *onzachtst*. Niet zacht: *een onzacht bed* — *eene onzachte huid*. Hard, wreed, ruw: *met geen' onzachten last*. HOOFT. *Iemand onzacht behandelen* — *bejegenen* enz. Van *on* en *zacht*. Van hier: *onzachtheid*, *onzachtig*, bij K. v. MAND.. Zam.: *onzachtmoedig*, *onzachtmoedigheid*.

ONZADELIJK, bijv. n. en bijw., *onzadelijker*, *onzadelijkst*. Niet te zadigen; anders *onverzadelijk*. *Onzadelijke gieren*. HOOFT. Van *on* en *zadelijk*. Zie *lijk*.

ONZALIG, bijv. n. en bijw., *onzaliger*, *onzaligst*. Het tegendeel van zalig; op de hoogste wijs ongelukkig: *wie de wijsheijd ende de roede verachtet, die is onsalich*. DORESL.

— — — *De onzaligste der wijven,*
Die om 't gemeijn profijt haer zal ontlijven.

HOUWAERT.

Een onzalige staat. *Onzalige huwelijken*. OUD. In de hoogste maat roekeloos en boos: *dese lieden hebben onsalighe ghedachten*. DORESL. Van hier: *onzaligheid*, en het meerv. *onzaligheden*, een woord der dichteren, voor het hoogste onheil. Bij DORESL. komt het ook voor: *door de zee sult ghij met onsalicheijt comen*. Van *on* en *zalig*. Zie *ig*.

Reeds bij NOTK. *unsalig*, bij de zwab. dicht. *unsolic*, ongelukkig. In het zw. luidt het vaak *usel*, *ysell*, ja zelfs verdorven in *vesal* en *wissel*, ellendig, arm. Van hier

hier het zw. *ysäld*, ellende, ijsl. *vesäll*, ellendig, *vesöld*, ellende, *usäll*, arm.

ONZAT, bijv. n. en bijw., *onzatter*, *onzatst*. Niet verzadigd. Fig.: *onzatte wraeck*. VOND. Van *on* en *zat*. Van hier: *onzatheid*.

ONZE, zie *ons*.

ONZEDIG, bijv. n. en bijw., *onzediger*, *onzedigst*. Niet zedig, wild. Van *on* en *zedig*. Van hier: *onzedigheid*, *onzediglijk*. Zie *ig*.

ONZEGE, z. n., vr., (oudt. mannel.) *der*, of *van de onzege*; zonder meerv. Verlies, nadeel: *maer dese seghe was t' onseghe*. M. ST. Van *on* en *zege*. Veroud. w.

ONZEGGELIJK, bijv. n. en bijw. *onzeggelijker*, *onzeggelijkst*. Onnoemelijk, dat niet gezegd kan worden. Ook, somtijds, voor *ongezeggelijk*: *in zulk een razende onzeggelijkheid*. OUD. Van *on* en *zeggelijk*. Zie *lijk*.

ONZEILBAAR, (bij KIL. ook *onsegligh*), bijv. n. en bijw., *onzeilbaarder*, *onzeilbaarst*. Waar men niet zeilen kan. Van *on* en *zeilbaar*. Zie *baar*.

ONZEKER, bijv. n. en bijw., *onzekerder*, *onzekerst*. Niet zeker, niet verzekerd: *eene onzekere uitkomst*. *Het is onzeker*, *of* enz. Met een' tweeden naamval: *daer hij mijns onzeker is*. CONST. D. MINN. Van *on* en *zeker*. Van hier: *onzekerheid*.

ONZELDEN, bijw. van tijd. Niet zelden, dikwijls. Bij C. VAN ALKEMADE vindt men dit woord. Van *on* en *zelden*.

ONZELFSTANDIG, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Het tegendeel van zelfstandig:

Wie? dan die den kloot der aarde
Hing aan 't onzelfstandig niet. M. L.

Van *on* en *zelfstandig*. Zie *ig*.

ONZER, zie *ons*.

ONZIENLIJK, bijv. n. en bijw., *onzienlijker*, *onzienlijkst*. Dat door het gezigt niet vernomen kan worden: *het beeldt des onsienlicken Godts*. BYBELV. *Sijne onsienelijcke dingen*. BYB. — MELCH. FOKKENS noemt Amsterdam *het onzienlijk mastenwoudt*. Van *on* en *zienlijk*. Van hier: *onzienlijkheid*. Men zegt ook onzigtbaar: *een onzichtbaer loot*. VOND. *De onzigtbare wereld*, de wereld der geesten. *De onzigtbare kerk*; in de godgeleerdheid. *Onzigtbaar* is, oneig., iemand, die zich schielijk verwijdert: *ik maakte mij onzigtbaar*. Van hier:

hier: *onzigtbaarheid.* Oul. was *onzigtelijk* ook in gebruik. Zoo leest men in de oudere vertaling van den Byb.: *dat sichtelijck eñ onsichtelijck is.* Zie *lijk* en *baar.*

ONZIGTBAAR, zie *onzienlijk.*

ONZIJDIG, bijv. n. en bijw., *onzijdiger*, *onzijdigst.* Die aan geene zijde overhelt; die geene zijde gekozen heeft; die onpartijdig middendoor gaat: *een onzijdig geschiedschrijver. Onze Staat kon in dien oorlog niet onzijdig blijven. Een onzijdig verhaal.* In de spraakkunst komt dit woord ook voor: *woorden van het onzijdige geslacht*, die mannel. noch vrouwel. zijn. Een *onzijdig werkwoord*, dat bedr. noch lijdend is. Van *on* en *zijdig.* Van hier: *onzijdigheid*, in al de genoemde beteekenissen. Zie *ig.*

ONZINNIG, bijv. n. en bijw., *onzinniger*, *onzinnigst.* Woest, uitzinnig, krankzinnig: *een onzinnige hoop.* Bij Cats ook *ongezinnig: ongezinnigh bloet*, dat zeer snel en ongeregeld loopt. Van *on* en *zinnig.* Van hier: *onzinnigheid*, *onzinniglijk.* Zie *ig.*

ONZOENBAAR, bijv. n. en bijw., *onzoenbaarder*, *onzoenbaarst.* Die door geenen zoenprijs bevredigd kan worden: *door 's Doods onzoenb're hand.* F. Halma. Van *on* en *zoenbaar.* Zie *baar.* Bij G. Bidloo *onzoenlijk.*

ONZOET, bijv. n. en bijw., *onzoeter*, *onzoetst.* Niet zoet; doch meest oneigenlijk: *een onzoet geluid. Een onzoet antwoord. Iemand iets onzoet onder den neus wrijven. Eene onzoete bejegening.*

Ende bonden hem sine voete
Ondert paert wel onsoete. M. St.

Van *on* en *zoet.*

ONZORG, z. n., vr., *der*, of *van de onzorg*; meerv. *onzorgen.* Gerustheid: *onsorgh tegen flus of merghen.* C. Huygens. Van *on* en *zorg.* Van hier: *onzorgelijk*, veilig, *onzorgvuldig*, onbezorgd:

Die 't naeuw te wachten swam alleen soo onsorghvuldigh
Gebraght hebt al te na bij 't vuurslagh van de min. De Potter. Voorts: *onzorgvuldigheid*, *onzorgvuldiglijk*, met het verouд. *onzorgzaam* en *onzorgzaamheid.*

ONZOUT, bijv. n. en bijw., *onzouter*, *onzoutst.* Niet zout: *indien het sout onsout wort.* Byb. Van *on* en *zout.*

ONZUIVER, bijv. n. en bijw., *onzuiverder*, *onzuiverst*. Niet zuiver: *onzuivere diamanten*, waarin vlakken zijn. *Onzuiver water*, dat vuil is. Van *on* en *zuiver*. Van hier: *onzuiverheid*, en het veroud. werkw. *onzuiveren*.

ONZUUN, bijv. n. en bijw., *onzuuner*, *onzuunst*. Een woord, dat in Groningen en Vriesl. in zwang is, en de beteekenis van morsig, vuil heeft. Bij KIL. *onsuen*. Wat het woord *zuun* beteekene, en of het met *schoon*, *zon* en *schijnen* uit eene bron vloeije, kan ik niet bepalen: het is mogelijk.

ONZWAAR, bijv. n. en bijw., *onzwaarder onzwaarst*. Ligt. Van *on* en *zwaar*.

ONZWEMBAAR, bijv. n. en bijw., *onzwembaarder*, *onzwembaarst*. Waar men niet zwemmen kan, dat niet te bezwemmen is: *de reijger beschuldighde het water, dat het onzwembaer was*. J. DE BRUNE. Van *on* en *zwembaar*. Zie *baar*.

ONZWICHTBAAR, bijv. n. en bijw., *onzwichtbaarder*, *onzwichtbaarst*. Die niet van zwichten, of wijken weet. Van *on* en *zwichtbaar*. Van hier: *onzwichtbaarheid*. HOOFT. Zie *baar*.

ONZWIERIG, bijv. n. en bijw., *onzwieriger*, *onzwierigst*. Niet zwierig: *met mijn onzwierigh zingen*. H. SCHIM. Van *on* en *zwierig*.

OOD, *oode*, *ode*, zie *kleinood*.

OOD, veroud. bijv. n. en bijw., *ooder* (eertijds ook *oder*), *oodst*. Bij KIL. *oode*, *ood*, *öede*, *oed*. Het is het hoogd. *öde*. Dit zeer oude woord, dat, bij KIL., door *vacuus*, *inanis*, *vanus* overgezet wordt, schijnt, ten naaste bij, de eerste beteekenis van hol gehad te hebben. FRISCH getuigt, dat het in dien zin bij DASYPODIUS voorkomt. In die beteekenis grenst het aan *öhse*, dat, in Nederduitschland, een oor heet, het hebr. אזן; met ons *oozen*, *hoozen*. Het denkbeeld van hol heeft dat van *ledig* gebaard, waarmede het fr. *vuide*, het ital. *vuoto* vermaagschapt is. In eenen bepaalderen zin, beteekende het ledig van menschen en van allen arbeid, welken menschelijke vlijt aanwendt; dus woest, onbewoond, onbebouwd. Oneigenlijk, eindelijk, gaf het te kennen (zie ons *oodelijk*, *oolijk*) iets, dat geene innerlijke waarde heeft, ijdel. Misschien behoort hierheen het

het eng. *odd: an odd kind of businesf*, eene flechte zaak. Van dit *ood* komt het zam. *ooddwongel*, veroud. woord, in de beteekenis van zachtzinnig, vreedzaam; als ledig van *dwang*, bij wien men geenen dwang noodig heeft. Dit *ood* is het ijsl. *audur*, het kimbr. *ei er:* in het moesog. heet *authida* eene eenzame plaats, eene woestenij. Bij de Denen is *ode*, ledig, woest, boh. *owdowely*, finl. *authia*, eene ledige ruimte, ISIDOR. *odhin*, eene woestenij, zw. *oede*, ijsl. *eide* en *auda*. WACHTER vindt het vermaagschapt met het gr. *οἶος*, alleen, eenzaam, *οἰοῦν*, verwoesten.

OODE, zie *ode*.

OODELIJK, zie *oolijk*.

OODEN, veroud. werkw., in de beteekenis van verwoesten. Vergel. *ood*.

OODMOED, zie *ootmoed*.

OOFT, z. n., o., *des oofts*, of *van het ooft*; meerv., in sommige gevallen, *ooften*. Elke eetbare vrucht van het groeijende rijk, welker zaadkorrelen met eene vleezige bedekking omgeven is, zoo als wijndruiven, ananassen, meloenen enz. In dien wijduitgestrekten zin schijnt het VOND. te nemen: *hoe uwe maetschappij ooften herwaert sleept*. In bepaaldere beteekenis verstaan wij door *ooft* boomvruchten, welker zaadkorrelen met een zacht bekleedsel omringd is:

't Is voedzaam Mann'; 't is Eng'lenooft
Van hartverkwikkende granaaten,
In 't zoele Paradijs geplooft M. L.

In den engsten en, misschien, allereigenlijksten zin, beteekent het appelen en peeren: *mijn winterooft is vervroren. Gulden ooft is malsch.* POOT. *Help hem dit lekker ooft (uwe appels) nu plukken.* MOON.

Men magh hier d'appels veiligh plukken.
Hoe neigen ons de takken toe!
Dit ooft zou Atalant doen bukken. POOT.

In 't verboden ooft van Eden. M. L. Zelfs gebruikt POOT het van eenen enkelen appel, waar hij, met zinspeling op den twistappel, zegt: *laat toch dit ooft niet heel; doorsnij het.* Deze dichterlijke vrijheid is voor ons geen regel van navolging. Men zegge niet: *een appel is*, maar *appelen zijn een smakelijk ooft*. Oneig. gebruiken dichters het voor allerlei voortbrengsels

van vernuft en ſmaak: *hier 's ooft uit Pindus lugten.* P. Bakker. Zamenſt.: *ooftboom*, *ooftgaarde*, *ooftmarkt*, *ooftwarande*. Bogaert. — *Ooftbeet*, *ooftvloek*. Moon. In de beteekenis van appelen en peeren komt dit woord bij Offrid. voor, en heet *obaz*, Notk. *obazo*, Willer. *obaz*, *obeze*, hoogd. *obts*, nederſ. *avet*, boh. *owoce*. Het is zeer denkelijk, dat *appel* en *ooft*, die in uitgang alleen verſchillen, eenen oorſprong hebben.

OOG, *oge*, zie het volgende *oog*.

OOG, z. n., o., *des oogs*, of *van het oog*; meerv. *oogen*. Verkleinw. *oogje*. Het zintuig des gezigts bij menſchen en dieren. Eigenlijk, wanneer het zoowel dit zintuig, het zij in het geheel, het zij het inwendige geſtel, het zij het uitwendige maakſel, als ook het zien, dat daardoor verrigt wordt, te kennen geeft: *bruine*, *blaauwe*, *bleeke*, *loopende*, *leepe*, *roode*, *zeere oogen*. *Hij is blind aan een oog*. *Een paar blaauwe oogen krijgen*, als zij blaauw van buiten door ſlagen zijn. *Met betraande oogen*. *Met tranende oogen*. Sweerts. *Hier zat hij met bekreten' oogen*. K. Brandt. *Met ſchreijende oogen*. *Hij kon het met geene drooge oogen aanzien*. *Men kan het met een half oog wel zien*. *Ik zie mijne oogen blint*. Moon. *Houd op hem een wakend oog*. *Een kwaad oog op iemand hebben*, hem wantrouwen. Voorts komt dit woord in vele ſpreekwijzen voor, waar het deels eigenlijk, deels oneigenlijk voorkomt. In den eerſten naamval: *het oog des meesters maakt de kudde vet*. *Mijne oogen liepen over*. *Wat lijd mijn oog geweld!* G. Bidloo. *Mijn oog ſchreit tot God*. *Zijne oogen zwommen in tranen*. *Mijne oogen vlieden van tranen*. *Aller oogen zijn op u geſlagen* — *gevestigd*. *'t Oog ſtaart op de kleur*. P. Bakker. *Indien 't geſchapen oog kan dringen bij d' ongeſchape majeſteit*. Moon. *Zoo ver het oog reiken kan*. *Mijn oog hangt vol tranen*. *Mijne oogen vallen toe van vaak*. *Hare oogen ſtaan heel ingevallen*. *Zoo lang mij de oogen open ſtaan*, zoo lang ik leef. *Toen ik bij het bed mijns vriends kwam*, *waren zijne oogen al gebroken*. *Er zijn twee oogen te veel*, zegt men, als men, in de tegenwoordigheid eens kinds, niet duidelijker van eene zaak ſpreken wil. Geestig zegt G. Bidloo:

De bloozende ugtend met een' wolk van dauw beladn,
Bid, dat het oog der Bruid te bed mag ondergaan!

Wijl

Wijl 't in den nanacht reeds de zon dreigd dood te schijnen. In den derden naamval: *iets zijnen oogen klagen*, hetzelve heimelijk beweenen. *Maar 't aardsch, dat 's lichaams oog geviel.* G. Br. In den vierden naamval: *zijne oogen openen, toedoen, toehouden, opslaan, opheffen, sluiten.* *Ik kan mijne oogen niet open houden.* *Ik heb van nacht geen oog toegedaan.* *Zijne oogen toedoen*, sterven. *De zoon look de oogen zijner stervende moeder.* *Oogen in het hoofd hebben*, snedig en voorzigtig zijn. *Had zij oogen in 't hooft gevoert.* Moon. In den schertsenden stijl zegt men: *als gij niet zien kunt, neem de oogen in de hand.* *Het oog op iemands eigendom werpen.* *Het oog op eene vrijster laten vallen.* *Iemand een lonkend oogje toewerpen.* *Zijne oogen uitkijken*, zegt men van nieuwsgierigen. *Zijne oogen weiden laten.* *Zijne oogen zweven laten*: *als gij uw oog door al het schoon laat zweven.* G. Bidl. *Iemand de oogen uitsteken.* *De zon steekt den anderen hemellichten de oogen uit*, verdooft door haar licht derzelver glans. *Eenen regter de oogen uitsteken*, hem door verblindende geschenken bederven. *Het oog naar — op iets houden, wenden, vestigen.* *Het oog op iets slaan: bij deze gelegenheid het oog te slaan op de blijken van godlijke gestrengheid.* Frantzen. *Zijn oog om hoog slaan.* *Een oog in het zeil houden*, op alle onverwachte zaken naauw toezigt nemen. *De oogen voor zich houden.* *De oogen neerslaan.* *Hij verdraaide geen oog.* *Iemands oogen blinden, verblinden, begoochelen.* *Het oog op iets hebben.* *Het nieuwsgierige oog verzaden.* *'t Schoon, dat oog en hart verrukt.* Feitama. *De geilheit maakt onze oogen duister.* G. Brandt. *Bedwing het al te welig oogh.* G. Brandt. *De oogen bedwelmen.* G. Brandt. *Zij droogt de traenende oogen.* Moon. *Doe dat niet; het geeft te veel oog*, het maakt, dat anderen te veel opmerken. *Dat geeft maar schele oogen*, verwekt maar nijd. *Een oog*, eenen schijn, glimp *aan iets geven: om achtbaarder oogh aan de vlaaijerije te geeven.* Hooft. *Geen oog vol water in zijnen regenbak hebben.*

Ook wordt het met voorzetsels, op velerlei wijs, gebezigd. Met *aan*: *aan iemands oogen blijven hangen*, bij G. Bidloo, van iemands gezigt zijne oogen niet kunnen afwenden. Met *door*: *door zijne eigen oogen zien.* Met *in*: *hij gunt hem het licht in de oogen niet.* *In de oogen druipen*: *ik zal het hem wel in de oogen laten druipen*, dier betaald zetten. *Iemand in*

in de oogen durven zien, hem niet ontzien. *Ziet (hem) zich ſpieglen in die blinkende oogen.* G. Bidloo. *Wat ons lieflijk ſtraalt in d'ogen.* G Brandt. *Het goudt blinkt heerlijk in zijn ogen.* G. Brandt. *De vaak ſchiet mij in de oogen. Zijn ſchranderheit ſpeelt in haar (zijn dochters) oogen.* G. Brandt. *Dat kan ik in mijn oog wel bergen. Iemand zand in de oogen werpen*, hem bedriegen. *Dat is in mijn oog heel wel*; alles in de dagelijkſche taal. *In het oog raken: om de moedighſten te doen duchten, dat zij, booven andren, in 't oogh zouden raaken*, in verdenking zouden komen. *In het oog loopen*, gemakkelijk bemerkt worden: *dingen, die een iegelijk juist niet zoo zeer in 't oog loopen.* J. de Haes. *In het oog ſteken*, met verveling en verdriet, met afgunst en nijd beſchouwd worden: *in 't timmeren zijner prachtige Hoeve, die den voortplantelingen bijſter in 't oog ſteekt.* Bógaert. *In het oog zitten: de Britten, die Hollant in het oog zitten.* Moonen. *Iemand in het oog houden*, naauw op iemands daden gadeſlaan: *dat gij (hem) beide in 't oog gingt houwen* G. Bidloo. *Iets in het oog krijgen*, iets beginnen te zien. Bógaert. Met het voorz. *met*: *met beide oogen toekijken. Hij wilde hem wel met de oogen dooden. Met de oogen wenken.* Met *naar*: *iemand naar de oogen zien*, op deszelfs wenken en bevelen letten. Met *onder*: *iemand iets onder vier oogen zeggen*, zonder het bijzijn van eenen derden. *Hij brengt mij de zaak onder het oog. Den dood ſtoutmoedig onder de oogen zien. Die des vijands heir durft onder d'oogen treên.* Feitama. *Kom niet onder mijn oog. Wat doet de onbedachtzame mensch al niet onder het alziende oog! Iemand onder de oogen trekken: is Floris haer kloeckelijck onder d'oogen getogen.* J. v. Heemsk. Met *op*: *op het oog ſchijnt het goed*, naar het eerſte aanzien. *Dat past, als eene vuist op het oog*, dat voegt kwalijk. *Iets op het oog hebben* iets bedoelen, ook *in het oog hebben.* Met *uit*: *u ſtraelt lieftalligheit en vrientſchap uit twee oogen.* Moon. *Uit andere oogen zien*, er gezonder uitzien; ook anders over iets oordeelen. *Men kon het verdriet uit zijne oogen lezen. Uit het oog uit het hart. De dief ziet hem ten oogen uit. Ga uit mijne oogen. Uit zijne oogen zien*, op iets wel acht geven. *Het ſtuift: men kan uit zijne oogen niet zien. Zich uit het oog wegpakken. Hij liet hem geenen oogenblik uit het oog. Hij raakte weg*

uit

uit oog. Den hoed uit de oogen zetten. Den slaap uit de oogen wrijven. Het haar uit de oogen strijken. Iets uit het oog verliezen: verlies nimmer uw vaderland uit het oog. Met *van: gij, REEDE, volgt dien geest; bedrukt van oog.* Moon. Met *voor: voor het oog der wereld. Heb toch die zaak telkens voor oogen. God voor oogen houden. Hij ziet het voor zijne oogen. Iemand een rad voor de oogen draaijen*, hem misleiden. *Men konde, gisterenavond, geene hand voor oogen zien. Het gevaar voor oogen stellen. Stellende den breden Raad voor oogen.* Hooft. *Iets voor oogen brengen. Die zaak ligt zoo klaar voor oogen.* Voorder, worden aan andere voorwerpen ook *oogen* toegeschreven: *Gods oogen* zijn, in den bijbelschen stijl, Deszelfs alwetendheid. In dien zelfden stijl spreekt men van *zielsoog, verstandsoog, oogen des verstands.* Zoo ook aan andere zaken:

Gelijk de zonnebloem hare oogen
Uit minne draeit naer 's hemels bogen. Poot.

Eindelijk wordt dit woord, vaak, oneigenlijk gebruikt van vele andere dingen, die, in hunnen uitwendigen vorm, met een *oog* eenige gelijkheid hebben. Zoo noemt men de stippen op eene kaart of eenen teerling: *elf oogen hebben. Twaalf oogen werpen. Hooge oogen werpen. De meeste oogen hebben. Tegen twaalf oogen dobbelen*, eene zaak zonder eenige kans ondernemen. Botten, knoppen van boomen en planten: *de wijnstocken hebben oogen gewonnen.* Doresl. Een klein droppeltje: *er drijft geen oogje vet op. De oogen* op eenen paauwestaart. Het hoofd van een gezwel heet deszelfs *oog.* Van sommige openingen wordt het ook gebezigd: *het oog eener naald. Het oog van een haak. Het zijn maar haken en oogen*, netelige, nietige, verwarde beuzelingen. *Oog* in een net, in eene ankerschacht. *Een rock vol oogskens.* Bybelv. Figuurlijk noemt men datgene *een oog* van iets, dat hetzelve tot luister en sieraad verstrekt: *'t oordeel van u, o ooge onzes Vaderlants, Huig de Groote!* J. de Haes. In den verhevenen stijl, met bijvoeging van eene nadere bepalende eigenschap, beteekent het eenen persoon. Zoo gebruikt G. Bidloo het van God: *eeuwig Oog! dat mij ziet schrijven.* Wat het geslacht dezes woords aangaat: wij nemen het thans onzijdig, schoon het, voorheen, ook vrouwel. was. Vond. zegt dus: *'t ge-*

gezicht der alziende ooge. Uit voorbeelden, door A. Kluit in de naaml. v. Hoogstr. bijgebragt, blijkt genoeg, dat dit geslacht, bij de ouden zeergemeen was. Zoo ook de Overz. van den Byb., als: *daer is een balck in uwe ooge.* Ondertusschen vindt men het onz. gesl. ook in het moesog., ijsl., angelf., frankd. en hoogd. De zamengest. woorden *druipoog*, *eenoog* zijn naar den aard der taal mannel. of vrouwel., een man of eene vrouw, die druipende oogen — die maar een oog heeft. Van hier *oogelijk*, dat voor het oog wel staat. Zamenstell.: *ankeroog*, *arendsoog*, *kreeftsoogen*, in de geneeskunde gebruikelijk, enz. Voorts: *oogappel*, *oogbal* bij Oudaan, *oogblinde* voor de paarden, bij de Brune, *oogdekfel*, *oogdienend*, bij Hooft, *oogendienaar*, een geveinsde knecht, *oogebaar* oudtijds, *oogendienst*, *oogendragt*, etter der oogen, *oogenhoek*, *oogenhol*, *oogenklaar*, een kruid, *oogenloop*, oogenvloed, *oogenloos*, *oogenloosheid* bij Huygens, *oogenschemering*, *oogenschijn*, waarschijnlijkheid; ook: *in oogenschijn nemen*, beschouwen, *oogenschijnlijk*, *oogenschijnlijkheid*, *oogentroost*, zeker kruid, *oogenzalf*, *ooggegluur*, Boom der Kenn., *ooggetuige*, *ooggetuigenis*, het *oogknikken* bij Sels, *ooglid*, *ooglonken*, *ooglonking*, *oogluiken*, met geslotene oogen iets toelaten, niet naauw toezien: *eenigher mate dient er gheooghluijckt te worden.* de Brune. *Oogmeester*, *oogmerk*, *oogwit*, toeleg, *oogmik* en *oogmikken* bij Rodenb., *oogpijp*, traanpijp, *het oogscheel*, ooglid, *oogstraal*, bij Moonen. *oogvlies*, bij Vond. en Hooft, anders *oogschil*, *oogsteen*, ambersteen, *oogtand*, *oogvlies*, *oogwater*, *oogweiding*, vrij uitzigt in de ruimte, anders *oogenweide*: *oogenweide hebben.* — *Oogwenk*, *oogwinkel*, oogenhoek, *oogwit*, *oogenzienlijk*, waarschijnlijk; ook openbaar, voor het oog: *dat Christus opghenomen is oogensienlijc.* D. P. Enchir. Ook fraai voor het oog, bij Hooft *ooggezien*, *ooggezienheid*, ook *oogzien*: *hunne paarden niet ooghzien nocht van leest*, *nocht van snelheit.* Bij de Ouden komt ook *oogziend* voor in den zin van blijkbaar: *dat scijnlick waere*, *oochsient*, *ende kennelick.* Zoenbr. van Herm. v. Woerden. 1387.

Oog, moesog. *augo*, alem. *auga*, angelf. *eage*, zw. *öga*, deen. *oije*, hoogd. *auge*, frankd. *ouga*, kimbr.

aüg, ijsl. *auga*, slavon. *oko*, pool. *oko*, saks. *oge*, bij de Krim. Tatar. *oge*, eng. *eye*. Hesychius verklaart σκκος door οφθαλμος, waarvan het lat. *oculus* : αυγαι heeten ook oogen, ital. *occhio*, sp. *ojo*, fr. *oeil*.

Wij hebben nog een ander woord, met eene zacht lange o, *oog*, *oge*, bij Kil. *ooghe*, *oghe*, *aeghe*, *aughe*, in de beteekenis van *eiland*, zijnde met de voorste helft van *eiland*, zonder twijfel, door eenen anderen tongval, hetzelfde woord. Dit is nog overig in *Langeroog*, *Spijkeroog*, *Kalandsoog*, *Valkoog*, *Schiermonnikoog*, *Rottumoog enz*. In het angelf. *eage*, *ig* en *ijg* een eiland, ierl. *oghe*, vries. *oge*, zw. *ö*, ijsl. *eij*. Festus getuigt, dat de *Egeische* zee naar de menigte harer eilanden dien naam draagt. Het komt met het hebr. אי een eiland, overeen.

OOGELIJN, z. n., o., *des oogelijns*, of *van het oogelijn*; meerv. *oogelijns*. Eigenlijk een klein oog, een oogje. Zie *lijn*. Dit is een van die weinige verouderde naamwoorden, die, bij latere schrijvers, nog dikwijls voorkomen, doch in eenen oneigenlijken zin, in navolging van Grieksche en Romeinsche schrijvers, die hun οφθαλμος, *oculus* en *ocellus*, zoo bezigen. Dus vindt men het bij Poot voor iets, dat ons waard als onze oogen is:

'k Hebbe uw deugt, mijn oogelijn,
Ree veel kommerlijke jaren,
Wierookgeuren op altaren
In mijn minnent hart gebrant.

Hooft gebruikt het voor luister en sieraad, als hij den Ridder Const. Huygens *een ooghelijn* aan het hof van Fr. Henrik noemt. Zoo draagt, bij K. Brandt, Maria Stuart den naam van *een oogelijn van ongefronstedeugt*. De Muider Drosfaard beschrijft Neerland als *dat ooghelijn van Europe*. Bij Bogaert heet Batavia *het oogelijn van Neerlandsch Indien*.

OOGEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. *Ik oogde*, *heb geoogd*. Bedr., naauwkeurig zien, van verre zien, door het vernaauwen van de oogleden: *gij poogt ons nakend lot ons uit de maen te oogen*. De Deck. Onz., in dezelfde beteekenis; met *hebben*: *zoo ver men oogen kost*. Vond. *Wij oogen, waar hij vliegt*. Oudaan. Mikken in het schieten; onz., met *hebben*: *hij heeft zijnen boghe ghespannen, ende ooghet*. Doresl. *Op iemand oogen*, het oog op hem houden. In aanmerking nemen, bedoelen: *oogende op hunnen mannenmoed*. L. Trip. *Op wel-*

ke eighenschap van onzen aardt Virgilius ooght. Hooft. *Oogen*, in eenen bedr. zin, komt bij Vond. in de beteekenis voor van oogenten, ond. *oculeren*: *het inzetten en het oogen.* Van hier: *ooging.* Het deelw. *geoogd*, met oogen verzien, komt, met uitlating van het voorzetsel *ge*, in zamenst. voor, als: *bruinoogd, zwartoogd*, enz. *Schoonoogde Juffers.* Elsevier. Van hier de zameng. *staroogen, wenkoogen, beoogen, blikoogen, knipoogen*, enz.

OOGENBLIK, z. n., m. en onz., *des oogenbliks*, of *van den — het oogenblik*; meerv. *oogenblikken.* Eigenlijk beteekent dit woord eene snelle toesluiting van de oogleden. Zie *blik.* In die eigenlijke beteekenis heb ik het maar eens gevonden. Bij Moonen komt dus voor: *uit de barning hem met gloeiende oogenblikken aenspuwend.* Men neemt het anders, oneigenlijk, voor die kleine during van tijd, die er in eenen oogenblik verloopt, welke men zich als ondeelbaar voorstelt; voorts voor eenen zeer korten tijd: *in eenen oogenblik verstoven.* Hoogvl. *In den lesten oogenblik.* Vond. *In eenen oogenblik dalen sij in 't graf.* Bybelv. *Op het zelfde oogenblik.* Hooft. *Wacht eenen oogenblik. Alle oogenblikken den dood verwachten. 't Eerste oogenblik van 't eeuwighdurent leven.* J. de Haes. Men gebruikt het ook voor het gunstige tijdstip ter uitvoering van eene zaak: *men moet hier den juisten oogenblik uitkiezen.* Van beide geslachten is het mannel. meest in gebruik en regelmatig, alzoo *blik* mannel. is. In het gemeene leven gebruikt men somwijlen ook *oogenblikje*, schoon onnoodig. Voor *oogenblik* bezigt D. Smits *oogwenk*: *En had op eene plaats geen oogwenk rust of duur.* Van hier: *oogenblikkelijk*: *ik kom oogenblikkelijk weer*; in het dagelijksche leven.

OOGST, (*oegst, oest*), z. n., m., *des oogstes*, of *van den oogst*; meerv. *oogsten.* Eigenlijk, de jaarlijksche inzameling van veldvruchten: *tarwenoogst, graanoogst, gerstenoogst, naoogst. Een vroege — een late oogst.* In verdere beteekenis, de inzameling van andere voortbrengsels, die anders niet tot de veldvruchten behooren: *druivenoogst, wijnoogst.* Fig. beteekent het den tijd, wanneer de veldvruchten ingezameld worden: *het regende veel in den laatsten oogst. In den oogst.* Hoogvl. *In den drokſten oogst.* Poot. De vruchten, die ingeoogst worden, of nog kunnen ingezameld worden; in

den

den verhevenen ſtijl; *oegſten inhalen*. VOND. *De harde paerdehoef vertreet de welige oesten*. POOT. *Met masten-vloten vlug voer ik den oosteroegst mijn' Amſtel in den mondt*. DE DECK. *Weelige oeghſten opladen*. VOND. *Daer zal de ſickel eens door weeldige oegſten gaen*. DE DECK. In verdere figuur, is het beeld ontleend van eenen maaijer, die met zijne ſcherpe ſikkel het rijpe koren afmaait: *die eenen oogst van lijken maeide*. J. DE HAES. Van hier beteekent het, oneigenlijk, eene groote menigte: *in dezen oest van brieven*. HOOFT. *Wij willen nu een oogst van vloten aen zien bruiſen*. ANTON. *Om in den vruchtbren oegst van zijnen rijken lof te weiden*. VOND. *Donderend metaal, bezwangerd met een' oogst van kogels*. FEITAMA. Eindelijk, beteekent het elk genot van iemands arbeid en vlijt. Zoo komt het voor in de ſpreekwijs: *in eens anders oogst weiden*. Zam.: *oogstmaand*, *oogsttijd*.

Oogst, *oegst*, *oest*, nederſ. *aust*, *ohst*, deen. *host*, zw. *höst*, wall. *awst*, britt. *eawst*, fr. *août*, dat en oogstmaand en oogst beduidt, ijsl. *haust*. Omdat in de meeste noordelijke landen van Europa de inzameling van de veldvruchten in augustus, de oogstmaand, voorvalt, is het denkelijk, dat *oogst* uit *augustus* ontſtaan is. L. TEN KATE denkt liever aan het oude *oeken* vermeerderen, omdat de harde *oo* in de zachte *oe* overgegaan is, zoo als uit *oegst* en *oest* blijkt. Zeker is ons *oeken* met *augustus*, *augeo*, *oogst* uit eenen wortel.

OOGSTEN, (*oegſten*, *oesten*), bedr. w., gelijkvl. *Ik oogstte*, *heb geoogst*. Veldvruchten inzamelen: *mijn ſchaers gewas oogſten*. POOT. Oneig.: in ruime maat genieten; doch ſlechts in den verhevenen ſtijl: *vreugde oogſten*. *Zoo oogst men rijke eer*. *Hij zal eer van zijnen arbeid oesten*. G. BIDLOO. *Uit zulk een' krijg, waer uit Dione ontelbre rijke zegens oest*. MOONEN. Oul. werd het ook voor maaijen genomen: *ſes daghen ſulſtu wercken; in den ſeuenden daghe ſulſtu laten te ackeren eñ te oochſten*. BIJB. 1477. In het nederſ. *auſten*. Van hier: *oogſter*, *oogſting*.

OOI, z. n., vr., *der*, of *van de ooi*; meerv. *ooijen*. Het wijfje onder ſchaapvee, het tegendeel van ram: *terwijl Aminadab zijn graege lammers met de vruchtbaare ooien weidde*. MOON. Zam.: *ooilam*. Het komt met het eng. *ewe* overeen. In het gr. heet *οις* zoowel eene ooi als ee-

eenen ram, waarvan het lat. *ovis*, sp *oveja*, waarmede het pool. *owcza*, hong. *juh* eenige overeenkomst hebben.

OOIJEVAAR, (bij KIL. *eijber*, *eber*, *odebaer*, *odevaer*, *oudevaer*, *odeber*, *oedebaer*, *oijevaer*, *heijlover*, in Gelderl. *heilever*), z. n., m., *des ooijevaars*, of *van den ooijevaar*; meerv. *ooijevaars*, *ooijevaren*. Een bekende groote trekvogel: *het uitgemergelt volk liet geenen oijevaar leven*. VOND. *Het steil verblijf der kleppend ooievaeren*. PSALMB. VAN. L. D. S. P. In den BYBEL van 1477 vinden wij, even als bij KIL. ook *odevaer*: *die zwaluwe ende die odevaer* enz. Zamenst.: *ooijevaarsbeen*, ook oneigenl. voor iemand, die lange dunne beenen heeft; *ooijevaarsbek*, ook zeker kruid; *ooijevaarsnest*, enz.

MARTIN. gist, dat de naam *oudevaar* de oorspronkelijke is, den vogel of om zijnen hoogen ouderdom gegeven, of om de teedere liefde, welke hij, in den ouderdom, van zijn dankbaar kroost ontvangt. Misschien is de eene of andere bijgeloovige achting voor dezen vogel de bron der benoeming; of wel is de grond in een natuurlijk verschijnsel te zoeken. Men weet, dat deze vogels, in het laatste van den zomer, met geheele benden zamen scholen, en onze koudere oorden verlaten. Om die reden leidt L. TEN KATE het woord af van *ede*, *eije*, angels. *ede*, *edo*, een troep, en *varen*, d. i. trekken, omdat zij met gansche troepen wegtrekken. SCHERZ. zegt: „ Edebar, *ciconia*, *avis peregrinans*. Belg. *edefar*, ab „ ede, *avis* et faren, *proficisci*."

OOIJEVAREN, onz. w., gelijkvl. *Ik ooijevaarde*, *heb geooijevaard*. HALMA verklaart het door verzamelen, met kunstjes nemen: *ik heb geenen zin in dat ooijevaren*, die listige verschalking behaagt mij niet.

OOIT, een bijwoord van den verledenen tijd; te eenigen tijde: *was een magtigh geweldenaar zijne roede ooit ontwassen*. VOLLENH. *Die geen' luister ooit liet smoren*. VOLLENH. *Zoo zuiver als het sneeuw ooit van den hemel viel*. VOND. *Een' Vader, die zijn' Overheid oit heeft gehoorzaemt*. DE DECK. *Zoo iemant oit betuigde*. POOT. *Veel edeler groen, dan Helikon ooit droeg*. D. SMITS. *Nu krimpe d'Amstelstroom, vrij droever dan ooit, in bogten langs zijn oever*. K. BRANDT. Oul. werd het ook voor altijd gebezigd: *Ick hoor, dat de tonghe oyt veel quaet heeft ghedaen*. J. MOERM.

OOK, een voegwoord van zamenbinding. Het wordt op

meer

meer dan eene wijs bij ons gebruikt. Men neemt het voor eene enkele verbinding: *mijne vrouw is er al: morgen kom ik ook.* In den zin van wijders, verders: *de uitsteekendheid blijkt ook hieruit.* In die beteekenis kan het onmiddellijk op een sluitteeken volgen: *men vertaalt het anders door zonde. Ook wordt deze overzetting door Bisschop Jansenius goedgekeurd.* Eene verbinding met nadruk: *maar nu is te beklagen, dat de mensch, door de zonde van God afgeweken, ook vervreemd is van de regte grootmoedigheid.* In eenen versterkenden, vergrootenden zin: *het lust mij deze heerlijkheid, met eene heilige eerzucht, iedereen aan te prijzen, ook den allergeringsten.* In dien zin staat het somtijds voor *zelfs: de priesterlijke waardigheid, bij de Joden ook boven de koninklijke gesteld.* Men plaatst er dit *zelfs* ook wel achter: *zij hadden den roem van regtvaardigen, ook zelfs bij hunne gebreken.* Ook wel voor: *zelfs ook koningen stamden van hem af.* Men gebruikt het in eenen vergelijkenden zin achter *zoo: de koude slang bezwijmt op heimelijk bezweeten. Zoo zwijmt onze Ewout ook.* Moon. *Gelijk die voortreflijkheit niet minder dan in schijn bestaet, zo ook de rechtvaardigheit.* Vollenh. Achter *niet alleen* plaatst men *maar ook: ik zeg, dat hij niet alleen los van zinnen, maar ook slecht van hart is.* Somtijds scheidt men *maar ook*, door invoeging van een ander woord: *want hij begaf niet alleen zijn hart om met wijsheid te onderzoeken, maar zag ook alles* enz. Vollenh. Dikwijls dient dit woord, om de rondheid eener uitdrukking of rede te voltooijen. Men gebruikt dit vooral, wanneer men zich op eene onzekere, twijfelachtige wijs uitdrukt: *ik doe het niet, onder wat voorwendsel hij mij ook verzoeke. Ieder mensch onzen naasten achten, hoe hij ook tegens ons gezint zij.* Vollenh. *Of ik ook in desen nacht eenen man hadde.* Bybelv. *Hij dreigde hem te smaden, waar hij hem ook mogt aantreffen.* Zeer dikwijls komt het in vragen voor, vooral, als men eene stille tegenwerping verwacht: *komt het u ook gelegen, dat ik u bezoeke?* Als men de zaak eenigzins betwijfelt: *zoude ik ook waerlick baren?* Bybelv. *Zoude het ook waar zijn?* Somwijlen gebruikt men het in eene bedekte schimprede: *lach nu ook.* In eene verdrietelijke luim: *is het nu ook tijd om te slapen?* In eenige oorden van Neerland gebruikt men het als een vraagwoord: *dat was lief. Ook?*

Ook,

Ook, goth. *auk*, bij Ker. en Isidor. *auh*, Willer., Otfrid. en Tatian. *ouh*, hoogd. *auch*, angelf. *eake*, *eke*, oudeng. *eke*, *eke alfo*, nederf. *ook*, deen. *og*, zw. *ok* en *och*, ijsl. *og*. Hiermede komt overeen het hebr. אף, het lat. *ac* en het gr. καὶ. Het woordje beduidt in den grond zoo veel als *bijgevoegd*, *daarenboven*, te meer, en is met het goth. werkw. *aukan*, vermeerderen, verwant, alem. *auhhen*, *auhhon*, angelf. *aecan*, *eacan*, eng. *to eke*, ons oude *oeken*. Het gr. αὔξειν, het oudlat. *aucare* bij Plaut. en het nieuwere *augere* zijn uit deze bron.

OOLIJK (*oodelijk*), bijv. n. en bijw., *oolijker*, *oolijkst*. Dit woord, dat van *ood* afftamt, heet, eigenlijk, ledig: maar wij gebruiken het in eenen oneigenlijken zin, voor ontbloot van innerlijke waarde. Zoo gebruikt het C. Huygens voor gering: *'t was noch yet oolickers*, *'t was een onkundigh fier*. Nietig, ongegrond, beuzelachtig: *oolijke zorghvuldigheden van luiden*, *die 't naauw zoeken*: Hooft. Slecht: *dit volk*, *berooit en oolijk gewaapent*. Hooft. *Zijn de tijden nu wat olijk* enz. G. Bidloo. Met betrekking tot bekwaamheid en dapperheid: *naemt gij den oolijckften en liet den besten*. K. v. Mand. Ellendig, ongelukkig: *nu ftel ik mij gerust*, *en 't leven duis lang olick* enz. J. T. Josephs dr. en bly eind sp. Ontbloot van gegronde kennis, fchoon loos en doortrapt: *iemand oolijk bedriegen*. *Een oolijk meisje*. De Ridd. Cats noemt de Min *het oijlick dier*. Van hier de beteekenis van doortrapt, listig, waarin dit woord thans algemeen gebruikt wordt: *een oolijke guit*, *een oolijke dief*, enz. Onfterk, vervallen, oud, in fommige oorden: *een oolijk kleedje*. *Een heel oolijk huis*. Op de Veluw gebruikt men het voor ongedaan, ziekelijk: *hij is nog zeer oolijk*. *Hij heeft het oolijk*. Zoo fchijnt het bij A. Moonen ook voor te komen: *zijt ge welgedaen*, *niet olijk*, *wees nu vrolijk*. Van hier *oolijkheid*: *de oolijkheid ziet hem de oogen uit*.

OOM, z. n., m., *des ooms*, of *van den oom*; meerv. *ooms*, *oomen*. Vaders of moeders broeder, *vaderoom* en *moederoom* bij Doresl. genaamd. *Ik moet van mijnen oom al het goed erven*. Het verkleinwoord in den mond van jonge kinderen is *oompje*. Zam.: *oomkool*, een woord in de dagelijkfche taal gebruikelijk van eenen onnoozelen bloed, die zich ligt foppen laat. Men vindt het bij den fmaakfchen Petrus Baardt: *en raeckt mijn*

oomkool dan in 't bedt. Voorts: *oomsdochter*, *oomszoon*: — *Heeroom*, *janoom*, *oudoom*. In de dagelijksche taal, zet men het achter alle eigennamen: *Klaasoom*, *Dirkoom* enz. Ook is het de taal van heuschheid en beleefdheid, als kinderen iemand, wien zij niet kennen, aanspreken, en dien *oom* noemen. De Duitsche Keizer noemt ook eenen wereldlijken Keurvorst *oom*; misschien, omdat dit woord, naar FRISCH, eertijds ook *neef* beduidde. Er is nog eene zamenstelling van het woord *oom*, namelijk *oomzegger* bij de Tekselaars in algemeen gebruik; en *oomzeggers* zijn bij hen neven, die tegen elkanders vaders *oom* moeten zeggen, of volle neven: *wij zijn oomzeggers*.

Oom, hoogd. *oheim*, *ohm*, angelf. *eam*, in de oude fragmenten op Karel de Gr. *ohein*, in Zwab. en Zwitf. *ohan*, *ohen*, *ohein*, nederf. *ohm*. Het schijnt met het oude *am*, eene moeder, *aan*, *aanheer*, overgrootvader, het hebr. אם eenen oorsprong te hebben. ADEL. beroept zich, voorts, op het BREEMSCH-NEDERS. WOORDENB., waar het arab. *am*, door *oom* vertaald wordt. Zeker wordt het arab. עם van naauwe bloedverwantschap gebruikt; en ons *oom*, zegt L. MEYER, beteekende oudtijds eenen bloedvriend.

OON, veroud. voorzetsel, hetzelfde, als het hoogd. *ohne*, beteekenende zonder: *oon proef*. SPIEGH. *Oon verdragh*. *Oon artzenij*. VOND. Zie *on*.

OONEN, onz. w., gelijkvl. *Ik oonde*, *heb geoond*. Een woord, dat, in Noordholland, gebruikt wordt van het schaapvee en varkens, als zij jongen werpen: *het schaap moet oonen*. *De zeug heeft nog niet geoond*. Het is hetzelfde woord als het eng. *to ean*, lammeren werpen. Het is mogelijk, met *ooi*, *oïs*, uit eene bron: of het moest een woord van den klank gevormd wezen, gelijk *oon* bij de Hebr. een treurend geluid uitdrukt; als zage het op de smerten, welke somtijds eene *ooi* onder het oonen doorstaat.

OOR (*oer*, *oir*, *or*), een zeer oud woord, niet alleen in onze, maar ook in andere talen. Het komt buiten zamenstelling en in eenige zamengestelde woorden voor. De eerste en misschien de oudste beteekenis is die van groot, en van hier voortreffelijk. Bij KIL. *oor*, *or*, *magnus*, *excellens*. Hierheen behooren de zameng. *oorhaan*,

gallus silvaticus major, *ooros*, *oerus*, ook *averos*, in het lat. *urus*, *oorreep*, *funis nauticus major*. Zie Kil. Hierheen behoort het oude *ar*, groot, hoog. Het komt wijders in de beteekenis van *op* voor, beteekenende eene beweging in de hoogte. Hierheen moet men brengen het oude *oorhave*, bij Kil., oorsprong, beginsel, doch in eenen oneigenlijken zin, daar het, eigenlijk, eene opheffing beduidt: *urhab* heet daarom, in het hoogd., zuurdeessem, hef, waardoor deeg opgeheven wordt. *Oor* in *oorsprong* heeft dezelfde beteekenis. Ten derde beduidt het het eerste in een ding, eenen aanvang; eene der oudste beteekenissen, eene figuur der vorige. Zoo komt het voor in het oude *ooraan*, bij Kil. *ooraene*, overgrootvader. *Oor* komt dus overeen met *eer*, het goth. *air*, vroeg, het gr. ἠρ, het krieken van den dag en het voorjaar, ἀρχη, het begin, het oude lat. *ora* bij Cæcilius, voor het begin, en van hier *orior* en *ordior*, *oriens* enz., het angelſ. *or*, *ord*, ijsl. *uhr*, begin. In andere zamenſt. komt het voor, voor *over*, als: *oorete*, bij Kil. overblijfſel van eten; voor *er* en *ver*, als *oorlof*, *oordeel*, *oorbaar*. Eindelijk dient het tot verſterking, als *oorschalk*, zeer ſchalk, *oormondig*, grootſprekend. Wij gebruiken het ook nog buiten zamenſt., als een zelfſt. naamw. van het onzijdige geſlacht. In dubbele beteekenis komt het dus voor, deels voor zulke aardſoort, waaruit metalen geſmolten worden. In Gelderland noemt men dus die onderaardſche harde beddingen, die vol ijzerſtof zijn; wanneer men het gewonelijk *oer* noemt. Bij Kil. wordt het vertaald door *fodina auri & argenti*, *plumbi & argenti vena communis*, *origo*. Zoo gebruikt het M. L.:

Honderd millioenen zandjes
Fijn geaderd, ſcherp getakt,
Sluitende in elkanders tandjes,
Op hun broeinest, *'t oer*, *gezakt* enz.

Hiermede komt overeen het eng. *orę*, metaal, zw. *aer*, angelſ. *aere*, *ar*, ijsl. *eijr*; hiermede ſtaat verwant ons *erts*, *aarde*, hebr. ארץ. Van hier: *oorig* (*oerig* in Geld.), *oorachtig*: *oorige grond*. Anderdeels beteekent het eenen nazaat, erfgenaam, uit welken een geſlacht kan worden voortgeplant: *hij ſtorf zonder mannelijk oor*. *Waert ſaken*, *dat ons Heeren gebraken*, *ſonder oer van ſijne lijven*. Verbindt. br. van eenige holl. steden

van

van 1351. *Daer dit ver of quam, dat nu de Spaensche crone draecht.* M. St. *Van sine haven so bleef oer sijn broeder Jan.* M. St. *Namaels heeft Tiderick das swaert geheven, als rechter oire.* K. Kolyn. *Sonder oir te laten.* Klerk der laage landen. Ook *hore* bij M. St.: *sonder hore houden 't lant.* Bij Kil. *oer, hoor, hoore, hoyre,* fr. *hoire,* eng. *heir,* lat. *hæres.*

In de oude onderscheidene tongvallen en talen verwisselt dit woordje met alle klinkers *ar, er, ir, or, ur, yr.* Als wij bij *oor, or,* hoogd. *ur,* staan blijven, zoo schijnt het, oorspronkelijk, eene nabootsing van een hevig, trillend en daarbij dompig geluid te zijn. Die trilling ontdekt men in het lat. *ira,* toorn, angelſ. *yrre* ons *arre,* toornig. Van hier ontstaat het denkbeeld van beweging, menigte, veelheid, als het lat. *urbs,* eene stad. Om de snelle beweging heet אור licht; om den flikkerenden glans is *aurum* goud enz.

OOR, z. n., o., *des oors,* of *van het oor;* meerv. *ooren.* Verkleinw. *oortje.* Eigenlijk, het zintuig des gehoors bij menschen en dieren: *groote, lange, kleine, hangende ooren hebben. Men kent den ezel aan zijne ooren. De ooren tuiten, zuizen mij.* Uit een overblijfsel van oud bijgeloof, zegt men nog, als anderen van iemand praten: *nu tuiten hem de ooren.* In het gemeene leven en de dagelijksche taal, als ook in den deftigen stijl komt dit woord dikmaals te pas. *Zijne ooren joken hem,* hij hoort graag wat nieuws. *Mijn oor hangt er naar,* dat hoor ik gaarn. *Kan u naer mijn gezangen 't oor noch hangen.* Moon. *Ik heb er geene ooren naar,* ik geef er geene acht op, ik bewillig er niet in. *Die daertoe geen ooren had.* Bógaert. *Iemands oor hebben,* in deszelfs gunst staan: *een macht van geestlijkheid, die 't oor des konings heeft.* P. Rabus. *Iemand ooren aannaaijen,* hem bedriegen. *Hij krijgt Midas ooren ten loon,* zijne domheid wordt uitgestreken. *De ooren opsteken,* beginnen te muiten. *Welstaaken zij d'ooren op, gestijft met zulk een' voorganger.* Hooft. *Zijne ooren klouwen,* blijken geven dat men met een zaak verlegen is. *Het oor,* of *de ooren laten hangen,* den moed laten zakken. *Iemand de ooren warm maken,* hem vervelende dingen zeggen, hem sarren, tergen, driftig maken. *Iemand frisch de ooren wasschen,* hem gevoelig de waarheid zeggen. *Zijne ooren schudden: hij kan zijne ooren schudden dat zij klappen,* hij kan voor zijne zaak

vrij uitkomen, zich door ieder laten beoordeelen. *Wien hij door verzoekschriften d'ooren meukte*, wiens gunst hij vleijend zocht. Bogaert.

Met allerlei voorzetsels. *Iemand aan het oor lellen*, hem gedurig aanporren. *Hij heeft ze achter de ooren*, hij is zoo onnoozel niet als hij schijnt; hij houdt den guit verborgen; hij heeft den schalk in de mouw. *Hij is nog niet droog achter de ooren*, hij is nog zeer jong. *Iemand bij de ooren trekken*, hem dwingen. *Iemand bij het oor leiden*, hem ongemerkt bedotten. *Wat dulligheijd, dat men d'eenvoudige zoo dom bij d'ooren leijd!* Oud. Ook iemand door een liefelijk geluid het oor zoo streelen, dat hij ons overal volge: *geen mensch zal hem meer hooren op zijne duitsche fluit, die al het vee bij d'ooren wist om te leiden.* Moon. *Den wolf bij de ooren houden*, in netelige omstandigheden verkeeren, zoodat men niet weet, hoe er zich uit te redden. *Die met Godts spijs het hart door d'ooren voedt.* Moon. *Iemand in het oor bijten*, met ernst en nadruk hem iets inluisteren. *Ook beet men me eens in 't oor.* Poot. *Maer mijn gebuurman beet me in 't oor.* Moon. *Dees roep staat in elxs ooren* P. Rabus. *Iemand alles aan het oor hangen*, hem alles vertellen. *Hij hing ook de (den) reizige (n) elzenboomen zijn leet in d'ooren.* Moon. *Hij tuit sijn dag'lix dicht in allerhande ooren.* C. Huyg. *Iemand iets in het oor luisteren. Wie heeft u dat in het oor geblazen*, listig ingestoken? *Hij heeft eene vloo in het oor*, ongeruste gedachten. *Ik ben met dat oor doof*, van die zaak hoor ik niet graag. *Ik heb het met mijne ooren gehoord*, eene dagelijksche uitdrukking, ter versterking. *Iemand wat om de ooren geven*, hem aftouwen. *De sneeuwjagt stuift hem om de ooren.* Anton. *Het kalf is op een oor na gevild*, de zaak is bijna af. J. van Heemsk. *Hij lag al op een oor*, hij was al te bed. *Over kop en ooren*, liever *hals en ooren*, *in schulden zijn. Iemand het vel over de ooren halen*, hem alles afknevelen. Men bedreigt een kind, *den neus tusschen twee ooren te zetten*, wanneer men het, om eene geringe nalatigheid, op eene boertige wijs zijn ongenoegen te kennen geeft. *Het vermaek van ten ooren in schulden te steken.* J. de Haes. *Het gaat het eene oor in, het andere weer uit*; die les heeft geene verbetering ten gevolge. Al deze spreekwijzen behooren tot de dagelijksche taal. In den deftigen stijl bezigt men dit woord ook: *oor*, of *ooren*

ren hebben, met eene fchrandere opmerkzaamheid toehooren: *en kluisterde aan zijn ernst, wat oor had of gezicht*. G. Bidloo. *Alles was oor*, loutere aandacht. Als Dichters een fchoon uitgevoerd ftuk befchrijven, dat aller opmerking moet naar zich trekken, dan geven zij levenloozen dingen *ooren: helt Orfeus harp gaf ooren aan het doove velt*. Poot. *De wildzang zweeg, het veldt kreeg ooren*. D. Smits. *Zijne ooren neigen*; in den ftijl der Schrift. *Het oor bekoren*. Anton. *Het oor fcherpen*, aandachtiger toehooren. *Hoe naarftig fcherpte elk 't oor, toen gij de vreugd befchreeft*. *Het oor bieden*, neigen. *Zijn oor afwenden*. *Zijne ooren voor iets ftoppen: die voor 't geroep der armen ftopt fijne ooren*. H. Sweerts. *Iemand het oor geven*, naar hem luisteren: *hij geeft Fotinus 't oor*. G. Bidloo. *Gezang, dat ieders ooren trekt*. Moon. *Terwijl hij ontelbaere ooren wist te fnoeren aen zijn' mont*. Moon. *Al wat uw oog of oor vervveelt*. Bidloo. *De donder van 't kanon vervuld 't angstvallig hart en ooren*. Bidl. *Dat ftreelt het oor*. *Dat kittelt het oor*, men hoort die zaak met genoegen. *Zijne ooren aan eene zaak leenen: de Koning leenende aan dezen raad zijne ooren*. Bog. *Om 't oor te leenen aan mijn zuchten*. J. de Haes. *O Hemel! leen opmerkende ooren*. H. Schim. *Het oor beleedigen*. *Zulk een onbetamelijk lied kwetst kuifche ooren*. *Het oor doorwonden*, eene zaak met fchrik aanhooren. *Zal het niet het oor van den godloozen doorwonden?* Hervey. *De ooren binden*, opmerkzaam doen aanhooren: *'kbond elx ooren aen mijn fnaer*. Poot. *Hij fnoert niet meer aen fchakels uw leerzaeme ooren door zijn letterwetenfchap*. Moon. *Toen zij (de Liefde) uw teder oor deed aan haar wet befteden*. G. Bidloo. *Maar zaken vol van kruim verlusten oor en oog*. Bidloo. *Hij leidt het oor ten dans, daar zijne nachtegaal den vroegen uchtend wekt*. Bidloo. *Onbefneden van ooren zijn*, eene bijbelfche fpreekwijs, ongehoorzaam zijn aan iets, hetwelk men hoort, omdat men het met geene aandacht wil hooren: *wie is zoo onbefneên van ooren?* Feitama. *Als dit geklag den volke in d' ooren drong*. P. Rabus. *Doe uwe ooren voor mijne bede open*. *Hij heeft een open oor*. *Iemand bij de ooren ophangen*, hem door ftreelende gezangen in verrukking brengen: *wien zou geen tong behooren, die zielen ophangt bij haere ooren*. Moon. *Gewis geen nektar tong kan zielen bij het oor ophangen*. Moon.

 On-

Onder 't vlijtig hooren, hing zijn geslepen tong de Rijkstadt op bij d' ooren. J. Brandt. *In de ooren klinken: gene stem op den schouburg klinkt hem zoo aangenaam in d'oren.* Vollenh. *De maer klinkt ons in d' ooren.* Versteeg. *Iets met het oor vangen: wanneer ze Godts geheimenissen met onbestorven oor vangt uit uw' wijzen mont.* Moon. *Ter ooren komen: dit zal den erfnakomeling ter ooren komen*, aan hem verhaald worden. Poot. Ter ooren nemen: *neem, Isrels Herder! neem ter ooren.* Psalmb. Oneig., een handvatsel: *het oor van eene kan — eene mande. Een pot met twee ooren. Oor*, of *ooren van het geschut.* Vouw in een boek: *sla er een oor in.*

Gelijk *oog*, zoo is *oor*, eertijds, ook vrouwel. geweest: *die so geirne biedest d' oor.* Marnix. *Hij weckt mij de oore.* Bybelv. Van hier: *oorig*, die groote ooren heeft; doch in zamenst.: *'t ruijmoorigste gediert.* Huygens. Zamenst.: *beeroor, domoor, druiloor* enz. Voorts: *oorbag* (*oorbagge*), *oorbiecht*, *oorblaasster*, *oorblazen*, *oorblazer*, vleijer, achterklapper, *oorblazing*, *oorgat*, *oorgetuige*, *oorgezwel*, *oorhanger*, of *oorhangsel*, oorbag, *oorijzer*, *oorklink*, een slag aan de ooren, *oorkussen*, *oorlapje*, *oorlel*, *oorlepel*, *ooreloos* bij Huygens, *oorpaarl*, *oorpeuluw*, *oorpijn*, *oorpijp*, gehoorbuis, *oorpijpje*, een spuitje, *oorrand*, *oorring*, *oorsieraad*, *oorsmeer*, *oorspuitje*, *oorsteken*, oorblazen, bij Kil. en M. Stoke: *verraders*, *smekers*, *oorstekers*, *runers*, bij Kil. *ruijnen*, *oorruijnen*, *in aurem mussitare* — *oorblazerij*, bij P. Rabus, — *oortipje*, *oortuiten*, *oortuiter*, *oortuiting*, *oorveeg*, een klap, *oorvinger*, de pink, *oorwas*, oorsmeer, *oorworm: hij ziet zoo vriendelijk als een oorworm.*

Oor, bij Isid. *oro*, Ker. *ora*, Otfr. *or*, Tat. *hora*, hoogd. *ohr*, nederſ. *oor*, angelſ. *eare*, eng. *ear*, deen. *öre*, zw. *oera*, ijsl. *eijra*, lat. *auris*, fr. *oreille*, ital. *orecchio*, spaan. *oreja*. Andere talen hebben voor de *r* de naverwante *s*, als het oude goth. *auso*, lett. *ausis*, het oude lat. *ausis*, gr. *ους*, hebr. אזן. Andere hebben eene keelletter, als het pool. *uccho*, krain. *uhu*.

OORAAN, zie onder *oor* (*oir*, *oer*).

OORBAAR, (bij de Ouden ook *oirbaar*, *oirber*, *orber*, *orboor*, *oorboor*, *oirboor*, *oorber*), bijv. n. en bijw., *oorbaarder*, *oorbaarst*. Eigenlijk dat nut, gewin, voordeel

deel baart, aanbrengt. De uitgang *baar* komt van *baren*, *beren*, dragen, brengen, af, en het voorzetsel *oor* is zooveel als *er*. Zie *oor* (*oer*, *oir*). *So en is 't niet oorbaer te trouwen.* BYBELV. Betamelijk, behoorlijk: *hij vond het niet oorbaar dat te doen. Als waar het hun oorbaar geweest meer vijanden te maaken.* HOOFT. *Te roemen is mij waerlijk niet oorbaer.* BYBELV. Van hier: *oorbaarlijk*, *orberlijk*, bij v. MAND. *orboorlijk*, *oorbaarlijkheid*. Voorts is *oorbaar* (*oorl oor*, *oorber*) ook een zelfst. naamwoord van het mannel. en onz. geslacht, in de beteekenis van nut, voordeel: *gij kent den oirbaer niet, die blint u zelve streelt.* VOND. *Tot oirbaer van 't lant iets bij wetten stellen.* VOND. *Tot haren besten oorbaar.* HANDV. VAN PALTSGR. AALBR., 1380. *Den meesten oor er des Lands betrachten.* HOOFT. *Het oorbaer met den honig van vermakelijkheit te mengen.* VOND. *Dat mij 't oorber van u alle deze woorden uit den boezem haalt.* HOOFT. *Op den orber*, 'zuiniglijk. *Iets op den orber overleggen. Om nutscap ende oirboor.* BR. VAN HART. AALBR. VAN BEYEREN, 1387. *Ons wel beschikken den oorboor van dit gevecht.* K. v. MAND. Gepastheid, behoorlijkheid: *wat oorber van tijdt en geleegenheit vereischte.* HOOFT. Zelfs komt het in het vrouwel. geslacht voor: *omme ghemene orbare.* HANDV. VAN GR. FLOR., 1292. Het onz. geslacht is meest te kiezen. Voorts, is van hier een bedr. werkw. *oorbaren*, *oorboren*, nut en voordeel van iets trekken: *om een dikken duit te oirboren.* VOND. *Om vreucht en vrolickheijt t' orboren.* D. HEINS. *Dijn broeders wrake t' orboren.* K. v. MAND. *Den slaep orboren.* v. MAND. Tot nut aanwenden: *dat geoorbaart is tot sterking van steeden.* HOOFT. *'t Gebed, dat wij hier orboren.* VAN MAND. In het bijzonder beteekent het nut van eenen bebouwden akker, of ander land, trekken: *oorbaeren het land.* KIL. Zoo komt het voor in eenen BRIEF VAN HART. AALBR., 1387: *die mogen selven haren amsteldijck en die kercklaen weijden ende oorbaren.* Dit werkwoord is, thands, meest verouderd: wij gebruiken het nog in eenen bepaalden zin van eenige spijze te nemen, om daaruit voedsel te trekken, en die voor bederf te bewaaren; dan spreken wij het gewoonlijk *orberen* uit: met de zameng. *oporberen*, en *verorberen*: *ik kan dat nog wel orberen.* Zoo gebruikt het HOOFT: *sommighen oorbaarden 't wijngaardtloof met zout en stijffsel.* Zie *orberen.*

OORBAND, z. n., m., *des oorbands*, of *van den oorband*; meerv. *oorbanden*. Eigenlijk, een oorlapje aan eene flaapmuts; van *oor* en *band*. Oneig., een oorveeg, een kinnebakflag, bij KIL. ook *oorwante*: *iemand eenen oorband geven*. Wij hebben nog een woord, dat geheel onderscheiden is, schoon het eveneens gespeld wordt; doch deze spelling is aan eene verkeerde uitspraak haren oorsprong verschuldigd. Ik bedoel *oorband* voor het beslag aan het einde van eene degenscheede, of van eenen rotting. Men moest dit, eigenlijk, *oordband* uitspreken en schrijven; het komt, trouwens, niet van *oor*, maar *oord*, dat, onder andere beteekenisfen, die van eene spitse punt heeft. Zie *oord*. Bij KIL. heet *oort mucro*, *cuspis*; en ons *oorband*, *oordband* noemt hij *oortijzer van de scheede*. De echte spelling is nog in het hoogd. *ortband*; schoon in het gemeene leven *ohrband* gezegd wordt; nederf. *oortband*, *oortisere*. Reeds in den zwabensp. leest men: *ortbant sulent sie von den suuertschaiden abbrechen*.

OORBIEDIG, (bij KIL. *oorbodig*), bijv. n. en bijw., *oorbiediger*, *oorbiedigst*. Eigenlijk, die het oor biedt, van hier gezeggelijk, gehoorzaam, gewillig: *om oorbiedigh krijsvolk genoeg in te laaten*. HOOFT. *Und de hantdediger oirbuedigh were te scheijden*. LANDR. V. VEL. Zoo komt het voor in het gewone FORMULIER DER KLAGTVERBORGING IN HET VEL. REGT: *sijnde oorbiedig juramento in litem te verklaeren*.

OORBLAZEN, *oorblazer*, zie onder *oor*.

OORD, z. n., m. en o., *des oords*, of *van den* — *het oord*; meerv. *oorden*. Verkleinw. *oordje*. KIL. spelt *oord* en *oort*. Dit woord heeft meer dan eene beteekenis, in een algemeen denkbeeld misschien gegrond. Het geeft, trouwens, *vooreerst*, te kennen een deel van een geheel, een afgebroken stuk. De Engelschen heeten *orts* overblijffels, brokken van brood, en voorts van andere spijs. In nederf. is *ort* en *ortels* datgene, wat het vee van het voeder overlaat en wegstoot. Datzelfde woord, ook *ort* gespeld, is, in diezelfde beteekenis, in het Geregt, in Groningerland, nog gebruikelijk met een daarvan afgeleid werkwoord *orten*, *aforten*, het overgeblevene hooi, of stroo, door het vee verworpen en vertrapt, wegruimen. Dat overgeblevene voeder heeten de boeren op Veluwe *orte*, en het werkw. *orten* gebruiken zij van

koei-

koeijen, die ftaan te kieskaauwen, en *ort* overlaten. In Ierl. is *ordo* een overgefchoten ftuk, in Noorw. *or* een brokje. ADELUNG gist, dat het van het oude *eeren*, *arare*, afftamt, inzoover het, eertijds, in het gemeen graven, verbrijzelen enz. te kennen gaf. Hierheen brengt hij ook het woord in de volgende beteekenis, waar het, gemeenlijk, een vierde gedeelte van een grooter aanduidt; komende dan met *vier* en *quartus* naauw overeen. *Ten tweede* beteekent het een vierde deel van een geheel in het gemeen; dan is het van het onz. geflacht: *een oort mijls van der ftadt*. HOOFT. In het bijzonder, een vierde gedeelte van een ftuk geld: *een rijksoord*, een vierde van eenen rijksdaalder. *Een oord van eenen gulden*. *Een oordje*, het vierde gedeelte van eenen ftuiver. Een vierde gedeelte van eene maat van natte waren: *een oord jenever — wijn — bier — brandewijn — olie — traan — melk — gest*. *Ten derde*, beduidt het eenen fcherpen hoek, een fcherp, fpits ding. KIL. zet *oort* over door *cuspis*, *mucro*. Dan wil het gebruik ook het onzijdige geflacht. Die beteekenis vind ik reeds, in het oude HUNZINGOER LANDR. VAN HET JAAR 1252, waar het een puntig geweer aanduidt: *mit orde ftec jeftha mith fuerde hawen*, met een puntig geweer geftoken, of met een zwaard gehouwen. En de geleerde D. F. J. v. HALSEMA zegt, in het voorberigt van dat oude ftuk: *tegenwoordig noemt men alhier* (in Vriesland) *de fpits van eene fpade 't oord*. Dit woord is nog onder de landlieden, in Groningerland, in gebruik: *ik heb het oord van het mes afgebroken*. Op de Veluwe, noemen de maaijers de punt van eene zicht en zeisfen *den oord*; en de akkerlieden geven, aldaar, dien naam aan het voorfte einde van het groote ploegijzer. Hierheen behoort ons *oordband* (*oorband*), *oordijzer*. Bij STRYK. vindt men: *fines fwertes ort*. In nederf. is *ort*, gelijk in het angelf. *ord*, in het gemeen een hoek, een uithoek. Dit woord hebben wij nog overig in eigennamen van dorpen, die op eenen uithoek moeten aangelegd zijn, als: *Broekeroord*, *Onzeroord*, *Rietwijkeroord*, *Rijsoord*, *Heinenoord*. Met dit *oord*, in die beteekenis, ftaan verwant het lat. *arista*, het hoogd. *ärker*, onze woorden *horn*, *hoorn* enz. *Ten vierde*, beduidt het het eerfte en laatfte aan een ding, bij KIL. *ora*, *extremitas*, *extremum*. Deze beteekenis is eene figuur der vorige. Men vindt, het dus bij M.

Stoke: *en can 't u van ende t' oerde al te gader vertellen niet.* Bij Notk. is *ortfruma*, bij Hornbeck *orthab*, iemand, die eene zaak begint, in het angelf. *ort* oorfprong, zw. *ort* einde. Hier ziet elk de verwantfchap met ons *oor* (*oir*, *oer*), *eerst*, het lat. *orior*, *origo*, het gr. *ὅρος*, het einde, het lat. *ora*. Eindelijk beduidt het eene ruimte, welke een ligchaam beflaat, eene plaats; eene beteekenis met de vorige naauw verbonden. In dien zin is het mannel. en onz.; fchoon, thands, het mannel. de voorkeur heeft: *langs den oordt, die minst befchildwacht was.* Hooft. *Dat hij al den oordt der voortoghs in verwarring bragt.* Hooft. *Als 't leeger op drie oorden door komt dringen.* G. Bidloo. Verder, een deel der oppervlakte van onze aarde, die bewoond wordt: *uit dezen oort vertrekken.* Hoogvl. *De hemel zoude dees' aangevochten oort met vrede en vrijheit zegenen.* Moon. *In wat oort?* Vond. *Naar eenen anderen oord vertrekken.* *Men fpreekt er in alle oorden der wereld van.* Zam.: *oordvoogdij*, bij Hooft. Bij Otfr. *ort*, zw. *ort*, hoogd. *ort.*

OORDEEL, z. n., o., *des oordeels*, of *van het oordeel*; meerv. *oordeelen.* Een oud woord, dat in verfcheidene, naverwante beteekenisfen gebruikelijk is. 1. Het geeft, voor alle dingen, de uitfpraak en het vonnis van eenen regter in twistgedingen te kennen, zoowel in burgerlijke als lijfftraffelijke zaken: *een oordeel vellen — fpreken — uitvoeren.* Dit woord komt dikmaals voor in de verfcheidene manieren der vaderlandfche regtspleging. Zoo vindt men het in de oude regtspleging, het Hei- of Heijemaal genaamd: *het oordeel van anderen innemen*, dat is een voorloopig gevoelen bij de Schepenen of Heemraden over de twistzaak afvragen. Dit deed de Regter bij het fpannen van de bank, eer hij het vonnis ftreek; die daarom vroeg, of het dag en tijd was, *een oordeel te leggen.* De gewijsden van deze Schepenen werden, daarom, bij uitftek *oordeelen* genoemd; en als zij hunne gedachten uitten, *wezen* zij hunne *oordeelen.* Van hier noemde men zulke bijzitters of raadgevers *oordeelwijzers: is geordoneert, dat de Richter geenen oordeelwijfer geftaden fal gelt toe nemen.* M. van Egmond, *Nije Reformatie.* Als de Regter bij het fpannen van de bank die gevoelens afhoorde, noemde men het *oordeelen befteden: die Rechters fullen geen oordeelen befteden aen hoere Dienaars, dan alleen aan goede, befcheide Mans.* Landbr. van David van Bourgondie. In de Gelder-

dersche en Overijsselsche Landregten komt dit woord dikwijls voor. Daar spreekt men van *oordeelen bestaden*. *Een oordeel dragen*, dat door iemand verrigt wordt, die het vonnis, dat bij kundige regtsgeleerden over de twistzaak ingenomen is, overbrengt en voorleest. Zulken raad, bij die regtsgeleerden gehaald, noemt men *een geschept oordeel*, of *vonnis*. De onkosten, die daarop loopen, heeten *oordeelgelden*. *Een eindoordeel*, waardoor de zaak beslist wordt. *Laatste oordeel* is een formulier of plegtig voorschrift, dat, in alle banken van Veluwe, voor het scheiden des geregts, wordt uitgelezen, dienende ter vrijspreking van allen, die over eenige zaak in regten aangesproken zijn, doch tegen welke de zaak, bij zittenden geregte, niet vervolgd is; en ter velligverklaring (dat is openbaarmaking, dat de zaak verloren is) van hen, die aangesproken zijn, maar zich, bij de gespannene bank, niet gezuiverd hebben. In deze beteekenis, worden de beide lettergrepen van dit woord, doorgaans, verkort: *ordel*; meerv. *ordels*. Zamenstell.: *ordeldrager*, *ordelgeld*, *ordelwijzer*. Adelung denkt (want in het hoogd. zegt men ook bij verkorting *urtel*), dat dit uit het zeer oude en lange gebruik van dit woord voortgevleid is; dat hieruit waarschijnlijk is, dat dit de eerste beteekenis van het woord heeft uitgemaakt. Voors beduidt dit woord, in eenen godgeleerden zin, *het laatste* of *algemeene oordeel*. *De dag des oordeels*. Ook heeft dit woord de beteekenis van allerlei straf, van God den menschen tot tuchtiging in dit leven opgelegd, aangenomen: *ick hebbe gevreest voor uwe oordeelen*. Bybelv. *Dat is een zwaar oordeel van God over dat land*. *Onder een oordeel liggen*. In den Bijb. stijl heeft het ook de beteekenis van Gods heilige en regtvaardige handelwijs in de wegen zijner voorzienigheid. 2. In verdere beteekenis, duidt het aan elke beslissing des verstands over eenige zaak, het zij men, over twistzaken of andere dingen, zijn gevoelen moet uiten: *Paris oordeel stak haer nogh diep in den krop*. Vond. *Zijn oordeel vellen — opschorten*. *Ik zal er mijn oordeel over zeggen — uiten — geven*. *Iemands oordeel vragen*. *Behoudens beter oordeel*. *Zich aan het oordeel van anderen onderwerpen*. *Mijns oordeels* of *naar mijn oordeel, moet die zaak anders behandeld worden*. 3. Ook noemen wij *oordeel* een vermogen der ziel, om,

 door

door de kennis van voorwerpen, met het verstand, het ware van het valsche, het nuttige van het nadeelige te schiften en onderscheiden, en, door vergelijking of zamenvoeging van reeds bekende zaken, nieuwe kundigheden te scheppen. *Een schrander — fijn — snedig oordeel. Zijn oordeel is nog niet rijp. Zijn oordeel is verstompt. Een man van een groot oordeel. Een welwikkend oordeel* enz. Eindelijk, 4, vindt men het ook voor het onderwerp zelf, dat een schrander oordeel heeft: *daerom hebben de groote oordeelen zeker verstandigh geoordeelt.* J. DE HAES. Zamenstell.: *oordeelkunde*; bij POOT, *oordeelrijk*, *oordeelvast*, bij POOT.

Oordeel, bij ISID. en OTFR. *urdeil*, KER. en NOTK. *urteilida*, *urteilde*, hoogd. *urtheil*, nederf. *oordel*, eng. *ordeal*, fr. *ordalie*, boh. *ortel*. Vele taalkundigen hebben onder het opstommelen van de oude brokken, waaruit dit woord zoude zamengeflanst zijn, deerlijk gezweet: men kan dit bij WACHTER zien. Het eenvoudigste is, met ADELUNG, *oor*, hier, voor het voorz. *er* of *ver* te houden; zoo dat *oordeelen* zooveel zij als *verdeelen*, *onderscheiden*, *discernere*. In de middeleeuw. heette *discretio* beoordeeling, bij KER. door *urteilida* overgezet. Van dit woord stamt ook het middele. *ordalium*, eng. *ordeal*, fr. *ordalie* af, beteekenende zeker beslissend bewijs over eene zaak, het welk men als eenen zigtbaren vinger van Gods wonderdoende hand aanmerkte. Bij voorbeeld: iemand, over iets aangeklaagd en met vuur beproefd, dat hem niet deerde, werd onschuldig geoordeeld. Zie wijders HOFM. LEX. op dit woord.

OORDEELEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. *Ik oordeelde, heb geoordeeld.* Dit woord beduidt, naar de oudste beteekenis des vorigen woords, een regterlijk vonnis spreken, vellen. In dien zin is het een bedr. w., met eenen vierden naamval: *anderſins hoe sal Godt de werelt oordeelen?* BYBELV. Ook komt het in eenen bedrijvenden zin voor veroordeelen voor: *ick ben niet gekomen, op dat ick de werelt oordeele.* BYBELV. *Sij hebben oock de stemmen der Propheten, hem oordeelende, vervuld.* DORESL. Zoo gebruikt het OTTFR. meermaals. In verdere beteekenis, beduidt het zijn gevoelen, zijne meening over de gesteldheid van personen of zaken aan den dag leggen. Eertijds gebruikte men het, in dien zin, ook bedr.: *straffet te voren u selven, eer ghij*

ghij andere lieden oordeelt. Doresl.: *Wie zijt gij, die eenen anderen oordeelt?* Bybelv. Thands nemen wij het onz., met *hebben: ik oordeel, dat die zaak eerst moet gedaan worden. Onpartijdig oordeelen.* Gewoonlijk drukt men het voorwerp met *over* en *van* uit: *verkeerd over eene zaak oordeelen. Wat zal men daarvan oordeelen?* Van hier: *oordeelaar (oordeeler).* Voor het naamw. *oordeeling* gebruikt men de onbep. wijze: *het roekeloos oordeelen kwam hem duur te staan.*

Dit zeer oude woord luidt bij de oudste schrijvers *urdeilan, urteilan, ardeilan, irdeilan, irteilan, ertei-len*, hoogd. *urtheilen*, nederf. *ordelen*, zw. *ordela.* In de oude aleman. geloofsbelijd. bij Goldast leest men, naar Adel.: *ich geloub in dannan kunftig an dem iungesten Tag ertailen viber lebend unt viber tot.* Uit alles blijkt, dat *oor* niet anders dan het voorz. *er, ver is*, en *oordeelen* zoo veel is als *verdeelen*, dat is onderscheiden, beslissen.

OORKENNER, z. n., m., *des oorkenners*, of *van den oorkenner*; meerv. *oorkenners.* Meyer spreekt van eenen *oorkenner des konings, openbaar Notaris, tabellio regis.* Met het volgende *oorkonde* uit dezelfde bron.

OORKONDE, z. n., vr., *der*, of *van de oorkonde*; meerv. *oorkonden.* Een zeer oud woord. Het beduidt eene getuigenis; in welken zin reeds Isidor. het gebruikt, *archundi*, en Ker. *urchundi*, Tatian. *urkunde.* Bij Otfr. komt het ook dus voor. In die beteekenis ontmoet men het in Mieris Charterb.: *dat een man, die geen huis nog land heeft, geen oorconde dragen mag tegen een poorter. Der luden, ti mi mit min dikke t'oircont te weten baden.* K. Kolyn. In die beteekenis vindt men het vaak onder oude brieven, dienende tot getuigenis der daarin behelsde waarheid: *in oirconde — des t'oirconde.* Nog heden schrijft men onder schriftelijke getuigenissen: *in oorkonde der waarheid; met mijne hand onderschreven.* Otfr. gebruikt het ook voor getuige. Zoo ook in den Byb. 1477: *hi is oirconde, dat hit zach.* En in 't Leven J. C.: *Ende ghi selt wesen mijn oerconde in Jherusalem, en in 't Lant van Judea, en in alle samarien, ende totten eersten eynde van eertrycken.* Bij Kil. komt het ook dus voor; en dan is zulk eene getuigenis, ter onderscheiding van dat woord, *oorkondschap*, dat bij J. Cats gelezen wordt. In bepaalderen zin, beteekent het

het eene schriftelijke getuigenis, en wel, voornamelijk, elke schriftelijke, openlijke onderhandeling of verhandeling, inzoover dezelve, voor latere tijden, tot een voldoend bewijs zal dienen: *oude oorkonden opzamelen.*

Also als ic beschreven vant
In den Cloester t' Egmonde
In Latine, in waeijer orconde. M. St.
Al hadden wi anders ghene orconde. M. Stoke.

Dit woord (dat wel eens van *oor*, erfgenaam, en *kond* afgeleid werd, en nu nog vaak beschouwd wordt, als afstammende van *oor*, dat *eerst* beteekent; zoodat het zooveel zoude wezen als een oorspronkelijk schrift, in tegenstelling van een afschrift, eene kopij) is zamengesteld uit *oor*, dat is *er*, ver, en het oude *kond*, van het oude *arkunden*, *urkunden*, *erkunden*. Zie het volgende *oorkonden*.

OORKONDEN, bedr. w., gelijkvl. *Ik oorkondde, heb georkond.* Bekend maken, getuigen; een woord, dat meest verouderd is: *'s Lants geschichten wil ic oirconden.* K. Kolyn.

Dat sint Heer Ghije van Henegouwen
Orconde mit goeder trouwen. M. Stoke.

Ende dat boeck gheheeten numerus oercont, hoe enz. Voorr. van den Byb. van 1477.

En heeft alleen Meon nae huijs gezonden,
Om van dit verradelijck stuck t' oorkonden. K. v. Mand.

Hij oirkonde, dat hij, die Cæsars stadthouder was, uit het wingewest geweert werdt. Hooft. Van hier: *oorkonding: wien hij schoon op vrije voeten zijn' oorkunding gedaan hadde.* Hooft.

OORLOF, z. n., o., *des oorlofs*, of *van het oorlof*; zonder meerv. Verlof, vrijheid: *Wat oorlof maakt u stout, mijne achtbaarheid te breeken?* G Bidloo. Wij gebruiken dit woord bijzonder van verlof, om zich, voor eenen tijd, van gewone bezigheden te onthouden: *de schooljongens hebben oorlof.* Van hier: *oorlofweek*, *oorlofstijd*, voor stilstand van bezigheden, viertijd, bij Moon. Van soldaten wordt het veel gebruikt; anders *verlof: eenen soldaat oorlof geven*, hem afdanken, ook hem ontslaan van den gewonen dienst. *Ende alle het krijchsvolk, dat Demetrius oorlof gegeven hadde, quam tot hem.* Doresl. *Met eene nam vrouw Maria haren*

oor-

oorlof ven denzelven. Hooft. *Met oorlof van zijnen Vader te velde gaan.* In het gemeene leven gebruikt men eene hoffelijke uitdrukking: *met oorlof, dat ik u dat vrage.* Zam.: *oorlofsdagen*, enz.

Oorlof, Ker. *urlaubii*, bij Schilt. *orlof*, nederſ. *verlöv*, deen. *orlov*, hoogd. *urlaub*, zw. *orlof*, ijsl. *ordlof.* Zie *oorloven.*

OORLOG, z. n., m., vr. en onz., *des oorlogs* — *der oorlog*, of *van den* — *de* — *het oorlog*; meerv. *oorlogen.* Een openbare krijg, door het eene tegen het andere volk, om verſcheidene redenen, gevoerd, waar elke partij hare vermeende regten door wapenen zoekt te handhaven: *een zware* — *regtvaardige* — *langdurige* — *hevige oorlog. Daarop borst een felle oorlog te water en te lande uit. Hieruit ontſtonden lange en bloedige oorlogen. Iemand den oorlog verklaren. Ten oorlog werven* — *toerusten. Ten oorlog opſchrijven. Iemand den oorlog aandoen. Oorlog voeren. Ten oorlog dienen. In den oorlog dienen. Ten oorlog varen* — *gaan.*

Dit woord komt bij de ſchijvers in alle geſlachten voor. In het mannel.: *de ſlavernij van den oorlog.* Hoogvl. *Al 't gewelt van den oorlog.* Hooft. *Den oorlog zweren.* Hoogvl. *De klaroen blaest den oorlog.* Vond. In het vrouw.: *'t uitbarsten deezer oorloge.* Hooft. *Hachlijkheit der oorloge.* Hooft. *Daer is raet ende macht tot de oorloge.* Bybelv. In het onz. geſl.: *en bannen 't oorelogh ten lande uit en uit zee.* Moon. *Leg aen bant 't oorlogh.* Moon. *Het oorelog verkonden.* Hoogvl. *Van een volſchaapen oorlog.* Hooft. *Alſo lange alsſe dat oerloge onverſoent ware.* Zoenbr. van Herm. v. Woerden, 1287. Dit geſlacht wordt, doorgaans, bij M. Stoke gevonden. Voor het jaar 1623 was dit woord, gewoonlijk, van dit onz. geſl.; zoo, nogtans, dat de Hoogleeraar A. Kluit, in eene aanteek. op dit woord, in de *Lijst* van Hoogstr., zeer waarſchijnlijk gemaakt heeft, dat het vrouwelijke het oudſte geſlacht is. Onze ooren zijn, thans, meest aan *den* oorlog gewend: die *de rampen der oorlog* zegt en ſchrijft, is niet van eigenzinnigheid vrij te pleiten. Zam.: *oorlogsbedrijf, oorlogsblikſem*, een geducht krijgsman: *twee oorlogsblikſems.* De Cock. — *Oorlogsbonk*, een, die op een oorlogsſchip vaart, *oorlogsdaad, oorlogsdeugden, oorlogsfak-*

fakkel, *oorlogsgezel*, *oorlogsgezind*, *oorlogsgod*, Mars, Mavors, *oorlogsgodin*, Minerva, *oorlogsheld*, *oorlogsjagt*, *oorlogskans*, *oorlogskop*, bij Moon., *oorlogslast* en *oorlogslasten*, *oorlogslof*, krijgsroem, *oorolgsmoed*, *oorlogsnacht*, bij G. Bidloo, *oorlogspaard*, *oorlogspest*, dichterl. woord, *oorlogsramp*, *oorlogsregt*, *oorlogsschip* *oorlogstijd*, *oorlogsvaan*, *oorlogsvloot*, *oorlogsvolk*, *oorlogsvuur*, *oorlogszaken*, *oorlogzuchtig*. enz. In andere zam. verkiest men liever *krijg*: als *krijgsbende*, *krijgskunst*, *krijgslist* enz.

Wat de afleiding van dit woord aangaat: Kil. verklaart het door *overlage*, dat is een groot verschil, van *liggen*, in den zin van verschillen: *het liegt veel* was, oudtijds, zoo veel als het verschilt veel. L. Ten Kate volgt dienzelfden leiddraad. Zoude, ondertusschen, het gevoelen van Mathias Martinius, het welk ik zie dat Adel. ook voor het zijne aanneemt, wel zoo van allen grond ontbloot zijn, als het in den eersten opslag schijnt? Dezelve leidt het af van *leggen*, dat is doen nederliggen, doen sneuvelen: immers laat dit monster zijnen aard best kennen aan het neervellen van zoo vele duizenden, die eene prooi zijner woede geworden zijn. Neemt men dit aan, dan is *oor* het voorz. *er*; en het wordt opgehelderd door het hoogd. *den feind erlegen*, den vijand afmaken, neersabelen, bij Vond. ook *neerleggen*. Dit wordt nog meer waarschijnlijk uit het angelf. *orleg*, zw. *örlig*, eene slagting. Ihre neemt, daarom, de laatste helft dezes woords *log*, *leg*, *lig*, voor het oude *lag*, bij Ulphil. *laug*, waarvoor naderhand de sissende letter *s* gevoegd, en dat in *slag* veranderd is.

OORLOGEN, onz. w., gelijkvl. *Ik oorloogde*, *heb geoorloogd*. Oorlog voeren: *hoe hij geoorloogt heeft*. Bybelv. *Zij vallen straks aan 't ooreloogen*. Moon. Somtijds wordt het, in den bijbelschen stijl, bedr. gebruikt: *dewijle mijn Heer de oorlogen oorloogt*. Oul. zeide men ook *iemand oorlogen*, voor *beoorlogen*. Sommigen willen de vervoeging met eene *o*: *ik oorlogde*, *geoorlogd*; zoo ook *oorlofde*, *geoorlofd*. Dan, zoo als van *hol holen*, *hoolde*, *gehoold*, van *zog zogen*, *zoogde*, *gezoogd* komt, zoo komt ook van *oorlog*, *oorlof oorlogen*, *oorloven*, *oorloogde*, *oorloofde* enz.

OORLOVEN, bedr. w., gelijkvl. *Ik oorloofde*, *heb geoorloofd*. Oorlof geven: *dat hij wou ons oorloven*. J. T. Jo-

JOSEF. Het deelw. is meest in gebruik: *of dat geoorloofd zij*. HOOFT. *Zich zelf te speenen van geoorloofde overdaet*. MOON. *'t Geooreloofd bedrog*. G. BRANDT. In de BYBELVERT. vindt men altoos *geoorloofd* (*geoorlofd*). Ondertusschen is *oorloven* het hoogd. *erlauben*, nederf. *oorlaven*, oudvr. *orleven*, bij ULPH. *uslaubjan*, *oslobjan*, KER. *erlauban*, *erlaupban*, TATIAN. *arloubán*, WILLER. *erloiben*, angelf. *alyfian*, eng. *to leave*, ijsl. *leifa*, zw. *lofwa*. ADEL. leidt het van het oude *lofwe*, de vlakke hand, lat. *vola*, bij ULPH. *lofa*, wallif. *llowa*, schot. *luff* af; hiermede schijnt het gr. λαβειν, aannemen, en λειπειν, varen laten, verwant te zijn. *Oor* is, derhalve, het voorz. *er*.

OORSPRONG, z. n., m., *des oorsprongs*, of *van den oorsprong*; meerv. *oorsprongen*, dat zeldzaam voorkomt, schoon het mag gebruikt worden. Het eerste begin, het ontstaan, het ontspringen van iets. In die eigenlijke beduidenis noemt NOTKER, daarom, eene bronwel *eenen oorsprong*. Wij gebruiken dit woord ook nog in dien eigenlijken zin voor eene bron, waaruit stroomende wateren ontspringen: *daar de vloed Indus zijnen oorsprong neemt*. BOG. *Waarvan de lantstroom zijnen oorsprong ontleent*. HOOGVL. Voorts, beteekent het in het gemeen het beginsel eener zaak: *de oorsprong dier benaming is onzeker. Van den oorsprong dezer stad weet men weinig. Dit was de oorsprong der gedurige vergadering der algemeene Staten. Die uit haer bloet uw oirsprong trekt*. MOON. *Alles heeft zijnen oorsprong van God. Zijn stam, die wettigh uit het huis van Stuart oirsprong nam*. J. DE HAES. *Die breedt van den oorsprong der beroerten gewaaghde*. HOOFT. *De heete vlam, die uit Geertruit oirsprong nam*. MOON. *Iets in zijnen oorsprong smoren*, bij FEITAMA. *Dat geslacht had zijnen oorsprong uit adellijken huize*. Oneigenlijk beduidt het de werkende oorzaak van eene zaak: *God is de oorsprong alles goeds. Zalig hij, die den Oorsprong aller dingen eert*. K. BRANDT. *Oorsprong* stamt, volgens sommigen, van het oude onz. w. *oorspringen*, ontspringen af, bij ISIDOR. *arspringen*. *Oor*, *or*, is ook beginsel.

OORSPRONKELIJK, (om de welluidendheid voor *oorspronglijk*, *oorsprongelijk*), bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Dat het eerste in zijne soort is,

is, dat het begin van iets in zich behelst; insgelijks, in den bijvoegelijken vorm, in zijnen oorsprong: *uit de oorspronkelijke taal overgezet. Hij is uit koninklijken bloede oorspronkelijk. Oorspronkelijk komt het van het arabisch. Een oorspronkelijk schrijver*, die, zonder navolging van anderen, zijnen eigenen weg bewandelt: *voortbrengselen van den altijd oorspronglijken STERNE.* Feith. Wijders, die de oorzaak van iets anders in zich bevat: *God is de oorspronkelijke goedheid.* Van hier: *oorspronkelijkheid.* Zie *lijk*.

OORVEEDE, z. n., vr. *der*, of *van de oorveede*; meerv. *oorveeden*. Een oud woord, dat in het vaderlandsche regt slechts voorkomt. Het was een plegtige eed, waarbij men beloofde, niemand, met wien men verzoend was, om geleden ongelijk leed te doen; vooral, als men uit eene hechtenis losraakte: *wij zweren een oilde oirvede.* Regtsplee. van het Heyemaal. *Ende die ghevangen werden deden oervede, dat si nyement souden misdoen.* Velden. Zoo is er nog *een oirphedenboek* der stad Zwol. „ Die eed, zegt Wagenaar, *Vad. Hist.* 3 „ d. bl. 371, was eertijds hier te lande zeer gewoon". En dit was in die tijden noodzakelijk, wegens het toen in zwang gaande vuistregt en de vrijheid der zelfwraak. In nederf. is het *oorveithe*, hoogd. *urfehde*, zw. *urfecht*. Het middele. *urpheda* verklaart M. Mart. *cautio super hostilitate ponenda*, *uberfehde*. Zonder twijfel is *oor* hier zooveel als *over*; en het woord duidt aan, dat de *veede*, dat is oude wrok (zie *veede*, *veete*), over en geëindigd is, *terminus odii*. Kil. heeft het woord niet, maar wel *oorvrede*, dat bijna van dezelfde beteekenis is; een eed, dat men, na in hechtenis gezeten te hebben, den vrede niet schenden zal. *Oor* moet hier, noodwendiglijk, eene andere beteekenis hebben. Frisch heeft eene waarschijnlijke gissing, dat *oor* hier zooveel is als het voorz. *ver*, van het oude *vervreden*. door vrede of bevrediging bevestigen.

OORVEEG, zie *oorvijg*.

OORVIJG, z. n., vr., *der*, of *van de oorvijg*; meerv. *oorvijgen*. Een oorband, een slag aan de ooren. Bij Hornegk komt het enkele *vaige* in die beteekenis voor. De laatste helft van het woord heeft met *vijg*, eene bekende boomvrucht, niets dan den klank gemeen: het

stamt

kamt zonder twijfel uit eene bron met *vegen*, in het lat. *figere*. In het angelf. is *fegan*, pangere. Wij zeggen ook nog *een veeg*, *een oorveeg*.

OORZAAK, z. n., vr., *der*, of *van de oorzaak*; meerv. *oorzaken*. Eene ontfchuldiging. In dien zin is het bij ons veroud; in het zw. *vrfake*. J. LIPSIUS, Oper. T. 3. p. 1001, verklaart *urfagon* door *excufationes*. *Oor* is daar zoo veel als *ont*; en het is eene woordelijke overzetting van *excufatio*. Wij gebruiken, voorts, dit woord voor dat gene, waarom iets is of gefchiedt. Ziet hier eenige voorbeelden: *naar de oorzaak van dit uitftel raden*. HOOGVL. *Te defer oorfake dan hebbe ik ulieden gheroepen*. DORESL. *De fonde oorfaecke genomen hebbende door het gebodt?* BYB. *Om wat oorzaak zijt gij hier? Zonder oorzaak iemand haten*. Thans gebruiken wij veel al het woord *reden* In bepaaldere beteekenis, dat gene door het welk iets voortgebragt wordt: *geen gewrocht zonder oorzaak*. *Eene oorfaecke der eeuwige faligheyt*. BYB. *Die, als de fcheppende en onderhoudende oorzaak* enz. FRANTZ. *Gij zijt oorzaak van mijn ongeluk*. *De bewegende oorzaak*. *De dood wil altijd eene oorzaak hebben*. Een voorwendfel: *ftet, dat hij oorfake tegen mij foeckt*. BYB. Aanleidende gelegenheid: *daeromme geven fij oorfake tot fchandelijcke afgoderije*. DORESL. Van hier het werkw. *oorzaken*, dat buiten zamenftell. niet meer in gebruik is: *begeerlijkheid oorzaakt alle quaed*. KRUL. Van hier het veroud. *oorzaker*, *oorzakig*: *oorzakelijk* is nog in gebruik.

Het woord is zeer oud, en komt, in de laatfte beteekenis, reeds in de negende eeuw voor. In het hoogd. *urfache*, nederd. *orfake*; deen. *aarfag*, zw. *orfak*. ADELUNG denkt, dat de beteekenis van verontfchuldiging de oorfpronkelijke is, of, althans, dat *oorzaak* in het begin dat zegswoord beduid heeft; hetwelk men tot eenen grond, eene reden van iets bijbragt; en het met *excufare*, van *ex*, *uit*, en *cufare*, ons *keuten*, fpreken, praten, van eene beteekenis is. Hoe dikwijls lezen wij in de oude ftukken: *is het zake*; dat enz? Wat is dat anders dan het lat. *caufa*, oorzaak? De Zweden gebruiken nog zoo hun *faka*. *Oor* is dan hier niet zoo zeer iets, dat eerst is, als wel een voorzetfel, als zeidet gij *ontzaak*, van *zeggen*.

OOST, z. n., o., *van het oost*; zonder meerv. Die hemelstreek, waar de zon zich, des morgens, het eerst aan ons gezigt vertoont: *die het oost en west bespant*. POOT. *Zoo wijt de bleeke maen voor 't morgenlicht in 't oost* enz. MOONEN. *In 't morgenbarent oost*. G. BRANDT. *'s Lichts jeugt, gansch lief, in 't heldere oost, ontloken*. POOT. Het ooster gedeelte der wereld: *dat mijne kruiden in 't oost niet gewasſen zijn*. HOOFT. De oostzee: *om den oost varen*. *Oost, west, t'huis best*, waar men ook in de wereld goed onthaald worde, het is nergens beter dan bij zijnen eigenen haard. Zamenſtell.: *oostindie*, *oostindisch*, *oostindischvaarder*, *oostkant*, *oostkim*, *oostland*, *oostlandsch*, bij MOON. *Oostnoordoost*, *oostpoort*, *oostwaarts*, *oostzee*, *oostzijde*, *oostzuidoost*.

Oost, hoogd. *ost*, nederſ. *oost*, angelſ. *east*, eng. *east*, fr. *est*, ijsl. *auſtur*, frankd. *ost*, *ostana*, pool. *wſchod*. Wat den oorſprong des woords aangaat: MARTIN. zegt: *ost*, *quaſi ort*, *ab ortu*, *vel potius ab æſtu*. WACHTER denkt om het Goth. *ustandan*, opſtaan, opgaan. Daar de andere namen der hemelſtreken, ondertusſchen, den aard der winden, die uit die hoeken waaijen, uitdrukken, als *noord* het bruiſende en ſnorrende, *west* het zacht liſpelende, *zuid* het ziedende of heete, zoo ſtemt ADEL. met de laatſte gisſing van MARTIN. in; wanneer het *oost* het ſcherp ſnijdende en doordringende van den oostenwind kan beteekenen: *æstus* heeft toch in het gemeen de beteekenis van ſcherpheid.

OOST, bijv. n. en bijw., met den vergelijkenden trap *ooster*. Dat in het oost is, of uit het oost komt, of naar het oost ziet: *de wind is vlak oost*. *En ſtrekt zich oost en west*. SWEERTS. Anders wil dit woord met het volgende naamwoord aaneen gehecht worden; zoo echter, dat het als een ander bijv. n. verbogen wordt: *de oostewint heeft u verbroken*. BYB. *Hij dreef den oostenwint voort in den hemel*. BYB. Als het een vergelijkend denkbeeld in zich ſluit, zegt men *ooster*: *de oosterhoek*, *de oostergevel*, *oostergrens*, *oosterpoort*. Bij OUD. vindt men *oosterkruiderijen*. — *Een oostervaarder*, een ſchip, dat naar de oostzee vaart. Van hier *oostelijk*, naar het oosten ſtrekkende, uit het oosten waaijende, bij BOGAERT ook *oosterlijk*.

OOSTEN, z. n., o., *van het oosten*; zonder meerv. Die hemelstreek, die tegen het westen overstaat, in het gemeene leven doorgaans *'t oosten: de zon komt in 't oosten op. Wijs mij 't oosten eens. Naar 't oosten. Tegen 't oosten. Ten oosten.* VOND. en de BYBELV. zeggen ook *uit den oosten*; misschien voor het onaangename *uit den oostene.* Oul. liet men het lidwoord ook weg: *En doe sij toghen van oosten.* BYB. 1477. In het bijzonder dat gedeelte der wereld, dat beoosten de middellandsche zee ligt, de Levant: *het geurrijk oosten zag, in zijne vruchtbre dalen* enz. BR. á BRANDIS. Met meerdere bepaling, dat gedeelte, dat beoosten Palestina lag: *het drietal, dat van 't oosten zich boog voor d' arme kribbe.* VOND. Het uiterste gewest van Azie ten oosten: *op dat hij zijne heerschappij met den Oceaan, en d' uiterste deelen van 't Oosten bepalen zoude.* BÓGAERT. *Overmits Salomons schepen dan ruim zes hondert en dertig jaren voor hem den steyen naar 't Oosten souden gewent hebben.* BÓGAERT. Zamenstell.: *oostenrijk, oostenrijker, oostenrijksch.*

OOSTER, zie *oost.* Bij KIL. komt nog voor *ooster, oosteren, oosterdagh.* In het hoogd. is het een zeer gewoon woord *die östern.* Het beteekent het feest van Jezus opstanding, bij ons, met den Joodschen naam, *paaschfeest* genoemd. En dewijl het paaschfeest meest in de maand April valt, droeg die maand oul. den naam van *oostermaand.* Bij KER. *oostrun, ostron*, OTFR. *ostoron*, angelf. *easter, oster, ostor*, eng. *easter.* KIL. leidt het van *Eoster, Eostra*, den naam eener oude Saksische Godin, af, bij de oude Zweden *Astargijdia* geheeten, de Grieksche en Romeinsche Venus, dezelfde Godin, welke de Sijriers en Sidoniers *Astarte* noemden, naar de getuigenis van Suidas, uit het hebr. *Astaroth.* WACHTER brengt het tot het Goth. *urreistan*, oprijzen, opstaan, en het angelf. *arijste*, opstanding. ADELUNG leidt het af van *oost, ooster*, inzoover daarin een algemeen denkbeeld van opheffen, opgaan, opstaan ingesloten is. In het Angelf. is *est* de oorsprong.

OOSTEREN, onz. w., gelijkvl. *Het oosterde, heeft geoosterd.* Een woord der zeelieden: *het kompas oostert*; wanneer de naald, onder sommige hemelstreken,

niet vlak het noorden wijst, maar eenige ſtreken oostwaarts afwijkt.

OOSTERLING, z. n., m., en vr. *des oosterlings — der*, of *van den — de oosterling*; meerv. *oosterlingen*. Iemand uit de landen, langs de oostzee gelegen, en voornamelijk uit de hanzesteden. *Oosterling* is ook iemand, die in het Oosten, de Levant woont: *de zeden der Oosterlingen moeten naar onzen westerſchen ſmaak niet beoordeeld worden*. Zie *ling*.

OOSTERLUCIE, (bij Kil. oosterlucye, bij Meijer *oosterluſie*) z. n., vr., *der*, of *van de oosterlucie*, zonder meerv. Holwortel, zekere vezelachtige plant, die in Oostenrijk, Frankrijk en Tartarie groeit, welker wortel eenen ſterken, onaangenamen reuk geeft, zeer bitter van ſmaak is, en braking veroorzaakt. Uit het gr. *aristolochia*.

OOSTERSCH, bijv. n. en bijw., zonder trappen van vergrooting. Van het oosten: *het oosterſche huis*, het huis der hanzeſteden te Antwerpen. *De oosterſche vloot*, die van Amſterdam naar de oostzee zeilt. Dat betrekking op de Levant heeft: *de oosterſche volkeren. De oosterſche talen*. Zie *ſch*.

OOTE, *ootje*, woorden der dagelijkſche taal. Gene beduidt in eenige ſtreken van ons vaderland grootvader, ook *oota* geheeten, in andere oorden grootmoeder; dit beteekent grootmoeder. Het komt overeen met *atta*, gr. *αττα*. Hierheen behoort het drentſche *ette* insgelijks.

OOTMOED, z. n., m., *des ootmoeds*, of *van den ootmoed*; zonder meerv. Uit kracht der afleiding van *oot* (*ood*) en *moed*, moet dit woord eigenlijk ledigheid, d. i. afwezigheid van moed beteekend hebben, niet zoo zeer als eene laakbare lafheid, als wel een onſchuldig gebrek. Daar nu iemand, die dit gebrek bij zich beſpeurt, van zich zelven niet booggevoelend is, wanneer hij anders wel denkt, zoo heeft ootmoed de beteekenis van nederigheid gekregen: *van diepen ootmoet*, Hoogv. *In onderdanigſten ootmoed*. Hooft. Bij J. de Haes heeft het nog een bijgevoegd denkbeeld van eenen nederigen en armoedigen toeſtand: *hij beurt mijn' ootmoed uit het ſtof*. En: *den ootmoed eerde hij met kroonen*. Men ſpelt het woord thands *ootmoed*, ſchoon het, volgens de afleiding, *ootmoed* zou moeten zijn. En zoo ſchrij-

schrijven ook K. v. MAND., KILIAAN, MEYER, en L. TEN KATE. Van hier: *ootmoedig*, *ootmoedigheid*, *ootmoediglijk*, *ootmoedigen*, waarvoor *verootmoedigen* in gebruik is. *Ootmoed*, Angelſ. *eadmod* en *eaidmod*, Frank. *ôdmuot*.

OOTMOEDIG, zie *ootmoed*.

OP, een voorzetſel en bijwoord. Als voorzetſel is het van eenen wijden omvang en eene uitgeſtrekte beteekenis. Als zoodanig, beduidt het, vooreerst, een zijn of werken boven de oppervlakte van een ligchaam. Deze is, misſchien, de oorſpronkelijke beteekenis, waaruit andere figuurlijke ontſtaan zijn: *hij zit op de poort gevangen. Hij ſtaat op den berg. Hij woont op een eiland.* Hierheen behooren de ſpreekwijzen: *op het ſlot — op het dorp — op het land wonen. Op de Hoogeſchool zijn. Op de Leijdſche ſtraat.* In alles heerscht het denkbeeld van eene hoogte. Wijders duidt het ſlechts eene oppervlakte aan, alhoewel, vaak, het begrip van hoogte er mede vereenigd is: *op den grond liggen. Op eene bank zitten. Op de fluit ſpelen. Op een orgel ſpelen. Op de brug ſtaan. Op den kop ſtaan. Op den weg omkomen.* In vele figuurl. ſpreekwijzen ligt deze beteekenis ten grondſlag: *op den ſprong ſtaan. Een leger op de been hebben. Wees op uwe hoede. Op duizend tongen leven.* MOON. *Iemand op de handen dragen. Ik heb wat op mijn hart* enz. *Iemand op reis ontmoeten. Hij is op de jagt. Op eenen maaltijd zijn. Hij is op de begrafenis.* Eene during: *hij mogte op de reis ſterven.* Een zijn naast iets: *Keulen ligt op den Rijn.* Oneig.: *iemand op zijne zijde hebben.* Eenen tijd: *ik reis niet graag op eenen zondag. Het was duister op den middag. Rome is niet op eenen dag gebouwd. Ik heb op mijnen ouden dag nog zooveel verdriet. Op heden, op morgen.* Eenen toekomenden tijd: *ik zal eens op eenen avond uitbreken.* Voor tegen: *op 't voorjaar.* HOOFT. Eene rigting en beweging in de hoogte: *op eenen toom klimmen. Op het paard ſtijgen.* Zoo ook: *op ſtraat komen. Zich op het land begeven.* Met de figuurl. ſpreekwijzen: *op de wereld komen. Op vrije voeten ſtellen. Schuld op ſchuld hoopen. Op de proef ſtellen.* Eene beweging naar de oppervlakte van iets: *Op het hoofd vallen. Op den teen treden. Iets op de wond doen.* Zoo ook oneig.: *twee gulden op hand krijgen. Dat is water op mijnen molen. Zich op reis begeven Op ſlag komen* enz.

enz. Eene beweging naar eene plaats: *zich op straat begeven. Op de baan komen. Op de kermis reizen. Bier op flesschen zetten.* Zeer dikwijls beduidt het de rigting der werkzaamheid des gemoeds op iets: *tuk op roof. Heet op de moedermelk. Verliefd op een meisje. Verslingerd op het spel. Toornig — boos op iemand zijn. Ik heb er een zwak op. Moordpriemen op iemand scherpen. Op God hopen. Ik zal op die zaak letten. Ik zal het er op wagen. Op middelen bedacht* enz. *Dat ziet op u. Ik zal op hem wachten. Op iemands gezondheid drinken. Hij is op alles gevat. Sedert wert d' oorlog op den name van hem gevoert.* Hooft. *Een gedicht op iets maken. Op iets trotsch zijn. Zich op iets verheffen. Laat het toch niet op mij alleen aankomen. Ik vraag zulks op uwe eerlijkheid. Op den hals wagen. Het is hem op den hals verboden. Doe het op mijnen raad.* Zoo ook, als het tegelijk het oogmerk der handeling aanduidt: *Op buit uitgaan. Op woeker leggen. Iets op den koop maken. Zich op genade overgeven. Op den dood gevangen zitten.* Wijders, als zulk een voorwerp tevens de grenspaal is, waartoe zich de handeling of beweging uitstrekt: *op de helfte aanvullen. Ik heb het geld, op tien gulden na. Hij weet het op een haar.* Ook geeft *op* te kennen, dat na iets geschiedt: *op hem volgen. Dat is goed op het eten. Geschokt van baeren, slagh op slagh! Gesolt van buien dagh op dagh.* Poot. *Hij antwoordde hierop. Op die vraag zweeg hij. Op het ontvangen van dezen brief.* Men gebruikt dit voorzetsel ook dan, als het geheel naar het getal zijner deelen moet bepaald worden: *twintig stuivers gaan op eenen gulden.* Ook beteekent het somtijds *onder voorwaarde van, op den voet van*, b. v: *willen 't huwelijck niet aangaan, op gemeenschap van goederen.* H. de Gr. Oul. werd het ook voor *over* gebezigd: *mijn volc op welc ic dij eenen coninc ghefet heb.* Byb. 1477. Nog verder beduidt het den aard en de wijze van iets: *op zijn Fransch gekleed. Op dien voet. Op zulke manier. Op een nieuw. Op een duit: zij gelijken elkander op een duit*, zoo als men dagelijks spreekt; doch waarschijnlijk is dit verbasterd van *op ende uit*; zoo ook *op een top*, voor *op ende op. Op zijn best. Op het heerlijkste uitgedost. Op korting betalen.*

Als

Als bijwoord komt het ook, in onze taal, voor. Men plaatst het dan met het voorz. *van*, en drukt er eenen aanvang door uit: *van onderen op rabraken*. *Van jongs op*. Eene beweging in de hoogte, zonder *van*: *dat ging berg op*, *berg af*. *Op en neder loopen*, naar boven en beneden, ook heen en weer. Oul. beteekende *op en neder* ook overal. Het is, eindelijk, een opwekkend tusschenwerpfel: *op! ſtrijd'bre Piſo! op! gespt nu het harnas aan*. G. Brandt. Zoo ook, bij verdubbeling: *op! doffe geest! op, op! — Op, op, op, verloore ſchaepen!* Moonen.

Dit voorzetſel komt ook in zamenſt. voor. Men plaatst het achter — en vooraan. Gene plaats beſlaat het bij eenige bijwoorden, als: *waarop*, *hierop*, *ergensop*, *achterop*, *daarop*. enz. Deze plaatst neemt het in bij werkwoorden en de daarvan afgeleide naamwoorden; als: *opwellen*, *ophitſen*, *opkomst*, *opſtanding* enz. Zoo ook bij ſommige bijwoorden, als: *opdat*, *opwaarts*. In zamenſt. met werkwoorden, geeft het aan dezelve eene dubbele beteekenis; die van eene beweging of rigting in de hoogte, als: *opkomen*, *opſtaan*, *ophoopen*; die van eene veroorzaking van eene opening, als: *opdoen*, *opſluiten*, *opbreken*. In dit geval vervangt het de plaats van het bijw. *open*. Uit deze dubbele beteekenis ontſtaan vele figuurlijke, waarvan deze vier de voornaamſte zijn. *Vooreerst*, beteekent deze zamenſtelling een zijn, eene beweging of werking op de opperlakte van iets, als: *opdrukken*, *opgieten*, enz. *Ten tweede*, eene herhaling van die werkzaamheid, die door het enkele werkwoord reeds is uitgedrukt, als: *opbruinen*, *opſchoonen*, *opfrisſchen*, *optrouwen*. *Ten derde*, eene geheele voleindiging van iets, als: *opeten*, *opwisſchen*, *opdrinken*. Eindelijk, eene beſtemming voor het toekomende, als: *opleggen*, *opdoen*. Alle andere figuurl. beteekenisſen kunnen, gemakkelijk, onder een van deze hoofden gebragt worden.

Zoo dikwijls dit voorzetſel met werkwoorden zamengeſteld wordt, is het ſcheidbaar, als: *opnemen*, *ik nam op*, *opgenomen*, *op te nemen* — *oploopen*, *liep op*, *opgeloopen*, *op te loopen*.

Op, hoogd. *auf*, bij Ulphil. *jup*, angelſ. *up*, Ker. *oba*, Otfr. en Willer. *ufan* en *uffe*, nederſ. *up*, eng. *up*, *upon*, ijsl. *off*, deen. *op*. *Over* en *open* zijn uit de-

ze bron mede voortgevloeid; zoo ook *vrep* en *super*, *supra*.

OPAALSTEEN, z. n., m., *des opaalsteens*, of *van den opaalsteen*; meerv. *opaalsteenen*. Eene soort van weeken steen, onder de edelgesteenten gerangschikt, die, na het slijpen, vele kleuren aanneemt. Uit het gr. en lat. *opalus*. MICHAËLIS houdt hem voor den Lynkurer der ouden. Om de veelheid der kleuren werd hij ook *Iris*, regenboog, geheeten. PLINIUS noemt hem *pæderos*.

OPADEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *aderen*: *ik aderde op*, *heb opgeaderd*. Een schilderswoord: *ik liet de pijlaars opaderen*, dat is dezelve, die als geaderd marmer geschilderd waren, maar waarop die aders dof en bleek stonden, in dien zelfden smaak weder laten opschilderen.

OPBADEN, *opbading*, zie *opboden*.

OPBAGGEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *baggeren*: *ik baggerde op*, *heb opgebaggerd*. Door een baggernet uit eene sloot, gracht of andere diepte optrekken: *dan baggert hij op al de stinckende modder*. J. DE BRUNE. In het gemeen, uit het water opbrengen: *'t aeloude Kattenburg, nu weer opgebaggert uit het zout*. ANTON. Overdr., wordt het van het ophalen van zaken gebezigd, die eenen tegenzin, walging en afkeer veroorzaken: *geschillen, die uit de Roomsche regten worden opgebaggerdt*. VAN IDSINGA OVER HET SELW LANDR.

OPBAKEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bakeren*: *ik bakerde op*, *heb opgebakerd*. Door bakeren optooijen: *een kind opbakeren*.

OPBAKKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bakken*: *ik bakte op*, *heb opgebakken*. Met bakken alles opgebruiken, anders verbakken; ook van nieuws bakken: *podding opbakken*.

OPBALDEREN, zie *opbulderen*.

OPBALIEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *balien*, dat niet gebruikelijk is: *ik baliede op*, *heb opgebalied*. Met eene balie, eene scheepstobbe, water naar boven brengen, trekken.

OPBANDEN, veroud. bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *banden*, dat buiten zam. niet voorkomt: *ik bandde op*, *heb opgeband*. Het deelw. *opge-*

geband heeft Meyer, die het verklaart met banden omhangen.

OPBANEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *banen*: *ik baande op*, *heb opgebaand*. Waar voorheen eene baan geweest is, doch die, door eenig beletsel, niet meer gangbaar is, aldaar dezelve weder opruimen: *den weg door duin opbanen*. Vond. *Den kunstweg op te banen, die gansch verwildert was.* J. B. Wellekens.

OPBAREN, veroud. onz. w., gelijkvl. *Ik baarde op*, *heb opgebaard*. Een luid geschreeuw opheffen. Zie *baren*.

OPBARSTEN, zie *opbersten*.

OPBEDELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bedelen*: *ik bedelde op*, *heb opgebedeld*. Door bedelen bij de huizen iets ophalen.

OPBELLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bellen*: *ik belde op*, *heb opgebeld*. Door het trekken van de bel, uit het bed doen rijzen.

OPBERSTEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bersten* (*barsten*): *ik borst op*, *ben opgeborsten*. Door bersten eene opening krijgen: *voorwaerts overgevallen zijnde is midden opgeborsten*. Bybelv.

OPBETALEN, veroud. bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *betalen*: *ik betaalde op*, *heb opgetaald*. Zoo betalen, dat er niets meer op rekening blijft.

OPBETTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *betten*: *ik bette op*, *heb opgebet*. Met een linnen lapje eenig vocht op een ontstoken deel des ligchaams, herhaalde reizen, opdrukken. Ook op dezelfde wijs het vocht opnemen.

OPBEUKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *beuken*: *ik beukte op*, *heb opgebeukt*. Door beuken boven op iets slaan; ook door beuken eene opening in iets maken. *De poorten opbeuken* gebruikt dus Hooft.

OPBEUREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *beuren*: *ik beurde op*, *heb opgebeurd*. Optillen; in welken zin het, op de Veluw, zeer in gebruik is: *beur mij eens op*. *Een kind opbeuren*. *Zij beurde den gevallenen grijsaard van den grond op*. Oneig., dat in vervallenen staat is, wederom krachten bijzetten:

dit hadt 't lichaam opgebeurt. J. DE HAES. Tot vorigen bloei, luister en vermogen terug brengen: *gij hebt ons opgebeurt,* J. DE HAES. *En d'onderdrukte deugt opbeuren met zijn armen.* POOT. *Mijn zwakheid optebeuren.* FEITAMA. Uit rampen, die bij eene diepte vergeleken worden, met hervatten moed, verlossen: *uit de ellende op te beuren.* FRANTZEN. Eenen neerslagtigen geest zoo iets toebrengen, waerdoor hij nieuwen moed vat: *die taal beurde hem aanmerkelijk op. Iemands gemoed, hart opbeuren.* Op Veluwe heeft dit woord eene nog andere beteekenis voor ontvangen: *penningen opbeuren.* Van hier: *opbeuring*, in den eigenlijken en oneigenlijken zin.

OPBIDDEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bidden: ik bad op, heb opgebeden.* In het bidden zijne stem laten hooren; wanneer men het onz. gebruikt: *hard opbidden*, in de dagelijksche taal; waarvoor ook *hardop bidden* gebezigd wordt. Bedr., door een verzoek uitnoodigen, om op te komen: *alle vrienden opbidden.* KIL.

OPBIECHTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *biechten: ik biechtte op, heb opgebiecht.* Door bekennen iets aan den dag brengen.

OPBIEDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bieden: ik bood op, heb opgeboden.* Hooger bieden. Men gebruikt het, meest, onz., met weglating van den vierden naamval, die de som aanduidt.

OPBIJTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bijten: ik beet op, heb opgebeten.* Met de tanden eene opening maken; ook door bijtende middelen dit veroorzaken: *dat bijt de huid schielijk op.*

OPBIJTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bijten: ik bijtte op, heb opgebijt.* Door eene bijt in het ijs te hakken eene opening maken: *met opbijten van 't ijs. De kooningschen deeden 't veer opbijten.* HOOFT. *Meir en stroomen op te bijten.* VOND. *Met d' Amazoonsche bijl den snellen Thermodon, gewelft met Marmervloeren, op te bijten.* ANTON.

OPBIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bikken: ik bikte op, heb opgebikt.* Door bikken (hakken) verfraaijen: *eenen steen laten opbikken.* Opeten: *alles opbikken.* Zie, verder, *oppikken.*

OPBINDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *binden: ik bond op, heb opgebonden.* Iets, dat

dat door zijne flapheid naar beneden helt, vastbinden: *het haar — de broek — de kousen — den wijnstok* enz. *opbinden. Dan wacker voor de vuist de rancken opgebonden.* VOND. Boven op iets vast binden: *ende bondt hen mutsen op.* BYBELV.

OPBLAKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *blaken: ik blaakte op, ben opgeblaakt.* Met blakend licht opstijgen. HOOFT bezigt het, voor met luister openbaar worden: *ende deedt zijn' glorie het opblaaken.* Met hevige kracht ontstaan: *zich luttel kreunende der afgunst, opblaakende uit het verstrikken dies deughdzaamsten mans.* HOOFT.

OPBLAZEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *blazen: ik blies op, heb opgeblazen.* Bedr, door inblazen van lucht doen opzwellen: *darmen opblazen. En duwde 't lemmer in zijne opgeblaeze long.* VOND. *Met twee opgeblaze kaken.* GESCHIER. Fig., het sterkste blijk van hoogmoedigheid en trotschheid geven: *zich opblazen. Waardoor de mensch zich als een waterbel opblaast, met ijdele waan van ingebeelde hoogheit.* VOLLENH. *Een opgeblazen mensch. Die is opgeblasen ende en weet niets.* BYBELV. *Opgeblasene dingen spreken.* BYBELV. Van hier: *opgeblazenheid: opgeblasentheit der zee.* BYBELV. Vergaande hoogmoed: *oorblasingen, opgeblasentheden.* BYBELV. Door blazen nieuwe kracht bijzetten: *die de kolen in 't vijer opblaest.* BYBELV. *En heeft het smookend vier opgeblaazen.* HOOFT. Oneig.: *de tijdingen uit Vlaandre bliezen hun den moedt op.* HOOFT. Door blazen in de hoogte drijven: *een veertje opblazen. Bij opgeblazen zee.* HOOFT. Door uitgeborstene lucht in de hoogte laten springen: *ook bliezen de verweerders een' mijn' op.* HOOFT. Onz., met hebben, op blaastuigen van nieuws geluid maken: *zij bliezen lustig op.*

OPBLEEKEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bleeken: ik bleekte op, heb* en *ben opgebleekt.* Bedr. Van nieuws linnen bleeken, opdat het witter worde. Onz., met *zijn*; bleek, wit worden: *het linnen is fraai opgebleekt.*

OPBLIJVEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *blijven: ik bleef op, ben opgebleven.* Overeinde blijven, doch slechts oneig., in tegenstelling van naar bed gaan: *ik kan niet lang opblijven. De kinderen* zul-

zullen, van avond, opblijven. Aanblijven, niet uitgaan: *de kaars kan niet lang opblijven.* Niet toegesloten worden: *ik zal de deur, tot tien uren, laten opblijven.*

OPBLINKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *blinken*: *ik blonk op, heb opgeblonken.* Eenen blinkenden glans van zich geven: *de oeucklaer, die van gout hier opblonck.* VOND.

OPBOBBELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bobbelen*: *ik bobbelde op, ben opgebobbeld.* Met bobbels opkomen: *gelijck het vijer de wateren doet opbobbelen.* BYBELV. Figuurl.: *opbobbelende boven haar lot en staat.* OUD.

OPBOD, z. n., o., *des opbods*, of *van het opbod*; zonder meerv. Bijeenroeping: *opbod van den adel.* Van *op* en *bieden*, voor aankondigen, boodschappen. *Opbod* is ook een hooger bod, bij openbare veiling.

OPBODEN, (naar den Gelders. tongval, *opbaden*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *boden* *ik boodde op, heb opgeboo.l.* Op de Veluw zegt men: *een pand opbaden*, dat is, openlijk aankondigen, dat hetzelve, ingevolge het landregt, zal geveild worden. Van hier: *opboding* (*opbading*). Van *op* en *bod*, van *bieden*, aankondigen, bekend maken.

OPBOEIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *boeijen*: *ik boeide op, heb opgeboeid.* Opbinden: *abrikoozen, met geen biesjes opgeboeit.* HOOGVL. Oneig.: *hoe ijdel, dat men opboeijt 't handgebaer van menschelijke zaeken.* VOND. In den scheepsbouw heet *opboeijen* het boord des schips hooger maken: *hoog opgeboeide schepen.* *Bij opgeblazen zee boeijen zij 't opperste der scheepen op met tafels.* HOOFT. Bij KIL. heeft men *opboetsel*, voor *opboeisel*; zoodat *opboeijen*, in de laatste beteekenis, waarschijnlijk is *opboeden*, van *boeden*, hetzelfde als *boeten*, *boetsen*, *bootsen*, *poetsen*.

OPBOETEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *boeten*: *ik boette op, heb opgeboet.* Vuur, dat omgevallen is, van nieuws boeten; in de dagelijksche taal.

OPBOETSEN, zie *oppoetsen*.

OPBOLDEREN, zie *opbulderen*.

OPBOLLEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op*, en *bollen*: *ik bolde op, heb* en *ben opgebold.* Bedr., boller maken: *iets opbollen.* Onz., met zijn, boller worden; *het begint op te bollen.* Van hier *opbolling.*

OPBONDELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bondelen*, dat buiten zwang is: *ik bondelde op*, *heb opgebondeld*. In eenen bondel opbinden: *haar hair bondelen zij omtrent het achterhooft met een knoop op*. Bog.

OPBONZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bonzen*: *ik bonsde op*, *heb opgebonsd*. Met eene bons open stooten: *hier ziet men, hoe de helsche poort werdt opgebonst*. J. de Haes. *Twe deuren zo geweldig opgebonst hebbende*. Bogaert.

OPBOOMEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *boomen*: *ik boomde op*, *heb opgeboomd*. Een schip met een boom tegen stroom opduwen.

OPBOREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *boren*: *ik boorde op*, *heb opgeboord*. Van nieuws boren; ook, door boren met eene boor, of ander middel, eene wijdere opening maken.

OPBORGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *borgen*: *ik borgde op*, *heb opgeborgd*. Borgend ophalen: *bij alle winkels opborgen, wat men maar krijgen kan*.

OPBORRELEN (ook *opbortelen*), onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *borrelen*: *ik borrelde op*, *ben opgeborreld*. Uit den grond van een modderig water boven komen, zoodat er zich bolletjes, of blaasjes, op de oppervlakte vertoonen: *al 't volk en burgerij (der kikvorschen,) die, uit haren kolk opborlende* enz. Moon. Vondel laet de Vijvernimf *uit den grond opborlen*. *Waeruit de Jordaen, door den gront vloeiende, in Paneas opborrelt*. Moon. Omdat zulke luchtbolletjes, veel, uit stinkende en zwavelachtige poelen, opkomen, wordt het, oneigenlijk, gebruikt, voor uit eene onreine plaats oprijzen: *ik zie een gruwzaam spook opborlen*. Poot. Uit verdorvene en slechte grondbeginselen ontstaan: *zijnde doen ter tijdt opgheborrelt die helsche tweespalt*. J. van Heemsk. *Nu ziet zij den twisten het bedrog opborlen*. G. Brandt.

— — — Een bittre vrucht vol doodelijke korlen,
Waervan in eeuwigheit de nasmaek op zal borlen.
J. de Haes.

Thans borrelde alles op in zijn wraekgierigh harte. J. de Haes. *En deed zijn' reedenen, gezult in gal, aldus opborrelen*. Hooft. Ook, wanneer meer op de slechte gesteldheid der gevolgen, dan de oorzaak zelve gezien wordt: *zoo geirne wil midden uit den ader der lieflijkheden*

iets bitters opborrelen. HOOFT. Somwijlen werd het ook bedrijv. gebezigd: *welkers zwarte zwavelvloed*
Noch kookt en borrelt op den gloed
Der beestelijke Sodomijten. H. DULL.
Van hier: *opborreling.*

OPBOSSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bosſen: ik boste op, heb opgebost.* Oprapen en tot bosſen binden. Zie *bosſen.*

OPBOUW, z. n., m., *des opbouws*, of *van den opbouw*; zonder meerv. ſtichting, opregting van iets dat vervallen was: *tot den opbouw van den noordermuur heeft men tachtig man, dagelijks, geprest.* In het gemeen, herſtelling van alle andere dingen, die in eenen kwijnenden ſtaat zijn: *tot opbouw van kunſten en wetenſchappen veel toebrengen. Ten opbouw der doorluchtſte en edelſte geſlachten.* FEIT.

OPBOUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *bouwen: ik bouwde op, heb opgebouwd.* Dat afgebroken is van nieuws bouwen: *bouwt de mueren van Jeruſalem op.* BYBELV. Alle andere vervallene zaken herſtellen: *de talen opbouwen. Iemands geloof*, ook *iemand in het geloof opbouwen.* Van hier: *opbouwer, opbouwing.*

OPBRADEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *braden: ik bried op, heb opgebraden.* Van nieuws braden.

OPBRANDEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *branden: ik brandde op, heb* en *ben opgebrand.* Bedr., door branden verbruiken: *brand mij al het hout niet op.* Door een gloeijend ijzer een merk op hout drukken: *het is er opgebrand.* Onz., met *zijn*, door de vlam verteerd worden; anders *verbranden.* Sterkere vlam van zich geven, zoodat dezelve in de hoogte ſtijgt; ook met *zijn: eene eed'le vonk, welke opbrand tot een krachtig vuur.* G. BIDLOO. *Gelijk een toorts, op het punt van uit te gaen, ſomtijds ſchielijk weder opbrant.* HERVEY.

OPBRASSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *brasſen: ik braste op, heb opgebrast* Door brasſen opteren: *want goet van eene zij is veerdigh opgebrast.* CATS. Bij KIL. heeft het ook eene oneigenlijke beteekenis; te weten, die van verduwen, verdragen.

OP-

OPBRAVEREN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *braveren* : *ik braveerde op*, *ben opgebraveerd*. Met trotſchen en onverſaagden moed opkomen:

Zij barst verwaten voort, gelijk gezwolle ſtroomen,
Met volle monden, opbraveren over 't velt. ANTON.

Wel te onderſcheiden van braveren op iets, moed op iets dragen, *de groote Tromp*, *braverende op zijn gouden leeuw*. ANTON.

OPBREIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *breijen*: *ik breide op*, *heb opgebreid*. Aan het oppereinde van iets aanbreijen. Bij HOOGSTR. komt het voor. Ook door breijen verbruiken: *al het katoen is opgebreid*.

OPBREK, z. n., m., *des opbreks*, of *van den opbrek*; zonder meerv. Het vertrek van eene plaats: *zij beſluiten den opbrek der troepen*. HOOFT. Schoon *afbrek* vrouwel. is, zoude ik dit woord, dat niet eene gewrochte daad, gelijk *afbrek*, aanduidt, liefst, met den Muiderdrost, mannelijk laten.

OPBREKEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *breken*: *ik brak op*, *heb* en *ben opgebroken*. Bedr., door breken openen: *eenen brief opbreken*. *Deuren en vensters opgebroken hebbende* Los maken, dat vast ſtaat, het opnemen en wegdragen: *dat er geen trek meer in die Koopmanſchap, en tijdt was de kraam op te breeken*. HOOFT. Van hier gebruikt men het onzijdig, met *zijn*, in den zin van eene plaats, waar men tenten opgeſlagen had, verlaten: *hij is met zijne ganſche kraam opgebroken*. Men zegt dit van een leger, of ook van vorſtelijke perſonen, die met een talrijk gevolg reizen: *het leger breekt op*. *Van waar hen de Prins, met dreighen, deed opbreeken*. HOOFT. *Toen hij uw heirkracht op deedt breken*. G. BRANDT. Men zegt insgelijks, in eenen bedrijvenden zin: *een beleg opbreken*, met het beleg uitſcheiden en wegtrekken. Onz., met *zijn*, met geweld losgebroken worden en in de hoogte ſpringen: *op deſen ſelven dach zijn alle fonteynen des grooten afgronts opgebroken*. BYBELV. Van het oprispen der maag gebruikt men het ook: *winderige kool breekt op*. Overdragt: *dat zal hem zuur opbreken*, dat zal hem van achteren onheil baren. *Hoe zuur ſtaat dit verraad, hoe bitter de alsſembeken van mijn getergde wraak, u eenmaal op te breken*. FEITAM. *So vroeg*

quatn

quam haar de vrijheit op te breken. H. DE GR. Van hier: *opbreking.*

OPBRENGEN, bedr. w., onregelm. Van het scheidb. voorz. *op* en *brengen: ik bragt op, heb opgebragt.* Boven op een ander ligchaam brengen; in verscheidene gevallen des gemeenen levens. Zoo ook in den meer deftigen stijl: *op allen hoofde kaelheijt opbrengen.* BYBELV. In de hoogte brengen, doch slechts in eenige gevallen. Tot behoorlijken wasdom en grootte brengen; opvoeden: *eene wolvin, die jonge wolven opbrengt.* G. BRANDT. *Ghij hebt haer kinders opgebrecht.* D. HEINS. *Die ic opgebracht he'be en gevoert.* BYB 1477. Naar eene hoogere plaats brengen: *goederen den Rijn opbrengen. Zij hebben hem al opgebragt,* naar de gevangenis gebragt. *Drie vijandelijke schepen te Duinkerken opbrengen.* Verschaffen, uitleveren: *geld opbrengen: Ik kan kwalijk de huur opbrengen. Zamelpenningen, uit het diepst der booze vrijwilligh opgebragt.* HOOFT. Van hier: *opbrenging,* ook *opbrengst.*

OPBRIESCHEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. op en brieschen: *ik brieschte op, heb opgebriescht.* Door gebriesch zich hooren laten.

OPBROMMEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *brommen: ik bromde op, heb opgebromd.* Beginnen te brommen; ook zijne stem, met eenige praal of grootsprekendheid, verheffen: *zoo lang gij uw poëten stof tot rijmerij verschaft, om heerlik op te brommen.* ANTON.

OPBROUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *brouwen: ik brouwde op, heb opgebrouwd.* Van nieuws brouwen.

OPBRUIKEN, zie *opgebruiken.*

OPBRUINEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bruinen: ik bruinde op, heb opgebruind.* Van nieuws bruin maken.

OPBRUISEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bruisen: ik bruiste op, heb opgebruist.* In de hoogte bruisen: *krijt doet azijn opbruisen.*

OPBUIGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *buigen: ik boog op, heb opgebogen.* Open buigen.

OPBULDEREN (*ophalderen, opbolderen* bij KIL.), onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bulderen: ik*

ik bulderde op, *heb opgebulderd*. Weder aanvangen te bulderen, *intonare* bij Kil. *Als de winden opbulderen*. De Deck.

OPBULKEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *bulken*: *ik bulkte op*, *heb opgebulkt*. Bulkend zich hooren laten: *maar een der osfen bulckt op*. Vond.

OPBULLEN, onz. w., gelijkvl. Van fcheidb. voorz. *op* en *bullen*, dat is bol, gezwollen raken, dat buiten zamenft. niet voorkomt: *ik bulde op*, *ben opgebuld*. Opzwellen: *en dient aan geenen mensch*, *van tochten opgebult*. J. Cats.

OPBUNDELEN, zie *opbondelen*.

OPCIJFEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *cijferen*: *ik cijferde op*, *heb opgecijferd*. Met cijferletters opfchrijven.

OPDAGEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *dagen*: *ik daagde op*, *ben opgedaagd*. Dag worden: *als 't opdaagde*, *rukken de burghers weeder naa de Neude toe*. Hooft. In verderen zin gebruikt men het van den aanvang van een tijdftip in het algemeen: *het jaar van 's Heeren welbehagen ftaat eerlang heilrijk op te daagen*. M. L. Tydw. *Toen 't licht deez' jaardag op zag dagen*. G. Brandt. In verdere figuur, luifterrijk, even als het lieve morgenrood, te voorfchijn komen: *de zege zien opdagen*. Vond. *In 't opdaegen der jeught*. Vond. *Nu Godts genâ ook opdaegt met uw jaerzon tevens*. J. de Haes. *Dit licht van vreugdige hoope zal met meerderen glans opdaagen*. Frantz. Ook, in het algemeen, te voorfchijn komen: *zij zullen nog wel opdagen*.

OPDAMMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *dammen*: *ik damde op*, *heb opgedamd*. Een water, of eenen ftroom, door eenen dam te leggen, ftuiten en doen opzwellen: *de Rijn opgedamt*. Hooft. *De ftroomen van Gods zegen opdammen*. De Brune. Oneig. zegt J. Visvliet: *damd uw' tranen op*. *De wegh tot zonde opdammen*. De Brune.

OPDAMPEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *dampen*: *ik dampte op*, *heb* en *ben opgedampt*. Met *hebben*, eenen rook door fterk blazen, uit den mond beginnen te drijven; in het gemeene leven. Met *zijn*, als een damp in de hoogte ftijgen: *terwijl fchadelijke uitwaesfemingen van uit het flijk opdampen*.

OVERZ. v. HERV. *Gods geest dost door zijne hitte zuchtwalcken opdampen.* DE BRUNE.

OPDANSEN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *danſen: ik danste op, heb opgedanst.* Beginnen te danſen; in het gemeene leven: doch zich danſend opwaarts begeven vordert *zijn: hij is de trappen opgedanst.* Bedr., door danſen opbreken: *den vloer opdanſen.*

OPDAT, voegwoord, dat een oogmerk aanduidt, beheerſchende eene aanvoegende wijs: *opdat ik van gedachtere onheilen thans zwijge. Wijs mij eenen oord, opdat ik mij er verſchuile. Opdat gij mij niet lastig vallet. Opdat het woord vervuld wierde.* Het volgt den aard van andere voegwoorden; het plaatst, bij voorb., een ſcheidb. voorz. voor deszelfs werkw.: *opdat ik voorga.* Zoo ook brengt het een werkwoord de beheerschte naamwoorden: *opdat ik het Opperwezen eere. Opdat hij u zijn boek vereere.* Oul. werd het ook voor *indien* gebezigd: *opdat het den coninc ghenoecht.* BYB. 1477, waarvoor de STATENBYB. heeft: *indien het den Koning goet dunkt.* Nog hoort men, aan de Maas, onder het gemeen: *opdat ik maar eenigzins tijd heb, zal ik het doen*, voor: *indien ik* enz.

OPDAVEREN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *daveren: ik daverde op, heb opgedaverd.* Beginnen te daveren: *toen Room' deed door haar vreugdevlam den heemel, aardt, en zeên opdavren, en weerlichten.* G. BRANDT, in navolging van HOOFT, die ergens zegt: *doende heemel en aarde weerlichten, en opdaaveren, door alle vonden van vrolijkheit. — De Po zag nu de krijgsklaroen opdavren.* J. B. WELLEKENS.

OPDEKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *dekken: ik dekte op, heb opgedekt.* Boven op iets dekken; ook eene opening maken, door het dekſel afnemen: *de Helle is opghedeckt voor hem, ende het verderven en heeft geen decſel.* DORESL.

OPDELVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *delven: ik dolf op, heb opgedolven.* Eene diepte opgraven: *hebbende den Overtoom opgedolven.* HOOFT. *Iemand den weg opdelven*, hem in deszelfs voornemen verhinderen. *De weg tot vree ſchijnt opgedolven.* J. BRANDT. *Om den menſchen den wegh der zaligheijt optedelven.* J. DE BRUNE. *Wat zoudt hij argernis en*

ramps den wegh opdelven, d. i. weren, HOOFT. Oneig., met moeite iets navorschen en voor den dag brengen: *een stuk uit de oudheid opdelven*. *Bidt, dat zij opdelf, wat in de diepe boezem zit van haar Torquaat*. G. BRANDT. Van hier: *opdelver*, *opdelving*.

OPDENKEN, bedr. w., onregelm. Van het scheidb. voorz. *op* en *denken*: *ik dacht op*, *heb opgedacht*. In zijne gedachten iemand iets optijgen: *beter zoude een Prins, dien wij geen argh opdachten, met onze haaperingen zijn voordeel doen*. HOOFT.

OPDEUNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *deunen*: *ik deunde op*, *heb opgedeund*. Deunend opzingen: *een onnavolglijk feestmuzijk opdeunen*. H. SCHIM.

Daar zij, hoe teêr, een grootsche les
Voor Neerlands Israel op zal deunen. M. L.

OPDICHTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dichten*: *ik dichtte op*, *heb opgedicht*. Iets verzinnen ten laste van eenen ander, toedichten, toeschrijven: *wien d'overtuigende Ithakees opdichtte 't loos verraet*. VOND. *Dat men deeze misdaadt opdichte*. HOOFT.

OPDIENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dienen*: *ik diende op*, *heb opgediend*. In betrekking van tafelbediende, de spijs anderen voorzetten. VONDEL gebruikt het van eenen hond: *dat het hondeken opdiende en hem danckte*.

OPDIEPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. vooz. *op* en *diepen*: *ik diepte op*, *heb opgediept*. Dieper maken, opgraven: *ik heb die sloot nog wat laten opdiepen*. Plaatsnijders *diepen eene plaat op*, wanneer zij de gesnedene figuren, die al wat afgesleten zijn, dieper maken. In de schilderkunst is het eene sterkere schaduw maken, opdat het licht in een schilderstuk zich meer verhooge. Ook is het een woord in de breikunst: *eenen steek opdiepen*, eenen gevallenen steek weder op de naald brengen. In de gemeenzame verkeering zegt men: *dat kan niet veel opdiepen*, voor: dat kan niet veel nut doen, niet veel voordeel aanbrengen.

OPDIJKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dijken*: *ik dijkte op*, *heb opgedijkt*. Eenen dijk ophoogen. HOOGSTR. heeft het woord. Van hier: *opdijking*.

OPDISSCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *disschen*: *ik dischte op*, *heb opgedischt*. Spijs op tafel brengen: *het kooket*, *dat men voor UE heeft opgedischt*. Hooft. *Dat alreeds ghe schotelt en veerdigh is*, *om opghedischt te worden*. J. de Brune. Men gebruikt het meest van eenen gastheer, die zijne vrienden gul onthaalt. Van hier: *opdisscher*, tafelbediende, *opdissching*.

OPDOBBEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dobberen*: *ik dobberde op*, *ben opgedobberd*. Dobberend opkomen, boven water komen. Hooft neemt het oneigenlijk: *noodtlijkheeden*, *die nieuwelijx opdobb'ren*.

OPDOEMEN, *opdoeming*, zie *opdoening*.

OPDOEN, bedr. w., onregelm. Van het scheidb. voorz. *op* en *doen*: *ik deed op*, *heb opgedaan*. Open doen: *doe de vensters op*. *Eenen brief opdoen*. *Hij deed daarna het boek op*. *Zijnen mond opdoen*. *In uw' opgedanen schoot*. Vond. *Zijne milde hand opdoen*. In de hoogte brengen, en van hier, in het gemeen, zich van iets verzien: *turf opdoen*. *Voorraad van granen opdoen*. Hierheen behoort de beteekenis van opscheppen: *doe het eten maar op*. Opnemen en aan eene zijde brengen: *de tafel opdoen*. Van hier berooven: *Zion is opgedaen van zijner eere*. Doresl. Door het opsteken van het hoofd en het opslaan van de oogen op zee iets ontdekken: *wij deden twee vijandelijke schepen op*. *Waarmee hij nieuwe landen opdeed*. Bogaert. Van hier *iets nieuws opdoen*, vernemen, ontdekken. Zoo zegt men ook in het gemeene leven: *gij zult niets opdoen*, verkrijgen. Ook: *ik heb op de jagt niets opgedaan*, niets gevangen. Opvouwen, in orde brengen: *nat lijnwaad opdoen*; *de wasch opdoen*. Voor het oog brengen, opschikken: *ik wist mijne waren wel op te doen*. Wederk.: *zich opdoen*, zich openen: *de aerde dede haer op*. Bybelv. Zich vertoonen: *er deden zich eenige roofbenden op*. *Daer doet zich 't lantschap op* Vond. Zich aanbieden: *zoo dra de eerste gelegenheid zich opdeed*.

OPDOENING, z. n., vr., der, of *van de opdoening*; zonder meerv. Dit woord gebruikt men, wanneer zich een voorwerp, bij het gezigt over een water of over eene aardvlakte, door eene breking van lichtstralen, zoo verheft en opdoet, dat men hetzelve, op eenen verren

ren afstand, kan ontdekken, als wierde het nader aan ons oog gebragt: *hij hadt in zijn tijdt een scherp gezicht, en was zeer opmerkende, waardoor hij op de opdoening der landen en kusten te naauwer lette.* G. Brandt. Dit woord wordt dikwijls, in Noordholland, *opdoeming* uitgesproken, en het onz. w. *opdoemen*. Dit heeft mij wel eens doen gissen, of *opdoening* ook afstamde van hetzelfde wortelwoord, waarvan *duin*, eene zandhoogte, ontstaan is. De *m* en *n* worden wel eens verwisseld: *luimen* wordt in Gron. *luinen* (*loenen*) uitgesproken. In het Nederf. is nog een woord *dunen*, opzwellen, bij Kil. *duijnen*. Ondertusschen blijve dit eene enkele gisfing. Kil. heeft dit woord niet: in andere woordenboeken heb ik het ook vergeefs gezocht. Bij S van Til leest men: *de grootste heerlijkheid, die een gedicht doet opdoemen, en aller agting weerdig maakt, is* enz.

OPDOFFEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *doffen*: *ik dofte op, heb opgedoft*. Met de vuist ergens opslaan.

OPDOKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dokken*: *ik dokte op, heb opgedokt*. Opleveren, opbrengen, betalen; bij Kil. ook voor iemand met slagen toedekken.

OPDONDEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *donderen*: *ik donderde op, heb* en *ben opgedonderd*. Met *hebben*, beteekent het, in de straattaal, braaf opdoffen, slagen geven. Met *zijn* beduidt het, in den verhevenen stijl, al donderend opkomen: *toen dat onweer op quam donderen en buldren over duin.* Vond. Voorts, met vervaarlijk gedruisch van onderen opkomen: *geen wint of hagelbui, die uit de westzee op koomt donderen.* Moon. Meer oneigenlijk gebruikt men dit van een zoodanig opkomen uit het onderaardsche rijk: *als zij ze van de doot in 't leven op zien donderen*, Moon. *Mavors helsch gebroed, uit d'afgrond opgedonderd.* S. Feitama. *Twist en dollen haat, die, uit het heilloos diep des afgronts opgedondert* enz. Poot. *Den Joodschen poeldraek, uit Sodoms zwavelkolk met zeven koppen opgedondert.* Moon. Verder bezigt men het in den zin van, met een onverwacht en ontzaggelijk gedruisch te voorschijn komen: *dan hoort men hier van 't Y geen oorloghsman opdonderen.* Vond. *Geen vijant, tuk op roof, kwam in uw rijk opdonderen.*

zullen, *van avond*, *opblijven*. Aanblijven, niet uitgaan; *de kaars kan niet lang opblijven*. Niet toegesloten worden: *ik zal de deur*, *tot tien uren*, *laten opblijven*.

OPBLINKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *blinken*: *ik blonk op*, *heb opgeblonken*. Eenen blinkenden glans van zich geven: *de oeuckloer*, *die van gout hier opblonck*. VOND.

OPBOBBELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bobbelen*: *ik bobbelde op*, *ben opgebobbeld*. Met bobbels opkomen: *gelijck het vijer de wateren doet opbobbelen*. BYBELV. Figuurl.: *opbobbelende boven haar lot en staat*. OUD.

OPBOD, z. n., o., *des opbods*, of *van het opbod*; zonder meerv. Bijeenroeping: *opbod van den adel*. Van *op* en *bieden*, voor aankondigen, boodschappen. *Opbod* is ook een hooger bod, bij openbare veiling.

OPBODEN, (naar den Gelders. tongval, *opbaden*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *boden*: *ik boodde op*, *heb opgebood*. Op de Veluw zegt men: *een pand opbaden*, dat is, openlijk aankondigen, dat hetzelve, ingevolge het landregt, zal geveild worden. Van hier: *opboding* (*opbading*). Van *op* en *bod*, van *bieden*, aankondigen, bekend maken.

OPBOEIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *boeijen*: *ik boeide op*, *heb opgeboeid*. Opbinden: *abrikoozen*, *met geen biesjes opgeboeit*. HOOGVL. Oneig.: *hoe ijdel*, *dat men opboeijt 't handgebaer van menschelijke zaeken*. VOND. In den scheepsbouw heet *opboeijen* het boord des schips hooger maken: *hoog opgeboeide schepen*. *Bij opgeblazen zee boeijen zij 't opperste der scheepen op met tafels*. HOOFT. Bij KIL. heeft men *opboetsel*, voor *opboeisel*; zoodat *opboeijen*, in de laatste beteekenis, waarschijnlijk is *opboeden*, van *boeden*, hetzelfde als *boeten*, *boetsen*, *bootsen*, *poetsen*.

OPBOETEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *boeten*: *ik boette op*, *heb opgeboet*. Vuur, dat omgevallen is, van nieuws boeten; in de dagelijksche taal.

OPBOETSEN, zie *oppoetsen*.

OPBOLDEREN, zie *opbulderen*.

OPBOLLEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op*, en *bollen*: *ik bolde op*, *heb* en *ben opgebold*. Bedr., boller maken: *iets opbollen*. Onz., met zijn, boller worden; *het begint op te bollen*. Van hier *opbolling*.

OPBONDELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bondelen*, dat buiten zwang is: *ik bondelde op*, *heb opgebondeld*. In eenen bondel opbinden: *haar hair bondelen zij omtrent het achterhooft met een knoop op*. Bog.

OPBONZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bonzen*: *ik bonsde op*, *heb opgebonsd*. Met eene bons open stooten: *hier ziet men*, *hoe de helsche poort werdt opgebonst*. J. de Haes. *Twe deuren zo geweldig opgebonst hebbende*. Bogaert.

OPBOOMEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *boomen*: *ik boomde op*, *heb opgeboomd*. Een schip met een boom tegen stroom opduwen.

OPBOREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *boren*: *ik boorde op*, *heb opgeboord*. Van nieuws boren; ook, door boren met eene boor, of ander middel, eene wijdere opening maken.

OPBORGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *borgen*: *ik borgde op*, *heb opgeborgd*. Borgend ophalen: *bij alle winkels opborgen*, *wat men maar krijgen kan*.

OPBORRELEN (ook *opborrelen*), onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *borrelen*: *ik borrelde op*, *ben opgeborreld*. Uit den grond van een modderig water boven komen, zoodat er zich bolletjes, of blaasjes, op de oppervlakte vertoonen: *al 't volk en burgerij (der kikvorschen,) die*, *uit haren kolk opborlende* enz. Moon. Vondel laet de Vijvernimf *uit den grond opborlen*. *Waeruit de Jordaen*, *door den gront vloeiende*, *in Paneas opborrelt*. Moon. Omdat zulke luchtbolletjes, veel, uit stinkende en zwavelachtige poelen, opkomen, wordt het, oneigenlijk, gebruikt, voor uit eene onreine plaats oprijzen: *ik zie een gruwzaam spook opborlen*. Poot. Uit verdorvene en slechte grondbeginselen ontstaan: *zijnde doen ter tijdt opgheborrelt die helsche tweespalt*. J. van Heemsk. *Nu ziet zij den twisten het bedrog opborlen*. G. Brandt.

— — — Een bittre vrucht vol doodelijke korlen,
Waervan in eeuwigheit de nasmaek op zal borlen.
J. de Haes.

Thans borrelde alles op in zijn wraekgierigh harte. J. de Haes. *En deed zijn' reedenen*, *gezult in gal*, *aldus opborrelen*. Hooft. Ook, wanneer meer op de slechte gesteldheid der gevolgen, dan de oorzaak zelve gezien wordt: *zoo geirne wil midden uit den ader der lieflijkheden iets*

iets bitters opborrelen. Hooft. Somwijlen werd het ook bedrijv. gebezigd: *welkers zwarte zwavelvloed*
Noch kookt en borrelt op den gloed
Der beestelijke Sodomijten. H. Dull.
Van hier: *opborreling.*

OPBOSSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bossen: ik boste op, heb opgebost.* Oprapen en tot bossen binden. Zie *bossen.*

OPBOUW, z. n., m., *des opbouws*, of *van den opbouw*; zonder meerv. stichting, opregting van iets dat vervallen was: *tot den opbouw van den noordermuur heeft men tachtig man, dagelijks, geprest.* In het gemeen, herstelling van alle andere dingen, die in eenen kwijnenden staat zijn: *tot opbouw van kunsten en wetenschappen veel toebrengen. Ten opbouw der doorluchtste en edelste geslachten.* Feit.

OPBOUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bouwen: ik bouwde op, heb opgebouwd.* Dat afgebroken is van nieuws bouwen: *bouwt de mueren van Jerusalem op.* Bybelv. Alle andere vervallene zaken herstellen: *de talen opbouwen. Iemands geloof*, ook *iemand in het geloof opbouwen.* Van hier: *opbouwer, opbouwing.*

OPBRADEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *braden: ik bried op, heb opgebraden.* Van nieuws braden.

OPBRANDEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *branden: ik brandde op, heb* en *ben opgebrand.* Bedr., door branden verbruiken: *brand mij al het hout niet op.* Door een gloeijend ijzer een merk op hout drukken: *het is er opgebrand.* Onz., met *zijn*, door de vlam verteerd worden; anders *verbranden.* Sterkere vlam van zich geven, zoodat dezelve in de hoogte stijgt; ook met *zijn: eene eed'le vonk, welke opbrand tot een krachtig vuur.* G. Bidloo. *Gelijk een toorts, op het punt van uit te gaen, somtijds schielijk weder opbrant.* Hervey.

OPBRASSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *brassen: ik braste op, heb opgebrast* Door brassen opteren: *want goet van eene zij is veerdigh opgebrast.* Cats. Bij Kil. heeft het ook eene oneigenlijke beteekenis; te weten, die van verduwen, verdragen.

OPBRAVEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *braveren* : *ik braveerde op*, *ben opgebraveerd*. Met trotschen en onversaagden moed opkomen:

Zij barst verwaten voort, gelijk gezwolle stroomen,
Met volle monden, opbraveren over 't velt. ANTON.

Wel te onderscheiden van braveren op iets, moed op iets dragen, *de groote Tromp, braverende op zijn gouden leeuw*. ANTON.

OPBREIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *breijen*: *ik breide op*, *heb opgebreid*. Aan het oppereinde van iets aanbreijen. Bij HOOGSTR. komt het voor. Ook door breijen verbruiken: *al het katoen is opgebreid*.

OPBREK, z. n., m., *des opbreks*, of *van den opbrek*; zonder meerv. Het vertrek van eene plaats: *zij besluiten den opbrek der troepen*. HOOFT. Schoon *afbrek* vrouwel. is, zoude ik dit woord, dat niet eene gewrochte daad, gelijk *afbrek*, aanduidt, liefst, met den Muiderdrost, mannelijk laten.

OPBREKEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *breken*: *ik brak op*, *heb* en *ben opgebroken*. Bedr., door breken openen: *eenen brief opbreken*. *Deuren en vensters opgebroken hebbende* Los maken, dat vast staat, het opnemen en wegdragen: *dat er geen trek meer in die Koopmanschap, en tijdt was de kraam op te breeken*. HOOFT. Van hier gebruikt men het onzijdig, met *zijn*, in den zin van eene plaats, waar men tenten opgeslagen had, verlaten: *hij is met zijne gansche kraam opgebroken*. Men zegt dit van een leger, of ook van vorstelijke personen, die met een talrijk gevolg reizen: *het leger breekt op*. *Van waar hen de Prins, met dreighen, deed opbreeken*. HOOFT. *Toen hij uw heirkracht op deedt breken*. G. BRANDT. Men zegt insgelijks, in eenen bedrijvenden zin: *een beleg opbreken*, met het beleg uitscheiden en wegtrekken. Onz., met *zijn*, met geweld losgebroken worden en in de hoogte springen: *op desen selven dach zijn alle fonteynen des grooten afgronts opgebroken*. BYBELV. Van het oprispen der maag gebruikt men het ook: *winderige kool breekt op*. Overdragt: *dat zal hem zuur opbreken*, dat zal hem van achteren onheil baren. *Hoe zuur staat dit verraad, hoe bitter de alsfembeken van mijn geterg-de wraak, u eenmaal op te breken*. FEITAM. *So vroeg*

quam

quam haar de vrijheit op te breken. H. DE GR. Van hier: *opbreking.*

OPBRENGEN, bedr. w., onregelm. Van het scheidb. voorz. *op* en *brengen: ik bragt op, heb opgebragt.* Boven op een ander ligchaam brengen; in verscheidene gevallen des gemeenen levens. Zoo ook in den meer deftigen stijl: *op allen hoofde kaelheijt opbrengen.* BYBELV. In de hoogte brengen, doch slechts in eenige gevallen. Tot behoorlijken wasdom en grootte brengen; opvoeden: *eene wolvin, die jonge wolven opbrengt.* G. BRANDT: *Ghij hebt haer kinders opgebrocht.* D. HEINS. *Die ic opgebracht he'be en gevoett.* BYB 1477. Naar eene hoogere plaats brengen: *goederen den Rijn opbrengen. Zij hebben hem al opgebragt,* naar de gevangenis gebragt. *Drie vijandelijke schepen te Duinkerken opbrengen.* Verschaffen, uitleveren: *geld opbrengen: Ik kan kwalijk de huur opbrengen. Zamelpenningen, uit het diepst der booze vrijwilligh opgebragt.* HOOFT. Van hier: *opbrenging,* ook *opbrengst.*

OPBRIESCHEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. op en brieschen: *ik brieschte op, heb opgebriescht.* Door gebriesch zich hooren laten.

OPBROMMEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *brommen: ik bromde op, heb opgebromd.* Beginnen te brommen; ook zijne stem, met eenige praal of grootsprekendheid, verheffen: *zoo lang gij uw poëten stof tot rijmerij verschaft, om heerlik op te brommen.* ANTON.

OPBROUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *brouwen: ik brouwde op, heb opgebrouwd.* Van nieuws brouwen.

OPBRUIKEN, zie *opgebruiken.*

OPBRUINEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bruinen: ik bruinde op, heb opgebruind.* Van nieuws bruin maken.

OPBRUISEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bruisen: ik bruiste op, heb opgebruist.* In de hoogte bruisen: *krijt doet azijn opbruisen.*

OPBUIGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *buigen: ik boog op, heb opgebogen.* Open buigen.

OPBULDEREN (*opbalderen, opbolderen* bij KIL.), onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bulderen:* *ik*

ik bulderde op; *heb opgebulderd*. Weder aanvangen te bulderen, *intonare* bij Kil. *Als de winden opbulderen*. De Deck.

OPBULKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *bulken*: *ik bulkte op*, *heb opgebulkt*. Bulkend zich hooren laten: *maar een der ossen bulckt op*. Vond.

OPBULLEN, onz. w., gelijkvl. Van scheidb. voorz. *op* en *bullen*; dat is bol, gezwollen raken, dat buiten zamenst. niet voorkomt: *ik bulde op*, *ben opgebuld*. Opzwellen: *en dient aan geenen mensch*, *van tochten opgebult*. J. Cats.

OPBUNDELEN, zie *opbondelen*.

OPCIJFEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *cijferen*: *ik cijferde op*, *heb opgecijferd*. Met cijferletters opschrijven.

OPDAGEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dagen*: *ik daagde op*, *ben opgedaagd*. Dag worden: *als 't opdaagde*, *rukken de burghers weeder naa de Neude toe*. Hooft. In verderen zin gebruikt men het van den aanvang van een tijdstip in het algemeen: *het jaar van 's Heeren welbehagen staat eerlang heilrijk op te daagen*. M. L. Tydw. *Toen 't licht deez' jaardag op zag dagen*. G. Brandt. In verdere figuur, luisterrijk, even als het lieve morgenrood, te voorschijn komen: *de zege zien opdagen*. Vond. *In 't opdaegen der jeught*. Vond. *Nu Godts gend ook opdaegt met uw jaerzon tevens*. J. de Haes. *Dit licht van vreugdige hoope zal met meerderen glans opdaagen*. Frantz. Ook, in het algemeen, te voorschijn komen: *zij zullen nog wel opdagen*.

OPDAMMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dammen*: *ik damde op*, *heb opgedamd*. Een water, of eenen stroom, door eenen dam te leggen, stuiten en doen opzwellen: *de Rijn opgedamt*. Hooft. *De stroomen van Gods zegen opdammen*. De Brune. Oneig. zegt J. Visvliet: *damd uw' tranen op*. *De wegh tot zonde opdammen*. De Brune.

OPDAMPEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dampen*: *ik dampte op*, *heb* en *ben opgedampt*. Met *hebben*, eenen rook door sterk blazen, uit den mond beginnen te drijven; in het gemeene leven. Met *zijn*, als een damp in de hoogte stijgen: *terwijl schadelijke uitwaessemingen van uit het slijk opdampen*.

OPDISSCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *disfchen*: *ik dischte op*, *heb opgedischt*. Spijs op tafel brengen: *het kookct*, *dat men voor UE heeft opgedischt*. Hooft. *Dat alreeds ghefchotelt en veerdigh is*, *om opghedischt te worden*. J. de Brune. Men gebruikt het meest van eenen gastheer, die zijne vrienden gul onthaalt. Van hier: *opdisfcher*, tafelbediende, *opdisfching*.

OPDOBBEREN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *dobberen*: *ik dobberde op*, *ben opgedobberd*. Dobberend opkomen, boven water komen. Hooft neemt het oneigenlijk: *noodtlijkheeden*, *die nieuwelijx opdobberen*.

OPDOEMEN, *opdoeming*, zie *opdoening*.

OPDOEN, bedr. w., onregelm. Van het fcheidb. voorz. *op* en *doen*: *ik deed op*, *heb opgedaan*. Open doen: *doe de venfters op*. *Eenen brief opdoen*. *Hij deed daarna het boek op*. *Zijnen mond opdoen*. *In uw' opgedanen fchoot*. Vond. *Zijne milde hand opdoen*. In de hoogte brengen, en van hier, in het gemeen, zich van iets verzien: *turf opdoen*. *Voorraad van granen opdoen*. Hierheen behoort de beteekenis van opfcheppen: *doe het eten maar op*. Opnemen en aan eene zijde brengen: *de tafel opdoen*. Van hier berooven: *Zion is opgedaen van zijner eere*. Doresl. Door het opfteken van het hoofd en het opflaan van de oogen op zee iets ontdekken: *wij deden twee vijandelijke fchepen op*. *Waarmee hij nieuwe landen opdeed*. Bogaert. Van hier *iets nieuws opdoen*, vernemen, ontdekken. Zoo zegt men ook in het gemeene leven: *gij zult niets opdoen*, verkrijgen. Ook: *ik heb op de jagt niets opgedaan*, niets gevangen. Opvouwen, in orde brengen: *nat lijnwaad opdoen*; *de wasch opdoen*. Voor het oog brengen, opfchikken: *ik wist mijne waren wel op te doen*. Wederk.: *zich opdoen*, zich openen: *de aerde dede haer op*. Bybelv. Zich vertoonen: *er deden zich eenige roofbenden op*. *Daer doet zich 't lantfchap op*. Vond. Zich aanbieden: *zoo dra de eerfte gelegenheid zich opdeed*.

OPDOENING, z. n., vr., *der*, of *van de opdoening*; zonder meerv. Dit woord gebruikt men, wanneer zich een voorwerp, bij het gezigt over een water of over eene aardvlakte, door eene breking van lichtftralen, zoo verheft en opdoet, dat men hetzelve, op eenen verren

ren afftand, kan ontdekken, als wierde het nader aan ons oog gebragt: *hij hadt in zijn tijdt een scherp gezicht, en was zeer opmerkende, waardoor hij op de opdoening der landen en kusten te naauwer lette.* G. BRANDT. Dit woord wordt dikwijls, in Noordholland, *opdoeming* uitgesproken, en het onz. w. *opdoemen.* Dit heeft mij wel eens doen gisfen, of *opdoening* ook afftamde van hetzelfde wortelwoord, waarvan *duin*, eene zandhoogte, ontftaan is. De *m* en *n* worden wel eens verwisfeld: *luimen* wordt in Gron. *luinen* (*loenen*) uitgefproken. In het Nederf. is nog een woord *dunen*, opzwellen, bij KIL. *duijnen.* Ondertusfchen blijve dit eene enkele gisfing. KIL. heeft dit woord niet: in andere woordenboeken heb ik het ook vergeefs gezocht. Bij S VAN TIL leest men: *de grootfte heerlijkheid, die een gedicht doet opdoemen, en aller agting weerdig maakt, is* enz.

OPDOFFEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *doffen: ik dofte op, heb opgedoft.* Met de vuist ergens opflaan.

OPDOKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *dokken: ik dokte op, heb opgedokt.* Opleveren, opbrengen, betalen; bij KIL. ook voor iemand met flagen toedekken.

OPDONDEREN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *donderen: ik donderde op, heb* en *ben opgedonderd.* Met *hebben*, beteekent het, in de ftraattaal, braaf opdoffen, flagen geven. Met *zijn* beduidt het, in den verhevenen ftijl, al donderend opkomen: *toen dat onweer op quam donderen en buldren over duin.* VOND. Voorts, met vervaarlijk gedruisch van onderen opkomen: *geen wint of hagelbui, die uit de westzee op koomt donderen.* MOON. Meer oneigenlijk gebruikt men dit van een zoodanig opkomen uit het onderaardfche rijk: *als zij ze van de doot in 't leven op zien donderen.* MOON. *Mavors helsch gebroed, uit d'afgrond opgedonderd.* S. FEITAMA. *Twist en dollen haat, die, uit het heilloos diep des afgronts opgedondert* enz. POOT. *Den Joodschen poeldraek, uit Sodoms zwavelkolk met zeven koppen opgedondert.* MOON. Verder bezigt men het in den zin van, met een onverwacht en ontzaggelijk gedruisch te voorfchijn komen: *dan hoort men hier van 't Y geen oorloghsman opdonderen.* VOND. *Geen vijant, tuk op roof, kwam in uw rijk opdonderen.*

Hoogvl. *Dat uit ons Holland een Haagsch Burger op zou donderen.* P. Rabus.

OPDOOIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dooijen: ik dooide op, ben opgedooid.* Van nieuws beginnen te dooijen.

OPDOUWEN, (*opduwen*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *douwen: ik douwde op, heb opgedouwd.* Opwaarts douwen: *de scheepsraad, waarin besloten wierd, voor den wind op te duwen.* Bógaert.

OPDRAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *draaijen: ik draaide op, heb opgedraaid.* Bóven op iets vast draaijen. In den dagelijkschen stijl zegt men: *hij moet er voor opdraaijen*, hij moet er voor boeten. *Opdraaijen* is ook open draaijen.

OPDRAGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dragen: ik droeg op, heb opgedragen.* Om hoog dragen: *turf bij de trappen opdragen.* Opvoeren, schoon nu verouderd: *hoe Elijas wart opghedraghen.* Byb. v. Maerl. Aan iemands bescherming, opzigt, zorg en gunst aanbevelen: *terwijl dees' Kerk aan Godt wert opgedragen.* Vond. *Waerom ge' uw Eerstgeboren opdraegt aen uw' Godt.* Versteeg. *De hoogste majesteit opdraegen het volop van prijs en dankbaerheit.* Vond. *Voldoet u 't werk, uw heusheid opgedragen!* Bog. *Aan iemand hart en liefde opdragen. Iemand een ambt opdragen. Wordt aan Tromp het bevel over 's Lands vloot opgedraagen.* G. Brandt. Dit heet bij Bog. *het beleid opdragen. Zich aan God opdragen.* Overgeven, bij opdragt: *het goed aan zijne kinderen opdragen. Het verkochte goed in de handen van den Heere opdraeghen.* Kil.

OPDRAGT, z. n., vr., *der*, of *van de opdragt*; meerv. *opdragten.* Plegtige aanbeveling en overgeving aan iemands zorg en bescherming: *de Kaizer zeghelde de brieven dezer opdraght.* Hooft. Toeeigening: *hij zegt in de opdragt van zijne gedichten* enz. *Eene opdragt voor een boek.* Overdragt, het onduitsche *transport*: *opdragt van een gekocht huis doen. Opdragt van eigendommen aan zijne kinderen. Opdragt* gebruiken wij ook voor opdragtigheid. Bij Kil. is *opdragt* oogendragt, het loopen van etterachtige oogen.

OPDRAGTIG, bijv. n. en bijw., *opdragtiger, opdragtigst.* Opgezwollen in het wezen, met roodheid van ge-

gelaat: waarbij de blozentheit der bruinen wel mag schromen, als in triomf met hun opdrachtig root te komen. ANTON. Van hier: *opdragtigheid.* Zie *ig.*

OPDRAVEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *draven: ik draafde op, heb* en *ben opgedraafd.* Met snelheid oploopen; met *zijn: om deze heir aan op te draven.* VOND. Oneig., om hoog streven: *die bestondt ten hemel op te draven.* HOOGSTR. Met *hebben*, hoogdravend zijn: *een stijl, die opdraaft als Virgijl.* VOND.

OPDREUNEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dreunen: ik dreunde op, heb opgedreund.* Dreunend opzingen: *voor eene halve eeuw moest de Dichtkunst bij bruiloften opdreunen.*

OPDRIESCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *drieschen: ik drieschte op, heb opgedriescht.* Met drieschen en dreigen uit den afgrond doen opkomen: *die Vorstin, die hier al d'onderaartsche gooden opdriest.* G. BRANDT.

D' Tkoning wort gelooft zijn watergodendom
Te hebben opgedriescht met klinkende trompetten.
ANTON.

Om 't opgedriescht geweld het hoofd te bieden. G. BIDLOO.

OPDRIJVEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *drijven: ik dreef op, heb* en *ben opgedreven.* Naar boven drijven, op iets drijven: *het lijk kwam met den derden dag opdrijven. Er dreef vet op.* Bedr., wordt het ook gebruikt in de beteekenis van, door middel eens drijfijzers, beeldwerk op zilver of goud maken: *hij had er de huppelende Salien opgedreven.* VOND. Van hier: *opdrijver.*

OPDRIL, zie *opdrillen.*

OPDRILLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *drillen: ik drilde op, heb opgedrild.* Opsmukken, opschikken, in de gemeenzame verkeering. HALMA heeft dit woord. Ook wordt het onzijd. gebezigd, voor opslaan, met *hebben: ik zal er frisch opdrillen.* Van hier het zelfst. *opdril* voor eenen klap.

OPDRINGEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dringen: ik drong op, heb* en *ben opgedrongen.* Bedr., met sterke beweegredenen bij iemand aanhouden, dat hij iets aanneme: *hij drong mij het boek op.*

Daar overvloed mij zegeningen
En allen wellust op komt dringen. G. Bidloo.
Met kracht iemand iets optijgen en staande houden, dat hij de dader van het kwade feit is: *zij drong hem het kind op. Iemand een gevoelen opdringen*, hem met kracht willen overtuigen, dat hij hetzelve omhelst. *Om dat quaat aan andren op te dringen.* G. Brandt. Onz., met *hebben*, naar boven drang veroorzaken: *hoe dringt gij zoo op?* Met *zijn*, opwaarts met gedrang komen: *quam Boelens nu door zijnen zerk opdringen.* Vond. Naar boven met kracht opstijgen: *en doet sijn dank opdringen door de lucht.* H. Sweerts.

OPDRINKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *drinken*: *ik dronk op*, *heb opgedronken.* Door drinken uitledigen, opmaken: *ik heb den wijn opgedronken. De bruijdloft opdrincken*, bij Kil., al den wijn, die op de bruiloft overblijft, bij de nabruiloft oppooijen.

OPDROOGEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *droogen*; *ik droogde op*, *heb* en *ben opgedroogd.* Bedr., met eenen droogdoek opnemen, voorts op allerlei wijs droogmaken; onz. met *zijn*, droog worden.

OPDROPPELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *droppelen*: *ik droppelde op*, *ben opgedroppeld.* Met droppelen op iets neêrvallen. Ook *opdroppen*, *opdruipen*, *opdruppelen*, *opdruppen*.

OPDRUIPEN, zie *opdroppelen.*

OPDRUISTIG, hetzelfde als *opdragtig*, in het wezen opgezet, eenigzins puisterig. Een Geld. woord. Van *op* en *druistig*, misschien met *droes*, hef, uit eene bron, omdat, gelijk droes het schuim naar boven doet opbobbelen, zoo ook, in druistigheid, de ontstelde maag de dampen om hoog drijft, waarvan zich de teekens, in het roode aangezigt, vertoonen.

OPDRUKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *drukken*: *ik drukte op*, *heb opgedrukt.* Op iets drukken: *een merk*, *dat er opgedrukt was.* Ook door middel der drukkunst op iets drukken. Eindelijk eene lastige en zware zaak op iemand leggen: *groot Roomen heeft zijn jokk den Spagnaard opgedrukkt.* Huygens.

OPDRUPPELEN, zie *opdroppelen.*

OPDRUPPEN, zie *opdroppelen.*

OPDUIKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *duiken*; *ik dook op*, *ben opgedoken*. Boven water komen:

Doris kroost met natte pruiken
Flux quam van den gront opduiken. VOND.

Men kan zijn' broeder met een anker op zien duiken. ANTON. *Uit de moerasfen opduikende.* HOOFT. Oneig., voor den dag komen; *uit de donkerheit opduikende.* HERV. OVERZ.

OPDUNNEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dunnen*; *ik dunde op*, *ben opgedund*. In het gemeene leven, voor dunner worden, minder in getal worden.

OPDURVEN, onz. w., gelijkvl. en onregelm. Van het scheidb. voorz. *op* en *durven*: *ik durfde op*, *heb opgedurfd*, *ik dorst op*, *heb opgedorst*. Een woord der zamenleving, waarbij een ander werkw. verzwegen wordt: *ik dorst er niet op*, namelijk, *gaan*, *klimmen* enz.

OPDWEILEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dweilen*; *ik dweilde op*, *heb opgedweild*. Met eenen dweildoek opnemen, opdroogen.

OPDWELMEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dwelmen*, dat bij G. BIDLOO voorkomt; *ik dwelmde op*, *ben opgedwelmd*. Met draaijende wielingen en eene golvende beweging in dikken damp, opstijgen: *waar de rook opdwelmde*. HOOFT.

OPDWINGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *dwingen*: *ik dwong op*, *heb opgedwongen*. Met dwang opdringen: *hij dwong hem het geld op*.

OPEEN, een bijw., beteekenende *op elkander*. Men pleegt dit woord dikwerf aan de werkwoorden, waarbij het gevoegd wordt, vast te hechten, en b. v. *opeenhoopen*, *opeenstapelen* te schrijven, doch daar het een bijw. en geen voorzetsel is, bezigt men het liefst van de woorden afgescheiden: *opeen hoopen* enz.

OPEGGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *eggen*: *ik egde op*, *heb opgeegd*. Van nieuws eggen; *na eenen plasregen*, *waardoor het gezaaide kan verstikken*, *eenen akker opeggen*.

OPEISCH, z. n., m., *van den opeisch*; het meerv. wordt niet gebruikt. De daad van opeischen: *ten eersten opeisch*. HOOFT.

OPEISCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz.

voorz. *op* en *eischen*: *ik eischte op*, *heb opgeeischt*. Tot de overgaaf vorderen: *eene stad opeischen*. *Zoodra de vesting opgeeischt was*. Van hier: *opeisching*.

OPEN, bijv. n. en bijw., *opener*, *openst*, schoon in een enkel geval slechts. Het tegendeel van gesloten en ingesloten, en, als bijwoord, staat het tegen *toe* over. Eigenlijk, aan eene of meer zijden niet toegesloten, toegedaan: *hij voert eenen openen helm boven zijn wapen*. *Met eenen openen wagen rijden*, die niet overdekt is. *Hij slaapt met opene vensters*. *Mijne oogen pas half open*, *vielen weer toe*. Van eenen nieuwsgierigen zegt men: *hij stond met neus en mond open*. *Iemand met opene armen ontvangen*, met uitgebreide armen, en oneig., met vrolijke bereidwilligheid. *Nu gij uw' bijstand ons met opene armen bied*. FEITAM. *Waerom hij u in d'opene armen nam*. MOON. *Het bloed stroomde uit de opene wonden*. *Een open veld*, dat door geene bosschen enz. ingesloten is. *En schep, langs 't open velt, eens ruimen aêm*. POOT. *Gij moet het vat in de opene lucht zetten*. *Hoe blaest ze een vrijen aêm in Edens ope luchten!* MOON. *Opene*, onverzegelde, *brieven*. Van hier *opene brieven*, in de middele. *literæ patentes*, waarvan het onduitsche *patent*. Met nadere bepalingen: *dat kind heeft in geen drie dagen open lijf gehad*. *Open lijf houden*, voor den stoelgang zorgen. *Mijn huis en hart staan altijd voor u open*, gij hebt tot mijn huis altijd eenen vrijen toegang, en deelt in mijne gunst. Oneigenlijk, onbemuurd, onbewald: *Eene opene stad*. *Bebouwt met hondert vijftigh oopene vlekken*. HOOFT. Niet waargenomen, niet bezeten: *zoo lang dat kerkelijke ambt open stond*. *De jagt is al open*, men mag al op de jagt gaan. *Open tijd* bij KIL., waarin de kerkwetten het trouwen en de bruiloftvermaken toelaten. Voor openlijk, voor aller oog: *langs de opene straat naakt loopen*. *Open hof houden*. *Opene*, vrije, *tafel houden*, waar elk spijzen kan. Openbaar gemaakt; *opdat hun last u open werd' geleid*. FEITAM. *Zich open geven*, zich bloot stellen: *die zich niet open geeft voor 't vrouwelijk geweld*. G. BIDLOO. *Hij heeft een open gezigt*, men kan de gevoelens zijner ziel, die niets bedekt houdt, in het ongeveinsde gelaat ontdekken. *Ik zal met een open hart tot u spreken*, vertrouwelijk met u omgaan. In dezen zin alleen lijdt het trappen van vergrooting. *Met eene opene kaart spelen*, overdr. voor de

vuist

vuist handelen. *Een open wind*, die vlak voor het zeil is en met eene frissche koelte waait: *waar langs wij nu met een openen wind heen stevenden.* Bog.

Open wordt ook als een zelfst. naamw. van het onz. geslacht. gebruikt. Eigenlijk eene opening: *was die stadt door 't zelve open ingenomen.* Hooft. *Zoo 't barbarisch graf 't gelauwert hooft een open gaf.* Poot. Oneig. beduidt het eene zich aanbiedende gelegenheid, om eene zaak te bekomen, om eene zaak wel uit te voeren; eene goede uitkomst: *en dan ontmoet hij nogh geen open.* Poot. *De zege alleen geve aan ons alle een veilig open.* S. Feitam. *Die den aerdboom oit een padt en veiligh open tot den verzoenden Hemel geeft.* Poot. *Zoo zie ick eenigzins een open in mijn' zaken.* De Deck.

Als bijwoord plaatst men het bij verscheidene werkwoorden, als: *open doen*, *open gaan*, *open liggen*, *open leggen*, *open luiken*, *open maken*, *open rukken*, *open slaan*, *open staan*, *open trekken* enz. Voor dit *open*, bij werkwoorden gebezigd, wordt ook dikwerf *op* gebruikt, als *opbreken*, *opmaken*, *oprukken*, voor *open breken* enz. Zoo ook *opdoen*. voor *open doen*; doch niet altoos. Verkeerdelijk zegt daarom Vond.

Aen d'Aemstel en aen 't Y daer doet zich heerlijk open
Zij, die als Keijzerin de kroon draeght van Europe.

Zoo ook geeft *open luiken* eigenlijk te kennen voor de eerste maal zich openen, en *opluiken*, na verslapt te zijn zich weder ontsluiten, frisch worden, en verder opwassen. *Gelijk in haeren bol een bloem, eer ze open luickt.* Vond. *De regen doet de bloemen opluiken. Het kind begint weer op te luiken. Als de bloemen loken op*, niet *open*. Maar hebben wij dusdanig werkwoord, in dien zin genomen, niet in gebruik, men zegge *open*: *ik zag de deur open. Opzien* voor *open zien* is niet in zwang. Ondertusschen, zoodra er eene figuur plaats grijpt, zette men *open* voor *op*: *de deur blijft op*; maar: *mijn hart blijft voor alle braven open.* Elk overwege, hier, de duidelijkheid: deze alleen schrijft ons, in deze zaak, hare wetten voor.

Voorts komt van *open* het naamw. *openheid*, oneig.: *de gulste openheit van 't harte.* Overz. v. Herv. — *Openlijk.* Zamenstell.: *openborstig*, *openborstige gemeenschap*, waarbij niets bedekt blijft. Hooft. — *Openhartig:*

tig: openhartigh (gul, opregt, vrij) *schrijven.* Poot.— *Openhartigheid, openhartiglijk.*

Open, bij Otfr. en Willer. *offan*, hoogd. *offen*, nederſ. *apen*, angelſ. *open* en *yppe*, eng. *open*, deen. *aaben* en *aabent*, zw. *oppen* en *ijppen*. Het ſtamt van *op* af.

OPENBAAR, bijv. n. en bijw., *openbaarder openbaarst.* Open, onbedekt; *graven, die niet openbaer en zijn.* Bybelv. Van elk daarvoor gehouden en erkend: *dat is eene openbare leugen.* Bekend, voor elks oog bloot: *openbare vergadering houden. De zaak is openbaar. Iets openbaar maken.* Zoo ook het Zelfſt. onz. n.: *in het openbaar verschijnen.* Oul. werd *openbaar* ook voor *open* gebezigd: *eenre stat, die openbaar ende sonder ommegane van muren is.* Byb, 1477. Van *open* en *baar.* Naar den heerſchenden regel moest de kracht der uitſpraak op *open* vallen; doch, nadrukshalve, komt zij vaak op *baar*, dewijl, oudtijds, *baar* en *baren* voor *openbaar* en *openbaren* gebruikt werden. Zie *baar.* Deze zamenſt. *openbaar* ſchijnt, daarom, enkel om meer kracht bij te zetten, geſchied te zijn. Van hier: *openbaarlijk.*

OPENBAREN, bedr. w., gelijkvl. *Ik openbaarde, heb geopenbaard.* Onbedekt doen zijn, aan het licht brengen; meer eigenlijk: *die openbaerde de beste paerle, die zoo diep begraven lagh.* Vond. Meer oneigenlijk, eene geheime, verborgene zaak aan iemand, of aan meer menſchen, bekend maken: *iemand een geheim openbaren. Ik heb hem mijn geheele hart geopenbaard. Die zaak zal zich wel openbaren. Openbaren*, zonder *zich*, werd oul. ook voor verſchijnen, zich vertoonen, gebezigd. *Te priemtijt* ('s morgens vroeg) *openbaarde hij Marie Magdalene*, spieg. der volc. *Ende die here openbaarde abram.* Byb. 1477.

OPENBARING, z. n., vr., *der*, of *van de openbaring*; meerv. *openbaringen.* In het algemeen iedere bekendmaking, in den ſtijl des bijbels: *maer door openbaringe der waerheyt ons aengenaem makende*, Bybelv. Meer bepaaldelijk, de bekendmaking van eene verborgene zaak: *openbaringhe der heymelycheyt*, Doresl. In nog engere beteekenis, bovennatuurlijke, goddelijke ontdekkingen: *hij geeft goddelijke openbaringen voor.* Ook de ganſche heilige Schrift heet *de goddelijke Openbaring.* Zie *ing.*

OP-

OPENEN, bedr. w., gelijkvl. *Ik opende, heb geopend.* Open maken, een woord van den deftigen stijl: *eene flesch openen*, door dezelve te ontkurken; *eene deur openen*, door dezelve te ontsluiten; *eenen brief openen*, door denzelven te ontzegelen. *Open uwe oogen. Zou zulk een maegt haer wont steets openen?* POOT. *De loopgraven openen*, dezelve door graven maken. *Eene ader openen*, aderlaten. *Hij is geopend*, na zijnen dood sneed men zijn lijk op. *Den veldtogt openen*, dien aanvangen. *Voor het openen van de vaart naar Indien.* BOG. *Hij opent ons benaaude treurtooneelen.* G. BRANDT. *Zoodra de flikkering en 't woeden hunner zwaarden een bloedbad opende.* FEITAM. *De gelederen openen*, krijgskundig woord. Oneig.: *iemand zijn hart openen*, zijne gedachten bekend maken. *Opent mij beide eens uw gemoed.* BIDLOO. *Iemand de oogen openen*, hem inzien in iets geven. *Dit opende 't gezicht der hooge heerschappijen*, dit ontdekte haar het geheim. G. BRANDT. Verklaren, uitleggen: *de Schrift openen.* Van hier: *opening*, een gat in eene wonde: *eene opening maken. Opening van een lijk — van den veldtogt.* Eerste onderhandeling: *de opening van vrede.* Licht, verklaring: *ik zal u opening van zaken geven. Van zijn ondervinden eopening te doen.* HOOFT. *Tot opening van deze woorden.*

Openen, bij ISIDOR. *offonon*, OTFR. en WILLER. *offenen*, angelf. *openian*, hoogd. *öffnen*, nederf. *apenen*, zw. *öpna.*

OPENTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *enten: ik entte op, heb opgeent.* Door enten boven op eenen tak plaatsen.

OPETEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *eten: ik at op, heb opgegeten.* Door eten opmaken: *alles opeten. Na al zijn Moeders goed te hebben opgegeten.* A. HARTS. *En of de Nijt van spijt haar hart opeet?* VOND. Zie *hart.* In het gemeen, verteren: *de roest eet stale glansfen op.* VOND. Van hier: *opeter.* BYBELV.

OPFAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *fakken* (zie *fikfakken*): *ik fakte op, heb opgefakt.* Aangrijpen om weg te voeren: *en doet den gijzelaar opfakken door de stoutheit van eenen helbardier.* HOOFT.

OPFEILEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz.

op en *feilen*: *ik feilde op*, *heb opgefeild*. Met eene ... opnemen, opdweilen: *de kamer opfeilen*. *Och dan won al jou snot en tranen opgefeijlt*. H. Swerts.

OPFLADDEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *fladderen*: *ik fladderde op*, *ben opgefladderd*. Fladderend opvliegen.

OPFLAKKEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *flakkeren*: *ik flakkerde op*, *ben opgeflakkerd*. Flakkerend opstijgen, sterker dan *opflikkeren*: *de vlam, door den wint opflackerende*. Vond. *Tot dat de lichte vlam opflakkert door de daken*. Hoogvl. Fig. *dingen, door welke de wellustigheijd opflakkert*. Oud.

OPFLANSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *flansen*: *ik flanste op*, *heb opgeflanst*. Slordig op iets werpen, boven op iets flansen.

OPFLEUREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *fleuren*, van *fleur*: *ik fleurde op*, *ben opgefleurd*. Weder fleurig worden, tot vorigen welstand en gelukkigen staat geraken. Een woord der zamenleving.

OPFLIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *flikken*: *ik flikte op*, *heb opgeflikt*. Weder herstellen, opschikken: *duld, dat het hair worde opgeflickt*. Vond. Van hier: *opflikking*.

OPFLIKKEREN, (minder dan *opflakkeren*), onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *flikkeren*: *ik flikkerde op*, *ben opgeflikkerd*. Flikkerend opstijgen: *tranen, die de vlam doen opflickeren*. Vond. *Gelijk een toorts met een steigerende vlam opflikkert*. Herv.

OPFLODDEREN, zie *opfladderen*.

OPFLONKEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *flonkeren*: *ik flonkerde op*, *heb opgeflonkerd*. Flonkerenden glans van zich opwaarts geven: *als de zuyvre glans van Rozelijntjes oog opflonkert*. Jan. Bonefon.

OPFLUITEN; onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *fluiten*: *ik floot op*, *heb opgefloten*. Op eene fluit beginnen te spelen: Huygens neemt het voor vleijende, zachte woordjes geven: *hoe staeje mit jou vaer? begint s' hem op te fluyten*.

OPFOKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *fokken*: *ik fokte op*, *heb opgefokt*. Door fok-

fokken doen aangroeijen, groot brengen; van de beesten, inzonderheid van paarden, koeijen en schapen. Van hier: *opfokking*.

OPFRISSCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *frisschen*, dat niet buiten zamenstell. voorkomt: *ik frischte op*, *heb opgefrischt*. Nieuwe frischheid geven. In het gemeene leven zegt men, onzijd. *dat frischt op*.

OPGAAF (*opgave*), z. n., vr., *der*, of *van de opgaaf*; meerv. *opgaven*. Openbaarmaking: *opgaaf van iets doen*. *Opgaaf van al de gevondene goederen*. Van *op* en *gaaf*.

OPGAAN, onz. w., onregelm. Van het scheidb. voorz. *op* en *gaan*: *ik ging op*, *ben opgegaan*. Opwaarts gaan. Eigenlijk: *hij is de trappen opgegaan*. *Den berg opgaan*. Ook: *aen den hoogen wech*, *die opgaat*. Bybelv. In verdere beteekenis, gebruikt men het van vele andere dingen. (1) Van de hemelligchamen: *de sonne ginck op*. Byb. *De maan is nog niet opgegaan*. Fig., ook van den dag: *denk*, *dat ik*, *als de dag opgaat*, *gepijnigt werd*. G. Bidl. *Als de dageraet opginck*. Byb. (2) Van stof, damp, nevel, rook, vuur, vlam, die in de hoogte stijgen: *de roock ginck op*. Byb. *De vlam ging op*. Vond. Ook (3) van een geluid, dat de lucht vervult: *tot meermaalen gaat een kreet op*. Hooft. *Daar ginghen klaghten op*. Hooft. (4) Van het uitkiemen der planten: *het vlas is nog niet opgegaan*. (5) Van iets, dat door den wind opwaarts gedreven wordt: *de vlieger ging niet op*; overdr.: *die vlieger zal niet opgaan*, die onderneming zal niet gelukken. In de *tweede* plaats beteekent het geopend worden, open gaan, *de deur ging van zelve op*. *De rozenknoppen zullen haast opgaan*. *Uwe oogen gaan op*. Vond. *Ten derde*, verteerd worden; *al mijn voorraad zal dus doende opgaan*. Van hier het deelwoord *opgaande*: *een opgaande boom*, een jonge boom, die in de hoogte schiet. Fig.: *o schone opgaande Telg van hun grootmagtig bloet*. J. B. Wellek. *Eene opgaande brug*, eene valbrug. *Een langzaam opgaande berg*. *De opgaande zon aanbidden*, zich voegen bij dien, die magt en aanzien heeft. H. de Gr. bezigt het van de maagschappelijke betrekking: *onder Bloedverwanten van opgaande en dalende Maagschap*.

OPGADEREN, (*opgaren*) bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb.

fcheidb. voorz. *op* en *gaderen*: *ik gaderde op*, *heb opgegaderd*. Op eenen hoop gaderen: *al de brokken opgaderen*. In het gemeen, opzamelen: *die gewoon zijt honigh op te garen*. J. DE HAES. Van hier *opgaarder*, *opgadering*.

OPGALMEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *galmen*: *ik galmde op*, *heb opgegalmd*. Eenen galm doen opgaan: *de kerk galmt op met hemelsch koorgezank*. VOND. *Daar galmt het op met kloppen*, *houwen*, *fteeken en bonzen*. ANTON.

OPGANG, z. n., m., *des opgangs*, of *van den opgang*; meerv. *opgangen*. De daad van opgaan, eigenl.: *ende fijnen opganck*, *waerdoor hij henen opginck in het huys des Heeren*. BYBELV. Meer oneigenlijk van andere zaken: *de opgang van dien brand*. VOND. *De opgang der zee*, de vloed. *Voor zonnen opgang*. Fig.: *o dag*, *uw opgank fpel haer nieuwe vreugt*. K. BRANDT. In verdere figuur, begin: *Nereos jeugt vertoont reeds in haer' opgang al de deugt*. J. DE HAES. In het bijzonder een aanvang, een beginfel, met roem en luister ontftaande: *in den opgang van haer dagen*. VOND. *Ik zing den opgang der doorluchte Batavieren*. G. BRANDT. Hierheen behoort de fpreekwijs: *eenen goeden opgang maken*. *Zijne wapenen hadden veel opgang*. Dat gene, wat opgaat. Hierheen behoort de Bijb. fpreekwijs alleen; *de opgangh uit der hoogte*, de Christus. Iets, waardoor men opgaat; met een meerv.: *een huis met eenen ruimen opgang*. *Die berg heeft aan de zuidzijde alleen twee fteile opgangen*. Die plaats aan den hemel, waar de zon opgaat: *die fich nu legeren fullen oostwaert*, *tegen den opganck*. BYBELV.

OPGAPEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *gapen*: *ik gaapte op*, *heb opgegaapt*. Met opzet den mond opdoen.

OPGAREN, zie *opgaderen*.

OPGEBLAZEN, *opgeblazenheid*. Zie *opblazen*.

OPGEBRUIKEN, bedr. w. gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *gebruiken*: *ik gebruikte op*, *heb opgebruikt*. Door gebruik verteren, opmaken. Een woord der dagelijkfche taal.

OPGEIJEN (anderen fpellen *opgijen*), bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *geijen*: *ik geide op*, *heb op*-

ophegeid. Ophijschen: *wanneer wij eenige zeilen opgijden.* Bog.

OPGELD, z. n., o., *des opgelds*, of *van het opgeld*; meerv. *opgelden*, van meer sommen. Dat geld, het welk men boven de waarde van eene muntsoort ontvangt, als men eene betere muntsoort tegen geringere uitwisselt: *de hollandsche dukaten doen zeven stuivers opgeld.* Ook eene boete van geld boven de verschuldigde som, als die niet op den tijd betaald wordt. De waarde van het bankgeld boven het kasgeld noemt men anders, met een italiaansch woord, *agio.* — Van *op* en *geld.*

OPGEREGT (opgerigt), z. n., o., *des opgeregts*, of *van het opgeregt*; zonder meerv. Een woord, dat in het Landr. van Nym. voorkomt, waar een gewone geregtsdag den naam van *opgerichtsdag* draagt. *Op* is hier, misschien, zooveel als *open.*

OPGERUID, zie *opruijen.*

OPGESCHOTEN, bijv. n., zijnde het verleden deelwoord van *opschieten*, voor groot worden: *een opgeschoten jongen.*

OPGESCHRANDERD, zie *opschranderen.*

OPGESPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *gespen*: *ik gespte op*, *heb opgegespt.* Met eenen gesp ophaken.

OPGESTEN (*opgisten*), onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *gesten*: *ik gestte op*, *ben opgegest.* Door gest oprijzen. Van hier: *opgesting*, *opgisting*, overdragt: *de opgisting van zijne boosheid.*

OPGETOGEN, verl. deelw., van *optiegen*, *optijgen*, *optuigen*, zonder trappen van vergrooting. Opgetrokken, dadelijk en lijdelijk: *wie voelt zich niet van 't aerdtrijk opgetogen?* K. Brandt. Hooger gebouwd: *hoe de Vorst dit zwaarlijvigh gebouw, ter tinne toe, opgetoogen heeft.* Hooft. Verrukt: *zijn zangnimf, in Siloos grootheit opgetogen.* K. Brandt. *Heeft Baerles naem uw zinnen opgetogen?* K, Brandt. *Van blijdschap opgetogen.* N. Versteeg. *Voor 't opgetogen oogh.* Vond. *Zoo dat men in de verrukking van eenen opgetoogen geest moest zeggen.* Frantz. Opgevoed: *o snode, die van een wolvin zijt opgetogen.* H. Schim. *Doordien wij van jonx in deerlijke dwalingen opgetogen zijn.* Hooft. *Hoe menigh eerbaer wijf heeft dochters opgetogen!* Cats.

Als ik aen het hof was opgetogen. VERST. *Die aarde, die hem eerst heeft opgetogen.* G. BRANDT.

Maar voegt een maagd, zoo needrig opgetoogen,
De luister wel van 't zwierig bruilotskleed?
L. W. v. MERK.

Van hier: *opgetogenheid*, verrukking.

OPGEVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *geven*: *ik gaf op*, *heb opgegeven*. In de hoogte geven: *hooi opgeven*, met de vork opsteken. *Eenen bal opgeven*, in de hoogte werpen. *Gelijck een bornput sijn water opgeeft.* BYBELV. Wederk.: *de vogel kan zich niet opgeven*, niet opvliegen. In dien zin gebruikt men het ook onz. voor rijzen: *dat deeg geeft niet op.* Op de oppervlakte van iets, boven op iets leggen: *den last opgheven.* KIL. Hierheen behoort het drukkerswoord *opgeven*, den inkt op vormen doen. Opdoen, openen. Deze beteekenis komt, thans, wel niet in den eigenlijken zin meer voor; ondertusschen moet zij, voorheen, gebruikelijk geweest zijn: de volgende figuurl. uitdrukkingen veronderstellen dit. (1) Overgeven, het bezit van iets aan eenen ander, die meer magt heeft, inruimen: *eene stad, eene vesting opgeven.* (2) Vrijwillig varen laten: *geef nimmer den moed op. De Arts geeft den zieke op. Ik geef het op*, ik geef het gewonnen. *Zij konden het raadsel niet ontknoopen; zij moesten het opgeven.* Ter verrigting opdragen: *wat les gaf de meester u op? Iemand een raadsel — eene vraag opgeven.* Ter aanteekening bekend maken: *iemands naam, woning enz. opgeven.* Pogchen, snoeven: *hoog en breed opgeven.* Van hier: *opgever*, pogcher, *opgeving*, overgeving.

OPGEWEKT, *opgewektheid.* Zie *opwekken.*

OPGEZIGT, z. n., o., *des opgezigts*, of *van het opgezigt;* zonder meerv. Opslag van de oogen: *maer als sij hem met een vriendelijck opgesicht een snebbe van de hare toereijckte.* J. v. HEEMSKERCK. Van *op* en *gezigt.*

OPGIETEN, bedr. w. ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *gieten*: *ik goot op*, *heb opgegoten.* Water door gieten op iets doen. Van hier: *opgieting.*

OPGISTEN, *opgisting.* Zie *opgesten.*

OPGLANZEN, bedr. w., gelijkvl Van het scheidb. voorz. *op* en *glanzen*: *ik glansde op*, *heb opgeglansd.* Nieuwen glans op iets maken.

OP-

OPGLIMMEN, onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *glimmen: ik glom op, ben opgeglommen*. Van nieuws aanglimmen.

OPGLINSTEREN, (*opglensteren*), onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *glinsteren: ik glinsterde op, ben opgeglinsterd*. Glinsterend opſtijgen: *daer vat de vlam nu 't hart, en glenſtert levend op*. Oudaan.

OPGLIPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *glippen: ik glipte op, heb opgeglipt*. Door het opwaarts buigen van de punt, eenen glip in eene pen maken.

OPGLOEIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *gloeijen: ik gloeide op, ben opgegloeid*. Met nieuwen gloed ontbranden: *ik voele een' Etna in mijn borst opgloeien*. Vond. *Weerlichtende in de zon met tintelende vonken, en duizent kleuren, weer opgloeiende en vergaen, en domlende onder een*. Anton. Ook kan het bedr. gebezigd worden, voor gloeijend maken: *het ijzer opgloeijen*.

OPGLOREN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *gloren: ik gloorde op, ben opgegloord*. Van nieuws gloren; in den eigenlijken en oneigenlijken zin.

OPGNAPPEN, zie *opknappen*.

OPGOLPEN, zie *opgulpen*.

OPGOOIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *gooijen: ik gooide op, heb opgegooid*. In de hoogte gooijen. Figuurl.: *een balletje opgooijen*, de gedachten van anderen toetſen, door het doen van een onverwacht voorſtel; in de dagelijkſche verkeering.

OPGORDEN (*opgordelen*), bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *gorden: ik gordde op, heb opgegord*. Door middel van eenen gordel opſchorten, hooger binden. Van hier: *opgording*.

OPGRABBELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *grabbelen: ik grabbelde op, heb opgegrabbeld*. Grabbelend oprapen.

OPGRAVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *graven: ik groef op, heb opgegraven*. Door graven opbrengen: *een lijk opgraven. Den grondſlag der kennis tot aen zijnen oorſpronk opgraven*. Ten Kate. Door graven openen: *eenen weg opgraven. Die weg is niet opgegraven*, dat middel is u niet benomen. Van hier: *opgraver, opgraving*.

OPGRIJPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *grijpen: ik greep op, heb opgegrepen.* Grijpen en opheffen: *de klemvogel greep eene duif op. En d' arent kluift zoo d' opgegrepe tortel.* VOND. Oneig.: *in ons harssenvat opgegrepen.* VOND.

OPGROEIJEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *groeijen: ik groeide op, ben opgegroeid.* Door groeijing opschieten: *tot eenen hoogen boom opgroeijen.* Groot worden, in ligchaams lengte aanwassen: *wij zijn in vrientschap opgegroeit.* POOT. Zich in de ruimte uitzetten, vermeerderd worden: *van enckel' huijsen is groot Roomen opgegroeijt.* HUYG. Kracht en sterkte ontvangen: *ik ben er niet tegen opgegroeid. Opgegroeit tot zulk een pak.* VOND. Magt en luister met de jaren krijgen: *als Jozef tot een' Heilandt op moog groeien.* VERST.

OPGROENEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz *op* en *groenen: ik groende op, ben opgegroend.* Na verdorring weder groen worden.

OPGULPEN (*opgolpen*), onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *gulpen: ik gulpte op, ben opgegulpt.* Met eene gulp opkomen: *in tranen, van Godts voeten opgegolpen.* VOND., die het ongelijkvl. bezigt.

OPHAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *haken: ik haakte op, heb opgehaakt.* Door middel van een haakvormig werktuig iets ophouden, dat het niet neerglijde: *de vlechten met eenen gouden gesp opgehaekt.* VOND. Van hier: *ophaking.*

OPHAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *hakken: ik hakte op, heb opgehakt.* Door hakken eene opening maken. Van hier: *ophakking.*

OPHALEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *halen: ik haalde op, heb opgehaald.* Opwaarts halen, optrekken: *haal op! Zij haalden het net op: het was vol visch. Hoe zal hij dat ophalen*, uitvoeren? *Iemand bij den rug ophalen*, hem belasteren. Door opsnuiven opwaarts brengen: *het snot ophalen. Zijn hart ophalen*, door lange inademing, versche lucht scheppen, oneig., zich verkwikken: *zoude ik niet mijn hart ophalen in uwen lof?* H. SCHIM. *Waerin hij 't hart ophaelt, met den lof van 't wonder der geleertheit, Huig de Groot, uit te meten.* J. DE HAES. *Haalt uwe harten nu vrij onbekommerd op.* P. RAB. *Zij haalt haar*

hart

hart in traanen op. M. L. Bovenwaarts bewegen: *de schouders ophalen*, eene houding, welke men aanneemt als ons eene zaak verlegen maakt; als ons iets mishaagt; als wij geene hulp kunnen aanbrengen. *Een kleed ophalen*, het, door opkrabbing van de wol, eenigzins nieuw maken. Hooger maken: *eenen muur tot twintig voet boven het water ophalen.* Oneig., in top verheffen, prijzen, roemen: *'t koopslot van Mercuur, de Beurs, noch eens ten hemel in mijn dichten op te haelen.* ANTON. *Waerbij de lof des Heldts (hoe* TACITUS *die ophaelt) niet mag halen.* K. BRANDT. Beginnen voor te dragen, aanroeren: *gij moet die zaak niet meer ophalen.* Door zwaarte doen rijzen: *dat haalt geen vijftig pond op.* Oneig., overtreffen: *die edele daad kan de vorige vergrijpingen ophalen. Iemand in verstand ophalen.* ONZ., met *hebben*: *een enkle dag in uw paleis haalt tegen duizend elders op.* H. MUNTINGHE. *Die tegens al 't geweld op kan halen.* G. BIDLOO. Opleiden: *eenen gezant ten hove ophalen. Iemand ophalen om te dansen. De gevangenen ophalen.* Uit vorige tijden te voorschijn brengen en in het geheugen roepen: *wat haelt ge exempels op?* J. DE HAES. *Daer hij onder de naemhaftige luiden drie mannen ophaelt.* J. DE HAES. *Och geen Ilias van plagen weer op te halen!* P. RABUS. *Of moet men, o Achilles, u, met uw' Patroklus, hier ten eersten opgaen-haelen?* POOT. *Het lust mij uit d' aloutheid d' eerste Aandoenders dier gewesten op te haalen.* BOG. In het gemeen, aantoonen, verhalen: *ick zal 't bedrog niet ophalen.* VOND. *Die geenszins magtigh is al 't schoon van hare leden op te halen.* J. DE HAES. *Verwacht niet dat ik hare schoonheit op zal halen.* J. DE HAES. Inzamelen: *geld bij de huizen ophalen.* Open halen, opsnijden: *het lant in herfstmaent effen ophalen.* VOND. Van hier: *ophaler*, in zamenst., *ophaling.* Zamenst.: *ophaalbrug*, *ophaalnet.*

OPHANGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *hangen*: *ik hing op, heb opgehangen.* In de hoogte hangen: *hang de wasch op. Hij zal zijnen wapenroof ophangen.* VOND. *Hang het aan dien spijker op.* Aan de galg hangen: *hij deed alle Leeraars en Hoofden der Onroomschen ophangen.* HOOFT. Openlijk te koop bieden: *hang het huis nog eens weder op, of het*

meer gelden mogte. Zie verder onder *oor.* Van hier: *ophanging.* BYBELV.

OPHAPPEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *happen: ik hapte op, heb opgehapt.* Happend in den mond nemen en opeten.

OPHARKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *harken: ik harkte op, heb opgeharkt.* Op eenen hoop harken.

OPHASPELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *haspelen: ik haspelde op, heb opgehaspeld.* Op den haspel brengen.

OPHAVIG (*ophevig*), bijv. n. en bijw., *ophaviger ophavigst.* Veroud. woord, ligt toornig wordende. Van *op* en *heffen.* Zie *ig.*

OPHEBBEN, bedr. w., onregelm. Van het fcheidb. voorz. *op* en *hebben: ik had op, heb opgehad.* Men gebruikt dit woord, in de zamenleving: *zij had borstrok aan, noch hoed op. Ik heb mijne boterham nog niet op. Veel met iemand ophebben*, van hem houden. In de zamenleving zegt men van iemand, die te veel gedronken heeft: *hij heeft wat op.*

OPHEF, z. n., m., *des ophefs*, of *van den ophef;* zonder meerv. Aanheffing van een gezang, om den toon te ftellen: *den ophef doen.* Ongegronde roem: *eenen grooten ophef van iets maken.*

OPHEFFEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *heffen: ik hief op, heb opgeheven.* In de hoogte heffen: *om 't wraakzwaard op te heffen.* S. FEITAMA. *Met opgeheve kling.* VOND. *Met fijnen opgeheven fteert.* K. v. MAND. *Met opgeheven hant.* H. SCHIM. Zie ook *oog. De roede is reeds opgeheven*, de misdaad zal gewroken worden. *Terwijl de ftrenge roê reeds opgeheven is.* FEITAM. Den toon zetten, den ophef doen; waar het onz. voorkomt: *hef op.* Oneig.: *laat ons onze harten tot God opheffen Een gefchrei — eene weeklage opheffen*, in den bijb. ftijl. Verheffen, roemen: *die d' eer van Amfterdam zoo hoog hebt opgeheven.* ANTON. Dat ligt, oprapen: *iets van den vloer opheffen.* Oneig.: *het beflag op de fchepen is weer opgeheven.* Van hier: *opheffing.* Voor *opheffen*, is oul. ook *opverheffen* in gebruik geweest.: *dat kruys van der aarde in der lucht opverheven.* CLAR. SPIEG.

OP-

OPHEKELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *hekelen: ik hekelde op*, *heb opgehekeld*. Van nieuws hekelen, afhekelen.

OPHELDEREN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *helderen: ik helderde op*, *heb* en *ben opgehelderd*. Bedr., van nieuws helderheid en licht geven: *dat nieuwe glas heldert het vertrek op*. Oneig., verlichten: *zijn liefde zal uwe oogen ophelderen*. J. DE HAES. *Ook zal ik zijn verftand opheldren*. VERSTEEG. *Het aenzicht weêr op te helderen*, *en luister bij te zetten*. ANTON. Duidelijker verklaren: *met eene gelijkenis zal ik de zaak ophelderen*. Zoo ook: *de opheldering van dit voorftel*. Onz., met *zijn*, weder helder worden: *het helderde*, *na die donkere bui*, *pas weder op*, *of* enz. Oneig: *dat meisje heldert weder op*, wordt goelijker.

OPHELPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *helpen: ik holp* (*hielp*, oudt. *halp*) *op*, *heb opgeholpen*. Eigenlijk, iemand, die op den grond ligt, in de hoogte helpen: *want daer en is geen tweede om hem op te helpen*. BYB. *Hij holp het fchreijende wicht op*. Oneig., iemand, tot verbetering van zijnen toeftand, de behulpzame hand bieden: *hij holp hem uit zijne armoede op*. Van hier: *ophelping*.

OPHEMELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *hemelen: ik hemelde op*, *heb opgehemeld*. Ten hemel voeren: *thans hemelt Maroos Heldewerk mijn zinnen op door 't zwerk*. POOT. *Mij op te hemelen aan 's Vaders regte hand*. M. L. In het algemeen, verheffen: *zoo hemelt hij de dichtkunst op*. *Zoo voert hij haren lof in top*. J. DE HAES. *Als of men de deugt daerin opgehemelt zoude zien*. J. DE HAES. *Die van trap tot trap zijt opgehemelt*. ANTON. Wijders, het beeld van de reinheid des hemels ontleend zijnde, beteekent dit woord van nieuws reinigen, fchoon maken: *eene kamer ophemelen*. *Droogen*, *tot behulp der kranken voortgebracht*, *gewoon het lichaem op te heem'len*, *'t quaet te weeren*. ANTON. Oneig., zaken in orde brengen: *daar hij de zaaken heusfelijk opheemelde*, *zonder wijder te woeden*. HOOFT. Opruimen en betere dingen of perfonen aanftellen: *om 't hof op te heemelen*. HOOFT. Verder, wanneer het beeld van de fchoonheid en pracht des fterrenhemels genomen wordt, duidt het aan opfieren, optooijen: *hij zal met melk en bloet opheemlen uw verw'erde wangen*. H. SCHIM. *Opgehemelt*

met zijn pleghtige sieraden. J. DE HAES. *Die mevrou opheem'len.* ANTON. *Om onze moedertael op te hemelen.* J. DE HAES. *Die het Amsterdamsch Kapitool met zoo prachtig een beeldwerk van Goden ziet opgeheemelt.* ANTON. Oneig., met luister en pracht vereeren: *met weeniger traanen zijt gij opgeheemelt (paucioribus lacrijmis compositus es.* TACIT.), is uw gebeente te zamen gebragt, zijt gij bijgezet. HOOFT. Van hier; *ophemeling.*

OPHERKEN, zie *opharken.*

OPHEVIG, zie *ophavig.*

OPHIJSCHEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *hijschen: ik heesch op, heb opgeheschen.* Ook: *ik hijschte op, heb opgehijscht.* Met eene katrol optrekken: *turf ophijschen.* In het gemeen, door touwen optrekken: *mijn Jesus! 'k zie u opgeheist.* H. SWEERTS.

OPHINKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *hinken: ik hinkte* (oul. *honk*) *op, ben opgehinkt* (oul. *opgehonken*). Door hinken opwaarts komen, op iets neerkomen.

OPHIPPEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb voorz. *op* en *hippen: ik hipte op, heb opgehipt.* Zich hippend naar boven bewegen.

OPHITSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *hitsen: ik hitste op, heb opgehitst.* Honden door aanhitsing nog vuriger maken. Voorts, in sterkere beweging brengen, waardoor de driften tot onedele daden heviger en togt gevoelen: *hoe kunt gij 's menschen bloedt ophitsen?* HOOFT. Zoo gebruikt men het van de driften zelve: *maer d' opgehitste twist aen 't gloeien hiel feller aen.* VOND. Van die ligchamelijke bewegingen, die door de gaandegemaakte driften veroorzaakt worden: *'s volks opgehitste en helsche lasterstem klinkt.* POOT. Van hier, in het gemeen, tot laakbare bedrijven sterker aanzetten: *Zoo d' Arragonner weer, van bloetdorst opgehitst.* ANTON. *Straks schreeut d' opgehitste schaer van 't graeu.* J. DE HAES. *Tot burgerlijke twist opgehitst.* SCRIVER. *Die Prinssen van een bloet in 't blinkend harnas tegens elkander ophitst.* G. BRANDT. Van hier: *ophitser*, vr. *ophitsster*, *ophitsing.*

OPHOEPELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *hoepelen: ik hoepelde op, ben opgehoepeld.*

In

In het gemeene leven, zich als een kwade jongen wegpakken.

OPHOOGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *hoogen: ik hoogde op*, *heb opgehoogd.* Hooger maken: *de kerk zal eenen voet opgehoogd worden.* Meer bieden, tot hoogeren prijs opjagen. Bij VOND. komt het onz. voor, met *zijn*. Hij zegt van een gezigt uit zee naar den oever toe: *het lant begost op te hoogen.* Van hier: *ophooging*, in den eersten zin: *de ophooging van den dijk.*

OPHOOPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *hoopen: ik hoopte op*, *heb opgehoopt.* Tot eenen hoop op elkander leggen: *een duin van as en vuilnis, zoo hoogh opgehoopt, uit de zoutkeeten.* HOOFT. Fig., meerder maken, verzwaren: *zijne zonden ophoopen.* Overladen: *iemand met weldaden ophoopen.* HALMA. Van hier: *ophooping.*

OPHOOREN, veroud. onz. w., dat bij KIL. en L. TEN KATE opgeteekend staat en gelijkvl. is: *ik hoorde op*, *heb opgehoord.* Van *op* en het oude *hooren.* Ophouden, in het hoogd., waar het zeer vaak voorkomt, *aufhören*, nalaten, een einde nemen. De afstamming is onzeker. WACHTER brengt het tot het zw. *göra*, doen, het welk hij met het lat. *gerere* en het gr. *χειρίζειν* overeenbrengt; FRISCH beschouwt het als eene figuur van het volgende *ophooren*; *Ihre* vergelijkt het met het ijsl. *hyr*, *rustig*; ADELUNG, die dit laatste als het dragelijkste omhelst, verlangt nog naar meer licht: wij wagen daarom eene niet ongegronde gissing, en meenen, dat het met *oord* (zie dit woord), een einde van iets, eenen oorsprong heeft. Dat in *hooren* eene harde, in *oord* eene zachte *o* gevonden wordt; dat daar eene uitblazing, hier dezelve niet plaats grijpt, dit zal wel niemand, die eenigzins taalkundig is, deze afleiding gedwongen doen voorkomen.

OPHOOREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb voorz. *op* en *hooren: ik hoorde op*, *heb opgehoord.* Met verwondering en tevens opgesteken hoofd, naar eene onverwachte zaak hooren: *wat hoorde ik daarvan op!*

OPHOUDEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *houden: ik hield op*, *heb opgehouden.* Bedr., (1) in de hoogte houden: *van zwakheid konde hij zijn hoofd niet ophouden:* Oneig.: *die Ro-*

me 't hooft ophoudt. Vond. Ook: *zich ophouden*, zich overeind houden. Voor vallen bewaren, onderſtutten, onderſteunen: *door eenen balk eenen ganſchen gevel ophouden.* Oneig.: *iemands eer en achting ophouden. Gij leerde hem d' eer van zijn' beroemden ſtam ophouden.* Hoogstr. Wijders in ſtand en wezen houden, opvoeden; eene verouderde beteekenis: *in wiens woninghe ick van jongs opghehouden was.* D. Volck. Coornh. Van hier: *ophouder*, opvoeder, *ophoudſter* bij Rodenb., en *ophouding* bij Doresl. Den loop of voortgang ſtremmen, en wel eigenl., ten aanzien van plaats en ruimte: *hij weet kort op te houden* (in het paarden berijden). Vond. *Het bloeden ophouden. Zijn water ophouden. Het water eener gracht, door eenen dam, ophouden. Den vijand door ſchermutſelingen ophouden. Door 's Helts beleit misleit en ſchrander opgehouden.* Vond. *Ik zal u niet ophouden. Houd mij niet lang op!* Fig., den voortgang eener zaak, ten opzigt van den tijd, dralend houden: *hoe lang hebt gij nu de gezanten met ijdele hoop opgehouden! Zich lang bij eene zaak ophouden.* Bij zich behouden, eene verblijfplaats geven: *hij leefde van, bij nacht, dieven op te houden.* Meest wederk.: *zich ophouden*, eenen tijd lang ergens verblijven. *Hij hield zich lang te Venetie op.* Zich vermaken: *zich met een deel beuzelingen ophouden.* (2) Open houden; in het gemeene leven: *ik kan mijne oogen niet langer ophouden. De hand — den hoed — den zak ophouden. Zijnen mond ophouden. Iemand den mond ophouden*, hem den kost geven. Hierheen behoort de ſpreekwijs: *eene ſchool ophouden*, die voor elk open ſtaat. *Een hoerhuis ophouden.* (3) Boven op iets houden; in de dagelijkſche taal: het *woei, dat ik mijnen hoed niet ophouden kon.* Onz., met *hebben*, nalaten iets te doen: met *ſchelden ophouden. Waer voor de ſtad* (de inwoners derzelve) *niet ophoudt te bedancken.* Vond. *Zonder ophouden weldoen.* Fig. iets niet meer zijn: *gij houdt op mijn vriend te zijn.* Insgelijks van levenlooze zaken: *de donder houdt op. De wond houdt op van bloeden. De boomen hebben opgehouden met bloeijen.* Een einde krijgen: *eindelijk hield die langdurige oorlog op.* Van hier: *ophouding*, ſtilſtand, tegenhouding, verberging, opſtopping. De ſpreekwijs bij Doresl. voorkomende is ongewoon: *houd op van mij, want enz.* Dit is in na-

vol-

volging van LUTH. OVERZETT., door ADELUNG ook afgekeurd; wij zeggen: *laat van mij af.*

OPHOUT, z. n., o., *des ophouts*, of *van het ophout*; zonder meerv. Takken van zware boomen, die vallen zullen. Geld. woord. Van *op* en *hout.*

OPHOUWEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *houwen: ik hieuw op, heb opgehouwen.* Boven op iets houwen.

OPHUIDEN (in Gron. *ophuden*, bij KIL. het enkele *huiden*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *huiden: ik huidde op, heb opgehuid.* Uit gierigheid opzamelen. In Gron. zegt men van iemand, die dit doet: *hij is een hudepot.* Met *hoeden* uit eene bron.

OPHUILEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *huilen: ik huilde op, heb opgehuild.* Huilend zijne stem verheffen, met het opsteken van het hoofd.

OPHUIVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *huiven: ik huifde op, heb opgehuifd.* Huifswijze optooijen: *ghij, die met het witte floers ophuift deez' heilige sneeuw.* HOOFT.

OPHULLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *hullen: ik hulde op, heb opgehuld.* Met een hulse) versieren: *gij hebt mijn hooft opgehult.* H. SCHIM. In het gemeen, optooijen, opsieren:

Hoort, Joffers, licht gepaeit,
Gestreelt en opgehult door wisselbaere dingen. MOON.
Zijn' helt ziende opgehult met stralen. HOOGVL.

OPHUPPELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *huppelen: ik huppelde op, heb opgehuppeld.* Van blijdschap opspringen: *'k zal in de schaduw van uw schachten ophupp'len.* VOND.

OPHUTSELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz *op* en *hutselen: ik hutselde op, heb opgehutseld.* Hutselend om hoog bewegen.

OPJAGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *jagen: ik joeg op, heb opgejaagd.* In de hoogte jagen: *iemand de trappen opjagen.* Oneig. wordt het van andere dingen ook gebezigd: *de wind heeft het water hoog opgejaagd.* Doen zwellen, uitzetten: *den buijck opjaeghen.* KIL. *Niemant en roeme zich in zijn groot en opghejaegt lichaem.* J. DE BRUNE. In de hoogte doen rijzen: *toen kuische drift de vlammen opjoeg van een wettelijken brand.* G. BIDLOO. *De gist van uwen drank jaagt*

jaagt veel gebreken op. G. Brandt. Aanzetten, aanvuren: *welke spijt hun den moedt, met versche verbolghenheit, opjoegh.* Hooft. In prijs doen rijzen: *hij joeg dat boek hoog op. Tegen elkander opjagen.* Van zijne plaats jagen, zoodat men met haast moet opstaan. Eig., *eenen haas uit het leger opjagen. Iemand opjagen* zegt men ook, oneigenlijk, van zulken, wien men onverwachts noodzaakt, zijne zitplaats, of gehuurde woning te verlaten.

OPIJKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *ijken: ik ijkte op, heb opgeijkt.* Door een ijkijzer opbranden.

OPJUKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *jukken: ik jukte op, heb opgejukt.* Een juk opleggen: *en met geboge nek, ten einde ik, opgejukt, een kortswijl schoon verstrek aan d'opgeblazenheit.* Hooft.

OPKAAUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kaauwen*: *ik kaauwde op, heb opgekaauwd.* Door kaauwen opeten: *die 't niet gretig op en kaeut voor suiker en banket.* J. de Deck.

OPKABBELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kabbelen*: *ik kabbelde op, ben opgekabbeld.* Kabbelend opvloeijen.

OPKALANDEREN (*opklanderen*), bedr. w. gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kalanderen: ik kalanderde op, heb opgekalanderd.* Door kalanderen nieuwen glans op doek enz. maken.

OPKAMER, z. n., vr., *der*, of *van de opkamer*; meerv. *opkamers.* Eene kamer boven eenen kelder, hooger dan andere kamers, bovenkamer. Van *op* en *kamer.*

OPKAMMEN (*opkemmen*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kammen: ik kamde op, heb opgekamd.* In de hoogte kammen: *haar opkammen.*

OPKAPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kappen*: *ik kapte op, heb opgekapt.* Open kappen. *Opkappen* is ook van *op* en *kappen*, de kap zetten, als eene kap vormen; en van hier voor het haar optooijen: *ik liet mij eerst wat opkappen.*

OPKEEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *keeren: ik keerde op, heb opgekeerd.* In den loop stuiten en tot omkeeren noodzaken: *keer die koeijen wat op.*

OP-

OPKEMMEN, zie *opkammen*.

OPKENEN, zie *opkiemen*.

OPKERVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kerven*: *ik korf op*, *heb opgekorven*. Eene kerf op iets maken. J. DE BRUNE gebruikt het onz.: *als men langhe opkerft*, *zoo moet men eens rekenen*.

OPKIEMEN (*opkijmen*, *opkijnen*, *opkenen*), onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kiemen*: *ik kiemde op*, *ben opgekiemd*. In de hoogte kiemen. Fig. *de gladde gulsigheijd sal uijt de keel opkijnen*. F. V. DORP.

OPKIJKEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kijken*: *ik keek op*, *heb opgekeken*. Met verwondering en bevreemding zijne oogen opheffen; in de dagelijksche taal.

OPKIJNEN, zie *opkiemen*.

OPKIPPEN, bedr. w. gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kippen*: *ik kipte op*, *heb opgekipt*. Open kippen.

OPKISTING, z. n., vr., *der*, of *van de opkisting*; meerv. *opkistingen*. Timmermanswoord, eene schuins oploopende verhevenheid bij een vensterglas, als de zoldering der kamer lager is, dan het vensterkazijn, dienende om meer licht te vangen. Van *op* en *kisting*, van *kisten*, *kist*, als gelijkende naar het deksel eener kist.

OPKLAAUWEN, zie *opklouwen*.

OPKLADDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kladden*: *ik kladde op*, *heb opgeklad*. Kladwerk op iets maken, boven op iets kladden.

OPKLAMPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *klampen*: *ik klampte op*, *heb opgeklampt*. Op iets vastklampen. VOND. zegt fig.: *ik wil er dit nog opklampen*, met list en geweld bijdoen.

OPKLANDEREN, zie *opkalanderen*.

OPKLAPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *klappen*: *ik klapte op*, *heb opgeklapt*. Na lang zwijgen, beginnen aan den dag te brengen.

OPKLAREN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *klaren*: *ik klaarde op*, *heb* en *ben opgeklaard*. Bedr., ophelderen: *een duistere hemel*, *door eenen gunstigen wind opgeklaard*. *De wind klaart de betrokkene lucht op*. Klaarheid geven aan eene zaak: *eene duistere plaats der Schrift opklaren*. *Maer 'k word* ge-

gedwongen om elk d'oogen op te klaaren. K. Lescaille. Onz., met *zijn*, helder worden: *de lucht klaart op. Ik zie alreeds den dag opklaaren.* G. Bidl. Goelijker worden: *het meisje begint op te klaren.* Van hier: *opklaring*, opheldering.

OPKLAUTEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *klauteren*: *ik klauterde op, ben opgeklauterd.* Naar boven klauteren, zich klauwterend opheffen: *gij moet zelf opklauteren.* Ook als bedr., met eenen vierden naamval: *om op te klautren 't padt, zo steil, zoo hemelhoog.* J. B. Wellek.

OPKLAVEREN, hetzelfde als *opklauteren*, doch in lageren stijl gebruikelijk: *ten berghstapel opklaveren.* Vond. Fig. *tot zulk een spits van waerdigheid opgeklavert.* Oud.

OPKLEPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kleppen*: *ik klepte op, heb opgeklept.* Door het kleppen van de klok, alles in beweging brengen: *wen 't landvolck opgeklept zich zoekt bij nacht te redden.* Vond.

OPKLEUREN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kleuren*: *ik kleurde op, heb en ben opgekleurd.* Bedr., de kleur in een schilderstuk door hoogsels doen rijzen, kleur bijzetten:

Geen ruwe houtkoolschets, die 't vlugtig oog verbijstert,
Verschilt meer van een beeld, naar 't leven opgekleurd.
M. L.

Onz., met *zijn*, frisschere kleur krijgen: *na die ziekte, kleurden hare lieve wangen weer op.*

OPKLEVEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kleven*: *ik kleefde op, heb opgekleefd.* Boven op iets vast kleven.

OPKLIEVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *klieven*: *ik kliefde op, heb opgekliefd* (oul. *kloof op, opgekloven*). Open klieven: *gelijk een afgrond opgekloven.* Vond. *Die de veil'ge doortocht wees langs 't opgekloove meir.* M. L. Van hier: *opklieving.* Doresl.

OPKLIMMEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *klimmen*: *ik klom op, ben en heb opgeklommen.* Naar boven klimmen: *ik heb den ganschen dag, op — en afgeklommen.* Van levenlooze dingen: *het veil klimt bij den olm op.* Oneig., langzaam ontstaan: *angstvallige gedachten klommen in mijn hart op.* Van hier

hier in gedachten komen: *het zielheil, nooit in harten opgeklommen.* G. BRANDT. Met moeite tot iets geraken: *tot eenen hoogen staat opklimmen. Zoo hoogh in top van glorij opgeklommen.* R. ANSLO. Ook op zich zelf, zonder bijgevoegd naamwoord, voor tot aanzien en eer komen: *wat opgeklommen is, zult ge eindelijk zien daelen.* ANTON. Dierder worden: *de granen klimmen gaande weg op.* Ook als bedr., met eenen vierden naamval: *de ladder, de trappen den berg opklimmen.* In den BYB. van 1477 worden paardrijders *opklimmers der paarden* genoemd; in de staten overz.: *die op peerden rijden.* Van hier: *opklimming*, opstijging.

OPKLINKEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *klinken: ik klonk op, heb opgeklonken.* Bedr., met klinken iets op iets anders vast maken. Onz., met *hebben*, een klinkend geluid beginnen te slaan: *als reeds de trommel opklonk.* HOOFT. *Daar bragt men de basfen in, en klonk er achter op.* HOOFT. Naar boven eenen klank verheffen: *men hoorde het geluit uit de holle rotsen opklincken.* VOND. Oneig.: *dus helder moest ick eens haer glorij op doen klincken.* DE DECK.

OPKLOPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kloppen: ik klopte op, heb opgeklopt.* Op iets kloppen: *houd uw' mond, of ik zal er op kloppen.* Uit den slaap kloppen: *klop mij om vier uren op.* Door kloppen herstellen, opmaken, doen rijzen: *kussens opkloppen.*

OPKLOSSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *klossen: ik kloste op, heb opgeklost.* Timmerm. woord: *banken opklossen*, haar, door er iets onder te leggen, hooger maken.

OPKLOUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *klouwen: ik klouwde op, heb opgeklouwd.* Opharken.

OPKLOVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kloven: ik kloofde op, heb opgekloofd.* Door kloven een open maken.

OPKLUIVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kluiven: ik kloof op, heb opgekloven.* Door kluiven opmaken, opeten.

OPKNAGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *knagen: ik knaagde op, heb opgeknaagd.* Door kna-

knagen opmaken. HOOGSTR. heeft dit woord; en VOND. zegt: *opgheknaeght van de mottèn.*

OPKNAPPEN (in Noordholl. *opgnappen*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *knappen: ik knapte op, heb opgeknapt.* Opeten: *alles opknappen.* Weder net en knap (gnap) maken: *ik zal het wat opknappen.* Ook onz., met *zijn: dat knapt op.*

OPKNOOPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *knoopen: ik knoopte op, heb opgeknoopt.* Met eenen knoop opbinden: *'t haair stondt dus opgeknoopt.* G. BRANDT. *Het lange jachtgewaet, dat kort is opgeknoopt.* J. DE HAES. Ophangen, door eenen toegetrokkenen knoop worgen: *Dinarch stond zich gistren op te knoopen.* MOON. Men gebruikt dit woord dan, wanneer de straf zeer schielijk wordt uitgevoerd, zonder voorafgaande gevangenis, zoo als men krijgsknechten, onder het doen van den togt, doet. Ook, wanneer, in oproer, iemand onverwachts, zonder regtspleging, wordt opgehangen. Ook ophangen, niet zoo zeer aan eene galg, als wel aan een daartoe zich opdoend ding: *aan eenen boom iemand opknoopen.*

OPKNUIVEN, zie *opkluiven.*

OPKOELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *koelen: ik koelde op, ben opgekoeld.* Koel beginnen te worden: *na die brandende hitte, koelde het weer eenigzins op.*

OPKOESTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *koesteren: ik koesterde op, heb opgekoesterd.* Door koestering weer tot zich zelven doen komen: *eene verkleumde slang in den boezem opkoesteren.* Door koestering en met teedere liefde opkweeken: *een kind opkoesteren.* Door warmte, voedsel en vlugheid geven: *de vloij, opgekoesterd* enz. HUYG. Oneig.: *de wetenschappen opkoesteren*, weer doen bloeijen door alle begunstiging. Van hier: *opkoestering.*

OPKOFFEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kofferen: ik kofferde op, heb opgekofferd.* In den deftigen stijl, in eenen koffer ter bewaring oppakken.

OPKOKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *koken: ik kookte op, heb opgekookt.* Voor eenen oogenblik iets laten koken, om naderhand beter gaar te krijgen; ook van nieuws koken; ook sterk laten koken.

OP-

OPKOLKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kolken*: *het kolkje op*, *is opgekolkt*. In het gemeene leven, voor oprispen, opbreken.

OPKOMEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *komen*: *ik kwam op*, *ben opgekomen*. In de hoogte komen, in eenen eigenlijken zin: *ik kan niet opkomen*, van den grond opstaan. Meer oneigenlijk, van andere dingen: *daar komt veel zand uit het water op*. *De melk komt op*, bruist door het koken op. *De maan* — *de zon komt op*. *De schepen komen op*, voor den wal, in de haven. *Geesten*, *door bezweringen*, *doen opkomen*. Opwassen, uitspruiten: *eenigh zaedt*, *dat te zijner tijd opkomt*. VOND. *Doornen en distelen zullen opkomen*. BYBELV. Naar boven klinken: *haer gekrijt quam op tot Godt*. BYB Uit eene ziekte hersteld worden: *zij zal van die ziekte niet opkomen*. *Zoo ik van dit leger opkomen mogte*. Tot burgerlijk aanzien en vermogen komen: *hij is van niet opgekomen*. Ontstaan: *er kwam een onweer op* In gedachten komen: *dat koomt niet in mij op*. M. L. *Ik kan er niet opkomen*, dat schiet mij nu niet te binnen. *Hoe zal hij er opkomen*, hoe er toe geraken? *Hij wilde gedurig op die stof komen*, daarvan beginnen te spreken. Overrompelen, op het lijf vallen: *zoo moet men verraet opkomen en ontdekken*. VOND. *Hij kwam mij op van achter*. VOND. Het deelw. is *opkomende*: *de opkomende gelegenheid aangrijpen*. *Eene opkomende zwarigheid*. *In allen opkomenden noodt*. J. v. HEEMSK. Ten eigendom worden: *die gewesten waaren den Kooning van spanje niet door keur des volx maar door erfenis opgekomen*. HOOFT.

OPKOMST, z. n., vr., *der*, of *van de opkomst*; zonder meerv. Begin, oorsprong: *d'opkomst der Hollanderen*. G. BRANDT. Herstelling uit eene ziekte: *na zijne opkomst van die ziekte*. Verkrijging van aanzien: *ik heb mijne opkomst aan u te danken*. Gewassen, die op den akker opgekomen zijn: *zij verdorven de opkomste des lants*. BYBELV. Van hier: *opkomstig*: *alwaar men den opkomstigen dag door de nevelen ziet breken*. G. BIDLOO.

OPKONDIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kondigen*: *ik kondigde op*, *heb opgekondigd*. Door openlijke aankondiging het einde van iets bekend maken, van iets afstand doen, opzeggen: *als Leicester de Landtvoogdij had opgekundight*. HOOFT. *In den jaa-*

OPKROEZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *kroezen: ik kroesde op, heb opgekroesd.* Kroes opmaken: *het haar opkroezen.* Ook een wollenaaiſters en mutſenmaakſters woord.

OPKROKEN, zie *opkreuken.*

OPKROLLEN, zie *opkrullen.*

OPKROPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *kroppen: ik kropte op, heb opgekropt.* Zoo gulzig eten, dat de ſpijs niet zakken kan, en zich even als in eenen vogelkrop oppakt: *het eten opkroppen.* Oneig., eenigen tijd lang een geleden onheil bij zich verbergen: *leed en onheil opkroppen. Door dit opgekropt ongenoegen.* FEITAMA. *Al die hoon en ſmaad, zoo lang opgekropt, zullen eens in wraak uitberſten.* Van hier: *opkropping.*

OPKROUWEN, zie *opkraauwen.*

OPKRUIJEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *kruijen: ik krooi (krood) op, heb* en *ben opgekrooijen (opgekroden).* Ook gelijkvl.: *kruide op, opgekruid.* Opwaarts kruijen. Onz. wordt het van ijsſchotſen gezegd, die door den ſtroom op elkander pakken. ANTONIDES gebruikt het wederk.: *een ſtroom, die zich zelven opkruit als een kerk.* Ook: *hij is opgekruid,* hij heeft den kreupelen waard geſpeeld, hij is met ſchulden na te laten, ontweken; hij heeft zich weggepakt.

OPKRUIPEN, onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *kruipen: ik kroop op, ben opgekropen.* Kruipend opklimmen. Van hier: *opkruiping.*

OPKRULLEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *krullen: ik krulde op, heb* en *ben opgekruld.* Van nieuws in krullen leggen: *het haar opkrullen.* Ook zich krullend opwaarts flingeren, wanneer het onz. gebruikt wordt: *het haar krult mooi op.* Het deelw. gebruikt VOND.: *ik zie twee opgekrulde en groote ſlangen komen.*

OPKUIPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *kuipen: ik kuipte op, heb opgekuipt.* Nieuwe banden om oud vaatwerk leggen.

OPKUISCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *kuiſchen: ik kuischte op, heb opgekuischt.* Door kuiſchen opnemen; van nieuws kuiſchen.

OPKUNDIGEN, zie *opkondigen.*

OPKUNNEN, onz. w., onregelm. Van het ſcheidb. voorz.

voorz. *op* en *kunnen: ik konde* (*kon*) *op*, *heb opgekonnen*. Dit wordt, in het gemeene leven, met verzwijging van andere werkwoorden gebruikt, als: *ik kan niet op*, d. i. opstaan. *Ik kan er niet op*, d. i. opkomen, opklimmen. *Kunt gij het op*? d. i. opeten; wanner het bedr. voorkomt.

OPKWAKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kwaken: ik kwaakte op*, *heb opgekwaakt*. Beginnen te kwaken, kwakken, kweken. Zie die woorden.

OPKWALMEN, hetzelfde als *opdwelmen*.

OPKWEEKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kweeken: ik kweekte op*, *heb opgekweekt*. Opvoeden, opkoesteren: *een kind opkweeken*. *Ik wil uw' liefde bidden, dat zij Cezars op wil kweeken*. G. BIDLOO. *Daar zij nu last had, om, voor loon, mij op te kweeken*. N. VERST. *Jong gevogelte opkweeken*. Ook van dingen, die een enkel groeijend leven hebben: *vruchtboomen opkweeken*. Nog verder: *de vervallene geleerdheid opkweeken*.

OPKWEKEN, zie *opkwaken*.

OPKWELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kwelen: ik kweelde op*, *heb opgekweeld*. Beginnen te kwelen.

OPKWIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *kwikken*, dat, in dien zin, buiten zamenst. niet voorkomt: *ik kwikte op*, *heb opgekwikt*. Met een sieraad, dat levendig, dat aardig staat, opschikken:

Die kwikte haaren boezem op,
Die haare blonde tuitjes. SMITS.

OPLAAG, z. n., vr., *der*, of *van de oplaag*; meerv. *oplagen*. Boekdrukkers woord, beteekenende het getal van afdrukken eens werks, het welk ter perse gelegd is: *dat boek was zoo gezocht, dat ik spoedig tot eene tweede oplaag moest besluiten*. *De gansche oplaag van dat werk is reeds verkocht*. Van *op* en *laag*.

OPLADEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *laden: ik laadde op*, *heb opgeladen*. Eigenlijk, als eenen last op iets leggen: *hout*, *hooi*, *opladen*. *Men kan dien wagen hooger opladen*. Figuurl.: *iemand eenen zwaren last opladen*; doch hiervoor zegt men gewoonlijk *opleggen*. Van hier: *oplader*, *oplading*.

OPLANGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *langen: ik langde op*, *heb opgelangd*. Naar boven langen, in de hoogte toereiken: *lang mij dat pak*

eens op. Van hier *oplanger. Oplangers* zijn zekere planken, welke bij 't laden van een schip gebruikt worden.

OPLATEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *laten: ik liet op, heb opgelaten.* Niet afnemen: *gij moet uw' hoed oplaten.* Laten opgaan: *eenen vlieger oplaten.*

OPLEGGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *leggen: ik legde (leide) op, heb opgelegd (opgeleid).* Eigenlijk, de eene zaak op de andere leggen: *eene pleister opleggen*, op de wond. *Iemand eenen last — het paard den zadel opleggen.* Figuurl., meer bieden, of geven: *ik leide er nog eenen gulden op.* Opkoopen, opzamelen: *granen opleggen.* Overwinnen: *geld opleggen.* Onttakelen en op eene veilige plaats leggen: *de vloot werd opgelegd.* Betalen: *ik moest de borgtogt opleggen.* In dezen zin zegt men meest *opleggen en betalen.* Drukken, ter perse leggen: *hoe veel zult gij van dat werk opleggen?* Aantijgen: *iemand eene misdaad opleggen.* Doen lijden: *iemand eene zware straf opleggen.* Doen opbrengen, doen betalen: *den Ingezetenen zware lasten — iemand eene geldboete opleggen.* Tot iets verpligten: *iemand eenen eed opleggen. Ik heb hem stilzwijgen opgelegd.* Van hier *oplegger, oplegging, oplegsel.*

OPLEIDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *leiden: ik leidde op, heb opgeleid.* Opwaarts leiden: *het water, door middel van pompen, opleiden. Iemand ten dans opleiden.* Figuurl. *door vlijtige oefening worden wij opgeleid tot de kennis van vele wetenschappen.* Van hier: *opleider, opleiding.*

OPLETTEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *letten: ik lette (lettede) op, heb opgelet.* Acht geven. Van hier *oplettend, oplettendheid, opletter.*

OPLEZEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *lezen: ik las op, heb opgelezen.* Overluid lezen: *de namen oplezen.* Ook opzamelen: *hij leest de koornaren op.* Van hier *oplezer, oplezing.*

OPLICHTEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *lichten: lichtte op, is opgelicht.* Helder, licht worden; van de lucht: *het begint op te lichten.* Ook van de kleuren: *die kleur zal nog wel wat oplichten.*

OPLIGTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op*

op en *ligten*: *ik ligtte op*, *heb opgeligt*. Opbeuren, opheffen: *een pak opligten*. Gevangen krijgen: *de gansche bende werd opgeligt*. Bedriegen: *hij zoekt mij opteligten*. Van hier *opligter*, *opligting*.

OPLOOP, z. n., m., *des oploops*, of *van den oploop*; het meerv. is niet in gebruik. Zamenloop van onrustige, oproerige menschen: *eenen oploop veroorzaken*. *Hij werd in eenen oploop gegrepen*. *Daar kwam een oploop onder het volk*. Van *op* en *loop*.

OPLOOPEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *loopen*: *ik liep op*, *ben* en *heb opgeloopen*. Onz., naar boven loopen: *loop maar op*. *Het water loopt op*. *Ik heb den ganschen dag op — en neergeloopen*. Figuurl., opzwellen: *de buil liep terstond op*. Vermeerderen: *hij laat de renten oploopen*. *De lasten loopen op*. Bedrijv., door loopen naar boven brengen: *eenen vlieger oploopen*. *Turf oploopen*, al loopend naar boven hijschen. Open loopen: *de deur oploopen*. Al loopend zoeken en vinden: *ik weet niet*, *waar ik hem oploopen zal*. Van hier *oploopend*, haastig, driftig; *een oploopend mensch* — *oplooper*, *oplooping*.

OPLOOPEND, zie *oploopen*.

OPLOSSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *lossen*: *ik loste op*, *heb opgelost*. Eigenlijk, iets, dat gebonden is, van langzamerhand los maken, ontbinden: *eenen knoop oplossen*. Figuurl., de deelen van eenig ligchaam scheiden en vloeibaar maken. Zoo *lost de Zon het ijs*, *het water het zout op*. Zoo worden, in de scheikunst, *de metalen opgelost*. *Opgelost worden* beteekent ook sterven, dewijl in den dood eene ware oplossing der deelen plaats vindt. Van hier beteekent *oplossen* ook de deelen van een onbekend geheel vinden en aanwijzen: *een vraagstuk oplossen*, beantwoorden. *Een raadsel oplossen*, het duistere daarvan duidelijk maken. *Eene twijfeling oplossen*, wegnemen. Van hier *oplossing* — *oplosbaar*, *oplosselijk* enz.

OPLUIKEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *luiken*. Bedr: *ik look op*, *heb opgeloken*. Open maken: *de oogen opluiken*. Ontsluiten, oud. gebruikelijk: *soo wort zacharias mont opgheloken en sijn tonghe ontbonden*. LEVEN ONS H. J. C. *Met opghelokender herten*. CLAR. SPIEG. Onz.: *ik look op*, *ben opgeloken*.

Opwasfen, frisch worden: *de regen doet het gras opluiken. Het kind begint opteluiken.* Van hier *opluiking.*

OPLUISTEREN. bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *luisteren*: *ik luisterde op, heb opgeluisterd.* Helder, glanzig maken: *Die ftof is fraai opgeluifterd.* Figuurl. *eene zaak opluisteren*, ophelderen. Verfieren: *Ja met den naam van vrijheit opgeluistert*, HOOGVL. Van hier *opluistering.*

OPLUSTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *lusten*: *ik lustte op, heb opgelust.* In het dagelijkfche leven. voor kunnen opëten: *hij lust wel drie pond vleesch op.*

OPMAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *maken*: *ik maakte op, heb opgemaakt.* Open maken: *eene deur opmaken — oesters opmaken.* Bij de Boekbinders beteekent het in het perkament binden: *de jonge heeft dat boek niet goed opgemaakt.* In orde brengen, fchoon maken: *hoeden, mutfen opmaken — eene pruik opmaken — het bed opmaken*, opfchudden en in orde leggen. Optellen: *eene fom opmaken.* Aanhitfen: *hij maakte den zoon tegen den Vader op.* Verkwisten: *zijn goed opmaken.* Zich tot iets bereiden, vaardig maken: *zich opmaken.* Van hier *opmaking.*

OPMERKELIJK, zie *opmerken.*

OPMERKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *merken*: *ik merkte op, heb opgemerkt.* Acht geven, waarnemen: *iets naauwkeurig opmerken. Hebt gij wel opgemerkt, dat zij mank gaat?* Van hier *opmerkelijk, opmerker, opmerking, opmerkzaam.*

OPMETSELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *metfelen*: *ik metfelde op, heb opgemetfeld.* In de hoogte, naar boven metfelen: *eenen muur opmetfelen. Opmetfelen* is eigenlijk het voordd. w. van *opmetfen.* Zie *metfen.*

OPMOGEN, onz. w., onregelm. Van het fcheidb. voorz. *op* en *mogen*: *ik mogt op, heb opgemogt.* Dit woord wordt doorgaans gebezigd met *tegen*, in de beteekenis van beftand zijn: *die teder van gemoet niet opmagh tegens rouw.* VOND.

OPNAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *naaijen*: *ik naaide op, heb opgenaaid.* Door naaijen op iets vastmaken: *eenen lap op een kleed naaijen.* Vernaaijen, door naaijen verbruiken: *al het garen op-*

naai-

naaijen. Door naaijen korter maken, inslaan en naaijen: *die rok is opgenaaid.* Van hier *opnaaijing*, *opnaaisel.*

OPNEMEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *nemen: ik nam op, heb opgenomen.* Bedr., eigenlijk in de hoogte opheffen, bijzonder het geen op den grond ligt, met de hand opnemen: *een stuk geld opnemen.* In eene ruimere beteekenis: *tot op den dag, in welken hij opgenomen is*, ten hemel voer. Bybelv. Figuurlijk, opbreken: *de straat opnemen.* Opdweilen: *de Meid nam den vloer op.* Afmeten: *een dorp, een veld opnemen.* Keuren, beoordeelen: *een werk, eene rekening opnemen.* Leenen: *geld opnemen.* Opmaken, optellen: *de stemmen opnemen.* Duiden, uitleggen: *hoe wordt die zaak opgenomen? Iets wel, of kwalijk opnemen.* Aannemen: *iemand in genade opnemen.* Tot zich nemen: *in heb hem van de straat opgenomen. In ondertrouw opnemen*, als bruid en bruidegom aanteekenen. Aannemen om uit te voeren: *op zich nemen — ik heb dat op mij genomen.* Verdedigen: *het voor iemand opnemen.* Onzijd., met *hebben*; gelukken, wel slagen: *dat werk zal niet opnemen.* Van hier: *opnemer, opneming.*

OPNESTELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *nestelen: ik nestelde op, heb opgenesteld.* Met nestelen opbinden. Figuurlijk, in het gemeene leven: *iemand de broek opnestelen*, braaf doorhalen; waarvoor men ook *opveteren* zegt. Verdrijven: *wij zochten den vijand daar op te nestelen.* Van hier *opnesteling.*

OPNOEMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *noemen: ik noemde op, heb opgenoemd.* Achter elkander noemen: *ik zal u de plaatsen opnoemen, waar ik hem gesproken heb. Opnoemen* is meer dan enkel *noemen*, en wordt van eene meerderheid van zaken gebruikt. Men zegt, b. v. *noem mij den persoon eens, die u dat gezegd heeft*, niet: *noem mij den persoon eens op*; maar wel: *noem mij de personen eens op, die* enz.

OPOFFEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *offeren: ik offerde op, heb opgeofferd.* Als een offer opdragen: *zij offeren hunne kinderen den Moloch op.* Zich ten offer opdragen: *zich opofferen.* Figuurlijk, iemands dood, of ondergang, voorbedachtelijk bevorderen: *de soldaten werden, buiten noodzakelijkheid, opgeofferd. Zich voor het Vaderland opofferen,*

zijne krachten en welvaart voor het zelve verspillen. In gevaar, schade en ongeluk brengen: *hij heeft mij aan zijne gierigheid opgeofferd.* Vrijwillig aanbrengen, ten beste van anderen: *aan iemand zijne rust opofferen.* Toewijden: *zijn leven Gode opofferen.* Van hier: *opoffering.*

OPONTBIEDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *op* en *ontbieden*: *ik opontbood, heb opontboden.* Gebieden, of doen weten, dat men kome, of moet komen: *ik heb hem opontboden.* Van hier: *opontbieding, opontbod.*

OPPAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *pakken*: *ik pakte op, heb opgepakt.* Tot pakken maken: *dat goed is nog niet opgepakt.* Als eenen last op iets pakken: *koffers op eenen wagen pakken. Het beste zal zijn, wij pakken op, en trekken verder.* Wijders wordt *oppakken* ook voor opbreken, vertrekken genomen: *de vijand was genoodzaakt op te pakken.* Van hier *oppakking.*

OPPASSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *passen* (meten): *ik paste op, heb opgepast.* Door opzetten onderzoeken, of iets op iets anders sluite: *pas dien hoed eens op.*

OPPASSEN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *passen* (acht geven, zorgen): *ik paste op, heb opgepast.* Onz., met *hebben*; zorg dragen: *pas wel op, dat niemand binnen kome. Ik moet van daag bij de kinderen van mijn' Heer oppassen.* Vlijtig zijn, zich wel gedragen: *mijn zoon past thans wel op.* Bedrijv. dienen: *eenen heer oppassen.* Verzorgen: *de paarden oppassen.* Van hier: *oppasser, oppassing.*

OPPER, z. n., m., *des oppers*, of *van den opper*; meerv. *oppers.* Een rook, hooistapel: *het hooi staat al aan oppers.* Zamenstell. *hooiopper.* Waarschijnlijk is hiervan de naam van zekere straat in Rotterdam ontleend, *de opper*, ook *oppert*: *in den opper wonen.*

OPPER, bijv. n. en bijw., hetwelk, als bijvoegelijk, alleen in den overtreffenden trap gebruikt wordt, voor hoogst, hoogste, *opperst, opperste*: *God is het opperste wezen.* Ook zelfstandig: *de opperste van een klooster.* Als bijw. wordt het met andere woorden zamen gevoegd, om eene hoogheid, of meerderheid aan te duiden, b. v.: *opperadmiraal, opperbetuw*, het bovenste gedeelte der Betuwe, *opperbevel, opperbevelhebber, opperbisschop,* op-

opperboekhouder, *opperbewind*, *opperduitschland*, *oppergebied*, *oppergebieder*, *oppergezag*, *oppergezaghebber*, *opperheer*, *opperheerschappij*, *opperheerscher*, *opperheid* en *opperoverheid*, *opperhof*, *opperhoofd*, *opperhuid*, *opperjager*, *opperjagermeester*, *opperjagermeesterschap*, *opperkamer*, waarvoor men thans *opkamer* bezigt, *opperkamerling*, *opperkerk*, hoofdkerk, *opperkleed*, bovenkleed, *opperklerk*, *opperkok*, *opperkoopman*, opperste koopman: *voor opperkoopman varen*, — *oppermagt*, *opperofficier*, *oppermajesteit*, *oppermeester*, bovenmeester, *opperpriester*, *opperregter*, *opperrijn*, bovenrijn, *opperschenker*, *opperschout*, bovenschout, *opperstalmeester*, *opperstuurman*, *oppertoezigt*, *oppervlies*, *oppervoogd*, *oppervorst*, *opperwal*, *opperwater* (water, dat van boven komt) *opperzaal*, bovenzaal, enz.

OPPEREN, bedr. w., gelijkvl. *Ik opperde*, *heb geopperd*. Eigenlijk, op hoopen zetten. Verder, kalk en steen aanbrengen, ten dienste van den metselaar. Van hier *opperman*, metselaars oppasser, meerv. *opperlieden*.

OPPEREN, bedr. w., gelijkvl. *Ik opperde*, *heb geopperd*. Iets ophalen, het eerst van iets spreken: *hij opperde de zaak*.

OPPERSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *persen*: *ik perste op*, *heb opgeperst*. Door persen eenen nieuwen glans geven: *laken*, *zijde* enz. *oppersen*. Van hier *oppersing*.

OPPERVLAKKIG, bijv. n. en bijw., *oppervlakkiger*, *oppervlakkigst*. Dit woord wordt alleen in eene figuurlijke beteekenis gebezigd, als het tegengestelde van grondig: *eene oppervlakkige kennis*. *Een oppervlakkig betoog*. *Een oppervlakkig man*, die geene grondige geleerdheid heeft. Van hier: *oppervlakkigheid*, *oppervlakkiglijk*.

OPPERVLAKTE, z. n., vr., *der*, of *van de oppervlakte*; meerv. *oppervlakten*. De bovenste vlakte van eenig ding: *de oppervlakte der aarde*.

OPPIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *pikken*: *ik pikte op*, *heb opgepikt*. Pikkend met den snavel opnemen, en eten, van de vogelen: *de vink heeft al de zaadjes opgepikt*.

OPPLAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *plakken*: *ik plakte op*, *heb opgeplakt*. Op iets

iets plakken: *ik heb er rood papier opgeplakt.* Van hier *opplakking.*

OPPLANTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *planten: ik plantte op, heb opgeplant.* In de hoogte planten: *boomen op eenen heuvel planten.* Figuurl., opbrengen, opzetten: *het kanon op den wal planten.*

OPPLOEGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *ploegen: ik ploegde op, heb opgeploegd.* Door ploegen opbrengen: *fteenen — eenen fchat opploegen.* Omfpitten: *de aarde opploegen.* Van hier: *opploeging.*

OPPOPPEN, veroud. bedr. w., waarvoor wij thans *opfchikken* bezigen.

OPPRONKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *pronken: ik pronkte op, heb opgepronkt.* Opfieren, optooijen: *dat meisje pronkt zich verbaasd op.* *Eene redenering opprenken.* Van hier *opprenking.*

OPPROPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *proppen,: ik propte op, heb opgepropt.* Door proppen opvullen: *een kind met fpijs opproppen.* Figuurl.: *de fteden met krijgsvolk opproppen.* Van hier *oppropping.*

OPPUILEN, (*opbulten*) onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *puilen: ik puilde op, ben opgepuild.* Los raken en in de hoogte opzetten: *het leer van dat boek is geheel opgepuild.* Van hier *oppuiling.*

OPRAKEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *raken: ik raakte op, ben opgeraakt.* Verteerd worden: *dat geld is in korten tijd opgeraakt.*

OPRAMEIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *rameijen: ik rameide op, heb opgerameid.* Open ftooten: *de ftadspoort oprameijen.* Ook zegt men *oprammen.*

OPRAPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *rapen: ik raapte op, heb opgeraapt.* Te zamen rapen en opheffen: *appelen van den grond oprapen.* Ook enkel opheffen: *raap dien hoed eens op. Dat is geen oprapens waardig*, zeer gering, zonder waarde. Opligten: *zij raapte hare rokken op.* Verzinnen, verdichten: *waar hebt gij die vertelling weder opgeraapt? Het zijn opgeraapte leugens.* Schielijk bijeen verzamelen: *opgeraapt Volk — een opgeraapt leger.*

OP-

OPREGT, bijv. n. en bijw.; *opregter*, *opregtst*. Ongeveinsd, vroom: *een opregt man. Opregt in handel en wandel.* Wezenlijk waar: *opregte Levantsche koffij*. Van hier: *opregtelijk*, *opregtheid*, *opregtigheid*, ook *opregtiglijk*.

OPREGTEN (*oprigten*) bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *regten*: *ik regtte op*, *heb opgeregt*. Het geen op den grond ligt in de hoogte heffen: *eene tafel, die omgevallen is, opregten. Zich in het bed opregten*, *oprigten*. Bouwen, stichten: *een gebouw opregten — ter eere van iemand een standbeeld oprigten*. Aanstellen, stichten, beginnen: *een gezelschap oprigten — een leger oprigten. Er is hier eene Latijnsche school opgerigt*. Moed inboezemen: *het ongeluk heeft hem ter neder gedrukt; wat zal hem weder oprigten?* Van hier: *opregter*, *opregting*.

OPREIKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *reiken*: *ik reikte op*, *heb opgereikt*. In de hoogte toereiken: *reik mij dat hout eens op*.

OPREKENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *rekenen*: *ik rekende op*, *heb opgerekend*. Optellen: *de kosten oprekenen*. Ook bezigt men het in den zin van vuur, dat onder de asch ligt, ophalen en van de asch ontdoen, het tegengestelde van *inrekenen*: *reken het vuur eens op*. Figuurl. zegt HOOFT: *een vuur in 't hart voelen oprekenen.*. Van hier *oprekening*.

OPREKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *rekken*: *ik rekte op*, *heb opgerekt*. Alles rekken, ten einde rekken: *wilt gij mij het linnen helpen oprekken?* Ook enkel voor rekken: *ik moet nog twee overhemden oprekken*.

OPRIDSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *ridsen*: *ik ridsde op*, *heb opgeridsd*. Het zelfde als *aanridsen*. Zie dit woord. Van hier *opridsing*.

OPRIGTEN, zie *opregten*.

OPRIJDEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *rijden*: *ik reed op*, *heb* en *ben opgereden*. Bedr., open rijden, door rijden scheuren, wonden: *een paard oprijden; hij had zijn achterste, zijne broek geheel opgereden*. In het gemeene leven, noodzaken tot iets: *ik zal hem wel oprijden*. Smadelijk behandelen: *Gine hadt den cnape gereden op*. FERGUUT. Onzijd., met *zijn*; naar boven rijden: *ik zag den berg, en reed op*. Verder rijden: *rijd wat op, daar*.

OP-

OPRIJTEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *rijten*: *ik reet op, heb opgereten.* Bedr., opscheuren: *hij heeft zijnen rok opgereten.* Onz. met *zijn*: *de wonde is weder opgereten. De naad reet op.*

OPRIJZEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *rijzen*: *ik rees op, ben opgerezen.* Opstaan: *zij rees, uit eerbiedigheid voor hem, op.* Hooger worden, opzwellen: *het beslag is al opgerezen.* Opkomen, ontstaan: *er rees een verschrikkelijk onweer op uit het oosten.* Van hier *oprijzing.*

OPRISPEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *rispen*: *ik rispte op, heb opgerispt.* Den smaak van 't geen men gegeten heeft rispend opbrengen.

OPROEIJEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *roeijen*: *ik roeide op, heb opgeroeid.* Bedr., door roeijen hooger opbrengen: *ik moest het schuitje tegen den stroom oproeijen.* Onzijd.: *roei wat op.*

OPROEP, z. n., m., *des oproeps*, of *van den oproep*; zonder meerv. Het oproepen: *iets bij den oproep of afslag verkoopen.*

OPROEPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *roepen*: *ik riep op, heb opgeroepen.* Opwekken, roepen om op te staan, zoo wel eigenlijk: *eenen slapenden oproepen*, als ook figuurlijk, tot eene handeling roepen: *ik heb de knechts opgeroepen*; — *iemand ten dans oproepen.* Oplezen, uitroepen: *men riep hem het eerst op.* Van hier *oproeper*, *oproeping.*

OPROER, z. n., m., en o., *des oproers*, of *van den*, *van het oproer*; meerv. *oproeren*, doch dit wordt zelden gebezigd. Beroerte onder het volk, opstand: *oproer verwekken*, *stichten*, *stoken*, *aanregten. Maken grooten oproer.* HOOFT. *Van dit oproer.* HOOFT. *Het burgerlijk oproer.* VOND. *Een oproer dempen*, *stillen.* Het onz. geslacht is meest in gebruik. Zamenst.: *oproermaker*, *oproerstichter* enz.

Het stamt, waarschijnlijk, van het volgende werkw. *oproeren* af, dewijl in een oproer, gelijk FRISCH zegt, slechte menschen, als het grondsap, of het bezinksel des volks, in beweging gebragt en opgeroerd, of naar boven geroerd worden. Voor *oproer* komt bij OTFR. *urheiz* en *wertisal*, bij TATIAN. *gistriti*, en bij KER. *widarwigo* voor. *Giruornissi* gebruikt TATIAN. voor eene geweldige beweging der zee.

OPROEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *roeren: ik roerde op, heb opgeroerd.* Naar boven roeren, door roeren in de hoogte brengen. Eigenlijk, het dikke, drabbige, van zekere vloeistof, dat op den grond zinkt, door roeren naar boven brengen. Figuurlijk, de ingezetenen van een land tegen hunne overheid in eene hevige beweging brengen, tot oproer aanzetten. In deze beteekenis is dit woord verouderd; intusschen is het daarvan ontleende zelfstand. *oproer* in algemeen gebruik.

OPROERIG, (oul. ook *oproerisch*) bijv. n. en bijw., *oproeriger, oproerigst*. Tot oproer geneigd: *oproerig zijn, zich oproerig gedragen, een oproerig volk.* Figuurlijk, in eene hevige beweging gebragt: *hij bezweek voor het geweld zijner oproerige driften.* Van hier *oproerigheid.* Van *op* en *roerig*, dat buiten zamenstell. niet in gebruik is.

OPROKKENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *rokkenen: ik rokkende op, heb opgerokkend.* Eigenlijk, op de spinrokken winden: *hennip oprokkenen.* Figuurl., ophitsen, opruijen: *hij rokkende den zoon tegen den vader op. De neigingen der gemoederen oprokkenen.* Oud. Van hier *oprokkening.*

OPROLLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *rollen: ik rolde op, heb opgerold.* Op, of om iets rollen: *een blad papier, het haar oprollen.* Van hier *oprolling.*

OPROOSTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *roosteren: ik roosterde op, heb opgeroosterd.* Op den rooster braden, opbraden.

OPRUIJEN, (*opruiden*) bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *ruijen: ik ruide op, heb opgeruid.* Ophitsen, opmaken: *het volk tegen den koning opruijen. Nu ruitze ook 't geestendom aer helle op tegens hem.* Vond. Fig. zeggen de dichters van eene holle zee: *de opgeruide baren. De opgeruide regenplassen.* Moon.

Waer duizenden helaes! verplet zijn, of bedolven,
Als in een glazen graf door d'opgeruide golven.

J. de Haes.

Van hier *opruijer, opruijing.*

OPRUIMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *ruimen: ik ruimde op, heb opgeruimd.* Ruim en schoon maken: *den winkel opruimen.* Van hier *opruimer, opruiming.*

OPRUKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *rukken: ik rukte op, heb opgerukt.* Naar boven rukken. Ook met geweld oprekken: *eene deur oprukken. Hij rukte zijnen rok geheel op. Zij heeft hem de wangen opgerukt.* Van hier *oprukking.*

OPRUSTEN, zie *uitrusten.*

OPSCHAFFEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schaffen: ik schafte op, heb opgeschaft.* Opdisschen: *wat zal de kok van daag opschaffen?* Verschaffen, overgeven: *gij moet alles opschaffen, wat gij hebt.* Ook opeten: *zij hebben alles opgeschaft;* doch in dezen zin zegt men gemeenlijk *opschaften.* Van hier *opschaffing.*

OPSCHAKELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schakelen: ik schakelde op, heb opgeschakeld.* Bij schakels opschorten: *eene keten opschakelen.* Van hier *opschakeling.*

OPSCHAVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schaven: ik schaafde op, heb opgeschaafd.* Door schaven glad maken: *die plank was te ruw, ik heb haar nog wat opgeschaafd.*

OPSCHENKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schenken: ik schonk op, heb opgeschonken.* Op iets schenken: *water op de thee schenken. Schenk de trekpot eens op.*

OPSCHEPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schepen: ik scheepte op, heb opgescheept.* Eigenlijk, inschepen, op elkander in een schip laden; doch thans wordt het alleen gebezigd in den zin van iets aan iemand tot een' last maken: *ik zal haar morgen met drie kinderen opschepen. Ik ben lang met hem opgescheept geweest.*

OPSCHEPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *scheppen: ik schepte op, heb opgeschept.* Met eenen lepel opnemen: *het eten opscheppen. Met eene schop opscheppen — de asch opscheppen. Iets met eenen emmer uit het water opscheppen.* Van hier *opschepper.*

OPSCHEREN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *scheren: ik schoor op, heb opgeschoren.* Met eene schaar opsnoeijen: *de laan moet wat opgeschoren worden.*

OP-

OPSCHERPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *scherpen: ik scherpte op, heb opgescherpt.* Aanprikkelen, aanzetten: *iemand tot de deugd opscherpen. Den geest opscherpen.* Vermeerderen: *door dat zeggen werd de aandacht der toehoorders nog meer opgescherpt.* Van hier *opscherping.*

OPSCHEUREN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *scheuren: ik scheurde op, heb en ben opgescheurd.* Bedr. Vaneen scheuren: *hij scheurde zijnen mantel op. Ik heb mijne hand aan eenen spijker opgescheurd.* Onzijd., opgescheurd worden: *het behangsel begint op te scheuren.* Van hier *opscheuring.*

OPSCHIETEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schieten: ik schoot op, heb en ben opgeschoten.* Met een schot openen: *eene deur opschieten.* Naar de hoogte schieten: *vuurpijlen opschieten.* Uit de hand laten vliegen: *vogels, eenen vlieger opschieten.* Onz., in de hoogte schieten, opwassen, zoo wel van planten, als dieren en menschen: *die boom schiet goed op. De jongen is in korten tijd zeer opgeschoten.* Oul. ook bedr., voor doen opschieten: *distels en doorens zal de aerde u opschieten.* Oud. Opglijden: *mijn hembdsmouw is opgeschoten.* Naderen, voor den dag komen, aanlanden: *de schepen schieten nog niet op,* of *komen nog niet opschieten.* Van hier *opschieting.*

OPSCHIK, z. n., m., *des opschiks,* of *van den opschik.* Het meerv. is buiten gebruik. Het opschikken: *zij is lang met den opschik bezig. Zij houdt veel van den opschik.* Insgelijks datgeen, wat tot het opschikken behoort: *ik heb aan den opschik dezer kamer veel geld besteed.*

OPSCHIKKEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schikken: ik schikte op, heb opgeschikt.* Bedrijv., oppronken, optooijen: *zich opschikken — eene kamer opschikken. Eene redevoering met bloempjes der welsprekendheid opschikken.* Vond. bezigt: *een heir opschikken,* voor verslaan. Onzijd., met *hebben;* wijken, plaats maken: *schik wat op.* Van hier *opschikking.*

OPSCHILDEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schilderen: ik schilderde op, heb opgeschilderd.* Op iets schilderen: *hij nam een stuk-doek en schilderde er een landschap op.* Op nieuw schilderen: *ik heb*

 die

die kamer wat laten opschilderen. Door schilderen opgebruiken: *al de verw is opgeschilderd.*

OPSCHOEIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schoeijen: ik schoeide op, heb opgeschoeid.* Met planken en aarde aanhoogen: *eenen wal opschoeijen.* Van hier *opschoeijing.*

OPSCHOFFELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schoffelen: ik schoffelde op, heb opgeschoffeld.* Met de schoffel los maken: *de aarde opschoffelen.* In het kolfspel zegt men ook: *eenen bal opschoffelen*, d. i. den bal met de kolf langs den grond slepende op den paal schuiven; ook enkel *opschoffelen: ik heb opgeschoffeld.*

OPSCHOKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schokken: ik schokte op, heb opgeschokt.* Met een' schok opwaarts brengen: *wij werden door den wagen op — en neer geschokt. Gij hebt uwe kleeren opgeschokt.*

OPSCHOMMELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schommelen: ik schommelde op, heb opgeschommeld.* Schommelend opzoeken: *ik zal het een en ander voor haar opschommelen.*

OPSCHOOIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schooijen: ik schooide op, heb opgeschooid.* Bedelend opzamelen, verkrijgen: *hij schooit dagelijks meer op, dan hij met werken kan verdienen. — Een ambtje opschooijen.*

OPSCHOPPEN, (*opschuppen*) bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schoppen: ik schopte op, heb opgeschopt.* Met den voet opstooten: *eene deur opschoppen.* Met den voet voort stooten: *schop dien bal eens op.* Met eene schop hooger opwerpen: *de vuilnis opschoppen.*

OPSCHORSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schorsen: ik schorste op, heb opgeschorst.* Opschorten, uitstellen: *een geding opschorsen. Een werk voor eenen tijd opschorsen.* Van hier *opschorsing.*

OPSCHORTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schorten: ik schortte op, heb opgeschort.* Het zelfde als *opschorsen*, uitstellen: *een vonnis, zijn oordeel over eene zaak opschorten.* Opgorden: *zij schortte hare rokken op.* Oul. zeide men hiervoor ook *opschorsen: die dat paaschlam aten moesten haer lendenen opgeschorst hebben.* CLAR. SPIEG. Van hier *opschorting.*

OP-

OPSCHOTELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schotelen*: *ik schotelde op*, *heb opgeschoteld*. In schotels opdisschen: *ik zal van daag wat op te schotelen hebben*. Figuurl.: *meent gij, dat het hier zoo maar opgeschoteld is*: dat men het hier maar voor 't krijgen heeft? *Het is daar juist ook zoo niet opgeschoteld*, er is daar juist ook geen overvloed. Van hier *opschoteling*.

OPSCHRABBEN, (*opschrappen*, *opschrapen*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schrabben*: *ik schrabde op*, *heb opgeschrabd*. Met een ijzer, of ander puntig werktuig, opkrabben: *het vel opschrabben*. Van hier *opschrabbing*.

OPSCHRANDEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schranderen*, van *schrander*: *ik schranderde op*, *heb opgeschranderd*. Schranderder maken, opscherpen. Het verled. deelw. is meest gebruikt: *en in 't verstand ter waarheid opgeschrandert*. CAMPH. *Dien 't verstand is opgeschrandert*. OUD.

OPSCHRANSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schransen*: *ik schransde op*, *heb opgeschransd*. In het gemeene leven gebruikelijk, voor gulzig opeten: *hij heeft alles opgeschransd*.

OPSCHRIFT, z. n., o., *des opschrifts*, of *van het opschrift*; meerv. *opschriften*. Een geschrift, dat van buiten op iets geschreven wordt: *het opschrift eens briefs*, *eens boeks*. *Het opschrift*, of bijschrift, *van eenen penning*. *Koddige opschriften*, op luifels en uithangborden.

OPSCHRIJVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schrijven*: *ik schreef op*, *heb opgeschreven*. Schriftelijk opstellen: *zijnen naam opschrijven*. Opteekenen: *onkosten en uitgaven behoorlijk opschrijven*. Van hier *opschrijving*.

OPSCHROBBEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schrobben*: *ik schrobde op*, *heb opgeschrobd*. Door schrobben schoon maken: *den vloer opschrobben*. Opkrabben, open krabben: *het kind heeft zijne handen opgeschrobd*.

OPSCHROKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *schrokken*: *ik schrokte op*, *heb opgeschrokt*. Opslokken, gulzig opeten: *alles opschrokken*. Van hier *opschrokker*.

OPSCHUDDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb.

voorz. *op* en *ſchudden*: *ik ſchudde* (*ſchuddede*) *op*, *heb opgeſchud*. Door ſchudden hoog en zacht maken: *het bed opſchudden*. Van hier *opſchudding*, ook voor groote beweging, beroerte, ontſteltenis: *dat geval maakte eene groote opſchudding*.

OPSCHUIMEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *ſchuimen*: *ik ſchuimde op*, *heb opgeſchuimd*. Bedr., door het ſchuim opwerpen: *de zee ſchuimt veel goed op*. Onzijd., met *hebben*; in de hoogte ſchuimen, zich als een ſchuim verheffen: *de zee ſchuimt ſterk op*. Van hier *opſchuiming*.

OPSCHUIVEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *ſchuiven*: *ik ſchoof op*, *heb opgeſchoven*. In de hoogte ſchuiven: *de ramen opſchuiven*. Verſchuiven, uitſtellen: *eene zaak tot nadere gelegenheid opſchuiven*. Onzijd., met *hebben*; plaats ruimen: *ſchuif wat op*. Van hier *opſchuiving*.

OPSCHUPPEN, zie *opſchoppen*.

OPSCHUREN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *ſchuren*: *ik ſchuurde op*, *heb opgeſchuurd*. Door ſchuren ſchoon maken: *het tin opſchuren*. Door ſchuren verwonden: *zij heeft zich de handen opgeſchuurd*.

OPSCHUTTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *ſchutten*: *ik ſchutte* (*ſchuttede*) *op*, *heb opgeſchut*. Door ſluizen tegenhouden: *het bovenwater opſchutten*.

OPSIEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *ſieren*: *ik ſierde op*, *heb opgeſierd*. Opſchikken, ſieraad bijzetten: *zich opſieren*. *Eene kamer opſieren*. *Eene zaak opſieren*. Voor *opſieren* zeide men oudt. ook *opſtreelen*: *al en was Theſeus niet opgheſtreelt*. Const. d. Minn. Van hier *opſiering*.

OPSLAAN, bedr. en onz. w., onregelm. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *ſlaan*: *ik ſloeg op*, *heb* en *ben opgeſlagen*. Bedr., eigenlijk, opwaarts ſlaan: *de kramen opſlaan*. *Zijne mouwen opſlaan*, omſlaan. *Een kleed opſlaan*, eenige uitwendige deelen van hetzelve omſlaan. *Het bed opſlaan*, de dekens omſlaan. *Eene tafel opſlaan*, de nederhangende bladen oprigten. *Eenen bal opſlaan*, den paal met eenen bal raken; in het kolfſpel; waarvoor men ook enkel *opſlaan* zegt: *gij hebt driemaal opgeſlagen*, in het uitſlaan den achterpaal geraakt. *Op en opſlaan*, in het uitſlaan den achterpaal, en in het te rug

ſlaan

slaan den voorpaal raken. Figuurl.: *zijne woning aan eene plaats opslaan*, zich daar nederzetten. Schielijk naar de hoogte wenden: *hij durft in hare tegenwoordigheid zijne oogen niet opslaan.* Door slaan openen, open slaan: *eene deur opslaan. Een venster, een vat opslaan.* Hiertoe behooren ook de uitdrukkingen: *een boek — eenen brief — eene plaats in den Bijbel opslaan.* Verdrijven, verjagen: *den vijand uit zijn leger opslaan.* Onzijd., met *zijn*; uitspruiten, voortkomen: *dat kruid slaat van zelf genoeg op.* Vocht opgeven, optrekken: *de vloer slaat verbaasd op.* Duurder worden: *het koorn slaat dagelijks op.* Oul. werd *opslaan met iemand* gebezigd voor in onderhandeling treden, overeenkomst treffen: *zoo de vereenighde gewesten — quamen met den Spanjaard op te slaan.* Hooft.

OPSLAG, z. n., m., *des opslags*, of *van den opslag*; meerv. *opslagen.* Verhooging van prijs: *door den opslag der waren enz. De huisheer spreekt van opslag*, verhooging van huur. Hooger bod: *goed bij den opslag verkoopen.* Omslag: *een rok met fluweelen opslagen.* Opslag der oogen: *hij is norsch — zij is vriendelijk van opslag.*

OPSLIKKEN, zie *opslokken.*

OPSLOKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *slokken: ik slokte op, heb opgeslokt.* Inzwelgen, verslinden: *hij slokt alles op, wat op tafel komt.* Figuurl.: *het goed van weduwen en weezen opslokken*, zich aanmatigen en verteren. Van hier *opslokker, opslokking.*

OPSLORPEN, (*opslurpen*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *slorpen: ik slorpte op, heb opgeslorpt.* Slorpend opeten, of opdrinken, van vocht, of lepelkost; klanknabootsend woord: *een ei opslorpen. Hij slorpte den brij, de melk, maar op.* Van hier *opslorping.*

OPSLUITEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *sluiten: ik sloot op, heb opgesloten.* Met eenen sleutel openen: *een slot*, verder *eene deur, eene kamer, een huis opsluiten.* Figuurl.: *van langzamer hand sluit de aarde haren schoot op, en laat hare gewassen voortspruiten.* Wegsluiten: *ik heb mijne papieren opgesloten.* Vast zetten: *hij heeft haar opgesloten, houdt haar opgesloten.* Van hier *opsluiting.*

OPSLURPEN, zie *opslorpen.*

OPSMEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz.

 op

op en *fmeden*: *ik fmeedde op*, *heb opgefmeed*. Een gloeijend ijzer door fmeden, dat is, met hamers flaan, op iets anders vast maken. Ook verfmeden, alles fmeden: *al het ijzer is opgefmeed*.

OPSMEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fmeren*: *ik fmeerde op*, *heb opgefmeerd*. Op iets fmeren: *zalf op linnen fmeren*. *Boter op brood fmeren*. Verfmeren: *al de boter opfmeren*.

OPSMIJTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fmijten*: *ik fmeet op*, *heb opgefmeten*. Op iets fmijten, of werpen: *hout opfmijten*, op eenen wagen, op het vuur. Door fmijten openen: *de deur opfmijten*. Naar boven fmijten: *fmijt de turf wat op*.

OPSMUKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fmukken*: *ik fmukte op*, *heb opgefmukt*. Optooijen, verfieren: *zich prachtig opfmukken*. Figuurl.: *eene reden opfmukken*. Van hier *opfmukking*, ook *opfmuk*.

OPSMULLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fmullen*: *ik fmulde op*, *heb opgefmuld*. Gulzig opeten: *hij fmult alles op*, *wat hem voor den mond komt*. Met fmullen doorbrengen: *zij hebben al hun goed opgefmuld*.

OPSNAPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fnappen*: *ik fnapte op*, *heb opgefnapt*. Snappend, dat is, fchielijk opeten: *de kat heeft een kuiken opgefnapt*. Met opgefperden muil, vangen en opflokken. Zoo *fnapt de hond eenen hem toegeworpen brok op*. Van hier *opfnapper*, *opfnapping*.

OPSNIJDEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fnijden*: *ik fneed op*, *heb opgefneden*. Bedr., infnijden: *ik liet er mijnen naam opfnijden*. Ontginnen: *brood opfnijden*. Voorfnijden: *wie zal den haas opfnijden?* Open fnijden: *een pak* — *de borst van een hemd* — *een boek*, de bladen van een boek — *een dier den buik opfnijden*. Figuurl., opzeggen: *verzen opfnijden*. Onzijd., met *hebben*; met onwaarfchijnlijke vergrooting van eene zaak fpreken: *hij zat geweldig op te fnijden*. Van hier *opfnijder*, voorfnijder en pogcher — *opfnijderij*, pogcherij — *opfnijding*, van het bedrijvende en onzijd. werkwoord.

OPSNUIVEN, (*opfnuffen*), bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fnuiven*: *ik fnoof op*, *heb opge-*

gesnoven. In den neus ophalen: *gij moet brandewijn opsnuiven tegen de tandpijn.* Alles insnuiven: *ik heb mijne gansche doos* (al de snuif, die in mijne doos was) *reeds opgesnoven.* Fig. voor opsporen:

Doch heb ik niet alleen door mijn zeer diep beschouwen,
En konsten opgesnuft, en in gebruik gehouwen.

J. DE DECK.

Van hier *opsnuiving.*

OPSOMMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *sommen: ik som e op, heb opgesomd.* Als eene som optellen, opnoemen: *vele onaangename gebeurtenissen hebben daar plaats gehad, te veel, om die alle op te sommen.*

OPSPALKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *spalken: ik spalkte op, heb opgespalkt.* Eigenlijk met spalken opzetten: *een geslagt varken opspalken.* Figuurl.: *hij spalkte zijnen mond eene el breed op. Ik moest mijne oogen opspalken.* Van hier *opspalking.*

OPSPANNEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *spannen: ik spande op, heb en ben opgespannen.* Bedrijv., eene zaak spannend op eene andere vast maken: *een zeil opspannen. Snaren opspannen,* op een speeltuig. *Eene trom opspannen.* Onzijd., met *zijn;* opgespannen, opgezet, opgeblazen worden: *de lucht ol begint al op te spannen. Ik was ver aasd opgespannen.* Van hier *opspanning,* doch meest in den zin van het onzijd. werkw.: *zij lijdt veel aan opspanningen,* anders *spanningen.*

OPSPELDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *spelden, ik speldde op, heb opgespeld.* Met spelden in de hoogte vast maken: *een gordijn opspelden.* Iets op iets anders spelden: *ik heb er eenen lap opgespeld. Iemand iets op de mouw spelden,* wijs maken.

OPSPELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *spelen: ik speelde op, heb opgespeeld.* Op een muzijkwerktuig spelen: *hij begon zijn gewoon lied weer op te spelen.* In het kaartspel, eene kaart neerleggen — eene kaart spelen: *wie heeft die kaart opgespeeld? Speel op.*

OPSPERREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *sperren: ik sperde op, heb opgesperd.* Wijd openen: *den mond opsperren.* Van hier *opsperring.*

OPSPEUREN, zie *opsporen.*

OPSPIJZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fpijzen: ik fpijsde op, heb opgefpijsd.* Eene hoffelijker uitdrukking voor opeten: *al de voorraad is reeds opgefpijsd.*

OPSPINNEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fpinnen: ik fpon op, heb opgefponnen.* Al wat te fpinnen was verfpinnen: *al het vlas opfpinnen.* Door fpinnen verwonden: *zij heeft zich de vingers opgefponnen.*

OPSPLIJTEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fplijten: ik fpleet op, heb* en *ben opgefpleten.* Bedr., opfpouwen, opklieven, open fplijten: *een ftuk hout opfplijten.* Onz., met *zijn*, opengefpleten worden: *die pen fpleet van zelve op.*

OPSPOELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fpoelen: ik fpoelde op, heb opgefpoeld.* Naar boven fpoelen, van de zee fprekende: *de zee fpoelt veel goed op.* Nog eens fpoelen, voor het laatst fpoelen, opwasfchen: *het linnen is reeds opgefpoeld.*

OPSPOREN, *opfpeuren*, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fporen: ik fpoorde op, heb opgefpoord.* Door fporen, of vlijtig opzoeken, vinden: *eenen haas opfporen.* Gebreken opfporen. Van hier *opfporing.*

OPSPOUWEN, even als *opfplijten.*

OPSPRAAK, z. n., vr., *der* of *van de opfpraak*, zonder meerv. Berisping, nafpraak: *buiten opfpraak leven. Mij jegens de opfpraak verzetten.* Hooft. Van hier *opfprakelijk*, berispelijk, onbehoorlijk.

OPSPREIDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fpreiden: ik fpreidde op, heb opgefpreid.* Op iets fpreiden, met iets dekken: *ik fpreidde eene deken op het bed.*

OPSPRINGEN, onz. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *fpringen: ik fprong op, ben opgefprongen.* In de hoogte fpringen, ook fchielijk opftaan: *uit het bed, van den grond opfpringen.* In de lucht fpringen: *een bolwerk met buskruid doen opfpringen.* Huppelen, danfen: *zij fprong op van vreugde;* figuurl. *mijn hart fprong op van vreugde.* Los fpringen, zich fchielijk openen: *het flot is opgefprongen.* Insgelijks fcheuren, fpleten krijgen: *mijn vel is van de koude opgefprongen.* Van hier *opfpringing.*

OP-

OPSPRUITEN, onz. w., ongel. Van het scheidb. voorz. *op* en *spruiten; ik sproot op, ben opgesproten*. Beginnen te groeijen: *het graan spruit op*. Hooft bezigt het van de liefde:

Kou kan mijn liefd niet sluyten,
Haer hitt' is veel te groot, zij zou door 't sneeu opspruyten.

OPSTAAN, onz. w., onregelm. Van het scheidb. voorz. *op* en *staan: ik stond op, ben opgestaan*. Op iets staan: *de tafel staat op den grond*. Regtop staan; *in het water opstaan*, met de voeten op den grond staan. Zich opregten, oprijzen, zich uit den stand der rust in dien der beweging verplaatsen. De plaats, welke men als dan verlaat, bekomt het voorz. *van*, men mag zittend of liggend gerust hebben. Zoo zegt men: *van den stoel, van den grond opstaan. Van de tafel, van het ziekbed opstaan. Van het bed opstaan*, wanneer men op hetzelve gezeten of gelegen heeft. Voor *van* zegt men *uit*, wanneer men van de zaak, waarop men gerust heeft, tevens omgeven geweest is. Zoo *staat men uit het bed, uit het stroo, uit den slijk op*. Dikwerf gebruikt men *opstaan* alleen, zonder den voorafgeganen stand der rust aan te duiden: *ik viel, maar stond weer op. Staat op, laat ons gaan*. Bybelv. *Zij waren reeds opgestaan*, van de tafel, of uit het bed. *Wij zijn heden laat opgestaan*. Figuurlijk, ontstaan, te voorschijn komen: *er is een man opgestaan, die de beheerscher* enz. *Er stond een verschrikkelijk onweer op*. Genezen: *van het ziekbed opstaan*. Levend worden en opstaan: *van den dood*, of *van de dooden opstaan*, waarvoor dikwerf alleen *opstaan* gebezigd wordt: *de dooden zullen eens opstaan*. Tegen iemand opstaan, oproerig worden: *het volk stond tegen zijnen wettigen Vorst op*; waarvoor oul *opverstaan* gebezigd werd: *Com op ende verlos mi van sconincs hant van sijnen, en van sconincs hant van israhel, die jegen mi opverstaan sijn*. Byb. 1477. *Als onse heer van der doot opuerstont*. Guld. Tr. Nog wordt *opstaan* in eenige andere zegswijzen gebezigd, b. v.: *op de kerkdeur staat: pax intrantibus*, d. i., op de kerkdeur staat geschreven, of geschilderd, enz. *Wat staat er op de klok?* d. i., welk muzijkstukje speelt de klok? *Het was verloren, en er stond een driegulden op voor den genen, die het gevonden had en te regt bragt*, d. i. men beloofde eenen driegulden aan den genen enz. *Al stond er de galg op*, d. i. al

al ware er de galg mede gemoeid, al wierd het met de galg gestraft. *Ik sta er op*, ik wil, ik vorder, *dat hij kome*. *Hij staat op zijn stuk*, blijft zijn gevoelen vast houden, drijft zijne stelling door. Van hier *opstand*, *opstanding*, van het oude werkw. *opstanden*.

Opstaan is een zeer oud woord, het welk reeds bij Ottfrid, en Willeram, voorkomt, en *uffsten*, *uffstan* heet.

OPSTAL, z. n., m., *des opstals*, of *van den opstal*; het meerv. is niet in gebruik. Een gebouw, alles wat op eenen grond gebouwd is: *den opstal van een huis*, alles wat tot het huis behoort, zonder den grond, *verkoopen*.

OPSTAND, z. n., m., *des opstands*, of *van den opstand*; meerv. *opstanden*. Eigenlijk, het opstaan, oprijzen, doch alleen, wanneer velen van hunne stoelen opstaan; *er was een algemeene opstand in het gezelschap*, het gansche gezelschap stond op. Eene plotseling ontstane bijeenkomst tegen de overheid, welke dikwerf het begin des oproers is: *eenen opstand verwekken*. *Men was voor eenen algemeenen opstand beducht*.

OPSTAPELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *stapelen*; *ik stapelde op*, *heb opgestapeld*. Op stapels, of op hoopen zetten: *hout*, *turf*, enz. *opstapelen*. Figuurl., vermeerderen, vergrooten; *rijkdommen opstapelen*. Van hier *opstapeling*.

OPSTAPPEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *stappen*: *ik stapte op*, *heb opgestapt*. Opwaarts stappen: *den berg opstappen*. *Het is te hoog*, *ik kan er niet opstappen*.

OPSTEKEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *steken*: *ik stak op*, *heb* en *ben opgestoken*. Bedrijv., op iets steken, bijzonderlijk in de hoogte: *eene vlag opsteken*, boven aan den mast vast maken. *Hooi opsteken*, op den zolder. *Zij stak eene pluim op haren hoed*. In de hoogte steken: *het hoofd opsteken*, figuurl., zich trotschelijk verheffen, zich veel laten voorstaan. *Zijne vingers opsteken*, figuurl. eenen eed doen. *Zijne ooren opsteken*, figuurl. aan 't razen en woeden raken. *Eene keel als een klok opsteken*, hard schreeuwen, bij Vond. Openen: *een slot opsteken* — *eene deur opsteken*. Ontsteken: *een vat* — *wijn*, *bier opsteken*. In de scheede steken: *zijnen degen*, *zijn mes opsteken*; ook enkel *opsteken*: *steek op!* Aansteken: *eene kaars opsteken*. Op nieuws

nieuws steken, of opsnijden. Zoo plegen de plaatsnijders *eene afgebruikte plaat op te steken*. Onzijd., met *zijn*, aanwakkeren, toenemen: *de wind stak geweldig op*. Zich prachtig en boven zijnen staat kleeden: *zij begint al te zeer op te steken*; ook *opsteken in kleeding*. Om iets raden: *willen wij er om opsteken?* anders *uitsteken*. Sommigen bezigen, in het verled. deelw. *opgesteken*: *hebben zij de hoofden opgesteken*. H. DE GR. Doch *opgestoken* is thands meest in gebruik. Van hier *opsteker*; ook voor een groot mes — en *opsteker* van de lantarens, anders *lantarenopsteker* — *opsteking*.

OPSTEKER, zie *opsteken*.

OPSTEL, z. n., o., *des opstels*, of *van het opstel*; meerv. *opstellen*. Ontwerp, vertoog: *een opstel van iets maken*. *Het opstel van eenen brief, eener redevoering*, enz. Oul. beteekende *opstel* ook opzet, voornemen.

OPSTELLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *stellen*: *ik stelde op, heb opgesteld*. Ontwerpen: *een verzoekschrift opstellen*. Opschrijven: *stel eens op, wat gij al uitgegeven hebt*. Van hier *opsteller*, *opstelling*.

OPSTEMMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *stemmen*: *ik stemde op, heb opgestemd*. Onderling afspreken, besluiten: *zij hadden dat reisje in stilte opgestemd*. *Wij hebben opgestemd, morgen bijeen te komen*. Van hier *opstemming*.

OPSTIJGEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *stijgen*: *ik steeg op, ben opgestegen*. In de hoogte stijgen. Eigenlijk, zich, door middel van de voeten, opwaarts bewegen: *eenen berg opstijgen*. Verheven worden: *tot den hoogsten eeretrap opstijgen*. Ook zonder vierden naamval: *opstijgen*, d. i. *op het paard*, of *op den wagen stijgen*. Wijders opwaarts bewogen worden: *de rook, de damp stijgt op*. Van hier *opstijging*, opklimming; ook voor zekere ziekte, aan de vrouwen eigen: *zij heeft opstijgingen*.

OPSTIJVEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *stijven*: *ik steef op, heb opgesteven*. Bedr., Stijf maken: *eenen hoed opstijven*. Op nieuws stijven: *de wasch opstijven*. Onzijd., met *zijn*. Stijf worden: *het behangsel is nu slap, maar het zal wel opstijven*. Dit werkw. wordt ook als gelijkvl. gebezigd,

en

en wel als onzijd: *ſtijfde op, is opgeſtijfd: het behangſel is reeds merkelijk opgeſtijfd.*

OPSTIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *ſtikken: ik ſtikte op, heb opgeſtikt.* Gemaakte figuren op zijde, of andere ſtof, leggen en opnaaijen; het tegengeſtelde van *inſtikken.* Van hier *opſtikking.*

OPSTOKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *ſtoken: ik ſtookte op, heb opgeſtookt.* Aanſtoken: *het vuur opſtoken:* Figuurl. *het vuur des oorlogs opſtoken.* Aanporren: *iemand opſtoken. Zij heeft hare dochter opgeſtookt. De opſtokende trompet.* HOOFT. Van hier *opſtoker, opſtoking.*

OPSTOOTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *ſtooten: ik ſtiet op, heb opgeſtooten.* Door ſtooten openen: *eene deur, een venſter opſtooten.* Door ſtooten verwonden: *zich de handen opſtooten,* in het dagelijkſche leven. In de hoogte ſtooten: *hij ſtiet het ſtof met zijne voeten op.* Door eenen ſtoot doen opſtaan: *een paard opſtooten;* waarvan een gemeen paard, het welk tot alles gebruikt, opgeſtooten en aangedreven wordt, nog den naam van *opſtooter* draagt. In eene figuurlijke beteekenis wordt het bij de jagers ook gebezigd voor opjagen: *eenen haas opſtooten.* In verdere beteekenis wordt het voor vinden, bekomen, gebruikt: *ik zal dat boek nog wel ergens opſtooten.* Van hier *opſtooter, opſtooting.*

OPSTOOTER, zie *opſtooten.*

OPSTOPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *ſtoppen: ik ſtopte op, heb opgeſtopt.* Verſtoppen, ſtuiten, opdammen: *het water van eenen ſtroom opſtoppen.* Boven op iets ſtoppen: *er is tabak uit uwe pijp gevallen, gij moet er nog wat opſtoppen.* Van hier *opſtopper,* in de ſtraattaal ook voor eenen klap, oorveeg: *hij gaf hem eenen opſtopper. Opſtopping,* belette waterlozing: *opſtopping van het water.*

OPSTORTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *ſtorten: ik ſtortte op, heb opgeſtort.* Op iets ſtorten, of gieten: *ik heb er water opgeſtort.*

OPSTOVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *op* en *ſtoven: ik ſtoofde op, heb opgeſtoofd.* Op nieuw ſtoven: *de boonen moeten nog opgeſtoofd worden.* Van hier *opſtoving.*

OPSTREELEN, zie *opsieren* en *opstrijken.*

OPSTREVEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *streven* : *ik streefde op*, *ben opgestreefd.* Opwaarts streven: *den berg opstreven.*

OPSTRIJDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *strijden* : *ik streed op*, *heb opgestreden.* Opdringen: *iemand iets opstrijden.*

OPSTRIJKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *strijken*: *ik streek op*, *heb opgestreken.* Het eene op het andere strijken: *boter opstrijken*, op brood. Opwaarts strijken: *de haren opstrijken.* Voor opstrijken, of glad strijken, zeide men oul. ook *opstreelen*: *die cousſen aen dye beenen ient opgestreelt.* CLAR. SPIEG. Van hier *opstrijking.*

OPSTROOIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *strooijen*: *ik strooide op*, *heb opgestrooit.* Op iets strooijen: *zand op het papier — suiker op de wafelen strooijen.*

OPSTROOPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *stroopen*: *ik stroopte op*, *heb opgestroopt.* Opwaarts stroopen, opslaan: *de mouwen opstroopen.* Afstroopen: *het vel van mijnen vinger is geheel opgestroopt.* Van hier *opstrooping.*

OPSTUIVEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *stuiven*: *ik stoof op*, *ben opgestoven.* In de hoogte stuiven: *het stof stuift ligtelijk op.* Opvliegen, toornig worden: *toen ik dit zeide*, *stoof hij verschrikkelijk op.*

OPSTUTSEN, veroud. bedr. w. gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *stutsen*: *ik stutste op*, *heb opgestutst.* Aanzetten, ophitsen: *de Vlamingen*, *opgestutst door de Gentenaars.* HOOFT.

OPTAKELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *takelen*: *ik takelde op*, *heb opgetakeld.* Met takels, met touwerk en katrollen, ophijschen: *een vat optakelen.* Herstellen, verbeteren; van schepen gesproken: *een schip wat optakelen.* Van hier *optakeling.*

OPTARNEN (*optornen*), bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *tarnen*: *ik tarnde op*, *heb* en *ben opgetarnd.* Bedr., door tarnen los maken: *eenen naad optarnen.* Onz., met *zijn*; los gaan: *die mouw is geheel opgetarnd.*

OPTASSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op*

op en *tasfen*: *ik taste op*, *heb opgetast*. Ophoopen, opstapelen: *hooi*, *hout* enz. *optasfen* Bij de dichters veelal figuurl. gebruikt: *rijkdommen den vorsten optasfen.* O. D.

OPTEEKENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *teekenen*: *ik teekende op*, *heb opgeteekend.* Eene teekening voltooijen: *ik heb het landschap geschetst, nu zal ik het opteekenen.* Figuurl., opschrijven: *eene merkwaardige gebeurtenis opteekenen: Winst en verlies opteekenen.* Van hier *opteekenaar*, *opteekening*.

OPTELLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *tellen*: *ik telde op*, *heb opgeteld.* Oprekenen: *eene rekening optellen.* Achter elkander noemen: *iemands deugden en ondeugden optellen.* Van hier *optelling*: *er is eene fout in de optelling van de rekening. Door de optelling zijner heldendaden.*

OPTELLING, zie *optellen*.

OPTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *teren*: *ik teerde op*, *heb opgeteerd.* Beteren, met teer besmeren: *ik zal die schuit wat laten opteren.* Door teren verbruiken: *ik heb reeds twee tonnen (teer) opgeteerd.*

OPTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *teren*: *ik teerde op*, *heb opgeteerd.* Doorbrengen, opmaken: *hij heeft al zijn goed opgeteerd.*

OPTIGTEN, (*optichten*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *tigten*: *ik tigtte op*, *heb opgetigt.* Hetzelfde als het volgende *optijgen*.

OPTIJGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *tijgen*: *ik teeg op*, *heb opgetegen.* Het tegenwoordige gebruik bezigt dit woord meestal gelijkvl.: *ik tijgde op*, *heb opgetijgd.* Aantijgen, beschuldigen: *iemand eene misdaad optijgen*: *En enighe die men wist iet op te tijghen.* HOUWAERT. Van hier *optijging*.

OPTILLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *tillen*: *ik tilde op*, *heb opgetild.* Opheffen, met moeite opnemen, van iets, dat zwaar is: *een blok optillen.* Van hier *optilling*.

OPTIMMEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *timmeren*: *ik timmerde op*, *heb opgetimmerd.* Op iets timmeren: *ik heb er nog eene verdieping opgetimmerd.* In de hoogte timmeren, hoog optrekken: *hij heeft zijn huis hooger opgetimmerd.* Opbouwen: *zijn huis*

huis viel in, maar hij timmerde het weer op. Van hier *optimmering.*

OPTOGT, z. n., m., *des optogts*, of *van den optogt*; het meerv. *optogten* is niet gebruikelijk. Het optrekken van een leger: *den optogt blazen. Het leger is in optogt*, naar de stad; waar voor men anders *aantogt* bezigt. Van *op* en *togt*.

OPTOOIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *tooijen*: *ik tooide op*, *heb opgetooid.* Oppronken, opschikken. Van hier *optooijing*, *optooisel*.

OPTOOISEL, zie *optooijen*.

OPTOOMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *toomen*: *ik toomde op*, *heb opgetoomd.* Den toom aandoen: *een paard optoomen.* Ook *toomen* de hoedenmakers *eenen hoed op*, wanneer zij den rand van eenen hoed aan den bol vast naaijen. Van hier *optooming*.

OPTORNEN, zie *opstarnen*.

OPTREK, z. n., m., *des optreks*, of *van den optrek*; meerv. *optrekken*. Van *op* en *trek*. Verbiijf, kamer: *ergens een' optrek hebben.*

OPTREKKEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *trekken*: *ik trek op*, *heb* en *ben opgetrokken.* Eigenlijk, door trekken openen: *eene fleseh — een slot optrekken.* Iets over iets anders trekken, of spannen: *snaren optrekken*, op een muzijkwerktuig. In de hoogte trekken: *pakken optrekken*, met eene katrol. *De zon trekt den nevel op*, zegt men, wanneer de zon, door verdunning der bovenlucht, veroorzaakt, dat de nevel opwaarts stijgt. Figuurlijk opbouwen, ophalen: *eenen muur optrekken.* Bijeen trekken, oprekenen: *ik heb de rekening opgetrokken.* Opbrengen, opvoeden: *zijne kinderen, adellijk optrekken.* Onzijd., met *zijn* en *hebben.* In de hoogte getrokken worden, in de lugt verdwijnen: *de mist is opgetrokken.* Vocht opgeven: *die vloer trekt verbaasd op.* Op de wacht trekken, van soldaten: *de wacht is al opgetrokken.* Voorttrekken, opbreken: *het leger trekt op*, *is opgetrokken.* Onrustig zijn, schreeuwen; van kinderen: *het kind heeft van nacht ijsselijk opgetrokken.* Van hier *optrekking*.

OPTROEVEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *troeven*: *ik troefde op*, *heb opgetroefd.* In het kaartspel gebruikelijk, voor troef opgooijen: *wie moet nog optroeven? Ik heb reeds opgetroefd.*

OPVAART, z. n., vr., *der*, of *van de opvaart*; zonder meerv.

meerv. Van *op* en *vaart*. De vaart of opstijging in de hoogte: *de opvaart* (*hemelvaart*) *van Christus*. *Blanchart zwaaide, in zijne opvaart* (*met eenen luchtbol*), *driemaal met zijn vaandel.* Het opvaren, de opvaring: *de opvaart van die rivier is zeer moeijelijk.*

OPVALLEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *vallen*: *ik viel op, ben opgevallen.* Op iets vallen: *het blok is op mijnen voet gevallen.*

OPVANGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *vangen*: *ik ving op, heb opgevangen.* Iets in zijnen loop wegvangen: *het bloed in een bekken, den regen in een vat opvangen. Eenen dief opvangen. Het wild opvangen.*

OPVAREN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *varen*: *ik voer op, ben en heb opgevaren.* Onz., met *zijn*; opwaarts varen: *den Rijn opvaren.* Figuurlijk, van iedere snelle beweging in de hoogte. Zoo zegt men van Christus: *hij is opgevaren ten hemel.* Nog meer figuurlijk, van de snelle losbarsting des toorns: *wat vaart gij telkens op! hij is een opvarend man.* Van *opvaren* in dezen zin zegt men anders ook *uitvaren, opvliegen.* Bedrijv., door varen openen: *hij heeft de sluisdeuren opgevaren.* Van hier *opvarend, opvarendheid.*

OPVATTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *vatten*: *ik vatte* (*vattede*) *op, heb opgevat.* Vatten en opheffen: *mijn hoed viel op den grond, en ik vatte hem weder spoedig op. Ik zal de rot met eene tang opvatten.* Figuurl., opnemen: *haat, achterdocht tegen iemand opvatten. Men moet dat woord in eenen anderen zin opvatten.* Van hier *opvatting*: *de twist ontstond uit eene verkeerde opvatting van het voorstel.*

OPVATTING, zie *opvatten*.

OPVEGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *vegen*: *ik veegde op, heb opgeveegd.* Door vegen opheffen en wegruimen: *veeg het stof wat op.* Door vegen schoon maken: *de kamers opvegen.*

OPVEILEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *veilen*: *ik veilde op, heb opgeveild.* Te koop stellen, bij opbieden verkoopen: *ik zal het huis laten opveilen.* Van hier *opveiling.*

OPVERHEFFEN, zie *opheffen*.

OPVERWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz.

voorz. *op* en *verwen: ik verwde op, heb opgeverwd.* De geheele oppervlakte verwen; ook door verwen verfraaijen: *eene kamer laten opverwen.* Door verwen verbruiken: *ik heb alles opgeverwd.*

OPVETEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *veteren: ik veterde op, heb opgeveterd.* Met veters opbinden. Figuurl., in het gemeene leven: *iemand de broek opveteren*, braaf doorhalen.

OPVIJLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *vijlen: ik vijlde op, heb opgevijld.* Door vijlen glad maken: *ik liet het ijzer nog wat opvijlen.*

OPVIJZELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *vijzelen: ik vijzelde op, heb opgevijzeld.* Met vijzels opwinden: *een huis opvijzelen.* Figuurlijk, verheffen, roemen: *iemand, iets hoog opvijzelen.* Van hier *opvijzeling.*

OPVISSCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *visschen: ik vischte op, heb opgevischt.* Uit het water ophalen: *men heeft zijn lijk daar opgevischt.* Wegvisschen, zoo visschen, dat er niet meer te visschen is: *ik heb hier alles opgevischt.* Figuurl., vinden, ontdekken: *ik heb hem nergens kunnen opvisschen.*

OPVLECHTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *vlechten: ik vlocht op, heb opgevlochten.* In de hoogte vlechten: *de haren opvlechten.*

OPVLIEGEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *vliegen: ik vloog op, ben opgevlogen.* In de hoogte vliegen: *de vogels zijn opgevlogen.* Figuurl. Schielijk opstaan: *toen hij inkwam, vloog het gansche gezelschap op.* Snel oploopen; met eenen vierden naamval: *men zag het volk de wallen opvliegen.* Schielijk geopend worden: *de deur vloog op.* Snel in de hoogte bewogen worden, opspringen: *eindelijk vatte het kruidhuis vuur en vloog op.* Opstuiven, driftig, toornig worden: *om eene beuzeling vliegt zij op.* Van hier *opvlieging.*

OPVLIJMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *vlijmen: ik vlijmde op, heb opgevlijmd.* Met eene vlijm openen: *een gezwel opvlijmen.* Van hier *opvlijming.*

OPVLOEKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *vloeken: ik vloekte op, heb opgevloekt.* Door vloeken doen opkomen; hetzelfde als *opdrieschen.* Zie dat woord.

OPVOEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *voeden: ik voedde op, heb opgevoed.* Voedsel en onderhoud verschaffen: *ik liet hem bij eene Minne opvoeden. Welcke drie maenden opgevoedt wiert in het huys sijns vaders.* BYBELV. Optrekken, opbrengen, in opzigt tot de vorming van het verstand en hart der kinderen: *hij is door wijze en deugdzame ouders opgevoed.* Van hier *opvoeder, opvoeding: zij heeft eene aanzienlijke opvoeding gehad.*

OPVOEDING, zie *opvoeden.*

OPVOEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *voeren: ik voerde op, heb opgevoerd.* In de hoogte voeren, en wel met een voertuig: *kanonnen tegen den wal opvoeren.* Opleiden, opbrengen: *hij voerde het leger den berg op.* Opwaarts voeren: *koopmanschappen te water opvoeren.* Figuurl.: *iemands eer ten hoogsten top opvoeren*, hem zeer prijzen. Van hier *opvoering.*

OPVOLGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *volgen: ik volgde op, heb* en *ben opgevolgd.* In iemands plaats komen: *de zoon moet den vader in het koningrijk opvolgen.* Involgen: *hij heeft zijnen wraaklust opgevolgd.* Van hier *opvolging.*

OPVOLLEN, zie *opvullen.*

OPVOUWEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *vouwen: ik vouwde op, heb opgevouwen.* In vouwen leggen, toevouwen: *het linnen opvouwen.*

OPVRETEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *vreten: ik vrat op, heb opgevreten.* Gulzig opeten: *het vee heeft alles opgevreten.* Figuurlijk: *iemand opvreten*, deszelfs vermogen helpen verteren. *De roest heeft dat ijzer geheel opgevreten.* Bederven, in den grond helpen: *de hooge huishuur vreet hen op.*

OPVRIJVEN, zie *opwrijven.*

OPVULLEN, (*opvollen*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *vullen: ik vulde op, heb opgevuld.* Vol maken: *een vat wijn opvullen.* Opproppen: *zich met spijs opvullen.* Van hier *opvuller, opvulling, opvulsel.*

OPWAAIJEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *waaien: ik woei op, heb* en *ben opgewaaid.* In de hoogte waaijen: *de wind waait al het stof op.* Door waaijen openen: *de wind heeft de deur opgewaaid.* Onz., met *zijn*; hard waaijen: *de wind zal*

nog wel wat opwaaijen. Opwaarts waaijen: *hare rekken zijn opgewaaid.*

OPWAARTS, (*opwaart*), bijw. van plaats, om eene beweging naar de hoogte uit te drukken: *opwaarts gaan. Opwaarts zien.*

Opwaarts, hoogd. *aufwärts*, eng. *upward*, angelf. *upweard*, in het gedicht op den H. ANNO *ufwert*, is van *op* en het oude zelfst. naamw. *waart* zamen gesteld.

OPWAKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *waken: ik waakte op, ben opgewaakt.* Wakker worden: *uit den slaap opwaken. Ick zal in den dageraat opwaken.* BYBELV. Ook van levenlooze dingen: *waekt op,* (klinkt) *gij luyte ende harpe.* BYBELV.

OPWACHTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *wachten: ik wachtte op, heb opgewacht.* Naar iemand wachten: *hij wachtte den koning aan den ingang van de zaal op.* Plegtig ontvangen: *ik zal de eer hebben, u morgen op te wachten.* Van hier *opwachter, opwachting.*

OPWAKKEREN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *wakkeren: ik wakkerde op, ben opgewakkerd.* Zich verheffen, sterker worden: *de wind wakkerde schielijk op.* Van hier *opwakkering.*

OPWARMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *warmen: ik warmde op, heb opgewarmd.* Op nieuw warmen: *spijs, melk opwarmen.* — *Ouden kost opwarmen*, telkens over dezelfde zaak spreken: *den ouden twist weder opwarmen*, een verouderd en reeds vergeten verschil weder ter bane brengen. In het gemeene leven gebruikelijk. Van hier *opwarming.*

OPWASSCHEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *wasschen: ik wiesch op, heb opgewasschen.* Door wasschen reinigen: *het linnen opwasschen.* Met water van den grond opnemen: *bloed opwasschen.* Door wasschen verwonden: *zich de handen opwasschen.* Van hier *opwassching.*

OPWASSEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *wassen: ik wies op, ben opgewassen.* Opgroeijen, opschieten: *tot eenen hoogen boom opwassen.* Figuurl.: *dat kind is in deugd opgewassen. Gij zijt tegen hem niet opgewassen*, niet bestand.

En tegens last en arbeid trots,
Opgewassen als een rots. VOND.

Van hier *opwassing.*

OPWATER, z. n., o., *des opwaters*, of *van het opwater*. Zonder meerv. Bovenwater, ook *opperwater* genaamd: *het opwater komt sterk afzakken.*

OPWEGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *wegen: ik woog op, heb opgewogen.* Ophalen: *dat blok kan het gewigt niet opwegen. Iets met goud opwegen*, met gelijke zwaarte van goud betalen. Figuurl., aan iets gelijk, of geëvenredigd zijn: *zijne deugden kunnen zijne gebreken wel opwegen.*

OPWEKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *wekken: ik wekte op, heb opgewekt.* Wakker maken: *iemand opwekken.* Levend maken: *eenen dooden opwekken.* Figuurl., vrolijk, opgeruimd maken; doch in dezen zin is het verleden deelwoord *opgewekt* meest in gebruik: *ik was gisteren niet opgewekt*, opgeruimd. Aanzetten: *iemand tot de deugd opwekken. Hierdoor werd de moed der Krijgslieden opgewekt.* Van hier *opwekkend, opwekking.*

OPWELLEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *wellen: ik welde op, heb* en *ben opgeweld.* Bedr., opgeven, opbrengen: *die bron welt zout water op.* Even opkoken: *vleesch in kokend water opwellen.* Onz., met *zijn*; in de hoogte wellen, in eene hevige inwendige beweging geraken, inzonderheid van vloeibare ligchamen; opkomen, opborrelen: *dat water welt met groote kracht op. De zee welt op.* Figuurl., van alle hevige gemoedsbewegingen, welke het bloed schielijk doen opwellen, maar ook weder schielijk bedaren: *de opwellende hitte des toorns. Hevig opwellende driften zijn doorgaans voor de gezondheid nadeelig.* Van hier *opwelling.*

OPWENTELEN. bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *wentelen: ik wentelde op, heb opgewenteld.* Naar boven wentelen: *eenen molensteen tegen eenen berg opwentelen.* Op iets wentelen: *wij kwamen eindelijk aan den kuil en hebben er den steen opgewenteld.* Van hier *opwenteling.*

OPWERKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *werken: ik werkte op, heb opgewerkt.* Op iets werken: *borduursel op laken werken; — hij liet er nog meer ranken opwerken.* Naar boven werken, met moeite naar boven krijgen: *het pak was zoo zwaar, dat wij het in geen uur konden opwerken.*

OP-

OPWERPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *werpen*: *ik werp op*, *heb opgeworpen*. Door werpen opnemen: *ik zou de deur met eenen steen opgeworpen hebben*. In de hoogte werpen: *de zee werpt schuim op*. *Men moet die aarde wat opwerpen*. Oprispen: *de maag werpt gedurig de spijzen op*. Zich eigendunkelijk voordoen: *zich tot koning opwerpen*. *Zich tegen iemand opwerpen*, zich tegen iemand verheffen, verzetten. Figuurl: *eene vraag opwerpen*, ter beantwoording voorstellen. Van hier *opwerping*.

OPWIEGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *wiegen*: *ik wiegde op*, *heb opgewiegd*. Dit woord wordt in eene figuurlijke beteekenis gebezigd, voor opbrengen, opvoeden: *zijne ouders hadden hem in alle weelde opgewiegd*. Van der jeugd af onderwijzen en opleiden: *in Themis school opgewiegd*.

OPWIJZEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *wijzen*: *ik wees op*, *heb opgewezen*. Met opgestokene vingeren aantoonen: *welaan*, *wijs op*, *wien gij bedoelt*.

OPWINDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *winden*: *ik wond op*, *heb opgewonden*. Op iets winden: *garen opwinden*. Opvijzelen: *een huis opwinden*. Ophijschen: *die pakken moeten opgewonden worden*. *Een uurwerk opwinden*, deszelfs keting om den trommel winden, en daardoor het werk aan den gang brengen, of houden. Van hier: *iemand opwinden*, aanzetten, aan den gang helpen.

OPWIPPEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *wippen*: *ik wipte op*, *heb* en *ben opgewipt*. Bedr., naar de hoogte wippen: *wip uw stoel eens op*. Onzijd: *de valbrug wipte op*.

OPWISSELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *wisselen*: *ik wisselde op*, *heb opgewisseld*. Door inwisselen verzamelen: *dukaten opwisselen*. Van hier *opwisseling*.

OPWRIJVEN, *opvrijven*, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *wrijven*: *ik wreef op*, *heb opgewreven*. Door wrijven openen: *een gezwel opwrijven*. Schoon, glanzig wrijven: *eene tafel opwrijven* — *schoenen opwrijven*.

OPZADELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb.

voorz. *op* en *zadelen: ik zadelde op, heb opgezadeld.* Den zadel opleggen: *een paard opzadelen.*

OPZAGEN, bedr w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *zagen: ik zaagde op, heb opgezaagd.* Door zagen openen: *een vat opzagen.* Door zagen verwonden: *ik heb mijne handen opgezaagd.* Figuurl., en in den gemeenzamen ftijl, zegt men tot iemand, die flecht op de viool fpeelt, en niet dan een knarfend geluid maakt: *zaag eens op. Gij begint weer op te zagen.* Ook zegt men, in dezen zin: *een lied opzagen.*

OPZAKKEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *zakken: ik zakte op, heb opgezakt.* Bedr. in zakken opzamelen, in zakken doen: *het koorn opzakken.* Figuurl., voor heimelijk in zijnen zak fteken: *hij heeft het geld fchielijk opgezakt.* Onz. met *zijn*; zakkend op iets neerkomen: het lood was op den grond gezakt.

OPZAMELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *zamelen: ik zamelde op, heb opgezameld.* Zamelen en opheffen, *erwten, noten opzamelen*, namelijk van den grond. Figuurl. *de ftemmen opzamelen.* Vergaderen, opmaken. *Ik zamelde de laatfte teedere woorden van hare fterven de lippen op.* Van hier *opzameling.*

OPZEGGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *zeggen: ik zeide op, heb opgezeid*, of *opgezegd.* Luide herhalen, oplezen: *zijne les van buiten opzeggen.* Intrekken: *den koop opzeggen.* Ontzeggen; *iemand den dienst, de huur, de vriendfchap opzeggen. Iemand geld leenen, tot opzeggens toe*, tot dat men het weder opzegt. Van hier *opzegging.*

OPZEILEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *zeilen: ik zeilde op, heb* en *ben opgezeild.* Bedr., hooger aanzeilen, bezeilen: *hij kon dat rak niet opzeilen. Eene rivier opzeilen.* Figuurl., uitvoeren, in ftand houden: *wij kunnen dat niet opzeilen. Hij kon dat huishouden niet opzeilen.* Onz., met *zijn.* Verder zeilen: *gij moet nog wat opzeilen.*

OPZENDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *op* en *zenden: ik zond op, heb opgezonden.* Naar boven zenden: *iemand den berg, den Rijn opzenden.* Naar elders zenden: *hij zond het fchip de rivier op.* Naar den wal zenden, in de fcheepvaart gebruikelijk: *de bevelhebber zond zijnen eerften Officier op, om enz.*

OPZET, z. n., o., *des opzets*, of *van het opzet*; zonder meerv.

meerv. Eigenlijk het opzetten van het eene op het andere; doch in deze beteekenis is het buiten gebruik. Figuurl., toeleg, voornemen: *bij zijn opzet blijven. Een boos opzet hebben. Hij voerde dit opzet uit.* VOND. *Iets met opzet doen.* Van hier *opzettelijk*, met opzet.

OPZETTELIJK, zie *opzet.*

OPZETTEN, bedr. w., gelijkv. Van het scheidb. voorz. *op* en *zetten*: *ik zette* (*zettede*) *op*, *heb opgezet.* Open zetten: *de poorten*, *de deur opzetten.* In de hoogte zetten: *houthoopen opzetten.* In verdere beteekenis, bij de voormalige wedloopen en ridderspelen, wanneer zekere prijs voor den overwinnaar *opgezet* of in de hoogte ten toon gesteld werd. Zoo ook in een' figuurlijken zin: *geld in een spel opzetten*, om het welk gespeeld wordt. *Goed en bloed voor iemand opzetten*, wagen. Aanhitsen: *den Zoon tegen den Vader opzetten.* — Het eene op het andere zetten: *den hoed opzetten*, op het hoofd. *Iemand eene kroon opzetten. Het eten opzetten*, op de tafel, op het vuur. *Iemand horens opzetten*, deszelfs vrouw tot ontrouw verleiden. *Een stuk op iets*, *eenen lap op eenen rok zetten. De kegels opzetten. Een breiwerk opzetten*, *eenen winkel opzetten*, beginnen. Figuurl., *hij was verbaasd opgezet*, van aangezigt, opdragtig. Bepalen; *daar is eene boete opgezet. Het brood is opgezet*, in prijs verhoogd. Bedriegen: *iemand opzetten. Hij heeft al verscheidene lieden opgezet.* Ook onverwacht komen bezoeken: *wij zullen u van den winter eens ter deeg opzetten.* Van hier *opzetting.*

OPZIEDEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *zieden*: *ik zood op*, *heb opgezoden.* Bedrijvend, opkoken: *melk opzieden. Laat de visch nog wat opzieden. Zilver opzieden.* Onzijd., in de hoogte zieden, zich ziedend verheffen: *het water begint zachtjes op te zieden.*

OPZIEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *zien*: *ik zag op*, *heb opgezien.* In de hoogte zien: *opzien naar den hemel.* BYBELV. Ook zelfstandig: *in opzien tot God.* Figuurl., uit nieuwsgierigheid of verwondering in de hoogte zien: *gij zult daarvan opzien*; in welke beteekenis de onbepaalde wijs, als een zelfstandig naamwoord, *het opzien*, zeer in gebruik is: *een boek, dat veel opzien baart. Hij maakt veel opzien in de*

wereld, hij maakt, dat elk op hem ziet. Van hier *opziener*.

OPZIGT, z. n., o., *des opzigts*, of *van het opzigt*; meerv. *opzigten*. Zorg voor, of over iets: *hij heeft het opzigt over de paarden. Die jongeling is aan mijn opzigt toevertrouwd.* Betrekking, zin: *dat heeft geen opzigt tot die zaak. In dat opzigt staan wij gelijk. Ten opzigte van mij.* Van hier *opzigtelijk*, *opzigter*.

OPZIJN, onz. w., onreg. Van het scheidb. voorz. *op* en *zijn*: *ik was op*, *ben opgeweest*. Op iets zijn: *de duiven waren niet meer op het hok*, *maar zijn er echter opgeweest*. Buiten het bed zijn: *ik ben gisteren nacht laat opgeweest*. Uit het bed opstaan: *hij is des morgens vroeg op*. Open zijn, open staan: *de deur was reeds op*. Verteerd, weg zijn: *al het brood is op*. *Het geld zal spoedig opzijn*.

OPZINGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *zingen*: *ik zong op*, *heb opgezongen*. Luid zingen; *een lied opzingen*. Figuurl., in dicht verheffen: *Des konings lof opzingen*.

OPZITTEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *zitten*: *ik zat op*, *heb* en *ben opgezeten*. Op iets zitten: *ik heb er opgezeten. Hier heeft de lap opgezeten.* Opgerigt zitten, in tegenstelling van liggen: *in het bed opzitten*. In wijdere beteekenis, laat opblijven: *ik heb den ganschen nacht opgezeten*. Op de achterste pooten zitten: *die hond kan wel opzitten*; figuurl., van menschen: *ik zal hem wel doen opzitten*, ik zal wel maken, dat hij zich naar mij schikke. *Hij kan wel opzitten*, hij verstaat de kunst van vleijen wel. *Met hangende pooten voor iemand opzitten*, hem in alles te wille zijn. Te paard zitten: *de ruiterij is opgezeten. En met hem menich man wel opgeseten.* M. Stok. Van hier *opzitter*.

OPZOEKEN, bedr. w., onregelm. Van het scheidb. voorz. *op* en *zoeken*: *ik zocht op*, *heb opgezocht*. Naarstig naar iets zoeken: *iemand opzoeken*, *eene plaats in een boek opzoeken*. Zoeken en vinden: *die hond kan opzoeken*. Van hier *opzoeking*.

OPZOLDEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *zolderen*: *ik zolderde op*, *heb opgezolderd*. Zolderen, op den zolder leggen, opleggen: *koorn opzolderen*. Van hier *opzoldering*.

OPZOUTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz.

voorz. *op* en *zouten: ik zoutte op, heb opgezouten.* In het zout leggen, om het voor bederf te bewaren. Figuurlijk, bewaren, laten liggen: *ik zal die vaten tabak nog maar wat opzouten, tot de markt gerezen is.*

OPZUIPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *zuipen: ik zoop op, heb opgezopen.* Gulzig opdrinken. Figuurl., met zuipen doorbrengen: *hij heeft al zijn goed opgezopen.*

OPZWALPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *zwalpen: ik zwalpte op, heb opgezwalpt.* Zwalpend opbrengen, opspoelen, opwellen: *waterkanten, die gout opzwalpen.* VOND.

OPZWELGEN, zie *inzwelgen*, *opslokken.*

OPZWELLEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *zwellen: ik zwol op, ben opgezwollen.* Hooger, uitgebreider worden: *zijn buik was verbaasd opgezwollen. De rivieren zwellen op.* Figuurl.: *hij zwol op van boosheid. Opgezwollen van hoogmoed en waan.* Van hier *opgezwollenheid*, *opzwelling.*

OPZWEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *op* en *zweren: ik zwoer op, heb opgezworen.* Met eenen eed toeigenen: *zij heeft hem het kind opgezworen* — gezworen, dat hij vader van het kind is.

ORAKEL, z. n., o., *des orakels*, of *van het orakel*; meerv. *orakels*, uit het Lat. *oraculum*, naar de fabelleer der ouden. Het gemeenlijk raadselachtige antwoord der Goden door de priesters, godspraak. Figuurl., een zeer wijs man, of eene wijze vrouw: *zij was het orakel van haren tijd.*

ORANJE, z. n., beteekenende de stad en het prinsdom van Oranje. Van het fr. *orange*, en dit uit het ital. *arancia. De prins van oranje. Oranje boven!* weleer, een vreugdegejuich ter eere van Neerlands Stadhouder; dikwerf ook een oproerkreet van het woedende graauw. Zamenstell. *oranjeappel*, *oranjebloesem*, *oranjeboom*, *oranjegezind*, *oranjeman*, *oranjekleurig* enz. Van hier *oranjerij.* De gesuikerde schillen van oranjeappelen worden, in de verkeering, *oranjes* genoemd. KIL. heeft *oranie.*

ORBER, zie *orberen.*

ORBEREN, bedr. w., gelijkvl. *Ik orberde, heb georberd.* Oul. zeide men *oorberen*, van *oorber*, *oorbaar*; ook *oorboren*, *orboren*, voor genieten, gebruiken. KIL. vertaalt het door *uti*, *frui.* Wij bezigen het boven op-

 ge-

gegevene *orberen*, alleen, en wel in de beteekenis van iets te gebruiken, om het voor verwaarloozing of bederf te bewaren: *dat moet eerst georberd worden.* Zie *oorbaar.* F. HALMA heeft het zelfst. *orber*, in de oude spreekwijs: *iets op den orber*, zuiniglijk, *overleggen*, J. DE DECK. bezigt *orber* voor nuttig, voordeelig;
't was noit een nutter kunst na 's werelds eind te zeilen,
Noit orber tegens stroom te roeien van de feilen,

ORDE, z. n., vr., *der*, of *van de orde*; meerv. *orden*, Naar het Lat. *ordo*. Die stand, waarin iets op zijne regte plaats staat, regelmatige schikking; *ik vond alles in orde. Orde op zijne zaken stellen. Men ontdekt eene wonderbare orde in de werken der schepping. De orde en schikking der woorden. De orde in de bouwkunst.* Zamenstell.: *bouworde*, *slagorde* enz. Een gezelschap van menschen, welke door regelen en wetten onderling verbonden zijn: *de geestelijke orde*, in de Roomsche Kerk. *De orde der Dominikanen.* Zamenstell.: *monniksorde*, *bedelorde*, *ridderorde* enz., *ordeskleed*, *ordeslint*, *ordesteeken*, enz. Het onderscheidingsteeken der ridderorde wordt ook enkel *orde* genoemd: *de orde van den kousenband.* Van hier *ordelijk*, niet *ordentelijk*; *ordeloos* zonder orde.

ORDELIJK, zie *orde*.

ORDENEN, bedr. w., gelijkvl. Van *orde*. *Ik ordende, heb geordend.* In orde brengen, stellen: *hij heeft alles wel geordend en geregeld.* Aannemen in een gezelschap van menschen, welke door regelen en wetten onder elkander verbonden zijn; ook tot de waarneming van een ambt bekwaam oordeelen en last geven. Van hier het deelw. *geordend*: *geordende personen*, Geestelijken.

ORDER, z. n., vr., *der*, of *van de order*; meerv. *orders*, Van het fr. *ordre*. Bevel, last: *op order der hooge overheid. Iemand tot iets order geven.* In den koophandel zegt men: *de Heer . . . . gelieve te betalen aan den Heer . . . , of order, de somme van* enz. Zamenstell.: *krijgsorder*, enz.

ORGANIST, *orgelist*, z. n., m., *van den organist*; meerv. *organisten*. Van het middeleeuw. *organista*, en dit van *organum*; gelijk *orgelist* van *orgel*. Die gene, wiens eigenlijk ambt en werk het is, het orgel in de kerk te bespelen.

ORGEL, z. n., o., *des orgels*, of *van het orgel*; meerv.

orgels, *orgelen*; verkleinw. *orgeltje*. Een speeltuig, uit verscheidene pijpen zamen gesteld, het welk de vereischte toonen, door middel van kunstwind, voortbrengt, en het meest in de kerken gebruikt wordt: *het orgel*, ook *op het orgel*, *spelen*. Insgelijks de verhevene plaats in de kerken, waar zich het orgel bevindt: *op het orgel gaan*. Zamenstell.: *draaiorgel*, *huisorgel*, *kerkorgel*, *waterorgel* enz., *orgeldeur*, *orgelkas*, *orgellood*, *orgelmaker*, *orgelpijp*, *orgelspeler*, *orgeltrapper*, ook *orgeltreder*, die de blaasbalken neertreedt, enz. Van dit *orgel* is het onz. w. *orgelen* gemaakt, voor op het orgel spelen: *ik orgelde*, *heb georgeld*.

Het woord komt van het gr. ὀργανον. Het onder dezen naam bekend speeltuig is zeer oud, en komt het eerst in Konstantinopel voor, alwaar men zich van hetzelve bij de godsdienstige muzijk bediende. Pipijn bekwam het eerste orgel, dat in de westersche kerk bekend werd, als een geschenk van keizer Konstantyn. Keizer Lodewijk ontving, in het jaar 840, den Priester Gregoor, welke beloofd had, orgels in den griekschen smaak te vervaardigen, met veel vreugde. Intusschen is ligt in te zien, dat de toenmalige orgels van de hedendaagsche zeer verschilden, schoon zij in het hoofdzakelijke met dezelve overeenkwamen, en uit verscheidene pijpen bestonden, welke, door middel van blaasbalken, geluid gaven.

ORGELEN, zie *orgel*.

ORGELIST, zie *organist*.

ORKAAN, z. n., m., *des orkaans*, of *van den orkaan*; meerv. *orkanen*. Een hevige storm:

Uw vatikaan zal eeuwiglijk bestaan,
Spijt donderbui, *spijt brullenden orkaan*. De Deck.

Zamenstell.: *krijgsorkaan*. Ital. *orcano*, fr. *ouragan*, Eng. *hurricane*, hoogd. *orkan*.

ORS, zie *os*.

OS, z. n., m., *van den os*; meerv. *osfen*. Verkleinw. *osje*. Een rund, zeker viervoetig dier, van het mannelijke geslacht, met gespleten klaauwen, gebogen hoornen en een' langen staart, het mannetje van de koe, in eenen ruimen zin: *wilde os*, *buffelos*; *osfen en koeijen*. Gemeenlijk echter wordt zulk een dier *een os* genoemd, wanneer het, nog jong zijnde, gesneden is, een gesneden stier, of bul. Wordt het oud gesneden, dan draagt het

het den naam van *bulos*. *Magere*, *vette ossen*. *Bulken als een os*. *Van den os op den ezel springen*, liever: *van den orse* (eng. *horse*), van het paard, *op den ezel springen*. KL. KOLYN bezigt dit *orse* voor paard. Zoo komt het ook voor in de HIST. V. ZEGHEL. V. IHER.:

Dat ors en sweete niet eenen traen,
En noijt en wast van loopen moede.

Bij L. V. VELTH: *t'ors ende te voet*. Zie *ezel*. Fig., zegt men van iemand, die dom en lomp is: *hij is zoo dom als een os* — *hij is een regte os van een' kerel*. Zamenstell.: *ossendrift*, *ossendrijver*, *ossenhuid*, *ossenkoop*, *ossenkooper*, *ossenkop*, *ossenleer*, *ossenmarkt*, *ossenoog*, *ossenpens*, *ossenstal*, *ossentong*, *ossenvleesch*, *ossenweide*, *ossenweider*.

Hoogd. *ochs*, bij ISIDOR. *oxsso*, ULPHIL. *auhsn*, angelf. *oxa*, deen. en zweed. *oxe*, eng. *ox*, ijsl. *uxa*. WACHTER en JUNIUS leiden het van het gr. *αυξανειν* wassen, vermeerderen, af.

OTTER, z. n., m., *des otters*, of *van den otter*; meerv. *otters*. Zeker viervoetig dier, dat zoo wel in het water, schoon niet lang, als ook op het land kan leven, en zich daarom gemeenlijk aan de kanten der slooten, aan de oevers der rivieren en zeeën ophoudt, alwaar het van kikvorschen, visschen en kreeften leeft. Zamenstell.: *ottervel*: *eene mof van een ottervel*.

Hoogd. *otter*, eng. *otter*, zweed. *utter*, ijsl. *ottr*, deen. *odder*.

OUBOLLIG, bijv. n. en bijw., *oubolliger*, *oubolligst*. Van *ou*, voor *au*, *ave*, d. i. *af*, nu *on* en *bollig*, van *bol*, het hoofd; thands zegt men *holbollig*, bij wien het hoofd als op den hol is, volgens L. TEN KATE. *Oubollig* is bij KIL. genoegelijk, *facetus*, en ook *ineptus*, *absurdus*. VOND. heeft: *wiens naam van den oubolligen weergalm nagebaut wort*. HOOFT heeft *oubollig*, *hobollig* en *obollig*.

OUD, bijv. n. en bijw., *ouder*, *oudst*. Dit woord wordt in verscheidene beteekenissen gebezigd. 1. Om de verstrekene during eener zake aan te duiden: *hoe oud is hij? Het kind is nog geen acht dagen oud. Hij schijnt ouder te zijn, dan hij is. Een oude man*; dit beteekent somtijds ook vader: *bestal zijn' ouden man*. A. HARTS. Ook kan het woord *oud* weggelaten worden, wanneer het genoegzaam blijkt, dat de ouderdom bedoeld wordt: *het*

kind is nog geen zes weken. 2. Om de lange during van iets aan te duiden; en wel, vooreerst, in opzigt tot de during alleen: *een oude eik. Oud geld. Oude boeken. Van de oudste tijden af. Een oude man, eene oude vrouw. Niemand is te oud om te leeren. Van ouds: wij kennen elkander van ouds.* In dezen zin wordt het woord *oude* ook zelfstandig gebruikt, voor iemand, die oud is: *oude! neem u in acht.* Ten andere, in opzigt tot iets, dat jonger is: *de oude Latijnen*, in tegenoverstelling van de latere. *Wanneer oude lieden spreken, moeten jonge kinderen zwijgen.* Ook zelfstandig: *gelijk de ouden zongen, zoo piepen de jongen*, spreekw. *Jong en oud heeft er den mond vol van*; zoo wel jonge kinderen als oude lieden spreken daarvan: *van den kinde totten ouden.* Byb. 1477. 3. Ten aanzien van verscheidene door den tijd in de dingen plaats hebbende veranderingen: *hij wordt oud voor zijnen tijd. De tegenspoeden hebben hem oud gemaakt. Een oud huis. Oude kleederen. Oude boter.* Door eene lange during bewaard, geoefend: *een oude vriend. Oude liefde verkoelt niet. Een oude zondaar. Oude vooroordeelen. Een oude haat. Oud eigen: ik heb nog een oud eigen*, ook *een oud regt, op haar.* 4. Om het voormalige bestaan van iets uit te drukken: *de stad heeft hare oude vrijheid weder gekregen. Hij gaat zijnen ouden gang. Wij zullen het bij het oude laten.* Hetgeen zijne during reeds geeindigd heeft, of hetgeen weleer geweest is: *het oude testament. In oude tijden.* Zoo ook zelfstandig, bijzonder in het meerv.: *de ouden*, d. i. menschen, die lang voor ons geleefd hebben. Hetgeen wegens zijne geeindigde during, buiten gebruik geraakt is: *oude (verouderde) woorden. De oude jaartelling.* — Van hier *oudachtig, ouderdom, ouderling, oudouderling, oudheid*, ook oul. voor *ouderdom: vermaledijt is die mensche, die de bloeme sijnder joncheyt deur alle wellusticheyt sijns vleeschs den duyvel oft der werelt offert, eñ den ghist sijnder outheyt, als hij die sonden niet meer en can ghehanteren, Gode geeft.* Clar. Spieg. Zamenstell.: *oudaard*, een oud man, *oudbakken*, ook figuurl.: *een oudbakken vrijer*, — *oudburgemeester, oude-kleerenkooper, oude-kleerenmarkt, oude-mannenhuis, oude-vrouwenhuis, ouderwets*, bijw., *ouderwetsch*, bijv. naamw.: *vervult het ouderwetsche voorbeelt.* Moon., — *oudgrootmoeder*, overgrootmoeder, *oudgrootvader*, overgrootvader, *oudmoei*, va-

ders,

ders, of moeders moei; *oudoom*, vaders, of moeders oom, *oudvader*, oudkerkleeraar: *de schriften der oudvaders — hij is al naar de oudvaders*, hij is al dood, *oudwijfsch*, van een oud wijf: *oudwijfsche vertellingen*, enz. Hoogd. *alt*, Goth., Eng., Deen. en Nederf. *old*, Angelf. *euld*. ADEL. leidt het van het Lapl. *elam*, en het Hong. *elem*, *elen* af, het welk *ik leef* beteekent.

Weleer is het onz. w. *ouden* in gebruik geweest, waarvoor wij nu *verouden*, *verouderen* bezigen: *dat gelove en oudet niet*. GULD. TR.

OUDE, (*ouder*), z. n., vr., *der*, of *van de oude*; zonder meerv. Ouderdom, leeftijd, door alle trappen van toeneming, als kindschheid, jongelingschap, huwbaarheid, enz.: *men vint de middelbaare oude*. VOND. *Tot steunsel van mijne oude*. POOT. *Die haer oude* (mannelijke jaren) *hadden*. BYB. 1477. Dit woord is thands genoegzaam buiten gebruik. Sommigen beweren, dat de regte spelling van dit woord eigenlijk *oudte* is, even als men *breedte*, *rondte* enz. zegt. Doch men herinnere zich, dat de ouden ook gewoon waren, de bijvoegel. naamwoorden tot zelfstandige te maken, door achtervoeging van eene enkele *e*, zonder *t*; en zoo zeide men *de hooge*, *de diepe*, *de kromme* enz., voor *de hoogte* enz.; en dus ook *de oude*, *de ronde*, welk laatste nog overig is in: *de ronde doen*, schoon men anders zegt *in de rondte zitten*.

OUDER, zie *oude*.

OUDERDOM, zie *oud*.

OUDERS, (*ouderen*), z. n., meerv. Vader en moeder: *dat kind heeft geene ouders meer*. *Onze eerste ouders*, Adam en Eva. Zamenstell.: *voorouders*; zoo ook *ouderliefde*, *ouderloos*, *oudermin*, enz. Het woord stamt van *oud* af, en wel van den vergrootenden trap *ouder*, zelfstand. genomen. Of het is van denzelfden oorsprong als het Hoogd. *Eltern*, volgens WACHT. afkomstig van het oude *alen*, *parere*. Oudt. is het enkelv. *ouder* in gebruik geweest: *den ouder niet te min*. DE DECK.

OUDERWETS, *ouderwetsch*, zie *oud*.

OUDHEID, zie *oud*.

OUDWIJFSCH, zie *oud*.

OUTAAR, *outer*, zie *altaar*.

OUWEL, z. n., m., *des ouwels*, of *van den ouwel*; meerv. *ouwels*. Verkleinw. *ouweltje*. Een zeer dun gebak, het welk gemeenlijk uit enkel meel, of bloem, en water be-

staat.

staat. De suikerbakkers bedienen zich daarvan tot eenen bodem voor hun suikergebak. Ook wordt dezelve gebruikt, om drooge, of dik gemaakte medicijnen daar in te wikkelen, en dus in te nemen: *iets met eenen ouwel innemen.* Van ronde ouwels bedient men zich, om brieven te verzegelen: *eenen brief met eenen ouwel toedoen.* De ouwels, welke men, in de Roomsche Kerk, bij gelegenheid van het avondmaal, gebruikt, zijn van denzelfden aard, doch grooter dan briefouwels.

Het is, even als *oblie*, van het lat. *oblata* afkomstig. In de eerste tijden des christendoms bragten de Christenen, bij hunne zamenkomsten, alles mede, wat tot hunne liefdemaaltijden, en de daarop volgende viering van het h. avondmaal, noodig was; het welk daarom *oblata*, *oblationes* genoemd werd. Dewijl daartoe nu ook het ten avondmaal vereischt wordende brood behoorde, zoo behield hetzelve dien naam, niet alleen na de afschaffing der liefdemaaltijden, maar ook nadat men in plaats van brood den ouwel invoerde; en vervolgens werd ons gewoon, en daaraan gelijk ouwelgebak ook met dien naam bestempeld. Zie *oblie.*

OVEN, z. n., m., *des ovens*, of *van den oven*; meerv. *ovens*, verkleinw. *oventje.* Eene beslotene plaats, geschikt, om door vuur heet gemaakt te worden, ten einde daarin te bakken: *een gloeijende oven. Den oven stoken. Het brood in den oven schieten. Dat gaapt zoo wijd als een oven*, dat is geheel onwaarschijnlijk. *Het was of hij tegen eenen oven gaapte*, zijne redenen vonden geenen ingang. Zamenstell.: *bakoven*, *glasoven*, *kalkoven*, *potoven*, *smeltoven*, *steenoven*, enz. *Ovendeur*, *ovendweil*, *ovenschop*, *ovenstok* enz. Reeds bij Kero *ouan* (*ovan*) Notk. *ouen*, Tat. *ovan*, Ulphil. *auhn*, nederf. *aven*, angelf. *ofen*, *ofne*, eng. *oven*, deen. *ovne*, ijsl. *ofn.* Wacht. erkende reeds de overeenstemming van dit woord met het gr. *ἰπνω*, *ik steek aan.*

OVER, bijw. en voorzetsel. 1. Bijwoord; aan de overzijde: *hij woont daar regt over.* Overig: *tijd over hebben. Daar is geld over.* Voorbij: *het onweer was schielijk over. Zij liepen over en weder. Over zijn*, voor overgegeven zijn: *de stad was reeds over.* 2. Voorzetsel, het welk alleen met zijn naamwoord, of ook in zamenstelling met andere woorden voorkomt. Vooreerst beteekent het een zijn, of werken in de hoogte, met betrek-

trekking tot een zich daaronder bevindend ding: *over de deur liggen. Er hangt een onweer over de stad. Den eenen rok over den anderen aantoen. Hij sloeg de handen over zijn hoofd zamen. De zon zal niet weder over hem opgaan. Over hoop werpen. Hij viel hals over kop op den grond. De hand over iemand uitstrekken. Een' sluijer over zijn hoofd hangen. Over eenen steen springen. Over de markt gaan. Over de kling laten springen. De haren hangen hem over de ooren. Kom ik over den hond, dan kom ik over den staart*, spreekwoord. *Met iemand over weg zijn*, in gezelschap van iemand reizen; van hier de spreekwijs: *ik kan met hem zeer wel, of niet, over weg*; zeer wel, of niet met hem omgaan. Figuurl.: *tot over de ooren in de schulden steken*. Vervolgens het voorwerp eener werkzaamheid: *langen tijd over iets doorbrengen. Over weinig zijt gij getrouw geweest*, BYBELV. *Over eene zaak denken. Over zeker onderwerp prediken. Zijne gedachten over iets zeggen*. Wijders den tijd dat men met eene zaak bezig is; waarvoor ook *gedurende, onder* en *bij* gebruikt worden: *laat de zon niet over uwen toorn ondergaan*, gedurende uwen toorn. *Over* (bij) *den maaltijd viel niets van belang voor. Over dag*, bij den dag. Inzonderheid, wanneer daarbij tevens de aanleiding der werkzaamheid, of de aanleidende oorzaak zelve bedoeld wordt: *over dat zeggen ontstond eene hevige woordenwisseling. Over iets in haat geraken. Iemand over iets geluk wenschen.* Verder, wat aan gene zijde is en geschiedt: *over de rivier wonen. Hij is reeds over de grenzen.* Dikwerf duidt het een voorwerp van magt, heerschappij, toezigt en opmerkzaamheid aan: *een heer over alles. Over iemand regeren. De zege over zijne vijanden behalen. Een wakend oog over iemand houden.* Wijders het voorwerp eener gemoedsbeweging: *zich over iets ergeren, verheugen, verwonderen* enz. *Over iets boos worden, klagen, schreijen* enz. Zoo ook een grooter getal, maat en gewigt: *over den gewonen tijd uitblijven. Het is reeds over tienen*, tien uren. *Over de helft. Heden over acht dagen, overlang of over kort. Over vele jaren*, vele jaren geleden. Ten tweede in zamenstelling met andere woorden. Deze zijn, 1. voornaamwoorden en bijwoorden: *overal, overeen, daarover, hierover, tegenover, vooróver, waarover*. 2. Naamwoorden, zoo bijvoegelijke als zelfstandige, terwijl het in zamenstelling met

bijv.

bijv. naamwoorden, eene soort van overtreffenden trap aanduidt, het welk bij al zulke zamenstellingen ligtelijk op te maken is, waarom wij die alle niet afzonderlijk zullen behandelen, als: *overgroot*, *overluid*, *overoud*, *overtollig* en vele anderen. Zoo ook met zelfstandige naamwoorden, als: *overbuur*, *overhand*, *overhemd*, *overmoed*, *overrok*, *overvloed* enz. 3. Werkwoorden, bij welke echter een merkelijk onderscheid plaats heeft. Eenige zijn onzijdig, of van nature, of door de zamenstelling; en bij deze valt de nadruk der uitspraak op het voorzetsel, het welk hier scheidbaar is, als: *óverblijven*, *ik bleef over*, *óverhangen*, *ik hing over*, *óverloopen*, *ik liep over*, enz. Andere, en wel de meeste, zijn bedrijvend, of hebben eenen vierden naamval bij zich; en in deze valt de nadruk op het werkwoord, en is het voorzetsel onscheidbaar: *overdenken: ik heb het overdacht*; *zich overijlen: ik overijlde mij*; *iemand overvallen*, *overloopen: ik overviel hem*, *hij overliep mij*. Dat het voorz. *over*, met een en hetzelfde werkw. zamengesteld, in sommige gevallen, dan eens scheidb. en dan weder onscheidb. is, blijkt uit het boven aangevoerde *óverloopen: de ton liep over*, en *overlóopen: ik overloop niemand*. Zoo ook *óverwegen*, nog eens wegen, *ik weeg over*, en *overwégen*, bepeinzen, *ik overweeg*.

Oul. werd dit *over* ook in de beteekenis van *voor* gebezigd: *die Grave hilt dit over spel*, d. i. voor spel, of jokkernij. Mel. St. *Ick hielt u over mijn vrient*, voor mijn' vriend. Seghel. Zoo zeide men ook *voet over voet*, voor *voet voor voet*. Insgelijks *over niet*, d. i. *voor niet*, vergeefs. Ook komt het voor in de beteekenis van *boven*: *ende die man was groot over alle die van orienten*. Byb. 1477. *Zijn ooveraardigh vernuft*. G. Brandt.

Dit oude voorzets. is reeds bij Ulphil. *afar*, *ufar*, Isidor. *ubar*, in het nederf. *over*, *över*, *äwer*, hoogd. *uber*, angelf. *över*, zweed. *yfver*, *ofar*, *ivir*, perf. *aber*, bij Kero *juber*, gr. *ὑπερ*, lat. *super*, *supra*, fr. *sur*. De hooge ouderdom van dit woord blijkt reeds uit het hebr. עבר, *trans*, over.

OVERAARDIG, bijv. n. en bijw., *overaardiger*, *overaardigst*. Van *over* en *aardig*. Zeer aardig. Van hier *overaardiglijk*.

OVERAARDSCH, bijv. n., door Hooft gebezigd, voor *bovenaardsch*.

OVERAAT, veroud. z. n., voor gulzigheid: *Ende aldus die wolve verteren, ende met overate verslinden.* L. VAN VELTH. KIL. heeft *overaete*, *overaetheid*, *nimia ingluvies.* Van hier *overatig*, insgelijks verouderd.

OVERAL, bijw. van plaats. Van *over* en *al.* In alle plaatsen. Zamenstell.: *overaltegenwoordig*, *overaltegenwoordigheid.*

OVERALTEGENWOORDIG, zie *overal.*

OVERASEMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *asemen: ik overasemde, heb overasemd.* Den asem, of adem, over iets laten gaan:

Sijn voorhoofd blaeuwt en bleekert meer noch min,
Dan overaasemt tin. SIX V. CHAND. — KAMPH. bezigt *overademen.*

OVERAZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *azen*, d. i. aas geven, voeden, en ook zelf eten; zoo wel van menschen als dieren; *ik overaasde, heb overaasd.* Te veel aas, te veel eten geven: *dat dier heeft zijne jongen overaasd.* Zoo ook *zich overazen.*

OVERBAAT, z. n., vr., *der*, of *van de overbaat*; meerv. *overbaten.* Winst: *overbaet rekenen.* VOND. Reeds eenigzins verouderd.

OVERBINDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *binden: ik bond over, heb overgebonden.* Over iets binden. Ook op nieuw binden, herbinden: *de band is slecht om dat boek gelegd; hij moet overgebonden worden.* Van hier *overbinding.*

OVERBLAZEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *blazen.* Scheidb.: *ik blies over, heb overgeblazen.* Nog eens, op nieuw blazen, in de glasblazerij: *al wat gisteren geblazen was, moest van daag overgeblazen worden.* Voor op de fluit, of een ander blaasspeeltuig spelen, zegt men: *gij moet dat muzijkstuk nog eens overblazen*, insgelijks met den klemtoon op het voorzetsel. Onscheidb.: *ik overblies, heb overblazen*; met den klemtoon op het werkwoord. Goud over iets blazen: *ik heb mijne zilveren snuifdoos laten overblazen. Dat zijn overblazen kandelaars.* Van hier *overblazing.*

OVERBLIJFSEL, zie *overblijven.*

OVERBLIJVEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *blijven: ik bleef over, ben overgebleven.* Dit woord wordt, in het gemeene leven, voor *overig blijven* gebezigd. Overschieten: *er is nog veel spijs over-*

ge-

gebleven. Blijven bestaan, in tegenoverstelling van ophouden te bestaan: *hij is alleen van tien kinderen overgebleven.* Oudt. werd het ook onscheidb. gebezigd, zoo als uit Kil. blijkt, die het deelw. *overbleven*, *residuus*, heeft. Van hier *overblijffel.* Het geen overschiet: *het overblijffel van eenen maaltijd. De overblijffels eener stad. De overblijffels der Heiligen*, bij Kil. *overblevelingen*, *reliquiae. Dat is nog een overblijffel der oude vooroordeelen. Dat is een overblijffel der koorts.*

OVERBLUFFEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *bluffen*: *ik overblufte*, *heb overbluft.* Het zelfde als *verbluffen.* Eigenlijk, al slaande overweldigen, van het oude *blouwen*, *blauwen*, slaan. Men gebruikt het, in de beteekenis van iemand met scherpe woorden, of bitse bejegeningen, ter neder slaan, moedeloos maken. *Zij laat zich niet ligt overbluffen.* Van hier *overbluffing.*

OVERBOBBELEN, veroud. bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *bobbelen*: *ik overbobbelde*, *heb overbobbeld.* Overschreeuwen: *wij werden door hen overbobbeld.* Van hier *overbobbeling*: *na de overbobbelingen des oproerzieken Volks.* Oud.

OVERBODIG, bijv. n., en bijw., *overbodiger*, *overbodigst.* Van *over* en *bodig*, dat buiten zamenst. niet gebruikt wordt. Meer dan geboden, of bevolen is: *overbodige werken. Dat zijn overbodige pligtplegingen.* Oud. bezigt *overbodig van*: *schaars in trouw*, *overboodig van werken.* Van hier *overbodigheid*, *overbodiglijk.*

OVERBRASSEN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *brassen.* Scheidb. en onz: *ik braste over*, *heb overgebrast.* Nog eens, op nieuw, brassen, slempen: *wij hebben den volgenden dag overgebrast.* Onscheidb. en bedr.: *ik overbraste*, *heb overbrast.* Door veel brassen en smullen benadeelen: *ik heb mij van deze week overbrast. Gij zult u daaraan niet overbrassen.* Van hier *overbrassing.*

OVERBRENGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *brengen*: *ik bragt over*, *heb overgebragt.* Naar iemand brengen: *zijnen vriend eenen brief overbrengen.* Boodschappen, bekend maken: *ik heb die tijding overgebragt.* Ingevolge hiervan, iets, dat verzwegen moest worden, aan den dag brengen, ontdekken: *ik spreek, in zijne tegenwoordigheid, van die zaak niet, want hij brengt alles over.* Van hier *overbrenger*, *over-*

brenging, *overbrengster*. Wijders, overvoeren: *iemand zijn goed helpen overbrengen. Iemand veilig overbrengen.* Toepassen, figuurl: *wanneer wij dit gezegde nu op de zaak in geschil overbrengen.* Moeite en ongemak hebben: *ik heb wat met hem overgebragt!*

OVERBRIEVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *brieven: ik briefde over, heb overgebriefd.* Eigenl., door middel van brieven berigten: *hij heeft het alles naauwkeurig overgebriefd.* Figuurl., berigten, bekend maken, ontdekken: *wacht u voor hem, want hij kan niet nalaten, alles over te brieven.* Van hier *overbriever*, *overbrieving*.

OVERBRUGGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *bruggen*, dat buiten zamenstell. niet gebruikt wordt: *ik overbrugde, heb overbrugt.* Eene brug over een water slaan: *eene rivier overbruggen.* HOOFT bezigt het van de schelde.

OVERBUIGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *buigen: ik boog over, heb overgebogen.* Krom buigen: *ik heb dat ijzer wat overgebogen.* Van hier *overbuiging*.

OVERBUITELEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *buitelen: ik buitelde over, heb* en *ben overgebuiteld.* Voor — of achterover tuimelen: *gij moet overbuitelen*, over uw hoofd. Van hier *overbuiteling*.

OVERBUUR, zie *over*.

OVERDAAD, z. n., vr., *der*, of *van de overdaad.* Onmatigheid, verkwisting: *groote overdaad plegen.* Het meerv. *overdaden*, schoon anders niet gebruikelijk, komt bij SCHRIECK voor: *de overdaden van Campanien.* Oul. werd het ook voor stoutheid, roekeloosheid gebezigd: *ende hij sloech hem, om deze overdaat.* BYB. 1477. Ook voor verongelijking: *God moete dese overdaat wreken.* ESOP. Van hier *overdadig*, onmatig, verkwistend; Oul. ook voor lastig, moeijelijk: *valt mij niet overdadich, die u bemint lief weest hem ghenadich.* CONST. D. MINNE. Ook voor slecht, misdadig: *om dat si ouerdadich gheweest hebben.* BYB. 1477. Hiervoor heeft de statenoverzetting: *omdat sij overtreden hebben.* KIL. heeft het in den zin van gewelddadig. Voorts: *overdadigheid*, *overdadiglijk*.

OVERDADIG, zie *overdaad*.

OVERDEK, z. n., o., *des overdeks*, of *van het overdek*; meerv.

meerv. *overdekken.* Een dek, het welk over iets gelegd wordt. Ook voor een bovendek, in tegenoverstelling van een *onderdek.* Insgelijks het *verdek* van een schip, anders *dek*, *halfdek* genoemd.

OVERDEKKEN, bedr. w., gelijkv. Van het onscheidb. voorz. *over* en *dekken: ik overdekte, heb overdekt.* Iets met iets geheel bedekken: *eene galerij overdekken. Eene overdekte kolfbaan*, in tegenoverstelling van eene opene baan. Figuurl : *met schaamte — schande overdekt.* Van hier *overdekking*, *overdeksel*, oul voor schort, of schortelkleed gebezigd: *soe naeyden si te gader blader van vigheboem, ende maecten hem ouerdecsele.* Byb. 1477.

OVERDENKEN, bedr. w., onregelm. Van het onscheidb. voorz. *over* en *denken: ik overdacht, heb overdacht.* Overwegen, bepeinzen: *laat hem zijn geluk eerst regt overdenken. Zijne zonde overdenken. Een rijpelijk overdacht besluit.* Men zegt echter ook, scheidb.: *denk daar eens over. Hebt gij over die zaak al eens gedacht?* Van hier *overdenking.*

OVERDOEN, bedr. w., onregelm. Van het scheidb. voorz. *over* en *doen; ik deed over, heb overgedaan.* Iets aan iemand overlaten, overmaken: *iemand eenen koop overdoen.* Ook nog eens doen: *dat is niet goed gedaan, gij moet het overdoen.*

OVERDOUWEN, *overduwen*, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *douwen; ik douwde over, heb overgedouwd.* Overstooten, door douwen oversturen: *douw de schuit eens over.*

OVERDRAGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *dragen: ik droeg over, heb overgedragen.* Dragend overbrengen: *iemands huisraad helpen overdragen.* Figuurl.: *eene rekening uit het eene in het andere boek overdragen. Iemand eenen post, eene schuld overdragen.* Vertellen, overbrieven: *hij heeft die zaak valschelijk overgedragen.*

En ghy, Apollo, soo ghy weer gaet overdraegen,
Dat ick by Venus slaep, kryght ghy de huyd vol slaegen.
Westerb.

Van hier: *overdrager*, *overdraging*, *overdragt: de overdragt van een huis*, enz.

OVERDRAGT, zie *overdragen.*

OVERDREVEN, zie *overdrijven.*

OVERDRIJVEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb.

scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *drijven*. Bedr. en scheidb.: *ik dreef over*, *heb overgedreven*. Over iets en naar de overzijde drijven. *hij dreef het vee over*. Onzijd., met *zijn*: *de schuit is overgedreven*, naar de overzijde. Bedr. en onscheidb.; *ik overdreef*, *heb overdreven*. Eigenlijk: *het vee overdrijven*, het sterker voortdrijven, dan deszelfs krachten toelaten. Figuurl., in het verhalen, of voorstellen eener zaak, de grenzen der waarheid, billijkheid, welvoegelijkheid enz. overschrijden. Zoo *overdrijft men iets*, b. v., wanneer men het als grooter, gewigtiger, gevaarlijker enz. voorstelt, dan het is. *Dikwerf overdrijft men de lofspraak der vriendschap ten koste der algemeene menschenliefde*. Van hier het verled. deelw. *overdreven*: *dat is overdreven*. *Een overdreven voorstel van iets*. Zoo ook *overdrevenheid*.

OVERDRINKEN, *zich*, wederk. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *drinken*: *ik overdronk mij*, *heb mij overdronken*. Meer drinken, dan dienstig is, of dan men verdragen kan: *hij overdrinkt zich elken dag*. *Men zou zich aan dien wijn ligtelijk overdrinken*.

OVERDUWEN, zie *overdouwen*.

OVERDWAALSCH, bijv. n., eenigzins verouderd. Hoogmoedig: *overdwaalsch en onmatig*. OUD. *Overdwaalsche gastmalen*. OUD. *Overdwaalsche zeden*. HOOFT. Van hier: *overdwaalschheid*, bij HOOFT.

OVERDWARS, bijw. Van *over* en *dwars*. Dwars: *de boom lag overdwars op den weg*. *Het schip ligt overdwars in het water*. *Overdwars gluiren* (*gluren*). HOOFT. VOND. bezigt het bijvoegel.: *van verre geeft hij u een overdwers gezigt*.

OVERDWARSEN, bedr. w., gelijkvl. Van *overdwars*: *ik overdwarste*, *heb overdwarst*. Dwarsboomen, belemmeren: *hij overdwarste mij in mijne voornemens*. *Om zijne wijsheit t'overdwersfen*. MOON. Van hier: *overdwarsing*.

OVEREEN, bijw., eenstemmig, eenerlei bestemming hebbend: *overeen komen*, eenstemmig zijn. *Dat komt daarmede niet overeen*. *Overeen stemmen*, eenerlei toon, eenerlei inhoud hebben. *Die speeltuigen stemmen volmaakt overeen*. *Menschen, die in hunne meeningen en goede oogmerken met elkander overeen stemmen*. Bij deze beide werkwoorden wordt het meest gebruikt. Men zegt

zegt nogtans ook *overeen brengen: dit gezegde kan ik met uw vorige niet overeen brengen.*

Daar *overeen* niets meer, dan een bijwoord is, zoo is het tegen de regelmaat der tale het met het werkwoord te vereenigen, en dus *overeenkomen*, *overeenstemmen*, als een woord te schrijven. De daarvan afgeleide naamwoorden echter zijn ware en regelmatige zamenstellingen: *overeenkomst*, *overeenkomstig*, *overeenstemming* enz.

OVEREENKOMST, zie *overeen.*

OVEREENSTEMMING, zie *overeen.*

OVEREERGISTEREN, bijw. Vooreergisteren. Voor drie dagen: *dat is overeergisteren gebeurd.*

OVEREIND, *overend.* Bijw. Van *over* en *eind*, *einde*. Regt op: *iets overeind zetten.* Figuurl.: *zijn gemalin ontwaeckt; het hof raeckt overende.* VOND. *De wraeck zet het hof, en stat en straten overent.* VOND.

OVEREISCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *eischen: ik overeischte, heb overeischt.* Te veel, boven de waarde eischen: *zij is altoos gewoon wel de helft te overeischen.* Van hier: *overeischer*, *overeisching.*

OVEREN, veroud. onz. w., gelijkvl. *Ik overde, ben geoverd.* Van *over.* Overig zijn: *datter van nu voortaen niemant anders meer en overt.* ALDEGONDE.

OVERETEN, *zich*, wederk. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *eten: ik overat mij, heb mij overeten.* Te veel eten. In den lagen spreektrant *oververeten.*

OVERGAAF, *overgave*, z. n., vr., *der*, of *van de overgaaf*; meerv. *overgaven*, doch zelden. Van het werkw. *overgeven.* Die handeling, waardoor iets geheel in de magt van een' ander gesteld wordt: *de overgaaf eener vesting.* Met den vijand omtrent *de overgaaf eener stad* handelen.

OVERGAAN, onz. en bedr. w., onregelm. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *gaan.* Onz. en scheidb.: *ik ging over, ben overgegaan.* Overloopen: *hij ging tot den vijand over.* Zich van het eene voorwerp naar het andere begeven: *tot iemands gevoelen — tot een' anderen godsdienst overgaan.* Zich tot iets bepalen: *tot een ander onderwerp overgaan. Ik zal er maar toe overgaan*, besluiten. Verdwijnen: *het onweer ging schielijk over. De pijn zal nu wel overgaan.* Overgege-

 ven

ven worden: *op deze voorwaarde ging de stad over.* Getrokken worden, en daardoor tot geluid overgaan: *de bel ging niet over.* Met eenen derden naamval des persoons, voor gebeuren, bejegenen, overkomen:

Wat of dien herdren overgaet,
Dat zij van hunne kuddewacht,
De schreden herwaert stellen? POOT.
Wat gaet het sterflot over,
Dat het de beste lover
Van Febus lauwer schent. VOND.

In zekeren toestand geraken: *het lijk was reeds tot verrotting overgegaan.* Als bedr. en met eenen vierden naamval; over iets gaan: *gij moet de brug maar overgaan.* Ook van levenlooze zaken: *als er de schaaf nog maar eens overgaat, zal het wel glad worden.* Wederk. en onscheidb.: *ik overging mij, heb mij overgaan.* Meer, of sterker gaan, dan zijne krachten toelaten: *ik wilde mij niet overgaan.* Van hier: *overgang.*

OVERGADEREN, zie *overgaren.*

OVERGANG, z. n., m., *des overgangs,* of *van den overgang;* meerv. *overgangen.* Van het werkw. *overgaan.* Het gaan over iets: *de overgang over een water, over eene brug. Den vijand den overgang betwisten. Het heeft van den nacht eenen overgang ijs gevroren.* Het overgaan van het eene voorwerp tot het andere: *de overgang tot een ander gevoelen — tot eene andere kerk — tot eenen anderen godsdienst.* Datgeen, waardoor men van het eene onderwerp tot het andere overgaat: *de dood is de overgang tot de onsterflijkheid;* bijzonder in de kunsten en wetenschappen; het tegengestelde van sprong: *er zijn in deze redevoering geene natuurlijke overgangen.* Het overgaan: *tot den overgang der stat.* VOND.

OVERGAPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *gapen: ik overgaapte, heb overgaapt.* Gapend met de tanden omvatten: *ik kan dat stuk brood niet overgapen.* Ook wordt het wederk. gebezigd: *zich overgapen,* wijder gapen, dan men behoort, of kan, zich door te wijd gapen bezeeren.

OVERGAREN, *overgaderen,* bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *garen, gaderen: ik gaarde over, heb overgegaard.* Door vergaderen overhouden, besparen: *zij heeft, in die jaren, vijftig duizend gulden overgegaard.*

OVERGAVE, zie *overgaaf.*
OVERGEGEVEN, zie *overgeven.*
OVERGELOOF, z. n., o., *des overgeloofs*, of *van het overgeloof*; zonder meerv. Van *over* en *geloof.* Bijgeloof: *zij waren zeer genegen tot overgeloof.* Van hier: *overgeloovig*, *overgeloovigheid.*
OVERGEVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *geven*: *ik gaf over*, *heb overgegeven.* Iets in iemands handen, of magt stellen: *iemand de sleutels*, *eenen brief*, enz. *overgeven. De gevangenen overgeven. Den vijand de stad overgeven. Zich overgeven*, en van hier figuurl.: *zich aan zijne driften overgeven* — *zich aan Gods voorzienigheid overgeven*, onderwerpen. Afstaan: *zijn regt*, *zijne aanspraak op iets overgeven.* Overreiken: *geef mij het brood eens over.* Overlaten om te vonnisfen; *eene zaak aan onzijdigen overgeven.* Uit wellevendheid wordt *overgeven*, ook voor braken gebezigd: *ik gaf alles, over*, *wat ik gegeten had. Hij wordt wel kwalijk*, *maar geeft niet over*, spreekw., bedoelende eenen gierigaard, die van het zijne niet ligt afstapt. Van hier: *overgeving.* Het verled. deelw. *overgegeven* wordt als bijv. n. en als bijw. gebezigd, met trappen van vergrooting: *overgegevener*, *overgegevenst*, voor boos, slecht: *een overgegeven mensch*, *booswicht. Hij heeft daarin overgegeven slecht gehandeld.* Van hier: *overgegevenheid.*
OVERGEWIGT, zie *overwigt.*
OVERGIETEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *gieten.* Scheidb.: *ik goot over*, *heb overgegoten.* Van het eene in het andere gieten: *ik heb den wijn in andere flesschen overgegoten.* Zoo gieten, dat het overloopt: *houd op*, *gij giet den wijn*, ook *de flesch*, *over.* Onscheidb.: *ik overgoot*, *heb overgoten.* Geheel begieten: *ik ben met versche olie overgooten.* Bybelv. Van hier: *overgieting.*
OVERGOLVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *golven*: *ik overgolfde*, *heb overgolfd.* Golfsgewijze overgieten: *wat is de mensch*, *dien gij*, *gelijk met stroomen*, *snel overgolft?* Camph.
OVERGOOIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *gooijen*: *ik gooide over*, *heb overgegooid.* Over iets gooijen, toegooijen: *mijn hoed woei over de sloot*, *en er was niemand*, *die hem kon overgooijen.*
OVERGREEP, zie *overgrijpen.*

OVERGRIJPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *grijpen: ik overgreep, heb overgrepen.* Grijpend omvatten: *de bal was te groot, ik kon hem met eene hand niet overgrijpen.* Van hier *overgreep*, voor ongeoorloofde greep, dieverij:

En 't geen mij soo tot nut als eere was bestelt,
Heb ick, eylaas, misbruyckt, den mynen als ontstolen,
En deed noch overgreep in andre luyden geld.

F. v. DORP.

OVERGROOT, bijv. n. en bijw. Zeer, buiten gewoon groot, meer dan groot: *eene overgroote duurte.* Van *over* en *groot.* Zamenstell. *overgrootmoeder*, oudgrootmoeder, *overgrootvader.*

OVERGULDEN, bebr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *gulden: ik overgulde, heb overguld.* Met dun geslagen goud overdekken; waarvoor eehter *vergulden* meer in gebruik is.

OVERHAASTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *haasten: ik overhaastte, heb overhaast.* Te veel haasten: *gij moet hem niet overhaasten. Zich overhaasten.* Van hier: *overhaastig: een overhaastig mensch*, die te veel haast maakt; *overhaasting*, overijling: *iets met overhaasting doen.*

OVERHALEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *halen: ik haalde over, heb overgehaald.* Naar de overzijde halen: *iemand met eene schuit overhalen. Als nu de ponte overvoer, om het huis des Koninghs over te halen.* BYBELV. *Den haan van een schietgeweer overhalen.* Doen overslaan: *dat zal de schaal wel overhalen.* Overbrengen: *iemand tot zijn gevoelen overhalen.* De kracht uit iets trekken, van kruiden, bloemen enz. gesproken. Doorhalen, over den hekel halen: *ik zal hem duchtig overhalen.* Van hier *overhaler*, overvaarder, *overhaling.*

OVERHAND, z. n., vr., *der*, of *van de overhand;* zonder meerv. Van *over* en *hand.* In zoo ver de hand ook magt en sterkte beteekent, de overtreffende magt en sterkte: *de overhand hebben, bekomen, krijgen. Dien prijs der overhandt uit der handt te werpen.* HOOFT. *Onze driften nemen dikwerf de overhand op de rede. Het kwaad bekwam de overhand. Ende de wateren hadden d'overhand boven d'aerde.* BYBELV. In deze beteekenis komt het reeds bij STRIJK. voor.

OVER-

OVERHANDIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *handigen*, van *hand*. Met de hand overreiken: *iemand eenen brief overhandigen*. Van hier *overhandiging*.

OVERHANGEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *hangen*: *ik hing over*, *heb overgehangen*. Bedr. over iets hangen: *hang den ketel over*, over het vuur. Onzijd., met *hebben*: *de ketel heeft al lang overgehangen*, over het vuur. Overhellen: *dat huis hangt verbaasd over*. Genegen zijn: *hun overhangend hart*. Hooft. Van hier: *overhanging*.

OVERHEBBEN, bedr. w., onregelm. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *hebben*: *ik had over*, *heb overgehad*. In het gemeen, voor *overig hebben*: *ik heb hem gisteren tien guldens gegeven*, *en heden heeft hij er geen vier vanover*. *Soo hadde die*, *die veel verſamelt hadde*, *niets over*. Bybelv. *Voor iemand veel overhebben*, hem zeer genegen zijn.

OVERHEEN, bijw., over iets heen: *ik had een' rok aan*, *en trok er nog een' jas overheen*. *Ergens met kalk overheen ſtrijken*. *Hij gooide den bal over het huis heen*. *Hij loopt er los overheen*, neemt het weinig ter harte. Nogmaals, boven dien: *hij had reeds goed gedronken*, *en nam er nog eene flesch overheen*.

OVERHEER, z. n., m., *des overheeren*, of *van den overheer*; meerv. *overheeren*. Van *over* en *heer*. Heer over iemand, als deszelfs onderdaan: *men moet zijnen overheeren onderdanig zijn*. Die het hoogſte gezag heeft: *dat elck man overheere in ſijn huijs weſen ſoude*. Bybelv. Van hier: *overheerlijk*, dat met de waardigheid van eenen overheer overeenkomt en daarin gegrond is: *een overheerlijk bevel*. Doch in dezen zin wordt het zelden gebezigd, meer voor zeer heerlijk: *dat is een overheerlijk*, een zeer ſchoon, *gezigt!*

OVERHEEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *heeren*, van *heer*: *ik overheerde*, *heb overheerd*. Als heer over iemand regeren: *hij overheert zijn gansch huisgezin*. Veroveren, bemagtigen, overwinnen: *hij overheerde*, *in korten tijd*, *het gansche rijk*. Fig.: *kan tochten van de ziel met wijsheijt overheeren*. F. v. Dorp. Van hier *overheering*.

OVERHEERLIJK, zie *overheer*.

OVERHEERSCHEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb.

fcheidb. voorz. *over* en *heerfchen: ik overheerschte, hij overheerscht.* Onderbrengen, overwinnen: *hij overheerscht alles, wat zijnen oogmerken niet begunftigt.* Van hier *overheerfcher, overheerfching.*

OVERHEID, z. n., vr., *der*, of *van de overheid;* meerv. *overheden.* Heerfchappij, overmagt: *tegen de overheden tegen de magten.* BYBELV. Doch in dezen zin wordt het niet meer gebezigd. Die met openbaar gezag over Land, ftad, enz. bekleed zijn: *bij laghe en hooghe overheden.* H. DE GR. *'s Lands wettige overheid.* Zamenftell.: *overheidsambt, overheidsperfoon.* Van *over* en *heid.*

Voor *overheid* zegt men ook *overigheid;* doch *overheid* is, naar mijn inzien, het beste, dewijl *overig (reliquus)* iets anders is dan *over;* welk laatfte het denkbeeld van magt en gezag in zich bevat.

OVERHELLEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *hellen: ik helde over, heb overgeheld.* Eigenlijk overhangen: *de heining begint over te hellen.* Figuurl.: *de overwinning helde dra aan de zijde des vijands over. Voorheen heb ik daartoe overgeheld, doch thans ben ik van andere gedachten.* Van hier *overhelling.*

OVERHOEF, z. n., m., *des overhoefs*, of *van den overhoef;* zonder meerv. Van *over* en *hoef.* Uitwas van een paardenhoef.

OVERHOEKS, bijw., *overhoeksch*, bijv. n., van *over* en *hoeks, hoeksch.* Schuins, dwars: *die ftijl ftaat overhoeks.*

OVERHOOP, bijw., van *over* en *hoop.* Onder elkander: *alles overhoop fmijten. Wij wierpen de vijandelijke ruiterbenden weldra overhoop. Overhoop liggen*, niet op zijn ftel zijn: *het huis ligt geheel overhoop;* ook in twist zijn: *hij ligt met zijne voogden overhoop.* Van hier *overhoopliggers*, bij OUD.

OVERHOOREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *hooren: ik overhoorde, heb overhoord. Iemand overhooren*, iets laten opzeggen, om te hooren, of hij het wel van buiten geleerd hebbe. *Iemand zijne les overhooren*, met den derden naamval des perfoons, en den vierden der zaak. Van hier *overhooring.*

Oul. werd *overhooren* ook gebezigd voor ongehoorzaam zijn, en van hier *overhoorig*, ongehoorzaam, dat bij OUD nog voorkomt: *den woorde Gods tegenftrijdig en overhoorig.* Van hier *overhoorigheid*, ongehoorzaamheid. HANDVEST. v. DORDR.

OVERHOUDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *houden*: *ik hield over, heb overgehouden*. Overig houden, bewaren: *ik heb zes stuivers overgehouden. Gij zult daarvan niet veel overhouden.*

OVERJAGEN, bedr. w., gelijk.- en ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *jagen*. Scheidb.: *ik jaagde — joeg over, heb overgejaagd*. Over iets heen jagen: *het paard wilde niet over de brug, maar ik joeg het er eindelijk toch over*. Onscheidb.: *ik overjaagde, overjoeg, heb overjaagd*. Te sterk jagen: *paarden overjagen*, sterker voortjagen, sneller rijden, dan de paarden kunnen uithouden.

OVERJAGTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *jagten*, het voortdur. w. van *jagen*: *ik overjagtte, heb overjagt*. Te sterk aanzetten, om zich te haasten: *gij moet mij niet overjagten*. *Zich overjagten*, zich te veel haasten: *overjagt u niet*.

OVERJAREN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *jaren*, dat buiten zamenst. niet gebruikelijk is: *ik overjaarde, ben overjaard*. Meer dan een jaar oud zijn: *het kind is onlangs overjaard. Die wijn is reeds overjaard*. Meer dan de gewone en vastgestelde jaren oud: *eene overjaarde schuld*, welke reeds zoo oud is, dat men dezelve, volgens de wet, niet meer behoeft te betalen; doch in dezen zin is *verjaren* gebruikelijker. Van hier *overjarig*, over het jaar oud: *overjarige wijn. Eene overjarige vaars*, jonge koe, die meer dan een jaar oud is. Van hier ook *overjarigheid*.

OVERIG, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Het geen van de bepaalde hoeveelheid eens dings nog voorhanden is: *zij hebben al het vleesch opgegeten; er is niets meer overig. Het overige geld. De overige dagen mijns levens. Allen werden door dezelfde ziekte aangetast; zes stierven daaraan; de overigen zijn hersteld. Voor het overige*, of *overigens*, wat nog te zeggen, of te doen overig is. *Hij heeft het zwak van een praatvaar te zijn; voor het overige*, of *overigens, is hij een braaf man*, d. i., buiten dien, buiten dit zwak.

Het is, door middel van den uitgang *ig*, van *over* gevormd, het welk, ook wel voor *overig* gebezigd wordt, als: *overlaten, overblijven* enz.

OVERIGENS, *voor het overige*. Zie *overig*.

OVERIJLEN, *zich*, wederker. w., gelijkvl. Van het on-

onſcheidb. voorz. *over* en *ijlen: ik overijlde mij, heb mij overijld.* Zich overhaasten: *gij moet u niet overijlen.* Met overhaasting te werk gaan, en daardoor verkeerd handelen: *hij, die onbezonnen voortleeft, moet zich natuurlijk dikwerf overijlen.* Van hier *overijling: die dan eens opzettelijk, dan eens bij overijling, van het pad hunner verpligtingen afwijken.*

OVERKANT, z. n., m., *des overkants*, of *van den overkant*; zonder meerv. Van *over* en *kant*. Overzijde: *hij woont aan den overkant van de ſtraat. Wij voeren met eene ſlechte boot naar den overkant.*

OVERKIELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *kielen: ik overkielde, heb overkield.* Geheel met kielen, d. i. ſchepen, bedekken: *al heeft des vijarts vloot de merwen overkielt.* PAFFENROD.

OVERKIJKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *kijken: ik keek over, heb overgekeken.* Overzien: *van deze hoogte kan men het ganſche land overkijken.*

OVERKLAPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *klappen: ik klapte over, heb overgeklapt.* Klappend overbrengen, overpraten: *dat kind klapt alles over.*

OVERKLAUTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *klauteren: ik klauterde over, ben overgeklauterd.* Over iets heen klauteren: *gij moet de ſchutting niet overklauteren.*

OVERKLEED, z. n., o., *des overkleeds*, of *van het overkleed*; meerv. *overkleederen*, en in ſommige gevallen ook *overkleeden.* Van *over* en *kleed.* Een kleed, het welk men over een ander kleed draagt, anders *overrok, jas* enz.: *het was koud, ik deed een overkleed aan.* Voor een kleed, dat men over een ander kleed, of tapijt, legt, in het meerv. gewoonlijk *overkleeden.*

OVERKLEEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *kleeden: ik overkleedde, heb overkleed.* Bekleeden: *die ſtoelen zijn met rood fluweel overkleed. Nademael wij niet willen ontkleedt, maer overkleedt worden.* BYBELV. Van hier: *overkleeding, overkleedſel*, bij OUD.

OVERKLIMMEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *klimmen: ik klom over, ben overgeklommen.* Over iets heen klimmen: *hij is den muur overgeklommen.* Fig.: *uwe alles overklimmende liefde.* OUD.

Oul. werd het ook voor overtreffen gebezigd. Van hier: *overklimming*.

OVERKLOUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *klouwen*: *ik klouwde over*, *heb overgeklouwd*. Nog eens klouwen, opharken: *hij heeft den tuin overgeklouwd*.

OVERKLUIVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *kluiven*: *ik kloof over*, *heb overgekloven*. Nog eens kluiven: *hij was zoo hongerig, dat hij de afgekloven beenen nog overkloof*.

OVERKOKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *koken*: *ik kookte over*, *heb overgekookt*. Onder het koken overloopen: *de melk kookt over*.

OVERKOMELIJK, zie *overkomen*.

OVERKOMEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *komen*: *ik kwam over*, *ben overgekomen*. Onz., van elders komen: *wanneer zult gij eens tot ons overkomen?* Gebeuren, ontmoeten, met eenen derden naamval des persoons: *wat komt u over? Mij zijn al vele rampen overgekomen*. Oul. werd het ook voor *overeen komen* gebezigd: *met iemand overkomen*, bij Kil. Bedrijv., te boven komen: *ik zal de schade, door den tijd, wel overkomen. Kom ik over den hond, dan kom ik over den staart*. Zie *hond*. Van hier *overkomst*.

OVERKRAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *kraaijen*: *ik overkraaide*, *heb overkraaid*. Door harder kraaijen tot zwijgen brengen, ontleend van de hanen, die hunne overwinning, door veel en hard kraaijen, plegen aan te duiden. Fig. van menschen, voor overpraten, overschreeuwen: *hij laat zich niet gemakkelijk overkraaijen*. Van hier *overkraaijer*, *overkraaijing*.

OVERKROPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *kroppen*: *ik overkropte*, *heb overkropt*. Eigenlijk, te veel aas, of voedsel, aan de vogelen geven, zoo dat de krop te vol wordt: *eene gans, een' kalkoen overkroppen. Zich met spijs overkroppen*. Fig., te veel van iets geven, daarmede bezwaren: *gij moet mij met zoo veel werk niet overkroppen. Hij is overkropt van al het huisraad, dat hij geerfd heeft*. Van hier *overkropping*.

OVERLADEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb.

ſcheidb. voorz. *over* en *laden*: *ik overlaadde*, (oul. *overleed*,) *heb overladen*. Meer last opleggen, dan een ſchip, wagen, of perſoon dragen kan: *een ſchip*, *een' wagen*, *overladen*. *Het geſchut overladen*. Figuurl.: *zijne maag met ſpijs overladen*, ook enkel *overladen*. *Iemand met weldaden overladen*. *Overlaen van ſterrekrûmen* Poot. Van hier: *overlading*.

OVERLANG, bijw. Voor langen tijd: *overlang is dat geſchied*. Van *over* en *lang*.

OVERLANGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *langen*: *ik langde over*, *heb overgelangd*. Overreiken: *lang mij dat boek eens over*. *Hij heeft het rijk ontvangen van God, en ſal het rijk aen God weer overlangen*. H. d. Gr.

OVERLANGS. bijw. In de lengte: *een ſtuk hout overlangs, of overdwars nemen*. Van *over* en *langs*.

OVERLAST, z. n., m., *van den overlast*; het meerv. is niet in gebruik. Van *over* en *last*. Datgeen, hetwelk boven den bepaalden, of gewonen last gaat: *het ſchip zonk, door al zijn' overlast*. Figuurl., onbillijk bezwaar, moeijelijkheid: *iemand overlast aandoen*. *Hij ſtrekt mij tot grooten overlast*.

OVERLASTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *lasten*; dat buiten zamenſt. niet gebruikelijk is: *ik overlastte*, *heb overlast*. Meer last opleggen, ſterker beladen, dan iets dragen kan: *een ſchip een' wagen overlasten*. Fig., bezwaren: *gij overlast mij met booſchappen*. *Overlast met moeijlijkheid*. J. H. Krul. *Zich met te veel goed overlasten*. Van hier *overlasting*.

OVERLASTIG, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Van *over* en *lastig*, van *last*. Te zeer belast, of beladen: *dat ſchip is overlastig*. *Overlast*, d. i. moeijelijkheid, veroorzakende: *een overlastig mensch*. *Een overlastig bezoek*. *Iemand overlastig zijn*.

OVERLATEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *laten*: *ik liet over*, *heb overgelaten*. Overig laten, laten overblijven: *laat mij dat weinigje ſlechts over*. *Mij is geene andere hoop overgelaten*. Afſtaan, overdoen: *wilt gij mij dat boek voor uw eigen geld overlaten?*

OVERLEDEN, zie *overlijden*.

OVERLEDER, (*overleer*,) z. n., o., *des overleders*, of *van het overleder*; zonder meerv. Bovenleer, in tegenover-

overstelling van onderleer, of zoolleer: *die schoenen zijn van engelsch overleer gemaakt.* Van *over* en *leder*, *leer.*

OVERLEER, zie *overleder.*

OVERLEEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *leeren: ik leerde over, heb overgeleerd.* Nog eens leeren: *om dat muzijkstuk goed te spelen, moet ik het nog wat overleeren.* Overdenken en daardoor van buiten leeren: *zijne les overleeren.*

OVERLEG, z. n., o., *des overlegs*, of *van het overleg;* zonder meerv. Het overleggen en overdenken eener zaak in haren ganschen zamenhang, om zijn gedrag daarnaar in te rigten: *men moet alles met goed overleg doen. Hij gaat zonder overleg te werk. Er is geen overleg bij haar.*

OVERLEGGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *leggen.* Scheidb.: *ik leide over, heb overgelegd*, of *overgeleid.* Aan eene andere zijde leggen: *leg het roer over. De zeilen overleggen.* Open leggen, vertoonen: *bij het afdoen dier zake, moet gij uwe rekening overleggen. De advocaat heeft zijne bewijzen, namelijk de gevorderde verklaringen en getuigenissen, reeds overgelegd.* Onscheidb.: *ik overleide, heb overlegd*, of *overleid.* Zich eene zaak in haren ganschen zamenhang voorstellen, om zich daarnaar te gedragen; door welke laatste bepaling dit woord zich van *overdenken, beschouwen* enz. onderscheidt: *ik heb die zaak rijpelijk overlegd. Zij overleiden met elkander, of zij gaan, dan of zij blijven zouden.* Van hier *overlegging.*

OVERLEVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *leven: ik overleefde, heb overleefd.* Langer leven: *iemand overleven. Hij heeft alle zijne kinderen overleefd. Dien slag zal ik gewislijk niet overleven. Hij heeft zijnen roem nog overleefd*, heeft, in zijn leven, zijn' eens behaalden roem nog bezwalkt. Van hier *overleving.*

OVERLEVEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *leveren: ik leverde over, heb overgeleverd.* In het bezit van iemand stellen, overgeven: *zijnen vriend eenen brief, de gevangenen aan de wacht overleveren. Een verzoekschrift overleveren. Iemand aan den Regter overleveren.* Van hier *overlevering*, een van oude tijden, van den vader op den zoon enz. voortgeplant berigt omtrent gebeurde zaken, in tegenoverstelling

ling van eene in schrift gestelde, en alzoo bewaarde geschiedenis: *de joden stellen veel belang in overleveringen.*

OVERLEVERING, zie *overleveren.*

OVERLEZEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *lezen: ik las over, heb overgelezen.* Herlezen: *hij moest het wel driemaal overlezen, eer hij het verstond.* Van hier *overlezing.*

OVERLIEDEN, (*overluiden*), z. n., m., meerv. Hoofden van een gild: *de overlieden van het kleermakers-gild.* Van *over* en *lieden, luiden,* en bij verkorting *lui, overlui.* In het enkelv. zegt men *overman.*

OVERLIEGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *liegen: ik overloog, heb overlogen.* Leugenachtig betigten: *hij overloog hem daar valschelijk mede. Het geen zij hem zoo valschelijk overlooghen en te last geleit hadde.* HOOFT.

OVERLIJDEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *lijden: ik overleed, ben overleden.* Dit woord beteekende bij de ouden overtrekken: *doe hij drie rivieren overleden was.* BYB. 1477. Voorbij gaan: *ist mogelyck so laet desen kelc van my overlijden.* CLAR. SPIEG. Verhalen:

Mer wat gesciede in sinen tiden,
Salic u hier overliden. L. v. VELTH.

Thans wordt het alleen gebezigd in de beteekenis van sterven, overeenkomende met weggaan, verdwijnen. Ook wordt het zelfstandig gebezigd: *na het overlijden van mijnen vader,* d. i. na den dood enz. Van *overlijden,* in den zin van overtrekken, hadden de ouden het zelfstandige *overlijt,* voor overtogt

OVERLIJMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *lijmen: ik lijmde over, heb overgelijmd.* Nog eens lijmen: *die boeken moeten overgelijmd worden.* Nog eens in de lijmverw zetten: *ik zal dat beschot laten overlijmen.*

OVERLOODEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *looden: ik overloodde, heb overlood.* Met lood bekleeden, overdekken: *ik heb mijn plat laten overlooden.*

OVERLOON, z. n., o., en m., *des overloons,* of *van het, den overloon;* zonder meerv. Van *over* en *loon.* Loon boven het gewone loon: *ik geef geen overloon.*

OVERLOOP, z. n., m., *des overloops,* of *van den overloop;*

loop; meerv. *overloopen*. Het overloopen, overstrooming: *dat is geen doorbraak, het is maar een overloop van het water. In eenen overloop van groote wateren.* BYBELV. *De overloop van gal.* Op de schepen wordt het bovenste dek *de overloop* genoemd: *het zeil vloog hem van den overloop in het water. Langs den langen overloop.* VOND. Eene overdekte plaats in de huizen, waar men van het eene gedeelte van het huis naar het andere gaat: *het staat op den overloop.*

OVERLOOPEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *loopen*. Scheidb. en onzijd.: *ik liep over*, *heb* en *ben overgeloopen.* Naar de overzijde loopen: *ik liep maar schielijk over.* Ook als bedr., met eenen vierden naamval; over iets loopen: *hij is de brug overgeloopen.* Overvloeijen: *de regenbak heeft overgeloopen. Het glas is te vol, het zal overloopen. De oogen loopen hem over*, de tranen komen in zijne oogen. *De perskuypen sullen van most ende olie overloopen* BYBELV. Overkoken: *de melk liep over.* Van den eenen tot den anderen overgaan: *tot den vijand overloopen.* Oul. beteekende *overloopen* ook overschieten. BYB. 1477. Bedr. en onscheidb.: *ik overliep*, *heb overloopen.* Onder den voet loopen: *hij overliep het kind.* Door te sterk loopen buiten adem brengen, ongesteld maken: *zich overloopen — hij had zich overloopen.* Figuurl. *Iemand overloopen*, te dikwijls bij hem komen, hem met gedurig herhaalde bezoeken lastig vallen: *ik zal hem niet ligt overloopen.* Vlugtig overzien: *eene rekening overloopen.* Van hier *overlooper*, *overlooping.*

OVERLOVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *loven*, in de beteekenis van eenen prijs eischen: *ik overloofde*, *heb overloofd.* Overeischen, te veel eischen: *die koopman overlooft altoos veel.* Van hie *overlover*, *overloving.*

OVERLUID, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Zeer luid, zoodat het van iedereen gehoord kan worden. *Overluid roepen*, *lagchen* enz. Zeldzamer wordt het als een bijvoegel. naamw. gebruikt: *een overluid geschreeuw.* Van *over* en *luid*. *Over* heeft hier eene versterkende kracht, even als in *overgroot*, *overrijp* enz., doch verschilt van deze daarin, dat in *overluid* de nadruk der uitspraak niet op *over*, maar op het naamw. *luid* valt.

OVERLUIDEN, zie *overlieden*.

OVERLUIDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz *over* en *luiden*, *luijen*: *ik overluidde*, *heb overluid*. De klok trekken over de dooden: *de koningin werd zes weken achtereen overluid*.

OVERMAAS, zie *maas*.

OVERMAAT, z. n., vr., *der*, of *van de overmaat*; het meerv. is buiten gebruik. Meer dan de eigenlijke maat: *ik had twee pinten overmaat*. Figuurl.: *de overmaat uwer goedheid jegens mij*. *Eene overmaat van vreugde*. Van hier *overmatig*, de behoorlijke of gewone maat te boven gaande, en daarin gegrond: *eene overmatige lengte*. Meest echter in eenen kwaden zin: *overmatig eten en drinken*. *Eene overmatige blijdſchap* — *overmatigheid*, *overmatiglijk*.

OVERMAGT, z. n., vr., *der*, of *van de overmagt*; zonder meerv. Grootere magt: *voor overmagt bukken*. Van hier *overmagtig*, die overmagt heeft: *een overmagtig heer*. CAMPH. Ook het werkw. *overmagtigen*, voor overheerſchen. *Overmagtigd*, *overmagtiging*, bij OUD.

OVERMAGTIG, zie *overmagt*.

OVERMAGTIGEN, zie *overmagtig*.

OVERMAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *maken*: *ik maakte over*, *heb overgemaakt*. Overſchikken, overzenden: *iemand geld bij wisſel overmaken*. Hermaken: *dat opſtel deugt niet*, *gij moet het overmaken*. Van hier *overmaking*.

OVERMALEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *malen*: *ik maalde over*, *heb overgemalen*. Nog eens malen.

OVERMAN (in de gemeene volkstaal *euverman*), zie *overlieden*.

OVERMANNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *mannen*: *ik overmande*, *heb overmand*. Door meerdere kracht of magt overwinnen, overweldigen: *iemand overmannen*. Figuurl.: *overmand van droefheid*.

OVERMATIG, zie *overmaat*.

OVERMEESTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *meesteren*: *ik overmeesterde*, *heb overmeesterd*. Overweldigen, bemagtigen: *wij werden dra door 's vijands magt overmeesterd*. *Hij laat zich door zijne driften geheel overmeesteren*. Van hier *overmeestering*.

OVER-

OVERMETEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *meten: ik mat over, heb overgemeten.* Overmaat geven: *hij mat wel twee fchepels over.* Hermeten: *ik liet ieder ftuk linnen overmeten.* Van hier: *overmeting.*

OVERMIDDEN, bijw., midden door. Van *over* en *midden: iets overmidden fnijden.*

OVERMITS, voegw. Van *over* en *mits.* Vermits, naardien: *overmits zijn vader geftorven was, werd hij bezitter van groote fchatten.* Oul. werd *overmits* ook voor *midden door* gebezigd: *overmids ontweenflaen.* Byb. 1477. Ook voor *door.* Clar. Spieg.

OVERMOED, z. n., m., *des overmoeds*, of *van den overmoed*; zonder meerv. Overdreven moed, roekeloos beftaan: *door overmoed gedreven, vocht hij tegen eene driedubbele overmagt.* Trotschheid, opgeblazenheid: *zijn overmoed werd voor elk onverdragelijk.* Van hier: *overmoedig, overmoedigheid*, bij Camph., en het verouderde *overmoedigen*, voor zich verheffen, trotsch zijn. Bij Isid. is reeds *ubarmuodic*, hardnekkig.

OVERMOGEN, bedr. w., onregelm. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *mogen: ik overmogt, heb overmogt.* Door grooter vermogen overwinnen: *ik heb hem overmocht.* Bybelv. *Dan fullen wij hem overmogen.* Bybelv. Oul. werd het ook met een fcheidb. voorz. gebezigd: *eñ mogten over hem.* Byb. 1477.

OVERMORGEN, bijw. van tijd, van *over* en *morgen.* De dag, welke op den dag van morgen volgt, de dag na morgen: *overmorgen zult gij het weten. Morgen of overmorgen*, wordt voor *nu of dan* gebezigd: *de lezer die morghen oft overmorghen deze mijne gedichten fal overlefen* Gesch. Zweed. *öfvermorgon.*

OVERMOUW, z. n., vr., *der*, of *van de overmouw*: meerv. *overmouwen.* Eene mouw, welke over eene andere mouw getrokken wordt: *een paar witte overmouwen.*

OVERNAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *naaijen: ik naaide over, heb overgenaaid.* Over iets heen naaijen: *gij moet er nog een' lap overnaaijen.*

OVERNACHTEN, onz. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *nachten*, dat buiten zamenftelling niet in gebruik is: *ik overnachtte, heb overnacht.*

Den nacht ergens doorbrengen, vernachten: *in eene herberg overnachten. Ik heb daar drie dagen overnacht.* Van hier: *overnachtig*, *overnachting*.

OVERNATUURKUNDE, z. n., vr., *der*, of *van de overnatuurkunde*; zonder meerv. Van *over* en *natuurkunde*. Die wijsgeerige wetenschap, welke de algemeene eigenschap der dingen, het bestaan en de eigenschappen *van God*, het wezen der wereld en de eigenschappen van eenen geest bevat; anders bovennatuurkunde, gr. en lat. *metaphysica*: *dat behoort tot de overnatuurkunde*. Zoo ook een boek, het welk deze wetenschap behelst. Van hier: *overnatuurkundig*.

OVERNEMEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *nemen*: *ik nam over*, *heb overgenomen*. Van een' ander aannemen: *ik nam het kind over*. Op of over zich nemen: *hij heeft dien koop van mij overgenomen*. In dienst' en soldij nemen: *duitsche troepen overnemen*. Aannemen, aanwennen: *iemands zeden overnemen*. Van hier: *overneming*.

OVEROLIEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *olien*: *ik overoliede*, *heb overolied*. Met olie overgieten: *en 't overolijt hooft*. CAMPH.

OVERPAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *pakken*: *ik pakte over*, *heb overgepakt*. Van het eene in het andere pakken: *ik zal die karotten in andere vaten laten overpakken*. Herpakken: *die goederen moeten overgepakt worden*. Van hier: *overpakking*.

OVERPALMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *palmen*: *ik overpalmde*, *heb overpalmd*. Met de palm van de hand bedekken, omvatten: *ik kan dat niet overpalmen*. Van hier: *overpalming*.

OVERPASSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *passen*: *ik paste over*, *heb overgepast*. Herpassen: *gij moet dat overpassen*.

OVERPEINZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *peinzen*: *ik overpeinsde*, *heb overpeinsd*. Overdenken, overwegen: *eene zaak wel overpeinzen*. Van hier: *overpeinzing*. Oul. bezigde men ook *overpeysen*, *overpensen*.

OVERPEKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *pekken*: *ik pekte over*, *heb overgepekt*. Op nieuw bepekken.

OVER-

OVERPISSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. en fcheidb. voorz. *over* en *pisfen*. Onfcheidb. *ik overpiste, heb overpist.* Overheen pisfen: *men kon die sloot wel overpisfen.* In de gemeenzame verkeering, en in den lagen ftijl, zegt men van iets, dat klein is: *een haan zou het overpisfen.* Scheidb.: *ik piste over. heb overgepist.* Pisfen dat het overloopt: *gij hebt den pot overgepist.*

OVERPLAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. en fcheidb. voorz. *over* en *plakken*. Onfcheidb.: *ik overplakte, heb overplakt.* Beplakken: *iets met papier overplakken.* Scheidb.: *Ik plakte over, heb overgeplakt.* Op nieuw plakken: *ik heb de doos laten overplakken.*

OVERPLEISTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *pleisteren*: *ik pleisterde over, heb overgepleisterd.* Op nieuw pleisteren: *die muur moet nog eens overgepleisterd worden.*

OVERPLOEGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *ploegen*: *ik ploegde over, heb overgeploegd.* Nog eens ploegen: *dat land moet overgeploegd worden.*

OVERPRATEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *over* en *praten*. Scheidb.: *ik praatte over, heb overgepraat.* Pratend overbrengen: *dat kind praat alles over, wat het hoort.* Onfcheidb.: *ik overpraatte, heb overpraat.* Door praten tot zwijgen brengen, al pratend overhalen: *zij was in het eerst niet te bewegen, maar eindelijk overpraatte ik haar.*

OVERPRIESTER, z. n., m., *des overpriesters*, of *van den overpriester*; meerv. *overpriesters*. Van *over* en *priester*. 'De eerfte onder de priesters, opperpriester: *ende bijeen vergadert hebbende alle de overpriesters ende schriftgeleerden.* Bybelv.

OVERRAKEN, onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *raken*: *ik raakte over, ben overgeraakt.* Overgaan: *in het begin was hij boos, maar zijne boosheid raakte fchielijk over.* Over iets heen komen: *de sloot was wel wijd, maar ik ben er toch eindelijk overgeraakt.*

OVERREDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *reden*: *ik overreedde, heb overreed.* Door eene woordelijke voorftelling tot toeftemming, of tot iets bewegen; door woorden, of redenen, veroorzaken, dat iemand overeenkomftig met onze voordragt handele: *ik zocht hem daarvan te overreden. Hij liet zich niet overreden.* Doorgaans worden de woorden *overreden* en *overtuigen* verwisfeld, fchoon zij zeer verfchillende zaken.

onscheidb. voorz. *over* en *ijlen: ik overijlde mij, heb mij overijld.* Zich overhaasten: *gij moet u niet overijlen.* Met overhaasting te werk gaan, en daardoor verkeerd handelen: *hij, die onbezonnen voortleeft, moet zich natuurlijk dikwerf overijlen.* Van hier *overijling: die dan eens opzettelijk, dan eens bij overijling, van het pad hunner verpligtingen afwijken.*

OVERKANT, z. n., m., *des overkants*, of *van den overkant*; zonder meerv. Van *over* en *kant.* Overzijde: *hij woont aan den overkant van de straat. Wij voeren met eene slechte boot naar den overkant.*

OVERKIELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *kielen: ik overkielde, heb overkield.* Geheel met kielen, d. i. schepen, bedekken: *al heeft des vijants vloot de merwen overkielt.* PAFFENRÔD.

OVERKIJKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *kijken: ik keek over, heb overgekeken.* Overzien: *van deze hoogte kan men het gansche land overkijken.*

OVERKLAPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *klappen: ik klapte over, heb overgeklapt.* Klappend overbrengen, overpraten: *dat kind klapt alles over.*

OVERKLAUTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *klauteren: ik klauterde over, ben overgeklauterd.* Over iets heen klauteren: *gij moet de schutting niet overklauteren.*

OVERKLEED, z. n., o., *des overkleeds*, of *van het overkleed*; meerv. *overkleederen*, en in sommige gevallen ook *overkleeden.* Van *over* en *kleed.* Een kleed, het welk men over een ander kleed draagt, anders *overrok, jas* enz.: *het was koud, ik deed een overkleed aan.* Voor een kleed, dat men over een ander kleed, of tapijt, legt, in het meerv. gewoonlijk *overkleeden.*

OVERKLEEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz *over* en *kleeden: ik overkleedde, heb overkleed.* Bekleeden: *die stoelen zijn met rood fluweel overkleed. Nademael wij niet willen ontkleedt, maer overkleedt worden.* BYBELV. Van hier: *overkleeding, overkleedsel*, bij OUD.

OVERKLIMMEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *klimmen: ik klom over, ben overgeklommen.* Over iets heen klimmen: *hij is den muur overgeklommen.* Fig.: *uwe alles overklimmende liefde.* OUD.

Oul. werd het ook voor overtreffen gebezigd. Van hier: *overklimming.*

OVERKLOUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *klouwen: ik klouwde over, heb overgeklouwd.* Nog eens klouwen, opharken: *hij heeft den tuin overgeklouwd.*

OVERKLUIVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *kluiven: ik kloof over, heb overgekloven.* Nog eens kluiven: *hij was zoo hongerig, dat hij de afgekloven beenen nog overkloof.*

OVERKOKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *koken: ik kookte over, heb overgekookt.* Onder het koken overloopen: *de melk kookt over.*

OVERKOMELIJK, zie *overkomen.*

OVERKOMEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *komen: ik kwam over, ben overgekomen.* Onz., van elders komen: *wanneer zult gij eens tot ons overkomen?* Gebeuren, ontmoeten, met eenen derden naamval des persoons: *wat komt u over? Mij zijn al vele rampen overgekomen.* Oul. werd het ook voor *overeen komen* gebezigd: *met iemand overkomen,* bij Kil. Bedrijv., te boven komen: *ik zal de schade, door den tijd, wel overkomen. Kom ik over den hond, dan kom ik over den staart.* Zie *hond.* Van hier *overkomst.*

OVERKRAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *kraaijen: ik overkraaide, heb overkraaid.* Door harder kraaijen tot zwijgen brengen, ontleend van de hanen, die hunne overwinning, door veel en hard kraaijen, plegen aan te duiden. Fig. van menschen, voor overpraten, overschreeuwen: *hij laat zich niet gemakkelijk overkraaijen.* Van hier *overkraaijer, overkraaijing.*

OVERKROPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *kroppen: ik overkropte, heb overkropt.* Eigenlijk, te veel aas, of voedsel, aan de vogelen geven, zoo dat de krop te vol wordt: *eene gans, een' kalkoen overkroppen. Zich met spijs overkroppen.* Fig., te veel van iets geven, daarmede bezwaren: *gij moet mij met zoo veel werk niet overkroppen. Hij is overkropt van al het huisraad, dat hij geerfd heeft.* Van hier *overkropping.*

OVERLADEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb.

ſcheidb. voorz. *over* en *laden*: *ik overlaadde*, (oul. *overlceed*,) *heb overladen*. Meer last opleggen, dan een ſchip, wagen, of perſoon dragen kan: *een ſchip*, *een' wagen*, *overladen*. *Het geſchut overladen*. Figuurl.: *zijne maag met ſpijs overladen*, ook enkel *overladen*. *Iemand met weldaden overladen*. *Overlaen van ſterrekronen* Poot. Van hier: *overlading*.

OVERLANG, bijw. Voor langen tijd: *overlang is dat geſchied*. Van *over* en *lang*.

OVERLANGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *langen*: *ik langde over*, *heb overgelangd*. Overreiken: *lang mij dat boek eens over*. *Hij heeft het rijk ontvangen van God*, *en ſal het rijk aen God weer overlangen*. H. D GR.

OVERLANGS, bijw. In de lengte: *een ſtuk hout overlangs*, *of overdwars nemen*. Van *over* en *langs*.

OVERLAST, z. n., m., *van den overlast*; het meerv. is niet in gebruik. Van *over* en *last*. Datgeen, hetwelk boven den bepaalden, of gewonen last gaat: *het ſchip zonk*, *door al zijn' overlast*. Figuurl., onbillijk bezwaar, moeijelijkheid: *iemand overlast aandoen*. *Hij ſtrekt mij tot grooten overlast*.

OVERLASTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *lasten*; dat buiten zamenſt. niet gebruikelijk is: *ik overlastte*, *heb overlast*. Meer last opleggen, ſterker beladen, dan iets dragen kan: *een ſchip een' wagen overlasten*. Fig., bezwaren: *gij overlast mij met boodſchappen*. *Overlast met moeijlijkheid*. J. H. KRUL. *Zich met te veel goed overlasten*. Van hier *overlasting*.

OVERLASTIG, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Van *over* en *lastig*, van *last*. Te zeer belast, of beladen: *dat ſchip is overlastig*. *Overlast*, d. i. moeijelijkheid, veroorzakende: *een overlastig mensch*. *Een overlastig bezoek*. *Iemand overlastig zijn*.

OVERLATEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *laten*: *ik liet over*, *heb overgelaten*. Overig laten, laten overblijven: *laat mij dat weinigje ſlechts over*. *Mij is geene andere hoop overgelaten*. Afſtaan, overdoen: *wilt gij mij dat boek voor uw eigen geld overlaten?*

OVERLEDEN, zie *overlijden*.

OVERLEDER, (*overleer*,) z. n., o., *des overleders*, of *van het overleder*; zonder meerv. Bovenleer, in tegenover-

overſtelling van onderleer, of zoolleer: *die ſchoenen zijn van engelsch overleer gemaakt.* Van *over* en *leder*, *leer.*

OVERLEER, zie *overleder.*

OVERLEEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *leeren*: *ik leerde over*, *heb overgeleerd.* Nog eens leeren: *om dat muzijkſtuk goed te ſpelen, moet ik het nog wat overleeren.* Overdenken en daardoor van buiten leeren: *zijne les overleeren.*

OVERLEG, z. n., o., *des overlegs*, of *van het overleg*; zonder meerv. Het overleggen en overdenken eener zaak in haren ganſchen zamenhang, om zijn gedrag daarnaar in te rigten: *men moet alles met goed overleg doen. Hij gaat zonder overleg te werk. Er is geen overleg bij haar.*

OVERLEGGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *over* en *leggen.* Scheidb.: *ik leide over*, *heb overgelegd*, of *overgeleid.* Aan eene andere zijde leggen: *leg het roer over. De zeilen overleggen.* Open leggen, vertoonen: *bij het afdoen dier zake, moet gij uwe rekening overleggen. De advocaat heeft zijne bewijzen, namelijk de gevorderde verklaringen en getuigenisſen, reeds overgelegd.* Onſcheidb.: *ik overleide*, *heb overlegd*, of *overleid.* Zich eene zaak in haren ganſchen zamenhang voorſtellen, om zich daarnaar te gedragen; door welke laatſte bepaling dit woord zich van *overdenken*, *beſchouwen* enz. onderſcheidt: *ik heb die zaak rijpelijk overlegd. Zij overleiden met elkander, of zij gaan, dan of zij blijven zouden.* Van hier *overlegging.*

OVERLEVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *leven*: *ik overleefde*, *heb overleefd.* Langer leven: *iemand overleven. Hij heeft alle zijne kinderen overleefd. Dien ſlag zal ik gewislijk niet overleven. Hij heeft zijnen roem nog overleefd*, heeft, in zijn leven, zijn' eens behaalden roem nog bezwalkt. Van hier *overleving.*

OVERLEVEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *leveren*: *ik leverde over*, *heb overgeleverd.* In het bezit van iemand ſtellen, overgeven: *zijnen vriend eenen brief, de gevangenen aan de wacht overleveren. Een verzoekſchrift overleveren. Iemand aan den Regter overleveren.* Van hier *overlevering*, een van oude tijden, van den vader op den zoon enz. voortgeplant berigt omtrent gebeurde zaken, in tegenoverſtel-

 ling

ling van eene in schrift gestelde, en alzoo bewaarde geschiedenis: *de joden stellen veel belang in overleveringen.*

OVERLEVERING, zie *overleveren.*

OVERLEZEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *lezen: ik las over, heb overgelezen.* Herlezen: *hij moest het wel driemaal overlezen, eer hij het verstond.* Van hier *overlezing.*

OVERLIEDEN, (*overluiden*), z. n., m., meerv. Hoofden van een gild: *de overlieden van het kleermakers-gild.* Van *over* en *lieden, luiden,* en bij verkorting *lui, overlui.* In het enkelv. zegt men *overman.*

OVERLIEGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *liegen: ik overloog, heb overlogen.* Leugenachtig betigten: *hij overloog hem daar valschelijk mede. Het geen zij hem zoo valschelijk overlooghen en te last geleit hadde.* HOOFT.

OVERLIJDEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *lijden: ik overleed, ben overleden.* Dit woord beteekende bij de ouden overtrekken: *doe hij drie rivieren overleden was.* BYB. 1477. Voorbij gaan: *ist mogelyck so laet desen kelc van my overlijden.* CLAR. SPIEG. Verhalen:

Mer wat gesciede in sinen tiden,
Sal ic u hier overliden. L. v. VELTH.

Thans wordt het alleen gebezigd in de beteekenis van sterven, overeenkomende met weggaan, verdwijnen. Ook wordt het zelfstandig gebezigd: *na het overlijden van mijnen vader,* d. i. na den dood enz. Van *overlijden,* in den zin van overtrekken, hadden de ouden het zelfstandige *overlijt,* voor overtogt

OVERLIJMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *lijmen: ik lijmde over, heb overgelijmd.* Nog eens lijmen: *die boeken moeten overgelijmd worden.* Nog eens in de lijmverw zetten: *ik zal dat beschot laten overlijmen.*

OVERLOODEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *looden: ik overloodde, heb overlood.* Met lood bekleeden, overdekken: *ik heb mijn plat laten overlooden.*

OVERLOON, z. n., o., en m., *des overloons,* of *van het, den overloon;* zonder meerv. Van *over* en *loon.* Loon boven het gewone loon: *ik geef geen overloon.*

OVERLOOP, z. n., m., *des overloops,* of *van den overloop;*

loop; meerv. *overloopen*. Het overloopen, overstrooming: *dat is geen doorbraak, het is maar een overloop van het water. In eenen overloop van groote wateren.* BYBELV. *De overloop van gal.* Op de schepen wordt het bovenste dek *de overloop* genoemd: *het zeil sloeg hem van den overloop in het water. Langs den langen overloop.* VOND. Eene overdekte plaats in de huizen, waar men van het eene gedeelte van het huis naar het andere gaat: *het staat op den overloop.*

OVERLOOPEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *loopen*. Scheidb. en onzijd.: *ik liep over*, *heb* en *ben overgeloopen*. Naar de overzijde loopen: *ik liep maar schielijk over*. Ook als bedr., met eenen vierden naamval; over iets loopen: *hij is de brug overgeloopen*. Overvloeijen: *de regenbak heeft overgeloopen. Het glas is te vol, het zal overloopen. De oogen loopen hem over*, de tranen komen in zijne oogen. *De perskuypen sullen van most ende olie overloopen* BYBELV. Overkoken: *de melk liep over*. Van den eenen tot den anderen overgaan: *tot den vijand overloopen*. Oul. beteekende *overloopen* ook overschieten. BYB. 1477. Bedr. en onscheidb.: *ik overliep*, *heb overloopen*. Onder den voet loopen: *hij overliep het kind.* Door te sterk loopen buiten adem brengen, ongesteld maken: *zich overloopen — hij had zich overloopen*. Figuurl. *Iemand overloopen*, te dikwijls bij hem komen, hem met gedurig herhaalde bezoeken lastig vallen: *ik zal hem niet ligt overloopen*. Vlugtig overzien: *eene rekening overloopen*. Van hier *overlooper*, *overlooping*.

OVERLOVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *loven*, in de beteekenis van eenen prijs eischen: *ik overloofde*, *heb overloofd*. Overeischen, te veel eischen: *die koopman overlooft altoos veel.* Van hie *overlover*, *overloving*.

OVERLUID, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Zeer luid, zoodat het van iedereen gehoord kan worden. *Overluid roepen*, *lagchen* enz. Zeldzamer wordt het als een bijvoegel. naamw. gebruikt: *een overluid geschreeuw.* Van *over* en *luid. Over* heeft hier eene versterkende kracht, even als in *overgroot*, *overrijp* enz., doch verschilt van deze daarin, dat in *overluid* de nadruk der uitspraak niet op *over*, maar op het naamw. *luid* valt.

OVERLUIDEN, zie *overlieden*.

OVERLUIDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz *over* en *luiden*, *luijen*: *ik overluidde*, *heb overluid*. De klok trekken over de dooden: *de koningin werd zes weken achtereen overluid*.

OVERMAAS, zie *maas*.

OVERMAAT, z. n., vr., *der*, of *van de overmaat*; het meerv. is buiten gebruik. Meer dan de eigenlijke maat: *ik had twee pinten overmaat*. Figuurl.: *de overmaat uwer goedheid jegens mij*. *Eene overmaat van vreugde*. Van hier *overmatig*, de behoorlijke of gewone maat te boven gaande, en daarin gegrond: *eene overmatige lengte*. Meest echter in eenen kwaden zin: *overmatig eten en drinken*. *Eene overmatige blijdschap* — *overmatigheid*, *overmatiglijk*.

OVERMAGT, z. n., vr., *der*, of *van de overmagt*; zonder meerv. Grootere magt: *voor overmagt bukken*. Van hier *overmagtig*, die overmagt heeft: *een overmagtig heer*. CAMPH. Ook het werkw. *overmagtigen*, voor overheerschen. *Overmagtigd*, *overmagtiging*, bij OUD.

OVERMAGTIG, zie *overmagt*.

OVERMAGTIGEN, zie *overmagtig*.

OVERMAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *maken*: *ik maakte over*, *heb overgemaakt*. Overschikken, overzenden: *iemand geld bij wissel overmaken*. Hermaken: *dat opstel deugt niet*, *gij moet het overmaken*. Van hier *overmaking*.

OVERMALEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *malen*: *ik maalde over*, *heb overgemalen*. Nog eens malen.

OVERMAN (in de gemeene volkstaal *euverman*), zie *overlieden*.

OVERMANNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *mannen*: *ik overmande*, *heb overmand*. Door meerdere kracht of magt overwinnen, overweldigen: *iemand overmannen*. Figuurl.: *overmand van droefheid*.

OVERMATIG, zie *overmaat*.

OVERMEESTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *meesteren*: *ik overmeesterde*, *heb overmeesterd*. Overweldigen, bemagtigen: *wij werden dra door 's vijands magt overmeesterd*. *Hij laat zich door zijne driften geheel overmeesteren*. Van hier *overmeestering*.

OVER-

OVERMETEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *meten: ik mat over, heb overgemeten.* Overmaat geven: *hij mat wel twee fchepels over.* Hermeten: *ik liet ieder ftuk linnen overmeten.* Van hier; *overmeting.*

OVERMIDDEN, bijw., midden door. Van *over* en *midden: iets overmidden fnijden.*

OVERMITS, voegw. Van *over* en *mits.* Vermits, naardien: *overmits zijn vader geftorven was, werd hij bezitter van groote fchatten.* Oul. werd *overmits* ook voor *midden door* gebezigd: *overmids ontweenflaen.* Byb. 1477. Ook voor *door.* Clar. Spieg.

OVERMOED, z. n., m., *des overmoeds,* of *van den overmoed;* zonder meerv. Overdreven moed, roekeloos beftaan: *door overmoed gedreven, vocht hij tegen eene driedubbele overmagt.* Trotschheid, opgeblazenheid: *zijn overmoed werd voor elk onverdragelijk.* Van hier: *overmoedig, overmoedigheid,* bij Camph., en het verouderde *overmoedigen,* voor zich verheffen, trotsch zijn. Bij Isid. is reeds *ubarmuodic,* hardnekkig.

OVERMOGEN, bedr. w., onregelm. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *mogen: ik overmogt, heb overmogt.* Door grooter vermogen overwinnen: *ik heb hem overmocht.* Bybelv. *Dan fullen wij hem overmogen.* Bybelv. Oul. werd het ook met een fcheidb. voorz. gebezigd: *eñ mogten over hem.* Byb. 1477.

OVERMORGEN, bijw. van tijd, van *over* en *morgen.* De dag, welke op den dag van morgen volgt, de dag na morgen: *overmorgen zult gij het weten. Morgen of overmorgen,* wordt voor *nu of dan* gebezigd: *de lezer die morghen oft overmorghen deze mijne gedichten fal overlefen* Gesch. Zweed. *öfvermorgon.*

OVERMOUW, z. n., vr., *der,* of *van de overmouw:* meerv. *overmouwen.* Eene mouw, welke over eene andere mouw getrokken wordt: *een paar witte overmouwen.*

OVERNAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *naaijen: ik naaide over, heb overgenaaid.* Over iets heen naaijen: *gij moet er nog een' lap overnaaijen.*

OVERNACHTEN, onz. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *nachten,* dat buiten zamenftelling niet in gebruik is: *ik overnachtte, heb overnacht.*

ſcheidb. voorz. *over* en *heerſchen: ik overheerschte, hij overheerscht.* Onderbrengen, overwinnen: *hij overheerscht alles, wat zijnen oogmerken niet begunſtigt.* Van hier *overheerſcher, overheerſching.*

OVERHEID, z. n., vr., *der,* of *van de overheid;* meerv. *overheden.* Heerſchappij, overmagt: *tegen de overheden tegen de magten.* Bybelv. Doch in dezen zin wordt het niet meer gebezigd. Die met openbaar gezag over Land, ſtad, enz. bekleed zijn: *bij laghe en hooghe overheden.* H. de Gr. *'s Lands wettige overheid.* Zamenſtell.: *overheidsambt, overheidsperſoon.* Van *over* en *heid.*

Voor *overheid* zegt men ook *overigheid;* doch *overheid* is, naar mijn inzien, het beste, dewijl *overig (reliquus)* iets anders is dan *over;* welk laatſte het denkbeeld van magt en gezag in zich bevat.

OVERHELLEN, onz. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *hellen: ik helde over, heb overgeheld.* Eigenlijk overhangen: *de heining begint over te hellen.* Figuurl.: *de overwinning helde dra aan de zijde des vijands over. Voorheen heb ik daartoe overgeheld, doch thans ben ik van andere gedachten.* Van hier *overhelling.*

OVERHOEF, z. n., m., *des overhoefs,* of *van den overhoef;* zonder meerv. Van *over* en *hoef.* Uitwas van een paardenhoef.

OVERHOEKS, bijw., *overhoeksch,* bijv. n., van *over* en *hoeks, hoeksch.* Schuins, dwars: *die ſtijl ſtaat overhoeks.*

OVERHOOP, bijw., van *over* en *hoop.* Onder elkander: *alles overhoop ſmijten. Wij wierpen de vijandelijke ruiterbenden weldra overhoop. Overhoop liggen,* niet op zijn ſtel zijn: *het huis ligt geheel overhoop;* ook in twist zijn: *hij ligt met zijne voogden overhoop.* Van hier *overhoopliggers,* bij Oud.

OVERHOOREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *hooren: ik overhoorde, heb overhoord. Iemand overhooren,* iets laten opzeggen, om te hooren, of hij het wel van buiten geleerd hebbe. *Iemand zijne les overhooren,* met den derden naamval des perſoons, en den vierden der zaak. Van hier *overhooring.*

Oud. werd *overhooren* ook gebezigd voor ongehoorzaam zijn, en van hier *overhoorig,* ongehoorzaam, dat bij Oud nog voorkomt: *den woorde Gods tegenſtrijdig en overhoorig.* Van hier *overhoorigheid,* ongehoorzaamheid. Handvest. v. Dordr.

OVER-

OVERHOUDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *houden: ik hield over, heb overgehouden.* Overig houden, bewaren: *ik heb zes ſtuivers overgehouden. Gij zult daarvan niet veel overhouden.*

OVERJAGEN, bedr. w., gelijk- en ongelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *over* en *jagen.* Scheidb.: *ik jaagde — joeg over, heb overgejaagd.* Over iets heen jagen: *het paard wilde niet over de brug, maar ik joeg het er eindelijk toch over.* Onfcheidb.: *ik overjaagde, overjoeg, heb overjaagd.* Te ſterk jagen: *paarden overjagen*, ſterker voortjagen, ſneller rijden, dan de paarden kunnen uithouden.

OVERJAGTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *över* en *jagten*, het voortdur. w. van *jagen: ik overjagtte, heb overjagt.* Te ſterk aanzetten, om zich te haasten: *gij moet mij niet overjagten. Zich overjagten*, zich te veel haasten: *overjagt u niet.*

OVERJAREN, onz. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *jaren*, dat buiten zamenſt. niet gebruikelijk is: *ik overjaarde, ben overjaard.* Meer dan een jaar oud zijn: *het kind is onlangs overjaard. Die wijn is reeds overjaard.* Meer dan de gewone en vastgeſtelde jaren oud: *eene overjaarde ſchuld*, welke reeds zoo oud is, dat men dezelve, volgens de wet, niet meer behoeft te betalen; doch in dezen zin is *verjaren* gebruikelijker. Van hier *overjarig*, over het jaar oud: *overjarige wijn. Eene overjarige vaars*, jonge koe, die meer dan een jaar oud is. Van hier ook *overjarigheid.*

OVERIG, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Het geen van de bepaalde hoeveelheid eens dings nog voorhanden is: *zij hebben al het vleesch opgegeten; er is niets meer overig. Het overige geld. De overige dagen mijns levens. Allen werden door dezelfde ziekte aangetast; zes ſtierven daaraan; de overigen zijn herſteld. Voor het overige*, of *overigens*, wat nog te zeggen, of te doen overig is. *Hij heeft het zwak van een praatvaar te zijn; voor het overige*, of *overigens, is hij een braaf man*, d. i., buiten dien, buiten dit zwak.

Het is, door middel van den uitgang *ig*, van *over* gevormd, het welk, ook wel voor *overig* gebezigd wordt, als: *overlaten, overblijven* enz.

OVERIGENS, *voor het overige.* Zie *overig.*

OVERIJLEN, *zich*, wederker. w., gelijkvl. Van het on-

onfcheidb. voorz. *over* en *ijlen: ik overijlde mij, heb mij overijld.* Zich overhaasten: *gij moet u niet overijlen.* Met overhaasting te werk gaan, en daardoor verkeerd handelen: *hij, die onbezonnen voortleeft, moet zich natuurlijk dikwerf overijlen.* Van hier *overijling: die dan eens opzettelijk, dan eens bij overijling, van het pad hunner verpligtingen afwijken.*

OVERKANT, z. n., m., *des overkants*, of *van den overkant*; zonder meerv. Van *over* en *kant.* Overzijde: *hij woont aan den overkant van de ftraat. Wij voeren met eene flechte boot naar den overkant.*

OVERKIELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *kielen: ik overkielde, heb overkield.* Geheel met kielen, d. i. fchepen, bedekken: *al heeft des vijants vloot de merwen overkielt.* PAFFENRÔD.

OVERKIJKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *kijken: ik keek over, heb overgekeken.* Overzien: *van deze hoogte kan men het ganfche land overkijken.*

OVERKLAPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *klappen: ik klapte over, heb overgeklapt.* Klappend overbrengen, overpraten: *dat kind klapt alles over.*

OVERKLAUTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *klauteren: ik klauterde over, ben overgeklauterd.* Over iets heen klauteren: *gij moet de fchutting niet overklauteren.*

OVERKLEED, z. n., o., *des overkleeds*, of *van het overkleed*; meerv. *overkleederen*, en in fommige gevallen ook *overkleeden.* Van *over* en *kleed.* Een kleed, het welk men over een ander kleed draagt, anders *overrok, jas* enz.: *het was koud, ik deed een overkleed aan.* Voor een kleed, dat men over een ander kleed, of tapijt, legt, in het meerv. gewoonlijk *overkleeden.*

OVERKLEEDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz *over* en *kleeden: ik overkleedde, heb overkleed.* Bekleeden: *die ftoelen zijn met rood fluweel overkleed. Nademael wij niet willen ontkleedt, maer overkleedt worden.* BYBELV. Van hier: *overkleeding, overkleedfel*, bij OUD.

OVERKLIMMEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *klimmen: ik klom over, ben overgeklommen.* Over iets heen klimmen: *hij is den muur overgeklommen.* Fig.: *uwe alles overklimmende liefde.* OUD.

Oul. werd het ook voor overtreffen gebezigd. Van hier: *overklimming.*

OVERKLOUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *klouwen: ik klouwde over, heb overgeklouwd.* Nog eens klouwen, opharken: *hij heeft den tuin overgeklouwd.*

OVERKLUIVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *kluiven: ik kloof over, heb overgekloven.* Nog eens kluiven: *hij was zoo hongerig, dat hij de afgekloven beenen nog overkloof.*

OVERKOKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *koken: ik kookte over, heb overgekookt.* Onder het koken overloopen: *de melk kookt over.*

OVERKOMELIJK, zie *overkomen.*

OVERKOMEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *komen: ik kwam over, ben overgekomen.* Onz., van elders komen: *wanneer zult gij eens tot ons overkomen?* Gebeuren, ontmoeten, met eenen derden naamval des persoons: *wat komt u over? Mij zijn al vele rampen overgekomen.* Oul. werd het ook voor *overeen komen* gebezigd: *met iemand overkomen,* bij Kil. Bedrijv., te boven komen: *ik zal de schade, door den tijd, wel overkomen. Kom ik over den hond, dan kom ik over den staart.* Zie *hond.* Van hier *overkomst.*

OVERKRAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *kraaijen: ik overkraaide, heb overkraaid.* Door harder kraaijen tot zwijgen brengen, ontleend van de hanen, die hunne overwinning, door veel en hard kraaijen, plegen aan te duiden. Fig. van menschen, voor overpraten, overschreeuwen: *hij laat zich niet gemakkelijk overkraaijen.* Van hier *overkraaijer, overkraaijing.*

OVERKROPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *kroppen: ik overkropte, heb overkropt.* Eigenlijk, te veel aas, of voedsel, aan de vogelen geven, zoo dat de krop te vol wordt: *eene gans, een' kalkoen overkroppen. Zich met spijs overkroppen.* Fig., te veel van iets geven, daarmede bezwaren: *gij moet mij met zoo veel werk niet overkroppen. Hij is overkropt van al het huisraad, dat hij geerfd heeft.* Van hier *overkropping.*

OVERLADEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb.

scheidb. voorz. *over* en *laden*: *ik overlaadde*, (oul. *overloed*) *heb overladen*. Meer last opleggen, dan een schip, wagen, of persoon dragen kan: *een schip*, *een' wagen*, *overladen*. *Het geschut overladen*. Figuurl.: *zijne maag met spijs overladen*, ook enkel *overladen*. *Iemand met weldaden overladen*. *Overlaen van starrekroonen*. POOT. Van hier: *overlading*.

OVERLANG, bijw. Voor langen tijd: *overlang is dat geschied*. Van *over* en *lang*.

OVERLANGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *langen*: *ik langde over*, *heb overgelangd*. Overreiken: *lang mij dat boek eens over*. *Hij heeft het rijk ontvangen van God*, *en sal het rijk aen God weer overlangen*. H. D. GR.

OVERLANGS, bijw. In de lengte: *een stuk hout overlangs*, *of overdwars nemen*. Van *over* en *langs*.

OVERLAST, z. n., m., *van den overlast*; het meerv. is niet in gebruik. Van *over* en *last*. Datgeen, hetwelk boven den bepaalden, of gewonen last gaat: *het schip zonk*, *door al zijn' overlast*. Figuurl., onbillijk bezwaar, moeijelijkheid: *iemand overlast aandoen*. *Hij strekt mij tot grooten overlast*.

OVERLASTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *lasten*; dat buiten zamenst. niet gebruikelijk is: *ik overlastte*, *heb overlast*. Meer last opleggen, sterker beladen, dan iets dragen kan: *een schip een' wagen overlasten*. Fig., bezwaren: *gij overlast mij met boodschappen*. *Overlast met moeijlijkheid*. J. H. KRUL. *Zich met te veel goed overlasten*. Van hier *overlasting*.

OVERLASTIG, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Van *over* en *lastig*, van *last*. Te zeer belast, of beladen: *dat schip is overlastig*. *Overlast*, d. i. moeijelijkheid, veroorzakende: *een overlastig mensch*. *Een overlastig bezoek*. *Iemand overlastig zijn*.

OVERLATEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *laten*: *ik liet over*, *heb overgelaten*. Overig laten, laten overblijven: *laat mij dat weinigje slechts over*. *Mij is geene andere hoop overgelaten*. Afstaan, overdoen: *wilt gij mij dat boek voor uw eigen geld overlaten?*

OVERLEDEN, zie *overlijden*.

OVERLEDER, (*overleer*,) z. n., o., *des overleders*, of *van het overleder*; zonder meerv. Bovenleer, in tegenover-

overftelling van onderleer, of zoolleer: *die fchoenen zijn van engelsch overleer gemaakt.* Van *over* en *leder*, *leer.*

OVERLEER, zie *overleder.*

OVERLEEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *leeren: ik leerde over, heb overgeleerd.* Nog eens leeren: *om dat muzijkftuk goed te fpelen, moet ik het nog wat overleeren.* Overdenken en daardoor van buiten leeren: *zijne les overleeren.*

OVERLEG, z. n., o., *des overlegs*, of *van het overleg;* zonder meerv. Het overleggen en overdenken eener zaak in haren ganfchen zamenhang, om zijn gedrag daarnaar in te rigten: *men moet alles met goed overleg doen. Hij gaat zonder overleg te werk. Er is geen overleg bij haar.*

OVERLEGGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *over* en *leggen.* Scheidb.: *ik leide over, heb overgelegd*, of *overgeleid.* Aan eene andere zijde leggen: *leg het roer over. De zeilen overleggen.* Open leggen, vertoonen: *bij het afdoen dier zake, moet gij uwe rekening overleggen. De advocaat heeft zijne bewijzen, namelijk de gevorderde verklaringen en getuigenisfen, reeds overgelegd.* Onfcheidb.: *ik overleide, heb overlegd*, of *overleid.* Zich eene zaak in haren ganfchen zamenhang voorftellen, om zich daarnaar te gedragen; door welke laatfte bepaling dit woord zich van *overdenken*, *befchouwen* enz. onderfcheidt: *ik heb die zaak rijpelijk overlegd. Zij overleiden met elkander, of zij gaan, dan of zij blijven zouden.* Van hier *overlegging.*

OVERLEVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *leven: ik overleefde, heb overleefd.* Langer leven: *iemand overleven. Hij heeft alle zijne kinderen overleefd. Dien flag zal ik gewislijk niet overleven. Hij heeft zijnen roem nog overleefd*, heeft, in zijn leven, zijn' eens behaalden roem nog bezwalkt. Van hier *overleving.*

OVERLEVEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *leveren: ik leverde over, heb overgeleverd.* In het bezit van iemand ftellen, overgeven: *zijnen vriend eenen brief, de gevangenen aan de wacht overleveren. Een verzoekfchrift overleveren. Iemand aan den Regter overleveren.* Van hier *overlevering*, een van oude tijden, van den vader op den zoon enz. voortgeplant berigt omtrent gebeurde zaken, in tegenoverftel-

 ling

ling van eene in schrift gestelde, en alzoo bewaarde geschiedenis: *de joden stellen veel belang in overleveringen.*

OVERLEVERING, zie *overleveren.*

OVERLEZEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *lezen: ik las over, heb overgelezen.* Herlezen: *hij moest het wel driemaal overlezen, eer hij het verstond.* Van hier *overlezing.*

OVERLIEDEN, (*overluiden*), z. n., m., meerv. Hoofden van een gild: *de overlieden van het kleermakers-gild.* Van *over* en *lieden, luiden*, en bij verkorting *lui, overlui.* In het enkelv. zegt men *overman.*

OVERLIEGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *liegen: ik overloog, heb overlogen.* Leugenachtig betigten: *hij overloog hem daar valschelijk mede. Het geen zij hem zoo valschelijk ooverlooghen en te last geleit hadde.* HOOFT.

OVERLIJDEN, onz. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *lijden: ik overleed, ben overleden.* Dit woord beteekende bij de ouden overtrekken: *doe hij drie rivieren overleden was.* BYB. 1477. Voorbij gaan: *ist mogelyck so laet desen kelc van my overlijden.* CLAR. SPIEG. Verhalen:

Mer wat gesciede in sinen tiden,
Sal ic u hier overliden. L. v. VELTH.

Thans wordt het alleen gebezigd in de beteekenis van sterven, overeenkomende met weggaan, verdwijnen. Ook wordt het zelfstandig gebezigd: *na het overlijden van mijnen vader*, d. i. na den dood enz. Van *overlijden*, in den zin van overtrekken, hadden de ouden het zelfstandige *overlijt*, voor overtogt

OVERLIJMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *lijmen: ik lijmde over, heb overgelijmd.* Nog eens lijmen: *die boeken moeten overgelijmd worden.* Nog eens in de lijmverw zetten: *ik zal dat beschot laten overlijmen.*

OVERLOODEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *looden: ik overloodde, heb overlood.* Met lood bekleeden, overdekken: *ik heb mijn plat laten overlooden.*

OVERLOON, z. n., o., en m., *des overloons*, of *van het, den overloon*; zonder meerv. Van *over* en *loon.* Loon boven het gewone loon: *ik geef geen overloon.*

OVERLOOP, z. n., m., *des overloops*, of *van den overloop;*

loop; meerv. *overloopen*. Het overloopen, overstrooming: *dat is geen doorbraak, het is maar een overloop van het water. In eenen overloop van groote wateren.* Bybelv. *De overloop van gal.* Op de schepen wordt het bovenste dek *de overloop* genoemd: *het zeil sloeg hem van den overloop in het water. Langs den langen overloop.* Vond. Eene overdekte plaats in de huizen, waar men van het eene gedeelte van het huis naar het andere gaat: *het staat op den overloop.*

OVERLOOPEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *loopen*. Scheidb. en onzijd.: *ik liep over, heb* en *ben overgeloopen*. Naar de overzijde loopen: *ik liep maar schielijk over*. Ook als bedr., met eenen vierden naamval; over iets loopen: *hij is de brug overgeloopen*. Overvloeijen: *de regenbak heeft overgeloopen. Het glas is te vol, het zal overloopen. De oogen loopen hem over*, de tranen komen in zijne oogen. *De perskuypen sullen van most ende olie overloopen* Bybelv. Overkoken: *de melk liep over*. Van den eenen tot den anderen overgaan: *tot den vijand overloopen*. Oul. beteekende *overloopen* ook overschieten. Byb. 1477. Bedr. en onscheidb.: *ik overliep, heb overloopen*. Onder den voet loopen: *hij overliep het kind*. Door te sterk loopen buiten adem brengen, ongesteld maken: *zich overloopen — hij had zich overloopen*. Figuurl. *Iemand overloopen*, te dikwijls bij hem komen, hem met gedurig herhaalde bezoeken lastig vallen: *ik zal hem niet ligt overloopen*. Vlugtig overzien: *eene rekening overloopen*. Van hier *overlooper*, *overlooping*.

OVERLOVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *loven*, in de beteekenis van eenen prijs eischen: *ik overloofde, heb overloofd*. Overeischen, te veel eischen: *die koopman overlooft altoos veel*. Van hie *overlover*, *overloving*.

OVERLUID, bijv. n. en bijw., zonder vergrooting. Zeer luid, zoodat het van iedereen gehoord kan worden. *Overluid roepen, lagchen* enz. Zeldzamer wordt het als een bijvoegel. naamw. gebruikt: *een overluid geschreeuw*. Van *over* en *luid*. *Over* heeft hier eene versterkende kracht, even als in *overgroot*, *overrijp* enz., doch verschilt van deze daarin, dat in *overluid* de nadruk der uitspraak niet op *over*, maar op het naamw. *luid* valt.

OVERLUIDEN, zie *overliedez.*

OVERLUIDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz *over* en *luiden*, *luijen*: *ik overluidde*, *heb overluid.* De klok trekken over de dooden: *de koningin werd zes weken achtereen overluid.*

OVERMAAS, zie *maas.*

OVERMAAT, z. n., vr., *der*, of *van de overmaat*; het meerv. is buiten gebruik. Meer dan de eigenlijke maat: *ik had twee pinten overmaat.* Figuurl.: *de overmaat uwer goedheid jegens mij. Eene overmaat van vreugde.* Van hier *overmatig*, de behoorlijke of gewone maat te boven gaande, en daarin gegrond: *eene overmatige lengte.* Meest echter in eenen kwaden zin: *overmatig eten en drinken. Eene overmatige blijdſchap* — *overmatigheid*, *overmatiglijk.*

OVERMAGT, z. n., vr., *der*, of *van de overmagt*; zonder meerv. Grootere magt: *voor overmagt bukken.* Van hier *overmagtig*, die overmagt heeft: *een overmagtig heer.* CAMPH. Ook het werkw. *overmagtigen*, voor overheerſchen. *Overmagtigd*, *overmagtiging*, bij OUD.

OVERMAGTIG, zie *overmagt.*

OVERMAGTIGEN, zie *overmagtig.*

OVERMAKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *maken*: *ik maakte over*, *heb overgemaakt.* Overſchikken, overzenden: *iemand geld bij wisſel overmaken.* Hermaken: *dat opſtel deugt niet*, *gij moet het overmaken.* Van hier *overmaking.*

OVERMALEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *malen*: *ik maalde over*, *heb overgemalen.* Nog eens malen.

OVERMAN (in de gemeene volkstaal *euverman*), zie *overlieden.*

OVERMANNEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *mannen*: *ik overmande*, *heb overmand.* Door meerdere kracht of magt overwinnen, overweldigen: *iemand overmannen.* Figuurl.: *overmand van droefheid.*

OVERMATIG, zie *overmaat.*

OVERMEESTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *meesteren*: *ik overmeesterde*, *heb overmeesterd.* Overweldigen, bemagtigen: *wij werden dra door 's vijands magt overmeesterd. Hij laat zich door zijne driften geheel overmeesteren.* Van hier *overmeestering.*

OVER-

OVERMETEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *meten*: *ik mat over*, *heb overgemeten*. Overmaat geven: *hij mat wel twee fchepels over*. Hermeten: *ik liet ieder ftuk linnen overmeten*. Van hier: *overmeting*.

OVERMIDDEN, bijw., midden door. Van *over* en *midden*: *iets overmidden fnijden*.

OVERMITS, voegw. Van *over* en *mits*. Vermits, naardien: *overmits zijn vader geftorven was*, *werd hij bezitter van groote fchatten*. Oul. werd *overmits* ook voor *midden door* gebezigd: *overmids ontweenflaen*. BYB. 1477. Ook voor *door*. CLAR. SPIEG.

OVERMOED, z. n., m., *des overmoeds*, of *van den overmoed*; zonder meerv. Overdreven moed, roekeloos beftaan: *door overmoed gedreven*, *vocht hij tegen eene driedubbele overmagt*. Trotschheid, opgeblazenheid: *zijn overmoed werd voor elk onverdragelijk*. Van hier: *overmoedig*, *overmoedigheid*, bij CAMPH., en het verouderde *overmoedigen*, voor zich verheffen, trotsch zijn. Bij ISID. is reeds *ubarmuodic*, hardnekkig.

OVERMOGEN, bedr. w., onregelm. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *mogen*: *ik overmogt*, *heb overmogt*. Door grooter vermogen overwinnen: *ik heb hem overmocht*. BYBELV. *Dan fullen wij hem overmogen*. BYBELV. Oul. werd het ook met een fcheidb. voorz. gebezigd: *eñ mogten over hem*. BYB. 1477.

OVERMORGEN, bijw. van tijd, van *over* en *morgen*. De dag, welke op den dag van morgen volgt, de dag na morgen: *overmorgen zult gij het weten*. *Morgen of overmorgen*, wordt voor *nu of dan* gebezigd: *de lezer die morghen oft overmorghen deze mijne gedichten fal overlefen* GESCH. Zweed. *öfvermorgon*.

OVERMOUW, z. n., vr., *der*, of *van de overmouw*: meerv. *overmouwen*. Eene mouw, welke over eene andere mouw getrokken wordt: *een paar witte overmouwen*.

OVERNAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *naaijen*: *ik naaide over*, *heb overgenaaid*. Over iets heen naaijen: *gij moet er nog een' lap overnaaijen*.

OVERNACHTEN, onz. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *nachten*, dat buiten zamenftelling niet in gebruik is: *ik overnachtte*, *heb overnacht*.

Den nacht ergens doorbrengen, vernachten: *in eene herberg overnachten. Ik heb daar drie dagen overnacht.* Van hier: *overnachtig*, *overnachting*.

OVERNATUURKUNDE, z. n., vr., *der*, of *van de overnatuurkunde*; zonder meerv. Van *over* en *natuurkunde*. Die wijsgeerige wetenschap, welke de algemeene eigenschap der dingen, het bestaan en de eigenschappen *van God*, het wezen der wereld en de eigenschappen van eenen geest bevat; anders bovennatuurkunde, gr. en lat. *metaphysica: dat behoort tot de overnatuurkunde.* Zoo ook een boek, het welk deze wetenschap behelst. Van hier: *overnatuurkundig*.

OVERNEMEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *nemen: ik nam over, heb overgenomen.* Van een' ander aannemen: *ik nam het kind over.* Op of over zich nemen: *hij heeft dien koop van mij overgenomen.* In dienst' en soldij nemen: *duitsche troepen overnemen.* Aannemen, aanwennen: *iemands zeden overnemen.* Van hier: *overneming*.

OVEROLIEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *olien: ik overoliede, heb overolied.* Met olie overgieten: *en 't overolijt hoofd.* CAMPH.

OVERPAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *pakken: ik pakte over, heb overgepakt.* Van het eene in het andere pakken: *ik zal die karotten in andere vaten laten overpakken.* Herpakken: *die goederen moeten overgepakt worden.* Van hier: *overpakking*.

OVERPALMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *palmen: ik overpalmde, heb overpalmd.* Met de palm van de hand bedekken, omvatten: *ik kan dat niet overpalmen.* Van hier: *overpalming*.

OVERPASSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *passen: ik paste over, heb overgepast.* Herpassen: *gij moet dat overpassen.*

OVERPEINZEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *peinzen: ik overpeinsde, heb overpeinsd.* Overdenken, overwegen: *eene zaak wel overpeinzen.* Van hier: *overpeinzing*. Oul. bezigde men ook *overpeysen*, *overpensen*.

OVERPEKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *pekken: ik pekte over, heb overgepekt.* Op nieuw bepekken.

OVER-

OVERPISSEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. en scheidb. voorz. *over* en *pisſen*. Onscheidb. *ik overpiste, heb overpist*. Overheen pisſen: *men kon die ſloot wel overpisſen*. In de gemeenzame verkeering, en in den lagen ſtijl, zegt men van iets, dat klein is: *een haan zou het overpisſen*. Scheidb.: *ik piste over, heb overgepist*. Pisſen dat het overloopt: *gij hebt den pot overgepist*.

OVERPLAKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. en scheidb. voorz. *over* en *plakken*. Onscheidb.: *ik overplakte, heb overplakt*. Beplakken: *iets met papier overplakken*. Scheidb.: *ik plakte over, heb overgeplakt*. Op nieuw plakken: *ik heb de doos laten overplakken*.

OVERPLEISTEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *pleisteren*: *ik pleisterde over, heb overgepleisterd*. Op nieuw pleisteren: *die muur moet nog eens overgepleisterd worden*.

OVERPLOEGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *ploegen*: *ik ploegde over, heb overgeploegd*. Nog eens ploegen: *dat land moet overgeploegd worden*.

OVERPRATEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *praten*. Scheidb.: *ik praatte over, heb overgepraat*. Pratend overbrengen: *dat kind praat alles over, wat het hoort*. Onscheidb.: *ik overpraatte, heb overpraat*. Door praten tot zwijgen brengen, al pratend overhalen: *zij was in het eerst niet te bewegen, maar eindelijk overpraatte ik haar*.

OVERPRIESTER, z. n., m., *des overpriesters*, of *van den overpriester*; meerv. *overpriesters*. Van *over* en *priester*. De eerste onder de priesters, opperpriester: *ende bijeen vergadert hebbende alle de overpriesters ende schriftgeleerden*. BYBELV.

OVERRAKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *raken*: *ik raakte over, ben overgeraakt*. Overgaan: *in het begin was hij boos, maar zijne boosheid raakte schielijk over*. Over iets heen komen: *de sloot was wel wijd, maar ik ben er toch eindelijk overgeraakt*.

OVERREDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *reden*: *ik overreedde, heb overreed*. Door eene woordelijke voorstelling tot toestemming, of tot iets bewegen; door woorden, of redenen, veroorzaken, dat iemand overeenkomstig met onze voordragt handele: *ik zocht hem daarvan te overreden*. *Hij liet zich niet overreden*. Doorgaans worden de woorden *overreden* en *overtuigen* verwisseld, schoon zij zeer verschillende za-

ken beteekenen. *Overtuiging* raakt het verstand alleen; maar *overreding* den wil en de daden. Van hier: *overreding*. Oul. bezigde men ook *overredenen*.

OVERREIKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *reiken*: *ik reikte over*, *heb overgereikt*. Naar iemand toereiken, meer plegtig, dan overgeven: *iemand een glas wijn overreiken*.

OVERREKENEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *rekenen*. Scheidb.: *ik rekende over*, *heb overgerekend*. Herrekenen: *ik heb die som eens overgerekend*. Onscheidb.: *ik overrekende*, *heb overrekend*. Naar alle deelen berekenen: *ik overrekende de kosten dezer onderneming*. Van hier: *overrekening*.

OVERREKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *rekken*. Scheidb.: *ik rekte over*, *heb overgerekt*. Nog eens rekken: *dat linnen moet overgerekt worden*. Onscheidb.: *ik overrekte*, *heb overrekt*. Boven zijne krachten rekken: *zich overrekken*: *zij heeft zich overrekt*, door te veel rekken afgemat, bezeerd, ongesteld gemaakt. Van hier: *overrekking*.

OVERRENNEN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *rennen*. Scheidb. en onzijd.: *ik rende over*, *ben overgerend*. Naar de overzijde rennen: *zij kwamen spoedig overrennen*. Ook als bedr., met eenen vierden naamval; over iets rennen: *hij is deze hoogte overgerend*. Onscheidb. en bedr., *ik overrende*, *heb overrend*. Rennend inhalen en overrijden: *de ruiterij overrende het voetvolk*.

OVERRIJDEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *rijden*. Scheidb. en onz.: *ik reed over*, *ben overgereden*. Naar den overkant rijden: *als het ijs goed is*, *komen wij eens overrijden*. Ook als bedr., met eenen vierden naamval; over iets rijden: *wij zullen die brug maar overrijden*. *Hij reed*, *op schaatsen*, *de Maas over*. Onscheidb. en bedrijv.: *ik overreed*, *heb overreden*. Rijdend omver werpen, vertrappen: *een mensch*, *een kind*, *eenen hond overrijden*. *Hij was overreden*.

OVERROEIJEN, (bij Kil. ook *overriemen*) onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *roeijen*. Scheidb. en onz.: *ik roeide over*, *heb* en *ben overgeroeid*. Naar de overzijde roeijen: *wij vonden daar een schuitje en roeiden schielijk daarmede over*. Ook als bedr., met eenen vierden naamval; over iets,

en

en van den eenen naar den anderen kant roeijen: *wij roeiden den Rijn over.* Scheidb. en bedr. Roeijend van de eene zijde naar de andere brengen: *ik heb hen de rivier overgeroeid.* Onſcheidb. en bedr.: *ik overroeide, heb overroeid.* Te veel, te ſterk, boven zijne krachten roeijen: *zij hebben zich overroeid.*

OVERROEPEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *over* en *roepen.* Scheidb. en onz.: *ik riep over, heb overgeroepen.* Roepend met zijne ſtem den overkant bereiken; met eenen vierden naamval: *zijne ſtem is niet ſterk genoeg, om de rivier over te roepen.* Onſcheidb. en bedr.: *ik overriep, heb overroepen.* Harder dan een ander roepen: *iemand overroepen.* Boven zijne krachten roepen, door te hard roepen zich benadeelen: *zich overroepen.*

OVERROK, z. n., m., *des overroks,* of *van den overrok;* meerv. *overrokken.* Een rok, dien men over eenen anderen rok draagt. *Het is koud, ik zal mijnen overrok aandoen.* Van *over* en *rok.*

OVERROMPELEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *rompelen,* dat buiten zamenſt. niet in gebruik is: *ik overrompelde, heb overrompeld.* Overvallen, onverwacht beſpringen: *eene ſtad, den vijand overrompelen. Op dat hij ons overrompele en overvalle.* Bybelv. Oneigenlijk: *gij overrompelt mij met uwe valſche aantijgingen. Wij worden overrompeld,* wanneer men ons tot iets overhaalt, zonder ons tijd te laten, om het zelve te overwegen. Van hier: *overrompeling.*

OVERRUGGE, bijw., achterover: *overrugge vallen. Overrugge,* op den rug, *liggen.* Van *over* en *rug.* Dit woord wordt zelden meer gebruikt.

OVERSCHADUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *ſchaduwen: ik overſchaduwde, heb overſchaduwd.* Met zijne ſchaduw bedekken: *die boom overſchaduwt bijna de geheele brug. Den luchtige wolcke heeft haer overſchaduwet.* Bijbelv. Figuurl: *hij overſchaduwde mij met de vleugelen zijner liefde. De kracht des Allerhoogſten ſal u overſchaduwen.* Bijbelv. Van hier *overſchaduwing.*

OVERSCHATTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onſcheidb. voorz. *over* en *ſchatten: ik overſchatte (overſchattede), heb overſchat.* Te hoog ſchatten: *bij de laatſte be-*

belasting ben ik verschrikkelijk overschat. Van hier *overschatting.*

OVERSCHAVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *schaven: ik schaafde over, heb overgeschaafd.* Nog eens schaven: *die planken moeten overgeschaafd worden.* Figuurl.: *een gedicht wat overschaven.* Van hier: *overschaving.*

OVERSCHENKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *schenken: ik schonk over, heb overgeschonken.* Zoo schenken, dat het overloopt: *gij moet den wijn niet overschenken.* Van het eene in het andere schenken: *ik heb den wijn van de eene kan in de andere geschonken.* Kil. bezigt het verled. deelw. *overschonken*, voor beschonken, dronken.

OVERSCHEPEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *schepen; ik scheepte over, heb* en *ben overgescheept.* Bedrijvend, met een schip overbrengen: *wij lieten ons naar den anderen kant der rivier overschepen. Iemand naar Engeland overschepen.* Van het eene schip in het andere laden: *die goederen moeten daar overgescheept worden.* Onzijd., met *zijn*, te scheep overvaren: *wij scheepten naar het eiland over.* Van hier *overscheping.*

OVERSCHEPPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *scheppen: ik schepte over, heb overgeschept.* Van het eene in het andere scheppen: *die rijst moet in een ander vat overgeschept worden.*

OVERSCHEREN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *scheren: ik schoor over, heb overgeschoren.* Nog eens scheren: *ik zal mijnen hond laten overscheren.*

OVERSCHIETEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *schieten: ik schoot over, heb* en *ben overgeschoten.* Bedrijv., over iets heen schieten: *de muur is te hoog, ik kan er den pijl niet overschieten.* Onzijdig, met *zijn*; overblijven: *er is niets overgeschoten. Overgeschotene brokken.*

OVERSCHIJNEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *schijnen: ik overscheen, heb overschenen.* Met schijnsel bedekken, beschijnen: *de zon zal ons van daag niet overschijnen.*

OVERSCHIKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz.

voorz. *over* en *schikken: ik schikte over*, *heb overgeschikt.* Overzenden: *iemand goederen*, *geld* enz. *overschikken.*

OVERSCHILDEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *schilderen: ik schilderde over*, *heb overgeschilderd.* Over iets heen schilderen: *ik liet er eene gordijn overschilderen.* Op nieuw schilderen: *nu gelijkt het beeld goed; het is ook geheel overgeschilderd.* Van hier *overschildering.*

OVERSCHOT, z. n., o. *des overschots*, of *van het overschot*; meerv. *overschotten.* Van *over* en *schot*; of van het werkw. *overschieten.* Overblijfsel: *het overschot der benden. Hij had een zeer gering inkomen van het overschot zijner bezittingen.* Het laatste van iets: *het overschot zijns levens.* Hooft. *Iemands overschot*, zijn gegeraamte, zijne asch. Het geen overschiet van gemaakt linnen, laken, en andere kleederen: *de naaister heeft wel de hemden*, *maar niet het overschot thuis gebragt.*

OVERSCHREEUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *schreeuwen: ik overschreeuwde*, *heb overschreeuwd.* In schreeuwen overtreffen, door schreeuwen tot zwijgen brengen: *iemand overschreeuwen. De walthoorns overschreeuwden de fluiten.* Te sterk schreeuwen: *hij overschreeuwt zich. Eene overschreeuwde*, door sterk schreeuwen bedorven, *stem.* Van hier *overschreeuwing.*

OVERSCHRIJDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *schrijden: ik overschreed*, *heb overschreden.* Eigenlijk, schrijdelings (aan wederzijde een been) over iets stappen: *ik kan die sloot niet overschrijden.* In eene ruimere beteekenis, verder gaan, dan geoorloofd is: *hij overschreed weldra het perk*, *binnen het welk hij zich had moeten ophouden.* Figuurl.: *de grenzen der matigheid overschrijden*, te buiten gaan — *iemands bevel overschrijden*, daar tegen handelen. Van hier *overschrijding.*

OVERSCHRIJVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *schrijven: ik schreef over*, *heb overgeschreven.* Schriftelijk bekend maken: *hij heeft mij al het voorgevallene overgeschreven.* Afschrijven: *ik zal die verhandeling laten overschrijven.* Herschrijven: *de kopij was te onduidelijk; ik heb die overgeschreven.* Van hier *overschrijving.*

OVERSCHUIMEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb.

voorz. *over* en *schuimen: ik schuimde over, ben overgeschuimd.* Zoo schuimen, dat het overloopt: *de kan is te vol getapt, het bier schuimt over.*

OVERSCHUIVEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *schuiven: ik schoof over, heb overgeschoven.* Over iets schuiven, en daardoor bedekken: *zij stortte de sous op het tafelkleed, maar ik schoof er eenen schotel over. Ik heb haar de rivier overgeschoven*, in eene slede over het ijs.

OVERSCHUREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *schuren: ik schuurde over, heb overgeschuurd.* Nog eens, op nieuw, schuren: *al dat tin moet overgeschuurd worden.*

OVERSLAAN, onz. en bedr. w., onregelm. Van het scheidb. voorz. *over* en *slaan: ik sloeg over, ben* en *heb overgeslagen.* Onz., met *zijn*, overhellen: *de schaal sloeg aan dien kant over.* Overvallen: *het schip sloeg aan dezen kant over. De baren sloegen over in het schip.* Bybelv. Figuurl.: *tot iemands gevoelen overslaan. Tot den vijand overslaan.* Besmettelijk zijn: *die ziekte slaat dikwerf over.* Voorheen werd het voorz. ook somwijlen onscheidb. gebezigd, en dan beteekende het woord overleggen, bedenken:

Siet oock Joseph vol gedachten,
Besigh om te overslaen,
Wat in desen dient gedaen. F. v. Dorp.

Zij oversloegh 't geslacht der sterffelijke dieren. Hooft. Bedr., over iets slaan, over iets hangen: *ik had eenen ouden rok aan, maar ik sloeg er mijnen mantel over.* Een' overslag maken: *ik zal de kosten, die daarop zouden kunnen loopen, eens overslaan.* Onwillens voorbij zien: *een getal in het tellen, een woord onder het lezen overslaan.* Opzettelijk voorbij gaan: *ik sloeg verscheidene hoofdstukken in het lezen over. Kwade namen moet men maar overslaan*, hetgeen ons niet gevalt, moet men maar onaangeroerd laten. *Ik noodigde allen, die daar tegenwoordig waren, behalve een', dien ik moest overslaan*, dien ik niet moest noodigen.

OVERSLAG, z. n., m., *des overslags*, of *van den overslag*; meerv. *overslagen.* Iets, dat over iets anders heen geslagen wordt, inzonderheid van dingen, welke tot de kleederdragt behooren, b. v.: *een overslag aan eenen kraag.* Overleg, berekening: *eenen overslag van onkosten maken.*

OVER-

OVERSLEPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *flepen*: *ik fleepte over*, *heb overgefleept*. Slepend overtrekken: *gij moet er hem maar overflepen*. Over iets flepen: *gij fleept er uwe mouw over*.

OVERSLINGEREN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *flingeren*: *ik flingerde over*, *heb* en *ben overgeflingerd*. Bedr., flingerend over iets heen werpen: *het water was te wijd*, *ik kon er den fteen niet overflingeren*. Onz., met *zijn*; flingerend aan eene zijde overvallen: *het fchip flingerde aan dezen kant over*. Van hier: *overflingering*.

OVERSLOOF, z. n., vr., *der*, of *van de overfloof*; meerv. *overfloven*. Eene floof over eene andere floof, doorgaans korter dan deze; een klein voorfchoot. Bij KIL. heeft *overfloof* ook de beteekenis van *præputium*, *pellis glandem tegens*; voorhuid. Zoo lezen wij ook in den BYB. 1477: *ende ge fult befniden dat vleysch uwes ouerfloefs* (anders *uwer ouerflove*); waarvoor wij in onze overzetting lezen: *ende gij fult het vleesch uwer voorhuit befnijden*.

OVERSMEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *fmeren*: *ik fmeerde over*, *heb overgefmeerd*. Over iets fmeren, overftrijken: *ik heb er boter overgefmeerd*. Nog eens fmeren: *die pleister moet overgefmeerd worden*.

OVERSMIJTEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *fmijten*: *ik fmeet over*, *heb overgefmeten*. Overgooijen: *de wind fmeet het zeil over*. *De rivier was te wijd*, *ik kon er den fteen niet overfmijten*.

OVERSNEEUWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *fneeuwen*: *ik overfneeuwde*, *heb overfneeuwd*. Met fneeuw bedekken: *nu mij met winterhaiiren het hooft is overfneeuwt*. WESTERB.

OVERSNOEVEN, zie *overfnorken*.

OVERSNORKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *fnorken*: *ik overfnorkte*, *heb overfnorkt*. Snorkend en pogchend overfchreeuwen; ook *overfnoeven*, *overfnuiven*: *ik zal mij door hem niet laten overfnorken*.

OVERSNUIVEN, zie *overfnorken*.

OVERSPANNEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *over* en *fpannen*. Scheidb.: *ik fpande over*, *heb overgefpannen*. Over iets fpannen: *de*

de trommel was nog goed, *ik heb er een nieuw vel laten overspannen*. Onscheidb.: *ik overspande*, *heb overspannen*. Met eene span bedekken: *het is te breed*, *ik kan het niet overspannen*. Te zeer, te sterk spannen: *hij overspande het zeil*. Van hier *overspanning*.

OVERSPEL, z. n., o., *des overspels*, of *van het overspel*; het meerv. is niet in gemeenzaam gebruik. Van *over* en *spel*. Echtbreuk: *overspel bedrijven*, *plegen*. *Het smettelijk overspel*. Vond. *Oogen vol overspel*. Bybelv. *Uwe overspelen en uwe hunkeringen*. Bybelv.

OVERSPELER, z. n., m., *des overspelers*, of *van den overspeler*; meerv. *overspelers*. Die zich aan overspel schuldig maakt; in het vrouwelijke geslacht: *overspeelster*, *overspeleres*. Van het verouderde w. *overspelen*, bij Kil. overspel doen. Van hier *overspelerij*, Bybelv.

OVERSPELIG, bijv. n. en bijw., *overspeliger*, *overspeligst*. Aan overspel schuldig, ook tot overspel geneigd: *o die overspelige vrouwe!* Bybelv. Figuurl. *het boos en overspelig geslacht verzoekt een teeken*. Bybelv.

OVERSPREIDEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *spreiden*. Scheidb.: *ik spreidde over*, *heb overgespreid*. Over iets spreiden: *eene deken over het bed spreiden*. *Een laken ergens overspreiden*. Onscheidb.: *ik overspreidde*, *heb overspreid*. *De vogel zijne teere jongen met ruime wieken overspreydt*. Camph.

OVERSPRENGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *sprengen*, *ik sprengde over*, *heb overgesprengd*. Sprengend bevochtigen: *ik heb er water overgesprengd*. Ook somwijlen voor overstrooijen: *er moet nog wat zout overgesprengd worden*.

OVERSPRINGEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *springen*. Scheidb. en onzijd.: *ik sprong over*, *ben overgesprongen*. Naar eene andere zijde springen: *de haan van dat geweer springt telkens over*. Ook als bedrijv., met eenen vierden naamval, over iets springen: *hij is de sloot overgesprongen*. Figuurl., overslaan: *hij sprong onder het lezen verscheidene regels over*. Onscheidb. en wederkeer: *ik oversprong*, *heb oversprongen*. *Zich overspringen*, zich door sterk springen benadeelen. Van hier *oversprong*, voor de daad van over iets te springen: *eenen oversprong wa-*

wagen. Ook figuurlijk: *hij maakte onder het lezen eenen overſprong van tien bladzijden.*

OVERSPRONG, zie *overſpringen.*

OVERSTAAG, bijw., in de zeevaart gebruikelijk: *een ſchip overſtaag ſmijten*, ſchielijk wenden, en tegen den wind inhouden. Figuurl.: *iemand overſtaag werpen*, hem eenen ſchrik aanjagen, den voet ligten.

OVERSTAAN, onz. w., onregelm. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *ſtaan*: *ik ſtond over, heb overgeſtaan.* Blijven ſtaan: *de melk kan thans geen twee dagen overſtaan, zonder te bederven.* Als getuige tegenwoordig zijn: *over een kind ſtaan*, wanneer het gedoopt wordt. *Ten overſtaan van twee onzijdige perſonen.*

OVERSTAMPEN, bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. voorz. *over* en *ſtampen*: *ik ſtampte over, heb overgeſtampt.* Nog eens ſtampen: *die peper moet overgeſtampt worden.*

OVERSTAPPEN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het ſcheidb. en onſcheidb. voorz. *over* en *ſtappen*. Onz. en ſcheidb.: *ik ſtapte over, heb en ben overgeſtapt.* Naar de overzijde ſtappen: *ik riep hem, en hij kwam terſtond overſtappen.* Ook als bedr., met eenen vierden naamval; over iets ſtappen: *men kan die ſloot gemakkelijk overſtappen.* Figuurl., ongemerkt voorbij laten gaan, zich niet aantrekken: *ik kan dat alles ligtelijk overſtappen.* Onſcheidb. en wederk.: *ik overſtapte, heb overſtapt. Zich overſtappen*, door te ſterk ſtappen benadeelen.

OVERSTE, bijv. n., zijnde de overtreffende trap van *over*. Hoogſte, opperſte: *de overſte leidsman. De overſte herder* enz. Bybelv. *Sijn overſte top.* Byb. 1477. Meest wordt het thans als zelfſtandig naamw. gebezigd. Zie het volgende.

OVERSTE, z. n., m., *des overſten*, of *van den overſte*; meerv. *overſten.* Die gene, welke onder vele anderen de hoogſte magt bezit. Van hier zijn in de bijbelvertal. *de overſten des volks*, *de overſten der joden* enz., de voornaamſte ſtaatsperſonen, de overheden. In het krijgswezen worden de bevelhebbers *overſten* genoemd; inzonderheid draagt de kolonel den naam van *overſte*. *Zoo beval de overſte, dat men hem in de legerplaetſe ſoude brengen.* Bybelv. *De boeren klaagden aan den overſte.* In eene ruimere beteekenis, iemand, die over iets geſteld

is:

is: de overste van een klooster enz. Zamenstell.: *krijgs-overste*, *veldoverste* enz.

OVERSTEEKSEL, zie *oversteken*.

OVERSTEK, zie *oversteken*.

OVERSTEKEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *steken: ik stak over*, *heb* en *ben overgestoken*. Bedr., toesteken: *steek mij dien haak eens over*. Onzijd., uitsteken: *de muur steekt wel twee voeten over*. Overvaren: *wij zijn met de sloep naar de andere zijde overgestoken*. Van hier *oversteeksel*, *overstek*, *oversteking*. *Overstek* en *oversteeksel* is zoo veel als uitstek, uitsteeksel: *dat overstek — dat oversteeksel belet het gezigt*.

OVERSTELLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *stellen: ik stelde over*, *heb overgesteld*. Over iets stellen, het opzigt en bestier over iets geven. *ik heb hem over de schapen gesteld*. Oul. werd het ook gebezigd voor vertalen, overzetten: *in ons Nederlantsche tale overghestelt*. J. B. Houwaert.

OVERSTELPEN, (*overstolpen*, *overstulpen*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. en scheidb. voorz. *over* en *stelpen*. Onscheidb.: *ik overstelpte*, *heb overstelpt*. Overdekken: *hij viel van de brug*, *en terstond overstelpte hem het water*. *Een overstelpende plasregen*. Bybelv. Oneigenlijk: *een weeldrige landouw*, *overstelpt van melk en honing*. H. de Gr. *Het stof der aerde overstelpt het gewas*. Bybelv. *Overstelpt van droefheid*. Van hier *overstelping*. Scheidb.; doch dan wordt *overstolpen* en *overstulpen* gebruikt: *ik stolpte over*, *heb overgestolpt*: *ik heb er eene mand overgestolpt*.

OVERSTEMMEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. en scheidb. voorz. *over* en *stemmen*. Bedrijv. en onscheidb.: *ik overstemde*, *heb overstemd*. Door een grooter getal van stemmen de overhand over iemand krijgen: *ik werd overstemd*. Onzijd. met *hebben*, en scheidb.; op nieuw stemmen: *wij moesten overstemmen*. Van hier *overstemming*, zoo wel voor meerderheid van stemmen, als voor herstemming.

OVERSTIEREN, zie *oversturen*.

OVERSTIJGEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *stijgen: ik oversteeg*, *heb overstegen*. Eigenlijk over iets stijgen: *alle bergen zijn nog niet overstegen*. Figuurl., te boven komen: *een' hin-*

der-

derpaal overstijgen. Te boven gaan: *dat overstijgt mijne krachten, mijn verstand.* Van hier: *overstijging.*

OVERSTOF, *overstoffe*, z. n., vr., *der*, of *van de overstof*; het meerv. is niet in gebruik. Van *over* en *stof*, *stoffe*, stoffaadje. Stof, welke over andere stof gebruikt wordt, het tegengestelde van voering: *ik heb te weinig overstof.* OUD. bezigt het meerv. *overstoffen* in eenen figuurl. zin, ten aanzien van de dichtkunst.

OVERSTOLPEN, zie *overstelpen.*

OVERSTORTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *storten*: *ik overstortte, heb overstort.* Stortend begieten, overdekken: *iemand met olie overstorten.* Figuurl.: *dat moet hem met schaamte overstorten.* Van hier: *overstorting.*

OVERSTRALEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *stralen*: *ik overstraalde, heb overstraald.* Bestralen: *den hof met glans overstralen.* VOND.

OVERSTRIJDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *strijden*: *ik overstreed, heb overstreden.* Opdringen, strijdend overwinnen: *hij zocht hem met kracht te overstrijden. Die zijn aardschen vijand overstrijdt.* KRUL.

OVERSTRIJKEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *strijken.* Scheidb.: *ik streek over, heb overgestreken.* Over iets strijken, besmeren: *ik heb er olie overgestreken. Met de hand over iets strijken.* Nog eens strijken: *dat linnen moet overgestreken worden.* Onscheidb.: *ik overstreek, heb overstreken.* De gansche oppervlakte bestrijken: *hij heeft dien muur met kalk overstreken.*

OVERSTROOIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *strooijen*: *ik strooide over, heb overgestrooid.* De geheele oppervlakte van iets bestrooijen: *die wafelen zijn lekker, maar men moet er wat meer suiker overstrooijen.* In de BYBELVERT. komt het ook onscheidb. voor: *zijne wooninge zal met swevel overstroijt worden.*

OVERSTROOMEN, bedr. en onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. en scheidb. voorz. *over* en *stroomen.* Bedr. en onscheidb.: *ik overstroomde, heb overstroomd.* Stroomend de oppervlakte van iets bedekken: *de rivier overstroomde de velden.* Onz., en scheidb.: *ik stroomde over, heb overgestroomd.* Stroomend overloopen: *de Donau stroomt over. Mijne oogen stroomden over van droef-*

droefheid. Figuurl.: *de markt stroomde over van volk.* Van hier: *overstrooming.*

OVERSTULPEN, zie *overstelpen.*

OVERSTUREN (*overstieren*), bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *sturen*: *ik stuurde over*, *heb overgestuurd.* Overzenden: *ik zal u de boeken oversturen.*

OVERTAL, z. n., o., *des overtals*, of *van het overtal*; zonder meerv. Van *over* en *tal*, voor *getal.* Dat boven het getal is: *dat is overtal van dien hoop. Een overtal van bewijzen.* Van hier: *overtallig. De troepen zijn overtallig*, zijn niet alleen voltallig, maar hun getal is grooter dan het bepaalde. *Nadien dat hi overtallich (abundanter) wijn ghedroncken hadde.* Byb. 1477. Doch hiervoor bezigen wij thans *overtollig*, als met de tegenwoordige uitspraak overeenkomstig.

OVERTALLIG, zie *overtal* en *overtollig.*

OVERTEEKENEN, bedr. w, gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *teekenen*: *ik teekende over*, *heb overgeteekend.* Van het eene in, of op het andere teekenen, overschrijven: *ik heb dien post in het nieuwe schuldboek overgeteekend. Teeken dat op mijne rekening over.* Herteekenen: *dat beeld is niet wel getroffen, gij moet het overteekenen.* Van hier: *overteekening.*

OVERTELLEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *tellen*: *ik telde over*, *heb overgeteld.* Hertellen: *zijn geld*, *zijn volk overtellen.* Van hier: *overtelling.*

OVERTIEGEN, *overtijgen*, reeds eenigzins verouderd. bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *tiegen*: *ik overtoog*, *heb overtogen.* Overtrekken: *hij overtoog de opperzalen met gout.* Bybelv. Oul. werd het ook scheidb. gebezigd, met *zijn*: *hij was de rivier overgetogen*, overgetrokken met een schip, of over eene brug.

OVERTOGEN, verled. deelw. van het oude *overtiegen*, *overtijgen.* Overtrokken: *dat is met goud overtogen. Als ic den hemel sal hebben overtoghen met wolken.* Byb. 1477. Figuurl.: *het hart ook overtogen door afkeer ofte gunst* enz. H. de Gr.

OVERTOGT, z. n., m., *des overtogts*, of *van den overtogt*; meerv. *overtogten.* Van *over* en *togt.* Van het oude *tiegen*, *tijgen*, trekken. Overgang: *hij verloor veel volk op dien overtogt.*

OVER-

OVERTOLLIG, bijv. n. en bijw., *overtolliger*, *overtolligst*. Hetzelfde als *overtallig*. Boven het getal, te veel: *overtollige geregten*. Overvloedig: *daarvan zijn overtollige blijken*. *Overtollige werken*. Van hier: *overtolligheid*, *overtolliglijk*.

OVERTOOM, z. n., m., *des overtooms*, of *van den overtoom*; zonder meerv. Eene plaats, waar men vaartuigen over eenen dam haalt, om die van het eene water in het andere te brengen. Een gehucht buiten Amsterdam, dus genoemd: *hij woont aan den overtoom*.

OVERTREDEN, bedr. en onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *treden*. Onz. en scheidb., met *zijn*: *ik trad over*, *ben overgetreden*. Over iets treden: *die greppel is niet wijd*, *ik kan er wel overtreden*. *Tot iemand overtreden*, figuurl. zijne partij kiezen. Ook: *tot iemands gevoelen overtreden*. Bedr. en onscheidb.: *ik overtrad*, *heb overtreden*. Als zoodanig wordt het alleen in eenen figuurlijken zin gebezigd, voor verbreken, schenden: *de wetten overtreden*, tegen dezelve handelen. In den Bijbel wordt dit *overtreden*, met een onscheidb. voorz., ook onzijd., voor zondigen gebruikt: *want gij hebt overtreden*; doch dit is ongewoon. Nog ongewoner is eene andere bijbelsche uitdrukking: *tegen iemand overtreden*. Van hier: *overtreder*, *overtreding*.

OVERTREFFELIJK, zie *overtreffen*.

OVERTREFFEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *treffen*: *ik overtrof*, *heb overtroffen*. Te boven gaan: *hij overtrof zijnen meester in het schrijven*. Van hier: *overtreffelijk*, heerlijk, uitstekend, *overtreffelijkheid*.

OVERTREK, z. n., o., *des overtreks*, of *van het overtrek*; meerv. *overtrekken*. Datgeen, waarmede een ander ding overtrokken wordt. Van *over* en *trek*. Zie *overtreksel*.

OVERTREKKEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *trekken*. Onz. en scheidb.: *ik trok over*, *ben overgetrokken*. Naar de overzijde trekken, of reizen: *de troepen maakten zich gereed*, *om over te trekken*. Ook als bedr., met eenen vierden naamval; over eene plaats trekken, gaan, of reizen: *het leger is de rivier overgetrokken*. Met *hebben*;

aan de andere zijde trekken, overhalen: *trek de schouw over*. Het eene over het andere trekken: *eenen jas over den rok trekken*. Bedr. en onscheidb.: *ik overtrok, heb overtrokken*. Bedekken, bekleeden: *een bed, kussens, stoelen enz. laten overtrekken. De werkman giet een beeldt, en de goutsmit overtrekt het met gout*. Byzelv.

OVERTREKSEL, z. n., o., *des overtreksels*, of *van het overtreksel*; meerv. *overtreksels*. Van *overtrekken*. Hetzelfde als *overtrek*. *Het overtreksel van een bed, van kussens, stoelen* enz.

OVERTUIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *tuigen*: *ik overtuigde, heb overtuigd*. Eigenlijk, door het getuigenis van anderen tot erkentenis der waarheid, of ook tot toestemming bewegen. Zoo *overtuigt* men iemand, wanneer men hem *getuigen* voorstelt, die datgeen, hetwelk hij bekennen, of voor waar houden moet, gezien, of ondervonden hebben. *Door zijn geweten overtuigd worden. Iemand van eene zaak overtuigen. De overtuigende kracht der waarheid*. Van hier *overtuiging*. Zie *overreden*.

OVERVAART, z. n., vr., *der*, of *van de overvaart*; zonder meerv. Van *over* en *vaart*. Het overvaren: *wij moesten tot de overvaart besluiten*. De plaats waar men overvaart: *wij waren bijna aan de overvaart gekomen*.

OVERVAL, z. n., m. en o., *des overvals*, of *van den — het overval*; meerv. *overvallen*. Van *over* en *val*. Mannel., onverhoedsche aanval: *wij hebben geenen overval van den vijand te vreezen*. Onzijd., toeval, schielijke ongesteldheid: *zij kreeg een overval in de kerk*.

OVERVALLEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *vallen*. Onzijd. en scheidb.: *ik viel over, ben overgevallen*. Naar zekeren kant vallen, omvallen: *de boom viel aan deze zijde over*. Figuurl., overslaan, overloopen: *hij is tot den vijand overgevallen*. Bedrijv. en onscheidb.: *ik overviel, heb overvallen*. Overrompelen, verrassen: *wij overvielen den vijand bij nacht. De slaap overviel hem. Van een zwaar onweer overvallen worden. Zijne schuldeischers overvielen hem*. Van hier *overvalling*.

OVERVAREN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *varen*: *ik voer over, heb* en *ben overgevaren*. Onz., naar de andre zijde varen: *hij*

veer even voor ons over. Ook als bedrijv., met eenen vierden naamval; over iets varen: *wij waren de rivier overgevaren.* Met een vaartuig overbrengen: *hij wilde ons volstrekt niet overvaren.*

OVERVERWEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *verwen: ik verwde over, heb overgeverd.* Nog eens verwen: *dat beschot moet nog overgeverwd worden.*

OVERVLIEGEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *vliegen: ik vloog over, ben overgevlogen.* Naar eene plaats vliegen: *de ooijevaars kwamen weer tot ons overvliegen.* Figuurl., haastig overkomen: *zoo dra het weer beter wordt, kom ik eens tot u overvliegen.* Ook als bedrijv., met eenen vierden naamval; over iets vliegen: *de zwaluwen kwamen de zuiderzee overvliegen.* Overspringen: *hij zag den schout, en vloog de deur over.* Van hier *overvlieger*, meest gebruikelijk voor iemand, die in iets uitmunt: *hij krijgt dagelijks les in de muzijk, maar hij zal nooit een overvlieger worden.*

OVERVLIETEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *vlieten: ik vloot over, ben overgevloten.* Zacht overvloeijen: *de rivier vloot op twee plaatsen over.* Van hier *overvlieting.*

OVERVLOED, z. n., m., *des overvloeds* of *van den overvloed*; het meerv. is niet in gebruik. Van het w. *overvloeden, overvloeijen*; figuurl., eene grootere maat, een grootere voorraad van iets, dan men ter bereiking van zeker oogmerk behoeft: *overvloed van wijn, hout, turf enz. hebben. Alles in overvloed bezitten. Niemand leeft van den overvloed. Ten overvloede*, als een bijw., beteekent eigenlijk, dat iets niet volstrekt noodzakelijk is: *ik zal er, ten overvloede, nog dit van zeggen, dat* enz. Van hier *overvloedig, overvloediglijk.*

Reeds bij KERO vindt men *vbarfluat*, nederf. *averflood.*

OVERVLOEDEN, zie *overvloeijen.*

OVERVLOEDIG, zie *overvloed.*

OVERVLOEIJEN, (*overvloeden*), onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *vloeijen: ik vloeide over, ben overgevloeid.* Vloeijend overloopen: *de Nijl vloeit jaarlijks over.* Figuurl.: *zijn hart vloeide over van dankbaarheid en blijdschap.* Van hier *overvloeijing.*

OVERVOEDEREN, (*overvoeren*), bedr. w., gelijkvl.

Van het onscheidb. voorz. *over* en *voederen: ik overvoederde, heb overvoederd.* Boven de behoorlijke maat voederen, te veel voederen: *het vee overvoederen, overvoeren.*

OVERVOEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *voeren: ik voerde over, heb overgevoerd.* Over iets voeren, overbrengen: *de schipper zal mij voor drie gulden overvoeren, over de rivier. Iemand naar Engeland overvoeren.* Van hier *overvoering.*

OVERVOEREN, zie *overvoederen.*

OVERWAAG, zie *overwigt.*

OVERWAAIJEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *waaijen: ik woei (waaide) over, ben overgewaaid.* Door den wind overgedreven worden: *de rook waait naar ons over.* Door den wind weggevoerd, of verdreven worden: *de regen zal schielijk overwaaijen.* Figuurl., overgaan, verdwijnen: *die onlusten zullen wel overwaaijen.*

OVERWARMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz *over* en *warmen: ik warmde over, heb overgewarmd.* Nog eens warmen: *de hemden overwarmen.*

OVERWASEMEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *wasemen: ik overwasemde, heb overwasemd.* Den wasem over iets laten gaan: *al die borden zijn overwasemd. Met wierook overwaassemt.* Oud.

OVERWASSCHEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *wasschen: ik wiesch over, heb overgewasschen.* Op nieuw wasschen: *het linnen moet overgewasschen worden.*

OVERWASSEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *wassen: ik wies over, ben overgewassen.* Over iets heen wassen, of groeijen: *de boom zal aan deze zijde overwassen. Het vleesch wast daar over.*

OVERWEGEN, onz. en bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *wegen.* Scheidb. onz. en bedr.: *ik woog over, heb overgewogen.* Onz., te veel wegen: *die boter weegt een pond over.* Figuurl.: *dat weegt over,* dat gaat te ver. *Zijne gierigheid weegt over.* Meer gelden: *die redenen zullen bij hem overwegen.* Bedr., nog eens wegen: *ik heb al de balen overgewogen.* Onscheidb. en bedr.: *ik overwoog, heb over-*

wogen, overdenken, overleggen: *ik heb die zaak rijpelijk overwogen.* Van hier *overweging.*

OVERWELDIGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *weldigen*, dat buiten zamenst. niet in gebruik is: *ik overweldigde, heb overweldigd.* Met geweld overmeesteren: *hij heeft de stad overweldigd. Zij drongen in huis en overweldigden allen, die er waren.* Van hier *overweldiging.*

OVERWELLEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *wellen: ik welde over, ben overgeweld.* Over iets wellen, overloopen:

En doet den Nijl, in 't overwellen
Door tranen, vol van vrees geleekt
Uit d'oogen der sultanen, zwellen. H. Dull.

OVERWELVEN, (*overwulven*), bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *welven: ik overwelfde, heb overwelfd.* Met een gewelf overdekken: *de gansche kerk is overwelfd. Overwulven die eesten.* Kruk. d. St. Hoorn. Van hier *overwelfsel,*

OVERWERKEN, onz. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *werken: ik werkte over, heb overgewerkt.* Boven de gemaakte bepaling van tijd werken: *dagelijks een uur overwerken.*

OVERWERPEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *werpen: ik worp over, heb overgeworpen.* Naar de andere zijde werpen, oversmijten: *hij warp den steen over,* over den muur, over het water enz. Omver werpen: *zij hebben den muur aan deze zijde overgeworpen.*

OVERWIGT, (*overwaag*), z. n., o., *des overwigts,* of *van het overwigt;* het meerv. is niet in gebruik. Van *over* en *wigt,* voor *gewigt.* Datgeen, wat boven een bepaald gewigt is: *twee pond overwigt. Niets van het overwigt betalen.* Figuurl., meerder magt, grooter invloed: *zijne bewijzen kregen een beslissend overwigt.* Van hier *overwigtig,* meer wegend, dan noodig is, zwaarder, dan gewoonlijk: *overwigtige dukaten.* Zoo ook *overwigtigheid.*

OVERWIGTIG, zie *overwigt.*

OVERWINNAAR, zie *overwinnen.*

OVERWINNELIJK, zie *overwinnen.*

OVERWINNEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *winnen.* Scheidb.: *ik won over,*

over, *heb overgewonnen*. Boven zijne gewone vertering winnen: *mijn knecht wint jaarlijks veel geld over*. Figuurl., telen: *kinderen overwinnen*. Onfcheidb.: *ik overwon*, *heb overwonnen*. Vermeesteren, te onder brengen: *hij overwint allen*, *die hem tegenstaan*. In verdere beteekenis: *zijne driften overwinnen*. *De vaak overwon mij*. Van hier *overwinner*, (*overwinnaar*) *overwinnelijk*, *overwinning*, *overwinst*.

OVERWINNING, (*overwinst*), zie *overwinnen*.

OVERWINTEREN, onz. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *winteren*: *ik overwinterde*, *heb overwinterd*. Des winters overblijven: *ik overwinterde in Amsterdam*. *Eene haven zeer gefchikt voor de fchepen*, *om te overwinteren*. Van hier *overwintering*. Zie *overzomeren*.

OVERWITTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. voorz. *over* en *witten*: *ik witte*, (*wittede*) *over*, *heb overgewit*. De ganfche oppervlakte van iets witten: *eenen muur overwitten*. Op nieuw witten: *die muur moet geheel overgewit worden*.

OVERWONNELING, z. n., m., *des overwonnelings*, of *van den overwonneling*; meerv. *overwonnelingen*. Van *overwonnen* en *ling*. Een overwonnene: *de overwonnelingen wel behandelen*. Zie *ling*.

OVERWROKKEN, bedr. w., gelijkvl. Van het onfcheidb. voorz. *over* en *wrokken*: *ik overwrokte*, *heb overwrokt*. VOND. bezigt dit woord: *overwrokken zijn leed*.

OVERWULVEN, zie *overwelven*.

OVERZAAIJEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *over* en *zaaijen*. Scheidb.: *ik zaaide over*, *heb overgezaaid*. Nog eens bezaaijen: *die akker moet overgezaaid worden*. Onfcheidb.: *ik overzaaide*, *heb overzaaid*. Bezaaijen, over de ganfche oppervlakte met zaad beftrooijen, eigenlijk en figuurlijk: *eenen akker overzaaijen*. Ook te veel bezaaijen: *hij heeft zijnen akker overzaaid*, te veel zaad in denzelven geftrooid. Van hier: *overzaaijing*.

OVERZALVEN, bedr. w., gelijkvl. Van het fcheidb. en onfcheidb. voorz. *over* en *zalven*. Scheidb.: *ik zalfde over*, *heb overgezalfd*. Herzalven, nog eens zalven. Onfcheidb.: *ik overzalfde*, *heb overzalfd*. De ganfche oppervlakte zalven: *iets met olie overzalven*.

OVERZEESCH, bijv. naamw., zonder vergrooting. Van *over*

over en *zeesch*, van *zee*. Dat van overzee is: *overzeesche oesters*. Dat over de zee is: *overzeesche landen*.

OVERZEGGEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *zeggen*: *ik zeide over*, *heb overgezeid*, of *overgezegd*. Overpraten: *hij zeide haar alles over*, *wat hij van hem gehoord had*. Herzeggen: *ik versta u niet*; *zeg dat eens over*.

OVERZEILEN, onz. en bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *zeilen*. Onz. en scheidb.: *ik zeilde over*, *heb overgezeild*. Van den eenen naar den anderen kant zeilen: *wij zeilden in twee uren van Rotterdam naar Dordrecht over*. Ook als bedr., met eenen vierden naamval: *den Rijn overzeilen*. Onscheidb. en bedr.: *ik overzeilde*, *heb overzeild*. Op de huid zeilen, omver zeilen: *zijn schip heeft eene vischschuit overzeild*.

OVERZENDEN, bedr. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *zenden*: *ik zond over*, *heb overgezonden*. Overstieren: *ik zal mijnen zoon overzenden*. *Ik zond hem het pak terstond over*. *Wilt gij*, *dat ik u het geld in wissels overzend?* Van hier *overzending*.

OVERZETTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *zetten*: *ik zette* (*zettede*) *over*, *heb overgezet*. Over iets heen zetten: *troepen overzetten*, met een vaartuig over een water voeren. *Zich naar Engeland laten overzetten*. Van den eenen naar den anderen kant zetten: *toen hij zijn kasteel overzette* (in het schaakspel), *verloor ik het spel*. Van hier figuurl., *overzetten*, voor vertalen: *een boek overzetten*, van de eene taal in de andere overdragen: *uit het Grieksch in het Latijn*, *uit het Fransch in het Hoogduitsch*, *uit het Hollandsch in het Engelsch overzetten*. In verdere figuur; overdoen, overlaten: *ik heb het hem voor mijn eigen geld overgezet*. Dit woord is ook als onz. bij de Boekbinders gebruikelijk, voor overslaan, smetten: *dat boek zet verschrikkelijk over*. Van hier: *overzetter*, *overzetting*.

OVERZIEDEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *zieden*: *ik zood over*, *heb overgezoden*. Onder het zieden overloopen: *de pot zal overzieden*. *Overkoken* is meest in gebruik.

OVERZIEN, bedr. w., onregelm. Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *zien*. Scheidb.: *ik zag over*,

 heb

heb overgezien. Over iets zien: *de muur was te hoog, ik kon er niet overzien.* Over de gansche oppervlakte heen zien: *van dezen berg kan men de stad overzien.* Overlezen, verbeteren: *dat opstel moet eerst naauwkeurig overgezien worden.* Overlezen, om van buiten te leeren: *hij zag zijne les nog eens schielijk over.* Over het hoofd zien, niet zien: *ik heb dat onder het lezen overgezien.* Onscheidb.: *ik overzag, heb overzien.* Beschouwen: *hij overzag zijn leger. Men kan de gevolgen daarvan niet overzien.* Van hier *overziening.*

OVERZIFTEN, bedr. w., gelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *ziften: ik ziftte over, heb overgezift.* Nog eens ziften: *dat meel moet overgezift worden.*

OVERZIGT, z. n., o., *des overzigts*, of *van het overzigt*; zonder meerv. Van *over* en *zigt.* Het overzien, meest in de beteekenis van het naauwkeurig beschouwen, met oogmerk om te verbeteren: *eer ik het werk in het licht gaf, stelde ik nog een naauwkeurig overzigt van hetzelve te werk.*

OVERZIJDE, z. n., vr., *der*, of *van de overzijde*; zonder meerv. De tegenovergestelde zijde: *aan de overzijde der rivier.* Van hier: *overzijdsch*, dat aan de overzijde is.

OVERZILVEREN, bedr. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *zilveren: ik overzilverde, heb overzilverd.* Met zilver overtrekken: *die kan is geheel overzilverd.* Anders zegt men *verzilveren.* Van hier: *overzilvering.* Bij NOTK. reeds *uberfilberen.*

OVERZITTEN, onz. w., ongelijkvl. Van het scheidb. voorz. *over* en *zitten: ik zat over, heb overgezeten.* Blijven zitten: *eenen ganschen nacht overzitten.*

OVERZOMEREN, onz. w., gelijkvl. Van het onscheidb. voorz. *over* en *zomeren: ik overzomerde, heb overzomerd.* Des zomers overblijven: *zij zullen te Aken overzomeren.* Dit woord is zoo veel niet in gebruik, als *overwinteren.* Men vindt beide echter in de BYBELVERT: *ende de roofvogelen zullen op haer oversomeren, ende alle dieren der aerde sullen daer op overwinteren.*

OVERZULKS, bijw., daarom, om die reden: *een groot gedeelte zijner soldaten gedroeg zich lafhartig, en overzulks verloor hij den slag. Oversulcks hebbe menighmael ghetwijfelt.* GESCHIER.

OVERZWEMMEN, onz. en wederk. w., ongelijkvl.

Van

Van het scheidb. en onscheidb. voorz. *over* en *zwemmen.* Onz. en scheidb. *ik zwom over*, *ben overgezwommen.* Van de eene naar de andere zijde zwemmen: *eerst zwom hij langs den kant; en eindelijk zwom hij over.* Ook met eenen vierden naamval, en als bedrijvend: *hij zwom den Rijn over.* Wederkeerig en onscheidb. *ik overzwom*, *heb overzwommen.* Door te veel zwemmen zich afmatten: *hij heeft zich overzwommen.*

